

John Carter Brown.

B.A.V. #223.
by John Huttich.

4'.2

Teghen de beriſpinghe Theodoreti.

Een brief Gennadij Patriarche, van de Simonye.

Sermoon Gregorij Nazianzeni, vant matighen der Diſputatien.

Vant lof Cypriani, vant lieven der armen, vant lof der Machabeen.

De Methaphraſis Georgij Biſchop *van Neocæſarea, op den Predicker Salomonis. Item Canones oft gewiſſe Regulē.*

Oratie Gregorij Niſſeni, vant leven Moſis.

Sermoon Damaſceni: hoe veel der levende goede wercken de doode te ſtade comen.

Den brief Nicephori ende Cartaphylacis, vant binden ende ontbinden der Macht.

*Canons oft Regulen pænitentiale, Petri Aertz-*Biſchop *van Alexandryen, en zijn vele hier van in ſeker boeck Micropresbytico oft ſommiger oudt-vaderen corte Schriften-boeck.*

Vytlegginghen T*heophylacti op de* IIII. *Euangeliſten.*

T'*ſchrijven* Baſilij *tegen de Woeckenaers, ē vande Regulen der Monicken, ende eenighe andere meer.*

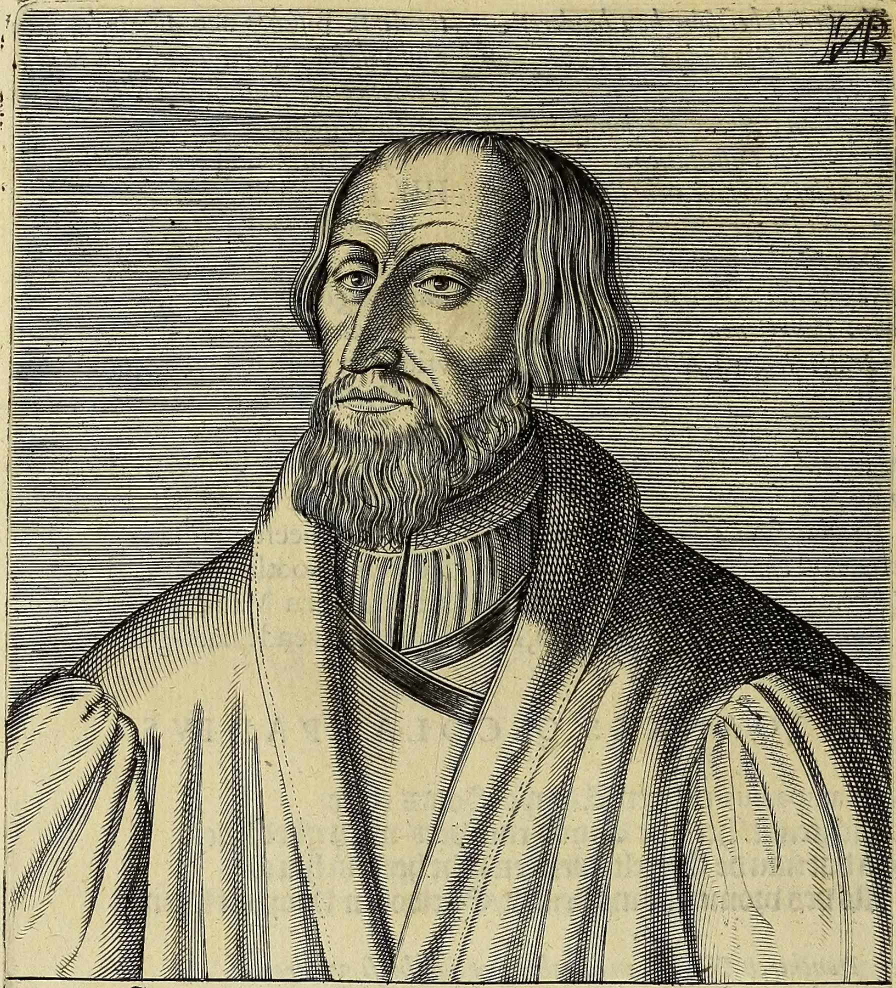
Boven deſen ſijn vele door ſijne vrienden uytgegheven: oock vele van Hedione eñ andere int hoochduytſch overgheſtelt, als oock uytghegeven. Vele van Gaſtio by een vergadert die niet ghedruckt ſijn.

Al deſe heeft ons deſen ſeer gheleerden, Godtſalighen ende overarbeydenden Man, int beſte ſijns levens ſtervende, naer-ghelaten.

IOANNES OECOLAMPADIVS.

Oecolampadius als een Lampe Godts clare
Lichtende/ heeft de Duyſternis verr' wech ghedreven.
Soo dat nau de Werelt ſulck een licht heeft in hare.
Als des vromen mans deucht/Gheloof en Hoop int leven.

Den Donckeren Nacht, en s'nachts ſpoocken heeft verdreven
Oecolampadius, *Gods bevel voorſtellende.*
Diens Lamp s'Paus noch Sophiſten haet conden doen ſneven,
Daer zijn licht alle-man dienſtlijck is verſellende.

SIMON GRYNÆVS.

Te quicunque, Simon Grinæ, aspexit, amauit:
Splenduit in vultu gratia tanta tuo.
Te quicunque, Simon Grinæ, audiuit, amauit:
Facundo fluxit tantus ab ore lepos.

Cum priuil.

NOVVS ORBIS REGIO-
NVM AC INSVLARVM VETERIBVS INCOGNITARVM
unà cum tabula coſmographica,& aliquot alijs conſimilis
argumenti libellis,quorum omnium catalogus,
ſequenti patebit pagina.

His acceſſit copioſus retum memorabilium index.

ἐν τριόδῳ εἰμί.

Nihil arduum fatis.

ADIECTA EST HVIC POSTREMAE EDITIONI
Nauigatio Caroli Cæſaris auſpicio in comi-
tijs Auguſtanis inſtituta.

BASILEAE APVD IO. HERVAGIVM MENSE
MARTIO ANNO M. D. XXXVII.

Basil 1537

CATALOGVS EORVM QVAE HOC uolumine continentur.

Præfatio Simonis Grynæi ad Collimitium α 2
In tabulam coſmopraphiæ introductio per Sebaſtianum Munſterum α 4
Aloyſij Cadamuſti nauigatio ad terras ignotas, Archangelo Madrignano interprete. folio 1
Chriſtophori Columbi nauigatio ex iuſſu Hiſpaniæ regis, ad multas inſulas hactenus incognitas, eodem Madrignano interprete, folio 90
Petri Alonſi nauigatio, eodem interprete 115
Pinzoni nauigatio. eodem interprete 119
Alberici Veſputij nauigationum epitome 122
Petri Aliaris nauigationis, & epiſtolarum quorundam mercatorum opuſculum. folio 130
Ioſephi Indi nauigationes 142
Americi Veſputij nauigationes IIII. 155
Epiſtola Emanuelis regis Portugalliæ ad Leonem x. Pont. Max. de uictorijs habitis in India & Machala &c. 148
Ludouici Rom. patritij nauigationum Æthiopiæ, Aegypti, utriuſq; Arabiæ. Perſidis, Syriæ, Indiæ, intra & extra Gangem, libri VII. Archangelo Madrignano interprete 189
Locorum terræ ſanctæ exactiſſima deſcriptio autore F. Brocardo monacho. folio 298
M. Pauli Veneti de regionibus Orientalibus libri III. 330
Haithoni Armeni ordinis Præmonſtrat. de Tartaris liber 419
Mathiæ à Michou de Sarmatia Aſiana atq; Europea. lib. II. 483
Pauli Iouij Nouocomenſis de Moſcouitarum legatione liber 532
Petri martyris de inſulis nuper repertis liber 549
Eraſmi Stellæ de Boruſſiæ antiquitatibus lib. II. 573

EXCELLENTI VIRO GEORGIO COLLIMITIO DANSTETTERO ARTIS MEDICAE ET diſciplinarū Mathematicarū omnium facile principi, SIMON GRYNAEVS. S.

QVANQVAM hoc totum naturæ ſpectaculū, ex quo uelut uiuo libro condiſci opifex ille rerum debebat, luculenter conſiderationi hominum offert ſeſe:& quo minus uel euileſcere, uel faſtidium & ſatietatem parere contemplantibus ſe poſſet ullam, plenum dignitate maieſtateq́ꝫ, quocunque oculos & animum conieciſti, occurrit, & nouis aſſidue cœli uicibus, iucundiſſime nos inuitat, dum alia aliaq́ꝫ quotidie ſydera & occidunt & oriūtur, noctis dieiq́ꝫ alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, alia quotidie aut ſeneſcentis aut reiuueneſcentis anni forma: tamen ignaua eſſe uitio & ſocordia hominum uidetur, nec quicquam admirationis habere facies illa naturæ, eſtq́ꝫ incredibile memoratu, quàm pauci mortales uel maieſtate eius ſumma, uel uarietate mirabili excitentur. Aduerſus hunc morbum hominum, omnis generis ſcriptores & inuentores rerum, diuina prouidentia ueluti medicos commenta obiecit, qui imperitis & inertibus iſtis uim naturæ eruerent, & tanquam in lucem proferrent, & per eam opificis admonerent. Ac ut artes cæteras, quæ uariæ & multiplices ſunt, aliam aliamq́ꝫ unaquæque naturæ partem tractātes prætercam nunc, nullæ plus uel ſibiipſis autoritatis, uel naturæ rerum admirationis parant, quàm quæ cœli & terræ ſitum, quem illa & ſeorſim & quem inter ſeſe habent, deſcripſerunt (ἀςρονομικὴν, γεωγραφικὴν, κοσμικὴν Græci uacant) non abſq; certa & euidenti multarum & difficilium artium notitia conſtitutas. Quæ poſtquam iuuentæ non abſque ſingulari beneficentia dei, & proditæ literis fuerunt, rem prius impoſſibilem generi humano, ire non ſolum mente & cogitatione per cœli ſpatia, ſed terram oculis circuire, & mundum perambulare licebat. Nam oculis & pedibus non ante uia per inuia maria patebat, quàm eſſet ratione expedita: quam ad rem poſitus cœli terræq́ꝫ cognitu neceſſarius fuit. Sequuta deinde corporum in natura ſummorū, cum eorum magnitudinibus & interuallis notitia: quod quid aliud erat, quàm ad naturæ ſpectaculum ualuis apertis admitti? Non eſt præſentis loci dicere, quæ lux tum hominum rebus illata ſit, certe fores rerum patuerunt. Nam ex hoc pleno rerum mirabilium naturæ theatro, quum ſtudioſi omnes, animis uelut œſtro, concitis, & profundiſſima admiratione ſaucijs rediiſſent, alij hoc impetu impulſi, maiora conari cœperunt, & intimius naturam ſcrutari, σόφους uocant: alij (hi ſunt μαθηματικοί) quum & ingenij & animi ope ſumma in hanc ſolam contemplationem incubuiſſent, & acie mētis finibus iam ſuis terrarum orbem circumſcripſiſſent, in anguſtum uaſtitate eius, præ cœli & maiorum corporum conſideratione, redacta, inuentione tan-

tarum rerum excitari, ire oculis quocunq; mentis acies præiuiſſet, & animi cogitationem per omnes difficultates exequi ac molẽ terrarum orbis dudũ animo ſuo permeabilẽ, & undiq; acceſſibilem circuire luſtrareq; auſi: quod cæteri mortales pro inſano habẽt, patriã, parẽtes, uxorẽ, liberos relinquere, è tuto feliciq; rerum ſtatu (eſt enim & hæc cogitare, & cogitata exequi, ampliſſimæ ſimul & mentis & fortunæ) in tot tamq; certa rerum diſcrimina, & mortẽ mediã conijcere ſe, illi nõ ſolũ glorioſum ſed neceſſarium homini, ſibi uero unum præ omnibus rebus maxime expetendũ iudicarunt: inuicti & uerè diuini animi, quiq; ſoli ius natura conceſſum homini, id eſt, genuinã & nõ degenerem ſpiritus ſui nobilitatẽ retuliſſe, & imperium terræ & mariũ, à primis parentibus hæreditariũ ſibi, uendicaſſe uidẽtur: in quibus ſolis uetus illa humani generis nobilitas reluxit. Quorum uultus & ora, quum ex illa per naturã & noua rerũ miracula peregrinatione reuertentur, cæteri hoies uelut numina quædã non immerito obſtupuerũt, nouum cœlũ, noua maria, nouas hominũ & animantiũ figuras, nouos humanorũ cœtuum ritus, ampliora naturæ ſpatia cõmonſtrantũ. Indignati uidentur excelſi animi hoies, inſtigante numine, leuem & contẽptibilem natura rerum exiſtimationẽ, ac uindicare maieſtatẽ eius, & ignauiã hominum coarguere increpareq; aggreſſi, dum iſta communi uita uelut relicta, aliud hominũ genus, aliũ terrarũ orbẽ, orbi ſuo, ſuis hominibus oſtenderunt. Non eſt aũt putandũ quod hos aut cæca lucri cupiditas, aut temeritas quæda(nã & hæc uitia ſuos poſtea mores in hoc tam præclarum inſtitutum intulerũt)in cæcam & inacceſſam naturæ mũdiq; partem tranſuerſos egerit, ſed ſolida uis animi, & robur circa pectus triplex, profundiore quadam è noticia conceptũ. Horũ laudes extant per ænigmata ueteribus celebratæ, integris etiam uoluminibus. Nam hi ſunt qui clauſos captiuosq; utribus rationis ſecum uentos uexerunt, Quid enim nauigãti intereſt, uentos aut emittere quum lubet, aut admittere. Digni ſcilicet uate tanto, & Odyſſea longiore)nam iſtis laudibus opus hoc totum eſt conſumptum) Hi ſunt qui nauim, quum primum in eam irrepſiſſent. Argo, id eſt, animatam & aligeram fecerũt, uolitare per inacceſſa, partibus omnibus moueri, gyrari, flecti, reflecti, promittere, reuocare, ſiſtere curſum, ac delphini inſtar inter medios fluctus ludere paratam: quiq; numinis inſtar, in quodcunq; corpus ſeu organum immigraſſent, agile & uiuum & expeditum reddiderunt, ut nihil ſit fabuloſum, quod non facilius fidem inueniat, quàm induſtria & uis humana. Nec eſt quur mihi quiſquam obijciat uel nautam impium uel prædonem. Nam iſti deſides & ignaui ſpiritus, quod aliud corpus animent, ſuum ab ſe ſtupefactum non poſſunt? quod aliud munus obeant, qui tueri hominis nomen non ualent? ſed umbram tantum præbent, numerum complent, & oneri ſibi ſunt & terræ. Illi uero ſunt qui inter media mũdi elementa præliantia, inter tempeſtuoſum mundi ſpiritum, & inſanum immẽſi pelagi, & immanium fluctuum montes, ubi tot ſimul res exitiũ minitantur,

explorata prius apud ſe naturæ fide & conſtantia, quomodo ratione duce tan ta diſcrimina traijcias, docuerunt. Nam eoſdem ego & nauigandi luſtrandiq́ꝫ terras nouas & nauium autores, fuiſſe ſapientes illos & naturæ peritos ſcilicet credo. Eat aliquis & neget naturæ imperium homini conceſſum, qui terras fer ro cohercet, pontibus flumina, nauibus maria committit, ratione uelifica in ſeruitutem aduocat uentos, iter quod per mare facit, è cœlo expedit, & in obſe/ um ſuum naturam cogit uniuerſam, ipſius momentis & legibus ad res ſuas u/ tiliter & opportune accommodatis. Eſt ſcilicet ſagacitas ſpiritus illius ſupra om nem naturæ uim, & per omnia ſibi uiam parãs, dum expleat amorem, quo ta cito & ineffabili bene cõſtituta mẽs captiua, per omnia ſequitur te deus pater, & eo nimio ſaucia, quanto propius ignes accedit ſuos, quanto propius in ope ribus tuis te pater rerum uidet, tãto profundius uulneratur, ardentiusq́ꝫ uiſce ribus concoquitur. Ergo per omnia maria, per omnia terrarum extrema uelut amens ſequitur te, laſſaq́ꝫ & exhauſta æſtu ſuo, amoribusq́ꝫ, & flammæ peni/ tus conceptæ indulgens, deſiderio immoritur tui. Quæ res quũ hominis maxi me propria ſit, hominibus à uera hoīs nobilitate alienis, alieniſſima homine uidetur. Itaq́ꝫ pleriq́ꝫ mortales animi ſui naturã, & ingenium paruipendentes (eſt enim ſapientis ſolius ſpiritũ dei in ſe inueniſſe) ac diuinũ illũ morbũ, diui/ nos amores nõ intelligentes, proximis rebus ſtultis friuoliſq́ꝫ expleri mẽtis de ſiderium poſſe putant. Degeneres, homines, qui ut naturæ lucem, qua uiuunt & qua utuntur per omnia, nullam uident, ita ſapientũ inuẽta & mirabiliũ rerũ autores, idcirco quia eas iam uſu contriuerunt, pro nihilo habent. Nobis autẽ ſecus in unaquaq́ꝫ re prima origo & fons eſt perueſtigandus. Neq́ꝫ uero uana uideri uis naturæ debet, tanto deſiderio ad rerum cognitionẽ incenſa, nec uul gare exemplum, Orbis partem noſtro ſeculo inuẽtam eſſe tantam propemo/ dum, quanta eſt Europa. Parum mihi etiam cætera dei opera animaduertere uidentur, qui iſta non curant. Quum igitur luſtrandi orbis exemplum uetus illud, quod iſti literarum & omnis doctrinæ principes extulerũt iam olim, no/ ſtro ſeculo non infeliciter reuocarint quidam, omni laude digni uiri, quorum memoriam literis exceptam docti quidam (utinam tanta dexteritate, quan/ ta diligentia) poſteritati tranſmiſerunt: quumq́ꝫ argumẽti eius libellos aliquot uulgo oberrantes, Ioan. Hutichius uir doctus, & antiquitatis mire ſtudioſus, Heruagio noſtro excudendos dederit: eos uolui idcirco inſcribere tibi, quod nemo noſtro ſeculo, quod ego ſciam, in illam diſciplinarum Mathematicarũ lucem ſublimiore mentis acie intueatur: deinde quod iſtam tam luculentam notitiam humanitate & ſuauitate, quam in moribus obtines, incredibili feli/ citer exornaris. Cuius utriuſq́ꝫ rei nemo teſtis fidelior eſſe poteſt quàm ego ip/ ſe, qui ante annos plus minus quindecim quum ſumma & uoluptate & utili/ tate mea Viennæ te auſcultarem, facile & ingenij uim incredibilem animad/ uerti, & humanitatem ſæpe ſum expertus. Vale.

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM EX ALOYSIO Cadamuſto & Chriſtophoro Columbo, alijsq́ ſequentium nauigationum ſcriptoribus.

A

ABrilus Fidalcus præfectus claſſis folio 64.cap.63
Accuſatio calumniatorum Columbi fol.114.ca.107
Achiloa inſula 68.c.68
Achiloæ rex ibidem
Adamas miræ altitudinis 9.c.8
Admirans dignitatis nomen 94.c.91
Admiſſionales 56.c.53
Aegyptij uagi 119.c.112
Aethiopia inferior priſcorum nautarum terminus 131.c.125
Ages radices genus 92.c.89
Agremus inſula 72.c.71
Alba inſula 11.c.9
Alberici Veſputij laus 124.c.116
Alchizel ueſtis genus 17.c.13
Alexander ſextus pon. Max. 146.c.133
Almadiæ nauis genus 36.c.36
Almadiarum pernicitas ibidem
Alonſus Niger 116.c.109
Alonſi in patriam reditus 11.8.c.111
Aloyſij inſtitutum 1.c.3
Aloyſius Venetus 3.c.2
Alphonſus Furtadus ad regem Calechut legatus 73.c.72
Ampeluſium promontorium 2.c.1
Anamini gens Barbara 64.c.64
Ananinorũ humanitas 65.c.65. cultus eorum ac mores ibidem
Anarchia 125.c.117
Andreæ diui inſula 42.c.41
Angradida inſula 72.c.71
Animalia ꝓ numinibus culta 149.c.136
Animalium omnium eſus prohibitus. folio 59.c.57
Animal monſtroſum 121.c.113
S. Annæ ſinus 49.c.46.53.c.49.50
Anſeres uerſicolores 30.c.30
Anſeres capite rubeo 93.c.89
Antonius Conzalles 3.c.2
Antonietus Ligur 33.c.34
Antropophagi 125.c.117
Apeliotes uentus 5.c.3.39.c.93
Apexabo 92.c.88
Apparatus claſſis 94.c.91
Aquæ natura feruentiſſimæ 104.c.98
Araſchorea qui 70.c.70.74.c.72
Araſchoreæ occubitus in prælio 84.c.77
Arbores immẽſę magnitudinis 45.c.43
Arbores quatuor fructuum generum feraces 149.c.137
Arces uariorum nominum 110.c.104
Arcipelagus 97..c.92
Arcus ex naſſo 7.c.6
Ariſtotelis de iride ſententia 128.c.120
Arma Nigritarum 17.c.13.21.c.18
Aromatum pretia 58.c.55
Aromatum uaria genera 81.c.76
Arquitæ cuiuſdam in perquirendis inſulis ſtudium 105.c.98
Ars baliſtaria 134.c.126
Ancupium columborum 7.c.6.41.c.40
Aulici regis Calechut Mauri 79.c.75
Auri contemptus 24.c.21.126.c.118
Auri mina 67.c68
Auri effodiendi ratio 100.c.94
Aurifodinæ 102.c.97.120.c.113.126.c.118 131.c.125.136.c.126
Aurum Nigritarum optimum 17.c.12
Aurum obryſum 117.c.110
Ay inſula 96.c.92
Azanegi populi 2.c.1.13.c.10
Azanegorum mulieres quales 13.c.10

B

BAbylonia Cayrum dicta 57.c.54
Bacchar menſuræ genus 86.c.79
Balena 55.c.50
Baliſtaria ars 134.c.126
Barameda oppidum 210.c.105
Barbazini populi 34.c.35
Barbazinorum mores ibidem
Bartholomæus Polaſtrus 5
Baſſa regio 19.c.15
Batinariſa regio 43.c.41
Baufer rex Calechut 150.c.139
Belua marina ingens 54.c.50
Beſegne regulus 51.c.48
Beſenegal regio Narſindi 152.c.142
Betelle folium Calechutenſium cibus. folio 80.c.75

Bigæ Indi Calechut incolæ 56.c.53
Bipalia inſtrumenta 27.c.26
Bisboror Buchmel nepotis laus 23.c.21
Bisboror incantator 29.c.28
Bonæ ſpei caput 131.c.125
Boni uiſus inſula 41.c.40
Breuia maris 24.c.21
Brugis nobile emporium 3
Buchena inſula culta 97.c.92
Budomel principis ac terræ nomen. fo. 22.c.20
Budomel principis laus ibidem
Budomela regio 23.c.21

C

Calandra piſcis genus 104.c.98
Calcatrices ſerpentes 28.c.27
Calechut deſcriptio 56.c.53.79.c. 75.150.c.139
Calechutenſium ciuilitas 56.c.53
Calechut aromatum diues 57.c.54
Calechuteſium mercium pretia 58.c.48
Calechutenſium uictus 59.c.57
Calechuteni primores omnium animalium eſu abſtinent 60.c.57
Calechut ab Vliſbona interuallum. fo. 60.c.58
Calechutenſium fides ac religio 61.c.58
Calechutenſium iuſtitia 61.c.59
Calechut regis ædes 74.c.73
Calechut regis luxus ibidem
Calechutenſis regis honor, quod uxores ſuæ à ſacerdotibus ſtuprantur 80.c.75
Calechutenſium ponderum ac mēſurarum nomina 88.c.82
Calores maximi 21.c.16
Cambaiæ regnum 151.c.140
Cambaia urbs ob celebritatem Cayrum Indiæ dicitur 152.c.141
Canarij & eorum mores 8.c.8
Canaria magna ibidem
Canariorum promptitudo ac agilitas. folio 10.c.8
Canariæ inſulæ 90.c.84. earum nomina 8.c.7
Camboa id eſt domus auri 101.c.95
Canchiete auri ferax 116.c.109.110
Canes comeduntur 45.c.43
Canes medij ordinis homines 144.c.131
Canea liburnicæ genus 98.c.85.111.c.115
Canibali anthropophagi 92.c.88
Canibalorum pro carne humana inſequenda labor 96.c.92
Canibalorum regina, eorumq́ ferocitas. folio 97.c.92
Canibalorum ſtrages ibidem
Canibalorum mores 118.c.111
Canoa nauigij genus 92.c.87.97.c.92 quæ & Canea dicitur
Canopitres ſtellæ 127.c.125
Caput de non promontorium 2.c.1
Caput S. Vincentij 3.c.2
Caput Album 10.c.9. cur ſic dictum 33.c.35.40.54.c.50
Caput. de Chantin 11.c.9
Caput uiride 19.c.15. quur ſic dictū 33. c. 35.122.c.114
Capitis uiridis amœnitas 34.c.35
Caput rubrum 49.c.46
Caput caſamenſe 49.c.45
Caput Verge 51.c.48
Caput Bonæ ſpei 88.c.c.81
Caranganora ciuitas 143.c.129
Caranganoræ incolæ triplices, eorumq́ mores 144.c.131
Caranganorenſium ueſtitus 145.c.132
Carāganorę regiōis tēperies. fo.148.c. 136
Cariotæ ſylueſtres aluum cient 44.c.42
Carnagallus portus 85.c.78
Cataium nobilis inſula 153.c.142
Catàij incolæ Chriſtiani 150.c.139
Catalogus nauium Portugall. 55.c.51
Catholica pontifex Indorum & regni Catàij 146.c.135
Catholica Orientis pontifex unde originem traxerit 146.c.133
Cayrum Babylonia dicta 57.c.54 58.c.55.59.c.56.62.c.60.71.82.c.76. 151.c.139
Celtogallia 3.c.2
Cananona regnum 86.c.79
Chanonæ regis in Portugallenſes beneuolentia 86.c.79
Charana portus 111.c.105
Cheſimij urbs Maurorum 151.c.140
Chiana Tambala 102.c.113
Chiaſichius rex Buchemæ 98.c.92
Cheloa inſula 68.c.68

Chorus uentus 91.c.86
Chriſtophorus Columbus regis Portugalliæ aulicus, claſſis præfectus 90.c.89
Cibani montes 109.c.103
Cigianorus à Chriſtianis defecit. folio. 114.c.107
Cimbaga regio 102.c.97
Ciniana regio 118.c.111
Cipagora regio auri ferax 101.c.96
Claſſis regis Calechut 89.c.78
Claſſis iuſtus apparatus 94.c.91
Colloquium Chriſtianorum cum Nigritis 38.c.38
Colloquium Chriſtianorum cum rege Mauri 69.c.69
Coloſſi 51.c.48
Columborum captura 41.c.40
Colũbus cur dictus Admirans 94.c.91
Columbi cõtra calumniatores defenſio folio 114.c.107
Columbus captiuus abducitur 115.c.108
Combarę regnum 72.c.71
Cometa 97.c.67
Communio rerũ Pythagorica 125.c.117
Condalia annulorũ genus. fo.52.c.49 74.c.73
Cõflictus Chriſtianorum cruentus cum Mauris 132.c.125
Conſpicilia pretioſa 63.c.61
Cordata 1.c.1
Corium hircinum 8.c.8
Cori inſula 11.c.9
Corpora uerſicoloria 10.c.8
Corteſium 53.c.50
Cortile 24.c.22
Coſmetæ pediſſequæ 109.c.103
Coſmographiæ peritia nauclero neceſſaria 125.c.116
Coris pro ferro uſus 92.c.87
Cotonei panni 30.c.31.42.c.41
Crux inſula Canibalorũ 65.c.92.eiusq́ incolarum mores ibidem
Cuchinum urbs ac regnum 48.c.78
Cuchini rex Calechutenſibus infenſus. folio 132.c.125
Cuchini regis in Chriſtianos beneuolẽtia 135.c.126
Cuchinenſes pecuniæ cupidi 140.c.128
Cuchini rex gentilis 142.c.129
Curtana prouincia 115.c.109
Curtanæ incolarum mores 116.c.109
Cyaneus color 109.c.102

D

Dargin inſula 10.c.9
Dei laus 129.c.122
Dentalis piſcis genus 353.c.35
Deus trifrons 144.c.135
Dies feſti apud indos 147.c.134
Diongul caput 152.c.148
Diplomata regis Calecut Portugallenſibus data 78.c.74
Diuitum exiſtimatio ingens 17.c.15
S.Dominici ſinus 49.c.46
Dominica una ex Canibalorum inſulis folio 95.c.92
Domus magnificæ deſcriptio 100.c.94
Don huric laus 13.c.47.c.45
Don Daruth 1.c.5
Don Ioan rex Luſitaniæ 55.c.52
Draconis ſanguis 5
Draconis oſtium 120.c.113
Duæ palmæ locus 42.c.41

E

Elephanti ſylueſtres 29.c.29.45.c.43
Elephanti manus quæ 29.c.29
Elephanti quomodo capiantur 45.c.43
Elephantorum pernicitas 46.c.43.c.62
Elephanti non lædunt niſi laceſſiti folio 46.c.43
Elephantinæ carnis eſus inſipidus. folio 46.c.43
Elephantorum pedes & dentium deſcritio 47.c.44
Elephanti equorum loco 60.c.58
Elephanti turriti ad bellum inſtruuntur folio 63.c.62
Elephantorum pretium 63.c.62
Elephantes cicures 82.c.76
Equi faſcinati 31.c.32
Erithræum mare 59.c.52.59.c56
Euri uenti commoditas 126.c.117
Experias olim quod nunc Caput uiride 131.c.125

F

Fabæ cito matureſcentes 27.c.26
Facies gemmatæ 124.c.117

Fataſangolus

Faraſangolus Gambræ rex 43.c.41
Faſcinatores 28.c.28
Faſioli 27.c.26
Faſtus regius 26.c.24
Fauonius amicitiæ 142.c.128
Faxioli rubentes cum nigricante macu/la.fol. 28.c.27
Feles uenales 44.c.42
Ferica una ex Canarijs 94.c.91
Ferrata eques Canarijs præfectus 8.c.7
Ferratus mons 96.c.92
Feſſe regnum 2.c.1
Flumen quoddā auriferū 55.c.52.93.89
Fœdus inter Portugalliæ ac Calechut re=ges 134.c.126
Fortuna proſpera Chriſtianorū ad Chri-ſtū gentiles prouocat 20.c.16.25.c.25
Fortunatæ inſulæ 840.c.
Franciſcus Cherea ſeſe in obſidem ultro offert 77.c.74
Franciſci de Sagitta Cremonenſis epiſto la ad Paſqualigum 140.c.128
Frons Aphricæ promontorium 88.c.81
Frugalitas principum Nigritarū 24.c.22
Funerādi mos in Calechut 81.c.75.apud Canibalos 111.c.111.145.c.132.147.c.134
Euſaræ 44.c.42

G

Gallinæ Pharaonis 50.c.50
Gābræ regnum auri ferax 35.c.34
38.c.38.43.c.41
Garzaragum inſula 11.c.9
Gaufer Calechut rex 79.c.75
Gazichius rex 101.c 96
Gemmarum uaria genera 58.c.55.74.c.73.81.c.76
Gnuminenſa princeps 45.c.43
Goſipina ueſtis.i.bombicina 125.c.117
Græcorū mos uocādi ad ſacra 145.c.133
Gaudalupea Canibalorum inſula.fo.96 ca.92.alias Graccana
Guadalupus mons Hiſpaniæ 96.c.92
Guancranillo rex Hiſpanæ inſulæ 63.c.90.fraudulentus 99.c.95
Guationenſius 106.c.99.rex. Guatione xius aliter 110.c.104
Gugeratus pro obſide petitur 77.c.74
Gulphal inſula 72.c.71
Guſuratēs mercatorū genus idololatriæ dediti 81.c.75
Gutturnium quur dictum 75.c.74
Guzerati mercatores eximij 150.c.139
Guzerat Maurorum regio 152.c.140
Guzerat incolę caſti ac monogami 152.c (140
Gyneceum Calechutenſiū 80.c.75

H

Hiſpana inſula 91.c.85
Hiſpaniæ incolarum mores 91.c.87.92.c.89
Hiſpana inſ.quorū ferax 93.c.89.98.c.93
Hiſpaniarū regis ac reginæ piū uotum 95 (c.91
Hodenum locus 11.c.9
Hoſpitalitatis exemplū m 104.c.39
Humilitatis miræ exemplum 26.c.14

I

ID.Iacobi inſula 42.c.40
Iactantia carpitur 130.c.124
Iamica inſula 103.c.98
Igname radix de qua panis cōficitur 65.c (65
Illyberis Hiſpaniarum regio 12.c.9
Imagines in templis Catanganoræ nul læ præter crucem 145.c.133
Imbres è montibus aurū abluūt 103.c.97
Incantationum efficacia 29.c.28
Incauſtum 91.c.75
Incendium nauis Portugal. 87.c.80
Indi Chriſtiani 56.c.53
India non procul ab Hiſpania ueterum ſententia 93.c.89
Iudi pecuniæ appetentes 141.c.128
Indorum ſacri ritus 146.c.134
Indorum nauigia 148.c.135
Indię fructus 148.c.137
Inficiendi arma modus 29.c.28
Inſitia 62.c.88
Inſularum multitudo 97.c.92
Inſulas octingentas adiuere Portugallen ſes 154.c.98
Ioannes Gonzala 6.c.6
Ioannes presbyter 62.c.60
Ioanna inſula 91.c.86
Ioſeph Indus quis,& unde Vliſbonā ue nerit 143.c.13. eius laus. ibidem
Ioſeph indus ſacris initiatus 145.c.133
Iridis elegans deſcriptio 128.c.130
Iſſabella mons 101.c.96.arx 103.c.98
Iſſabella 4.fluminum in diuerſa laben=tium origo 102.c.95

Iudæa de Senilla 85.c.78

L

LAchus locus 51.c.48
Lacha aromatis genus 58.c.55
Lachæ in Cãbaia magna copia 152.c.141
Laconicum reſponſum 26.c.24
Lamia quæ & Iamica 103.c.98
Lanchus 40.c.40
Landinus Vergilij interpres 128.c.120
Laterones principum Nigritarũ 25.c.23
Latus de ante rota 18.c.14
Lebegius uentus 131.c.125.al.Lebeccius
Leophontis eſus 41.c.40
Leucæ Hiſpanæ 9.c.8
Libidinum incitamenta 125.c.117
Libido promiſcua 125.c.117.144.c.132
Licentia incredibilis ibidem
Ligneum oppidum 99.c.93
Linũ in pretio habitum 58.c.55
Literarum ſtudium apud Indos in prætio 147.c.134
Loca ubi aromata naſcuntur & exportantur 89.c.83
Locifron oppidum 101.c.96
Locus ex Euangelio ſuperſtitioſe detortus 60.c.57
Locuſtarum multitudo 18.c.13
Longæuitas 126.c.117.148.c.136
Luxus regis & procerum Calechut 74 c.73.& priuatorum 80.c.75

M

MAgnes gemma 58.c.55
Mailapeta urbs 150.c.139
Maiuliæ numiſmatis genus 24.c.21
Malafines populi 150.c.139
Male parta male pdita,puerb. 135.c.126
Maluaticum uinum 59.c.56
Mancipiorum negotiatio 12.c.9
Mangones 118.c.111
Mapalia 51.c.48
Marcus Zenon 3.c.2
Marcus Paulus Venetus 146.c.135
Mare Erythræum 56.c.52.59.c.56
Mare Perſicum 72.c.71
Mare tempeſtuoſum 105.c.98
Margaritus uir celebris Columbo infenſus 106.c.99
S.Mariæ niuis ſinus 53.c.49
S.Mariæ finis nemus 54.c.50
S.Mariæ de Ballera locus 64.c.63
S.Maria rotunda inſula 96.c.92
S.Maria antiqua ibidem
Maſtuchi barbæ genus 59.c.56
Matinina à ſolis fœminis inhabitata, folio 96.c.92
Matininæ fœminæ Amazonibus ſimiles, ibidem
Mauri regis cum Portugallenſibus tractatus 69.c.68
Maurorum perfidia 77.c.74
Mauri regis Calechut aulici 79.c.75
Maurorũ cum Portugall. præliũ 83.c.77
Maurorũ res à Chriſtianis direptæ 135. cap.126 (71.c.71
Mecha Mahumetis arca 56.c.52.59.c.56
Medera inſ.3.c.2.6.c.6. unde dicta ibidẽ
Medius Pilotus 59.c.56
Melinda urbs 55.c.52
Melindæ regis liberalitas 69.c.70
Mel factitium 149.c.138
Menſæ ex lignis pretioſis 6.c.6
Menſurarũ in Calechut nomina,88.c.82
Mercatorũ quorũdã epiſt.133.126. & ſeq.
Mignol ſuccus uelut uinum inebrians, folio 28.c.26
Milapar urbs D.Thomæ templo ac corpore inſignis 153.c.142.
Milibar urbs & incolarũ mores 143.c.130
Mina auri 67.c.68
Mitigal numiſmatis genus ac ponderis folio 17.c.12.137.c.129
Mogoliſtanum caput 151.c.140
Monbaza urbs regis Mauri 69.c.69
Monchricus portus 3.c.5
Moneta Indorum 148.c.136
Monſtrum 121.c.113
Monzonbicche inſula 98.c.68.
Moſchea tẽplũ idolorũ 26.c.25.57.c.54
Mos adeũdi principẽ Calechut 75.c.73
Mos inaugurãdi principis abſurdus,9.c.8
Munera regi Calechut oblata 75.c.73

N

NAires id eſt patritij 144.c.131
Nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Naremegha rex 82.c.76
Narſindus rex 150.c.139.152.c.142
Narſindi regis potentia 152.c.142
Naſſus 7.c.6

Natator

Natator egregius 24.c.21
Naues & nauigatio miraculo habitæ. folio 13.c.11.32.c.33
Naufragium 91.c.86
Nauigia Calechut qualia 58.c.55.63.61
Nauigia Indorum 148.c.135
Nauis prætoria 67.5.67
Naybæ flumen 109.c.103
Nebeorum Imperator 43.c.41
Negotiatio inter abſentes 15.c.11
Nemora ſandalij 58.c.55
Niger fluuius 22.c.19
Nigritis regio 11.c.9
Nigritarum mores ibidem
Nigritarum duplex genus 15.c.11
Nigritarū miſanthroporū forma 16.c.12
Nigritarū humaniorum Resp. 19.c.15
Nigritæ Mahumetis cultores 20.c.16
Nigritarum mollicies 21.c.16
Nigritarum hoſpitalitas 21.c.17
Nigritarum armatura 21.c.18
Nigritarū nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Nigritæ libidinoſiſſ. ac zelotypi 25.c.22
Nigritæ faſcinatores 28.c.28
Nigritarum ſtrages 37.c.37
Nili amnis celebritas 151.c.139
Noctuæ magnæ 47.c.44
Nuirā. i. infimę fortis homines 144.c.131
Nundinæ in Calehut 151.c.139

O

Obedientiæ exemplum 24.c.21
Obryſum aurum 117.c.110
Obſeruantia erga regē incredibilis 9.c.8
Obſides Calechut ingreſſuri dare coguntur 73.c.71.& 74
Obſidum permutatio 76.c.74
Oculatus teſtis, &c. prouerbium 82.c.77
Offina quæ & Hiſpana inſ. 101.c.96
Oleum miræ naturæ 28.c.27
Oligarchia 17.c.15
Onzia 102.c.97
Opinio ueterum de terræ terminis refellitur 122.c.114
Oricula herba 8.c.8
Oriza panis confectus 149.c.137
Oriza ſinus 153.c.142
Orlandus ſeditioſus, & Columbi hoſtis folio 114.c.107
Ormus inſula 145.c.133.151.c.140
Oſſa humana pro ferro 95.c.92
Oua ſtruthionum 12.c.9

P

Palma inſula 8.c.8
Palma iiij. fructus producit in India 149.c.138
Palmarum ſuccus pro uino 60.c.57
Palmarum fluuius 53.c.50.
Panchea uide Combara 72.c.71
Panis in cinere toſtus 59.c.57
Parans argentea moneta 148.c.136
Paria regio 112.c.105.115.c.109
Patriæ amor 98.c.92
Paui ſylueſtres 7.c.6
Payra regio 120.c.113. aromatum ferax folio 121.c.113
Permutatio mercium elegans 15.c.11.17 c.12.31.c.31.65.c.65
Permutatio obſidum 76.c.74
Perſicum mare 72.c.71
Petrus Synzia Aloyſij amanuenſis 50. c.48. claſſi præficitur 51.c.48
Petrus Aliares 64.c.63.142.c.129
Petrus Alonſus claſſis præfectus 119.c.112
Petri Paſqualigi epiſt. ad Germanos rerū uariarū hiſtoriā cōplectens 138.c.127
D. Petrus Antiochiæ præſul 146.c.135
Pharmacum ex ſale 14.c.11
Pharmaca ad prouocandā libidinem folio 125.c.117
Pharaonis gallinæ 30.c.30
Pilei è pennis auium facti 66.c.66
Pilotus itineris dux dicitur 55.c.52
Pinzonus claſſis præfectus 119.c.112
Piper ubi naſcatur 149.c.138
Piſcari cum piſce 104.c.98
Piſces in uetubus aſſati ibidem
Piſces equino capite magnus 47.c.44
Piſces quidam ingens, ſui nō abſimilis. folio 66.c.66
Piſcis inſtar anguillæ mirabilis 104.c98
Piſcium pelles pro loricis 148.c.136
Plinij honorifica mentio 127.c.118
Plinij de Iride ſententia 124.c.120
Pluuia feruentis aquæ 39.c.39
Polycletus inſignis pictor 127.c.118
Pplygamia 9.c.8.19.c.15.79.c.75.125. c.117.144.c.132
Ponderū Calechutēſiū nomina 88.c.82

Populi

Populi cuiuſdam anonymi mores ac inſtituta 124.c.117
Portugalliæ regis fortitudo & titulus 63 c.62.64.c.62.eius potentia 134.c.126
Portugall. de Mauris uictoria 78.c.74
Portus ſancti inſula 5
Prꝑliũ Nigritarum cũ Chriſtianis 37.c.37
Prælium cum Mauris 83.c.77
Præliũ atrox cum barbaris 119.c.112
Brætoria 67.c.67
Praſinus color 93.c.89
Praſum promontorium 131.c.125
Pretia mercium Calechutẽſium 58.c.55
Presbyter Ioannes 62.c.60
Priuilegia mercatorum Portugallẽſium in Calechut 78.c.74
Promuſcis elephanti manus 29.c.29.96 (c.43
Prouerbium 135.c.126
Pſitaci phaſiãis maiores 96.c.92.131.c.125
Pſitacorum in nidificãdo ſolertia 30.c.30
Pſitacorum copia 66.c.66
Pſitacorum regio 131.c.125
Puerperæ uirginibus nihil abſimiles 126 (c.117

R

RA fluuius 49.c.45
Regalis portus uaſti flu. 100.c.94
Regia Calehut 74.c.73
Regis Calechut maieſtas ac potentia.fo. 56.c.53
Regina ſaba ubi 136.c.126
Regio quædam ad meridiem uergens mira temperie 127.c.118
Regnum Mellis calore infeſtum 14.c.11
Remiges Nigritarum 44.c.42
Repoſera oppidum 3
Ritus idololatrarum 26.c.25
Rium fluuius 34.c.35
Rubrum flumen & promont. 52.c.49

S

SAccarum 7.c.6
Sacerdotum autoritas 25.c23
Sacerdotum Calechutenſium prodigioſa licentia 80.c.75
Sacerdotis Caranganotenſis ueſania ſuperſtitioſa 144.c.131
Sacerdotibus Indis incontinentia capitalis 147.c.134
Sactificandi crudelis mos 144.c.131
Sacrum promontorium 3.c.2
Sagittarij optimi 116.c.19
Sagres caput 51.c4
Sale confectum pharmacum 14.c.11
Salomonis regis Iudæorum theſauri,un de folio 136,c.126
Sambuca muſicũ inſtrumentũ 32. c.34.
Samia uaſa 95.c.92.116.c.109
Samatra al. Taprobane 153.c.142
Sancinus Tonatus 87.c.89
Sandalij nemora 58.c.55.109.c.103. 120.c.113
Sanguis draconis 5.c.4
Saraffi aurei nummi 57.c.54
Saragna inſula 109.c.103
Saraphus aureus nũmus 148.c.136
Scamna inſula 53.c.49
Scaria 9.c.6
Senega fluuius 13.c.10.18.c.14
Senegæ accolæ quales 18.c.14
Senegæ regnum ſterile ob calorẽ 27.c.26
Sericũ oĩs generis in Calechut 57.c.54
Serpentes uaſti 28.c.28
Serpentes magni, ſed innoxij 93.c.89
Serpentũ eſus in delitijs habitus 104.c.98
Serræ aquaticæ 6.c.6
Serreti populi 34.c.35
Sibilia oppidum Hiſpaniæ 8.c.7
Signearum populorum mores 51.c.49
Sobobec & Semath Maurorum urbes ſolio 151.c.140
Soldani imperium 62.c.60
Sonalia pro nolis 115.c.106.c.120.112
Soyla inſula 153.c.142
Specula nautarum quibus tempeſtatem proſpiciunt 34.c.35
Spedegar 42.c.41 (49
Stigmata corporibus inuſta 45.c.43.51.c
Strabonis locus 149.c.137.151.c.30
Struthiones 12.c.9
Stupor ex rebus innotis 31.c.31
Subligacula bombicina 117. c.110
Succus palmarum pro uino 90.c.57
Suibus Carangonora Indica caret. fol. 149.c.136
Symmetrica corpora 124.c.117

T

TAagaza ſalinæ 14.c.11
Talea arboris genus 14.c.91
Tambra deus uocatur 144.c.131

Tamburum

Tabutum locus 14.c.11
Taprobane inſula 62.c.60
Taprobanes opulentia 137.c.126
Tartari uagi 119.c.112
Tayni ſunt nobiles 100.c.94
Tempeſtas horrenda 67.c.67.87.c 80.121.c.113.123.c.115
Templum Calechut nefaſtum 62.c.61
Templa imaginibus uacua 145.c.135
Teneriffa 8.c.8
Teſenicæ regnum 88.c.81
Teſtudines cũ ingẽtibus teſtis 41.c.40
Teſtudinũ caro uitulinæ ſimilis ibidẽ
D.Thomæ corpus repertũ 132.c.124
D. Thomæ etiam apud Ethnicos uene/ratio 155.c.142
Tibiæ ac inſtrumẽta muſica ſummæ uoluptati ac admirationi 32.c.33
Tormenta bellica terrori Barbaris 32.c. 33.37.c.37.68.c.69.75.c.72
Triſtanſera 6.c.6
Tunetum Barbariæ regia 12.c.9
Turcarum idioma 93.c.89
Turcimani qui 54.c.55.48.c.45
Turtures ſylueſtres 93.c.89
Tyrannidis imago 26.c.24

V

VAſallus 26.c.24
Vaſa Samia 95.c.92
Vaſcus de Ghiuan dux claſſis 55.c.51
Vbenes rex Aethiopiæ 133.c.125
Velutum ſericum 56.c.53
Venetorũ moneta Indis gratiſſ. 151.c.139
Viride caput 51.c.49
Veſpertiliones magnæ 47.c.44
Veſputij laus 114.c.126
Veſtitus Nigritarum 37.c.37
Veſtitus Calechutenſiũ 60.c.58.79.c.75
Veterum error in finienda terra habita/ta 122.c.114
Victoria Portugallenſium de Mauris, folio 78.c.74
Victus Calechutenſium 59.c.57
Vida portus 82.c.76
S.Vincentij ſinus 52.c.49
Vincentius Lagus 5.c.4
Vincentianus Pinzonus 119.c.112
Vinũ nõ ex uuis, ſed ex baccis 113.c.105
Vinum maluaticum 39.c.56
Vinum factitium 149.c.138
Virginitas probro ducitur 9.c.8
Viridis ſinus 52.c.49
Vlisbonæ uariarum gentium colluuies folio 54.c.50
Vnguenta omnis generis 61.c.59
Vnicornes uiui 54.c.50
Vuæ uernæ 7.c.6
Vxores communes 80.c.75
Vxores uiuæ cum maritis mortuis com/buruntur 72.c.76.151.c.139
Vxoria beneuolentia ac fides 151.c.139. 258.c.9

X

XAymana Hiſpanæ inſulæ regio, folio 98.c.93
Xenia magnifica 398.c.15
Xylon 210.c.4

Z

ZAbaius Goæ dominus 166
Zaphal inſula 64.c.63.67.c.68 68.c.68
Zaphalæ inſulæ deſcriptio 88.c.81
Zaphalæ aurifodina 139.c.126
Zaphalla auri ferax 131.c.125
Zegnotorre inſula 71.c.71
Zetieties mercatores 81.c.76
Zenith 129.c.128
Zilophi 19.c.15
Zuchalis rex Senegæ & quales ſubditi, folio 19.c.15

EX AMERICO VESPVTIO & Ludouico Vartomano patritio Romano index collectus.

ABbatia omnium ſanctorũ portus 185
Abrahæ ſacrificatũ 202.c.17
Adam ubi pœnitentiam egerit 254.c.4
Adamantis fodinæ 229.c.5
Aden urbis munitiſſimæ deſcriptio, fol. 208.c.4.218.c.13
Adulterium morte punitum 257.c.8
Aedes ubi Cain Abel fratrem occidit, folio 192.c.6
Aedes Arabum quales 194.c.8
Aequinoctium 27.Iunij 169
Agmitus Mamaluchorũ dux 195.c.8

Aiaz urbs ac nobile emporium 215.c.7
Alexandria ciuitas Aegypti 189.c.1
Almacharan Sultani Gazophilacium, folio 216.c.8
Almada oppidum 296.c.4
Aloës triplex genus, primiq́ꝫ caritas quo minus ad nos feratur 266.c.20
Aloës fragantia ac uis mirabilis 266.c.21
Alphonſus de Albiecher protocapitane= us regis Emanuelis 184
Alui ſtipatæ immen ſus dolor 267.c.34
Alui ciendæ remedia 277.c.34
Amau ciuitas 190.c.5
Amantiũ intemperantiæ exẽplũ 213.c.6
Amba fructus 245.c.15
Americi Veſputij præfatio ad Lothorin/ gum ſui extenuationẽ cõplectens 154
Amir princeps interpretatur 218.c.12
Amirre, id eſt, reguli 191.c.5
Amoris inſani miraculum 258.c.9
Anarchia 157.ſeq.264.c.17.208.c.24
Animalia urbis Calechut 249.c.21
Anthropophagorum ferociũ crudelitas folio 161.178.271.c.29
Antigliæ inſula 175
Anthiochia 190.c.5.
Antipagmenta 236.c.2
Anzedina inſula 230.c.7
Apparatus regius 242.c.11.243.c.13
Arabum cultus ac mores 194.c.8
Arabum ſtrages 196.c.10
Arabię homines plerũqꝫ bicornes 217.c 9
Arboris genus denos fructus diuerſos producens 246.c.16
Arbor poſſeſſoris ſui iniuriam ulciſcens folio 247.c.16
Arenoſi maris pericula 199.c.14
Armuſio capto rex eius tributarius Por= tugallenſibus factus 186
Aromatum uaria genera 244.c.13
Aſtus bellici 286.c.39
Aues manu ſe capi permittentes 182
Auium iucundus concentus 249.c.19
Aumar præfectus militum Turcicorum, folio 198.c.12
Auri contemptus 159
Auri probandi ratio 248.c.19
Azamij populi 190.c.5

B

BAbylon quæ & Cayrum 189.c.1
Bacchar menſuræ genus 148...19
Balaſcha caſtorei ferax 223.c.5
Bandan inſula, & eius incolarũ mores, folio 268.c.14
Banduin pop. efferi 208.c.2
Bangella urbs Indiæ maioris 201.c.16
Bangella urbs ditiſſima 259.c.13
Bangellæ Chriſtianorum mores ac reli/ gio 260.c.14
Barbara inſula à Mahumetano regitur, folio 219.c.16
Barbam ponere, luctus argumentũ à no ſtro more contrarium 239.c.7
Barri auerſe coëunt 233.c.11
Bathacala urbs Indiæ 230.c.7
Bebmendo 208.c.5
Belli inter Chriſtianos & Calechutenſes cauſa 251.c.1
Bellum inter Luſitanos & Mahumeta/ nos 288.c.40
Belzoi gummi electiſſimum 257.c.9 260.c.14.265.c.19
Beneuenutus ducis Lotorin. aulicus 154
Berinthus urbs Phœniciæ 189.c.1
Beſilicca Aethiopiæ pars 176
Betoli folia uenerem excitaut 239.c.7
Bibliotheca Mahumetanorum 198.c.12
Biſinagar urbs Narſingæ 231.c.10. fera= ciſſima cultiſſimaq́ꝫ
Bonæ ſpei caput 295.c.4
Bornei inſulæ celebritas 270.c.26
Boues fœminæ ceruinis cornibus ſylue/ ſtres 319.c.15
S. Bragantis urbs Babylone non infe rior 224.c.5
Bramini ſacerdotes Narſingæ ac Cale/ chutenſium 234.c.237.c.2.238.c.5
Breſilicum 185
Bubacar Mahumetis ſocius 198.c.12

C

CAdelapalon fructus 245.c.15
Cadi põtifex Damaſcenorũ 193.c.7 alibi cõcionatores ita uocantͬ 203.c.18
Caicolõ urbs & eius incolarum mores, folio 251.c.1
Calechut regis ſuperbum cognomen, folio 235.c.12.

Calechut Indicarum urbium metropo-
polis, eiusq́ amplitudo 156.c.1
Calechut ædificia nullius pretij 236.c.1
Calechut impia religio 256.c.2
Calechutẽſes dæmonũ cultores 257.c.2
Calechutẽſiũ rex nõ niſi dæmonibus im
molata comedit 238.c.3. eiusq́ come-
dendi ritus lib. 240.c.9
Calechut regis uxores à ſacerdotibus ſtu-
prantur 238.c.3
Calechutenſiũ ciuiũ ordines ſex 238.c.5
Calechuten. uictus ac ueſtitus 239.c.6
Calechutenſium regni qualis ſucceſſio.
folio 239.c.7
Calechutenſium latria 241.c.10
Calechutenſium milites & armatura. fo-
lio 241.c.11
Calechutenſium rex morbo Gallico in-
fectus 243.c.15
Calechutenſium medici 247.c.18
Calechut rex ſerpentes fouet 249.c.22
Calicius portus 155
Calecutia meridiem ſpectat 181
Calige laxæ inſtar remigum 217.c.9
Calitia receptus omniũ nauigationũ 181
Calx matureſcere facit fructus 245.c.15
Camaran inſ. maris Erithræi 208.c.3
Cambaia urbs Indiæ 225.c.1
Cambaiæ incolæ iuſti tenaces ac probi.
folio 225.c.2
Cambaiæ Sultani deſcriptio lectu digni-
ſſima 226.c.2
Camelorum pernicitas 194.c.8
Cãpana actuariæ nauis genus 267.c.23
Camphoræ gummi 270.c.26
Canaria magna 155
Canibali anthropophagi 170
Canibali perfidi 171
Cannæ 178
Canonor urbs munitiſſ. & regi Portu-
gal. fœdere iuncta 231.c.9
Canonor pane caret ibidem
Capagat urbs 235.c.12
Capel nauigij genus 243.c.12
Capelan urbs 261.c.15
Capillitium nigrum decori 157
Capreæ damaſcenæ 193.c.7
Capreatum magnitudo atque fœcundi-
tas 256.c.7
Capuli ex auium roſtris 255.c.7
Caput bonæ ſpei 295.c.4
Carauana quid ſit, camelorum agmen.
folio 193.c.8.194.c.8.c.201.c.15
Carbaſus nauis genus 170
Carij menſuræ genus 248.c.19
Carocapel fructus genus 245.c.15
Caſei recentis copia 193.c.7
Caſtoreũ quur adulteratum ad nos fera-
tur 223.c.5
Caſtorei ſynceri uis 223.5
Catholici aurei nummi 185
Cayl urbs 252.c.1
Cayrum urbs Nilotica 189.c.1
Celeritatis incredibilis exemplum 157
Centocola Indiæ urbs 250.c.8
Cercopitheci noxij 218.c.13.227.c.2.
249.c.21
Ceruiſia alba & rubra 171
Ceul urbs 228.c.3
Chambi radix pro uictu 161
Chani diuerſoria uocantur 192.c.7
Charaiabi, id eſt, uiri ſapientes 166
Cheo portus 225.c.6
Cherſoneſus aurea 184
Chorazani Perſidis regio 223.c.4
Chriſtianorum duorum funeſta cædes
folio 178
Chriſtiani D. Thomæ nuncupati. & eo-
rum ſacri ritus 252.c.1
Chriſtianorum perſequutio 252.c.2
Chriſtianorũ uictoria 285.c.39.291.c.41
Chriſtophori Columbi laus 175
Ciampana nauis genus 253.c.2
Ciandiapalon fructus 245.c.15
Cinami arbor, & fructus qualis 254.c4.
Citomandel Indiæ urbs 252.c.2
Claſſis Calechutenſium contra hCriſtia
nos 283.c.39
Clyſteres ad ciendam aluum 277.c.24
Cociacenor ſocius Ludouici in itinere fo
lio 251.c.1
Coclear ex arboris folio 240.c.9
Colloquium Ludouici cũ duobus Chri
ſtianis transfugis lectu digniſſimum
folio 274.c.32
Colon urbs idolorum cultui addicta. fo
lio 252.c.1
Comagene 190.c.3

Comedendi mos barbarus 158
Commentum ridiculum de Iſaac & dæmonis colloquio 205.c.18
Comolanga fructus 245.c.15
Concertatio iugis ob fidem diuerſam inter Mahumetanos 198.c.12
Concharum captura 220.c.2
Concio ad Mahumetanos 203 c.18
Concio ad milites excitandos 284.c.39 290.c.41
Conſcientiæ metus mala cohibet 163
Conſeruantiæ naues 176
Cophini auro exornati 266..22
Corniculæ aues ſacræ reliquijs dapum regiarum ueſcuntur 238. c. 3
Credita exigendi mira ratio 240.c.9
Crudelitas in captiuos 157
Crudelitas in iam morituros ægrotos, folio 160
Cubilia ex retiaculis bombicinis 158
Cucincultores in fidem Chriſtianã propenſi 294.c.3
Cucurbitarum uſus mirabilis 17

D

Dabuli urbs 228.c.3
Dæmonun ſimulacra horrifica folio 237.c.2
Dæmonum cultus 251.c.24
Damar urbs opulenta 218.c.11
Damaſci opulentia atque amœnitas 190 c.5.191.c.6
Damaſcenum delubrum 192.c.6
Damaſceni tyranni crudelitas 191.c.5
Damaſcenorum uictus 193.c.7
Dantes poëta 155
Dante urbs 216.c.7
Decan urbs Indiæ, cui Mamaluchus præeſt 229.c.5
Decan incolarum luxus ibidem
Delubrum prope Calechut indulgentiarũ gratia acceditur 251.c.24
Deſiderium peregrinandi multis innatũ 273.c.32
Demus dæmon Calechutenſium idolum 236.c.2.258.c.9
Deus ſuperbię ultor 183
Deus pro Luſitanis pugnat 289.c.40
Dei impanati ſtulta perſuaſio 290.c.40
Diſſimulatio hoſtilis 162
Diſſimulationis exemplum 198.c.13 205.c.20
Diuitiarum contemptus 159
Diuobandetrumi portus Perſię 220.c.1
Diuortij crebritas 193.c.7
Domus uaſtę & mirifice extructę 155
Dora milium albicans 208.c.1

E

Eas monetæ genus 234.c.11
Ebur inſigne 267.c.25
Educationis duræ exemplum 248.c.20
Elephantorum forma, natura ac mores. folio 233.c.10
Elephanti miræ magnitudinis 233.c.10
Elephanti infrenes, eorumq́ molles inceſſus 233.c.10
Elephantorum pudicus coitus 233.c.11
Elephanthorum ingens pretium ibidẽ
Elephanthorũ in Monzambrich multitudo, eorumq́ natura 293.c.5
Elephanti Taprobanes pretioſiſſimi. fol. 265.c.18
Emanuel rex Veſputium accerſit 175
Emanuelis regis Portugalle. ad Leonem pont. max. epiſtola 184
Emanuelis pium uotum, dextri conatus ac ſpes magnæ 187
Equi ingens pretium 231.c.10
Equus pretioſior urbe 234.c.11
Eranon gemma 323.c.5
Eremus anydros 196.c.10
Eri ciuitas Perſidis 223.c.4
Erythræi maris pericula 207.c.21
Eteſiæ uenti 200.c.14
Eufra uaſtum flumen, quod Eufratem eſſe putant 223.c.5
Exequiarum ritus urbis Calechut. folio 250.c.23
Exigendi credita mirus mos 240.c.9
Explorandi ſolertia 25.c.20

F

Falcones aquilæ genus 255.c.7
Fano monetæ genus 234.c.11
Faraſola ponderis genus 348.c.19
Faſeli nauis genus 162
Fatoma filia Mahumetis 198.c.12
Febris aquæ frigidæ balneo pellitur 160
Feles qui Zibellum producunt 255.c.7
eorum pretium 261.c.15

Fernandus

Fernandus Caſtiliæ rex 154
Fernandus claſſi paratæ Veſputium præficit 155
Fides in ſocium laudata 221.c.3
Fiſtulæ uirides 178
Flores ac roſæ hiberno tempore uernantes 230.c.8
Fœminarum uegetum corpus poſt partum 159
Folij cuiuſdam incredibilis magnitudo folio 175
Folium arboris pro cocleari 240.c.9
Fortitudo Mamaluchorum 195.c.9
Fortunatæ inſulæ 155
Franciſcus de Albicio 175
Fraudis exemplum 254.c.4
Fructuum dena genera ex una arbore, mirum 246.c.16
Frugalitas ueſtium 217.c.9
Funerandi mos barbarus 160
Funerandi mos mirus 239.c.7.242.c.11 258.c.8

G

GAllinarum ac gallorum proceritas, eorumq́ mirabile certamen folio 256.c.7
Gambaiæ rex amicitiam cum Portugallenſibus inijt 186
Gariophyllũ quomodo creſcat 267.c.25
Gaza Melachæ flumen uaſtiſſimnm. folio 264.c.17
Gentis cuiuſdã meticuloſæ perfidæ atq; crudelis ἀνθρωποφάγης deſcriptio. fo. 177.178
Gentis efferæ, mitisq́ moribus deſcriptio 158.171
D. Georgius ubi draconem confecerit. folio 189.c.5
Gezan Arabiæ felicis urbs uariorum fructuum ferax 208.c.1
Gibellus odor lectiſſ. 227.c.2
Gida portus 201.c.15
Gigantum inſula 174
Gionchus nanis genus 272.c.31
Giulphar urbs 220.c.1
Gladiatoria in pretio 241.c.11
Goa urbis arx reparata 186
Goa urbis deſcriptio 220.c.1
Goga inſ. Indiæ 218.c.4
Goſipium id quod bõbicinum 210.c.4 225.c.1
Græcus uentus 180
Groſapa rex fœderatus Portugal. 186
Gunchi ligna 267.c.22
Guzerat regio 228.c.3
Giauæ inſ. ſitus, mores, religio 271.c.28
Gyaua nauigationum Patritij terminus 273.c.31

H

HAbitationis mutatoriæ cauſa frigoris ac ſterilitatis brumalis immenſitas 159
Hæroſipſi nobiles canonor 231.c.9
Hali Mahumetis gener 198.c.12
D. Helena mater Conſtantini 190.c.4
D. Helenæ inſula piſces immenſæ magnitudinis complectens, atq; eius quædam alia miranda 295.c.4
Herbæ cuiuſdam ſuccu ac farina ſitis ſedatur 172
Hexarchatus Damaſcenus, atq; eius magna potentia 190.c.5
Hippotoxotæ 252.c.2
Hiſtoriographo fidelis memoria pernecesſaria 292.c.1
Hiſtriones uelociſſimi ex dura educatione 249.c.20
Homicidæ atrox ſupplicium 240.c.9
Homines plumati ac picti 140.108
Homines bicornes 210.c.4
Hoſpitalitatis exempla 164.171.172
Humandi mos apud Tarnaſari 258.c.9 259.c.11
Hyems in Iunio, quod nobis abſurdũ uideri queat 176
Hypocryſis egregium exemplum. 215. c.6.275..c.32.277.c.34

I

Iaceri fructus 244.c.15
Iacobitarum princeps 219.c.15
IESVS CHRISTVS Mahumeti impie poſtponitur 198.15
Igname radix quæ & Iucha 161
Igne terrentur elephanti 232.c.10
Ignis inſula 169
Impietas in parentes ac fratres 221.c.5
Impoſturę felicis exemplum 276.c.34. 289.c.38

Impudentia mingendi nihil à Cynica conſuetudine abhorrens 158
Indiæ fluuij decreſcente luna augeſcunt præter naturam 225.c.1
Indulgentiarum ſuperſtitio 251.c.24
Indulgentiarum fraus etiam apud Turcos 202.c.17
Indus fluuius 225.c.1
Inedia febris remedium 160.277.c.34
Infantum negotiatio 272.c.30
Inſulæ uirides 181
Inſulæ ditionis Portugalliæ regis uariæ. folio 296.c.4
Inte mename,id quod Turcica lingua ſonat, unde es tu 202.c.20
Internodia habere elephantos contra receptam opinionem 232.c.10
IoannesMaria Mediolanenſis tormentorum faber transfuga Luſitanorum,ad Chriſtianos à Turcis redire parat ſi impunitas proponatur 274.c.32
Ioannis Mariæ iam abitum adornantis infelix obitus 283.c.38
Iogæ regis deſcriptio 227.c.2
Iogæ incolarum mores ac cultus ibidē
Irricum uellus 185
Iter ob ferarum copiam non niſi multis ſimul peruium 218.c.13
Ity inſula 167.eiuſq; incolarum mores ac ueſtitus ibidem
Ity ui capta,ac uictis incolis direpta 168
Iucha radix pro uictu 161
Iudæorum in Mahumetanos ſæuitia.folio 196.c.11
Iudæus quidam nauiū faber aquis merſus 27[illegible].c.32
Iulianus Bartholomæus Iocundus 175
Iuſtitia in pretio 219.c.15.228.c.3.240 c.9.359.c.10
Iuuenis quidam è claſſe Veſputij à fœmina barbara per fraudem fide data illectus,miſerabiliter trucidatur 177

L

LAcertæ bifurcis caudis 182
Lacta herba 266.c.21
Lagi ciuitas Arabiæ 215.c.7
Laſerpitium unguenti genus 257.c.9. 260.c.14.265.c.19
Laſerpitij mira uis 266.c.21
Latex ſaccaro conditus pro uino. folio 256.c.7
Laurentius Brita Luſitanorum dux. fo. 288.c.40
Lebeccius uentus 155.169.180
Leonis pont.Max.laus 184
Leuans uentus 169
Liberalitatis mutuæ pulchrum certamē 263.c.16
Libidinis incitamentum 158.239.c.7
Libidinis prodigioſa licentia 158
Licētia Mamaluchorum 192.c.7.238.c.4
Linter nauigij genus 162.171
Lisbona eadem quæ Vliſbona 175
Locus conuerſionis D.Pauli 19[illegible].c.6
Longæuitas 2[illegible]7.c.9.250.c.8
Luctus cærimoniæ 239.c 7.250.c.23
Ludouici Patritij uerſatile ingenium.fo. 194.c.8
Ludouicus ſe Turcam ſimulat quod tutius Turchiam peragrare queat 205. c.20.210.c.4.214.c.6
Ludouic.gratioſus & amabilis 206.c.20
Ludouicus ægritudinē ſimulat 207.c.20
Ludouicus proditus capitur 209.c.4 apud Sultanum ſiſtitur non abſq; uitæ periculo 209.c.4. in carcerem coniectus,inedia propè conficitur 210
Ludouicus inſaniam ſimulans,uexatur ab omnibus 211.c.5
Ludouicus crudeliter tractatus,patientia ſancti opinionem conſequitur 212.c.5
Ludouicus à regina temere adamatur.folio 213.c.6
Ludouici caſtimonia ſummæ prudentiæ coniuncta 213.c.6
Ludouicus liberatus è carcere, reginam uana amoris mutui ſpe lactat 214.c.6
Ludouicus ſub prætextu curandæ alibi ualetudinis de fuga conſultat 215.c.6 218.c.13
Ludouicus tēpeſtatis ui in Aethiopiam actus 218.c.14
Ludouicus Perſam itineris fidiſſ.comitem nactus 224.c.5
Ludouico neptem offert in uxorem perſa comes. 224.c.6
Ludouicus ultra Giauam non eſt progreſſus 272.c.31

Ludo-

Ludouicus duobus Chriſtianis transfugis perſuadet, ut redeant ad ſuos. folio 274.c.32
Ludouicus hypocriſi ſancti nomen adeptus 275.c.32
Ludouici pater medicus 276.c.34
Ludouicus artem medicam ſimulās profitetur ac ægrotos ſanat ibidem
Ludouicus quo aſtu Mahumetanos effugerit 280.c.38. & ſequen.
Ludouicus equeſtrem dignitatem conſequitur 291.c.41
Ludouicus honorifice à rege Luſitaniæ tractatus, Romam patrium ſolum repetit, folio 296.c.4
Luna decreſcente flumina augeri, mirū folio 225.c,1
Luſitanorum triūphus ac laus 287.c.39
Luxus ueſtium 240.c.10.243.c.15
Liazori inſulæ 180
Lichnorum copia in regia Calechut. folio 250.c.23

M

MAgnes amans Septentrionis. folio 296.c.4
Mahumetes Chriſto præfertur magna impietate 198.c.13. & quis fuerit, qualisq; eius ſecta 198.c.12.13
Mahumetis ſepultura 197.c.11
Mahumetes Sultani filius anthropophagus 217.c.10
Mahumetanorum cultus 193.c.7
Mahumetanorum perfida impietas. fo. 285.c.39
Mahumetanorum clades ibidem
Mahumetani nandi peritiſſimi 287.c.39
Mahumetanorum arma, & præliandi ratio 288.c.40
Mahumetanorum agilitas 290.c.40
Malacha emporium nobile omnis generis mercimoniorum 184
Malacha à Chriſtianis ui capitur ibidem
Malachenſes nummi argentei 185
Malapolanda fructus 249.c.15
Mamalmaricar de pace tractaturus ad Luſitanos mittitur 289.c.40
Mamaluchi qui 192.c.7
Mamaluchorum fortitudo ac promptitudo par 195.c.9
Mangolor urbs 230.c.8
Manuel rex Portugalliæ, qui & Emanuel folio 154
D. Marcus fontis cuiuſdam architectus, folio 159.c.14
Mare circa Calechut tempeſtuoſum. fol. 243.c.12
Maris cognomento Arenæ pericula. fol. 199.c.14
Maurus rex Malachæ imperat 184
Mechæ urbis inclytiſſimæ deſcriptio. 200.c.15
Mechæ ager ſterilis, & aquæ indigus, unde q; eò commeatus importentur. 201.c.15
Mecha rerum omnium emporiū ibidē
Mechoa Calechutenſium piſcatores. fol. 238.c.5
Medici Calechutenſium 247.c.18
Medinathalhabi urbs 197.c.11
Medinathalhabi ager diuina execratione ſterilis ibidem
Melacha Indiæ urbs regi Cini uectigalis Sultanum habet 264.c.17
Melachæ portus totius oceani commodiſſimus 264.c.17
Melcha nobilis inſula 181
Memoria fidelis hiſtorico perneceſſaria 292.c.1
Menacheaz præfectus 220.c.1
Menin urbs 190.c.4
Mercatores Malachi peregrini 185
Mercatura infantum 272.c.30
Mercimonia urbis Mechæ 201.c.116
Mechet portus 220.c.1
Mechita templum uocāt Mahumetani 197.c.11.206.c.20
Meſquitæ Saracenorum ædes 185
Meſuer ſurculus pro dētiſcalpio 210.c.4
Mezarib regio 194.c.8
Militum delectus laudabilis 228.c.4
Milites Calechutenſium 241.c.11
Mineralia 179
Miraculum D. Thomæ 253.c.2
Miraculoſum auxilium 289.c.40
Mœnia miræ altitudinis 217.c.10
Molaga piper interpretatur 265.c.19
Momia 200.c.14
Moneta Taprobanes qualis 265.c.18

Monoch gariophylli ferax fo.269 c.24.& 25
Mons gemmarum ferax 253.c.3
Mons Iudæorum habitaculum 196.c.11
Monſtrum marinum 163
Monzambrich inſula Aethiopiæ 292. ca.2.eius ſitus ac incolarum mores.folio 193.c.12
Morbus Gallicus apud Indos 243.c. 1.&.83.c.38
Moſcheæ templa Turcica 191.c.6
Mulgendi mirus mos 193.c.7
Mulieres in bello baiulæ impedimentorum 157
Mulieris prodigioſæ magnitudinis 173
Mures maximi 182
Mures ſole toſti comeduntur 239.c.6
Muſeacum opus 191.c.6
Myriſticæ nuces & maſtix quomodo creſcant.fo.269.ca.24. earumq́ pretium. ibidem

N

Nabi Mahumetem ſignificat 198
Naëri Calechutenſium patritij. folio 238.c.5.241.c.11
Nandi peritia 287.c.39
Narſingæ regis potentia præter cæteros reges maxima 231.c.10.233.c.11
Narſingæ & Mediolani comparatio.folio 233.c.11
Narſingæ incolarum religio atque cultus 234.c.51.
Narſingæ regis moneta triplex. folio. 234.c.11
Narſingæ regis cum Luſitanis fœdus,& in Chriſtianos fauor 252.c.2
Narſingæ rex fœdus à Portugallenſibus petit 186
Natatores peritiſſimi 156.165
Nauale prælium 285.c.39
Nauidomini uitupetatio 181
Nauigia Calechutenſium, & nauigandi mos 242.c.12
Nauigia Tarnaſſari 259.c.12
Nauiprætor 178
Nauis naufragio amiſſa 182
Negotiandi mirus mos 248.c.19
Negotiatores Calechut 242.c.11
Negotiatores Taprobanæ 266.c.22
Niraui uulgi fex in Calechut 238.c.5
Nomothetæ Turcarum 198.c.12
Nornordenſius 183
Nundinæ nocturnæ ob æſtum diurnū. folio 209.c.4
Nuptiæ regis Calechut ſacerdotis ſtupro honorantur 238.c.4

O

Obſequium tranſuehēdi humeris per pontum 165
Oleo aſpergi pro aqua conſecrata. folio 251.c.14
Onor inſula 230.c.8
Onyx gemma uulgo cornicula 225.c.1
Ophis lapis 191.c.6
Opinionum diſcordia 198.c.12
Opinio Turcarum impia de Chriſto ac Mahumete 198.c.13
Ormus urbs unionum ferax 220.c.2
Oſtreolæ uniorum matres 174
Othomat Mahumetis ſocius 198.c.12

P

Paleachet Indiæ urbs 255.c.5
Pandaran urbs 235.c.12
Panis ex piſcibus confectus 165
Pannoniorum ortus oppugnatur.folio 290.c.41
Pannaoniorum clades 291.c.41
Parao nauium genus 243.c.12.283.c.39
Paradij monetæ aureæ genus 261.c.15
Pardij monetæ genus 294.c.11
Parentes ſenes, ac iuuenes ægrotos uendere licitum 271.c.29
Parchi piſces marini 176
Parias prouincia 166
Parricidium ingens 22.c.3
Pater noſter ex lapillis & oſſibus piſciū. folio 159
Pax inter Luſitanos & Mahumetanos. folio 289.c.40
Pego urbis Indiæ clariſſime mores ac religio 261.c.15
Pego regis humanitas 262.c.19.eiuſdē luxus ac opes ibidem
Pego incolarum ſalacitas 263.c.16
Penda inſula 292.c.2
Perdai aurea moneta 228.c.4. Pardai dicitur 231.c.10

Peregri-

Peregrinationũ uaria pericula 271.c.29
Perfidia in amicum 222.c.3
Perfidiæ ſupplicium ibidem
Periculi ex improuiſo grauis prouiſio. folio 173
Perle nouata dictio pro unionibus 174
Permutatio uxorum mirabilis 240.c.8
Perſæ mercium adulteratores 225.c.5
Perſarum comitas liberalitasq́ 224.c.5
Perſe quidam Ludouicum liberaliter excipit 224.c.5. neptem in uxorem offert ibidem
Petrarchæ teſtimonium 154
Petrus Antonius Mediolanenſis 274. c.32. uide ſupra Ioannes Maria
Petri Anthonij infelix interitus 282.c.58
Petulantiæ muliebris exemplum folio 213.c.6
Pharmaca ad prouocandam libidinem. folio 158
Phaſeli nauigij genus 156
Pianphu ſerico nobilis urbs 375.c.29
Picti ac plumati homines 167.168
Piloti ſulcandi æquoris peritiſſ. 199.c.15
Piperis origo, ſpecies formaq́ 244.c.14
Piper Taprobanes procerum 265.c.18
Piſces ſole toſti 239.c.6
Piſces immenſæ magnitudinis 295.c.4
Piſcium ingens copia 172
Plinij teſtimonium iunioris 154
Poliar uulgi fex in Calechut 238.c.5
Polygametia 240.c.8
Polygamia 193.c.7
Ponens uenti nomen 155.179
Ponderum ratio in Calechut 248.c.19
Pontes leuatitij 161
Populatio pro pago inſuetum uocabulum 161.164
Porta inſula 243.c.12
Portugallenſium glorioſa uictoria 148
Prælium atrox cum barbaris 162.167
Prælium ingens cum Arabibus 296.c.10
Prælium nauale 285.c.39
Prælium cum Pannanijs 291.c.41
Præmium exequiarum ſacerdotibus perſoluitur etiam apud Turcas 250.c.23
Præſidium firmum Malachæ impoſitũ. folio 185
Præſilium coloris genus 255.c.6
Præſtigia ſepulchri Mahumetis 199.c.13
Preces regum ac magnatum, precepta ſunt 176
Precandi mos mirus 241.c.10
Preſbyteri Ioannis cum portugallenſibus fœdus 186
Presbyter Ioan. Aethiopiæ rex 219.c.15
Proditio hoſtilis 162
Promptitudinis miræ exemplum 195.c.9
Promuſcide Elephas ferit hoſtem alligato gladio 232.c.10
Proſtitutio uxorum filiarumq́ ultronea folio 160.164
Proſtitutio nouæ nuptæ 256.c.8
Proxenetæ mirabilis uſus 248.c.19
Pſitaci uarij coloris 249.c.21
Pſitaci uerſicolores 255.c.7
Pſitaci uocales ac pulchri 261.c.15
Pua morbum Gallicũ ſignificat 283.c.38
Pudendorum nulla uerecundia 159
Pudor egerendi 158
Puerperarum dolor leuis 158
Pulſus ægritudinis aut ſanitatis index. folio 276.c.54
Puſtulæ in India ſæuiunt 243.c.15
Pyder ciuit. Taprobanæ 164.c.17.265.c.18
Pylæ elaboratæ 200.c.14
Pyropi gemmarum genus, qui & Rubini 253.c.3

R

Reame urbs 216.c.9. eius cœli temperie incolæ longæui ibidem
Reditus Veſputij in Hiſpaniam 168. Liſbonæ ſplende excipitur 183
Regio circa Sodomam ac Gomorrhã ſterilissima, aquæq́ indiga 196.c.10
Regio Anydros aquæ indiga 172
Regis de Decan mores 229.c.6
Regum ac populorum quorundam nomenclatura 255.c.11
Regum preces præcepta ſunt 176
Religio in periculis multo maxima eſt 189
Religio diuerſa ciuilis diſcordiæ ſeminarium 215.c.7.198.c.13.224.c.19
Remedia alui ciendæ 277.c.54
Renatus Lotharingiæ dux 154
Retiacula, cubilium uice 158.164
Reubarbari copia atq; uilitas 225.c.4

Rex

Rex de Auſiam fœdus cum Portugallen ſibus ferijt, donis ad hæc miſſis magnificis 186
Rex de Decan Gogan fruitur tributaria folio 228.c.4
Rhoda urbs 209.c.4
Ritus conuocãdi Mahumetanos ad delubra 276.c.35
Rubini 253.c.3
Rubri maris intemperies 207.c.21
Rubrica pannis inficiendis idonea, fol. 218.c.14
Rumi Chriſtiani reges Turcis finitimi, folio 260.c.14
Rore pro aqua utuntur 172

S

Sacerdotum licentia ac immunitas, folio 138.c.4
Sacrificãdi ritus apud Mecham 203.c.18. apud Calechutenſes 237.c.2
Sagittarij periti 157
Sal optimum 208.c.3
Sambuc nauigij genus 243.c.12
Samory, id eſt, in terris deus, rex Calechut 235.c.12
Sana urbs Arabiæ felicis 217.c.10
Saraphi moneta aurea 186.195.c.5
Sau auis genus 249.c.21
Sarcophagi Mahum. miracula 199.c.13
Sauain militum dux 228.c.4
Schira urbs 223.c.5
Scortatio licita 158
Secha idem quod ſanctus 218.c.12
Sechamir dicitur Sultanus Arabiæ felicis 218.c.12
Secta Mahumetis qualis 196.c.13
Sepulchri D. Thomæ miracula 253.c.2
Serici copia 225.c.4
Seroccus uentus 169.179
Serpentũ uaſtorũ tria genera 249.c.22
Serpentum immunitas ibidem
Serpentes loco nnminum culti è cœlo ſumpti exiſtimantur 250.c.22
Serpentũ occurſus proſper habetur ibid.
Serpentes uaſtiſſimi 267.c.23
Serpentes horrifici 163
Serraliona regio 180.181
Sibillia ciuitas Hiſpaniæ 175
Sidi Hierophanta 198.c.13
Simonis Martini peritia in rebus bellicis folio 286.c.39
Simplicitas credula 166
Simulacra dæmonũ horrifica 237.c.2
Simulacrũ dęmonis in templo 251.c.24
Sitis ſedandæ mira ratio 172
Siti multi abſumpti 200.c.14
Sodomæ ac Gomorræ ueſtigia 95.c.10
Somler inſigne regis Calechut 241.c.11
Sophi rex Perſarum 224.c.6
Sotularia gemmata 229.c.5
Specus in quo pœnitẽtiam egiſſe Adam fertur 254.c.4
Squilaz urbs 224.c.5
Stupra uirginum ac uxorum honori habita 160
Succeſſus regis Portugalliæ proſperi, folio 184. & ſequent.
Sudueſius uentus 181
Sultani Damaſceni tyrannis 191.c.5
Sultanus Mechæ 200.c.15
Sultanus Ananiorum 208.c.5
Sultanus Sanæ 209.c.4
Sultani Arabiæ milites, & eorum armatura 210.c.4
Sultani uxor Ludouici amore corripitur 211.c.5
Sultanus Arabiæ ſanctus habetur, quod ab humanis cędibus abſtineat 218.c.12
Sultanus Cambaiæ 220.c.1.225.c.12
Sultani Ormus filij alterius in parentes impietas 221.c.3
Sultani iunioris crudelitas ibidem
Sultanus parricidiũ morte luit 222.c.3
Sultani Cambaiæ ꝓlixa deſcriptio 226.3
Sultanus ueneno ueſcitur, à pueris ita aſſuetus, quod expuens in fontes, eos ita perimit 226.c.2
Sumatra quæ & Taprobana, inſula. fol. 264.c.17.265.c.18
Superbiæ uindex deus 183
Superſtitio Mahumetanorũ 199.c.13

T

Taeſſa urbs templo magnifico celebris 217.c.11
Tamerani deus Opt. max. dicit̃ 256.c.2
Taprabonenſes ſitus ac eius incolarum mores 265.c.18
Taprabonẽſes urinatores eximij 267.c.22

Tarnaſari

Tarnaſari Indiæ urbs, regis atq; incolarum mores 255.c.6.256.c.7
Tarnaſari ciues albicantibus hominibus nouas nuptas ſtuprandas proſtituunt 256.c.8
Tarnaſari ciues in hoſpites liberales, folio 257.c.8
Tactarucæ piſcis ingens coriũ 267.c.25
Tempeſtatis incommoda 176
Tempeſtas in mari horrida 179.180.181.218.c.14
Templi Mahumetis deſcriptio 197.c.12
Templi Mechæ deſcriptio 209.c.17
Thalae nauis genus 220.c.1
Theſaurus ingens 144.c.13
D. Thomæ miracula 253.c.2
Tormenta bellica terrori Barbaris 165.167.174.178
Tripolis 189.c.2
Triſtanus à Cugna Luſitanis periclitantibus ſuppetias fert 289.c.40
Triſtani laus 292.c.2
Triumphus Luſitanorum 287.c.39
Trompatam urbis incolarum frugalitas folio 235.c.12
Tuberum ingens ubertas 195.c.7
Turchia ubi 193.c.7
Turris in qua Paulus, qui tum Saulus Chriſtianos affixit 192.c.6
Turtures piſces 172
Tyrannis in plebem intolerãda 238.c.5
Tyrannidis affectatæ ſuppliciũ 222.c.3
Tyrannicidæ præmium ibidem

V

Vabulum ſub presbyteri Ioannis dominio 186
Vaccæ unicornes 219.c.15
Vectigal incredibile 231.c.9
Velius Irricum 185
Velutum ſerici genus 195.c.7
Veruex pondo 40. pinguis 21.c.5
Verueces pinguiſſimi ponderoſis caudis folio 216.c.9.219.c.15
Veruecum uilitas, duodecim ſcilicet unico aureo 256.c.7
Verzinus color qui & præſiliũ 255.c.6
Veſputij auunculi laus 154
Veſputius 4. nauigationũ libellum pollicetur 161.165.185
Veſputij reditus in Hiſpaniam 168
Veſputius in nauidominum inuehitur, folio 182
Veſputius rudem flagitat 183
Veſtigia magnorum pedum 175
S. Vincentij caput 178
Viuum factitium 171
Vliſbonæ laus 296.c.4
Vncalent patibulum dicitur 240.c.9
Vnicornes mira ſpecie ex Aethiopia aduecti 204.c.19
Vniones 500. unica nola permutati 171
Vnionum uilitas 171.174
Vniones maturi ac immaturi 175
Vomitus herbis prouocatus 160
Vrinatores peritiſſimi 287.c.39
Vuæ ſine granis dulciſſimæ 216.c.9
Vxores à ſacerdotibus ſtuprantur, præmio propoſito 238.c.4
Vxorum mira permutatio 240.c.8
Vxores uiuæ mortuis maritis ſe comburunt 258.c.9.263.c.16

Z

Zachariæ corpus ubi ſepultum, folio 192.c.6
Zambei princeps potens 194.c.8
Zambei prædabundus 194.c.8
Zaylon inſula 253.c.3
Zaylon gemmarũ ferax, & quomodo eruantur ibidem
Zaylon incolæ Narſingæ regi uectigales & eorum mores qui 254.c.4
Zeila portus ac urbs celebris, fol. 218.c.14.219.c.19
Zeilæ incolarũ mores & habitus ibid.
Zibellum unguentum 255.c.7.261.c.15
Zibith urbs opulenta 217.c.11
Zida portus ac urbs elegans, qui & Gida, folio 206.c.20
Zinziber quomodo naſcatur 244.c.14

FINIS

INDEX

INDEX E BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO, Haiathono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atq; Eraſmo Stella nouarũ inſularũ ſcriptoribus collectus.

A

ABaga filius Haoloni, patri ſuccedit 446.c.32
Abaga inuaſa Aegypto, Turquiam uaſtauit 448. cap.34
Abaga ueneno moritur 405.c.36
Abaſia India intermedia 413.c.43. uarijs animantiũ generibus referta 414.c.45
Abraiamim incantatores 404.c.23. 407. cap.30
Accaron ciuitas 320
Aceda 321
Alechmangi prouincia 377.c.54
Achor uallis 310
Acon quæ & olim Ptolemais 299
Acon ciuitas obſeſſa capitur 469.c.52
Adamantes quo pacto reperiantꝰ 407. cap.29
Aden prouincia D. Thomæ prædicatione nobilis 413.c.43. eius luculenta deſcriptio 414.c.46
Aden Sultanus bello uictus 413.c.44
Adoptionis ius 388.c.53
Adulterij pœna in uiros & fœminas 326
Adulterium uetitum 354.c.55
Adumim caſtrum, latronũ ſpelunca 312
Aegyp. deſcriptio copioſa 327.471.c.54
Aegypti forma Δ 328
Aegypti ſitus ibidem
Aegyptus Chriſti religione claruit ibid.
Aegypti conditio ſtatuſq́; 466.c.50
Aegypti imperij crebra mutatio 468.c.52
Aeſtus maximi 340.c.23
Aethiopia 327
Aethiops nunqd mutare pellẽ poteſt 323
Aetij Ro. ducis uictoria de Attila 505.c.14
Aex caſtrum Tyri 300
Air calamus aromaticus 493.c.7
Alani qui 500.c.12
Alania deſerta ibidem
Alanorum irruptiones in Romanam Rempub. 501.c.13
Albis fluuius 501.c.12
Alborum dies feſtus Tartaris 369.c.15
Alchai mons ſepulturæ regum Tartarorum locus 353.c.53
Allau rex Tartaricus Barcka uictor, folio 330.c.1
Allau obſidet Baldachum 335.c.13
Allau tyrannidem aboleuit 342.c.29
Altitudo polaris 541
Amalech 319
Amazones terror mundi 498.c.10
Ambaſiator 330.c.2
Ambrum ex cete marinis 411.c.39
Amu prouincia 306.c.47
Amurates proceres Aegyptiaci dicuntur, folio 467.c.50
Anarchia 416.c.49.574
Anatoth Ieremiæ patria 312
Angania inſula 403.c.21
Animal quoddã catti ſimile muſchum producit 357.c.62
Antheradum 301
Anthropophagi 401.c.16.& 17.360.c.65
Antilibanus mons 300.303
Antiopia quæ & Aſſor 302
Antipatrida quæ & Aſſur 320
Aphec ciuitas 307
Aquæ potabilis magna penuria 340.c. 25.342.c.30
Aquæ amaræ ac uirides aluum cientes, folio 340.c.25
Aquilæ feroces lupos aggrediuntur, folio 370.c.17
Aquileiæ obſidio ac expugnatio 506.c.(14
Arabia triplex 298
Arabia magna 299
Arachas caſtrum 301
Aradium quæ Antheradum 301
Aradius filius Chanaan ibidem
Aramathia 318
Aratheus Arathan conditor 301
Arath mons altiſſ. 424.c.9
Arbor ſolis 341.c.27
Archimandritæ 544
Arcladam prouincia 382.c.41
Areopolis quæ olim Ar 311
Argentei Adriani imagine inſigniti, folio 502.c.13
Argon rex Indorum à Cham ſui ſanguinis uxorem

nis uxorem impetrat 355.c.9
Argonus filius Abaga, interfecto Tangador, in imperium ſucceſſit Tartarorũ 452.c.58. eius obitus 453.c.58
Argon ſagax gens & elegans 358.c.64
Arietes maximi 338.c.22
Ariſtoteles architectus 540
Arma Moſchouitarum 548
Armeniæ rex Chriſticola 326
Armeniorum fides 326
Armeniæ minoris laus 334.c.11
Armeniæ maioris deſcriptio 335.c.15
Armeniæ regni deſcriptio 423.c.9
Armeniæ rex Tartarorũ Chami imp. fidẽ Chriſti accipiendã perſuadet 441.c.23
Armeniorum magna clades 460.c.44
Arnon torrens 311
Aromatum caritas unde 553
Ars inuadendæ tyrannidis mira 341.c.28
Aſcalon urbs 321
Aſcelinus legatus pro pace impetranda ad Tartarorum Cham 490.c.5
Aſia duplex profũda & maior 464.c.47
Aſini pulchri & pretioſi 337.c.19
Aſinini Saraceni 325
Aſiſinorum terra 301
Aſphalti lacus bituminis 310.311
Aſſaſini ſicarij 341.c.28.& ſeq.
Aſtrologi in rebus bellicis cõſulti 362.c.5
Aſtrologia in pretio 394.c.64
Attilia primus Iuhrorum rex 505.c.14
Attilæ in Gallias irruptio ibidem
Attila conſultis aruſpicibus infeliciter cũ Aetio pugnat 505.c.14
Attilæ late graſſantis uiolentia 506.c.14
Attila prima nuptiarum nocte apoplexia ſuffocatur 507.c.14
Auaritiæ ſupplicium fames 336.c.16
Auaritiæ ingenium 346.c.38
Auaritiæ pœna 443.c.26
Aucupandi ratio 370.c.19
Aues aucupio deſtinatæ 371.c.19
Auguſta Vindelicorum 502.c.12
D. Auguſtini mors 503.c.13
Azotus 320

B

Babylonia Chaldæorum regni metropolis 425.c.11
Babylonia Aegypti 328
Bahurim 312
Baian Chinſan à centum oculis nomen ſortitus 389.c.54
Balac ciuitas 343.c.31
Balaſciæ prouincia, cuius reges proſapiã Alexandri magni iactant 344.c.34
Balaſſia gemmarum ac metallorum ferax ibidem
Baldachum ciuitas quæ & ſuſis 336.c.16 expugnatur, ibid. 344.c25. olim Babylon 429.c.15
Baldar Suites 304
Balduinus rex Hieroſolymitan. 299.310
Balduinus Conſtãtinopolis imp. 350.c.1
Bangala prouincia 386.c.45
Baptizandi mira ratio 324
Barca rex Tartarorum 330.c.1
Barca prælio uictus ab Allau. ibidem
Bargu campeſtria 356.c.61
Barones duo uenationi præfecti 370.c.18
Barones xij. regnis Cublai præfecti, & eorum officia 373.c.22
Baſcia palmarũ nemore cincta 336.c.16
Baſciæ prouinciæ deſcriptio 344.c.35
Baſilij Moſchouiæ ducis literæ 536
Baſilij laus 547
Baſman regnum 401.c.15
Baſternæ populi 571
Bathi imp. Tarta. in Hungaros 489.c.4
Baydo Imp. factus à ſuis interficitur 453
Beduini incolæ terræ ſanctæ 324 (c. 40
Bela regis Hungariæ conatus aduerſus Bela euaſit præliũ ibid. (Tarta. 489.c.4
Beliſarij de Vandalis uictoria 503.c.13
Bellena ciuitas 302.309
Belli inferendi quadruplex ratio conſiderãda 466.c.49
Berſabee Iudeæ terminus 321.302
Berytus 300. Bethagla 310
Bethania caſtellum 312
Bethel 309.311. Bethleem 318
Bethoron 318 Bethſaida 304
Bethſames 320 Bethſan ciuitas 305
Bethſura caſtrum 321
Bethuliæ mons 306 Bezec 319
Biblium ciuitas 300
Bircorum magna copia 402.c.18
Bitumen medicinale 311
Blaſphemiæ in Chriſtum 363.c.6

Blondus perſtrictus 504.c.13
Bochara ciuitas Perſidis 330.c.1 (c.11
Boech ꝓuinciæ inhumani cultores 400
Bohemi ex Sclauis oriundi 501.c.12
Bombix arbor 410.c.35
Boriſthenis fluuij ortus 525.c.3
Boruſſiæ ſitus 573.574
Boruſſiorum primus rex 581
Boruſſiorum leges ibidem
Boruſſiorum idololatria ibidem
Boruſſiorum perfidia 585
Bothnopolis 521
Botrum oppidum 300
Boues gibboſi 338.c.22. ſylueſt.357.c.62
Boues elephanti magnitudine 386.c.45
Boues pro dijs culti 404.c.24.407.c.28
Brius flumen auriferum 380.c.38
Brocardus Lutheranus 324
Bube auis Tartaris ſacra 435.c.16
Burgundi unde 501.c.12

C

CAcauſu uobilis ciuitas 387.c.50
Cades berne 318
Cæſarea Philippi 302.309
Cæſarea Palæſtinæ 320
Caffa ciuitas 536
Caigui frumenti ditiſſima urbs 391.c.60
Cain inſignis urbs 390.c.56
Calacia metropolis Tanguth 358.c.65
Calceamenta de ꝗamuco 368.c.14
Caligo aëris arte magica facta 358.c.22
Caliphus Saracenorũ prælatus 356.c.18
Caliphus ob auaritiã fame necatus ibi.
Caliphus ſectæ Mahumeti pontifex auaritiæ pœnam morte luit 443.c.26
Calores imẽſi 340.c.23.406.c.36.408.c.31
Caluariæ locus 316
Cambalu tremeſtre Cublai regis diuerticulum 365.c.9
Cambalu ciuitatis deſcriptio 366.c.10.& eius incolarum mores ibidem
Camphora auro æqualis 402.c.19
Campition urbis idololatria 351.c.49
Camul prouincię ſitus ac mores 350.c.46
Cana Galilææ 306
Canes trahendis rhedis aſſueti 416.c.48
Canes aſinis æquales 379.c.38
Canũ cũ omnibus certamen 387.c.49
Canſu ciuitas 393.c.64
Cangigu prouincia 386.c.46
Canclu ciuitas 387.c.50
Caniclu prouincia 379.c.38
Canoſalim caſtrum 339.c.22
Caphar progenies Cumanorũ 469.c.52
Caphic proditor Caſani. Chriſtianorum prouincias prodit Soldano 457.c.43
Capharnaũ fõs & regio 303. ciuitas 304
Capuli ex piſcium dentibus 508.c.14
Caraiã ꝓuincia 7. regnis inclyta 380.c.39
Caraſminorũ regni deſcriptio 419.c.1
Carbagandan fratris Caſani in imperio ſucceſſor 461.c.45
Carbagandan apoſtata ibidem
Carbanda reguli Tart. potẽtia 463.c.47
Carcham prouincia 347.c.40
Cariath Iarim ciuitas 318
Chariath Sepher 320
Caritas aromatum unde 553
Carith torrens 310
Carmelitæ à monte Carmelo 320
Carnes crudæ comeduntur 381.c.39
Carocoram Tartarorum origo 352.c.53
Caromora flu. uaſtum 376.c.31.388.c.52
Caſale Lamberti 299
Caſanus Argoni filius in Imp. per ſimulationem electus 453.c.41
Caſani fidei Chriſtianæ defenſoris cum Soldano prælia ibidem
Caſani laus 456.c.42
Caſanus ſubſidio regis Armeniæ Saracenos bello inuadit 458.c.44
Caſanus teſtamento & multis egregijs poſt ſe relictis legibus moritur 461.c.45
Caſpium mare multa flu. excipit 493.c.7
Caſſar prouincia 346.c.38
Caſtrum peregrinorum 320
Caſus facete relatus 542
Catalogus regum ac imp. Tartarorum 354.c.54.495.c.8
Catalogus imp. Turcarum 510.c.15
Catapultæ inſtrumentũ bellicũ 390.c.58
Catai regni deſcriptio 419.c.1
Cataium urbs 539
Cathalaunici campi 505.c.14
Catholicus orientis ſacerdos 326
Caudati homines 402.c.19
Caydu nepos Cublai cum Naiã in Cublai conſpirat 361.c.2

Cazaci Tartaricę prædones 500.c.12
Cedar ciuitas 504
Cædes Neptalim 505
Cedron torrens 515
Cærimoniæ Tartarorum 369.c.15
Cerui equorum loco 357.c.61
Ceruiſia Tartar. uarij generis 492.c.6
Chaldæorum regni deſcriptio 425.c.11
Chã in Chriſtiã. humanit. 331.c.3.333.c.7
Cham in Chriſti fidẽ propenſus, legátos ad pōt. Ro. pro doctorib. mit. 331.c.4
Cham Paulos magnifice in patriam di- mittit, quanq̃ inuitus 334.c.10
Cham nomen Imp. omniũ apud Tart. 434.c.16. dicitur & Can 435
Changius è paupere Imp. Tartarorum factus 434.c.16
Changius Can. 1. Tarta. Imp. 436.c.71
Changij iam morituri, ad xij. filios pro concordia tenenda adhort. 456.c.17
Chapat Tart. princeps potens 463.c.47
Cheſimur prouincia locis natura muni tis ualidiſſima 345.c.36
Chinchis rex Tartarorum primus. Vn- cham prælio uincit 353.c.55
Chinchis obitus ibidem
Chincui caſtrum munitiſſ. 376.c.30
Chiſi ciuitas 356.c.16
Chriſtiani transfugæ 523
Chriſti religio in Oriente 525
Chriſti cultus in Aegypto 528
Chriſtiani titulótenus perſtricti 362.c.4
Chronus fluuius 575 (& 6
Ciambæ prouinciæ potẽtia Cublai fit tri butaria 399.c.9
Ciandu palatio nobili inſignis 359.c.65
Cianfu ciuitas 376.c.31
Cianglu ciuitas 387.c.50
Ciangiam ciuitas 395.c.66
Ciangaiuorum ciuitas Chãmagni regia
Ciarciam arenoſa 347.c.45 (358.c.64
Cigata frat. Chã Chriſtiã. factus 346.c.39
Cinchis Cublai premogenitus inter xxij filios. 364.c.8. de concubinis xxVij. ib.
Chinchinthalas prouincia 355.c.47
Cinereth 506
Cingianfu ciuitas 391.c.61 (62
Cingingui incolarũ p̄fidia punita 392.c.
CinKis natiuitas & potentia 495.c.8
Cinkis primus Tartarorum Imp. ibidẽ
Circaſſi 494.c.7 D. Cirullus ibi.
Ciſon torrens 506
D. Clemens ibidem
Clemeniſio ciuitas Tartarorum 352.c.6
Cleopatra Aegypti regina 512
Cobila Cã 5. Tartarorum Imp. 445.c.30
Cobinan ciuitas 340.c.26
Codorlaomer rex 505
Cœleſyria 598
Cogracam filius Cublai 381.c.40
Cochan fluuius 494.c.7
Coilum regnum 408.c.31
Comacula ciuitas 338.c.22
Comari prouincia 408.c.32
Cometes 483.c.2
Concordiæ uis exẽplo oſtenſa 436.c.17
Conigangui ciuitas opulentiſſ. 389.c.55
Coniugium inter mortuos 355.c.58
Conſilium recuperandæ terræ ſanctæ co pioſe per tria capita 472
Conſuetudo uetus uim ueri hẽt 399.c.7
Corallium collo appenſum, & pro mo- neta 379.c.37
Corganqui & Caigni urbes 388.c.52
Cormoſa ciuitas 339.c.23
Coſmographorum ueterum uarij erro- res folio 508.c.14.532
Cotam prouincia 347.c.41
Crack 506.510.470.c.53
Crapula Lithuanorum 526.c.5
Creanum mare 339.c.23
Crermam nobilis ciuitas 338.c.21
Crocodili & eorum natura 471.c.54
Crudelitas in hoſpites 381.c.40
Cublai magnus Tartarorum rex, qui & Cham dicitur (331.c.2
Cublai integro libro deſcriptio 361.c.1
Cublai de Naiam uictoria 362.c.4
Cublai iiij. prouincijs augetur 363.c.5
Cublai Chriſtianis aduerſus Iudæos & Saracenos patrocinatur 363.c.6
Cublai in milites præclare ſe gerentes li- beralitas 363.c.7
Cublai forma, uxores, & familia 364.c.8 eius concubinæ ibidem
Cublai in conuiuijs magnificẽ. 867.c.13
Cublai in uenando & aucupando uo- luptas 370. & ſeq.

Cublai opulentiſſimus 372.c.21
Cublai prouidentia, quum annonæ ingrauescit caritas, eiusq́ in pauperes benignitas 374.c.24
Cublai de rege Mien uictoria 384.c.42
Cublai prouincia Mãgi auctus 389.c.54
Cublai in Zipangrios bellum 397.c.3
Cugui ciuitas 395.c.66
Cumaniæ regnum 421.c.5
Chunchi prouincia 377.c.35
Cytracham emporium 541

D

ASpecies Aegypti 328
Dabir ciuitas 319
Dæmonum cultus 349.c.45
Dalmanuta 302
Damaſcus 398
Damaſcenus ager 319
Damaſceni Tartaros aquarum ui obruptos periment 460.c.44
Damiata 327
Dan terminus terræ ſanctæ 302. mõs 309
Darius capt9, presbit. Io. ſubijcit 376.c.50
Dauid turris 313
Decapolis quur dicta 306
Demetrij legati Moſchouit. laus 532.535
Deſertum 341.c.27.352.c.50.378.c.36
Deſertum dæmonum præſtigijs periculoſum 348.c.44.357.c.62
Deus iniuſtæ perfidiæ ultor 363.c.6
Dioſpolis 320
Diſcordia ducũ in bello pniciosa 397.c.3
Diuidna fluuius ingens 538
Diuortiũ leui de cauſa cõceſſum 352.c.49
Dogmata Moſchouitarum 543
Domus motoriæ 354.c.55.359.c.65
Domus de arundinibus in modum tabernaculi magnifice extructa 359. c.65
Domus auro tectæ 397.c.2
Doncoſcaron de proſapia trium regum Chriſtiana Haoloni uxor 443.c.27
Don flu. qui & Tanais 493.c.7.529.c.4
Dooch caſtrum 310
Dotaim caſtrum 304
Draconis cuiuſdam late uaſtãtis omnia interitus 512.c.16
Dragogiam regnum 402.c.17
Druſi obitus 502.c.12
Druſi res geſtæ 501.c.12

E

EBrietatis exemplum 345.c.51
Edel flu. qui & Volha 495.c.7
Edeſſa quæ olim Rages 298
Egrigaia prouincia 358.c.63
Elephanti turriti 384.c.42.412.c.41
Elephãti xx. annuum tributum 400.c.9
Elephanti ac eboris magna cop. 411.c.39
Elephanti prælium ingreſſuri temulenti rdduntur 412.c.41
Eli incolæ rapto uiuunt 409.c.33
Eleutherus fluuius 300
Emaus 318.321
Endici color eximius 408.c.31
Endici color eximius 458.c.31
Endor uilla 307
Engaddi mons 311.312
Ennon oppidum 309
Ephimeræ uermes in Boriſthene flu. 517
Epiſcopi Moſcouitarum 544 c.1
Equitatus numeroſus 547
Equi duriſſimis ungulis 344.c.34
Equorum pretium ingens 337.c.19
Equorum alborum copia 359.c.65. horumq́ pretium ibidem
Equorum Tartarorũ pernicitas 492.c.6
Equorum uſus pro nauigijs 493.c.7
Eraſmi Stellæ de Boruſſiæ antiquit. opus (570
Ergimul regnum 357.c.62
Erockaton pijſſima mulier Garbagandan mater 461.c.45
Erythratao auis 546
Eſau ubi habitarit 305
Eſentemur filius magni Cham 380
Eudoxia Valentiniani Imp. filia capitur à Genſerico 503.c.15
Ezina ciuitas 352.c.50

F

FAcfur rex Mangi potẽtiſſ. 388.c.55
Fanſur regnum 402.c.19
Farina ex arborũ corticibus opt 402.c.19
Faſiani maximi longiſſ. caudis 358.c.62
Februarij Kalendis Tartari annũ auſpicãtur magna celebritate 368.c.15
Federicus ordinis Teutonicorum protomagiſter 570 (c.40
Fel ſerpentũ ad uarios morbos utile 382
Feræ uarij generis Cublai mittũtur 369.c(16
Feræ feras capiunt 369.c.17
Feræ Herciniæ 536

Ferlech regnum 401.c.14
Fertilitas terræ ſanctæ 322
Feſti dies Tartarorum 368.c.14
Figui ciuitas Indiæ 396.c.70
Flumina calidiſſima 408.c.51
Fœminina inſula à ſolis fœminis inhabitata 410.c.37
Fons hortorum 301
Fons Iacob 309
Fons olei 335.c.15
Fons uiuus 305 (c.23
Formoſa locus ab amœnitate dictus 359
Formæ dos in coniugio ſpectat 358.c.62
Franciſci Cheregati laus 534
Fugui regnum 399.c.67. & regni Códia metropolis 396.c.69. præſidiũ Cham contra rebelles ibidem
Fuluum ſuccinum 576
Funerandi mos 349.c.45.394.c.64
Funerandi mos apud Moſchouitas 545
Furtorum ſupplicia 356.c.60

G

Gabaon ciuitas 318
Gabaa Saulis patria 309
Gadderi animantia 379.c.57
Galaad mons 302.305 Galgala 310
Gallinæ loco pennarũ pilos hñt 392.c.68
Galza portus Armeniæ 332.c.4.aliter Glacia 332.c.6
Gaza 321 Gazara ibidem
Gazarorum religio ac mores 494.c.7
Gehennon 315 Gelboe mons 308
Genealogia principũ Vlanorum 512.c.16
Gengui ciuitas 395.c.66
Genſerici crudelitas 503.c.13
Geogui ciuitas 375.c.28
Georgianorum ſacri ritus 326
Georgiæ regni deſcriptio 424.c.10
Geraſa à qua Geraſani 305
Gethæ qui & Gothi 498.c.10
Getſemani 315 Geth 320
Giblet, quæ & Biblium 300
Gilimeris cómerita captiuitas 504.c.15
Gingui prouincia 386.c.49
Ginum uel Gelim 308
Ginus Can tertius Imp. Tartar. 438.c.19
Gion mons 313
Glacia inſignis Armeniæ portus 334.c.11
Glebæ aureæ pro moneta 400.c.11
Gog regio, quæ & Lug. 358.c.64
Gocaca Cham aulicus 335.c.4
Gohagaday tertius filius Hoccata Can (439.c.22
Gothi 539
Gothi Sarmatiæ primi incolæ 497.c.10
Gothorum irruptiones 499.c.11
Gozurath regnũ piratis infame 409.c.35
Græci ſchiſmatici 324
Graffa monſtroſum animal 412.c.41 quod & Giraffa 414.c.45
Grifalchi maximi 357.c.61
Grues quintuplices 359.c.64
Guntamudus Honorici ſucceſſ. 503.c.13

H

Haereticorum patrocinium 325
Hai ciuitas 311
Hakeldemach 315
Halappi Syriæ metropolis 444.c.28 expugnatur & diripitur 445.c.29
Haolonus frater Mango Can Baldach urbe capta Caliphum fame necat folio 443.c.25.& 26
Haoloni obitus 446.c.31
Haythoni Armeni Præmonſtratenſis liber de Tartaris 419
Haythonus ſuam hiſtoriam ueram affirmat 462.c.46
Haythoni monachatus ibidem
Hebron 319 Heliopolis 328
Heluetiæ ueteris imago 388.c.53
Henrici iij. nobiles uictoriæ 502.c.12
Hercynia ſylua 536
Herciniæ feræ ibidem
Hermes philoſophus qui ſui nominis ciuitatem condidit 42..c.6
Hermon mons 302.307.308
Herodium 319
Hilderici Eudoxiæ filij in Chriſtianos beneuolentia 503.c.15
Hilderici interitus ibidem
Hiſmaël Sophus Perſarum rex 537
Hiſtoriæ Moſchouitarum 545
Hoccota Can ij. Tartar. Imp. 437.c.18
Hochtay regulus inter Tartaros potentiſſimus 463.c.47
Homines caudati 402.c.18
Homines ſine pane uiuentes 530.c.5
Honoricus Genſerici ſucceſſor crudeliſſimus 503.c.13

Honorici infelix interitus 505.c.13
Horda quid 494.c.8.536
Hordæ Tartarorum iiij. ib.514.c.17
Hortus balſami 312.328
Hoſpitalitas mira 350.c.46.380.c.38
Hugri qui & Iuhri 508.c.14
Hulmigeri populi 575
Hungarorum ingens clades 489.c.4
Hungari unde dicti 508.c.14
Hungarorum origo 498.c.10
Huſſ principatus Iob 304
Hyperborei montes fabuloſi 508.c.14 (529.c.4

I

IAbeani, eorumq́; dogmata 524
Iabin rex 302
Iacelich patriarcha 336.c.15. orientis papa 326
Iaci metropolis Cataiam 380.c.39
Iacobus patriarcha Ieroſolymitanus 316
Iagello poſtea Vladislaus dictus, rex Poloniæ creatur 518.c.2
Iagello in promouenda Repub Chriſtiana ſtudium ibidem
Iaſdi ciuitas 337.c.20
Iaua inſula 354.c.10.400.c.10
Iaua minor ſex regna cōplectés 400.c.13
Idololatriæ exemplum 385.c.41
Idololatria Boruſſiorum 581
Idumea 319
Ieiunia Moſchouitarum iiij. 545
Iericho 310
Ieruſalē copioſa deſcriptio 312.& ſeq. 316
Iezrael ciuitas 308
Ignis numinis loco colitur 520.c.2
Illyrica lingua omnium latiſſ. 545
Imago bonæ Reip. 398.c.53
Impudicitia honori duciť 378.c.37.et ſe.
Immunitas militum 548
Incantatio ne uulnerari queas 398.c.3
Indiæ inſulæ 12700 412.c.42
Indiæ regni deſcriptio ibidem
Induſtriæ uis 571
Innocentij papæ legatio ad Imp. Tartarorū, ne Chriſtianos affligat 490.c.5
Inſigne regij uexilli 547
Ioachimi patria 306
Iochi primogen. Hoccata Can 459.c.20
Iopōce pallium contra frigus & imbres 492.c.6
Ioppe 318.320
Iordanis origo 302
Iordanis ſitus, & circa eū regiones 310
Iordanis creſcens & decreſcens 311
Ioſaphat uallis 315
Iſraeliticarum tribuum catalogus 321
Iſtula fluuius 500.c.12
Itineris arenoſi nulla ueſtigia 348.c.45
Itinera diſticilia 542
Iudicij temeritas 521.c.2
Iudicaria porta quæ & Iebus 317
Iubra Scythiæ terra 545.c.14
Iuhri qui poſtea Hungari 498.c.10
Iuhri Gothos ſuis ſedib. pellūt 505.c.14
Iuhri pulſis Romanis, Pannonias occupant 504.c.14
Iuhrorum denuo, uictis pannonijs, regionem occupant 508.c.14
Iuhrorū Scytharū barbara uita 508.c.14

K

KAlendæ Octobr. dies Samagittis ſacer 520.c,2
Kiou metrop. Ruſſiæ uaſtatio 284.c.3
Kitzoth auis rapaciſſima 509.c.14
Krac. quæ & Petra deſerti 306

L

LAchis 302. quæ & Leſedam 318
Lacus quidā in Zorzania, ſola quadrageſima piſces habens 336.c.14
Lacus margaritis refertus 379.c.38
Lac equinum ad libamenta 360.c.65
Lac acetoſum in pretio 492.c.6
Lac ſublimatum cito inebrians ibidē
Laē prouincia, & eius incolarum mores mirabiles 407.c.30
Lambē regnum 402.c.18
Lana ex terra deſiccata 351.c.47
Lana in frutetis 322
Lapides lignorum uice 374.c.26
Lapides contra uulnera efficaces 398.c.3
Lapilli pro moneta 381.c.39
Lapones populi 538
Lazuli lapis de quo Azurum fit 358.c.64
Leges Moſchouitarum 545
Leges Boruſſiorum 581
Lemma calale 309
Leonis pont. Rom. ſupplex ad Attilam oratio 507.c.14
Leo cicuratus ad pedes Cublai 369.c.15

Leones, leopardi, lynces, artem uenatoriam docti 369.c.17
Leonū cum canibus certamen 387.c.49
Leopardus cicur loco canis uenatici 359
Leopardorum mons 501 (c.65
Libanus mons 301
Libani altitudo 305 Lida 320
Linguæ Sclauonicæ latiſſ. uſus 504.c.13
Lingua Lithuanorum quadruplex 524
Lithfani populi 582 (c.5
Lithuaniæ ducatus 517.c.2
Lithuani unde oriūdi & ſic dicti 517.c.2
Lithuanorum paupertas 518.c.2.ac ſubita potentia ibidem
Lithuani Chriſtiani facti 518.c.2
Lithuanorum uictus 526.c.3
Lithuanorum crapula ibidem
Lithuaniæ amplitudo 522
Lithuanorū lingua quadruplex 524.c.3
Lobna 321
Lombardia ab Attila uaſtatur 506.c.14
Longitudo terræ ſanctæ 321
Lop ciuitas 348.c.44
Lucorum pro numine cultus 520.c.2
Luctus diuturnus & acerbus 340.c.25
Ludouicus Francorum rex capitur 469.c.52. liberatur ibidem
Lupi pont. Ro. cū Attila colloquiū 506.
Luxus moſchouitæ regis 548 (c.14

M

Maabar regis luxus 404.c.23
Maabar, quæ & India maior, ditiſſima 403.c.23
Maceda 321 (324
Madianitæ qui et Beduini & Turoniani
Madaigaſcar inſulæ magnitudo & opulentia 411.c.39
Magdalum caſtrum 304.305
Magedan 302.397
Magiæ præſtigia 363.c.65.404.c.25
Magicæ artis exemplum nobile 341.c.28
Magog quæ Mungug regio c.358.64
Magnes oppidum 309
Mahamin locus 305
Mahumet Chriſto præfertur 491.c.5
Mamre prædium 319
Manathat, quæ & Kato 320
Mangala filius Cham 377.c.32
Mangi prouinciæ bene cōſtituta Reſp. 398.c.57 in xij. regna diuiſa 393.c.64
Mangi deditio 389.c.54
Mango Can impe. Tartarorum IIII. & eius res geſtæ 440.c.25
Mango Can baptizatur 442.c.24
Mango Can obitus 445.c.29
Mangodanior Abaga frater turpiter è prælio aufugit 449.c.36. ueneno necatur 445.c.36
Mappa ex Salamandra, quæ igne pro lotura mundatur 351.c.47
Marcus Paulus Nicolai Pauli filius 332. c.5. ſocius itineris aſſumptus à patre c.6
Marcus Paulus ſuis uirtutibus clarus & charus in aula magni Gham 333.c.8
Mare Galilææ & Tyberiadis idem 302
Mare mortuum 310.311
Margarg caſtrum 301
Mariæ ſepulchrum 315
D. Mariæ cultus 512.c.16
Maronitæ 325 Maron aquæ 302.304
Marſarces Neſtorianus Cingianfu conditor 391.c.61
Martiani Imp. ſomnium de Attilæ morte. folio 507.c.14 (410.c.15
Maſculina inſula à ſolis uiris inhabitata
Matrimonij leuis fides 347.c.42
Matrimonium inter ſanguine iunctos. folio 352.c.49.354.c.55
Mauſoleum regis Mien 385.c.44
Medan 302
Meditæ incolæ Bargu 357.c.61
Medo potionis genus 546
Medorum regni deſcriptio 423.c.8
Melataſſataſſ Soldanus Elſi capit Aconē folio 469.c.52
Melecmees Soldanus 469.c.52
Melernaſer Soldanus 570.c.53
Melibar regni incolæ rapto uiuunt 409 (c.34
Mella nobilia 542
Memphis quæ & Damiata 327
Mengrelli 494.c.7
Mercatores Cambalu 366.c.11. & merces quales ibidem
Mercatorum ſimplicitas 543
Mercurij die eſus carnium interdictus ib.
Meretricum copia 326
Meretrices extra mœnia in ſuburbijs.
Meſopotamia 298.425.c.12 (366.c.11
Meſta caſale 307

Meſſis in Martio 540.c.23
Mien prouinciæ metropolis 385.c.44
Militum immunitas 548
Mineræ Chalybis & audanici 338.c.21
Miraculum ingens 346.c.39.512.c.16
Miſſa in oriente celebratur 326
Modin mons 320
Moguli olim Tartari dicti 435.c.16
Monachi Græci 308
Monachi Cheſimur 345.c.36
Monachi idololatræ diuerſæ ſectæ 360 c.66.391.c.60
Monachi Moſchouitarum 544
Moneta ex cortice mori 372.c.21
Moneta uetus argentea apud Polonos eſ foditur paſſim 500.c.15
Monsferet castrum 301
Montes uarij 302.&304
Mons Chriſti concionibus clarus 305
Mons offenſionis 315
Mons miraculoſe translatus 337.c.18
Mons uiridis 365.c.9
Moria mons 313.314
Morſſ piſcis mirum ingenium 518.c.14
Mortuorum coniugium 355.c.58
Moſchouia metallo caret 542
Moſchouitæ olim gentiles 543
Moſchouitarum fidei dogmata 545
Moſchus amnis 539
Moſcha urbs ibidem
Moſchæ urbis nobilitas 541
Moſchouia Moſcorū metropol. 505.c.14
Moſchouiæ deſcriptio 527.c.4.532.535
Moſchuua ciuitas celebris 426.c.4
Moſel ciuitas 425.c.12
Moſul regni deſcriptio 336.c.15
Mozeta caſtrum 310
Murfili regnum 407.c.29
Muſchum unde fiat 357.c.62

N

Naiam Cublai patruus bellum infert Cublai 361.c.2
Naiam captus occiditur 363.c.5
Naim ciuitas 307
Nauigui regio opulenta 390.c.58
Naſon uilla Neptalim 304
Natai Tart. numen 355.c.58,415.c.47
Natalis Cublai celebris magnificentia. 366.c.14
Natatoria Silohæ 314
Naues abſq; ferramento piſcium ſumine linuntur 339.c.23
Nauium Indiæ forma 397.c.1
Nauigantes pro infamibus habētur. 405
Nazareth 306 (c.25
Nebloſa turris 313
Necuram inſulæ incolæ nudi 402.c.20
Nemus magni Chā muris cinctum. 359
Neptalim 304 (c.65
Neſcordim princeps militię regis Cublai folio 384.c.42
Neſcordim regē Miē ptęlio uincit 384.c. (42
Neſtoriani 325.326
Neuphtus caſtrum 300
Nicolaus & Matthæus Pauli frēs 330.c.1
Nigredo corporis, decori ducitur 406.c (28
Nili deſcriptio 471.c.54
Nili diuiſio 327
Nobe ciuitas 320
Nobilitatis inſignia 364.c.7
Nogai bellica arte clari 537
Nonarius numerus Tart. ſacer 437.c.17
Nouogrodiæ laus 541
Nubia quæ & Aethiopia 327
Nubiani & eorum ſecta 324.471.c.54
Nugardiæ magnitudo 523.c.3
Nuntij Cublai cum tintinnabulis currunt peregre 373.c.25

O

Ocha fluuius 540
Olgerdus Lithuanię dux 518.c.2
Olei fons 335.c.15
Oliueti mons 317
Oriens habet multos Chriſtianos 325
Oſtrogothi unde dicti 499.c.11
Otumānus obſcuro loco, ſed fortitudine celebris, 1. Turcorum. Imp. 599.c.15
Otumāni Imp. Turcorū cognomē ibid.

P

Paglola, id eſt, aurum 380.c.38
Palatij Cublai magnificētia 36.c.9
Palatium in Zuinſai magnificentiſſimū folio 394.c.64
Palæſtina triplex 298
Pamer planicies 345.c.37
Panchi inſignis ciuitas 390.c.56
Panis Ieroſolymitanus optimus 323
Panis amarus 340.c.24

Panis ex riſo 401.c.16.402.c.19
Panis ex piſcibus confectus 415.c.46
Panneas 302
Panni qui illæſi in ignem conijciuntur purgandi cauſa 351.c.47
Pannonia Sclauorum terra 507.c.14
Parétes numinũ loco coluntur 383.c.42
Paulinæ familiæ claritudo 330.c.1
Paulus Venetus quomodo redierit in patriam 334.c.10
Pauli Diaconi teſtimonium 499.c.11
Paulini Nolanæ urbis epiſcopi pium factum 503.c.15
Pauli Iouij Nouocomenſis liber 532
Paulus centurio Genuenſis 532
Pedes ferarum ad armorũ uſum 369.c.16
Peim prouincia 347.c.42
Pepones deſiccati dulces 343.c.30
Perfidiæ exemplũ, eiusq́ pœna. 392.c.62
Perſarum regni deſcriptio 423.c.7
Perſidis Viij. regna, & incol. mores 337.c. (19
Petan inſula 400.c.12
Peta Tartarorum dux 485.c.3
Petra deſerti 306.310
Petra ciuitas 311
Peucini pop. 573 Phanuel 305
Pharma ciuitas 327
Pharmaca ex felle ſerpentum 382.c.40
Phaſellum caſale 309
Phiſon fluuius 423.c.7
Phœnicia 398
Piſcatio margaritarum 404.c.23
Piſces uaſti ibidem
Piſces deſiccati iumentorum pabulũ 415 (c.46
Piſcina probatica 314
Piſcina interior ibidem
Pleſconia ciuitas 524.c.3
Poloni rex Sclauis oriundi 501.c.12
Polonorum ſtrages 485.c.3
Polouci qui & Gothi 485.c.2
Polouci quid ſignificent. ib. & 497.c.10
Polygamia 324.351.c.49.354.c.55.400 c.9.404.c.23
Polygonia 400.c.9
Pompa paradiſi 325
Pons marmoreus 375.c.27
Portæ Hieroſolymis octo 316. & ſeq.
Potus ex riſo & aromatibus 374.c.25 382.c.41
Potus ex arborum quarundam ſucco expreſſus 401.c.16.402.c.19
Præcopitæ 536
Prædones Perſidis graſſabundi 337.c.19.
Prælium atrox 362.c.4 (343.c.31
Præſagium uictoriæ futuræ 355.c.53
Præſtigia magiæ 360.c.65
Prodigiũ infantis loquentis 497.c.9
Proſtitutio uxorum honori ducitur 350 c.46.380.c.38
Prouerbium 325
Ptolemais 299
Puerperæ uirgines 512.c.16
Puerperam agit maritus 382.c.41
Puliſachnitz fluuius ingens 375.c.29
Purgatorij uanitas 545
Puteus aquarum uiuentium 299
Pygmeorum ſtatura 538
pyramides 301

Q

Quatentana mons 310
Quelinfu ciuitas 395.c.68
Quenquinafu regni metropol. 377.c.32
Queſitam equites dicti 367.c.12
Quiam maximum flumen 391.c.59
Quianfu fluuius 378.c.35
Quinſai Mangi metropolis 389.c.54
Quinſai maxima totius orbis ciuit. 392. (c.64

R

Ramatha Sophim 318
Rama uilla 306. ciuitas 309.310.319
Rapere phas, furari nephas apud Tartaros 492.c.6 (c.54
Rapti Chriſtiani Aegypti incolæ 472
Regayto frater Argoni ſuccedit in imperium Tartarorum, homo nullius pretij 453.c.39
Regiæ Cublai magnificentia 365.c.9
Reip. florentis imago 388.c.53
Reuponticum 495.c.7
Rha flu. qui & Volga 540
Riga Liuoniæ 541
Riphæi mõtes fabuloſi 508.c.14.529.c.4
Roſſomaka animal uoraciſſimũ 526.c.5
Roxolani Tanais accolæ 514.c.1.537
Rubinus ingentis precij 405.c.22
Rucus magnæ molis ac roboris inſtar gryphonis 411.c.40
Ruchenorum prouincia 417.c.56

Ruſſiæ

Ruſſię, quę et Roxolonia deſcrip. 514.c.1
Ruſſiæ magna fertilitas 515.c.1
Ruſſitarum religio 516.c.1
Ruſſitæ Poloucis auxilio uenientes tru/
cidantur 484.c.2
Ruſſitarum ingens clades ibidem

S

SAbul caſtrum 505
Sabæ campus 507
Saccarum in terra ſancta 322
Sacerdotes uxorati 326
Sacerdotum pœna ſi adulteriũ cõmittãt
Sachion urbs 348 (326
Sacra apud flumina 544
Sacrificia dæmonũ 349.c.45.360.c.65
Sacrificia pro ægrotis 383.c.41
Salamandræ exuuiæ 350.c.47
Salinæ 343.c.52.390.c.57
Sal pro moneta 380.c.38
Sal ex aqua puteorum 381.c.39
Salomonia Baſilij uxor 547
Saltus domini 506
Samagithiæ deſcriptio 519.c.2
Samagithia fidem Chriſtiani accipit ibi.
Samagithię igné pro deo colunt 520.c.2
Samara regnum 401.c.16
Samarcanda inclyta urbs 537
Samarcham tributaria magno Chã 546
Scandalido caſtrum 299 (39
Sanir mons 304.308
Saracenorum fides, qui ducuntur & Vã
ni, & Aſinini 324.325
Saraceni miraculo ſtabiliti fidem Chri-
ſti cupiunt 337.c.10
Saracenorum imperij exordium atq; in/
crementum 427.c.15. & ſeq.
Saracenorum religio 491.c.5
Sarepta Sidoniorum 300
Sarmatia duplex 483.c.1
Sarmatię Europæ deſcriptio ib. 514.c.1
Sarmatiæ Aſianæ incolæ ibidem
Saron caſtellum 303.320
Sarona ibidem
Satellitium magni Cham 567.c.12
Saturni dies genialis 544
Scandali mons 317
Scandia ſiue Scandinauia inſ. 504.c.15
Scaſſe ciuitas 343.c.35
Sclauorũ lingue latiſſimus uſus 504.c.15
Scoiræ inſ. incantatores 410.c.38
Scythiæ translatij incolæ 497.c.10
Scythæ, Tartari nunc 536
Sebaſte Samariæ metropolis 298.308
D. Baſilij martyrio nobilis 35.c.12
Seilam inſ. magna 403.c.22
Seir mons 302.305
Segor oppidum 311
Senex de Montanis tyrannus 341.c.28
Sepeliendi crudelis mos 354.c.54
Sephet 303. Sephoron op. 306
Septemcaſtrenſis regio cur dicta 507.c.14
Sepulchrum Mariæ 315
Sepulchri dominici deſcriptio 316
Sepulchrum D. Hieronymi 319
Sepulchrũ D. Thomę & mirac. 406.c.27
Serici magna copia in Tyro 301
Serpentũ maximorũ deſcriptio 381.c.40
Seyſerach aues 464.c.47
Sianfu Nauigui metropolis à Tartaris ca
pitur 390.c.58
Sicarij ſpe immenſæ uoluptatis demen/
tati in omne facinus parati 341.c.28
Sichem quæ & Neapolis 309
Sidon Phœnicis inclyta urbs 300
Sidon filius Chã Sidonis conditor 301
Signũ fronti inuſtũ teſſera militaris 395.
Silo 312.318 (c.67
Simiarum copia 401.c.15
Sincolinæ aues 358.c.22
Sindacui armorũ officin. clara 368.c.64
Sindinfu prouinciæ metropolis 377.c.35
Singui ciuitas regni Cerguth 357.c.62
391.c.59. nobiliſſ. ciuit. orientis 392.c.63
Singuimatu urbs 387.c.58
Sinulgu urbs grandis 389.49
Sion mons 315
Sitiones qui & Suedi 585
Sitropolis 308
Snack animal mirabile 492.c.6
Socgoth Iudæ 321
Soldadia quæ & Armenia 350.c.1
Soldanus præfectum ſonat 426.c.3
Soldanus mortuo Haolono Syriam &
Aegyptum recuperat 446.c.31
Soldanus Aegypti uicto rege Armen.
unũ ex filijs cepit, alt. occidit 447.c.35
Soldã. ueneno è uiuis ſublatus 449.c.35
Soldani Aegypti potentia 446.c.50

Sontium

Sontium carnes comeduntur 56c.c.65
Sophia Ioannis Moſchouitæ uxor 546
Sopurga ciuitas 543.c.30
Soſimæ oleum illitũ nigrificat 407.c.28
Spelunca duplex 319 (503.c.13
Stilicon comes Ro. imperij perturbator
Stratagemata 384.c.42.398.c.5.416.c.49
Strigonij urbis inclytæ expug. 490.c.4
Subimbre 307
Suburbia Cambalu ſplendida 566.c.11
Succeſſio regum Vandalicorum 503.c.15
Succini deſcriptio 575. prouẽtus 576
Succinum fuluum 576
Succini pretium ibidem
Succus ex ceraſis 546
Suchur,puincia & metropolis 351.c.48
Sudini populi 575 Suedi 585
Sues ſpinoſi 543.c.35
Sueta ciuitas 304.305
Sueuus fluuius 501.c.12
Sueuorum origo ibidem
Sueuorum in Galliã translatio 502.c.12.
Sultanus Babyloniæ in Armen. 352.c.6
Sumen piſcium pro pice 339.c.25
Suna ciuitas 307
Superſtitio crudelis 354.c.54
Supplicia Moſchouitarum 545
Surcicum oppidum 541
Suſis ciuitas 336.c.16
Suxatoplug rex Pannoniæ fugiens Danubio mergitur 508.c.14
Syenæ ultima pars Aegypti 327
Syneus Synochin conditor 301
Syriæ deſcriptio 427.c.14
Syriæ latitudo 298
Syria Phœnicis ibidem
Syrianorum mores ac fides 324

T

TAdinfu ciuitas 387.c.51
Tainfu regnum cultiſſ. 575.c.29
Tamburlanes 537
Tamor Can ſexti Tartarorum Imperatoris potentia 463.c.47
Tampingui ciuitas 395.c.66
Tanais qui & Don fluuius 495.c.7
Tanais origo 528.c.4
Tangodor filius Haoloni ſecundus Abaga fratri ſuccedit 451.c.37
Tangodor in Chriſtianos tyrannica ſæuitia ibidem
Tãgodor ab Argono interficit̃ 452.c.5.
Taphium,quæ & Taphnis 327
Taphne terra 309
Tarſæ regni deſcriptio 426.c.2
Tartarorum potentia 354.c.54
Tartar.ueſtitus ac armatura 355.c.56
eorum uictus 57. peruerſa religio 58
fortitudo ac uiuendi modus 356.c.59
Tartarorum naufraugium 308.c.4
Tart.erga Zipangrios mira fraus 398.c.5
Tartarorum ſeſta 368.c.14.& 15
Tartarorũ primæua habitatio 435.c.16
Tartari olim Moguli dicti ibidem
Tartarorum mores ac uita, formaq́ corpoſe 464.c.48.491.c.5.& 6.
Tartarorũ in iiij.hordas diuiſio 494.c.8
Tartarorum immanis crudelitas perfidiaq́ 484.c.2.496.c.9
Tartar.in Poloucos expeditio 483.c.2
Tartari criniti 493.c.7
Tartari Viani 512.c.16
Tartari qui olim Scythæ 536
Tartari Kiezele calamus aromaticus 500
Tauricæ inſ.deſcriptio 500.c.11 (c.12
Tauricanæ inſ.deſcriptio 512.c.16
Tauriſium nobile emporium 336.c.17
Tauriſiũ Armeniæ opulẽt. ciuit. 423.c.9
Tebeth prouincia 378.c.36
Themur primogenitus Cublai 365.c.9
Tenebrarum regio 416.c.49
Tẽtoria Cublai regis magnifica 371.c.20
Terræ ſanctæ fertilitas 322. eius fructus 323. eius incolæ ibid. Tetrao 546
Teuduch regia presbyteri Ioã. 358.c.64
Thabor mons 306
Thebais regio 328
Theuca 319
Thebaldus comes de Placentia legatus Anconæ 352.c.5. in pont. electus.c.6
Theodoricus Gothorũ rex cadit 505.c.14
Theodoſia inclyta urbs, quæ & Caffa. 512.c.16.536
Thermæ 335.c.13.340.c.24.393.c.64
Therſæ ciuitas 309
Tholoman prouincia 386.c.48 (c.27
D.Thomę ſepulchrũ, & eius mirac. 406
Thoriſmundus Theodorici filius patri ſuccedit 509.c.14
Thoron caſtrum 301

Tigra

Tigra filius Iaphet 300
Timochai regnũ Perſidi cõfine 341.c.27
pulchris uiris. pulchrioribus fœmi. ib.
Tingui ciuitas 390.c.57
Tirck rapidiſſimus fluuius 494.c.7
Titia fluuius Hungariæ 489.c.4
Traconitidis regio 304
Trãsfugæ Chriſtiani pernicioſæ uitæ 325
Traſamundi ſæuitia 503.c.15
Tribus Iſraël decem 321
Tripolis urbs inſignis 320 (507.c.14
Tumultus in Pãnonijs poſt Attilę mortẽ
Turchiſi gemmæ 338.c.21.380.c.38
Turciæ ac Turcorum deſcriptio 335.c.12
Turcarum origo & propago 510.c.15
Turquiæ deſcriptio 426.c.15
Turris dauid 315
Tuuerd metrop. Tuertzke ducatus 527.
Tiberias quæ & cinereth 306 (c.4
Tyranni cuiuſdam miræ incantationes
& ſæuitia 341.c.28.& ſeq.
Tyrannidis miſer exitus 342.c.29
Tyri celebritas, eiusq́ conditores 300
Tyrocinium Moſchouitarum 545

V

VAlania ciuitas 301. flumen ibid.
Vallis illuſtris 308
Vallis Ioſaphat 315
Vandalorum origo 500.c.12
Vandalum flum. unde dictum ibidem
Vanni 325 (res 40.c.24
Var regni idololatria & nephandi mo-
Vectigalia Cublai 394.c.65.396.c.70
Venationũ Cublai regis rõ 369.& ſeq.
Veneris die eſ9 ouorũ et lactis proh. 544
Venetiæ ob metũ Att. extructæ 506.c.14
Ventus urens 540.c.25
Veredarij Cublai & eorum diuerticula
folio 373.c.23
Veſtigia arenoſi itineris nulla 348.c.45
Veſtitus ex corio 344.c.34
Vetrapetæ monachi uocantur 326
Victoriæ futurę præſagium 353.c.53
Victus Moſchouitarum 545
Vilna Lithuaniæ metrop. 523.c.3.542
Vincentij hiſtoria fabuloſa 49.c.5
Vindelici 502.c.12
Vindemia uno anno triplex 323
Vinum ex dactylis 339.c.25
Vinum bibere infame eſt 405.c.25
Vini uſus nullus apud Moſchouit. 546
Vir puerperus 382.c.41
Virginitas probro ducitur. & impudici-
tia honori 378.c.37.& ſeq.
Virgines puerperæ 512.c.16
Virgultæ aureæ pro moneta 380.c.38
Viſigothi unde dicti 499.c.11
Visla flumen 500.c.12
Viuariũ magni Chã ſumptuoſ. 359.c.65
Vladislaus rex Poloniæ 516.c.12
Vladislai fauor in fidem Chriſtiã. ibidẽ
Vlani Tartari unde 512.c.16
Vlu Cham. i. magnus Imper. 494.c.8
Vncham rex. als. presbyter Ioan. 352.c.51
Vncham regno exuitur 353.c.53
Vnicornium deſcriptio 401.c.15
Vnfluen ſaccari abundans 396.c.69
Vocam prouinciæ deſcriptio 345.c.37
Volga fluuius, qui & Rha 540
Volha qui & Edel 493.c.7
Volha triplo maior q̃ Tanais 529.c.4
Volhæ xx. particularia flum. piſcoſiſſ.
Volodemaria urbs 541 (493.c.7
Vrſæ miraculum 542
Vxores adulteræ comburuntur 326
Vxorum proſtitutio 380.c.38

Y

YDdiſa minerarum mõtes 358.c.64

Z

ZAbul caſtrum 305
Zagathai Tartarorum nobiliſſi-
mus. folio 537
Zambilotti panni pulcherrimi 358.c.63
Zanzibar incolæ uaſtis corporibus ac
robuſtiſſimis 412.c.41
Zarten portus optimus 396.c.70
Zauolhenſiũ Tartar. deſcriptio 493.c.7
Zebellinæ pelles 415.c.47
Zebellinarum pellium præſtantia 539
Zipangri inſ. & incolarũ mores 397.c.2
Zipangriorum de Tartaris uicto. 398.c.6
Zipangrij idololatræ prodigioſorum a-
nimantium cultores 399.c.7
Zoph oppidum 319
Zorzaniæ prouinciæ deſcriptio 335.c.14

FINIS.

TYPI COSMOGRAPHICI ET DECLARATIO ET uſus, per Sebaſtianum Munſterum.

NON ignoramus, optime lector, quiſquis es qui iſtud Hiſtoricum atq; Coſmographicum opus in manus ſumpturus es atque lecturus, ſi deſtituaris Coſmographiæ mediocri peritia, te hinc non tantum capeſſurum uoluptatis & reportaturum lucri, ac ſi terrenæ molis ſectiones & habitatas partes, regna, prouincias, inſulas atq; earum habitudines & ſitus memoriæ commendatos habueris, aut ſaltem in tabula regiones depictas iugiter inſpexeris. Sic enim licebit te quodammodo comitem adeſſe ſingularum per mare nauigationum atq; per aridam pegrinationum, & ſpectatorem omniũ illarum mirabilium rerum, quas hi ſcriptores, quos in hoc uolumẽ coëgimus, commemorant. Cõſultum propterea uiſum fuit, huic tam inſigni uolumini, & quale orbis hucuſq; de extremis mundi habitationibus uix uidit, adijcere uniuerſalem orbis deſcriptionem, quę exprimeret & ob oculos poneret totius terræ ſitum & diſpoſitionem, maris ampliſſima ſpatia & uarios ſinus, montium quorundam & fluuiorum inſignium tractus, & quicquid demum pro terræ generali cognitione utile & neceſſarium uiſum fuit. Non licuit quidem ſingularium particularium regionum & quarumlibet inſularum indicare ſitum, quum tabulæ anguſtia id minime pateretur, nec id etiam inſtituerimus. Verũ quum Aloyſius Cadamuſtus, Chriſtophorus Colũbus, & Albericus Veſputius nauigationes deſcribãt, traiectas ab Europa in longinquiſſimas orbis partes, puta ad Nigritas, extremos Aphros, Arabes, Calechutios & Indianas inſulas, Ludouicus uero Vartomannus patritius Romanus, & Marcus Paulus Venetus peregrinationes texant, & itinera deſcribant ad ultimos uſq; extenſa Indos, tam ad meridiem quàm ad ſeptentrionem expoſitos: ſat eſſe duximus, ſi ſimpliciori lectori obiter indicauerimus, quem mũdi locum hæc uel illa præcipua occupet regio, & quo pelago, qua plaga, quoq; itinere ad eam pateat acceſſus. Et certe ſi uel id ex hac orbis deſcriptione didiceris, ut faciem eius & ſitũ in genere memoria teneas, hoc eſt, ut ſcias quomodo terra ipſa mari mediterraneo interluitur, & hoc ipſo Aphrica ab Europa ſeiungitur: Tanai fluuio Europa ab Aſia diſterminetur, mari uero Rubro Aphrica ab Aſia ſecernatur, terram non uſq; adeo ad meridiem expoſitam quin nauibus circumiri poſſit, à ſeptentrione uero id minime fieri poſſe, quum terra ipſa ferè ad polum arcticum porrecta pateat, habeatq; ſuos indigenas: item ob uarias maris irruptiones plurimos emerſos ſinus, ut eſt ſinus Adriaticus, Arabicus, Perſicus, Barbaricus, Gangeticus &c, multas enatas inſulas, peninſulas, cherroneſos, iſthmos & id genus alias quamplures & uarias terræ facies & figuras, abunde ſatis didiciſti, & quo in hiſtoricis legendis & intelligendis plurimum te iuuare poteris. Alioquin ſi hac generali Coſmographiæ portione deſtitutus fueris, quid

quæſo cogitabis, ſi quandoq; audieris uel legeris, à Germania inferiori & ab Anglia ad partes Syriæ naues transfretare, præſertim quum Anglia ſeptentrionem uerſus in oceano ſit ſita: Palæſtina uero in oriente terminus ſit maris mediterranei: aut per Vngariam & Bulgariam, & tandem traiecto boſphoro, mari ſcilicet anguſtiſſimo, per Aſiam minorem terreſtre iter patere ad terram promiſſionis, etiam ſi quibuſdam mare Euxinum & propõtis interſint. Quid præterea apud te cogitabis, ſi quandoq; legeris Venetos per ſinum Adriaticũ, & per mare mediterraneum atq; Rubrum itinere compẽdioſiſſimo Calechut petere, Luſitanos uero per altum mare totam Aphricam circuire, & traiecto ſinu Indico, ad Calechut uſq; peruenire? Hæc & ſimilia tibi forſan apparent ſitu difficilia, præſertim quod itinera illa non ſis emenſus, & tamen ſunt homini qui in Coſmographia uel mediocriter eſt doctus, compertiſſima, etiã ſi nũquam illas adijt regiones, aut extra patriam ſuam nunquam mouit pedem. Nam hoc primum & præcipuum Coſmographiæ eſt ſtudium, ut ſciamus totius orbis & ſingularum eius partium ſitum, formam & habitudinem. Ex his enim facile licebit cognoſcere, quæ mediæ regiones ſint peragrandæ, ſi ab una prouincia ad aliam longe ab illa diſſitam ſit eundum, aut quo mari, quibusq; fluuijs illuc ueniri poſſit: denique quanto itineris interuallo inter ſe duæ certæ diſtent prouinciæ aut ciuitates, ſiue una ad Aquilonem, & alia ad Auſtrum ſit expoſita, ſiue una Occidentem, & alia teneat Orientem.

ORBIS FIGVRA.

CONuenit inter omnes doctos, molem terræ ſphæricæ eſſe figuræ, atque totius mundi occupare centrum, hoc eſt, centrum terræ totius machinæ eſſe centrum. Quo fit ut Hiſpani & Indi ſint antipodes: diſſident enim medio circulo. Vnde omnes homines in terra ſua rectos cum hac ſphæra conſtituunt angulos. Et poteſt eſſe, ut nobis Germanis ex tam multis Indianis inſulis etiam aliqui habitatores ſint antipodes, infra in oppoſito hemiſphærio auerſis reſpectu hemiſphærij noſtri degentes capitibus, medio circulo, hoc eſt, mille ſeptingentis decem & octo milliaribus germanicis à nobis diſſiti. Tanta enim eſt terræ diameter & craſſitudo, quandoquidem ambitus eius continere deprehenditur quinque millia & quadringenta milliaria Germanica, reſpõdentibus uni gradui (qui in circuitu terræ ut in cœlo numerantur trecenti ſexaginta) quindecim milliaribus communibus. Commune milliare uoco ſpatiũ terræ quod mediocri greſſu duabus horis confici poteſt. Vnde aduertere licet, etiam latiſſimos & altiſſimos montes qui in orbe reperiri poſſunt, terræ rotunditati minime obſtare, quũ nullius ferè ſint momẽti ad tantã terræ molẽ. Patet etiã ſi terra undiq; à mari eſſet ſegregata, & ſolo aëre circũſcripta, poſſet ab homine circuiri in mille & octoginta diebus, hoc eſt, ferè in tribus annis, ſi cotidie iter quinq; milliariũ cõficeret: ſed quũ mari ſit immerſa et minima eius pars enatet, iam id nõ licet. Patet quidẽ homini iter pedeſtre ab Hiſpania per Galliam,

am, Germaniam, Vngariam, Græciam, Syriam, Babyloniam, Perſiam, & cætera uſque ad extremas Indiæ partes: ſed ulterius naui filum huius itineris perficiendum eſt, quouſque per oppoſitum hemiſphærium per tam uarias ſcilicet Indianas inſulas tandem circulo completo, ad Hiſpaniæ litora perueniatur. Quando igitur mappam ſeu terræ deſcriptionem intueris, non imaginaberis ſuperficiem terræ eſſe ſic planam, ut in tabula eſt proiecta: ſed duas eius extremitates recuruata tabula in ſphæræ figuram, cogitabis eſſe connexas: ut qui eſt in Zipangri inſula, quam uides longe ultra Hiſpaniam in alto mari expoſitam, ſimul ſit circa extremas Indiæ oras, id quod uel ex ipſo numero longitudinis, quem circa æquatorem deſcriptum uides, colligere poteris. Nam ut extremus meridianus circulus Indianus habet cclx. ita meridianus qui Zipangri inſulam ab occidente circumſcribit, habet cclx. quum ſint unus & idem circulus, & mox ſequens meridianus habet cclxx. Et quoniam in hunc numerum incidimus, obiter indicabimus quid præſeferat. Solent mathematici terram ſicut & cœlum duplici metiri uia, ſecundum longum & latum. Latitudo attenditur à polo in polum, ſeu potius ab æquatore ad utrunque polum. Et nos hunc latitudinis numerum ſignauimu in utraque tabulæ extremitate tam ad dextram quàm ad ſiniſtram, numeris ab æquatore incipientibus & per decem diſcretis. Longitudo uero numeratur ab occidente in orientem, cuius initium Ptolemæus conſtituit in ultimis finibus Hiſpaniæ & Mauritaniæ. Et quanto regio uel ciuitas aliqua lõgius ab hoc initio & meridiano circulo uerſus orientem diſtat, tanto maiorem dicitur habere longitudinem. ut Calechut habet in longitudine circiter centum & quinque gradus, qui per quindecim multiplicati, oſtendunt Calechut M. D. LXXV. milliaribus Germanicis à primo diſtare meridiano, ſi gradus acceperis æquatoris, hoc eſt, ſi gradus longitudinis numeres in parallelo Calechut, qui parum differt à parallelo æquatoris. Numerus igitur ille uerſus orientem extenſus, continuo creſcit donec tandem completo terræ circulo ad primum recurrat meridianum. Nam ubi primus longitudinis gradus incipit, ibi finem habet ccclx. gradus.

TERRAE DIVISIO.

PRæter zonarum ac climatum diuiſionem, unde dierum noctiúmque potiſſimum colliguntur longitudines & contractiones, uetuſtiores Geographi terræ molem ſeu habitabilem ſuperficiem in tres diuiſerunt partes, nempe in Europam, Aphricam & Aſiam, quæ in ſua uaſtiſſima excurſione Indiam quoque ipſam complectitur, etiam ſi bona orbis pars illis nondum eſſet cognita. Nam multæ regiones orientales ultra clxxx. meridianum (ad quem Ptolemæus ſua exploratione peruenit) ſitæ, ueteres latuerunt, niſi forſan per Alexandrum Magnum, qui Orientem aperuit, nonnihil de extrema

India occidentalibus innotuerit. At hodie qualis illorum regionum ſit facies, & quanta maieſtate magnus Cham, Tartarorum ſcilicet Imperator, illis terris præſideat, Paulus Venetus & Haytonus edocent. Sic ſi ad Auſtrum ſpectes, magna pars terræ noſtra tempeſtate explorata eſt, aut ſaltem circun/nauigata, quam Ptolemæus ut incognitam reliquit: ab Hiſpanis uero quum in orientem nauigio contendunt, obambulatur & circuitur, ut paulo poſt diſ ſeremus. Quin & in oceano occidentali ferè nouus orbis noſtris temporibus ab Alberico Veſputio & Chriſtophoro Columbo, multisq; alijs inſignibus uiris inuentus eſt, qui non abs re quarta orbis pars nuncupari poteſt, ut iam terra non ſit tripartita, ſed quadripartita, quum hæ Indianæ inſulæ ſua magni tudine Europam excedant, præſertim ea quam ab Americo primo inuentore Americam uocāt. Europa terminos habet ab oriente Tanaim fluuium, Mæ/otides paludes quæ eum fluuium recipiunt. & pontum: A` meridie mare me/diterraneum, quod apud Gades primum anguſtum, nec amplius decem mil libus paſſuum patens, terras aperit atq; intrat: ſed illico latiſſime diffunditur, & in orientē ad Syriam uſq; extenditur, inſulas magnas & paruas ſine nume/ro efficiēs: id quod tibi typus noſter pro ſua mediocritate ſatis oſtēdit. Intuere igitur eū diligenter. Porrò ab occidente habet ab Europa terminū oceanū ma gnum, & à ſeptentrione oceanum Britannicum. Oritur Tanais non à mon tibus, ut antiqui ſenſerunt, quum ducentorum milliariorum ſpatio circa Moſcouiam, in qua Tanais fontes uiſuntur, nulli montes inueniantur, ſed latiſſimi ibi ſunt campi, & multæ paludes. De hac re late diſſerunt in hoc uo lumine Mathias à Michou, & Paulus Iouius. Inſigniores regiones Europæ ſunt Hiſpania, Gallia, Germania, Anglia, Scotia, Dacia, Norbegia, I/bernia, Italia, Pannonia, Illyris, quæ hodie ſunt Sclauonia, Carinthia, Boſ na, Croacia, Coruatia &c. Poſt Germaniā ſequitur Sarmatia, quę noſtro æuo iu plurimas abijt regiones, nēpe Poloniā, Lithuaniā, Liuoniā, Moſcouiā, Ruſ ſiam, Podoliā &c. Poſt Panoniā ſequitur utraq; Mœſia, & Thracia, quæ ho/die ſunt Raſcia, Seruia. Trāſſyluania, Bulgaria & Valachia: itemq; Macedo/nia, Epirus, Achaia, & reliquæ Græciæ partes Europæ annumerantur. Hæ ſūt ferè omnes & præcipuæ Europæ partes, præter inſulas quaſdā & peninſulas, ut ſunt Britannia, quæ hodie eſt Anglia, Dacia, Suetia: & in mari mediterra/neo, Maiorica, Minorica, Corſica, Sardinia, Sicilia, Candia, quæ & Creta &c. Hæc itaq; Europa licet cōparatione aliarū terræ partiū ſit parua, eſt tamē cultiſ ſima & populoſiſſima, ut etiam in ea re excedat totam Aphricam, nō obſtan te quod illa in triplo aut quadruplo ſit maior. Nā eſt tota habitabilis, præter/quam in exigua parte, quæ ſcilicet ad ſeptrentrionē uergit ubi propter frigoris uim habitari nequit. Habet multitudinem pugnacem, & quæ agros colat, & quæ urbes quoq; contineat. Affert fructus optimos uitæ neceſſarios, & me/talla quæcunq; uſui ſunt. Similiter pecudum mitium exhibet copiam: at be/

ſtiarum

ſtiarum ferarumq́ habet raritatem. Odores & lapillos magni ſumptus extrinſecus petit. Inſignior fluuius Europæ eſt Danubius, qui & Hiſter, originem ducens ex Sueuia Germaniæ, labens per utranque Pannoniam & Valachiam, & tandem ſexaginta nauigabilibus auctus fluuijs, & ſeptem magnis oſtijs in mare Ponticum ſupra Conſtantinopolim ſeſe exonerat. Montes uero inſigniores habet Europa, Pyreneos & alpes, Syluas autem, Herciniam & Bohemicã, etiam ſi illa Herciniæ à quibuſdam annumeretur. Hæc in genere de Europa dicta ſufficiant.

DE APHRICA.

Aphrica altera pars orbis ad meridiem expoſita, & magnis ſolis ardoribus obnoxia, terminatur ab occidente mari Atlanico, à meridie oceano Aethiopico, à ſeptentrione mari mediterraneo, & ab oriente Nilo flumine, ſeu potius ut Ptolemæo placet, mari Rubro. Inſigniores eius regiones ſunt, Mauritania, Tinganica & Cæſarienſis, Aphrica minor, Numidia, Libya, Cyrene, Ægyptus, utraque Æthiopia, & Troglodytarum regio, præter mediterraneas quaſdam alias regiones nobis incognitas. Verum hodie hæc nomina ferè omnia præter Aegyptum euanuerunt. Nam loco prouinciarum maritimarum ſucceſſerunt Mauri, Barbaria, regnum Marochi, regnum Feſſa, regnum Thuneſij, quod ferè è regione Siciliæ in Aphrica locum habet, regnum Nubiæ ſub Ægypto, regnum Gambræ in litore oceani occidentalis, regnum Melli & Nebeorum ad meridiem, de quibus & alijs Aphricæ meridionalioris maritimis prouincijs, ex nauigationibus Cadamuſti plurima diſces. Neſcio ſi hodie Aphricæ interiora loca ſatis ſint explorata, & à doctis cognita. Id unum omnes geographi fatentur, pleraque Aphricæ loca inculta, & aut arenis ſterilibus obducta, aut ob cœli ſitum humanæ habitationi incommoda, multo denique uenefico animalium genere infeſtata, ut uniuerſa regio magis ſit uaſta quam frequens, ſed ubi incolitur eximie fertilis eſt. Contra meridiem plurimum eſt deſerta ob nimios æſtus: quà uero Europam ſpectat, frequentior eſt illi cultus. Eximia agrorum fertilitas, utpote qui locis quibuſdam centeſimo fœnore cultoribus reddunt meſſem. Mirum eſt quod de Mauritaniæ ubertate dicitur, eſſe in ea uites, quas duorum hominum complexus capere non poſſit, uuarum racemos cubitales, arbores circa Atlantem proceritate inſigni ac enodi. Sed omnium nobiliſſima citrus, Romanis delitijs inſerta. Alit Aphrica elephantos & dracones, qui ipſis beluis inſidiantur, ſuoq́ complexu enecant leones, bubalos, id eſt boues ſylueſtres, pardos, capreas & ſimias multas. Herodotus quoque cornutos aſinos ibi naſci aſſerit. Interiorem Aphricam inhabitant Nigritæ: & hæc quidem torret ſolis aſpectu & uicinitate. In medio eſt arenoſa, ad orientem deſerta, circa occiduum montoſa. Habet gentes non paucas, diuerſo uultu, & ſpecie horribiles. Regem ex ſacerdotibus creant, qui omnia facere debet iu-

xta patrios mores. Plures ſolis propinquitate nudi agunt, ouillis pelliculis pudenda obtegunt: alij omnino pecorũ ueſtiuntur pellibus. Pecuariam rem uulgo exercẽt, & ſunt pecora puſilla admodũ duri hirtiq́ꝫ uelleris. Milij hordeiq́ꝫ frequẽs eſt apud illos uſus, unde etiam potum cõficiunt, cæteris carẽt frugibus præter raras palmas. Quidã herbis uictitãt, tenuioribusq́ꝫ harundinum radicibus. Hodie præſidet illis, ut Marcus Antonius Sabellicus ab ipſis locorũ indigenis ſe accepiſſe dicit, Prætoianes, ſeu ut uulgo aiunt, presbyter Ioannes, quem illi Giam, id eſt, potentem uocãt: nam aiunt illũ imperare ſexaginta duobus regibus. Garma eſt urbs regia, quæ non muris, ſed tabernaculis in ordinem digeſtis, ex ſerico, byſſo & purpura intextis extructa eſt. Bina meſſis eſt illis, & bina æſtas. Agnoſcũt etiam Chriſtum qui ubiq́ꝫ terrarũ ſuos habet ultores: ſed quicquid Libycarum gentium ab hac Aethiopia eſt uſq́ꝫ ad occidentẽ, omnes Mahumeti impietatem colũt, uiuuntq́ꝫ eodẽ cultu quo barbari qui in Ægypto ſunt, & appellantur Mauri. Nugantur etiã quidam circa originẽ Nili habitare pygmæos, qui cubitum non excedunt, hominibus in figura perſimiles: recte incedunt, imperfecte loquuntur: tertio anno generant, & octauo moriuntur: uſu rationis carent, nõ colunt iuſtitiam, uerecundiam aut honeſtatẽ, ideo non homines ſed bruta cenſentur. Inſignior & maior Aphricæ fluuius, & toto orbe celeberrimus, eſt Nilus, quem quidam aiunt oriri ex fontibus in extremis Æthiopiæ finibus, ferturq́ꝫ per plures & uarias regiones, faciens plures inſulas, unam autem inſignẽ Meroẽ nomine per quam & Ptolemæus ducit parallelũ, qui finis eſt climatis primi atq́ꝫ initium ſecundi. A ſolſtitio æſtiuo uſq́ꝫ ad æquinoctium immẽſa aquarum mole ſingulis annis inundat, & adeo totam Ægyptum adducto limo fœcundat, ut ſegetes quatuor aut quinq́ꝫ exactis menſibus, ad meſſem redeant. Et interim uulgus ab operibus uacans, otioſum indulget epulis ac uoluptati: & pecora in ſtabulis recluſa nutriũtur. Proinde ex incremẽto huius fluuij Ægyptij uim aut penuriam futurarum frugũ præuident. Nam quum Nilus duodecim cubitis tantum excreſcit, Aegyptus famem ſentit. In tredecim cubitis etiam annum eſurit: ſed quatuordecim cubiti hilaritatem adferunt: quindecim ſecuritatem, ſedecim delitias: quod iuſtũ fertur eſſe incrementum. Et quum huiuſmodi Nili inundationes agrorum limites confunderent, nunc minuendo, nunc mutando aut delendo ſigna quædã, quibus proprium ab alieno diſcernebatur, iterum atq́ꝫ iterum menſurari eam terram oportebat: & ſic primi Aegyptij dicuntur inueniſſe artem geometriæ. Sunt in hoc fluuio crocodili: qui quum ex ouo ſimili ouo anſerino prodeant, creſcunt tamen longitudine uitæ ad ſedecim cubitorum magnitudinem. Lingua carent, dorſum ſquamoſum habent præcipua duricie, ut nullo tormenti ictu poſſit uulnerari. Homines & animalia terreſtria flumini appropinquãtia unguibus diſcerpit. Habet quoq́ꝫ Aphrica mõtes plurimos & maximos. inter quos præcipuus eſt Atlas, qui è media arenarum uaſtitate conſurgens, ultra

nubila

nubila caput erigit: & pars quæ ad oceanum extenditur, manat fontibus, ne-moribus inhorreſcit, & rupibus aſperatur: non eſt tamen herbida ſed nuda humo. Qua uero Aphricam ſpectat minorem, eſt opimus, naſcentibus ſponte frugibus, arboribus opaciſſimus, quæ ueſtiuntur lanugine ſericis uelleribus nihilo uiliore. Vertex eius ſemper eſt niualis.

DE ASIA.

Asia tertia pars orbis, terminatur ab occidente ad Europam & Aphricam, hoc eſt, ad Tanaim & Mæotides paludes, & iuxta Aphricam ad mare Rubrum: à meridie uero habet mare Indicum maximum, & à ſeptentrione mare congelatum, ſeu Scythicum: porrò ab oriente oceanum orientalem. Hæc pars orbis maior eſt Europa atque Aphrica, & habet regiones prouinciasq; innumeras, regna & imperia multa atque potentiſſima, montes & fluuios celeberrimos, uaria genera animalium & terrænaſcentium, quæ in alijs orbis partibus non inueniuntur. Nam Arabia deſerta in quadam conualli fert balſamum: & in altera Arabia quæ propter fertilitatem & fructuum copiam felix nominatur, producit calamum, myrrham, thus, caſiam, cinamonum, ligna odorifera, & reſinam ſuauiſſimi odoris, ut etiam mira fragrantia ex illa regione ſpiret ad eos qui in mari à longe adueniunt. Qui uero intra regionem degunt, propter nimiam rerum fragrantiam ac intolerabilem in ſenſibus percipiunt ſtuporem, ut cogantur etiam illam leuare bituminis ſuffitu & hirci barba Abundat quoque hæc regio auro optimo, ut etiam inter terræ glebas temere iacentes aureæ maſſæ glandium magnitudine reperiantur.

Ganges fluuius Indiæ nominatiſſimus alit crocodilos & delphinos, aliasq; horribiles beluas. Inueniuntur illic plurimi elephantes, & aues imitandum humanæ uocis ſonum dociles. Mare quoque illud infundit litoribus gemmas & margaritas. In ſyluis uero inueniuntur lauri & baccæ. Eſt illic magna uis ſerpētum, ſquamis fulgorem auri reddentium. Circa litora Taprophanæ, quam hodie Sumatram uocant, uagantur paſſim cete, animalia monſtroſa, & tantæ magnitudinis, ut colles quidam litoribus aduecti uideantur, quorum dorſum longo ſpinarum tractu exaſperatur. Infeſtiſſima ſunt ambulantibus in litore, ut nemo facile ex eorum faucibus effugere poſſit, ſi uiſus ab eis fuerit. Habent tantos hiatus, ut ſæpe nauem cum hominibus deglutiant. Iaua inſula habet ſyluam nucum muſcatarum. Mare Caſpium gignit criſtallum & iaſpidem. Hircania habet in ſyluis tigres. Habet hoc animal multas maculas, & eſt miræ uelocitatis, ut etiam nihil adeo antecedat quod non illico aſſequatur. Eius potentia maxime prædicatur, quando maternis curis incitatur. Niſi enim raptores mox in mare præſidio fuerint, nullus aſtus uel fuga quantalibet liberat. Bactriana ſicut & Arabia nutrit plurimos camelos Eſt animal hoc oneri ferendo accommodatiſſimum. Sitim in quatriduum tolerat, & quum

occaſio bibendi data eſt, reſarcit omnia præterita deſideria. Turbulentas aquas captat, puras refugit. Cholchorum regio mel amatum producit. Babyloniæ regio crebris icta fulminibus, ex ſcatebris illis euomit bitumen ad lateres ædificiaq́ꝫ opportunum. In Margiana & Aria aiunt ſæpe reperiri uitem, cuius ſtipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur: racemum uero duorum cubitorum longitudinem implere. Illic etiam uinum ad tres hominis ætates, id eſt, in nonageſimum annum perdurare, idq́ꝫ in uaſis minime picatis. India terra ſaluberrima bis in anno metit fruges, fert cinamomum, piper, & calamum aromaticum, ebenum arborem, pſitacum auem, monocerotem beſtiam, & beryllos, adamantes, carbunculos, margaritas, & alias gemmas. Caucaſus mons Indiæ ea fronte qua ſoli obuerſus eſt, habet arbores piperis, quas ad iuniperi, uel ſecundum alios, ad hederæ ſimilitudinem fructus ſuos edere ſcriptores tradunt. Sed quid pergo iſta enumerare? quum Marcus Venetus, & Ludouicus Vartomannus illarum regionum noſtra ferè tempeſtate exploratores fuerint, & luculentiſſime conſcripſerint quid in Oriente uiderint: is quidem in India citeriori, & præſertim in Calechut: ille uero in India ultima, & magni Cham latiſſimo imperio. Lege libros ipſorum, quos in ipſo uolumine ſimul collegimus & mira inuenies.

NAVIGATIO AB EVROPA AD CALECHVT Indiæ emporium nominatiſſimum.

NEque hominum memoria, neque Antiquorum literis proditum eſt, nauigationes illas in oceano factas, quæ noſtro tempore fieri cœperunt. Ptolemæus quidem & Strabo, ambo inſignes & toto orbe celeberrimi Coſmographi, neſcierunt ultra Hiſpaniæ & Aphricæ occidentalia litora terram aliam, præter Gades & Fortunatas inſulas, quæ & Canariæ, reperiri. Nec ulli alij mortalium poſt hos inſignes uiros quicquam conſtitit de innumeris & maximis illis inſulis, quæ medio itinere inter Aphricam occidentem uerſus, & Indiam in oceano, noſtro æuo ſunt inuentæ. Sed nec apud ullum autorem inuenies mortales unquam auſos, ut ſeſe committerent pelago illi uaſtiſſimo, quod ab occidente per meridiem in orientem ducit: imò putarunt Aphricæ terram uſque adeo uerſus meridionalem polum protenſam, ut ob immenſa frigora non liceret hac parte ſicut nec per ſeptentrionem nauem circunducere in Orientem. Quippe qui in hac fuerunt ſententia, ut exiſtimarint terræ molem, præſertim in Aphrica, æque uerſus meridiem ab undis denudatam & habitatam ut in plaga ſeptentrionali. Nam diuiſerunt eam in quinque zonas, ex quibus duæ circa polos deſcribuntur, frigidiſſimæ quidem, quod maxime abſint à uia ſolis, & propterea à paucis habitentur hominibus. hisq́ꝫ ſylueſtribus, præſertim ea quæ ſubeſt polo arctico. Nam ſub polo antarctico compertum eſt nullam eſſe terram, ſaltem ſolidam & cõtinentem. Aliæ duæ zonæ temperatiſſimæ habentur, quæ ſcilicet ſequuntur

frigidas

frigidas zonas,quia non nimio frigore rigeſcunt,nec nimio ſolis calore exurũtur, quum limites habeant circulos arcticos atque tropicos, quibus interiacent. Arcticum circulum quidam aiunt eſſe quem urſa maior priore deſcribit pede. Alij uero intelligunt circulum quem polus zodiaci reuolutione primi mobilis deſcribit. Et diſtat is circulus xxiij. gradibus & dimidio à polo. Tu ſi uolueris, poteris eum ſignare in mappam noſtram. Nam habet locum ferè inter ſexageſimum & ſeptuageſimum parallelum. Sic enim licebit uidere quas regiones ſibi uendicet zona illa temperata, quam complectuntur includuntq́ circulus arcticus & tropicus cancri. Porrò ſi circa polum antarcticum etiam inter parallelum ſexageſimum & ſeptuageſimum circulum antarcticum pinxeris, qui unà cum tropico capricorni alteram continet temperatam zonam, uidebis in ea ferè nullam eſſe terram continentem, ſed mare duntaxat & inſulas quaſdam hinc & hinc per oceanum ſparſas, atque portionẽ aliquam ex interioti Aphrica in ea extenſam. Cæterum quintam zonam aiunt eſſe inter utrunq́ tropicum, & hæc ob ſolis continuos ardores uocatur zona torrida egreq́ eſt habitabilis. Non eſt igitur, ut priſci putarunt, Aphricam in Auſtralem frigidam & intemperatam zonã uſq́ adeo excurrere ut ob id orientalibus minime pateret per mare acceſſus in occidentem, aut contrà occiduis in orientem: quum hodie à Luſitania frequens ſit nauigatio in Indiam & uiciniores orientis partes: non quidem per mare mediterraneũ, quum id ducatũ nequeat præſtare nauigantibus niſi uſq́ ad Aegyptum & Syriã, non autẽ in Arabiam aut Perſiam, aut etiã Calechut: ſed per oceanum orbis circuitur meridianus, prætereũturq́ multa regna, prouinciæ, populi, terræ & inſulæ, donec tandem perueniatur ad ſinum barbaricum, & hinc ad ſinum Arabicum atq́ Indicum. Quod ut ſanius intelligas, aduerte tabulam terrenæ deſcriptionis, & ducam te ab Hiſpania in Calechut inſigne emporium Indiæ, nõ quidem proximo itinere, quod eſt pet mare mediterraneum, & deinde per Arabiam aut mare Rubrum, tãdemq́ per ſinum Indicum, iuxta quem Calechut ponitur: ſed per oceanum primo occidentalem, deinde meridionalẽ, & ultimo indicũ, quod iter hodie à Portugallis frequentatur, & ab Aloyſio Cadamuſto primi libri autore perquam diligenter deſcribitur. Primum itaq́ quum Hiſpani in Indiam traiecturi ſunt, petũt Portum ſanctum, Mederã, & ſeptem Canarias iuſulas, quæ olim Fortunatæ dictæ ſunt, Hiſpanis ferè omnes ſubiectæ. de quibus habes quarto, quinto, ſexto & ſeptimo capite nauigationis Aloyſij. Hinc nauigatur ad Caput album, portum continentis Aphricæ, ubi eſt poli eleuatio xix. graduum. Lege de hoc portu caput nonum Aloyſij. Relicto Capite albo & inſulis adiacentibus, uenitur ad regnum Senegæ, quod ſic uocatur à fluuio Senega, qui præterlabitur & irrigat ferè totam Aethiopiam, diſterminatq́ Azenagos à primo Aethiopum regno: de quo in xiiij. capite Cadamuſti. Haud longe ab ora huius fluminis eſt Caput uiride, promontorium

montorium inſigne, ſub eleuatione poli xiij. graduum, quod Ptolemæus uocat promontoriū Æthiopum: de quo inuenies multa capite trigeſimoquinto. Relinquitur etiam ad dextram in alto mari inſula, quam Hiſpani appellarūt Boni uiſus, quam nos è regione Senegæ fluuij ſignauimus. Relicto Capite uiridi ductore Auſtro peruenitur ad oſtium fluuij Gambræ, à quo regnum Gambræ denominationem habet, fluitꝙ per anfractus & ambages multas, ut alter Mæandrus. Hinc nauigantibus offertur caput Sagres, ac deinde tranſito regno Melli, peruenitur ad caput Bonæ ſpei, quod corrupte & Hiſpanice De bona ſperantza quidam appellant: & tenet extremam Aphricæ uerſus meridiem partem, quam Pomponius frontem Aphricæ appellat. Nam hinc nauis ſenſim redit uerſus æquatorem, ubi ſcilicet eſt regnum Melindæ, & Troglodytarum regio: apud quos eſt aurifodina quam Zaphallam uocant, inſula ſcilicet haud longe à ſinu diſtans Arabico: ubi etiam eſt inſula Achiloa ſeu aquiloa, quam tamen alij uocant Chiloam, & diſtat ſexaginta leucis à Zaphalla, uicinior quidem Arabiæ quàm Zaphalla. Omitto multa alia capita litorum, inſulas & prouincias, quæ nullibi non occurrunt in tam uaſto pelago, & ſigno duntaxat celebriora loca. Traiecto uero ſinu Indico, peruenitur ad Chalechut, nobile illud Orientis emporium, quod toti fermè mundo mittit aromata, etiam ſi pauca illic creſcant. Numerantur itaque à Portugallia ad Calechut mille & octogintæ leucæ, reſpondentibus uni leucæ quatuor milliaribus Italicis: non quidem recto itinere, ſed in Auſtrum deflexo. Alioquin ſi ex mari mediterraneo mox liceret abſque magno terræ ſpatio intrare mare Rubrum, longe proprior nauigatio eſſet per mare illud, quàm per oceanum, id quod oculorum iudicio facile deprehendere poteris, ſi utrunque iter in mappa aduerteris. Veneti quidem quum ſoli ante triginta annos Europæ præſertim occidentali aromata ſuppeditarent, priuſquam illa nauigatio à Luſitanis eſſet adinuenta, à ſinu Adriatico per mare mediterraneum Alexandriam adierunt, quæ iuxta Nili oſtia ſitum habet, & hinc aliquo ſpatio terræ emenſo, per mare Rubrum ad Calechut uſque peruenerunt, itinere quidem breuiori, & quo commodius haberi nequit. Hæc uolui ſimpliciori lectori paulo uerboſius indicare, non ignorans Geographicarum, ſicut & aliarum mathematicarum rerum inexperto nihil ſatis dici poſſe. De alijs ciuitatibus, prouincijs, & inſulis, quæ ultra & citra Calechut ab Aloyſio & Vartomanno ſitæ deſcribuntur, non eſt quod hic multa ſcribam, quum illi duo uiri ſatis exprimant, quot leucis, aut quanto ſpatio ad illam uel illam prorogentur plagam. Nos tamen ſitum Ormi inſignis inſulæ indicauimus, nempe ſub ſinn Perſico iuxta tropicum cancri inſulæ ueſtigium ponentes. Gulphal inſula ponitur in ſinu ipſo Perſico, id quod apud Cadamuſtum legis capite ſeptuageſimo primo, at nos nullū illi in mappa fecimus ſignum,

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI ET Alberici Veſputij ad nouas inſulas.

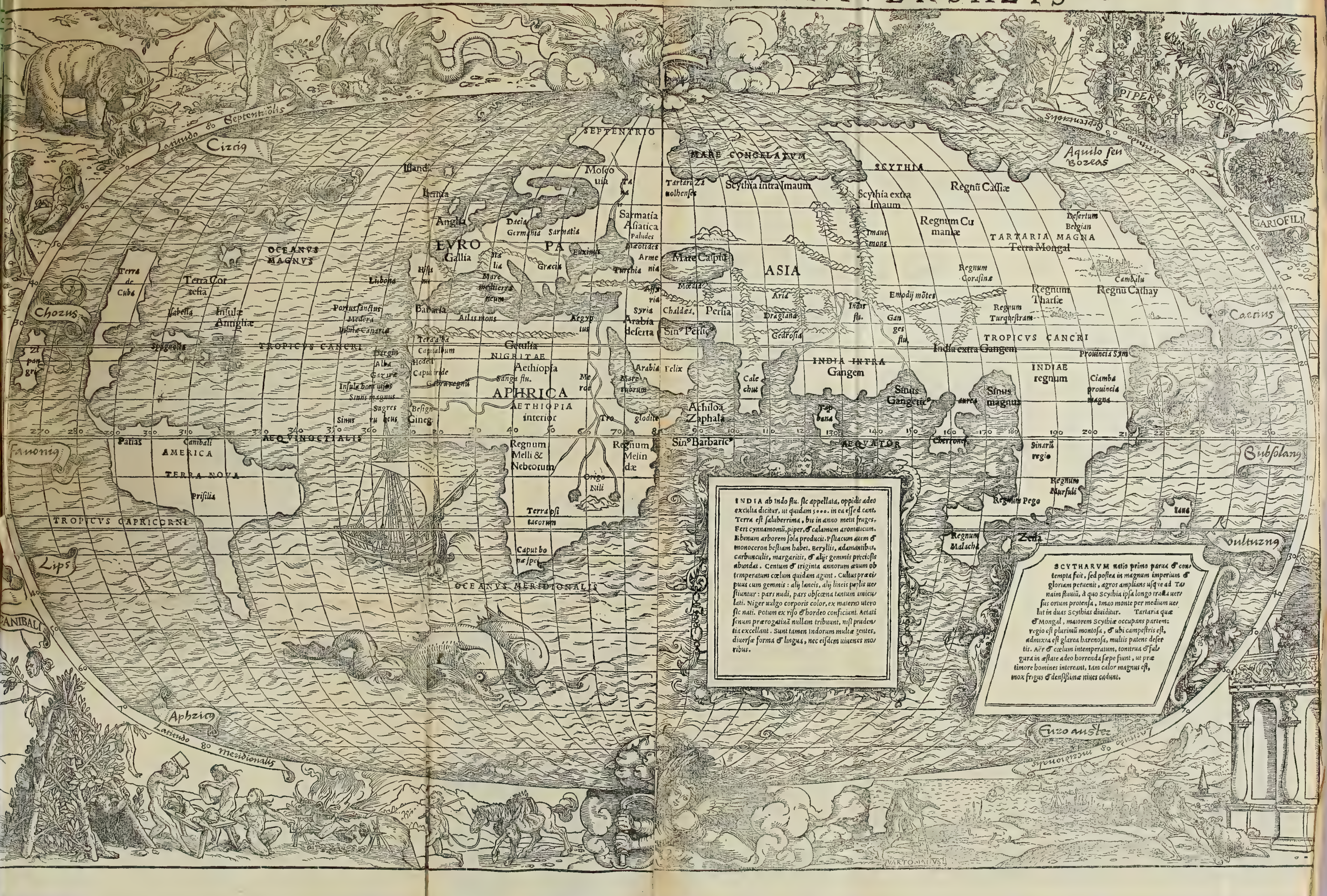
CElebratur Alexander magnus toto orbe terrarũ, quod primus ferè penetrarit aperueritq́ Orientẽ, nõ nauigio, ſed pedeſtri & tutiori itinere in illũ deductus. Verũ parua erit laus illius, ſi cõparetur uiris illis qui noſtro æuo maria etiã incõperta ſulcare tẽtarunt, & occidẽtẽ ſua exploratiõe aperuerũt, innumeras inſulas hominibus & opibus plenas in uaſtiſſimo mari adinueniẽtes: de quibus hactenus nulli mortaliũ quicq́ cõſtitit à duobus millibus annorũ & ſuprà, niſi fortaſſis Indis oriẽtalioribus & uicinioribus mãſiones illæ hominũ cõpertæ fuerint. Nemo inter doctos nõ putabat totã aquarũ uim à principio creationis in illud pelagus reiectã, & aquã ipſam illic in magnã coaceruatã molẽ, ut poſſibile nõ fuerit ibi aridã quoquo modo apparere: ſed falſi ſũt omnes qui in hac fuere ſentẽtia, quũ nullibi non in mari emineãt inſulæ, ſiue ad occidentẽ ieris ſiue ad oriẽtem, ſiue meridiẽ luſtres ſiue ſeptentrionẽ. Inſulas occidẽtales nẽpe Hiſpanam, Ioannã, Spagnollam, Cubam, Iſabellã, Antiglias, Canibalorum terram, Americã, & reliquas incognitas terras primi mortalium adinuenerũt Chriſtophorus Colũbus & Albericus Veſputius, labores innumeros exantlantes, dum hinc inde per uaſtiſſimũ & ſæuiſſimum ęquor uagãtes, & innumera pericula ſubeuntes, nouas contendunt quærere terras, etiã lõgiſſime à patrio ſolo abducti, quippe qui adeo in meridiẽ digreſſi ſunt, ut polus antarcticus illis triginta tribus ſuſtolleretur gradibus, ſub qua eleuatiõe etiam inſulã inuenerũt in ampliſſimo ſitam mari, & Melcham appellatam. Reliquas uero pro maiori parte inter utrunque repererunt tropicum, tametſi non paucas etiam citra tropicum cancri deprehenderint. Porrò qui mores, & quis uiuendi modus ſit illarum terrarum indigenis & incolis, non eſt quod hic referam, lege nauigationem Columbi, quam inuenies pagina nonageſima prima, & item nauigationem Veſputij, pagina cxxij. & quatuor eiuſdem nauigationes, pagina clv. & edoceberis hæc omnia. Poteris etiam aduertere ſi orbis deſcriptionem adhibueris, qua linea, & quo itinere nauigationes ſuas ab Hiſpania in nouas inſulas inſtituerint, quæ mirabilia experti ſint.

CVRSVS PEREGRINATIONIS LVDOVICI VARTOMANNI patritij Romani ad partes Indiæ.

ITer quod Vartomannus ad regiones Orientales fecit, fuit tale, Ab Italiã per mare mediterraneum ad Aegyptum primo demigrauit, & hinc per litus eiuſdem maris uerſus ſeptentrionem conſcendẽs, ad Berytum, Tripolim & Antiochiam, quæ ferè omnes ſunt maritimæ, peruenit: & ab Antiochia paululum uerſus Orientem digrediens, Damaſcum adijt. Hinc itinere quadraginta dierum & noctium ad Mecham conceſſit, quæ urbs in Arabia deſerta quadraginta mille paſſibus, hoc eſt, magna dieta à litore maris Rubri, præſertim ab oppido Zida, quod portus eſt maris elegans, ſita eſt. Pertranſijt tamen

men medio itinere urbem Medinam, in qua gens cæca Saracenorum uenera tur corpus Mahumetis ſui. A portu Zida per mare rubrum uenit ad Aden Arabiæ felicis urbem pulcherrimam & famigeratum emporium: luſtratisq́ multis Arabiæ urbibus, commiſſus pelago, ut ad Perſiam nauigaret, tempe ſtate iactatus peruenit in Aethiopiam, & illinc abſcedens in Perſidem uelifica uit, ubi multis cõſpectis urbibus, ad Ormum ciuitatem & inſulam inſignem ſe tranſtulit. Ab hac rurſus ſoluens, ad Cambaiam Indiæ urbem haud pro cul ab Indo fluuio poſitam conceſſit. Et digrediens ad alias uicinores urbes, nempe Ceul, Canonor, Decham, & alias quaſdam: tandem ad Calechut per uenit. Et ab hac in ulteriorem profectus Indiam, uiſis uarijs urbibus, atq́ mul tis inſulis, præſertim quæ ſpecies mittunt aromaticas, poſtliminio redit ad Calechut: & hinc cum Luſitanis in Europam reuerſus, ad Hiſpaniam perue nit, & tandem ad Italiam patriam ſuam. Marci Pauli Veneti iter hic non du xi explicandum, quum ferè nullam ſignarit prouinciam, quam pertranſierit præter Armeniam, & quaſdam circumiacentes regiones, ad quam traiecto Bo ſphoro & Euxino mari peruenit. Ab Armenia uerò quas regiones permeaue rit, donec ad extremos Schythas, qui hodie ſunt Tartaria magna, peruenit, non ſcribit: rediens tamen ab oriente ad occiduas partes, ſignauit plures. Id u num ex ſententia agit, ut nobis diligenter deſcribat Orientem, tam terram cõ tinentem quàm inſulas meridionales & orientales, potiſſimum quicquid loco rum eſt ſub ditione magni Cham. Presbyteri quoq́ Ioannis facit mentionẽ, quippe cuius regnum conterminum ait imperio magni Cham, quum tamen cæteri ferè omnes regem illum in Aethiopia Aphricæ haud longe à Troglodi tis dominari aſſeuerent. Sic enim habes apud Aloyſium cap. ſexageſimo, nẽ pè presbyterum Ioannem in Aphrica circa regnum Melindæ confinem eſſe Sultano. Idem ſentit Ludouicus Vartomãnus libro ſecundo, capite deci moquinto. Nondum hunc ſoluendum tibi lector relinquo. Scio & alios quoſdam fuiſſe in hac opinione, qui putaue runt ſedem preſbyteri Ioannis fuiſſe in ori ente, ſed aliud hodie & certius quidem edocemur.

TYPVS COSMOGRAPHICVS VNIVERSALIS

NAVIGATIO AD TERRAS IGNOTAS ALOYSII CADAMVSTI, ARCHangelo Madrignano interprete.

CAPVT PRIMVM.

QVVM ego Aloyſius Cadamuſtus è Venetis patritijs primo animum induxerim ſulcandi eius Oceani, qui à freto Gaditano per inſulas Fortunatas, & Aethiopas inferiores uerſus Auſtrum tendit: quumq́ ibi pleraque ſcitu cognituq́ non indigna deprehenderim, ut fiat teſtatum poſteris, animo mihi hæſiſſe, hactenus incomperta quærere, & adire inacceſſa, prout rebus memoria ſuppetet, excipiam & proſequar calamo, donec earum memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coràm adiui, ueram prorſus efficiam hiſtoriam: quæ omnia ſi noſtris conferantur, alterum profecto orbem efficient. Et ſi ea forte minus ordinate abs me deſcribentur in rerum tantarum uarietate, non ſum tamen defuturus, quin hiſtoriam ueram denarrem, & ubi ferè incredibilia & prodigioſa occurrent, licet uera, temperabo tamen de induſtria, & ſciens citius nonnulla ſum prætermiſſurus, quàm uel minima citra ueritatem relaturus. Primus igitur qui memoratum Oceanum & Æthiopiam ſupradictam adire eſt aggreſſus, poſt protoparentem noſtrum Adam (unius Plinij hiſtoriam excipio) is fuit noſtro æuo illuſtriſſimus D. infans Don Huric natus Luſitaniæ rege illuſtriſſimo Don Ioāne: qui quidem princeps infans, licet ſui nominis præclara, & propè innumerabilia percenſeri poſſent, prudens præteribo omnia in præſens, id unum haud prætermiſerim, quòd Chriſti ſeruatoris noſtri almæ fidei eximie ſtuduit, & nihil magis in uotis geſſit, quàm nomen Chriſtianum à barbaris & Dei hoſtibus aſſerere, matrimonij expers fuit, adoleſcentiā ſuam caſtitate mira honeſtauit, domi & militiæ ſtrenuus, Mauros ſæpenumero fudit, & bello clarus euaſit. Quum itaq́ eius genitor diſſolutionem corporis ſibi imminere conſpiceret, annorū iam plenus, prius naturæ nō conceſſit, quàm ſaluberrimis præceptis filium monuerit, ut, uidelicet, ſacratiſſimam Chriſti fidē animo inconcuſſo illibatoq́ coleret, nec deeſſet ſuis uotis, quibus inſtituerat Chriſti hoſtes debellare, & ſancto nomini reddere ſubiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Luſitaniæ gentis, & in primis patritiæ Cordatæ meminiſſet: & ut paucis abſoluā, ſæpe dictus illuſtriſs. Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre tamen patrocinante, qui regno ætatis conceſſu ſucceſſit. Huic nomen fuit Don Daruth, cuius auſpicijs Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod

Don Huric

Don Daruth

Feſſe dicitur: quod quidem regnũ incipit ab Ampeluſia promontorio Mauritaniæ, nõ longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Auſtrũ. Singulis igitur annis ex inſtituto Mauros laceſſens, celoces ſuas mittebat, quo ad id promontorium deuentum eſt, quod Caput de non appellatur ab incolis, argumento, quòd qui ultra dictũ promontoriũ iuere, nõ ſunt regreſſi, & ibi priſci nautæ terminũ ſemper conſtituerant ſuæ nauigationis. Hucuſq; itaq; celoces principis deuenere, nec auſæ ſunt ueterem terminum excedere. Quæ ubi principi ſunt renuntiata, animum accendunt magis peragrandi orbis. Inſtituit propterea rurſus ceptam prouinciam perſequi, & promontoriũ Capitis de non aliquando tranſcendere dijs fauentibus: quoniam celoces Luſitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præſtant. Et quũ iam ad id opus nauandum præſto eſſent nõnullæ Celoces, cenſuit non difficulter poſſe nauigare uaſtum Oceanum, cupiens admodum loca hactenus inacceſſa adire, & nouos populorũ Africæ ritus uidere: quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros pro arbitrio profligare, & ſuæ ditioni addere. Iuſſit itaq; celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiã commeatibus ferè omne genus, quibus uiros ſtrenuos præfecit. Qui dicto principis audiẽtes profecti ſunt, & dictum promontorium Capitis de non, litus haud deſerentes, per centum ferè miliaria præteriere, & quum nihil præter incultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperiſſent, domum regrediuntur. Quum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum ſitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rurſus claſſem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hoſtes propulſare quirent, & ſuos diutius alere, data lege ut tamdiu nauigarent, donec ſuperiores ſuorum nauigationes per centũ & quinqnaginta miliaria excederent, & ultra (ſi eis uiſum foret) progrederentur, quos pro labore tanto innumeris promiſſis onerat. Qui principi obſequẽtes, uela dedere, & quum nihil nacti fuiſſent niſi uaſtũ & ſterile ſolum, rediere. Quibus non obſtantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animuſq; accendebatur magis, ut aſſolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiuſmodi explorent. Et, ut breue faciam, tantiſper annis ſingulis nouos expediuit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in deſertis uitam trahebant: & paulo ultra progreſſi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur, uiri coloris ſubcinericij, de quibus in ſequentibus latius dicturi ſumus. Et poſtremo iam ipſis adnauigantibus, tellus Æthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Auſtrali, apparuit, rurſuſq; indies nouos populos, cum idiomate, tum etiã ritu & moribus differentes nanciſcuntur, ut lectori diffuſius deinceps liquebit.

Caput de Nõ

Azanegi

Caput

CAPVT SECVNDVM.

QVum igitur ego Aloyſius forem Venetijs, quæ urbs mihi ſolũ
eſt patrium, anno à partu uirginis M. D. IIII. annum agens al-
terum & uigeſimum: & quum iam ferè noſtri maris, quod medi
terraneum appellant, litora omnia luſtrauiſſem, decreui in Cel *Celtogallia.*
togalliam iterum contendere, quò aliâs iueram commercij gratia: ea enim eſt
regio Galliæ, quæ ab Oriente terminum habet Rhenum fluuium, à Septen-
trione Oceanum Britannicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi
nobile emporium uiſitur, Brugim appellant, nullis emporijs Septentriona- *Brugis.*
lis regionis poſtferendum, & eò lucri cauſa contẽdebam. Quũ ergo illò pro-
ficiſci decreuiſſem, accinxi me itineri, nõ quidẽ multis onuſtus pecunijs: nam
pauciſſimi cenſus erãt, & Liburnicas, quæ eò tendebãt, conſcendi duce Mar-
co Zenone equite ſplendidiſſimo, prius Chriſti nomine inuocato: Venetijs
ſoluimus anno Chriſti memorato, Auguſti octaua luce, & proſperis auſpi-
cijs uetus inſtitutum inter nauigandum obſeruãtes, iter agentes per certa ho
ſpitia, hoc eſt, ad conſueta loca applicuimus ſemper, donec in Hiſpaniam de-
uentum eſt. Et quum ui ingentis tempeſtatis ducti applicuiſſemus ad id pro-
montorium, quod Sacrũ Ptolemæus appellat, in Oceanũ uaſte prominens, *Sacrũ pro-*
nunc Caput ſancti Vincentij: forte fortuna nõ longe ab hoc portu princeps *mont.*
infans per id tẽpus in oppido, cui nomen eſt Repoſera, agebat animi cauſſa.
Is ut accepit nos aduentauiſſe, ad claſſem noſtram internuntium mittit uirũ,
à ſuis ſecretis egregium, Antonium Conzallem nuncupabant, comite pa-
tricio Veneto, qui illic conſulem Venetæ gentis agebat, ut diplomata Vene-
torum principum ſigillo inſignita declarabant, quiq; ſub principe infante ſti
pendia merebat. Adiuere itaq; nos ex præſcripto principis, ſaccarum ferentes
promercale, ſumptũ ex inſula Mederæ, quæ Oceano Atlantico innatat, è re-
gione Mauritaniæ: tulere etiam cõmercij gratia ſanguinem draconis, & alia
pleraq; ſumpta ab inſulis principis prædicti. Dum igitur de ſaccaro, & alijs
mercimonijs ſermo fit inter nos, ut aſſolet merces commutantibus, percun-
ctamur Luſitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locáque ſci-
ſcitamur: plura referunt, principem ſuum ſubegiſſe gentes innumeras, Chri
ſtiano nomini hactenus incompertas, unde & ſaccarum, & draconis ſanguis,
& alia quamplurima naturæ cõducentia exportãtur: addidere etiam ad hæc,
parua eſſe quæ retuliſſent, ſi cõferantur cum alijs rebus, quas præclare dictus
princeps egerat: aperiuntq; nobis hunc principem egregium inacceſſa maria
ſulcauiſſe per internuntios nautas, nouasq; regiones peragratas, domitas
prodigioſas gentes, res miratu dignas repertas: unde innumera lucra com-
parantur, adeò ut ex nummo denos efficias, nullumq; fœnus eſſe, quod lu-
crum ſuperet huiuſcemodi. Hæc illi ſedulo denarrabunt, mirantibus nobis &

obſtupeſcentibus præ rerum euentu cõſpicuo. Ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidiſſimum: ſtatui propterea hunc principem coràm adire, ut ſi forte & nobis ſulcandi dicta æquora poteſtatem faceret: quoniam ſuum eſt eius freti uectigal, cuſtodit propterea ipſe Gaditanum fretum non incurioſe. Reſponſum habui ab eis, qui claſſem noſtrã, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo deſiderio fiat ſatis: uerum ſcirem duorum optionem principem daturũ, utrum uellem, ſumerem. Conditio hæc eſt: qui celoces ſua impenſa expedit, ſuoq́ periculo agit omnia, is earum mercium quas ferret, principi quartam det partem, ex uetere inſtituto: aut princeps ſuo impendio claſſem expediat, quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri poſſunt naues ab incurſu hoſtium, reliqua ageret qui merces ducit, & quum rediſſet, principi dimidium daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuiſſet, omnem impenſam & operam luderet mercator: licet haud dubie conſtet, eos qui illò contendent, conſequuturos lucrum non mediocre: adiecit etiam principem, ſi qui è Venetis regiones prædictas inuiſere uoluerint, id facillime cõceſſurum, imò fauturum plurimum: quandoquidem ſibi perſuadebat, aromata omne genus, & alia pleraque mihi nautas reperturos, quæ in primis Veneti ſuper omnem gentem callent ad amuſſim. Propterea principem prædictum adiui, qui me etiam ultra quàm par erat, honorifice excepit, & ea omnia quæ ex relatu ſuorum acceperam, præſens comprobauit: hoc etiam plus addidit, modo cœptam prouinciam non deſererem, ſe ingentiſſimis fauoribus & gratijs proſequuturum hoc celebre uotum. Quibus auditis, apud me hæc omnia penſitatius reuoluebam, uegetam ætatem, habilitatem corporis, uires & ingenium, quæ omnem laborem ſubire poterant: & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis, quum præſertim nullus è conterraneis meis hæc aggreſſus eſſet, non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando, & honorem & emolumentum reportaturum. Decreui prorſus uotum meum abſoluere, percunctaturus primo negotiatores Luſitanos, quas merces magni facerent Nigritæ, Æthiopes, & Auſtraliſſimæ gentes. Redij demũ reuiſum eos, qui Liburnicas in litore habebant, & ea quæ in Celticam Galliam uehere inſtitueram, uni affini meo cõmendo, & mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent ſatis, ad cõtinentẽ applicui. At naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando

Quando abierint Liburnicæ, & quibus uentis uela fecerint, CAPVT TERTIVM.

QVum igitur eò loci me adhuc continerem, quem Caput ſancti Vincentij appellant, aliter promontoriū Sacrum, ut præfati ſumus, id gratum principi admodum fuit, excipiebat me propterea ſolito magis honorificentius, & elapſis quampluribus diebus, iubet celocem armari, quæ uehere dolia nonaginta queat: cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiuſdam à dicto promontorio diſtantis milliaria ſedecim. Celocem uero muniunt omni commeatuum genere, & carum rerum præſertim, quæ nautis uictum diuturniorem ſuppeditarent. Deorum itaque implorato auxilio, à promontorio ſoluimus die uigeſimo & altero Martij, anni M. D. V. flante uento Apeliote & Borea: & primo uela dedimus uerſus inſulam Mederæ iter agentes, eundo ad quartam Lebegij Occidentem uerſus itinere recto: die uigeſimoquinto Martij applicuimus Mederæ per Portum ſanctum circiter meridiem. Diſtat dicta inſula à Sacro promontorio ferè milliarijs ſexcentis.

Deſcriptio Portus ſancti & rerum in eo memorabilium, CAPVT QVARTVM.

HÆc inſula ſancti portus parua admodū eſt, utpote quæ uiginti quinque milliarium circuitu patet, circa ſeptimum & uigeſimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Luſitani iuſſu ſui principis incolunt, aliâs à noſtris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholemæus Polaſtrus dicti principis alumnus. Fert hæc inſula innumeras fruges, triticum, ſiliginem, & alia id genus, boues, iuuencos, apros, & in primis cuniculis ſcatet, eſt ibi ſanguis draconis, qui lachryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore arbores ferro ſauciant, quæ ubi ſunt inciſæ, anno ſequente gummam emittūt per inciſiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata, ſanguis efficitur, quem appellant draconis. Eius arbor producit fructum ceraſi inſtar, menſe Martij guſtu eximium, coloris Veneti. Inſulam circumuectis conſtat piſcium ubertatem maximam eſſe in primis dentalium, & oſtrearum. Portu caret, ſtationem uero habet perquàm commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subſolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nautæ ſe freto committerent, hæc Portus ſanctus appellatur: mel gignit ſuauiſſimum, adeò ut nullibi ſit præſtantius: ceram quoqꝫ producit abunde: nam ibi apum confertiſſima cernuntur examina innumerracꝫ.

Sanguis draconis.

MONCHRICVS PORTVS INSVLAE Mederæ,

CAPVT QVINTVM.

ILlinc die uigeſimo ſeptimo ſoluimus, uidelicet, ab inſula Sancti portus, & eadem die portum Monchricum applicuimus: is eſt inſulæ Mederæ portus, qui abeſt à portu Sancto milliarijs quadraginta, & ni nubes cœlū inumbrauerint, altera alteram uidet.

DE INSVLA MEDERA EIVSQVE præfectis,

CAPVT SEXTVM.

Medera unde dicta.

MEdera inſula auſpicijs & opera infantis principis colitur, frequens eſt habitatore. Hæc igitur à Luſitanis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliâs incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen eſt Triſtanſeræ, & hic mediæ inſulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzalæ, qui inſulæ quod ſupereſt moderandum ſuſcepit. Et huic inſulæ nomen inditum eſt à copia lignorum: id enim indigenarum lingua medera ſignificat: argumento quòd quicquid inibi erat ſoli, totum id ſyluis opacum condenſiſſimis conſpiciebatur. Operæpretium igitur fuit his qui primo coluere inſulam, ut igni multo compurgarent: qui adeò graſſatus eſt aliquando, ut etiam uiros corripuiſſet, ni propè aquis humerotenus immerſi, ſibi cōſuluiſſent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem bidui iugiter in aquis tolerantiſſime ſuſtinuit. Igne igitur expurgata inſula, ſemini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Monchricus, altera Sanctæ crucis, tertia Fonzala, ultima Iouis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæ ſunt tamen potiſſimæ. Si uiri percenſendi forent, hi proculdubio octingenti eſſent, è quibus ſeligi poſſent equites centum. Inſula circuitu patet quadraginta milliarium, portum non habet, uerum peropportunas ſtationes: feracis eſt ſoli, licet ſaltuoſa, inſtar Siciliæ, ſcatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici ſcaria 30000 Venetorum: deſijt tamen eſſe feraciſſima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore ſemine attrita eſt: quoniam indies aratur, atteritur magis. Regio eſt irrigua fontibus, & amnibus conſpicua, octo uiſuntur ibi, qui inſulam interfluunt: & ibi aquaticæ ſerræ, quibus in aſſamenta ſecantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut ſunt menſæ tripodes, quibus ferè Luſitania omnis condecoratur eximie, necnon circumadiacentes regiones exornantur. Aſſamenta ibi multijuga uiſuntur, aliâs dedolantur in menſas ex cedro miri odoris, nec abſimiles cupreſſo. Ex alijs fiunt abaci,

tripodes,

tripodes, cophini, ſcrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex naſſo fiunt pulcherrimæ, quæ quaſi purpurei ſunt coloris. Quoniam uero hæc inſula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps ſaccarcum harundinetum ibi plantari iuſſit, ex quo ſaccari quamplurimum legit: inde ueniunt ſcitiſſima ſaccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quiui, indies meliora ſaccara ſperant: quoniam ea inſula temperie cœli meliore ſaccarum ſuapte natura gignit: nam ea qualitas eſt plagæ illius, quæ Cypri, & Siciliæ: nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex ſaccaro omnium generum, mellis que plurimum. Ceræ quidem ſatis, ſed non tantum: uineas habet non deſpicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iuſſit princeps infans, afferuntur ex Creta inſula, quam hodie appellant Candiam: uberes ſunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uuæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut menſuram quatuor palmarum excedant, res uiſu conſpicua miraq; uoluptate afficit intuentes: & ibi uuæ quibus color eſt niger, in arcuatis penſiles. Inde etiam exportantur ex naſſo arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi paui quàm plurimi ſylueſtres, colore ad albedinem inclinato. Perdices, neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepiſſe, ibi quum primo culta eſt inſula, copiam maximam columborum fuiſſe, quibus capiendis non alia arte uſi ſunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic inſidēt, traherentur, ad ſe non pauentibus auibus, ſed mirantibus ueluti ad rem non uiſam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat inſula, à ſolis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adſtruit altera inſula noſtris temporibus reperta, natura nō abſimilis, præſertim in auium aucupio: ea utraq; humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima uſui humano apta: uiri illic etiam cenſus non mediocris, compluſculi dites ac locupletes: omnis inſula adeò culta eſt, ut uiridarium & hortum repræſentent amœniſſimum, quicquid ibi legitur ueluti aurū eſt. Et ibi celeberrima diui Franciſci cœnobia uitæ obſeruantioris ſanctioriſq;. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam matureſcere circiter ſanctam hebdomadam.

Saccarum

Vuæ uernæ.

Canariæ inſulæ numero decem,

CAPVT VII.

A Dicta inſula Mederæ Auſtro flante ſoluimus, quo duce iter confeci-mus, donec inſulas Canarias applicuimus, quæ abſunt à Medera ferè milliarĳs cccxx. Hæ ſunt decē numero, ſeptem cultæ, tres deſertæ: quæ colun-tur hæ ſunt, priuis priua nomina. Primæ nomen eſt, Fractæ lanceæ: ſecundæ, Magnæ ſortis: tertiæ Grancamariæ, quartæ Teneriffæ, quintæ Gieneræ, ſextæ Palmæ, ſeptimæ Ferro. Nec id eſt prætereundū, quod ex memoratis ſeptem inſulis, quatuor Chriſtianum nomen colūt, uidelicet, Fractalancea, Magna-ſors, Gienera & Ferrum. Tres uero quæ ſuperſunt è ſeptem, idolis ſeruiunt. Chriſtianis inſulis præeſt eques nobiliſſimus, qui Ferrara nuncupatur, oriū-dus ex urbe Sibilia, ditionis Hiſpaniarū regis. Qui colunt has inſulas, uiuūt pane ordaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abun-dant. Hæ uini & tritici impatientes ſunt, niſi aliunde importetur eis, prorſus carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima: ſcatet onagris, id eſt, ſylueſtri-bus aſinis, præſertim ea quæ dicitur Ferrum. Diſtant inuicem hæ inſulæ mil-liarĳs quadraginta: atq; ita alia reſpicit aliam, ut de induſtria continenterq; ſubordinatæ uideantur, & Orientē prima, ultima uero Occidentē reſpicit:

Quarum ſint rerum feraces Canariæ,

CAPVT VIII.

EX his inſulis aduehitur herba, quæ Oricola dicitur, cuius colore ueſtes inficiuntur, quæ quidem herba Gades in ſinu Sibiliæ comportatur, & illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde co-rĳ hircini copia ingentiſſima, quod cæteris præſtat: ſeui plurimum, caſei uero multum: & incolæ harum quatuor inſularum nomini Chriſtiano parent, & Canarĳ dicuntur. Idiomate differunt, adeò ut alter alterum haud intelligat. Mœnia non habent, ſed uicos undequaque patentes, uerum in eminentiſſi-mis montibus ſpecus excauāt, ubi degunt tuti ab omni impetu hoſtili. Sunt hi montes ſuapte natura ferè inacceſſi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla uis eò penetret, niſi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum inſularum nō minus patet milliarĳs nonaginta. Tres uero quæ idola colunt uaſtiores ſunt, & frequētiore habitatore, præſertim Canaria magna, quæ ho-minibus circiter octo millibus exornatur. Teneriffa autem trium maior eſt, hominū quindecim millia, ſi utrūq; ſexū ſpectes, emitteret. Palma uero rariſ-ſimo eſt habitatore, uiſu tamen cōſpicua, & delectabilis admodum. Id etiam apprime eſt dignū ſcitu, quòd nulla alia de cauſſa hæc regio eſt propè inexpu gnabilis, niſi ob ſitus locorū propè inacceſſos, & ſtrenuā gentē: ſitq; propte-rea ut ſubdita ſit nemini, licet pluribus ſit laceſſita prælĳs. Nec ſilendū puto de inſula Teneriffæ, quæ & eximie colitur, & inter orbis inſulas eſt eminētior.

Nam

Nam cœlo ſereno eminus cõſpicitur, adeò ut qui abſunt ab ea ad leucas Hi-ſpanas ſexaginta uel ſeptuaginta, non difficulter eam intueantur: & ſi leu-carum ratione colligas, miliaria ducenta quinquaginta excedunt. Quod cer-natur à longe, id efficit acuminatus lapis adamantinus, inſtar pyramidis in medio. Qui metiti ſunt lapidem, aiunt altitudine leucarum quindecim men-ſuram excedere ab imo ad ſummum uerticem. Is lapis iugiter flagrat inſtar Ætnæ montis, id affirmant noſtri Chriſtiani, qui capti aliquando hæc ani-maduertere. Hi præfectos habent nouem, quos duces appellant: nec iure hæ-reditario ſuccedunt, ſed ius eſt in armis: inuicem digladiantur, & ſæuiunt ut beluæ, armis carent, quia ferrum nõ habent, uerum lapidibus & ſcipionibus res geritur inter eos: nam lignis acuminata cornua adfigunt, ut uicem ferri ge-rant: nudi ferè omnes incedunt, tamen nõnulli auerſe & aduerſe pellibus ca-prinis teguntur: carnem inungunt ſeuo hircino condito herbarum quarun-dam ſucco, ut cutis effecta denſior algorem toleret facilius: licet ibi uix al-geant, quoniam ad auſtrum ſunt poſiti: domos non habent, neque mapa-lia, nec quidem uiles caſas, uerum ſpecus & cauernas montium incolunt: or-deo, carnibus, & caprino lacte paſcuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis, metunt fruges menſe Martij & Aprilis: fidem habent nullã, nec Deum norunt, ſed alij alia idola colunt, ſolem nonnulli, & alij lunam, & planetas, ſuperſtitioſe admodum idolis ſeruiunt: mulieribus quidem in pro-miſcuum non utuntur, ſed pro arbitrio ducunt innumeras: uirgines cõiuges prius non accipiunt, quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens de-cus & honos ducitur. Verum ſi quis forte argutulus diceret, unde hæc noſti? Id pro reſponſo nobis erit, Incolas, uidelicet, conterminarum inſularum quæ Chriſto parent, ex inſtituto uitæ conſueuiſſe hos infideles crebris incurſioni-bus laceſſere, noctu præſertim: & ubi alquando in congreſſu ſuccumbunt infideles captiui ducuntur ſexus utriuſque, qui ſic capti in Hiſpaniam mit-tuntur, hæc nos docuere. Vſu euenit aliquando, ut è noſtris corripian-tur aliqui, quos Canarij ad contumelias ſeruant, & ut publico ſint ludibrio, lanij officio fungi eos cogunt, eiſque exenterandis bobus & ſuibus addi-ctis, quod apud eos ignominiæ ſpecimen & dedecoris ducitur magnum: tantiſper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur. Seruant etiam alium morem Canarij inaugurandis principibus. Nam quum ſceptra ſuſcipiunt, compluſculi ſeſe offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & ſponte quiſpiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa, & ibi peractis nonnullis cerimonijs, ac prolatis uerbis quibuſdam, ille qui ſua morte feſtũ principis eſt exornatu-rus, ſe dat è rupe præcipitẽ, perinde ut ferè in fruſta conciſus exanimetur. Pro qua re quoniam fit in gratiã principis, debet princeps ſuperſtitibus agnatis

Leucæ Hiſpanæ.

Adamas miræ altitudinis.

defuncti,

defuncti, proſequiturq́ eos beneficijs, ac fauoribus innumeris. Hũc morẽ licet ipſimet improbẽt, ſeruant tamen, & pro cõperto habemus uerũ eſſe quod retulimus: ſaliũt mirum in modum agiles ſupra quàm referre queam, inſtar funambuli & petauriſtæ corpora librant, & ut hinuli de ſaxo in ſaxũ migrãt, licet multum diſtẽt, & id nudis pedibus: lapidem iaciunt ultra aliorũ iactum, & quicquid pro ſcopo ac ſigno dederint, nuſquam aberrant: uim maximam ac propè incredibilem lacertis inferũt, adeò ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere è Chriſtianis Canarijs quendã hoc ludicri genus agentem: conditionem proponebat, propoſitamq́ ſanciebat pignore, uiris tribus mala Aſſyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quàm ad octo uel decem paſſus, aberraturos omnes adſeuerabat: nec ipſe eorũ poma medica tangere uolebat, niſi manu repercutiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duodecim ſumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrãte. Abnuêre conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantũ præſtaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipſum etiam plura facturum quàm iactauiſſet. Hæc ſumma eſt igitur, ipſos Canarios mobilitate ac agili natura ferè omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum cenſent, herbarum ſucco tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Praſino modo, nõnunquã Veneto, aliquando cœruleo, & nihil cultius ornatiuſ ue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura eſt eius ornatus apud eos, cuius ornatiores ueſtes apud nos ſunt. Ex his inſulis igitur Canarijs, duas ego Aloyſius præſens inuiſi Gomotram, uidelicet, & Ferrum. Palmæ quidem applicui, uerum nuſquam claſſem deſerui, ut cœptum iter conſummarem.

Deſcriptio Capitis Albi cum inſulis proximioribus,

CAPVT IX.

SOluimus ab hac inſula flante Auſtro Æthiopiam uerſus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomẽ eſt, abeſtq́ à Canaria miliarijs ferè ſeptingẽtis ſeptuaginta: & illud præſertim eſt ſciendũ, quòd qui à Canaria inſula ad Caput Albũ proficiſcuntur, hi litora Africæ nõnihil deſerunt: quoniam qui Auſtro ducũtur, ad læuam Africã relinquũt, quantoq́ magis quis ducit naues in altũ, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ inſulæ plurimũ abſunt ab litore Africæ Occidentẽ uerſus. Igitur nautæ tamdiu abſunt à litore dum nauigant, quoad ultra medietatẽ itineris peregerint, quo inſula Canaria à Capite Albo abeſt: & demũ obliquant ad læuam tantiſper, donec Caput Albũ ſpeculentur à longe, ne prius appellant terrã, quàm eminus explorauerint: quoniã ultra dictũ caput nihil niſi uaſtũ mare cõſpicitur, quoad
Forna perueniás ad id litus, ubi cum dicto Capite fit ſinus, qui dicitur Forna Dar-
Dargin. gin, cui ab inſula quadam ſinus eiuſdem dicta Dargin, nomen inditum eſt:

quod

quod quidem nomen habet originē à parua inſula in eodem ſinu ſita. Intra ſinum per miliaria quinquaginta, & ibi etiam tres inſulæ, quibus indita ſunt hæc nomina à Luſitanis: primam Albam appellarunt, quia arenis ſtrata eſt: alteram Garzararum inſulam, argumento, quòd Luſitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti ſunt, adeò ut inde duas naues onuſtas omni genere auium in Hiſpaniam duxerint. Tertia inſula Cori dicta eſt: & hæ tres inſulæ paruæ ſunt admodum, arenoſæꝙ ac deſertæ. In illa quæ dicitur Dargin, aqua potu dulcis inuenitur, in alijs uero non niſi marina. Et ſignanter animaduertendū eſt, quòd hi qui à freto Gaditano ſoluunt, & uerſus hanc Æthiopiam, quæ Auſtrum reſpicit, tendūt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris, donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur, & ab eo uerſus Caput Album ſemper à latere, & tunc tellus arenoſa, quæ eſt deſerta, & Septentrionalem partē reſpicit, præſertim eam, quæ montibus adiacet, quæ eſt noſtra Barbaria citra Tunetum, & loca illa omnia à latere: quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uerſus Auſtrum contermina eſt Nigritis Æthiopiæ inferioris: uaſta eſt hæc regio, adeò ut ſi ex tranſuerſo metiaris itinere dierū ſexaginta uel celeris ueredarij, haud conſequaris magnitudinē: nō ſeruat tamen uaſtitatē hanc undequaꝙ, & Oceano alluitur ab altera parte: quæ tota eſt alba & arida, ac plena arenis, depreſſa eſt, nec inæqualis, & uſꝙ ad dictum Caput Albū, miram præ ſe fert æqualitatē. Inuenerunt Luſitani primo hoc Caput Album. & in eo nihil præter arenas, nulla herbarū aut arborū ueſtigia: uiſu tamen eſt conſpicuū, quia triāgulum repræſentat: nam in frōte efficit pyramides tres, quæ ſingulæ inuicem abſunt miliario. Id latus totum ſcatet piſcibus omniū generum, nec noſtris minoribus, forma tamen diſſimilibus. Totus is ſinus Dargin, & illa ferè omnis regio indiga eſt aquarum, & ibi arida & petrea tellus, & paulopòſt uaſtum æquor, & aquarum concurſus ingens: nec ſulcant hoc mare, niſi interdiu explorantes contis ſcopulos, qui ibi ſunt frequentiores: ob id quandoque obrutæ ſunt naues duæ ſecus aridam hanc. Et ſciendū eſt, quòd dictum caput de Chantin uerſus Auſtrum & Septentrionem Caput Album reſpicit. Et notādum, quòd poſt dictum Caput Album in mediterraneis eſt locus, quem Hodenū appellant, introrſus ſitus ad diætas ſex, & is locus nullo muro clauditur. Sed eſt diuerſorium Arabū, & ſtatio Camelorum, quò appellunt Arabes & Dromedarij, quos uocant Carauanas, quæ de Sambut ueniunt: & etiā illac tranſeunt, qui ab Nigritis proficiſcuntur, & noſtras Barbarias inuiſunt. Eius regionis incolæ uiuunt ordeo & cariotis, quibus ubertim abundant: alibi etiam in ſuis locis creſcunt prædicta, ſed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac, uino prorſus carent. Boues fœminas habēt & capras, uerum paucas, id efficit ſterile ſolum, & minime herbidum: boues ſunt parui, ſi noſtris cōferantur. Mahumetē colunt, & odere Chriſtianos plurimū: nunquā quieſcunt.

Dargin

Nigritis regio.

Caput Album

Hodenum

Nigritarum mores.

quieſcunt, uagantur ſemper per deſerta. Hi Nigritarum terras adeunt, & noſtras Barbarias uiſunt, frequentes ſunt, & Camelorũ copiam ingentiſſimam habent, quibus comportant æs & argentum, & alia quamplurima. E Barbarijs noſtris in Atanbut, & ad Nigritas præfatos: inde uero exportant aurum, idq́ ad nos aduehunt. His eſt colos niger, ueſtis alba, lacinijs rubricantibus, abſq́ tunica interiore ueſtiuntur: eodem habitu & mulieres utuntur abſque camiſijs, ut præfertur. In capite more Maurico peplum gerũt, quo circumuoluunt caput. In his arenoſis locis uiſuntur leones, & pardi, ſtruthiones quoq́, quorum oua ego comedi non inſuauiter. Id eſt etiam ſciendum, quod princeps infans Luſitanus prædictus in hac inſula Dargin pactum fecit hoc modo, ut nemo ſinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus, præter eos, qui fœdus inierunt, & dictam inſulam incolunt: & qui conuenerũt cum principe, in dicta inſula negotiatores aſſiduos fouent, qui cõmercia exercent cum Arabibus, qui hæc maria mercium gratia frequentãt, quiq́ uarias merces important, ut ſunt pãni, telæ, argentum, tapetes, & id genus alia, & in primis triticũ, quoniam fame propè iugi laborant, & cõmutant mancipia cum noſtris mercibus, dant etiam aurũ. Qua de cauſſa princeps infans illic oppidum erexit, ubi fabri quàmplurimi degunt, ut hæc cõmercia non deſinant, ſed perpetuo conſeruentur: ob id propterea annis ſingulis eò contendunt Luſitanæ celoces, id eſt, ad Dargin inſulam, ducũt etiam Arabes equos pernices, quos Barbaros appellant, pro quibus ab eis Nigritarum ſeruos & uernas accipiunt, nec minore pretio eos uendunt equos quàm decẽ aut quindecim mancipijs. Eò etiã, uidelicet, ad Nigritas plura ex ſerico elaborata contextaq́ Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id eſt, ex Granata Hiſpaniarum ditionis, & Beticæ regionis. Afferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rurſus mancipia, & auri copiam maximam conſequuntur. Hi ſerui primo appellunt ſtationes Hodeni, & inde ad mõtes Barchæ, illinc in Siciliam deueniũt: reſiduum uero uernarum ad inſulam Dargin ducunt, & Luſitanis uendunt, illis, inquam, qui cum rege de mercimonijs conuenerunt, fitq́ propterea, ut Luſitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant ſecum, & id illis magnum commercium: nec hactenus, niſi à diebus paucis, inter eos cõmercia fiebãt. Nam prius Luſitani infenſi erãt his Arginenſibus, & eorum ſinum ternis uel quaternis nauibus infeſtabant, & aliquando noctu mediterranea deprædabantur, & uicos piſcatorũ aggreſſi, plura aſportabant, & gentis Arabum ſexus utriuſq́ quàm plurimos captiuos trahebant, qui tandem in Luſitaniam ducti ſub haſta ueniebant: pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur uſq́ ad flumen Senegæ.

De regno

De regno Senegæ,& Azenagis populis,

CAPVT X.

SEnega flumen eſt, quod Azenagos à primo regno Nigritarum diſtermi-nat. Azenagi homines ſunt qui inter nigrum & ſubcineritium colorem ſunt dubij,incolunt quædã loca ultra Caput Album in latere illo quod mox poſt Caput prædictum decurrit, & introrſus per deſerta:plures ex Azenagis contermini ſunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis, & camelino lacte: uerum quia proximiores ſunt regno Nigritarũ, leguminibus aluntur: pauci ſunt admodum cibi,adeo ut polline ordei,uel minimo pulmento totã diẽ alacres uiuant:efficit eos inediæ patientes annonæ caritas. Hos aliquando captiuant Luſitani,uẽduntq́ pro mancipijs domi:præſtant hi ſeruitute uer-nas ferè omnes,præſertim Nigritas. Vtcunq́ ſit,ab annis paucis rediere no-ſtri Luſitani ſecum in gratiam,& à ui temperant omnes,& cõmercia inter eos magna fiũt,nec patitur princeps infans,ut eis de cætero inferatur iniuria,autu mat eos propediẽ ſubituros Chriſtianã legẽ: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent,utrum legi noſtræ,an Mahumetanæ ſeruitutem exhibeãt,nihilq́ de lege huiuſmodi apud eos agitatum erat, niſi Azanegi eos edocuiſſent. Et hi Azanegi prauum morem ſeruant.Faſcia linea caput inuoluunt, demiſſo ſin-donis capite per frontẽ, ita ut os totum cooperiat:pudet enim eos oris æque, ac inguinis uel cunni:os tectum ut rem pudendam circunferunt, argumento quòd ueluti ſentina quæpiã halitum tetrum ſemper emittat,nec detegũt niſi ſumendi cibi gratia.Principes non habent,uerum locupletiores inter eos emi nent,his obediunt & obſequũtur.In uniuerſum pauperes ſunt,mendaces, & ſuprà quàm referre poſſim,proditores.Mediæ ſunt ſtaturæ,capillum calami-ſtro exornant ut Alamanni,promittuntq́ plurimũ, illudq́ nigrum adipe pi ſcis inungunt,& olent peſſime,quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio ſalis & auri,deq́ diſtantia,

CAPVT XI.

MAgnifaciunt etiam hi populi præpingues & obeſas mulieres, & in pri-mis proceriores mammas habẽtes: propterea ubi annum circiter ſepti-mum & decimum attigẽre, rumpũtur eis ui à uiris mammæ fune per mediũ, perinde ut ferè à pectore auulſæ penſiles remaneant: quũ uero ſemel pepere rint,longiores fiunt,& uiſu fœdiores turpioresq́: neq́ hi alios nouere Chri-ſtianos niſi Luſitanos,qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intu lere, captiuos ducendo plurimos, haſtæ demum ut mancipia eos ſubijcien-tes.Pro comperto etiam id habemus, quòd ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conſpexere in mari uelificantes, antea illis incognitas & inuiſas,arbitrati ſunt aues eſſe albis alis aẽra ſcindẽtes,è remotioribus par-tibus aduentaſſe.Quũ autẽ uela deprimerent,ut appellerent litus,credebant piſces eſſe eminus uiſis nauibus,nõnulli cenſebant fore phantaſmata quum

noctu ſulcarent maria: & erant hæ naues eis terriculamenta non mediocria, utpote quæ modo huc, modo illuc diſtrahebantur, inſtar phantaſmatis aliꝰ cuius ui uentorum ductæ, uariisq́ in locis eis inferebantur damna à nautis, noctu in primis, quũ tamen inter ſe celoces abeſſent per milliaria propè centum, prout conuenerat inter naucleros, & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulſæ: ſicq́ intra ſe ratiocinabãtur, ſi hi eſſent mortales homines, quonam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo abſoluimus prorſus nauigationis expertes. Itaque loco phantaſmatis apud eos ducebamur. Huius rei certiorē me fecere ex Luſitanis quamplures, qui per id tempus ea litora frequentabant commercii gratia. Accepi etiam id à captiuis, qui fere per eadem tempora capti fuerant, ex his teſtatũ fuit nobis, quàm ſtupidi ad rerum noſtrarũ conſpectum fuerint, quando de nobis talia ſtolide ſibi perſuadebant. Supra etiã ſtationem Edon introrſus ſex dierum *Tagaza.* itinere locus uiſitur, qui denominatur Tagaza, quod noſtri interpretãtur auri ſarcinã. Vnde aduehitur ſalis petrei ingēs copia, id aſportatur camelis Arabum & Azanegorum uaria loca petentiũ: nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum contendunt ditionis Nigritarũ: quò ubi applicuere, mox ſal omne expediunt, utputa octauo die: quicquid aduectũ eſt ſalis uenditur prope Mitigallum, cc. uel ccc. demum ſuas repetũt caſas auro onuſti. Et id in primis eſt *Regnũ Mellis* ſciendum, hoc regnum Mellis caloribus infeſtari, ut fere quadrupedia omnia illic fatiſcant, quũ nihil pabuli ibi pro quadrupede creſcat niſi peſtilens: fitq́ propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, nõ redeant triginta domum: hinc quadrupes fere nullũ uidebis, ibi pereunt omnes æſtu nimio. Arabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animã: ægritudinem parit torrens ſydus, cui ſubſunt. Feruntetiam Tagazam à Tambuto abeſſe itinere dierum quadraginta equitis unius: & inter Tambutam & regnũ Mellis iter triginta dierum intercedit. Percunctatus ſum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum ſalis conſumant. Referebant Mellitæ nonnihil conſumere in regno ſuo Nigritarũ, quoniam uerſus Meridiem poſiti, non longe ab æquinoctioli, ubi dies cum noctibus ſemper propè certant de pari: longiuſculi tamen dies, quoniã illorum Zenith de directo non eſt ſub æquinoctiali, non enim eſſent in Meridie. Sunt itaq; ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quàm noctis habent, & ibi feruentiſſimus æſtus. Fitq́ propterea, ut ſtatis anni temporibus eorum ſanguis inficiatur, adeò ut ni ſibi ſale mederentur, protinus exuerēt uitam. Modus medēdi hic eſt: Salis modicum aqua liquefactum ſingulo die hauriunt, & hoc eis pro medicina & remedio præſentaneo. Reliquũ uero ſalis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris ſingulæ ferri poſſint, arte quadam ad id nõ inepta, uſq; ad regnum Mellis, quò quum uenerint, ſingulis camelis duas ſalis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet, ut ſingulis camelis duæ ſalis glebæ imponantur: &

poſtremo

poſtremo in regno Mellis Nigritæ, qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rurſus id onus ſalis capite portant, ut priui priuas glebas ferant, numeroſiores adeò ut propè ferentium uideatur iuſtus exercitus hominum peditum, qui per uaſtum iter ſalem humeris conuectant. Et hi pro leuamine laboris, & feſſorum ſolatio, tridentibus quibuſdam utuntur humi infixis, quibus ſalem feſſi imponunt tantiſper, donec uires reuocauerint. Hoc modo ſal prædictum aduehunt uſq; ad quoddam flumen, cuius naturam non ſum percunctatus, an ſalſum uel dulce eſſet: nec id ab re dixerim, quoniam æquor creditur à multis. Et his Nigritis operæpretium eſt ſic ſalem ſuum conducere, quoniam quadrupedibus ferè omnibus carent: id ſoli efficit iniquitas, quod aut parum fert herbæ: aut ſi fert, id totũ eſt peſtilens, ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequẽtiore hominum uehentium ſalem cœtu opus ſit, quum tantum ſalis conſumant. Quũ uero applicuerint ad id flumen, quod mare propè creditur, qui ſalem detulerunt, ſinguli ſingulos ex ſuo ſale monticulos erigũt: & ita diſponũt, ut alter alteri ſuccedat continenter recto tramite, & unuſquiſque quopiam ſigno ſuum aceruum inſignit, & demũ recedunt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur receſſere, aduentant alij Nigritæ, qui cognoſci nolũt, neq; aliorum colloquia admittunt, & accedunt cũ ſuis Liburnicis, ac nauibus grandioribus ab inſulis quibuſdam, & litus appellunt, uiſoq; ſale, pondus quoddam auri prope aceruum ſalis ponunt, prout ſibi congruere commercio uidetur, nec ab æquitate abſonum, & mox recedunt, ſalem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei ſeceſſerant, rurſus redeunt, & unuſquiſq; ſuum aceruum uiſit, & ubi aurum dimiſſum placuerit auferunt, ſalẽ relinquentes, & abeunt non reuerſuri: ſi uero conditio auri relicti non placuit, utrunq; dimittunt, uidelicet, aurum & ſalem, & iterum abeunt infra prædictũ tempus reuerſuri. At Nigritæ qui cognoſci nolunt, rurſus accedũt, & eos aceruos à quibus ſublatum aurum uiderunt, auferunt: aut eis quibus adhuc relictum eſt aurum, addunt nonnihil auri: uel ſuum aurum (ſi ultra addere non libet) aſportant, ſale relicto. Et hoc modo ſua commercia exercent, ut alter alterum non uideat uetere inſtituto. Et licet id forte à fide deuiet, utpote nõ credendum: illud tamen pro comperto habemus, quoniam à fide dignis eſt acceptum, à negotiatoribus in primis.

Permutatio mercium.

Quomodo Imperator negotiatorem quendam cognoſcere uoluit.

CAPVT XII.

NOueritis igitur me aliquando negotiatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuiſſe talia, quur princeps eorũ, qui & diuitijs & regno pollet plurimum, non nauaſſet operam ui uel amore, ut tandem aliquando ſciret, quæ nam gens eſſet, quæ hominum forma, quod idioma, qui mores forẽt illorum, qui cognoſci nolebant: id habui pro reſponſo, Principem ſuum iampridem hoc conatũ fuiſſe, ut cognoſceret hos Nigritas, & excogitauiſſe talia,

ut hos caperet: adſeuerabant ipſum, uidelicet, habito cōſilio, tempus aduentus prædictorum obſeruauiſſe, quò conſueuerant cōmercij cauſa accedere ad litus, & per nōnullos dies præueniſſe eorū aduentum, diſpoſitis inſidijs hoc modo: iuſſit nonnullis è ſuis priuſquā mercatores qui Carauanā ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi ſalis & auri permutatio fiebat, & effoſſa humo caueas ſtruerent, in quibus ad tempus tandiu deliteſcerent, donec ex Nigritis, qui cognoſci nolunt, aliqui aduenirēt, aurum depoſituri pro ſale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adſeruarentq; diligentiſſime, & ad principem ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediā, ſucceſſit principi ut diſpoſuerat: cepere quatuor, reliqui fuga ſibi conſuluere: & ex his quos ceperāt tres miſſos fecerunt, rati ſatis ac ſuper fore, ſi unus ad principem duceretur gratia gentis cognoſcendæ, ne Nigritæ indignabundi ſuccenſerent, & temperarent demum à cōmercijs. Capto itaq; Nigrita, ac adducto ad principē, adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomata callentes, alij alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem ſermonem conticuit, & nuſquam eſt loquutus, nec cibum ſumpſit unquam: triduo ſolum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos uſu loquendi carere, & ſuapte natura mutos eſſe. Alij rentur id eueniſſe ex indignatione, quòd, uidelicet, proditi fuiſſent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quòd nequiuiſſent principis deſiderio facere ſatis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auideq; percunctatus eſt ſuos, quæ hominū forma eſſet. Reſponſum eſt illi, uiros eſſe nigerrimos, & proceros adeò, ut ſuam ſtaturā plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promiſſum ad pectus uſq; habere, rubrum & introrſus exulceratū perinde ut ſanguis exeat, ſuperius uero paruum inſtar noſtri: fiebatq; propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent noſtris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores: lumina uero prominentiora, eademq; nigra, torui aſpectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum ſanguinē emitteret ſemper. His uiſis principes reliquos pœnituit facti huius, nec deinceps gentem huiuſmodi infeſtarunt, quoniam ob unius mortem reliqui deſiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem cenſuimus eis ſic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & quū ſale ſibi medeantur, nequiuere diutius ſuſtinere quin rurſus ad inſtitutum uetus redirent, quum ſale carere nō poſſent. Igitur rediere elapſo triennio, & ex noſtris incommodis & ægritudinibus metimur ſuas infirmitates: nec noſter princeps magni facit loquātur uel ne, modo emolumentum ab his ſentiat. Id eſt totum quod à multis accepi eius regionis incolis: & quoniam plures hoc adſeuerant, non difficulter adduci poſſumus, ut multis credamus. Ego quidem quantum in me eſt, hæc & alia non impoſſibilia credere uolo, quum ex uſu multarum rerum plura didicerim. Id igitur

aurum

aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur, partem qui Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uerſus Siriam ferũt: duas uero partes reſiduas Carauana ex Melle aduehunt Atambutum, & ibi rurſus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetũ Africæ minoris, quod eſt Barbariæ caput, & Regia per ſuperius latus ad Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut ſuprà memorauimus, & illinc ad Hona & portũ Orarani, qui dicitur à Barbaris Marſacubi, à Latinis, Portus magnus. Loca ſunt Barbariæ in Mauritania, nõ longe à Gadibus è regione Illyberis, id eſt, Granatæ: aduehunt & aurum à Fezes, & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Ameſa loca Barbariæ extima, id eſt, extra fretum Herculeum: illò contendunt Chriſtiani, præſertim Italiæ, empturi aurum, multijugas merces aduehentes. Et ut eo cõgrediar unde ſum digreſſus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis ſiue ſubcinericijs cunctis mercibus præſtat: quoniam illud aurũ aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad litus maris comportant, & ibi Hiſpanis uendunt noſtris. Propterea Hiſpani frequentant inſulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitant commercij cauſa. Apud hos ſubcinericios populos non ſignatur aurum, neque argentum, neq; cuditur aliqua moneta, ſed res permutant, ac alteram pro altera ſuſcipiunt, dantq; uiciſſim, & hoc modo uitam ducunt. Accepi tamen à nonnullis introrſus apud Azanegos & Arabes eam monetam, quam Luſitani expendunt eſſe in uſu, monetam, appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei. *Permutatio rerum.*

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma,

CAPVT XIII.

QVi hæc deſerta incolunt, hi regem nõ habent naturalẽ, deferũt tamen plus honoris ac reuerentiæ uni quàm alteri, colunt præſertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam uſu apud nos euenit pluribus in locis, & licet diuites ſint, maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & aſſentationis, ut aſſolet, gratia eat, non ſunt tamen principes. Mulieres ibi ſubcinericiæ, ueſte cotonina utũtur. Id genus ueſtis mittunt Nigritæ. Veſtes etiã habent quaſdam, quarum in ſuperioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id eſt, camiſijs nõ utuntur. Armorũ genus apud eos hoc eſt: non enim habẽt arma quæ ad defenſionem induant, ut nos thoracẽ, & loricam, quoniã nullo alio euitãt, ac propulſant uim illatam q̃ clypeo: haſtas igitur habent longiuſculas, eáſdemq; leuiſſimas, & tela: nõ tamen ut noſtra uibrant, equis inſidẽt ut Mauri: ſed nõ multos fert regio deſerta, quoniã herbidi ſoli non eſt. Nequeũt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candẽtis ſyderis, id eſt, flagrantis ſolis, ut prope ſit exuſta. Aquarũ eſt indiga, inde proueniũt tot incõmoda, uidelicet, ſterilitas ferè rerum omniũ: ubi tantũ ternis pluit menſibus, uidelicet, Auguſto, Septembri & Octobri. In eiſdem

etiam regionibus numeroſiſſimam locuſtarum multitudinem aëra uidimus inumbrantē: nam ferè ſingulis triennijs aduentant,& cœlū obſcurant,cateruatimq́; uolitāt,& ubi terras cooperuerint,corrodūt fere omnia, adeoq́; ſunt frequentes,ut ſpatio miliariū xij.cœlum inumbrent: rubent,& maiores ſunt caualetis,non apparent niſi triennio uel quatriennio ſemel:quæ ſi quotannis aduenirent, corroſa ac deſerta iam forent omnia: ego aliquando eas uidi cateruatim ſupra mare uolitare,numerus erat propè infinitus.

De ſinu Senegæ,diſterminante harenoſas terras à feracibus,

CAPVT XIIII.

POſtquam dictum Caput album prætериuimus, illud ſemper cōtuentes, noſtro itinere peruenimus ad flumen, quod ſinum Senegæ appellant: illud enim eſt præcipuū flumen regionis Nigritarū introrſus per hoc latus. Diſterminat itaq; flumen prædictū Nigritas à uiris ſubcinericijs dictis Azanegis:ſeparat etiam aridam & ſterilem tellurem, hoc eſt, deſertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum.Quod quidē flumen patētioris eſt aluei, oſtiumq́; habet ſpatio unius milliarij:altiſſimum eſt,& rurſus aliud oſtium:demum efficit in umbilico inſulam, & deniq; oſtijs duobus exonerat in mare: tunc uidebis breuia, ut in ſyrtibus harenis obductis, quæ abacos & ſcamna præſentant introrſus mare ad miliare: ſingulis ſex horis creſcit & decreſcit inſtar flantis & reflantis Oceani: & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad ſexaginta milliaria,ut retulerunt Luſitani,qui id corā conſpexere aliquādo flumen ingreſſi:at ſi qui dictū flumen ingredi uoluerint, eis operæpretiū eſt cauere à breuibus,& harenis obductis,ne immergantur, quoniā præbent ſpeciem ſolidæ telluris,& tamen tactæ fathiſcūt, & in uagam harenā dilabuntur.Id etiam eſt notandum,dictum Caput album abeſſe ab hoc flumine milliarijs ferè ccclxxx. & totum litus harenoſum cernitur uſq; ad oſtia fluminis introrſus per milliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota,ditionis Azanegorum populorum ſubcinericij coloris. Id ante omnia miratu dignum eſt, quòd trans flumen memoratū, homines ſunt nigerrimi,& proceræ ſtaturæ,ac habiliſſimi corporis:& omnis illic regio uiret,ac uernat pomiferis arboribus referta. At citra fluuium contrarias uices cernas, uidelicet, homines ſubcinericij coloris,ſtaturæ contractioris:hoc flumen ferunt à Nilo deriuari,è quatuor præſtātioribus fluuijs uno:eaſdem uices habet cum Nilo,ut ille Ægyptū,ita hic Æthiopiam reddit irriguam. Nam Nilus Babyloniā præterfluens totam Ægyptū madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit,& præſertim eum quem Senegæ appellant, & magna ſunt flumina, totū latus Æthiopiæ irrigant, cuius tamen latius in ſequentibus meminiſſe eſt animus: huius etiam commeminit Plinius libro quinto naturalis hiſtoriæ.

Qui

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent, Cap. XV.

REgio horũ Nigritarũ, qui primo loco regnũ Senegæ obtinent, hi ſunt in introitu regni Æthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior, uulgo dicta terra Baſſa, cõplures populi accolũt prædictũ fluuiũ, uocantur Zilophi, & ulterius per ſpatiũ immenſum omnis regio dicitur terra Baſſa uſq; Achiaridã, & trãs flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus eſt eminentior, ꝙ in toto latere ad milliaria ferè cccc. ultra dictũ Caput uiride. Citra uero per milliaria ferè centũ omnis terra eſt litus patens, depreſſius tamen. Noueritis etiã hunc regem Senegæ quũ illic agerem, appellatũ fuiſſe nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices ſunt principes, nos regulos nuncupamus, qui aliquãdo zelotypia regni conſpirãt, & regẽ quẽ libuerit præficiunt, clarũ tamen ſtirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam quũ eis non eſt cõplacitum, exautoratũ è regia ſede detrudũt: nonnunꝙ rex huiuſmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicẽ digladiantur. Nõ eſt tamen firmũ regnũ, neq; perennat, ut in Syria Soldanus. Nam aſſidua expectatione pendẽt, ne regno priuentur. Lis eſt tamen de paupere regno. Inopes ſunt admodũ fere omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habẽt, ruſcula uero, & mapalia citius ꝙ domos, quãdoquidẽ calcẽ non habent, qua parietes ferruminẽtur, carent lapidibus, & angusta eſt regio, utpote, quæ à latere milliaria cc. non excedit: Mare aũt introrſus tantundẽ, ut mihi relatũ eſt: latitudine etiam uix dictam menſurã excedit. Rex igitur eorum redditus nõ habet annuos: uerũ tributa pendunt reguli illi quotannis: efficit hoc metus, ne indignationẽ regis incurrant: donant regem equis, qui illic magni penduntur ob raritatẽ. Carent etiam phaleris, & omnibus equorũ inſtratis. Rex etiam dottatur quadrupedibus alĳs, bobus fœminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorũ, adĳcit tamen ipſe ad hæc multa: deprædatur cõplures, ſurripit mancipia cõterminis ui uel amore, ſibi uictũ parat: mancipia uero nõnulla culturæ addicit, alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eò contendũt cauſa cõmercĳ: equos præſertim adducunt, uendunt etiã Chriſtianis, poſtquã conſuetudinẽ habent cũ Nigritis: huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidẽ regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queant: nulla lex matrimoniũ multiplex prohibet. Rex uero ſupra xxx. uxores ſemper habet: plus tamen unã quàm alterã caripendit. In his tamen ratio ſtirpis habetur maxime: quoniã quæ loco præclaro ſunt ortæ præſtãt cæteris. Rex itaq; hanc uiuendi conſuetudinẽ ſeruat: uxores ſuas ruri alit, & adſeruat hoc modo: nam ſingulis coniugibus agros, & latifundia armentaq; impartitur pro earũ uictu, mancipia etiam & ancillas elargitur eis. Mancipia agros colunt, & alia nauãt, quæ ad rem familiarẽ ſpectãt. Habent boues tam mares quàm fœminas, quibus arant tellurem: quũ uero uſu uenerit, ut rex rus concedat, diuertit pro arbitratu ad quancunq; libuerit: ſingulæ uero terna uel quaterna obſonia deferunt, adeo ut ipſe rex & omnes

Baſſa

Zuchalin.

auliciqui cum eo proficiſcuntur, uiuant dictarum regis uxorũ expenſis. Nam uidebis ſingulo mane innumera mancipia dapes multijugas ferẽtia ad principem, quæ omnia Condo adſeruãda dãtur, Condus uero Promo, hic uero Parocho per gradus ſubminiſtrat, perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehantur. Quum autem complacitum regi fuerit diſcumbere, ſeligit ex his obſonijs quæ uoluerit, reliquum tribuit aulicis, uerum uix unquam eximunt edendi amorem, eſuriunt ſemper, & nunquam ſaturi, modo huc, modo illuc regem ſequuntur, aliena ſemper impenſa. Nec quicq̃ penſi habet rex, quibus ſumptibus, & ſe & ſuos alat, huius rei cura ſpectat ad alios. Cum uxoribus uices alternat, modo hãc, modo illam comprimit: hinc natorum infinitus prope numerus: quoniam ubi à ſe compreſſam mulierem pregnantẽ ſenſerit, aliam aggreditur. Hunc etiam morem & reguli ſeruant.

Vxorum uariatio regum

Nigritarum habitus & fides.

CAPVT XVI.

MAhumetem primi Nigritæ colunt: nõ tamen adhuc pertinaces ſunt in ea fide ut Leuco Æthiopes, quos Mauros albos appellant, præſertim gregarii: principes uero tenacius colunt Mahumetem. Quippe qui ſentiunt cum ſacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legem huiuſmodi docent, & his argumentis perſuadent eis legem colendã, quod, uidelicet, ſit abſonum, nec principis ordini conſentaneũ, ut cum uulgo imperitiore nullũ deũ colant: ſitq̃ propterea ut non difficulter principes adducãtur ut credant Mahumeti, quoniã aliorũ gentiũ conſuetudinẽ neſciunt: ſacerdotes tantũ, ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magiſtros Mahumetanæ. Vbi uero cœpere uerſari cum Chriſtianis, & noſtram fidem à noſtris ſanctiorem extolli, & prædicari eximie audiuere, minus Mahumeti credunt, noſtris oblectantur moribus, & arguunt fidem noſtrã eſſe ſanctiorẽ, & meliorem ob id quòd ſumus ditiores ac locupletiores illis: exemplum ſumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos ſummopere à noſtro Deo amari, argumento quòd tot diuitias largitur ſuis, eoſq̃ tot animi ac corporis dotibus honeſtat: nec poſſe legem huiuſmodi, niſi à bono conditore proficiſci: nihil minus legẽ ſuam non deſerunt, licet & noſtram probent, aiuntq̃ in utraq; lege utriq; locum eſſe ſalutis. Habitus iſtorum talis eſt, Nudi propè incedunt, niſi quòd pro ſubligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. At principes & locupletiores omnes camiſijs cotoneis utũtur, quoniam regio pannis huiuſmodi abundat, & ex filis mulierum penſa fiunt: nam filum nent, & pannum largiorem palmis binis efficiunt. Nõ fiunt ibi longiores panni, quoniã pectines non habent maiores, quibus texere queant. Inſuunt propterea ternas uel quaternas telas ſimul, & tunicas conficiunt largas quidem, ſed genua nõ attingentes, uixq̃ media tegunt brachia: fœmoralia etiã cotonina faciũt, nos brachas appellamus, ſiue ſubligacula oblonga, adeò ut tunicam talarem credas.

credas. Is habitus eſt latiſſimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmorum xxx. uel xl. & ubi ueſtem ſubcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latudinem habitus: nam ſinuat inſtar ſagi præcincti, aduerſe & auerſe, id eſt, retro & antè terram uerrunt ueſte: & quum ſit res ridicula admodũ, ipſi tamen rem putant honorificentiſſimã: uari quoq; incedunt, id eſt, diuaricatis cruribus, inſtar micturientium mulierum. Percunctabãtur quandoq; nos ipſi, an uidiſſemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. Mulieres partem corporis ſuperiorem, id eſt, à capite uſq; ad cincturam nudam circunferunt: inferiorem uero ſindone uſq; ad crura media cooperiunt: pedibus ambulant nudis, is mos eſt, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus: aperto capite incedũt, torquẽ ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac fœminæ: uiri etiam pleraque puellaria penſa exercẽt, nent enim, & pannos compurgant aqua. Ibi ſemper calores eximij, nec unquã magis algent uel bruma, quàm nos Aprili menſe.

Viri habitu elegantes, ſed uictu immundi,

CAPVT XVII.

HVius plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater ſingulo die aqua immerſi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeò immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obſonia & dapes, ſtomachum ſuſcitent & nauſeam: & earum præſertim rerũ quarum prorſus ſunt expertes, nõ ſolum ſunt ſimplices, uerum etiam ſtolidi: contrà, in illis rebus quas ex frequentiore uſu nouere, ut nos, ſunt accuratiſſimi: loquaces ſunt admodum, adeò ut uix unquam deſinãt nugari: ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hoſpitales, quippe qui biduo ac triduo domi ſua impenſa hoſpitem libenter alunt.

Quomodo inter ſe concertent principes Nigritæ & regni Gambræ,

CAPVT XVIII.

HI principes Nigritæ ſæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem ſoli: nam ob æſtus propè diuturnos uix ibi herba creſcit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus ueſtiantur ad bella, eis prorſus carent: uerum clypeos & ſcuta ferè omne genus habent: ut uero hoſtem feriant, telis utuntur quibuſdam quæ iaciunt ueloci dexteritate. Nam id præſertim callẽt, uidelicet, uibrare haſtas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi menſuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut quum quempiam ſauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante ex oppoſito: ut apud nos ſagittarũ ſunt quædã genera: ferunt etiam enſes & ſicas quaſdã more Maurico obliquas, fiũt ex ferro abſq; calybe, quoniã in regione Gãbræ Nigritarũ ulteriore calybẽ nõ habẽt: & ſi forte habẽt id metallũ, tamẽ effodere neſciũt. In bello etiã haſtis quibuſdã utũtur quæ lãceas præſentant,

alia

alia arma non habent:bella illorũ ſunt atrociſſima, quoniã diloricati ut præfecimus, præliantur: hinc maxima hominum ſtrages, audaces ſunt maxime, utpote qui ultro ſeſe periculis obiectant, maluntq; in bello oppetere quàm terga dare, licet fuga ſibi conſulere queant: nec eos perterrefacit ſociorum clades, imò atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeò aſſueuere prælijs ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quòd natant eximie, & de regno Senegæ.

CAPVT XIX.

HI naues non habent quibus maria tranent, nec eas uidêre ab orbe condito, niſi poſtquã Luſitani illò ſunt profecti: accolæ uero fluminis utuntur cymbis quibuſdam, quæ humeris trium hominum deferri poſſent: his piſcantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: ſunt etiam iſti Nigritæ natatores acerrimi, prout ex uſu didici, & accepi ab nonnullis, qui ex lectione multiplici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrſus Orientem uerſus cõterminum eſt regioni dictæ Tuchmoræ: at uerſus meridiem regnum Gambæ contingit, ad Occidentẽ uero reſpicit Oceanũ, uerſus autem Septentrionem Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus ſubcinericios populos diſterminat à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quàm ego eò concederem, Luſitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Luſitani cum Nigritis pacem iniere, & fœdus maximum, adeò ut deinceps magna inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionem huiuſmodi annis ſingulis naues uſq; ad meum aduentum.

Niger flu.

Quas merces Aloyſius Cadamuſtus permutauerit cum principe Budomeli Senegæ,

CAPVT XX.

TRaieci dictum flumen celoce mea, & tantiſper nauigaui, donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel, & is eſt principum titulus, & dicitur terra de Budomel, ſicuti nos appellamus principum uel comitum regiones uario nomine. Quum igitur ad id loci perueni, immoratus ſum illic nõnihil, quoniam idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficulter, quoniam audiueram hunc principem eſſe candidiſſimæ fidei, & nemini imponere, magnæ que probitatis uirum eſſe, perinde ut tuto merces ad tempus huic uendi poſſent. Nam ad præſcripta tempora ad unguem fidem ſeruare aiebant inconcuſſam. Quum igitur mecum adduxiſſem nonnullos equos, qui illic pretij erant non contemnendi, licet pleraſque res alias detuliſſem, ut ſunt ex lana panni & ex ſerico ſindones more Maurico, & alia quamplurima. Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum adirem, quem ad Palmas dicunt, ditionis principis de Budomel, ubi non portus, ſed ſtatio uiſitur: quò quum ueni, reddidi certiorem principem aduentus mei, internuntio Nigrita meo mancipio, iuſſique ut meo nomine illi omnia

omnia mea offerret, & equos in primis, quibus ſciebam principem delectari plurimum. Vt ergo paucis expediã, Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum, ad id nos equis xv. ac peditibus cl. comitatus, mecq; commonefecit, an liberet terrã appellere uidendi principis gratia, addebatcq; me minime luſurum operã, nec me unquam pœniturum laboris ſuſcepti, gratum animum eundemcq; liberalem principem gerere. Quibus adductus litori applicui, & uiſi principem, nec uidiſſe pœnituit, nam facta non diſſimilia uerbis fuere: excepit me honorificentiſſime, poſt multa equos emit meos, & quicquid abs me deſiderabat, mox eſt conſequutus: fidi illi ingenue. Rogauit me propterea ut ſecum irem in regiam ſuam, quæ introrſus eſt ad milliaria ccl. Pollicebatur enim inibi ſe equorum pretium perſoluturum, hortatuſcq; eſt enixe, ut dies aliquot præſtolarer, quoniam inter negotiandum conuenerat inter nos, ut centum mancipia pro mercibus daret. Abduxit itaq; equos cum phaleris & alio ornatu, mercemcq; plurimam, quæ omnia emeram ego non pluris quàm ccc. aureis. Decreui igitur ſecum ire, nec prius abiui, quàm ab eo perpulchra adoleſcentula donatus fuerim: nigra quidẽ erat, uerũ formoſa, & annum non excedebat duodecimum. Voluit eſſe cubili meo addictam uſquequaque: ſuſcepi puellam libens, & ad nauem ducendam uni ex meis tradidi. Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire, ſolicitabarcq; non minus hoc deſiderio quàm pecuniarum exigendarum ſtudio uel amore.

Quomodo Aloyſius Cadamuſtus conceſſit cum principe eò loci qui dicitur Budomel in Mediterranea,

CAPVT XXI.

CОntendi igitur Budomelam regiam principis locum Mediterraneum, prius equis ac neceſſarijs ad uiaticum à principe acceptis, & ubi ad quartum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti ſuo cuidam eius ruris domino quò iam deueneramus: nomen huic erat Biſboror, & is nepos ſuus me domi excepit honorifice, & ibi xxviij. diebus ſteti menſe Nouembri, & dum illic ago, ſæpenumero eo ad principem de Budomel nepote comite. Interea plura memoratu digna uidi mores regionis concernentia: ut etiam hæc attentius uiderim, id effecit, quòd ad flumen Senegæ ubi mei me opperiebantur, terreſtri itinere ſum regreſſus: nã undabũdo mari fidere nolui, quoniam per id tempus admodum ſæuiebat, adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuerim, quàm naues fluminis litori applicuerint: & dum certiores meos reddere ſtudeo, natatorem quæro qui nando literas ferat, quibus meis nautis compertum fiat me non poſſe aliter claſſem repetere, ni prius ipſi naues ad flumen dirigant, ob procelloſum mare. Scirent propterea me uſque ad id loci terreſtri itinere contendere. Quæro igitur ab incolis, an quiſpiam natator adſit, qui uice ueredarij fungi uelit, quique

Biſboror.

Nandi mira peritia.

calleat

calleat artem nandi,& ad meos ire non formidet, introrſus mare ad tria mil/liaria. Mox ſeſe multi ultro offerunt id nauaturos: uerum quia æquor incredi bili feruore cõcitatum erat, uix mihi perſuadebam hominẽ huiuſmodi nan/do id conſequi unquam poſſe, & eo minus adducebar ut crederem, quo bre/uia innumera conſpiciebam propè litus iactu arcus: hi ſunt arenæ aceruí, qui ubi onera ſentiunt quæpiã, mox euaneſcunt, & naues uorticibus obruuntur. Quum uero ſupra aquam eminent, uidentur abaci uel ſcamna, quibus ſi inſe deris illico rues. Et inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, ni hilq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires laſſas foueas. Timebam igi tur illis ne ab profluente peſſundarentur. Vtcunq; fuerit, Nigritæ duo affue/re nauaturi quod petebam. Quæro quam pro labore tanto mercedẽ cupiant: reſpondent maiulias duas ex ſtanno pro unoquoq; petere: quatuor enim hu iuſmodi maiuliæ nummum noſtrum aureum efficiunt. Acceptis igitur lite/ris, ſe mari iactabundo credidere: horreſco referẽs, quas difficultates ſubierint hi natatores, dum ſuperare breuia contendunt, perinde ut crediderimus ali/quando eos ſubmerſos. Nam urinabant ſub aqua ſpatio horæ, nec uideban tur. Tandem alter illorum ceſſit uiribus undabundi maris, nec ſæuientes un/das domare potuit, rediјt ergo uoti impotens. Alter uero maiorum uirium compeſcuit rabiem maris, & ad claſſem peruenit, reſponſumq; retulit: quod factum uiſum eſt mihi ferè impoſſibile. Hæc itaq; ſumma eſt, hos Nigritas, uidelicet, nando ferè omnibus mortalibus præſtare. Quæ uero uiderim dum agerem apud hunc principem, hæc ſunt. Primo nolim credas ibi eſſe urbes, neq; oppida, licet dicantur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantũ & mapalia poſſidet: & is princeps quo cum egi plura, partem regni eius te/net, quæ res eſt parui momenti. Nec principes habentur quia ditiores num/mis uel theſauro aliquo inueniantur: non enim in pretio eſt aurum, præſer/tim moneta, quæ nulla eſt apud illos: ſed obſequio & fide præſtant noſtris principibus: mira eſt obedientia quam exhibent principibus ſubditi.

Breuia maris

Maiuliæ

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres,

CAPVT XXII.

VT nihil prætermittamus dignum ſcitu, noueritis hũc principem ſemper eſſe errabundo nõ abſimilem: quieſcit ferè nunquam, modo huc, modo illuc contendit, & eò præſertim ubi ſunt ſuæ coniuges. Nã ut retulimus, ma/palia & ruſcula habent, ubi multiplices adſeruantur coniuges. Et id rus quò ego iui, domus principis nuncupatur: ibi uidebis circiter XL. uel L. humiles caſas conſertas paleis, id eſt, mapalia in ordine continenterq; diſpoſitas, ut alteram ſequatur mox altera: his circundedere ſepes nõ ex tribulis uel ſpinis, uerum ex proceris arboribus, dimiſſo interuallo quod oſtiј uicem ſuppleat: quò quum es ingreſſus, aulam comperies ruralem ſeptam ſepe arborea, Cor tile appellatur à ruſticis. Nouem ex huiuſmodi aulis domum principis præ/cedunt

cedunt eo ordine, ut ex altera in alteram aditus interior pateat, ibi nouē mulieres hic princeps habebat: ſunt etiam in aliꝭs turibus coniuges quamplurimæ, quæ huic principi inſeruiunt pro ſuo arbitratu. At quælibet ex his mulieribus quinq; uel ſex adoleſcentulas Æthiopas domi alit, quibus pro libito princeps potiri poteſt, citra omnem coniugis indignationem, quippe quæ haud ægreferunt uetere inſtituto principis, ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectetur. Suntq; hi Nigritæ admodum proni ac ſalaces in Venerem, nullaq; ſatiantur libidine. Percunctatus eſt me propterea princeps, an aliqua noſſem, quæ Venerem excitarent frequentius: nam unus tot fœminis uix ſatisfacere quibat. Induerat enim opinionem hanc, uidelicet, Chriſtianos eſſe ingenij acerrimi, & ferè nihil neſcire. Adijciebat ad hæc, ſi uoto huic ſuo turpi quidem feciſſem ſatis, me beneficia innumera illico conſequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipſis natis ſatis ac ſuper fidant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus ſtipetur princeps lateronibus.

CAPVT XXIII.

HVius principis latus cuſtodiunt uiri cc. quocunq; pergere contigerit: & licet frequènter per uices ſuccedant qui principis habent cuſtodiam, nō deſunt tamē uſquequaq; innumeri, qui undequaq; ſalutatum ad principem ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipſe diuerſatur diutius, præcedunt ſeptem atria, & ante ea plateæ quædam uiſuntur, in quorū diametro arbor eſt procera & umbroſa, quæ principis fores obſeruātibus umbram amœnam præbet. Habet itaque princeps diſpartitam familiam, & qui propius regiam degunt, hi ſunt principi magis accepti, digniores'ue: & quo magis elongantur à regia, tanto minoris cenſus, ac ferè gradus nullius dignoſcuntur. Has igitur graduum differentias oſtendunt domus ex induſtria continenter in ordine diſpoſitæ, ut cognoſcas eos eſſe excellentiores qui regiæ principis ſunt proximiores, pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim ferè ſolis Chriſtianis licet, & Azanegis ſacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docent, quibus maior poteſtas agendi quæcunque eſt apud principem, quàm ipſis ſuis Nigritis.

Mos ſalutandi principem, & principis conſuetudo,

CAPVT XXIIII.

PRinceps igitur memoratus magnā præ ſe fert arrogantiam, quippe qui non prodit in publicū, niſi mane & ueſperi: nec tamen à ueſtibulo regiæ digreditur, ibi ſeſe mira ſuperbia ſpectandum ſuis præbet illuſtrioribus. Is igitur princeps quum uarijs de cauſis quempiam admittit audiendum, tali dignatur reuerentia. Quum itaq; hi qui ad principem petunt admitti, ad fores iam acceſſerint, utraq; genua flectunt, & humi fere ſtrati harenam identidem nudi reijciunt in terga, caput etiam harena aſpergūt, ut ſpeciem humi-

litatis præ ſe ferant:& is eſt mos adeundi principis. Nec ibi aliquem comperies eminentiæ tantæ,qui aliter principem adeat ſuum, quàm nudo corpore, uerendis tantum corio tectis, humi reptans, ac harena aſperſus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur,ut ſues in cœno:quũ iam propius ad paſſus duos acceſſerit,ſiſtit gradum,rem ſuam principi explicans,harenam ſemper in terga proijciens capite demiſſo, in ingentiſſimæ ſubiectionis ſpecimen. Et princeps ſimulat ſupplicantē nō uidere niſi furtim, nec propterea ab aliorũ colloquio temperat. Vbi uero Vaſallus deſijt exponere res ſuas,tunc intuitu inſolentiſſimo toruoq́ꝫ,uerbis duobus dat reſponſa,ut nec breuius ſit reſponſum Laconicum,qui ſolo elemento mentem ſuam declarabant:ut ſi annuendum erat,per u,id eſt,uolumus:ſi contrà,per n,id eſt,nolumus. In hoc igitur ſuperbiæ faſtu uerſatur princeps,in tantoq́ꝫ æſtimatu & ueneratione apud ſuos,ut ipſi nos nec deo immortali maiorē exhibeamus reuerentiam:id efficit timor incredibilis, nempe de nutu principis eorũ uita pendet. Nam pro re quaqꝫ minima morte plectuntur, & mulieres ac filij uenales exponuntur excandeſcente principe. Hæc ſunt igitur quæ miram obedientiã oſtendunt,quũ ſubditi à principe patiuntur,quæ uix hoſti colliberent.

Moſchea principis,id eſt,templum idolorum,& mos ſacrificandi & diſcumbendi,

CAPVT XXV.

ADeò maximam cum principe familiaritatem contraxeram, ut uel Moſcheam ingredi mihi fas eſſet:id eſt enim idolorum templum,ubi ſacra fiunt. Quũ igitur aduesperaſcebat, presbyteros ſuos Azanegos ſiue Arabes accerſebat:nam hi apud eos uice ſacerdotum funguntur,& ſacris præſunt ceremonijs,ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaqꝫ in cellam ſacratiorem optimates eminentiores,gratia orandi: ſic enim orant ſtantes,& cœlum ſubinde reſpicientes,terram ſæpenumero deoſculantur:& princeps ſacerdotē imitabatur agentem hæc omnia ſpatio mediæ horæ. Et ubi deſierat orare, percunctabatur me, quænam de hoc ritu orandi mea foret ſententia, libenterq́ꝫ me diſſerentem de noſtra fide audiebat: dixi ego plura,ut decuit,de celebritate noſtræ fidei,quum principem beneuolũ haberem auditorē:oſtendi enim falſum eſſe principem & alios omnes qui legem illam obſeruabant:addidi noſtram ſanctiorem eſſe, idq́ꝫ comprobabam innumeris argumentis: nec prius deſtij concionari,quàm excanduerint maiores ſatrapæ, qui indignabantur ſuam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps riſu uultum ſoluebat,adſtipulabaturq́ꝫ meis dictis,aſſerens & ipſe noſtram fidem non iniuria colendã eſſe,& noſtrũ deum eo argumento eſſe, & magnum & probum, ob idq́ꝫ multiplicia dona nobis elargiretur,diuitias,opes,dexteritatē ingenij, uires,& pleraqꝫ alia. Suã tamen apprime extollebat, ſubdens eam faciliorem aditum ad ſalutē eis præſtare q́ꝫ nobis noſtrã. His rationibus nixus, quoniã, inquit,

inquit, Vobis datum eſt præſentibus bonis frui, erit præſens uita uobis pro paradiſo illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitã trahimus aſſiduo, ſcimus nobis haud defuturã illam æternã fœlicitatem: quoniã perpeſſi laboris, & ſuſceptæ erumnæ præmium nondum ſumus conſequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenij elegantis, nec noſtra ſibi diſplicebant, neq; difficulter noſtrã fidẽ induiſſet, ni pauiſſet exui regno. Id enim acceperã à nepote, qui me enixe rogauerat, ut noſtrã fidem principi exponerẽ, adfirmabatq; rem dignam eſſe, uerbũ dei. Idq; perlibenter audiendum fore cenſebat. Mores igitur huius principis iam retulimus, & præſertim eundem morem in uictu ſeruat, quem rex Azanegæ, ſuſcipit à ſuis coniugibus dapes, ut etiam cæteri Nigritæ principes: humi procumbentes epulantur abſq; nitore & elegantia uitæ, perpauci cum rege diſcumbunt, id ſolis licet ſacerdotibus, aut regulis quibuſdam, uel ſaltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles xij. uel x. ſimul diſcumbunt, & inter epulandũ ferè omnes ex eodem catino ſumunt, & quidem nõ immoderate, uerum frequentius, utpote qui ter uel quater interdiu epulantur.

Legumina & uinum quæ ex regnò Senegæ proueniunt, CAPVT XXVI.

IGitur regnum Senegæ, ulteriorq; plaga Nigritarũ, uinum, triticum, ſiliginem, ordeum, auenam, haudquaquã fert iniuria candẽtis ſyderis, quũ præſertim ibi menſibus nouem iugiter nõ pluat, uidelicet, à menſe Octobris uſq; in menſem Iulij. Id efficit ut iacta ſemina nõ germinent ob terræ calorem nimium: producit tamen miliũ, fabas, & faſiolos omne genus, quæ omnia nuſquam elegãtiora uiſuntur. Sunt faſioli inſtar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo inſculptos ac ſtriatos, adeò uariantis naturæ ars in eis ludit, res uiſu conſpicua. Fabæ uero largiores, & proceriores, rubent colore uiuaciſſimo, aliæ albicantur, cernuntur uiſu conſpectiores: mẽſe Iulij ſeminantur, Septembri leguntur. Quũ aũt tellus cœleſti rore perfunditur, id eſt, uberiori pluuia, tum terram mirũ in modũ colunt, non amplius q̃ trimeſtri ſpatio ſeminant, & legunt ſata: ignaui ſunt cultores, & uix tantũ ſeminant, quantũ ad uictum ſit ſufficiens, nec in horreis congregãt triticũ uel alia. Is itaq; mos colendi agri ſeruatur, inſtrumenta quædam ruſtica habent, quæ bipalijs non ſunt abſimilia, eis terrã egerunt ritu contrario, quàm nos cõſueuerimus: nam quum ligonizant terram, antè proijciunt, non ut nos, qui terram egeſtã ſemper ad nos trahimus, adeò ut pedum plantas ligonizando cooperiamus terra, nec altius q̃ tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipſi non arant. Verum quia terra eſt feraciſſima, ſuapte natura quamplurima producit, horum potus prebet ſuccus palmæ, lac & latices: nec ea eſt palma quæ fert cariotas. Alia eſt arbor, quæ ibi minime frequens eſt: & hæ arbores anno cõtinuo ſuccos emittũt inſtar lachrymarum, ſuccus appellatur

mignol:& ut uberiorem habeant ſucci prouentum abores ſauciant, & ſtatim proſilit ſuccus,qui excipitur uaſe aliquo,ut thura leguntur, huic liquori colos eſt ſubcinericius,& ſerū lactis præſentat,nec maior eſt prouentus ꝙ binæ uel ternæ mēſuræ die noctuqꝫ:huius eſt incredibilis ſuauitas, & ut uinū inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex ſauciata arbore, is eſt dulcior,& omni uino uel per ꝙ dulci præſtat, & indies ſuauitatem amittit, fitqꝫ acidum & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id ſum ego expertus pluries,& nō minus,quàm uino aliquo eleganti hoc ſucco oblectabar,mignolum appellant,neqꝫ eo uti poſſunt omnes abunde, hoc eſt,ad uoluptatē,licet ad hilaritatē plurimi,& in primis illuſtriores: non habent harum arborū uineas,ſed ſparſas & uagas,ut fere cuiqꝫ pateant,qui liquorē huiuſmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varij fructus,& miræ naturæ oleum, Cap. XXVII.

FRuctus habent multiplices,nec noſtris abſimiles, ſuaues ſunt licet ſylueſtres,qui ſi ut apud nos colerentur,eſſent profecto multo meliores: regio eſt patens,& aprica, ad omnia producēda prope apta,paſcua ibi quamplurima,& arbores eminētiſſimæ,nobis tamen incognitæ:lacus ibi quamplurimi, qui aquā potu nō inſuauē propināt, neqꝫ nimiū uaſte expanduntur,,uerum profundiſſimi:& ibi piſces innumeri,licet noſtris abſimiles:inqꝫ his ſerpentes degunt,incolæ calcatrices uocant.Fert etiā hæc regio miræ naturæ oleū, quod pollet triplici uirtute,odorē,uidelicet,uiolaceū habet,ſaporem uero oliuæ:& ſi adhibitus fuerit dapibus,eas ut crocus inficit:quamuis ipſum crocum ſuperet uberiori colore.Sunt & ibi arbores quædā quæ faxiolos producunt,rubentes cum macula nigricante,quæ eſt illis pro inſigni,& à noſtris oculus dicitur,alij hilum appellāt,producit igitur quàm plures,ſed paruos admodum.

Angues immanes,qui deuorant capras,& anguium faſcinatores,

CAPVT XXVIII.

INueniuntur ibi multiplices animaliū ſpecies,præſertim ſerpentū ferè omnium generū,uenenoſi alij,alij innoxij ſunt, duorū pedum menſurā excedunt alas,nec pedes habent ut ſerpentes,alioquin immenſi,& tantæ quidem uaſtitatis,ut integras capras hauriant,nec lancinent, ſolide deuorantur:ferūt incolæ ſerpentes huiuſmodi congregari ſtatis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum eſt uis magna, quibus & colos albicans, quæ ſua pte natura humiles quaſdam caſas inſtar ſpecus extruunt:nam ore terrā portāt,& ferrumināt abſqꝫ calce,diceres clibanos aliquos uel ruſcula in ordine diſpoſita.Nam ex huiuſmodi caſis uidebis C.& CL.cōtinenter ſubordinatas,ut alterā ſequatur altera miro naturæ ordine.Sunt etiā hi Nigritæ faſcinatores, id eſt incantatores eximij,faſcināt præſertim ſerpentes. Huius rei me certiorē reddidit adoleſcens quidā, qui anno ſuperiore agens apud nepotē principis de Budomel,& quū hoſpitio receptus dormiret, audiuit innumeras ſerpentū

ſibilationes:

ſibilationes,quibus experrectus dum attentiore animo euentũ rei expectat, intelligit nepotẽ principis euigilauiſſe, & domũ egredi uelle:percunctatus eſt propterea adoleſcens nepotẽ principis quò nam nocte intẽpeſta concederet: cui nepos(iã inclamauerat ſeruos à pedibus ut ſternerẽt camelũ)Sum,inquit, profecturus nõ longe,mox rediturus. Iuit igitur nepos & faſcino compeſcuit ſerpẽtes,illicoq; rediẽs rurſus alloquitur hoſpitẽ Ligurẽ,Audiuiſti ne, inquit, circiter noctem mediã exſibilantes ſerpentes?At Ligur, Audiui quidẽ.Subie- cit itaq; principis nepos dictus Bisboror:Erant,inquit,ſerpentes, quibus hæc plaga ſcatet,obſederãt enim domũ gregẽ deuaſtaturi:ni ego occurriſſem ma lo tãto incãtatione,qua utimur frequẽtius.Ligur uero,his auditis,dixit ſe mi- rari plurimum,& rem hanc Chriſtianis prope incredibilem fore: tum nepos ad Ligurem,Non eſt,inquit, quur mireris ob hæc minima:nam princeps no ſter multo maiora efficit incantatione quũ libet.Quũ enim,inquit,cupit præ- ſentaneum uenenum habere quod illico mortem afferat, inficit ibi arma ue- neno, deſignato in terra circulo, & faſcinatione ſerpentes eò concedere com- pellit.Quo quum uenerint, ſpeculatur uenenoſiorẽ quem interficiat, ueneni colligendi gratia, reliquos uero miſſos facit.Occiſo itaq; ſerpente,eius ſangui- nem cum ſemine arboris cuiuſdam miſcet, & ea mixtura arma illinit, quæ ſic illita ubi ſauciauerint condictò mortem afferunt, licet paruũ uulnus exiſtat, modo ſanguinis nihil nõ elicuerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictũ hortatum eum fuiſſe,ut rei uideret exemplum. Verum Ligur parũ huius rei curioſus renuit experiri rem huiuſmodi. Omnium igitur conſenſu Nigritæ ſunt incantatores eximij.Sunt tamen etiã apud nos huius facti haud exper- tes,imò ſagaces,contra ſerpentes præſertim. Cap. XXIX.

IN regno Senegæ Nigritarum boues ſolum,& bucculæ uiſuntur inter ani- malia domeſtica:nam capras & pecora ibi non uidebis ob ardorẽ torrentis ſyderis. At boues tam mares q; fœminæ noſtris multo ſunt minores,uixq; ibi uaccam rubentem comperies,aut albæ aut nigræ omnes ſunt,uel utroque colore diſtinctæ.Ex rapacibus leones,& pardi frequentiores,nec non lupi, ca- preoli,ac lepores propè innumeri.Sunt etiam in eam & regione elephanti ſyl ueſtres quamplurimi, nõ domãtur ut alibi, & ferè gentium ubiq; efferantur, propterea & gregatim incedunt, ut in noſtris nemoribus apri: cicures uix re- periuntur ibi.Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc,inſtar aprorum,uerum ritu contrario:quandoquidẽ alteri,ſcilicet,apro in ſuperiora retorti ſunt dentes:at alteri,ſcilicet,elephanto dimittuntur in terram:nec(uel ſenecta)huic ſunt decidui,uitam concomitantur:hominem niſi læſus non læ dit:& ubi lædit,manu hominem comprehenſum iacit in ſublime ultra arcus iactum:ea dicitur manus elephanti, quam alij promuſcidem appellant, eam emittit & retrahit, pro ſuo arbitratu nulluſq; inuenitur tãtæ pernicitatis,quẽ ſuo inceſſu nõ comprehendat,licet gradatim ſolũ ambulet effœtus,magis ſæ-

uiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad ſummum pariunt uno partu: maribus uix eſt cura ſobolis, arborum folijs uiuunt, & fructibus: nam promuſcide arborem deuaſtāt, adeò ut ſi ſtipitem manu complexi fuerint, quantumcunq; magnum ab arbore diſpartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibū capiunt, & hauriunt potum omnē, & ori adminiſtrant ſuo, os habēt in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimū ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum ſylueſtria.

De Pſitacis & alijs auibus, Cap. XXX.

AVitiorum ſunt complura genera, & in primis Pſitacis ſcatet regio: nam hos odêre plurimum Nigritæ, quoniā totam plagam ferè circumuolitantes, fruges & præſertim legumina deuaſtāt: multijugi ſunt, uerum è paruis & grandioribus, cōplures ego attuli: diſtinguuntur colore triplici, ſubcinericio, uiridi, ac ueneto, quos adhuc ferè inuolucres ex nido ſubripui, ſed mox periere. Adultos igitur centū quinquaginta in Hiſpaniā detuli, eos ſingulos ſingulo aureo nūmo uēdidi. His itaq; mirū eſt ingeniū, & ſolertia nidificandi: nam excelſiſſimam quærunt arborē, quæ ſurculos habeat ſubtiles ac tenues, cuiuſuis pōderis ferè impatientes, horū cacumini adligant dependentē ſurculū, cui nidū mira induſtria fabricatū ſuſpendunt, inſtar pilæ rotundum, relicto ſolum foramine admodum anguſto, quod oſtij uicem ſuppleat: aiunt id efficere alitē, ut ſerpentū fallat aſtutias. Nam nidum penſilē petere nequeunt, quippe qui ſurculo tam tenui nuſq̃ ſeipſos crederent mole grauati corporea. Igitur his artibus tuta eſt à ſerpente auis, licet parua. Ibi etiā ſunt gallinæ quædā, quas appellant Pharaonis, ex Oriente deferūtur, his regio ubertim abundat. Sunt & anſeres non ut noſtræ, ſed colore & pennis multijugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant, Cap. XXXI.

QVoniā obtigit illic morā trahere diuturniorē, decreui eorū emporium, ſiue nundinas quaſdā uiſere: nā die lunæ & ueneris in pratis quibuſdā conueniunt à quatuor uel quinq; milliaribus circunſtantis regionis: qui enim magis diſtant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis compertū habui ꝙ indigi ſint rerū multarū, quà ue profunda egeſtate laborent, id declarabant eorū uiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum

penſis

penſis, nec eorũ ingẽs copia, pãni ex cotonis. Inſuper legumina, oleũ, miliũ, & pelues igneæ, ſtorias, tegetes appellãt, palmarum folijs cõplicatas, & alia complura uſui illorũ nõ inepta, hæc mulieres uendunt: at uiri arma, & auri nõnihil, permutant oĩa, pro re altera, rem alterã conſequũtur, quandoq; pro binis ternas, aut pro ternis binas: pecuniã ſignatã nõ norunt, nec nũmos omne genus regio cudit. Hi igitur nigritæ in promiſcuũ ibant ad me ſtupidi, & admodũ admirãtes effigiẽ Chriſtiani, & in primis albicantẽ colorẽ, necnon habitũ, & corporis formã ac habitudinẽ inſolitã: habitus is erat diplois ex ſerico nigro, damaſcũ appellamus, chlamys itẽ ex pãno coloris cyanei, identidẽ pãnũ ex lana cõtuebantur, & diploidẽ loco miraculi cuiuſdã: nõnulli albedinis periculũ faciebant, arbitrati nõ eſſe colorẽ naturalẽ, ſed factitiũ. Igitur ut certiores huius rei fierent, ſputo illitas manus admouebãt brachijs & manibus meis, ut experirẽtur utrũ colos foret à natura, uel ab arte. Vbi uero uidebant ſputũ nihil de albedine ademiſſe, ſed albicãtes carnes fore, rurſus admirabãtur. Ad has itaq; nundinas ut multa experirer, utq; ſcirem an aurũ illic foret uenale conceſſeram: uerum ut præfeci, auri parum illic ſum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus, & pabulo, & eorum incantatoribus,
CAPVT XXXII.

ILlic igitur equos magni pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec niſi à noſtris Barbarijs per Azanegos & Arabas illò ducuntur. Illorum proptetea ingens pretium eſt, nec facillime ibi alũtur ob aridã tellurem: nam torrida eſt plaga, quæ pabula nõ producit, facitq; æſtus nimius, ut equorum inguina intumeſcant, ut uix meiere poſſint. Crepant propterea ſtranguria huiuſmodi labefactati: pro fœno utuntur faxiolorum laceramentis, ſole ſiccatis, id uicem fœni ſupplet: nam ubi legerint faxiolos, ſecant eorũ caules, & ſole exiccant: loco auenæ ſuccedit millium, quo mirum in modũ pingueſcũt: pro equo inſtrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouẽ, ad ſummum quatuordecim, prout equi, & forma elegans, & agilitas perſuaſerit dandum. Quum autẽ emerint equos, mox accerſunt faſcinatores equorũ, huncq; ritũ ſeruant: rogũ accendũt ſarmentis, & herbis quibuſdã ſuapte natura fumum exhalãtibus, & equo per lorũ apprehẽſo, ſiſtunt ipſum ſupra fumantẽ rogũ, uerbis nonnullis prolatis, unguẽto tenuiſſimo equũ illinunt, & in domũ adducunt, ubi ad xv. uel xx. dies deliteſcit, à nemineq; uidetur. Interea etiam appendunt collo equorũ effaſcinationes quaſdã corio rubeo inuolutas, & hæc agunt adfirmantes ſtrenuiores tutioresq; bello futuros equos.

De fœminis & earum mira alacritate, Cap. XXXIII.

HVius itaque regionis mulieres hilares ſunt ſuprà quàm referre poſſim, geſtiunt, exiliunt, ſaliunt, & perlibenter chorizant, & in primis adoleſcentulæ noctu ſolum dum luna eſt pernox, in ſuis tripudijs: differunt à nobis quamplurimum. Res noſtras admirantur ferè portenti loco, ut ſunt,

baliſtæ & tormenta omne genus. Nam quum uiſum ueniſſent claſſem, iuſſi in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his populis. Territi igitur tormenti inaudito, atrocicꝙ bombo, credidere dæmonū opus, non mortalium artem, adijcientes uno ictu poſſe huiuſmodi tormēta ſupra centum homines proſternere, tibias etiam admirabantur: & quum uidiſſent exornatas, ut fit, inſtar animalis alicuius credidêre uiuū animal uarias emittens uoces, non inſtrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti diutius fallerentur: dedi tibias illis cōtrectandas, tunc cognouêre artem eſſe, non animal necꝙ phantaſma, adeocꝙ eis oblectabantur, ut dicerent rem cœleſtem fore ab ipſo deo fabrefactam, tanta cōcinnitate ac melodia allecti, & in primis uocum uarietates admirati, remcꝙ nullam uidiſſe pulchriorē prædicabant. Nauim etiam per ſingula membra & minores partes ſcrutabātur: ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia, dicebantcꝙ oculatam nauim eſſe, quoniam in fronte uidētur ſculpta lumina, quod ſolum fit cauſa ornatus: ut fit quandocꝙ in carpentis & curribus. Propterea adſeuerabant nos fore eximios incantatores, nec dæmonibus abſimiles, utpote qui ſulcabamus maria gradu citatiſſimo inſtar phantaſmatis, & itinere quāplurima in mari metiebamur, ipſi uero uix de loco ad locum terreſtri itinere ire nouerant, & id præſertim admirabantur, nos, uidelicet, in tantum à continente recedere aliquando, ut per compluſculos dies terra nuſquā appareat, & tamen non ignorabamus ubi gentium eſſemus, & quò nam tenderemus: quod eſſe nō poteſt inquiunt, citra magicā artem: quod profecto haud dicerent, ſi nauigandi callerent artes. Nō minori etiam admiratione adficiebātur, uiſis candelis accenſis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quàm ignem. Vbi igitur uidere ardere candelas, dixere rem eſſe pulcherrimam. In eadem regione mellis eſt plurimum, nam id è fauo mellis ore ſugunt, ceramcꝙ abijciunt: emi propterea ego fauū mellis, & more noſtro à cera mel diſgregans, percunctatus ſum de cera eos quid ſentirent: qui aiebant ſe eam nihil pendere, uti rem inutilem. Confeci itacꝙ ex cera huiuſmodi candelas, ipſis cernentibus, & iuſſi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profitentes nos ferè nihil neſcire.

Quomodo Antonietus, & Aloyſius in mare conuenere non longe à Capite uiridi, Cap. XXXIIII.

IN hac regione inſtrumenta muſicalia habent ferè nulla, præter duo, & ea melodiæ & concentus prope nullius: uidi inſtrumentum quoddam, ſambucam appellant, quod fidibus binis tantum pulſatur, & nulla inde cōcinnitas, digitis pulſant: res rudis, & prope momenti nullius. Vt igitur præfeci, oportuit me illic per dies aliquot diuerſari cauſa explorandæ mercis, ut ſi forte fortuna aliquid occurriſſet, quod conduceret commercio: & id eo libentius ferebam, ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. Quum itaque

decreuiſſem

decreuiſſem à continente ſoluere,& in altum facere uela deſiderio uidēdi ad/ huc maiora: quum præſertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ eſſe regnum quoddam, cui nomen eſt Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. Id regnum auri eſt feraciſſimum, adeò ut ſi eo contenderent Chriſtiani,inde conſequerentur diuitias innume/ ras. His igitur allectus,quum ut aurum conſequerer, quū etiam ut orbis par/ tes incompertas mihi antea uiſerem: expeditus à principe ad nauim redeo meam,parans uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus la/ tus quo appulerant celoces. Dum itaq; hæc meditamur,repente naues appa/ ruere in ſalo fluctuantes, nam uiciſſim altera uiderat alteram, nec ignoraba/ mus eos eſſe Chriſtianos. Congreſſi igitur mutuo conſpectu frui affectātes colloquuti ſumus: moxq́; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiuſdam Li guris,qui maria ſulcare probe nouerat:alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. Hi igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride ſupe/ rarent deſiderio uidendæ nouæ regionis. Iniui itaq; cum eis amicitiā,& fœdus ingens,ut ſimul maria ſulcantes nouas regiones adiremus. Vnà igitur ſolui/ mus uela,dantes uerſus dictum Caput uiride Auſtro duce,à latere ſemper ut præ oculis continentē haberemus uſquequaq;. Sequenti itaq; die uentis pro/ ſperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nam diſtat à regno principis Budomel unde ſolueramus milliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi,& eius denominatione,& moribus gentium,

CAPVT XXXV.

ID igitur promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia conſitum eſt arboribus denſiſſimis,eiſdemq́; uiridibus ac uirentibus anno ferè con/ tinuo. Huius notitiam habuere primo Luſitani ſuperiori anno meæ nauiga/ tionis: appellarunt itaq; hoc promontorium Caput uiride ab arboribus,uti ab harena Caput album denominatur. Hoc itaq; Caput uiride eminens eſt admodum,& uiſu pulcherrimum,inter duos montes medius exit. Tandē in mare prominens uaſte,uarijsq́; ruſculis Nigritarum,& mapalijs ſeptum un/ dequaq;,ab ea parte præſertim,quæ reſpicit Oceanum. Sunt tamen hi Nigri tæ ex regno Senegæ. Vltra Caput prædictū uiſuntur tres paruæ inſulæ non longe à continente,ſed prorſus deſertæ ab hominibus: uerū ſcatēt arboribus inſtar Capitis uiridis. Quum uero aquæ penuria nō mediocri laboraremus, iecimus ancoras,ut aquæ nonnihil inde hauriremus. Inſulæ illi quæ uiſa erat uberior,adhæſimus. Appulſi igitur huic grandiori inſulæ fontem quēpiam quærebamus, nullumq́; nacti ſumus præter quādam ſcaturiginem, quæ uix poterat nobis auxiliari ſitientibus. In eadem igitur inſula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuerſarum, quæ nobis haud erant incognita. Ibi ſtetimus per totam diem, piſcatiq́; ſumus uaria piſciū genera,ſagenis alios, alios hamis quibuſdā cepimus,in primis dentales,& oſtreas ueteres ponderis

librarum

librarũ xij uel xv. pro unoquoq; piſciũ. Menſe Iunij poſtero die illinc ſoluentes, adnauigauimus litora haud propè deſerentes. Id eſt etiã ſciendum quòd mox poſt Caput uiride litora ſe ſinuant, & in ipſo receſſu fit ſinus pulcherrimus: terra eſt plana & referta arboribus innumeris, quibus nõ prius decidũt folia, ꝙ alia ſubnaſcantur, uirent ſemper, & licet diſtent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipſa cõtingere maria. Res profecto eſt uiſu conſpicua, & ut fatear ingenue, ego quidẽ uarias orbis partes peragraui cum ad ortum, tum etiã ad occaſum ſolis, uerũ nuſꝙ amœniorẽ uidi, ea cõpluſculis irrigatur fluuijs, quorũ quoniã ſunt nauiũ impatiẽtes, nõ meminimus. Vltra ſinũ degũt bini populi, alij Barbazini, Serreti alij dicũtur: hi quidẽ ſunt Nigritæ, uerũ regi Senegæ nõ parent: regẽ nõ habent nec principẽ, licet uni magis ꝙ alteri honorẽ maiorẽ exhibeant. Principẽ nõ eligunt, qui uitæ ac necis poteſtatem habeat, cum in ſe tum etiã in natos: nã morẽ Nigritarũ principũ aſpernãtur, qui ubi libuerit pro mancipijs, & uxores, & natos ſubditorũ uendunt: fitq; ut eorũ uita ſemper ſit in ancipiti, interq; ſpem & metũ ſuſpenſa. Idola colũt ꝙ qui maxime, legẽ habẽt nullã: uiri ſunt truculẽtiſſimi, arcu utũtur ac uenenatis ſagittis, perinde ut ſauciati illico pereãt, modo ſanguis uel mediocris exeat. Hi ſunt nigerrimi, ac ſtaturæ habiliſſimæ: regio frequens eſt nemoribus, quæ lignis ſunt referta plurimũ: irrigua eſt fluminibus ꝙ plurimis, ideo ferè inacceſſa, nec patet adeuntibus aditus niſi per nõnullos angiportus ex circũadiacentibus, timent propterea neminẽ. Id ſunt experti aliquando Nigritarũ reges, qui quũ bellũ eis intuliſſent, ſunt peſſime accepti ab his populis. Diſcurrunt igitur latus prædictũ. Auſtro flãte peruenimus ad oſtiũ fluminis, quod Riũ appellãt Barbazinorũ, latitudo fluminis oſtij eſt iactus arcus, huius nominis memini ego in charta nauigationis, quam edidi nuperrime. Abeſt hoc flumen à Capite uiridi milliaria ferè lx. interdiu ſolũ nauigabamus, Occidẽte ſole iactis anchoris ad paſſus x. uel xij. aquæ longe à continente milliaria iiij. uel v. Quũ uero illuceſcèbat, uela faciebamus in altũ, poſitis prius ſpeculis in ſuggeſta celocis, qui eminus ſpecularentur ſcopulos maritimos, ubi uidiſſent mare luctari & fremere cum ſcopulis occurrentibus, mox renuntiarent uelificantibus. Dũ igitur adnauigamus, ad oſtiũ alterius fluminis deuenimus: id erat Rij Senegæ magnitudine haud impar. Viſo ergo flumine tam præclaro, decreuimus quempiã è noſtris mancipijs emittere, qui terrã exploraret: terra erat aprica, & omni arborum uarietate exornata, adeò ut nos ſummopere eò inuitaret. Adduxeramus enim nobiſcũ è Luſitania mancipia complura, quæ Turcimanos appellamus. Hi ſunt Nigritæ, quos rex Senegæ Portugalenſib. ſiue Luſitanis (q eò ꝓficicũtur cõmercij cauſa) uẽdit. Hi igitur Turcimani ſiue mancipia (Sclauos uulgo appellãt) Chriſti fidẽ in Luſitania ſuſcepere, & Hiſpanum idioma callent: nam † nos mutuati eramus à dominis ea lege, ut pro huiuſmodi ſeruitute, quã nobis exhibituri erãt Turcimani quũ redijſſemus,

aliâs eos

ſeligerent

ſeligerent ipſi quemcūq; libuiſſet ex omni mancipiorū cœtu, Turcimani uero libertatē perpetuam conſequerētur. Iactæ igitur ſunt ſortes, ad quē ſpectaret ſuum Turcimanū emittere in litus. Cecidit ſors ſuper Ligurem, qui condicto cymbā expediuit, qua diſcedens à claſſe in litore mancipiū exponeret lege data, ut caueret ne cōtinentē appelleret ultra q̄ foret neceſſe: ſatis ac ſuper erat, ſi mancipium in ſicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbaris deprehenderetur. Inſtituunt igitur mancipium, ut quū terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps, qui mores ſint regionis. Sciſcitaretur etiā an ibi copia auri foret, uel alia quæ commercijs conducerent. Vbi itaq; mancipium terrā tenuit, actutum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus ſpeculati fuerant aduentantem claſſem. Idcirco uenerāt ad litus ſagittis & arcubus onuſti, deliteſcētes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Chriſtianis improuidum corriperent. Viſo igitur mancipio propius accedunt, colloquunturq́; nonnihil, & mox exertis enſibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerunt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. Quod ut compertū habuimus, ſtupidi rem ægre tulimus, intelligētes gentem ſæuam & atrocem eſſe, quandoquidē in ſui conſimilē Nigritam tam truculenter ſæuierant, ſcientes haud dubie ſæuituros in nos magis, ſi poteſtatem in nos haberent. Relicto igitur litore, huiuſmodi cœptū iter perſequebamur, ducti Auſtro, in conſpectu continentē uſquequaq; habentes. Litoralis regio amœniſſima erat, arboribus innumeris fulta, & ſoli patētis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad oſtium fluminis Gambræ, quod patebat latitudine trium uel quatuor milliarium, ubi magis in arctum exibat. Ingreſſi igitur flumen oſtij tam patentis, duximus ibi poſſe nōnihil quieſcere, ut mox poſtridie certiores fieremus, ubi nam gentium eſſemus, & an illic eſſet Gambræ regnum, cuius deſiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadijs,

CAPVT. XXXVI.

APpulſi igitur oſtio magni fluminis, quod in primo ingreſſu præ ſe ferebat latitudinē ſex uel octo milliariū. Cenſuimus propterea hoc præclarum flumen fore regni Gambræ, cuius deſiderio afficiebamur plurimum: nobis etiā nō difficulter perſuadebamus, illic auri plurimū eſſe, aut forte aromata quæpiā, uel alia quæcūq; mercimonia, quibus locupletati domū alacres rediremus aliquādo. Luce itaq; ſequēti uentis proſperis minorē celocem præcedere iuſſimus, uiris & armamentis fultā, cum eaq́; è noſtris cymbis unam has paruas naues ex cōpoſito præmiſimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinē fluminis, uerebamur propterea ne tantarū nauiū foret impatiens. Expeditis itaq; his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinem contis explorarent identidem, & ubi cognoſcerent eam ſatis fore noſtræ claſſi, gradum referentes ſigno aliquo nos certiores facerent. Iuere noſtri & quum

aquæ

aquæ multũ reperiſſent, nos monuere. Quibus cognitis, uiſum eſt aliam expedire nauim aliquanto maiorem, armis probe communitam, & illam Antonini licet multo minorem, lege præſcripta, ut ſi forte fortuna occurriſſent illi Nigritarum ilmadiæ (id eſt nauis genus) rem ipſi non diſcernerent, neq; congrederentur, ſed ſtatim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quandoquidem eò nos conceſſeramus non belli ſed lucri gratia, quærebamusq; ut omnia pace & cõcordia fierent, quod non ui ſed ingenio nos cõſequi poſſe ſperabamus. Eucti itaq; in interiorem fluminis partem, noſtri ſubinde uada & fluminis profunditatem contis tentant, inueniuntq; in horas altiores aquas, & ingentium nauium capaces, & altitudine menſurã paſſuum xvi. excedere: prouecti ultra ad milliaria duo, uident fluminis litora cõſerta arboribus pulcherrimis hinc & hinc, animaduertuntq; flumen immenſis orbibus & receſſibus implicari, ut Mæandrus aliquis. Decreuimus propterea gradũ referre, & dum hæc meditamur, ecce à tergo ab oſtio cuiuſdam parui fluminis quod exonerabat in magnum, mox emergunt tres almadiæ, nos lembos appellamus, fiunt ex cauata arbore, nec maiores cymbis noſtris, quas trahunt naues, ſunt agiles nimiũ, uerũ parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas noſtras & celoces cõſpexere, credidere nos eò cõtendere, ut uim inferremus aliquam: nam edocti eramus illorum conſuetudinem fore, ut arcubus uterentur, & ſagittis ueneno infectis fere per totam plagã regni Gambræ. Et licet noſtri ſatis ac ſuper eos eminus propulſare quiuiſſent, ut tamen dicto parerẽt noſtro, uiſis almadijs concito gradu ad nos redeunt: nõ tamen facere potuerunt etiã effuſa fuga, quin ſemper ad iactum arcus poſt terga Nigritas haberent. Mirum eſt quàm pernices ſint hi uecti hoc nauium genere. Quum autẽ noſtri conſequuti claſſem fuiſſent, ingreſſi celoces, innuebãt Nigritis ut propius accederent. Illi uero gradum ſiſtentes nuſquam propius acceſſere. Erant uero in his almadijs homines xxv. uel ad ſummũ xxx. Nos admirabantur plurimũ, ut rem ſibi & ipſorũ prædeceſſoribus hactenus inuiſam incognitãq;, naues, uidelicet, id genus, ut ſunt noſtræ, & homines albos. Pleni itaq; admiratione non loquebantur, licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur ſignis, ut aſſolet quibuſdam. Abiere igitur, & ea die nihil ultra tentauimus.

Almadiæ

Quomodo Nigritæ noſtros ſunt adorti in flumine,

CAPVT XXXVII.

MAne itaq; ſequenti nos cum paruis nauigijs ſoluimus illinc circiter diei horam tertiam uẽtis proſperis, ut noſtros adiremus ſocios, ut ſic demũ tutius interiora fluminis peragrare poſſemus, & tandẽ aliquando deorũ munere mitius hominũ genus quàm id erat quod nuperrime uideramus in almadijs, nanciſceremur. Igitur quum ſociorum claſſem inueniſſemus, unà omnes uela dantes uerſus prædictũ flumen iter direximus, præmiſſa parua celoce, ſequentibus nobis continenter, ut altera ex ordine poſt alteram iret. Et quum

quum iam ingreſſi eſſemus ferè ad quatuor milliaria, illico à tergo almadiæ quædam (unde uenerint adhuc incompertum habeo) ad nos citatiſſimo gradu contendebant. Quibus uiſis, mox in eos uela fecimus, ueriti ne nos ſuis uenenatis ſagittis impeterent: non enim ignorabamus eorũ ſagittandi mores. Claſſe igitur reuocata in orbem, quàm citius potuimus noſtros armauimus, ante omnia præcauentes, ne nos incautos & inermes hoſtis inueniret: uix tamen nobis erãt arma ad hoſtem propulſandum. Diuiſa itaq; in duas partes claſſe, quaſdã Nigritarum naues circundedimus, percenſuimusq; eorum cymbas, quæ xvij. erant, maiores noſtris nauigijs, quæ noſtra ferunt flumina, easq; impellunt remigijs innumeris. Sublato itaq; remige, quiſq; illorũ nos admirabatur, utpote rem nouã & incognitã. Percẽſiti tunc à nobis, plures non apparuerunt quàm centum & quinquaginta uiri: profecto ſi ad corpus ſpectes conſpicui, nigerrimi quidem, uerũ habitu albo induti non indecoro, habitus is erat tunicis quibuſdam, camiſias appellamus: ex cotonina alba induebantur: in capite paruũ habebant pileum, ut mos eſt Germanis: id plus habent quàm Alemani, uidelicet, in pileo ex utraq; parte neſcio quid alas præſentans duas: in medio penna eminebat, ut eſt uidere apud noſtros milites, qui talibus plurimũ gaudent: utcunq; fuerit, nos iudicabamus hunc habitum militiæ conuenire: eratq; in fronte cuiuſuis almadiæ Maurus quidam ſtans, clypeum teretem in brachio habens: is clypeus uidebatur ex corio confectus: & neuter bellum inferebat, ſed alter alterum admirabatur. *Cultus Nigritarum.* Vbi itaque uidère à tergo uigere alios, qui clandeſtine aduenere, mox demiſſis remigijs expediunt arcus, nihilq; promentes in noſtros ſagittas dirigunt: quibus conſpectis, noſtri tormenta exonerant: uerũ aquis immerſi lapides iacti, neminem occiderunt. Perterrefacti tamen tormentorũ reboatu & ſtrepitu inſueto, ſtetere pauidi admodum. Quum uero cognouere neminem læſum his tormentis, uerũ eorum iactus emori in aqua, rurſus reaſſumptis animis magis ac magis in nos ſæuiunt, aërem ſagittis obtenebrantes celeritate incredibili. Et iam propius accedebãt, audaciores ſolito: at noſtri baliſtis eos propulſabant, & catapultis plagiſq; onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus, qui Nigritæ unius pectus trãsfixit, moriq; illico coëgit. Suſceptus is itaq; à ſuis, extractaq; ſagitta admirationem peperit id teli genus Nigritis omnibus: nec ob id tamen temperabant à ſagittis ſuis, fiebantq; in horas atrociores: contrà noſtri eos male accipiebant, perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint: ex Chriſtianis uero, quæ deorũ gratia fuit, nec unus perijt. Profligatis tot Nigritis, qui ob cladem acceptam indignati plurimum, celocem minorem circumueni re ſatagebant uno impetu omnes: quod ut animaduertimus, mox in mediũ recepimus celocem prædictam: & rurſus exoneratis tormentis (bombardas uulgo appellant) ſtragem intulimus maximam. His uiſis Nigritæ iam ferè

ſaucij omnes in diuerſa abeũt:nos uero catenis iniectis id curabamus, ne na/ues in uarias partes dilapſæ, uirium minus haberent,unà omnes ferebamur connexis nauibus & uentis proſperis, ultraq; progrediebamur cedentibus iam Nigritis,id in primis obſeruantes, ut cum Nigritis mutuo colloquio frui poſſemus aliquando.

Decretum factum in flumine Gambre. CAP. XXXVIII.

IGitur adeò mancipia noſtra Nigritas inclamarunt, ut eorum feſſi clamo/re Nigritæ, tandem aliquando permiſerint unam ex almadijs ſuis propi/us accedere, ut puta ad iactum arcus. Percunctati ſunt itaq; eos noſtra man/cipia, cur in nos tam atrociter ſæuirent, quum præſertim non alia de cauſa illuc conceſſiſſemus,quàm commercij & pacis,concordiæq;,prout melius de/clarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium, & frequentior neceſſitudo. Ad hæc etiam noſtri adijciebant, ueniſſe è partibus orbis remo/tioribus, ut munere perpulchro ſuum regem nomine regis Luſitanorum do narent:quandoquidem is enixe peroptabat ab eorũ rege arcte diligi & ama/ri. Rogabant præterea ut dicerent, ubinam gentiũ rex per id tempus ageret, & quis princeps huic regioni dominaretur, quodq; huic flumini nomen in/ditum foret. Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent, acceptu/ri è rebus noſtris quicquid libuiſſet, & è ſuis darent pro ſuo arbitratu: modo omnia pace,& citra bellum contumeliamq; fierent. In hanc ferè ſententiam nobis reſponſum eſt, non quidem eos latere, quæ gens foret Chriſtiana na/tio, & unde ueniret, ſcireq; quid egerint iampridem cum rege Senegæ, & a/lijs Nigritis ſuæ ditionis,qui quoniam nobiſcum degunt boni eſſe non poſ/ſunt: quippe qui non ignorant Chriſtianos ueſci humana carne, nec alia de cauſa emere Nigritarum mancipia, niſi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratiſſime aſſeuerabant, nullum Chriſtianis a/micitiæ locum ſupereſſe, ſed cordi eis hæſiſſe, omnia ſua quæ claſſe attule/rant, diripere & deprædari, regiq; ſuo dono dare, ſeq; trucidare atrociſſime: regem abeſſe illinc itinere trium dierum: regnum eſſe Gambræ quod quære/bant: flumen magnum eſſe,nomen quidem non reticuit,uerum ego non me mini. Hoc igitur accepto reſponſo, ut par erat, indignati in eos uela fecimus: qui effuſe fugientes, mediterranea petiere. Hunc finem habuit cõgreſſus no ſter. His peractis explorato omnium uoto contendebamus rurſus interiora fluminis penetrare, uel ad milliaria circiter centum: quæ res, ut patuit omni/bus, permouit multos, quos proprij laris cura ſolicitabat nimium: nec ſunt paſſi nos ultra progredi, affirmantes ſatis ac ſuper egiſſe, dum in has partes à ſua urbe remotiſſimas ſoſpites deueniſſent, addentes nolle de cætero laceſ/ſere fortunam:& diſcordia ingenti concio ſoluta eſt. Nos autem qui calleba/mus horum cõſuetudinem, ſcientes quàm duræ ceruicis forent, quantum ue proſilirent ubi non exaudirentur,conducibilius fore duximus, ſi eis pro tem/

pore

pore cederemus. Sequenti igitur die illinc ſoluimus, uerſus caput uiride iter facientes, ut deorum auxilio in Hiſpaniā rediremus aliquando.

CAPVT XXXIX.

PEr id tempus quo in oſtio fluminis motam traximus, ſemel tantum ſeptentrionē uidimus, qui adeò demittebatur, ut crederetur mare ferè contingere, ab aquiſq; non plus uidebatur abeſſe, quàm lanceæ tertia parte: & ibi ſydera ſex conſpicati ſumus, quæ magna erant, & mirum in modū ſplendebant: ea metiti ſumus pyxide, & infrà ſcriptam figuram præſentabant.

Cenſuimus propterea huiuſmodi aſtra plauſtrū auſtrinū efficere: licet priorē ſtellā in ordine minime uidere potuerimus: quoniā haud quadrat rationi ut eā prius uideamus quàm ſeptentrionē perdiderimus, id eſt, ab noſtris oculis euanuerit. Inibi etiā cōperimus noctem horarū tredecim, diem uero undecim, ingrediente menſe Iulij, quo regio illa eximie flagrat: habet tamen uarias temporū uices: hyemē & ipſi appellant, quoniā ab dicto menſe uſq; in menſem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè continua: & præſertim in meridie exurgit quædā nebula, quæ cœlum inumbrat, nec ſupra terrā multum tollitur in Subſolanum & Apeliotem. A Subſolano uero ad Vulturnū tranſit fulgoribus eximijs: & tunc imbre tellus madefacta ſemini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiam introrſus non pluere, niſi ferè feruentem aquam: & ibi quum dieſcit nō uiſitur aurora ante emerſum ſolis, ut uſu euenit apud nos: quoniam ſemper inter auroram & ſolis ortum nonnihil temporis intercedit: imò quamprimum nox abſceſſit, illico ſol emergit abſque alio medio. Verum licet ſol uideatur, non tamen illuminat ad ſpatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquiū in ortu: propterea obumbratur aliquantiſper. Cauſam uero, cur ſol ibi citius uideatur quàm alibi gentium, nullam aliam afferunt, niſi quia regio patentis eſt ſoli & depreſſi, uacatq; montibus, qui forte alibi obſtant, ne ſol oriens mox cernatur. Huic ſententiæ aſtipulantur ſocij qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur, & Aloyſius Cadamuſtus in ſecunda nauigatione nouas inuenere inſulas, CAP. XL.

MOres igitur & qualitatem huius regni Gambræ, quantum ego colligere potui in meo itinerario, uix referre poſſumus: quoniam, ut præfecimus, incolarum ſæuitia, & eorum in primis qui litoralia incolunt, conſequi

nequiuimus uotum noſtrum: nam gens ſuapte natura ferox, colloqui cum mitioribus noluit, nec commercia tractare quæpiam. Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progreſſos fuiſſe, nautis reluctantibus, ſed in Hiſpaniam, flumine illo Gambræ non ſuperato, rediſſe. Anno itaq; ſequenti præfatus Ligur, & ego Aloyſius unanimes rurſus claſſem expediuimus, quum animum applicuiſſemus ad hanc prouinciam nauandam, ut tandem aliquando dictum flumen explorantes, regnum Gambre ingrederemur. Hæc ergo ut percrebuere ad aures principis infantis, ſine cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat, complacitum illi plurimum fuit, quod hæc nobis cordi fuiſſent: & ut huic pio propoſito, nec pœnitendo uoto fauens ſubſcriberet, unam è ſuis celocem armat eximie, & omni genere annonæ cõmuniuit. Soluimus itaq; à loco quodam qui dicitur Lanchus, qui parum abeſt ab Sacro promontorio, ſiue Capite ſancti Vincentij, ingrediente menſe Maio proſperis uentis, & iter fecimus per Canarias inſulas: eas tamen ex compoſito prætereuntes, utpote rem non incognitam nobis, ſi ſuperiorum meminiſtis. Auſtro ducebamur, & labentibus aquis, quæ flante Noto mirum in modum fluunt, peruenimus ad Caput album: quo uiſo, duximus claſſem in altum: & ſequenti nocte adortus eſt nos uentus Auſter, cuius impulſu regredi oportuiſſet, ni nonnihil ad occidentem declinauiſſemus. Suſtinuimus igitur hanc uenti ſæuitiam noctibus duabus, & diebus tribus: die uero tertio terram in conſpectu habuimus, quod nemo noſtrum autumaſſet. Cœpimus itaque geſtientes exilire omnes, terram identidem inclamantes, admirati nimium ibi terram reperiri, quũ prorſus id neſciremus. Expedita igitur cymba duos homines emiſimus, qui explorarent iam uiſam tellurem. Iuere itaque, & duas prægrandes inſulas uidiſſe renuntiant: quod ut accepimus, mox ruimus in dei laudes, qui ſua clementia incredibili hactenus incognita nobis cognoſcenda præpararet: res profecto nouas, & toti Hiſpaniæ incompertas. Vt igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus, rerum nouarum percupidi, fortunam experiri uolentes noſtram, uela fecimus uerſus huiuſmodi inſulas: quò breui peruenimus: & ubi in conſpectu fuit, uiſa eſt maxima, tantumq; obnauigauimus ut ſtationem non incommodam reperiremus. Appulſi igitur, prius iactis ancoris, cymbam bene armatam emiſimus, ut compertum nobis fieret, an inſula coleretur ab humanis. Ingreſſi ergo noſtri inſulam, neminem unquam cõſpexere humanũ, neque extabant ueſtigia itinerum, quibus cognoſci poſſet quàm culta foret inſula. Hoc cognito, mane ſequenti, ut animo ſatisfacerem meo, iuſſi ex meis decem armari, tum telis, cum etiam baliſtis, ut interiora inſulæ adirent, ſi forte ultra quoſdam colles, qui ibi attollebantur, homines forent. Iuere igitur, & collibus ſuperatis inuenere neminẽ præter columbos, & ferè omne genus auitiorũ: nam columbi capiebãtur pro libito manu hominis: nõ enim pauebant

Lanchus.

ad uiri

ad uiri conſpectum, utpote ad rem ſibi hactenus inuiſam. Cepere igitur ex his quamplurimos, quos ſcipionibus occiderant, nobiſcque attulere. Ex alia regione apparuere tres aliæ inſulæ magnæ, quas ipſi non uideramus: nam ad ſeptentrionem nobis remanſerant. Viſum eſt etiam eis duas alias inſulas uidere uerſus occidentem in uaſto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam diſtantiam: neque nos eas uiſere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus cœptum iter perſequi, nec tantis ſuppetebat tempus, uerebamurque ne fruſtra tereremus, diuertendo ad inhabitatas inſulas. Interea dum his ego inſiſto quatuor inſulis, alij uidere decem paruas inſulas, quas quum adiuiſſent, nihil præter aues inueniunt, & piſces ingentiſſimos. Vt igitur reuertar unde ſum digreſſus, ſolui ab hac inſula, iter meum perſecutus, & ecce duæ aliæ inſulæ: & quum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiuſdam fluminis oſtium, & cenſentes aquam potu fore non inſuauem, litori applicuimus: erat enim inſula conſita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quærimus quempiam, glebas ſalis albas minutulas nanciſcimur ſecus flumen. Legimus ergo nonnihil ſalis, quod itineri ſufficeret noſtro: nam ibi ſal effuſe affluit. Hauſimus etiam aquæ non parum. Erant ibi teſtudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uaſtatiſſimas teſtas dederat, magnitudinis tantæ, ut pro clypeo non inepte ſufficiant. Noſtri itaque eſculentis huiuſmodi oblectati plurimum, exenteratis teſtudinibus multijuga eduliorum genera fabricabantur, aſſeuerantes eis aliâs ſe ſolitos ubertim ueſci, & cum primis in ſinu Argino, cuius in ſuperioribus affatim meminimus: nam is ſinus ſcatet huiuſcemodi teſtudinibus: hortabanturque ut ego eis ueſci uellem. Eſitaui igitur cibum inibi inſuetum, ut complura experirer: uiſus eſt non inſuauis: albicat enim caro hæc, nec multum eſt abſimilis uitulinis carnibus, ſi fragrantiam & ſaporem ſpectes. Quum itaque placuiſſet comediſſe, cibum approbans, in naui plurimum adſeruari iuſſi, ut quandoque leniret famem. In primo etiam itinerario meo, quod prætermiſeram, comedi ex leophante ſatis illecebri. Piſcati ſumus etiam in oſtio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piſcium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. Erant ex his piſcibus compluſculi, quos nemo noſtrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. Oſtium uero fluminis in tantam exibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeò patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuiſſes. Illic ſtatiua fecimus biduo animi cauſa, ut feriati aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. Annonam omne genus inde exportauimus, ut futuræ fami conſultum iret: inter cætera columbos innumeros. Nec id præteribo, nos illi inſulæ, cui primo applicuimus, Boni uiſus nomen indidiſſe: argumento, quòd prima à nobis uiſa foret.

ſa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet inſulas, Diui Iacobi nuncupauimus, ob id quòd ea die, quæ in honorem ſanctorum Iacobi & Philippi concelebratur, à nobis eſt reperta.

De loco dicto Duæ palmæ, & de fluuio Gambræ nauigato, CAPVT XLI.

HIs peractis die memorato ab his inſulis ſoluimus, per Caput uiride tenentes iter: & breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar, in conſpectu tellurem ſemper habentes: & ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur: is eſt inter Caput uiride & ſinũ Senegæ prædictũ, & quoniã iam terra erat nobis aliâs cognita, audacter dictum caput percurrimus, adeoq́ id concite à nobis actum eſt, ut ſequenti mane dictum Caput ſuperauerimus: & tandem aliquando rurſus ad prænominatum Gambræ flumen peruenimus, & intrepidi dictum flumen nauigare cœpimus ob ſtante Nigritarum nemine: nam almadiæ nuſquam apparuere. Interdiu ſolum adnauigabamus, contis explorantes fluminis alueum: ecce quædam almadiæ Nigritarum, uerum ſecus litus fluminis euntes, nobis haud erant impedimento: & introrſus ad decem milliaria inſulam quandam paruam reperimus: quò quum applicuiſſemus, è noſtris quidam uitam exuit: nam febre diutius laborauerat: & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nuſquam eius potentiam detrectauimus: uerum pro more humano ſatis mœſti, humauimus hominem iam uita functum: & quia huic Andreæ nomen fuerat, inſulam de nomine uiri appellauimus. Eſt itaq; à cunctis deinceps dicta inſula, Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac inſula, dictum flumen nauigamus: ſequebantur à longe quædam Nigritarum almadiæ, quas inclamans mancipium noſtrum, quòd Nigritarum idioma nouerat, tantum effecit, ut propius acceſſerint Nigritæ, à nobis cum uoce, tum etiam rerum noſtrarum aſſidua oſtentatione allecti: pollicebamur enim eis pro colloquio plurima, hortabamurq́ ut omnem de nobis ſuſpitionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus, qui humanitate & comitate cæteris præſtamus mortalibus. His ergo prouocati propius acceſſere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem eſt ingreſſus intrepide, & cum Turcimano, id eſt, mancipio noſtro colloquutus, admirabatur nimium noſtrum morem nauigandi, & in primis uela: quoniam ipſi ſolo remige impellunt naues, rati nullum alium inter mortales modum fore maria ſulcandi, albicantesq́ homines cum inſueto habitu magis ac magis demirabantur: nam his eſt habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ inſtar camiſiæ ueſtem eis ſuppeditat: compluſculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quàm

potuimus

potuimus, muneribus noſtris hominem propè onerantes. Qui noſtra conſuetudine delectatus, percunctabatur de multis noſtros. Poſtremo aperuit nobis id eſſe Gambræ regnum, quod errantes iampridem quærebamus: & illorum dominum dixit eſſe Faroſangolum, eumq; abeſſe illinc itinere dierum decem introrſus meridiem uerſus: ipſum tamen ſubeſſe maiori principi, id eſt Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen, non eſſe longe à litore fluminis utrinq; regulos compluſculos, in quorum cõtubernium & neceſſitudinem mox, ſi libeat, ſua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id ſe nauaturũ apud regulum Batimauſam: quoniam iam intelligebat nos & probos & comes uiros eſſe. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionẽ gratam habuimus ſupra modum, eumq; è noſtris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandẽ nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimauſam, qui noſtra ſententia abeſt ab oſtio fluminis quadraginta milliaria.

De principe conciliato muneribus noſtris,

CAPVT XLII.

Illud eſt etiam ſciendum, quod dum ſulcauimus flumen Subſolano uecti ſumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo anguſtior erat oſtio fluminis, & mea ſententia latitudine milliarium non excedit, in eumq; compluſculi fluuij exonerant. Vbi itaq; applicuimus ad id loci, decreuimus mancipium noſtrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerãt nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimauſam, quẽ perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam ſericea, contexta more maurico: nos tunicam interiorem appellamus, ſiue camiſiam: inſtituimusq; Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret. Nos, uidelicet, huc contendiſſe, ut fœdus & neceſſitudinem eximiam nomine regis Portugalliæ, ſiue Luſitaniæ ſecum iniremus, uelleq; commercia exercere, ubi ſibi complacitum fuiſſet: & ſi noſtrarum rerum egeret, eis æque ac ſuis uteretur, noſtrum regem nuſquam defuturum, ut illi morem gereret uſquequaque: aliaq; quamplurima adiecimus, quæ ſciens prætereo, ne ſurgat opus in Iliada magnam. Profectus eſt itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi noſtro nomine cuncta expoſuit. Quo effectum eſt ut maximam cum principe amicitiam conflauerimus, permutauimusq; plurima. Dedit enim pro noſtris mercimonijs mancipia, & auri quippiam: aurum tamen ibi infra famam nominis reperimus, utpote qui audiueramus regionem huiuſmodi ſcatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum: uerum magni pẽditur ferè ut apud nos: ſciunt rem præclarã eſſe, licet cum rebus minimis permutent: quæ ſi à nobis conſiderentur, ſunt profecto uiles: apud eos tamen ſunt in pretio nõ me-

diocri. Id efficit regionum uiuendi uaria conſuetudo, ibi etiam ſtetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad claſſem noſtram, loco miraculi noſtra & nos ducentes: nõnulli ut permutarent ſua, alij ut rem non uiſam prius conſpicerent: accedebant aliqui, ut fuſaras uenderent, id eſt, genus mercis cotonum, & eius filum, & tunicas ex eodem: hæc erant multijugi coloris, ut ſunt punicei & albicantis, necnon uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio ſcatet animalibus huiuſmodi, ueduntq; pretio uiliori, utputa marchetis decem, non tamen ipſa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum pretium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut ſunt pelles felium, & caſtoreum, & id genus alia: dabant unciam caſtorei, id eſt muſcati, pro re pretij marchetorum quadraginta, uel ad ſummum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabãt: nam omne genus ponderis neſciunt: uerum ſi res data ſpectetur, unciæ pondus expleret. Ferebant inter alia cariotas, id eſt, dactylos palmarum fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli ſylueſtres erant, non tamen inſuaues: ego tamen his abſtinui metu profluuij corporis: ſoluũt enim mirum in modum aluum. Itaque ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis unius: uarium erat linguarum genus, nec deſinebãt uecti cymbis ſuis (almadias uocant) ultro citroq; commeare flumen ſulcantes, trajcientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibuſdam fluminibus eſt uidere, utputa Lugduni Galliarũ urbe in Arari flumine placidiſſimo: uerũ omnis eorũ nauigatio remigijs abſoluitur: his mirum in modum ſtantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigũ maior eſt numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinq; librata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaq; remigant, ui lacertorum nullis inhærentibus remigijs. Verum ſic fabricantur remigia: Habent lanceam longitudinis paſſus unius & dimidij, in cuius ſummitate alligant aſſerculum quendam teretem, uti nos in menſa utimur pro patinis, quum loco argenti uel ſtagni ligna ſuccedunt, frugalitate, uel potius pauperie ſuadente: hoc inſtrumento nauigant, & quidem citatiſſime: almadiæ ſuæ à latere ſemper litus haudquaquam deſerentes, ſinitq; ibi paruorum amnium oſtia complura, quæ exonerant in mare: his ſe committunt tutius, nec multum ab regionibus ſuis recedunt, ne ab ſuiſmet Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipijs uendantur Chriſtianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare noſtri cœperunt febre adrapida & calidiſſima: proptetea ut noſtris conſuleremus, protinus illinc ſoluimus, rurſus ad oſtium dicti fluminis reuertentes.

De ſylueſtri

De ſylueſtribus elephantis, & quomodo capiantur. CAP. XLIII.

DE rebus huius regionis quæ referri poſſunt à nobis, qui eas uel ſubiecimus oculis, aut à fide non indignis accepimus per id tempus, quo illic fuimus, de fide ipſorũ potiſſimũ auſpicabimur. Idola igitur ſummopere colũt ritu multiplici, fidẽ non mediocrẽ faſcinationibus adhibentes: patrant & alia innumera dæmone ſuadente: deum tamen norunt, licet cognitũ nõ obſeruent: alij Mahumetem ſpurciſſimum uenerantur, & hi ut apud nos Ægyptij populi uagantur extra ſolum patrium: & in primis apud Mauros degunt: incolæ uero regionem non excedunt ſuam. Viuunt ut Nigritæ regni Senegæ prædicti, & ferè eiſdem cibis aluntur. Id plus habent, quòd orizam uberius ibi legunt: quoniam in regno Senegæ non naſcitur. Veſcuntur canibus, quod nuſquam alibi comperimus. Veſtiuntur cotoninis: at Nigritæ ferè in uniuerſum nudi incedunt: nam apud illos maior eſt cotonorum copia. Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quàm adoleſcant, corpora compungunt ſtigmatibus nonnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuo remaneant. Notæ huiuſmodi præſentant ornatum quendam factum in ſindone opere polymito ex ſerico còntextum, coloris multiplicis. Plaga eſt admodum torrida: & quanto accedunt magis ad auſtrum, eo plus ſunt exuſtiores: & cum primis ſecus flumen calor graſſatur eximie ob arborum frequentiam. Nam æſtus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi ſunt tantæ magnitudinis, ut earum ambitus ſit pedum XVII. licet eminentia altitudinis nõ quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quàm pedes XX: carioſæ ſunt tamen, & ſine ſenecta, ut euenit annoſis arboribus, ſiue carie quapiam commaculatæ erant & corroſæ. Aiebant etiam incolæ multo eminentiores arbores in regione huiuſmodi eſſe: faciuntq́ hæ arbores, ut non difficulter credamus terram illam feraciſſimam fore: quoniã ubi arbores adoleſcunt in tantum incrementum, regio haud dubie non poteſt eſſe non irrigua. Fert etiam hæc regio elephantes, ſed ſylueſtres, neq; ibi cicures fiunt aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiuſmodi nemus egredientes, quos ubi ſum è naui ſpeculatus ego & ſocij compluſculi, exiliuimus è naui contendentes ad eos: qui ubi nos conſpexere, mox nemori ſeſe dedidere. Vidi & examinatum elephantum, quem occidi iuſſerat princeps quidam dictus Gnumimenſa, in gratiam meam. Is princeps accola eſt oſtij fluminis Gambræ, & profectus eſt uenatum concomitantibus compluribus Nigritis, biduo ferè continuo. In hoc igitur uenatu oppetijt prædictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris armati, & ſua arma omnia illinunt ueneno præſentaneo. Nec id uos lateat, hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur: Nam id genus animalium ſuapte natura ut ſues in cœno uolutantur creberrime. Hi itaque Nigritæ pone arbores deliteſcunt, ac prætereuntibus ele-

phantis

phantis ſagittas & uenabula infigunt, ſaliuntq́ miro modo de loco in locū, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui quum maxima mole prægrauetur, nequit inſidiantis ictus uelociſſimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potiſſimum ubi nullæ uiſuntur arbores, non euaderent profecto uires elephantorum: quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, ſed gradatim incedens: id efficit animalis uaſta magnitudo, & ubi uſu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem ſit conſequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuſcide, manum appellant. Hac itaq; homines corripit circumamplexu, & adeò iacit in ſublime, ut ſæpenumero correpti hoc modo prius efflent animam, quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuſcis non multum abſimilis labro ſuillo. In hoc differunt, quòd huic ea eſt uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. Id à compluſculis Nigritis accepi: non efferantur tamen, niſi prouocati: nec hominem lædunt, niſi prior iniuriam intulerit ipſe. Vidi ego aliquando illic occiſum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant ad duos palmos: uerum palmus contectus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut ſunt aliorum radices dentium: & quoniam eorum ſenecta dentibus cognoſcitur, aiebant argumento dentium amplitudinis feræ deſpicabilis, ipſum haudquaquā annoſum fore, ſi conferatur alijs proceribus, quorum dentes tantæ ſunt magnitudinis, ut uicem poſtium ſuppleant, & pro palis ſepes muniant, teſte Plinio: & ut ipſi referebant, nonnullis eò amplitudinis creſcunt dentes, ut duodecim palmorum menſuram excedant: & licet præfecerim, hunc elephantum, ſi ſpectentur cæteri, minime fuiſſe conſpicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carnium haberet, quàm tauri quinque noſtri. Donauit me igitur hoc elephanto princeps eo pacto, ut tantum carnium aſſumerem, quantum libuiſſet, reliquum uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratiſſimos habebant. Inuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuſcemodi ueſceret. Iuſſi igitur partem animalis concidi in fruſta, & ad claſſem deferri meam, móxque ahenis excoqui ſubiecto igne. Alij aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & toſtum comederim: non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, ſed experientiæ cauſa, ut iactare poſſem me aliquando eſitauiſſe eas carnes, quibus conterranei nunquam ueſci conſueuere, hæc ſumma eſt, carnibus, uidelicet, huiuſmodi me minime delectatum fuiſſe. Inſuauis eſt guſtu & aſperrima, duráque nimium. Tuli etiam ad claſſem promuſcidis partem, id eſt manus elephantis: euulſi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quaſi duorum palmorum menſuram excedebant, erantq́ amplitudinis haud contemnendæ. Hos igitur, & carnis nonnihil in Hiſpaniam detuli, &

Velocitas elephant.

tuli, & omnibus principem Don Hurich prænominatum donaui, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominibus regionis illius hactenus incognitam: nam hunc principē delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obſeruabat uir princeps, ut earum rerum fieret particeps, quæ opera ſua & diligentia cōperta fuiſſent.

De tibijs elephantis, & cabalino piſce,

CAPVT XLIIII.

NOueritis igitur, elephanti pedem teretem eſſe inſtar pedis equi, obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo ampliſſimoq́;, inq́; pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea, uidelicet, quæ proximior eſt plantæ: nam ſingulæ ungulæ groſſoni argentei menſuram haud excedunt: licet parui elephantis occiſi pes eſſet: uerum planta pedis eius unius palmi & medij excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut ſunt apud nos lignei aſſerculi, quibus in menſa uiri frugi utuntur: Galli tranſciu, nos talieros ſiue orbes appellamus. Donauit me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta menſuram trium palmorum ſuperabat: id egomet ſum metitus aſtantibus compluſculis, eademq́; latitudinem omni ex parte habebat. Donaui igitur principem rurſus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. Hæc itaque omnia princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri duciſſæ Burgundiæ dono dedit. Nec eſt quòd credant aliqui elephātum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimum: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi ſe proſternunt, & ſurgunt quum libuerit, contra quorundam opinionem. Flumen itaque Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piſcem miræ naturæ, inſtar uituli marini, ni caput equinum haberet. In hoc tamen uitulum marinum imitatur, quòd, uidelicet, modo aquaticum, terreſtre modo eſt animal, utroque elemento uiuens: uaſtum corpus habet, ut bos fœmina quæpiam: licet crura ſint multo graciliora: biſulcos habet pedes, & ut dictum eſt, caput non abſimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc proeminentes, ut eſt uidere in apris: ſuntq́; hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum impleant menſuram. Egreditur interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quàm hic huiuſcemodi piſcis inuenitur. Apud eoſdem Nigritas reperiūtur ueſpertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præſertim à noſtris non mediocriter differunt. Sunt & innumeri pſitaci, & piſces compluſculi noſtris prorſus abſimiles cum guſtu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud inſuaues.

De flumine

De flumine Caſamanſe,& capite rubeo. CAP. XLV.

EFfecit igitur noſtrorum aduerſa ualetudo,ſicuti retuli in ſuperioribus, ut operæpretium fuerit mox ab regione principis Batrinenſe abire: quare illinc ſoluentes,breui flumen euaſimus. Quũ igitur ſuperauiſſemus flumen dictum,& annonæ omne genus plurimum nobiſcum haberemus,uiſum eſt fore laudabile, ſi ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior ſolito ſecuritas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaſeramus ſinum Gambræ,& ab ea parte cõtinentis, qua dominatur Notus ſiue Auſter, mare ſæuiebat magis, nos Occidentem uerſus Zephyro prouehebamur abeuntes à continente: terra tamen quam deſeruimus,erat æqualis admodum,& innumeris ſcatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates, mox apparuit angelus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu,quum in eo nihil foret cõſpicui:& id pro comperto habuimus: illico ultra dictam frontẽ inſtar anguli omnis litoralis plaga nobis ſeſe uno intuitu præſentabat. Nauigabamus igitur diſcedentes ab ea quantum poteramus: quoniã allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrſus ad quatuor milliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora ſpeculæ fungentes officio,nec nõ alius in celſo nauis malo,qui prædicebat ſcopulos, & alia diſcrimina maritima, ut ſunt breuia & ſyrtes, & in mari terras ab aquis deſertas aliquando,ſicas appellamus. Interdiu ſolum adnauigabamus,uix uela facientes, ne in ſcopulos incideremus nolentes, noctu ſemper pauentes cuſtodem habebamus uigilem: ibant noſtræ celoces continenter,id eſt,mox poſt alteram altera,iactis ſortibus,quis præcedere deberet: nam quiſq; alium præmittere uoluiſſet: uerum ne quis ferret grauatim frequentius quàm cæteri ſubire pericula,alternatim id præcedendi officiũ nauabamus. Igitur à latere regionis prædictæ iter facientes,ita tamen ut terram conſpicaremur uſquequaque,die tertio poſtquam illinc ſolueramus,peruenimus ad oſtium fluminis cuiuſdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè paſſibus: & procedentes quaſi ad occidentem mox reperimus paruum ſinum quendam:ubi ancoras iecimus,quum iam adueſperauiſſet. Quum uero illuxit,uela dantes uentis,dum inſinuamur nonnihil cedẽtibus terris, ecce oſtium alterius fluminis,quod magnitudine cum illo Gambræ fluuio propè contendebat:in cuius ripis utrinque arbores conſpiciebantur innumeræ: & quoniam uiſa eſt plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Oſtio igitur applicuimus,& quiſq; noſtrum cymbas emiſit ſuas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices ſupplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emiſimus, ut terram & mores hominum ac flumina,& ſi quid ultra dignum erat ſcitu,explorantes nobis referrent. Profecti igitur,& dicta exequentes rediere: id noui afferentes, flumen, uidelicet, uo-

cari

cari Ra, ditionem eſſe principis Caſamanſæ Nigritæ qui interiora fluminis incolebat ad triginta milliaria: uerum principem domo per id tempus abeſſe, & bello uacare cōtra uicinum regulum. His itaq; cognitis, die ſequēti illinc abiuimus. Nec præteribo ſinum hunc Caſamanſem abeſſe à ſinu Gambræ ad leucas ferè xxv. quæ milliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis, & gentibus, CAP. XLVI.

QVum à flumine memorato receſſiſſemus, litori ſemper inhærentes, ad quoddam caput deuenimus, noſtra ſententia à prædicto flumine diſtans milliaria xx. & id caput eminentius eſt nōnihil ſi terræ circumadiacenti conferatur: & quoniam in fronte præferebat terram rubram, Caput rubrum nuncupauimus: & rurſus ſuperato Capite, nauigātes deuenimus ad oſtium alius fluminis, patens noſtro iudicio iactu arcus, quod prætereuntes ibi nihil immorati, ſinum ſanctæ Annæ appellauimus, & perſequuti iter noſtrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi ſanctæ Annæ, & hoc ſinū nuncupauimus ſancti Domini. Is abeſt à Capite rubro milliaria fere lx. Illic abeuntes nauigādo ſemper à latere poſt unius diei nauigationē deuenimus ad uaſtiſſimum cuiuſdam ingentiſſimi fluuij oſtium, quod primo cōſpectu cenſuimus ſinum eſſe quēpiam. Verum quoniā altrinſecus conſpiciebantur arbores innumeræ Auſtrū uerſus præſertim, flumen eſſe cognouimus: nam oſtium fluminis patebat ferè milliaria xx. Triuimus igitur tempus traijciēdo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere inſulæ quædam. Decreuimus propterea illinc prius haudquaq; ſoluere, quàm de regione comperti aliquid habuiſſemus. Iactis itaq; ancoris, ſtationem inibi fecimus noſtram: & ecce ſequenti mane almadiæ duæ ad nos citatiſſimo gradu contendebant, quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reaſſumptis animis, ad arma concurſum eſt, ut ſi forte ueniſſent uim illaturi, non inermes deprehenderemur: non prius tamen appropinquauere nobis, q̃ erecta haſta quapiā, cui adligauerant ſindonem albā, ut ſecuritatē accedendi peterent. Signo huiuſmodi hoc uiſo, & nos idem dedimus concordiæ ſignū: quo conſpecto Barbari acceſſere propius, & in primis maior almadia celoci meæ appropinquat, noſq; lumina nuſq; deflectentes cōtuebantur, uiros albos admirati, naueſq; noſtras mirari non deſinebāt, malumq;, & antemnā, res illis incognitas conſpectabant propè ſtupidi. Quare percupidus ego noſcere gentem, & ad mutua colloquia deſcendere, monui mancipia noſtra, ut compellarent hos Nigritas. Verum luſere operam loquendo, quoniam nuſquam noſtrā linguam intellexere, minuſq; noſipſi eos intellexeramus: quod ſummopere diſplicuit. Illinc igitur ſoluimus, ubi ſciuimus nos terere incaſſum tempus: decreuimus cōducibilius fore, ſi gradū referentes ultrà nō progrederemur: quandoquidē quanto magis ulteriores plagas adiuiſſemus, tanto minus eorum idiomatis capaces eramus, nullaq; cōmercia ſperabamus, ubi ſermonis mutui copia nō

 dabatur,

dabatur, reluctante natura. Hæſit itaq; cordi nobis regredi,& lares patrios repetere: non prius tamen illinc abiuimus, quàm merces nonnullas commutauerimus biduo in oſtio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionem propè terram cõtigere, adeò deprimebatur. Deprehendimus etiam ibi naturæ quædam pugnantia, quæ nuſquam comperimus, ubi Chriſtiani degunt, aquam, uidelicet, creſcentem, decreſcentemq; decremento, actuq; imparibus. Nam Venetijs & alibi gentiũ, mare flat horis ſex, & in totidem reflat, id eſt, creſcit & decreſcit paribus ſpatijs. Illic uero increſcit mare horis quatuor, & idem decreſcit horis octo, idq; fit impetu tanto, ut non ſit ſatis exiſtimare an res credulitatem omnem ſuperet, adeoq; mare ſæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili ferè pondere, ne ſic naues ſiſti ſatis poterãt: & uſu aliquando euenit, ut atrox tempeſtas eò diſcriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere non ſine diſcrimine uitæ, quoniam maior feruor & æſtus procelloſi maris erat quàm uis uentorum.

Quomodo illinc ſoluimus ob id quòd idioma neſciebamus,

CAPVT XLVII.

ABiuimus itaq; ab oſtio huius uaſti fluminis, ut rediremus Hiſpaniam, iter facientes per has inſulas, quæ à cõtinente per milliaria fere triginta abſunt, hæ enim ſunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, ſoli ſunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depreſſi admodum, inq; eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi ſermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur ſoluentes, uerſus patriam contendebamus, quò deo miſerante breui peruenimus laboribus innumeris ſuperatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS EX VLISBONA VSQVE CALECHVT, TRADVctus ex idiomate Luſitano, in Italicum ſermonem.

CAPVT XLVIII.

QVICQVID ego uidi accepiq; ab alijs per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in ſuperiore tractatu: uerũ poſt me eaſdem partes adiuere compluſculi, & comprimis Portugallenſes, qui orbis explorandi cauſa ab eorum rege ex compoſito miſſi fuere: nam fato iam functus, ſuo principi infanti Don Hurico rex Luſitaniæ celoces duas expediuit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iuſſit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum claſſis præfectum concomitatus eſt adoleſcens quidã, cum quo mecum

maxima

maxima intercedit amicitia, quiq; dum peragraui eaſdem partes, amanuen/ſis meus fuit. Quum itaq; redirent præfatæ celoces, ego Aloyſius Cadamu/ſtus conceſſeram eò loci, qui dicitur Lachus, non longe à Sacro promontorio Luſitaniæ, aliter dicitur Caput ſancti Vincētij. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus præfectus claſſis & amicus ille meus diuerterunt in ædes meas, qui abs me amice excepti, omnem ſuam nauigationem ſedulo expoſuere, lo/caq;, & quibus nomina indidiſſent haud reticuerunt, explicantes ſingula ex ordine, prout in ſequētibus mox colliqueſcet, & in primis ſunt orſi à ſinu ma gno, quem nos adiueramus. Primo loco itaq; dictus amicus referebat ſe lu/ſtrauiſſe duas memoratas magnas inſulas, quas cultas eſſe adſeuerabat, & in primis ad alterā illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti ſunt, licet alterum alter haud intellexerit: uiſere tamen eorū domos, quæ ſunt mapalia, id eſt, ex paleis humiles caſæ, paſtorales domos appellamus, inibiq; coloſſos & ſtatuas ligneas idolorum comperere, quibus ſatis ac ſuper cogno/uere eos idolorum ſeruituti eſſe addictos. Vbi igitur nihil conſequi ab eis po/tuere linguæ difficultate, illinc abiuere iter ſuum perſequuti à latere ſemper, donec deuenere ad oſtium cuiuſdam magni fluminis, quod, ut aiebant, pate/bat longitudine trium uel quatuor milliariū, aiuntq; dictum flumen abeſſe à ſinu magno, cuius meminimus, milliaria ferè quinquaginta, per latus ſemp: adfirmabatq; dictū ſinum uocari de nomine cuiuſdā reguli dicti Beſegnè, cuius regio adiacet dicto fluminis oſtio. Deniq; abiuimus à fluminis prædi/cti oſtio, à latere ſemper maria ſulcantes, quoad peruenimus ad quoddā Ca/put, quod Verge appellant, cuius plaga aſperatur montibus, nō tamen mul/tum attollitur, diſtatq; eorum ſententia, flumen prædictum à Capite huiuſ/modi milliaria ferè centum & quadraginta. Suntq; in his montibus arbores propè innumeræ, ſua uiriditate uoluptatem contuentibus etiam eminus affe rentes: proceræ igitur ſunt, & conſpicuæ admodum.

De Capite Sagres, & alijs tribus, ac de nominibus ingentiū fluminū,

CAPVT XLIX.

SVperauere igitur dictum Caput Verge, à latere ſemper nauigantes iti/nere milliarium lxxx. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omni/bus, quæ unquam uiderant ipſi: nam tollitur in ſublime ſupra omnem æſti/mationem, & acuminatur inſtar adamantis, ſcatetq; multijugis arboribus, huic nomen indidere Sagres, in memoriam eius arcis, quam in fronte pro/montorij Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iuſſit, quā appellauit, Sagren. Hanc Luſitani Caput Sagres de Signea appellāt, addebantq;' nau/cleri memoratos populos idolorum latriæ plurimum uacare, argumēto ima/ginum lignearum, quas colunt impenſe, nec prius diſcumbunt cibum ſum/pturi, quam dapes obtulerint ſuis idolis. Sunt nigri, & ferro candēte notas & ſtigmata inurunt corpori, præſertim in fronte: hi tamen citius in ſubcinericiū

colorem inclinant quàm in nigrum : pro ſubligarijs quibus pudenda conte/
gunt,libris utuntur arborum, cætera ſunt nudi,arma habēt nulla, quia ferro
carent. Viuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis, uidelicet,& faſiolis noſtris
non abſimilibus,licet elegantioribus,carnibus ueſcuntur uaccarū caprarūq́ꝫ:
non tamen ad ſatietatem,quoniam nec huiuſmodi abundant. Et ultra dictū
Caput aiunt eſſe duas inſulas perquā mediocres ob anguſtiam illarū incul/
tas:altera illinc milliaria ſex,altera octo diſtat,ſcatēt tamen arboribus:habent
etiam illius fluminis accolæ almadias quaſdam inſtar noſtrarum maximas,
his maria ſulcant,hæ enim ſunt triginta uel quadraginta hominum capaces:
ſtantes remigant, ut præfecimus : aures habent circunquacꝫ terebratas fora/
mine multiplici. In his foraminibus appendūt annulos aureos,ut olim mar/
garitas Ægyptij:ferunt etiam appenſos annulos naribus,quos haudquaquā
detrahunt,niſi cibum ſumpturi. Itidem agunt & fœminæ:id plus habēt mu/
lieres principum & optimatum, quòd perforata circunferunt labra , incꝫ eis
condalia,annulorum genus,ut alij Mauri gerunt,adimuntq́ꝫ pro arbitrio,&
id eſt, principatus uel magnæ claritudinis ſpecimen præclarū . Vltra dictum
Caput Sagres ad milliaria ferè xl. iuenitur alius ſinus dictus nomine ſanctus
Vincentius, cuius oſtium patet ferè milliaria quinquaginta , ſecus latus præ/
dictum . Eſt alter ſinus dictus Viridis, magnitudine excedit ſinū ſancti Vin/
centij. His fluminibus & ſinibus indidere nomina Luſitani nautæ, quos rex
Portugalliæ eò miſerat explorādi orbis gratia. Regio eſt tota implicata mon
tibus,unde & amnes, & parua flumina compluſcula deriuantur,reddūtq́ꝫ ir/
riguam terram, nec peragratu eſt difficilis. Vltra dictum ſinum Viridem ad
milliaria circiter cc.& quatuor aliud Caput apparet,quod Lætum appellarūt,
ob apricitatem regionis,quæ à dicto Capite auſpicatur. Poſt hoc caput mons
eſt eminentiſſimus,totus arboribus cōſitus iugiter uirētibus. Superato dicto
monte introrſus mare ad octo milliaria uiſuntur inſulæ quædam paruæ,qua
rum maior ambitu patet milliaria quaſi duodecim,hanc Sylueſtrem appella
runt,montem Leonem dixere : huic ſuccedit ima, ſed patens regio tota hare/
nis ſtrata, ut plerunqꝫ in litore maris eſt propter fluxum & refluxum iacta/
bundi ſali . Quum uero prætericueris montana Leonis, mox fluuius labitur
ingens , cuius oſtiū circuitu patet milliaribus fere tribus: fluuiū Rubrum ap/
pellarunt , ducti hoc argumento, quòd terra erat rubra, & in eundem colo/
rem aquæ,quæ ſolēt eſſe cœrulei coloris,inclinabāt: huic flumini adiacet pro/
montorium,quod de nomine fluminis nuncuparunt,eiſdē moti cauſis. Con
tra autem dictum promontorium uiſuntur duæ inſulæ pari nomine nuncu/
patæ,& inde Septentrio uiſitur , nō plus diſtans à mari quàm hominis men/
ſura,adeò ut uideatur contingere aquas . Diſtat autem oſtium prædicti Ru/
bri fluminis ab hac inſula milliaria quaſi decem. Superato mōte Rubro, tel/
lus ſe ſinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens,quem appel/
larunt

larunt ſinum ſanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ eſt uirgini beatæ celebris, quia in exortu canis, quum candens ſidus dominatur plurimum, conſpectæ fuere niues, fluuius huiuſmodi repertus eſt. Ab altera parte fluminis eſt frons quædam è regione, cuius paulum introrſus mare eſt quædam inſula, ubi mare harenã emittit, & efficit breuia innumera, eſtq́ procelloſum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea inſulam dixerunt Scamnorum, quoniam ſic egeſtæ harenæ referunt ſcamna, & abacos, ut dictum eſt abunde ſuperius. Vltra dictam inſulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidere, quoniã ea die eſt repertũ. Abeſt autem promontorium huiuſmodi à dicta inſula milliaribus xxiiij.

De flumine Palmarum, & alijs compluribus,

CAPVT L.

VLtra itaq́ dictum flumen ſanctæ Annæ ad milliaria ferè lxx. per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditum eſt: oſtium autem huius fluminis licet uaſte pateat, eſt tamen repletum harenis, & breuijs, quæ quaſi inacceſſum ipſum faciunt, quoniam nõ ſuperatur abſque magno diſcrimine. Item abeſt Caput ſanctæ Annæ ab hoc flumine milliaribus propè lxx. totumq́ litus eſt aridũ, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarũt Sinum fluminum, argumẽto, quòd quando repertum eſt id flumen, conſpexere innumeros amnes, & aquarum decurſus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad milliaria xxiiij. per litus ſemper, caput quoddã inuenitur, & in mare multũ eminens, inq́ eo mons peraltus: hoc promontoriũ appellarunt Caput montis. Vltra quod progrediendo ad ſex milliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neq́ eminẽs, & in eo paruus admodũ mons, quem Corteſium nominarunt. Ibi igitur collucentes ignes quamplurimos uidére, præſertim ſuper arbores, & in litore uaſto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos ueluti è ſpecula conſpectarent: erant enim illis noſtra nauigia hactenus incognita. Superato dicto Capite, ſecus litus nemus condenſiſſimũ conſpicitur, cuius arbores maris aquas obumbrãt, adeò ipſi mari adiacent. Poſt hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarum uiri tres nudi, qui pro armis clauas quaſdam gerebant: nam hæ clauæ referebãt ſuo modo tela: habebãt etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alij habebant dentium humanorum torquem collo dependẽtem: hos compellare & alloqui uarijs interpretantibus mancipijs cœpimus: uerũ licet Turcimanni noſtri forent Nigritæ, & uarias noſſent linguas, nuſquàm tamen cõſequi potuere, ut mutuo ſe intelligerent: & quamuis alter alterum intelligere nequiuerit, tres tamen ex illis ingreſſi ſunt noſtras celoces, quorum unum cœpimus

 ducendum

ducendum ad principem,quoniam rex iuſſerat,ut quoties eueniſſet, ut ultrà progredi nauigando complacitum nobis non foret,ex ultima regione quam adiuiſſemus,uirum quempiam ui uel amore abduceremus. Vt itaque dicto principis pareremus,hunc ui abduximus Vlisbonam, quem alloquutus eſt mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vlisbonæ propè ex omni genere mortales cõpluſculi: propterea ſperabat princeps ſe abductum uirum per diuerſa mancipia poſſe de rebus nouis percunctari. Quum igitur tentaſſent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uiciſſimq́ intelligerentur, nullus unquam eſt id conſequutus, præter fœminam Nigritam, quæ addicta erat ſeruituti cuiuſdam patricij Vlisbonenſis. Hæc itaque uirum huiuſmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec eſt conſequuta decus huiuſmodi idiomate proprio,uidelicet, patrio, uerum lingua quadam media,quam uterque probe callebat. Igitur interprete fœmina huiuſmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc,unicornes uiui reperiebãtur, & aliæ res quamplurimæ. Quare quum dictus princeps hominem domi tantiſper habuiſſet, donec uir edoctus eſt res regni ſui præclaras: denique decreuit eum miſſum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipſe petierat. Expedita itaque celoce iuſſu principis, hic Nigrita patriæ reſtitutus eſt honorificentiſſime. Vltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiuſmodi, nemo eſt adhuc progreſſus uſque ad eum diem quo ego ſolui ab Hiſpania, qui fuit M.CCCCXCIII.menſis flebruarij primus. Cæterum nemori prædicto nomen eſt inditum ſanctæ Mariæ finis. Nec id prætermiſerim, quòd die ſeptima dum redirem ſecus litus nauigans, uidi Caput Album, quo poſtera die ſuperato circiter meridiem in mari apparuit belua immaniſſima, habens effigiem piſcis, quæ in nos gradu citatiſſimo contendebat: hæc à nobis in prora exiſtentibus conſpecta eſt illico, quam ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe qui uaſtiorem nuſquam uideramus. Ibat igitur belua huiuſmodi tanto impetu ac fragore, celſò ue capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re ſubita præſentaneum cœpimus conſilium: decreuimus propterea nobis fuga conſulere. Datis itaque uento uelis quàm celerius potuimus, altum petentes, euaſimus diſcrimen deo fauente. Præuentus eſt ergo piſcis huiuſmodi ſpatio unius milliarij: nec propius acceſſit: tunc eſt à nobis conſpectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ conſiderauimus. Quum enim caput ſupra aquam efferebat, uidebatur alas quaſdam habere inſtar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adeſt aquarũ copia. Ob id, noſtra ſententia, uiſa eſt belua nõ minor liburnicis, id eſt, galleis noſtris. Quam ob rem Hiſpani omnes qui aſſueuere magnis nauigationibus, fatebãtur ingenue, nunquam uidiſſe atrocioré uaſtiorem ue beluam, quam tãtopere formidauiſſent,

midauiſſent:licet innumeras uidiſſent balenas:confeſſione igitur eorum hæc belua balenam ſuperat magnitudine.

De digreſſu & regreſſu Luſitanarum nauium,
CAPVT LI.

NAues igitur quas miſit ſereniſſimus rex Portugalliæ, hæ fuere, primo tres, quarum duæ doliorum xc. capaces erant, baloneros appellant, aliæ uero doliorum L. poſtremo nauem onerariam mediocrem, quæ annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines ſupra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vlisbona nona Iulij, M. CCCCXCVII. duce Vaſco de Ghimam. Decima uero Iulij M. CCCCXCIX. nauis quæ tulerat dolia L. Vlisbonam redijt: præfectus uero claſſis ad quandam inſulam Capitis uiridis applicuit, ut germanum ſuum, qui graui ægritudine adflictabatur, in terram exponeret. Altera naui retenta doliorũ xc. capace, aliam uero combuſſit uirorum penuria, & alteram quæ uehebat annonam, rogo demandauit, quoniam etiam digreſſuri domi decreuerant, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac alijs compluribus locis, CAP. LII.

QVum itaq; rediremus domum, erant nobiſcum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum adflictabantur: alijs & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, ſanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus ſolito adiueramus ad leucas ferè octingentas. Vltra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ ſpei uſque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. ſuperaruntq; dictum Caput ſpei leucis ferè ſexcentum, à latere ſemper populi ſunt Nigritæ: & peractis dictis ſexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in oſtio eſt frequens uicus Nigritarum, qui quaſi eis Mauris ſubijciuntur, qui introrſus degunt, Nigritis bella inferunt aſſidue. Dictum flumen auro ſcatet ingentiſſimo, ut referebant accolæ fluuij: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunam opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus claſſis ſiſtere gradum noluit, ſed progredi celerrime cupiebat. Progreſſi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti ſumus urbem circundatam muro, cultamq; à populis, Indis haudquaquã abſimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu Maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti ſumus, à quo cõſequuti fuimus itineris ducẽ, pilotũ appellant. Traiecturi eramus ſinũ quendã, cuius naturã ignorabamus: urbs Melindæ appellatur, in ingreſſu oſtij ſinus ſita eſt, quẽ ſinũ altrinſecus Mauri inumeri uicatim accolũt. Is igitur

pilotus linguam Italicam probe nouerat. Superauimus igitur ſinum traie-ctu leucarum ſeptingẽtarum: & tandem deuenimus ad urbem Chriſtiano-rum pergrandem, quæ magnitudine ſuperat Vliſbonam, Calechut appel-lant, cuius ſinus frequens eſt urbibus, & oppidis Maurorum: & in capite ſi-nus ſunt quædam anguſtiæ maris, ut dicimus ſtrictum Romaniæ. Supera-tis his anguſtijs, aliud mare occurrit, id eſt, ſinus, mare Erythræum appellãt, ſiue Arabicum: & ab hoc latere domus ſceleſtiſſimi Mahumetis abeſt itinere trium dierum, Mecha dicitur, ubi arca Mahumetis, & ibi præclara ciuitas, à Mauris culta, & mea ſententia, is eſt ſinus Arabicus, in quem, ut meminit Pli-nius, Alexandri magni & Romanorum arma penetrauere, & Romano tan-dem paruit imperio.

Mecha

De ſitu urbis Calechut, & de moribus regis, & de eius regia, CAP. LIII.

ET ut reuertar deſcripturus urbem Chriſtianorum Calechut, Vliſbona maiorem eſſe noueritis. Hæc igitur colitur ab Indis Chriſtianis, qui in eum colorem inclinant, qui eſt inter nigrum & album, Bigas appellant: ibi templa complura, & tintinnabula: uerum ſacerdotibus & cultu diuino carẽt, tantum in ſuis delubris uiſuntur: uaſa quædam cum aquis, cum etiam balſa-mo plena, omnicꝙ triennio immerſi flumine quodam baptizantur. Is flu-uius præterluit urbẽ, ubi templa ex lateritijs coctilibus calceꝙ fabricata con-ſpiciuntur more Maurico. Diuiſas uidebis urbes per uicos & angiportus, ut mos eſt in Italia, ſtratas nos appellamus, Galli ruas. Huius urbis regi incre-dibilis ſeruitus exhibetur à ſubditis, uiuit more regio ac ſublimi faſtu, lon-gum ſeruorum ordinem poſt ſe trahens: admiſſionales, & æditųos ac cubi-cularios habet quamplurimos, regiamcꝙ pulcherrimam. Verum rex urbe aberat, quum præfectus claſſis noſtræ appulit portum Calechut: qui ubi de eius appulſu certior eſt factus, mox illinc ſoluit, agebat in quodam oppido, quod diſtat à Calechut quinque uel ſex leucis. Redijt igitur Calechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus: & demum triduo tranſacto, iuſſit accer-ſiri præfectum claſſis noſtræ: quem ubi terram tenuit, illico excepere ho-minum quinque millia, & ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum: cuius fores obſeruabant æditui decem, clauas geſtantes ex ar-gento faberrime factas. Deinde peruenere ad cubiculum regis, ubi rex ia-cebat in lecto imo, qui ſic condecorabatur: primo totum cubiculum ſtratum erat uiridi ſerico, uilloſóque, uelutum appellant: at eius parietes cooperie-bantur ſerico multiplicis coloris ritu Damaſceno contexto: cubile uero in-ſtratum erat ſtragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeóque ditiſſimo inumbrabatur. Tum rex lecto ſic eſt orſus ab imo, qui mortales fo-rent, quó nam peterent, auide percunctatus. At noſtræ claſſis præfectus, O

Velutum

rex

rex, inquit, Chriſtianorum mos eſt, ut quum principem princeps per interꝰnuntium alloquitur, prius non promat legatus ſui principis mentem, quàm aſtantes paululum ſeceſſerint: tunc rex innuit ſuis, ut parumper ſecederent: moxq́ præfectus claſſis regem his dictis alloquitur, Regem, uidelicet, Portugalliæ iampridē compertum habuiſſe, quanti facundus foret, utpote rex celſitudinis immenſæ, ac Chriſtiani nominis non contemptor, cupiebat propterea enixe in eius amicitiam, & neceſſitudinem recipi, ſi pacis & concordiæ ſuperit locus quiſpiam: & quod in huius rei certius argumentum, per ſuū legatum condigne eum ſaluere iubeat, ut Chriſtiani reges ſeruant, ut mutuis conſalutationibus apprime gaudeant. Rex itaq; legationem, & regis conſalutationem perquàm humane excepit, iuſſitq́ uni è ſummatibus locupletioribus, ut præfectum noſtræ claſſis honorifice domi exciperet, monuitq́ ducē, ut ſereno animo conquieſceret.

De aromatibus & moribus Calechut, CAP. LIIII.

IN hac itaque urbe Calechut uiſuntur ditiſſimi mercatores, innumeriq́: hi ſunt qui regē tum muneribus tum ingenio ſibi conciliant, & fere pro libito gubernant cuncta. Habēt propterea Moſcheam in foro, & ibi cōmercia exercent ſua, plerunq; ſunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimonijs. In urbē itaq; Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet, cinamum, piper, gariophyllum, zinziberim, thus, lachā. Sunt & ſyluæ ſandalij cōdenſiſſimæ: non tamen huiuſmodi aromatum genera ibi naſcuntur: ſed fere undequaq; importantur, ab inſula præſertim, quæ abeſt ab urbe Calechut leucis clx. à continente autem leuca una, in eodem latere ubi ſita eſt urbs Calechut: eò itur terreſtri itinere xx. dierum ſpatio: incolitur à Mauris, neque Chriſtianis: Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam ibi eſt emporium, & eorum ſtatio: potior illorum moneta appellatur ſaraffi ex auro obryzo defecatoq́: hāc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere noſtri nummi aurei, eam granis binis excedunt ſaraffi: & ibi Venetorum, & Genuenſium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Soldanū arbitrantur. Ibi etiam ſunt panni ex ſerico omniū generū, cocco alij, alij Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiā uidebis byſſinū, id eſt, coccum Tyrio infectum, & id genus cōplura ſunt, & panni auro intertexti pluriſariā, Attalici dicuntur: æra aūt fabrefacta, & ſtannea uaſa plurima comperies. Et ut tandem finiam, fere ibi nihil deſiderāt, quod ad humanū cultū pertineat. Et hæc mea ſententia ex Babylonia Ægypti cōportantur, Cayrū appellant.

De nauibus quæ cauent à magnete, & de pretio aromatum,

CAPVT LV.

POrtugallenſes in urbe Calechut cōmorati ſunt, à die decimonono Maij uſq; in diem xxv. Auguſti: & per id tēpus uiderunt innumeras naues, utpute ſupra mille ac D. quæ ultro citroq́ cōmeāt cōmercij gratia, & præſertim aromatum,

aromatum. Inter has naues quæ magnitudine alias excedit, non eſt capax cc. doliorũ: earum ſunt magnæ quædã, nõnullæ uero paruæ, unũ tantũ malum habent, id eſt, arborem: nec nauigant, niſi uentum habeant in puppi, adeoq́ʒ æſtibus maris interturbantur, ut nonnunq́ʒ ſemeſtri ferè continuo, ut tranquillũ fiat mare expectent: ſubmergũtur plurimæ, & miro artificio ſunt fabricatæ: ſunt tamen debiles, perinde ut armorum pariter ac tormentorũ ſint impatientes: quæ uero contendũt ad inſulas, ut inde comportẽt aromata omne genus, fundi ſunt perquàm mediocris, adeò ut paruo ad nauigandum alueo egeant. Aliæ ſunt quæ idcirco abſq́ʒ ferro ſunt, quoniã uim magnetis pauent: nam is lapis uiſitur ſupra dictas inſulas, quà iter ipſi faciunt. Dum urbi appellere uſu uenerit, illarum ſtatio eſt in terra, in luto tamen. Id enim curant ex compoſito, ut tutius degant in arido: quum increſcit mare, dant operã ut eius æſtu naues impellantur in ſiccum, & ibi tantiſper manent, donec finitis commercijs ſoluere illinc complacitum fuerit: mare ibi creſcit & decreſcit ſingulis ſex horis, ut apud nos. Viſuntur aliquando in ſicco naues quingentæ uel D C. quæ res propè eſt incredibilis. Pondus cinami, id eſt, cantarorum quinq́ʒ pretium x. aut xij. ducatorum non excedit, ſi ſuam monetam cõſideres, id eſt, *Zaraffi* zaraffos, ferè idem pretium erit, ut præfecimus. Vbi uero legitur, minore multo pretio, utputa ſex aureis pondus uenditur cinami, tantundem uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. Lacha aũt fere nihili uẽditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. Itidem ſandalium, cuius nemora uiſuntur: pro his rebus nihil præter aurum & argentum, aut choralium recipiunt. Merces uero noſtras præter linum paruifaciunt. Linum igitur ibi eſt in pretio: nam noſtri nautæ camiſias complures pretio non mediocri uendebant permutatione aromatũ: licet ibi tela ſit perquam ſubtilis & candida, quæ, ni fallor, Babyloni, quæ eſt urbs Nili, quam Cayrã appellant, tunditur ut hic. Si ſoluendum eſt uectigal, pro centum quinq́ʒ ſoluunt: pretioſos lapides tulere paucos, & eos fere pretij nullius: quoniam, ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus commercia exercebãt. Dicunt etiam ſubeſſe aliam cauſam, quur non tulerint lapides, quòd, uidelicet, maiore pretio quàm autumauiſſent uendebantur. Itidem de margaritis aiebãt, nos tamen ſecus credimus: ſed nobis perſuademus eos perquàm uili pretio uendi, licet à Mauris emantur, qui ſemper plus æquo rem æſtimãt, proq́ʒ re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet, berillos, topazios, zaphyros, adamãtes & chryſolitos, aiunt tamen præfectum claſſis emiſſe lapides pretioſos complures, argumento quòd omne ſuum argentũ cum lapidibus huiuſmodi permutauerit, uidelicet, uaſa aurea argenteaq́ʒ cælata, quæ cauſa ſplendidioris apparatus ſecum tulerat.

De Mecha

De Mecha ubi eſt arca Mahumetis,& de monte Sinai,& mari rubro, Cap. LVI.

NAues quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem ſinum prægrandem traijciunt, quem Luſitani ſuperatis illius anguſtijs cymbis quibuſdam, mare Erythræum, id eſt, rubrum traijciũt: dehinc terreſtri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uiſitur, quæ à litore maris rubri abeſt introrſus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id eſt, Chayrum Nili contendunt, tranſeunt ad radices montis Sinai,& demum per ſiccam harenam, ubi turbo quandoq; adeò ſæuit pulueris, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum ſinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices prope Mauris adiacentes, cum quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticũ, quod fert Creta, id eſt, Candia inſula: ex Chayro tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quòd nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Chriſtiani albi eò iuere commercij cauſa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongosq;, ut ſolent Germani: barba his erat promiſſa inter nares & os, ut Byzantij mos eſt aulicis: cætera tonſi, barbasq; huiuſmodi maſtuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatos ferreis loricis, *Maſtuchi* ac thoracibus, noſtris non abſimilibus: haſtisq; quibuſdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum noſtris minora: poſtquam conſueuere ſingulis biennijs ſemel eò contendere, claſſem non mediocrem trahentes, utputa nauium xx. aut xxv. Hanc gentem incolæ Calechut adhuc neſciũt, mercesq; præter linum quod deferunt candidum ſubtiliſſimumque, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hiſpanæ, exportant aromata: eos igitur ex Germania aduenifſe minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut ſint Tartari è Roſcia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui ſperamus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui ſecum profectus eſt, nunc apud præfectũ claſſis captiuum *Medius* agit: nam nolens nauigat.

De cibatu regis Calechut,& eius populis, CAPVT LVII.

ADdictam urbem Calechut Chriſtianorum magnam uim tritici comportant Mauri ſuis nauigijs: una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum, qui tertiam ſolidi partem complent: panem conficiunt abſq; fermento, non habent clibanos, uerum ſub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eúmque faciunt in diem: oriza abundat,& bobus, uerum noſtris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Aſſyrijs malis, eiſque dulcioribus, pomiſque omne genus citrinis, alijsq; fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes,& paſſas,& propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abſtinet: nam is mos

mos inoleuit apud eos, ut ipſe rex, ac reliqui aulici & probi fere omnes nihil edant, quod mortem patiatur: nullo ergo animali uescũtur, hoc argumento, quod dominus noſter Chriſtus deus omnipotens tulit ſententiam in Chriſtiana hiſtoria, ut qui mortem intulerit, & ipſe pereat, alludẽtes ad illa uerba: Qui ferit gladio, gladio peribit, uiri potius ſtolidi quàm ſimplices. At populus in promiſcuum & carnibus ac piſcibus ueſcuntur, ſoluti his curis: non tamen necant bona animalia, ut ſunt boues, eosq; benedictos dictitant: & quũ prætereunt, contingunt manibus, eosq; deoſculantur, ut noſtri ſimpliciores deoſculantur ſanctorum imagines, quum manum ad os referũt deoſculando nõ alia magis de cauſa, quàm quia ea tetigit imaginem. Verus itaq; rex illorum lacte uiuit ac butyro, oriza quoq; & alijs compluribus: eundẽ ritum in cibatu aulici & ſummates obſeruãt. Hic itaq; rex arroganti ac ſuperbo faſtu recumbit, palmarum ſucco pro uino utitur. è uaſe argẽteo bibit, ita tamen ut uas labra non contingat. Suſpenſo itaq; uaſe, inſtar crateris uinum demittit guttatim, & ori infundit. Piſces ibi noſtris haud ſunt abſimiles, regio frequens eſt piſcatoribus: maiores equos noſtris habẽt, uerũ Mauri eos nõ magni faciũt.

De cognitione Chriſti quam habent, & de notitia pontificis Romani, CAP. LVIII.

CHriſtiani qui urbem Calechut incolunt equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiuſmodi abundat: quæ ubi manſueſcunt facillime, rex cum aliquo contendit trahit ſecum innumeram peditum multitudinem: nonnulli uero elephantis uecti, regem concomitantur. Rex uero humeris hominum nobilium fertur: uiri pubetenus tantum ueſtiuntur, cætera uſq; ad inguina nudi. Veſte utũtur cotonina, quoniã eo panno abundant plurimum: utuntur & pannis ſericeis, & in primis illuſtriores: at alij alijs utuntur ueſtibus, prout patitur illorum cenſus & opulentia. At nobilium uirorum mulieres, etiam ſupra cincturam carnes uelant telis ſubtilioribus. Egregiæ uero fœminæ uſque ad pubem tantum corpora tegunt. Mauri autem more ſuo ueſtiti incedunt, cooperti ad talos uſque. Abeſt hæc ciuitas ab Vliſbona leucis millibus & octingentis: quæ ratione ſubducta, ut leucæ cuilibet dentur milliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet milliaria quindecies mille & ducenta: tantundem metiri oportet in regreſſu: quare ſi penſitatius quis conſideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici poſſit, comperiet profecto tantam locorum diſtantiam metiri non poſſe citius quàm decimoſexto menſe. Mauri uero nautæ ad ulteriores regiones duce Septentrione nauigant cum inſtrumentis quibuſdam ligneis, quadrante, uidelicet, & aſtrolabio. A' dextris ſemper quum ſinum Perſicum traijciũt, referunt pilotæ illorũ. id eſt, duces itineris, quòd ad meridiẽ ſuperſunt inſulæ xi. mille illis inacceſſæ, quas nõ adeunt, quoniã nimium tendunt ad meridiem, adeò ut nõ ſit tutus acceſſus.

Pilotæ

acceſſus. Forte fortuna hæ ſunt, quas nuperrime rex Hiſpaniarũ inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neq; conſuetudines: quoniam multum abeſt ipſe ab Calechut, introrſus plurimum. Chriſtum credunt natum ex uirgine Maria, neq; peccaſſe unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuumq;, ac Hierosolymis ſepultũ. Papam uero ſciũt Romæ degere: alioquin ſanctæ Romanæ eccleſiæ notitiã haud habent aliam: norunt literas, & ſua lingua ſcribunt.

De aromatibus, ubi naſcantur. CAP. LIX.

IBi igitur ſunt innumeri elephantorũ dentes, ac cotoni, ſaccariq; plurimũ, & mea ſententia quicquid eſt quo uita carere nõ poſſit, eo hæc regio exornatur ditaturq; mirum in modum, crediturq; uinum fore in pretio, quando quidem eo libenter utuntur Indi Chriſtiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiã eximie iuſtitia colitur quàm alibi gentium: nam ſi quis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrociſſime. Qui uero uectigalibus imponere uult, ſi deprehenſus fuerit, totũ perdit, merceſq; ludit omnes. Inibi rurſus inueniũtur unguenta ferè omne genus, ut ſunt caſtoreum, ambra, ſtorax, & id genus alia. Inſula uero quæ mittit aromata, Zellũ appellatur: ea eſt ultra Calechut urbem ad leucas ferè C. & LX. ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia inſula introrſus continentẽ. Aiunt etiam circũ urbem Calechut naſci piper & cinamũ, uerum non ad perfectionẽ. Gariophylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimum, & aromata minutiora complura. Zinziber in medioterraneis oritur electiſſimũ. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinſecus à Mauris. Poſt hæc intellexi melius à nonnullis, ipſum tantũ à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uerſus meridiem in Indis Chriſtianis, eiſdemq; albis ut nos, in litore maris æque ac in mediterraneis. Is eſt tritici ferax plurimi, fructuum & carnium, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uiſitur Calechut, obducta eſt arenis, habet humum ieiunam: & præſertim tritici & id genus eſt impatiens. Ibi etiam duo uenti ſolum flant in æſtate, uidelicet, Subſolanus, & hyeme Fauonius, ſiue Zephyrus: rerum omnium ſunt elegantiſſimi pictores: urbs muro ambitur nullo, uerum domos continenter & in ordine poſitas, uicoſq; maurico more habet. Eadem inſula quæ fert cinamum, mittit & gemmas abſolutiſſimas.

Zellum

Portus aromatum Soldani, CAP. LX.

QVo ad res Indas inuentas ab iſtis quibuſdam meis literis reddidi uos certiores ſigillatim: pòſt uero ſuperuenit pilotes ille, quẽ ui ceperant. Is uiſus nobis eſt ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terreſtri itinere: iuuenis admodum Indiam adiit, nunc in urbe Calechut uxorẽ habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum claſſe, & de eius regione mira referebat:

de diuitijs præſertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ o/mnia ueniunt ex inſula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquagin ta uiſitur, parumq; abeſt à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, ui/delicet, illarum decem tribuum, quæ ex Ægypto traiecerunt in Arabiam, ſu/perato mari Erythræo. Affirmãt etiam innumeros eſſe idolorũ cultores, gen tiles uocant & Chriſtianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbi/trãtur ob id Chriſtianos eſſe cõplures, quòd, uidelicet, eccleſiæ uiſuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen ſunt idolorũ, quod profectò ma/gis quadrat rationi: nam abſonum eſſet dicere, quòd ibi Chriſti nomen cola tur abſq; diuino cultu, & præſertim à Chriſtianis. Igitur ibi nec ſacerdotes cer nuntur, nec fiunt ſacrificia quæpiam, aſſeuerant itaq; nullos eſſe inibi Chri/ſtianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui diſtant mirum in modũ ab urbe Calechut, quum citra mare Erythræum exiſtat, non longe à rege Me lindarum, in Aphrica introrſus multum uerſus Nigritas, prope Guineam. Is presbyter alibi Soldano cõfinis eſt, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs ua/ſtiſſima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaq; presbyter Ioannes habet ſacerdotes qui diuina exequuntur, ut noſtri Euangelia colunt & obſeruant, necnon alia eccleſiæ mandata ut reliqui Chriſtiani haud contemnunt, parumq; in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus aũt in mari Erythræo portum habet, & ex Alexandria Ægypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terreſtri dierum octuaginta: tantum abeſt ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiã ab dicta ur/be uiſitur quædam inſula diſtans à continente leuca una, ubi innumeri piſca tores uiſuntur, qui margaritas multiplices piſcantur. Ibi nullæ ſunt aquæ ad potandum ſuaues: uerum hi nautæ proficiſcuntur ad quoddam flumen ſine utribus ac dolijs, ſed ſolis nauibus hauriunt aquam: armenta, quum naues re diere, illico currunt ad mare, ut aqua dulci ſatientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc inſula eſt citra Calechut itinere leucarum ſexagin/ta, & colitur ab gentilibus, id eſt, idololatris. Vaccas & boues eximie colũt, ut/pote benedicta animalia, adeò ut ſi quis læſerit quodpiam illorum, is proti/nus morte pœnas luat, non aliter quàm pro furto. In cibatu igitur animalia huiuſmodi non habent. De inſula uero Taprobane, de qua ſatis ac ſuper ſcri pſi, alia nõ habemus, niſi quòd credimus ipſam innatare uaſtiſſimo pelago, & abeſſe plurimum à continente.

De inſtrumẽtis nauigandi, & quãti merces inibi uendantur. CAP. LXI.

IN urbe Calechut eſt templum, quod ingredi nefas eſt. Impune id ingre/di non licet cuiquam die Mercurij ante meridiem: nam ſi quis ante id ho/ræ ingreſſus fuerit, mox moritur ob dæmonum conſpectum, qui per id tem pus inibi ferè innumeri conſpiciuntur. Addebat etiam Iudæus qui captus fue

rat, diem

rat, diem eſſe quendã in anno, quo in dicto templo ſuapte natura lampades quæpiam accenduntur, & rem monſtrificam ac portentoſam efficiunt. Inibi nauigant abſq; pyxide, ſed ſolo quadrãte ligneo: quæ res uiſa eſt difficilis admodum, & in primis quũ cœlum inumbratur nubibus, adeò ut ſtellæ uideri non poſſint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc ignoramus: temones nauiũ alligant funibus, & longitudine excedunt nauium tranſtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regiõis ſunt corallia, & æra fabrefacta in uaſa, ut in cacabos & sartagines, uel ahena, & id genus plura, necnon in laminas. Conſpicilia magni penduntur plurimũ, adeò ut alicubi gentium par unum conſpiciliorum pretio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in pretio telæ rudiores, uinum & oleum: panni ex auro ferè nulli, & alij panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ. CAP. LXII.

HIc noſter rex Portugalliæ in his rebus animi eſt nõ quidem mediocris, uerũ eximij: argumento eſt claſſis quã parat in expeditionẽ Indicam: nã in præſens naues quatuor expediuntur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquã munitæ, ut menſe Ianuarij præſto adſint ingentiſſimis refertæ mercimonijs: inq; eis armamenta omne genus, ut ſi forte fortuna rex Calechut renuat oblatam conditionem, & noſtræ gentis contubernia ſpernat, diſcat ui dare aliquando, quod amicè potuiſſet. Hæret igitur animo illi, ut quum opus fuerit, ſua claſſe naues futiles ac nullius penſi regis Calechut profliget, quod ſi pro arbitratu ſuccedet: quoniam uix referre poſſum, quàm parui ſint momenti, & uirium nullarum orientaliũ meridionaliumq; nauigia, ubi noſtris collata fuerint: inter cætera ſulcare maria nequeũt, niſi uentum habeant in puppi: uerum ibi nauium propè infinitus numerus uiſitur: & ultro citroq; commeant, ferentes aromata ferè omnium generũ. Potiſſima animalia eius regionis ſunt elephanti: his bella conficiunt: turres quaſdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorum, qui de turribus huiuſmodi præliantur: moderatorẽ habent, qui turrita animalia regit, ut cõmeminit Plinius. Eis reges ſe ſuaq; tutantur: alij in exercitu ad bella ducunt elephantorum M.D.C. alij M.D.CCC. alij minus, prout ſumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onuſtæ, id fit ui elephantorum: currunt effuſiſſime: & licet uix ſit dicto fides, fabulaq; cenſeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quamuis ibi ſit copia elephantorũ, eos tamen uendi pretio ingenti, ſi alias res ſpectaueris. Præfectus claſſis noſtræ, nec alij lapides pretioſos tulere: quare nobis perſuademus haud difficulter, lapides huiuſmodi inibi haudquaquã reperiri, ſed è longiore regione conuehi, fitq; propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides pretioſos, ſtorax, caſtoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiuſmodi comperti habebi-

mus, mox uobis colliqueſcet. Hic rex noſter harum regionũ iam titulũ gerit, uidelicet, Rex Portugalliæ & Algarbiorũ citra & ultra mare in Africa, & Guineæ dominus: & per nautas ſuos cũ Arabib. Perſis & Indis cõmercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto claſſis regium trophæum.

CAPVT LXIII.

ANno M. D. rex Portugalliæ ſereniſſimus claſſem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcum: & hanc claſſem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligentiſſime, tantumq́ annonæ naues comportarunt, ut uictui menſium decem & octo abunde ſufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt cõmercij gratia in eam regionẽ, ubi locus eſt dictus Zaphal, ſecus iter quo itur Calechut. Itaq; naues decem prædictæ eas merces domo ſecum attulere, quas crederent Indis & Perſis haud fore ingratas. Ergo octaua mẽſis Martij anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugalliæ conceſſit ad locum quendam ad ſecundum urbis lapidem, cui nomen eſt Sanctæ Mariæ de Ballera, non alia de cauſa, niſi ut daret præfecto claſſis noſtræ regium trophæum. Hæc itaq; claſſis ſoluit illinc die Lunæ nono Martij, cœlo ſereno, ac felicibus auſpicijs. Igitur die XIIII. dicta claſſis ſuperauit inſulas Canarias. Item die XXII. præteriuit Capitis uiridis inſulam. Item die XXIIII. quædam nauis digreſſa eſt ab alijs, & quò conceſſerit, adhuc nobis eſt incognitum: nam nuſquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus. CAP. LXIIII.

VIgeſimaquarta Aprilis, die Mercurij, in octaua Paſchæ, dicta claſſis uidit continentem quendam: ob quam rem gauiſi ſunt plurimum. propterea miſere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi eſſe arborum uim maximam, & gentem quandam litus obſeruantem. Iactis itaq; ancoris, rurſus cymbam mittunt, quæ diligentius ſcrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem eſſe eius coloris, qui medius eſt inter album & nigrum, eosq́ uiros habere habiliſſima corpora, ac capillum promiſſum, & nudos eſſe, ſicuti exeunt ab utero matris, omniq́ uerecundia carere, & eorũ ſingulos arcus ferre cum ſagittis, utpote qui litori fluminis cuſtodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta claſſe, qui eorum linguam calleret. His ergo conſpectis cymba redijt ad claſſem: & dum nox humida cœlo præcipitat, ſurrexit atrox tempeſtas, quæ plærunq; noctu ſæuit: mane uero ſequenti ſublatis ancoris, adhuc undabũdo mari ac ſæuiente, percurrimus tamen litus quaſi ad Aquilonem, flante Euro, ut ſi forte fortuna nacti fuiſſemus portum aliquẽ, ubi tutius claſſis conquieſceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti ſumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è

noſtris

noſtris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectū claſſis duxere, ut intelligerent quænam gens eſſet: quoniā idioma illorū nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec ſignis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus claſſis prædictos Ananinos penes ſe nocte una habuit: & ubi uidit nullū eſſe cū eis humanæ uocis cōmerciū, eos immiſit indutos tunica interiori, & ueſte alia birretoq́, quod eis ſumme placuit, nam nudi incedebāt: propterea omne genus ueſtis admirabātur, utpote rem hactenus non uiſam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibuſdam aliis moribus. CAP. LXV.

EA die quæ erat octaua poſt feſtum Paſchæ, id eſt, uigeſima ſexta Aprilis, præfectus claſſis noſtræ decreuit Miſſam audire: propterea iuſſit præparari tentoriū, ſub quo diuina officia celebrarentur: & poſt Miſſarū ſolēnia omnes dictæ claſſis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudiis & ſaltationibus inſiſtebāt, quiq́ cornu intonuere, dum diuina celebrarentur: & mox peractis Miſſis unuſquiſq́ dilapſus eſt in ſuam nauim. Incolæ uero regionis illius deſiliebant in mare, immergebanturq́ uſq́ ad ulnas canendo, geſtiendo, multaq́ alia lætitiam præ ſe ferentia agendo. Poſt hæc præfectus claſſis quum pranſus eſſet, ſignū dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaq́ egreſſi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnā uoluptatem ſumentes ex illorum ſaltationibus & tripudiis: & demum cœperunt exercere inuicem cōmercia: nam incolæ pro panno, papyro, & aliis minimis, arcus & ſagittas dabāt: & tandem in his permutationibus merciū totam diem conſumpſere, & inibi inuenere flumen ad potandū ſuauiſſimum: & quū adueſperauiſſet, rediere ad ſuas naues omnes. At ſequenti die præfectus claſſis decreuit aqua & lignis rurſus nauem cōmunire. Igitur illius iuſſu nautæ omnes aquatum & lignatū profecti ſunt, adiuuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis eſſent auxilio. Iuere etiam è noſtris compluſculi, ut illorū domos & habitacula uiſerent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarūt ſuas merces cū pſitacis & radice quadā, quæ dicitur igname, qua panis illorū conficitur, coq́ utuntur Arabes: nam noſtri pro his rebus dederunt ſupradictas merces: & ibi ſex dies permutando noſtra cū ſuis triuimus. Quo ad mores illorū, nō ab re fuerit pauca cōmemorare. Sunt igitur, ut ſupra meminimus coloris qui eſt inter nigrū & album, pardum appellant: nudi ſemper incedunt, nullus eſt eis pudor, neq́ uerecundia: capillum promittunt: barbam uero & oculorū palpebras uellunt, & inibi depingūt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & cœleſti, necnon rubeo: & ferunt labrū oris inferius perforatū, & in foramine huiuſmodi ponunt oſſa inſtar claui: alii autē lapillos ferūt eiuſdem coloris, adeò ut uideatur totum labrum gemmatū: itidem mulieres agunt, ſuntq́ ſine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos *Igname*

habent ligneas, quas folijs & ramis arborum cooperiũt, ſuffulciuntq́ eas innumeris columnis: & in medio earum ad parietẽ collocant rete bombicinum appenſum, in quo homo inuoluitur: & rurſus rete aliud, quoad continenter plura in ordine diſponãt, interq́ ea rogos accendunt, efficiuntq́ ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem ſuppleant: nam retibus diſcreta ſunt eorum habitacula.

De pſitacis inibi repertis. CAP. LXVI.

IGitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitiorum, præſertim pſitacorum multijugi coloris, tantæq́ proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E pennis uero auium pileos & birreta conficiũt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquisq́ irrigua admodũ eſt: milliũ fert, & ignamen herbam, unde panis illorum cõficitur: necnon goſipij mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio eſt uaſtiſſima: & an ſit inſula uel continens, nondum ſatis liquet: uerum nos inclinauimus in eam ſententiam, ut ſit continens, ob immenſam uaſtitatem. Cœli eſt ſaluberrimi, & incolæ retia habent ferè innumera: quoniam omne uitæ ſuæ tempus teruntpiſcando: nam piſcantur piſces quaſi omne genus. Inter cæteros piſces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium nõ quidem mediocri craſſitudine excedit: & rurſus idem longitudine duo dolia ſuperat, & formæ eſt obrotundæ. caput habet ut ſus, uerum oculos paruos, dentibus caret, ſed aures longitudine & latitudine brachij menſuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina: cauda illi eſt oblonga, eademq́ lata ſupra brachij menſurã: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere ſuis cutem: corium denſum ſupra digiti menſuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus claſſis decreuit de his rebus regem reddere certiorem, & in ea regione uiros duos, iam ob ſcelera morti addictos dimittere: nam ex his complures ſecum trahebat. Itaq́ illico præfectus claſſis nauim expediuit in Luſitaniam, quæ regem harum rerum certiorem facerent: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales caſus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quòd narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Luſitanis. Hoc facto mox mittit quoſdam, qui in litore crucem eminentiſſimam figant, ceu noſtræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfeci, morti addictos deſeruit: qui ubi uidere ſe deſtitutos omni Chriſtianorum auxilio, flebant mœſtiſſime. At incolæ regionis illius eos ſolabantur, miſerati eorum conditionem.

De ingenti tempeſtate, qua naues quatuor ſubmerſæ ſunt.

CAPVT LXVII.

IGitur ſequenti die, ſecunda erat Maij, anni eiuſdem, explicuimus uela, iter dirigẽtes uerſus caput Bonæ ſpei: & id maris iter leucas ferè habet M. C C. id eſt,

id eſt, milliaria quater mille. Die uero duodecimo eiuſdem menſis nobis nauigātibus cometa quidam apparuit Arabiā uerſus, cuius radĳ pomittebantur plurimum: ſicq́ꝫ cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctuq́ꝫ: & tandem die dominica, uigeſima quarta menſis Maĳ, dum iter noſtrum proſequimur, & claſſis omnis felicibus uentis potiretur, capientes uentum non pleno malo, ſed medio, ob pluuiā quæ præceſſerat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuaſit nautas, egitq́ꝫ ut naues propè omnes ſubmergerentur: nam quatuor ex noſtris nauibus inuertit ſubmerſitq́ꝫ, nec ultra earū quampiam uidimus: adeò enim concite eas corripuit tempeſtas, ut eis auxiliari nequiuerimus: quippe qui parū & nos aberamus à morte. At naues ſeptem quæ ſupererant, uentū in puppi accipientes, dei clemētiæ haud diffidentes nauigabamus. Dum itaq́ꝫ priore tempeſtate perterriti mœſtiſſimum iter proſequebamur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & efficit ut plus ſolito ſæuiret: adeoq́ꝫ iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum cōſcendere, dū fluctus nos in ſuperiora impellebat: quū uero demittebamur, ipſum Acheronta petere arbitrabamur, tāta erat inundatio aquarū. Vela facere uentis prohibebat tempeſtas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes diſiungimur: eoq́ꝫ diſcriminis perueneramus, ut altera alteram conſpicere nō poſſet: nam nauis quæ claſſis præfectum uehebat, id eſt, prætoria, cum duabus alĳs iter aliò cœpit: quò tamen pergeret nō ſatis ſciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliò profecta eſt, comitantibus duabus alĳs. At ea quæ ſola ſupererat, infelicior cæteris errabūda per ſe mare ſulcabat. Sic itaq́ꝫ alto iactati per dies x x. hanc maris ſæuitiam perpeſſi ſumus.

Cometa

Tempeſtatis uiolentia.

De Zaphala auri mina. CAP. LXVIII.

TAndem ſextodecimo Iulĳ fauentibus ſuperis Arabiæ litora conſpeximus, & illò nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piſcium copia: cœpimus ex eis complures: nec tamen quiſq́ꝫ noſtrum continentem applicuit: ſolum enim litori adhæſimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc ſublatis ancoris, & ſecus litus iter proſequentes noſtrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, quum hominibus, tum etiā multĳugis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea eſt in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ inſulæ, ubi naues duæ Maurorum cōmorabantur cōmercĳ cauſa: hæ enim aurū uehebant ad regnū Melindæ: quæ quidem naues ubi noſtrā claſſem conſpexere, mox effuſiſſime fuga ſibi cōſuluere terram petētes: & aurū quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At præfectus noſter ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cœpitq́ꝫ naues huiuſmodi, in quib. parū adhuc ſupererat auri. Captos igitur cōpellere cœpit & percūctari, quænā gēs foret undè ue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorū, Mauri, inquit, ſumus, regi Melindæ neceſſitudine arctiſſima coniuncti, ex

inſula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxorē ducebam mecum: & dum claſſem
ueſtram conſpeximus formidantes, terrā appellere feſtinantius uoluimus, ea
maris obruta eſt fluctibus: idem caſus nato obtigit meo. Tum noſtræ claſſis
dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinē eſſe, ægre tulit eorum iacturā, ſola
riq; cœpit eos, honorifice admodum ipſos excipiens in memoriā tanti regis,
cum quo nobiſcū maxima amicitia intercedit, & in primis cum noſtro rege.
Iuſſit itaq; ut illorū naues reponerētur: & ſi quid auri ſublatū fuerat, id totum
mox reſtitueretur. Tunc Maurorū præfectus percunctatus eſt noſtrum du/
cem, an faſcinatorē haberent quempiā, qui incantationibus peſſundatū aurū
extrahere poſſet. Cui noſter dux infit: Nos Chriſtum deum colimus, qui ar/
cte nobis has faſcinationes exercere prohibet, propterea ab re huiuſmodi tē/
peramus. Rurſus ab eo noſter præfectus quærit, ubi ſit dicta Zaphala, quam
ipſi adhuc neſciebant, uerū fama eius adducti adnauigabant. Tum Maurus
ait: Zaphala eſt inſula quæ aurū fert, ea paret regi Mauro, qui inſulam inco/
lit Choloam nomine dictā, nec à uobis abeſt in eodem itinere quod tenetis,
ſed iam eam præteriuiſtis nonnihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit, ſignū
dedit ut uela daremus uētis, à noſtro itinere haudquaq; declinantes. Tandē
XX. Iulij applicuimus inſulā quandā ditionis regis Zaphal, nomine Mon/
zobinghe: ea eſt habitatore haud frequens: uerū ibi uiſuntur diuites complu
ſculi, qui inibi cōmercia exercent. Eò igitur ubi deuentum eſt, corpora curaba
mus, ducemq; itineris accepimus, pilotū appellant, qui nos Achiloā duceret,
ea eſt inſula, ubi portus eſt perquam opportunus, non longe à continēte. Igi/
tur hinc ſoluimus Achiloam uerſus, litori ſemper adhærētes, ubi innumeras
conſpeximus inſulas eximie cultas, ac ditionis eiuſdem regis: & tandem Achi/
loam peruenimus XXVI. menſis eiuſdem, eoq; ſimul naues ſex deuenerunt
uario itinere: at ſeptima nuſquam comparuit. Hæc itaq; inſula parua eſt ad/
modum, & continenti propè coniuncta: regio eſt aprica ac pulcherrima: do/
mos habet eminentes more Hiſpanico, & ibi locupletiſſimi mercatores: quo/
niam ſcatet auro, argento, ambra, caſtoreo & margaritis. Incolæ induuntur
cotono albo, nec non ſerico perquam eleganti: uiri ſunt nigerrimi.

De congreſſu regis & præfecti. CAP. LXIX.

HAbito itaq; ſaluo conductu, quo impune cum rege colloqui poſſet per
internuntiū, primo cœpit regē adire. Miſſo igitur Alphonſo Furtado,
qui uicē legati ſupplebat, cōcomitatus ſex uel ſeptē uiris, elegantiſſime, ut aſſo
let, indutis, his uerbis alloquitur regē: Claſſem eſſe regis Portugalliæ, quæ eò
acceſſerit ſolius cōmercij gratia, ferreq; cōplura mercimonia, quæ forte regi e/
rūt haud ingrata: cupere propterea præfectū claſſis regē corā uidere, uerū ex
mandato regis Portugalliæ nō poſſe impune terrā appellere, nec niſi in cym/
ba regē adire poſſe: hūc eſſe ducū claſſiū morē uetuſtiſſimū, ne correpto prin
cipe mox ruerent oēs qui de eo pendent. Ad hæc rex reſpondit ſe deſcenſurū
perquam

perquã libenter ad mutua colloquia, ſeq́ꝫ uiciſſim cupere præfectũ uidere tantæ claſſis. Igitur ſequenti die conuenere rex & præfectus, uecti cymbis uarijs: nam noſtri tormenta expediuere, gentemq́ꝫ omnem cum ſigniferis, buccinatoribus, tibicinibus & choraulis: at rex almadias exornat ſuo more, tibijs & cãtu exultans: cohors nobilium regem cõcomitatur ſuum. Igitur præcedẽtibus fecialibus colloquuti ſunt. Tunc noſtri tormenta ferè omne genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum cõtremiſceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac ſuos adeò perterrefecit, ut ſtupidi penè hæſerint omnes, his nunquam aſſueti. Poſtq́ꝫ mutuo colloquio uterq́ꝫ potitus eſt, ad ſua quiſq́ꝫ redijt. Sequenti itaq́ꝫ die rurſus præfectus Alphonſum emiſit, qui cum rege nauaret operã de mercimonijs permutandis aliquando: uerũ longe aliter rex uiſus eſt ſentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excuſabat, & in primis ipſum mercium noſtrarũ non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaq́ꝫ infecta Alphonſus redijt ad claſſem: inibi tamen ad tres uel quatuor dies cõmorati, nihil conſequuti ſumus. Interea temporis rex metuens ne genti ſuæ uim inferremus, aliquã inſulam peditibus cõpluſculis cõmuniuit. Hoc uiſo præfectus noſter illinc ſoluit, & uela dedimus uentis uerſus regnũ Melindæ: & inter nauigandum longe à litore multiplices conſpeximus inſulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Monbaza regis Mauri, ſuntq́ꝫ hæc Arabiæ litora ab Mauris culta. In inſula uero introrſus aiũt eſſe Chriſtianos, qui, ut dicũt, magna bella conficiunt: id tamen nobis fuit incompertum.

De muneribus regis Portugalliæ miſſis ad regem Melindæ,

CAPVT LXX.

IGitur die ſecũda Auguſti menſis eiuſdem deuenimus ad regnum Melindæ, & ibi tres naues regni Gambræ ancoras iecerant: nam quælibet earum capax erat amphorarũ ducentarũ: hæ enim mira arte ſunt compactæ, abſque ferro, uidelicet, ſed ferrumine neſcio quo, thure admixto: arcem non habẽt in prora, ſed in puppi tantũ, caſtellum uulgo appellant: redibant naues huiuſmodi ab Indica prouincia. Eò ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iuſſit: id munus erat, arietes compluſculi, gallinæ propè innumeræ, anſeres plurimi, & mala Aſſyria ferè omne genus, quæ quidem ſuauitate mira omnia alia præcellunt, argumẽto ꝙ ægris, protinus eis guſtatis, plurimũ conferunt. Vbi itaq́ꝫ terrã appulimus, præfectus claſſis iuſſit de more ut tormenta exonerarẽtur: duosq́ꝫ negotiatores emiſit, quorũ alter idioma Arabicũ callebat, eisq́ꝫ mandat ut regẽ ex ſe adeant, illiq́ꝫ renuntiẽt claſſem huiuſmodi aduenisse, ut ipſum nomine regis Portugalliæ uiſat, & donet munere non ingrato, præfectũq́ꝫ ad ipſum literas habere ſui regis: quæ omnia libens audiuit, ſupra quàm referre queã: & eum qui linguã Arabicã nouerat, apud ſe ea nocte habuit. Quũ uero illuxiſſet, Mauros duos uiros haud inhonoros ad claſſem miſit, qui Arabico ſermone præfectum alloquerentur his uerbis:

Gratum

Gratum, uidelicet, habuiſſe eius aduentum, rogareq́ propterea ut ſi alicuius egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac ſuis, crederetq́ eſſe in regno Portugalliæ: quandoquidem erant ſua omnia cum rege Portugalliæ cõmunia, ob amicitiam quæ iampridem inter eos interceſſit. Præfectus uero his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera huiuſcemodi, uidelicet, ephippias quaſdam exornatiſſimas, par unum frontalium equorum, ſtapedes & calcaria argentea, pectoraleq́ equi unius: & habito ſuper hac re conſilio, uiſum eſt cunctis ut munus regi offerret Araſchorea negotiatorũ primus. Hunc comitati ſunt complures ex nobilioribus claſſis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaq; ubi hæc audiuit, illuſtriores quoſdam præmiſit, qui occurrerent negotiatori. Regia principis portui adiacet: & priuſquam appropinquarent ædibus regijs, obuiarũt mulieres quædam patinas igne plenas ferentes: quibus iniecerant odores ferè omne genus, adeò ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excepti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in ſede regia ſedebat, ſatrapis com pluſculis Mauris aſtantibus. Qui quum primum munera uidit, gauiſus eſt plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte ſubſcriptæ erant charactere Arabico, ab altera uero Luſitano: quibus perlectis cœpit cum ſuis Mauris lætari & geſtire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnaculo, reddentes gratias deo, quòd eius permiſſu cum tanto rege, ut eſt Portugalliæ dominus, iniſſent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus, negotiatorem rogauit plurimum, ut tantiſper apud ſe ageret, donec claſſis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat ſecum de rebus Luſitanis commentari. Et Araſchorea reſpondit, id ſibi haudquaq́ licere præfecto inconſulto. Tum rex illico ſororiũ cum annulo ſuo ad præfectũ claſſis mittit, qui ab eo impetret, ut Araſchorea regi morem in petitis gerat, ſimulq́ hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque mox dux claſſis eſt obſecutus. Hoc accepto rex iuſſit domũ pro Araſchorea magnificentiſſime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant neceſſaria, ea, uidelicet, quæ regio meliora ferebat, ut ſunt arietes, gallinæ, oriza, lac, butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non miſit, quoniam eo haud utuntur. Itaq; triduo apud regem fuit Araſchorea: & id tempus ferè omne conſumptum eſt in colloquijs & commentationibus rerum Portugallenſium: nam res de rege Portugalliæ adeò libenter audiebat, ut uix diſcedere quiret ab his colloquijs. Petijt etiam perquam auide, ut ipſe ac dux claſſis mutuo frui poſſent colloquio. Cui Araſchorea, inquit: Rex ſereniſſime, ſcito duci noſtro minime unq́ licere terrã appellere, ne claſſem deſerat: tu uero, ſi tibi cordi hæſit uirum compellare, id non conſequeris, niſi cymba uectus, perinde ut mare non deſerat: quoniã hoc eſt noſtri regis edictum. Itidem fecit Achiloæ rex, ubi ſibi complacitum fuit conuenire ducem. Subre

cuſabat

cuſabat rex, quippe qui quum eſſet tanti, ad minorem ire dedignabatur: tandem perſuaſus Araſchoreæ uerbis conſenſit: tunc Araſchorea certiorem præfectum claſſis de geſtis apud regem fecit: quibus acceptis, dux claſſis cymbas paruas exornari iuſſit, prouiſo prius ne claſſis iret in diuerſa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur: primo ſtrata erat cocco & purpura, & alijs aulæis inumbrata, necnon uiris ſtrenuis, eiſdemq; armatis communita. At rex & ſuas cymbas, almadias uocant, ſuo ritu exornat: iuſſit etiam equum ſibi ſterni more Luſitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret, neſcientibus eis noſtrum morem: noſtri ergo equum huiuſmodi ſtrauerunt. Strato itaq; equo rex ſcalas deſcendebat: quibus deſcenſis, mox affuere regni illuſtriores, qui inibi regem præſtolabantur, arietem habentes: quem ubi rex deſcendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus ſubigunt, mox ab rege equite concalcandum: & is mos eis pro cærimonijs & faſcinationibus priuſquam rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem perſequebantur. Hunc morem etiam ſeruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amiceq; ut ſunt collocuti, in ſua quiſque loca dilapsus eſt: non prius tamen ualedixit regi præfectus, quàm ab eo impetrauerat ducem itineris, hoc eſt pilotum, qui iter ad Calechut optime ſciret. Vbi itaque rex domum redijt, ducem rurſus donat munere multiplici, id eſt, edulijs ferè omne genus, promiſſumq; mittit pilotum. Is erat ex naui Chombaiæ, probe ſciens itinera. Dux uero noſter inibi duos addictos morti ob ſcelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimiſit: alterum uero nauem Chombaiæ, de qua pilotum ſuſceperant, ſequi uoluit. Itaq; ſequẽti die, quæ erat ſeptima Augusti, iter cœpimus uerſus Calechut, incipiẽtes ſinum magnum traijcere, qui non longe abeſt à mari Perſico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Perſico, necnon de inſula Angradida.

CAPVT LXXI.

DVM itaque regnum Melindæ deſeruimus, à latere urbs inſignis eſt relicta, eam Mauri incolunt: diues eſt & pulchra admodum: & paulo ſuprà uiſitur magna inſula, inq; ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum ſuperiore contendit. Ad inſulam itur ponte, cui nomen eſt Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt anguſtiæ maris Rubri, quæ latitudine patent leucæ & dimidiæ. Ibi eſt Mecha, id eſt, arca Mahumetis, & diuæ Catharinæ mauſoleum, ſitum in monte qui dicitur Sinai. Inde exportantur aromata quaſi omniũ generũ, lapideſq; pretioſi deferũtur in Babyloniã Nili, cui nomen eſt Cayro. Hæc aduehuntur dorſo dromedariorũ, qui ſunt

cameli

cameli electi. In hoc mari ſunt complura referenda digna miratu. Superato anguſtiarum oſtio, mox mare Perſicum uiſitur, & in eo prouinciæ compluſculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrũ & Perſicum ſunt duo ſinus, quos oceanus meridionalis, ſiue Indicus facit. Igitur in ſinu Perſico eſt inſula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ ſunt margaritæ: & in oſtio huius maris Perſici eſt inſula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia inſula Gulphal. Ex ea itaq; inſula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uenduntq; pretio immodico. In hac regione fiunt cõmercia propè innumera. Superato itaq; ſinu Perſico, mox ſeſe offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitare ac delicijs omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouincijs: inq; ea tritici, ſiliginis, orizæ, ſaccari plurimum: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virg.

Combara

Totaq; thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Hæc itaq; thura mittit per totum orbem, ſericum etiam & xylon, multosq; equos & elephantos. Rex ſeruit idolis, & nupertime in regnũ inauguratus eſt, perſuadentibus Mauris, qui ibi ſunt frequentes: idolaq; colunt ferè omnes, interq; eos mercatores compluſculi ſunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auſpicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut; & in eo latere complures uiſuntur prouinciæ, & Maurorũ regna idola colentium. Tandem XXII. Auguſti applicuimus ad eam prouinciã quæ India dicitur, quæ ditionis eſt regni Gogæ: eaq; cognita, iter noſtrum proſequebamur, donec deuenimus ad quandã paruam inſulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam poſſidetur: inq; eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu ſuauem haurientibus propinat, aliâs culta, nunc inculta admodum: auri eſt ferax, & à continente milliaribus duobus abeſt. Illâc tranſeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: coguntur q; eà tranſire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium eſt maxima. Itaq; eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terrã deſcendimus, ut & aqua & lignis rurſus claſſis communiretur: fuimusq; ibi per dies ferè XV. Interea obſeruabamus, an almadiæ Mechæ aduentarent: quoniam decreueramus eas, ſi poteſtas fuiſſet in manibus noſtris, capere. Dũ igitur ſic immoramur, conducebant ad nos multa undequaq; populi, qui libenter nobiſcum loquebantur, pluraq; referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis claſſis præfectus iuſſit: & in ea inſula uiſebatur parua admodũ claſſis: ubi compluſculis diebus immorati diuinis inſiſtebamus, id eſt, ſolẽnijs miſſarum: & unuſquiſq; noſtrum ſacram Euchariſtiam ſumpſit: nam ibant nobiſcum complures ſacerdotes, ut cum negotiatore patriæ noſtræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, ligniſq; & aqua rurſus communiti, fruſtra expectãtes naues Mechæ, illinc ſoluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abeſt ab hac inſula leucis LXX.

Angradida

Quomodo

Quomodo dux claſſis profectus eſt ad regē Calechut. CAP. LXXII.

ITaq; die tredecimo Septembris eiuſdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi noſtri aduentus certiores facti ſunt, effuſe nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat quidam mercator de Guſurate locupletiſſimus, ac nonnulli urbis primores, qui noſtram adeũtes claſſem, prætoriā nauim ingreſſi ſunt, his uerbis ducem conſalutantes: Regi placere plurimum quod incolumes aduentauerint, quodq; nihil illi gratius obuenire poſſet, quàm quod utantur regis opibus & auxilio. Poſt hæc uiſa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentaq; exonerari iuſſimus: quæ res adeo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra noſtros nullas eſſe uires præter deorũ. Quum itaq; aduesperauiſſet, dedimus membra quieti: quum uero illuxiſſet, præfectus ſtatuit mittere ad regem interpretes, quos ſecum adduxerat ex Vliſbona. Ex his unus erat Maurus Chriſtianus, reliqui Indi, qui omnes probe nouerāt idioma Luſitanorum, uerũ erant adhuc gentiles, id eſt idololatræ, piſcatoresq;. Hos itaq; eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi conſalutauerint eum, ſecuritatem adeundi regis impetrēt: ſaluũ condũctum appellant. Adiuit itaq; regem Maurus, composq; uoti factus mittit ſaluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere, ob id quòd eſſent uiri nati obſcuro loco: Nam rex huiuſmodi id pro faſtu obſeruat, ne adeant ipſum ignobiles, prout latius referemus in ſequētibus. Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram deſcendere. Hoc accepto præfectus claſſis Alphonſum Furtadum mittit ad regem, interprete comite, qui Arabicam linguam optime callebat: quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant, claſſem eſſe regis Portugalliæ, & eo ſolum aduenisse, ut cum eo cōmercia exerceāt, ineantq; fœdus & amicitiam non uulgarem: regem propterea alloqui coràm: id fieri non poſſe ex ſui principis præſcriptio, niſi prius datis eis obſidibus quos ipſe nominauiſſet: & hi erant urbis primores. His expoſitis rex conditionem renuebat, excuſans ualetudinem aduerſam, & defeſſam ætatem obſidum quos uocauerat, adijciēs ad hæc, ſe alios daturum, qui maris ſæuitiam tolerantius perpeti poſſent: admirabaturq; plurimũ de propoſita conditione. Et in his diſceptationibus biduo uel triduo hæſitauit, tandem decreuit cōditionem haud aſpernari, cuius rei certior factus dux claſſis, ſe præparabat expeditioni, inſtituebatq; cōmorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi conſumere, ſecumq; adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores claſſis, eoſdem eximie cultos & adornatos, habebat etiam ſecum aulicos, & alios complures, qui illi more regio inſeruirent, uaſaq; cælata cōpluſcula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ ſuapte natura magnificentiam præ ſe ferunt, prouiſo prius de præfecto claſſis, cui iuſſit ut obſides perquàm honorificentiſſime exciperet, haberetq;

beretq́ in delitijs, donec ipſe rediret. Poſtero die rex uenit ad litus ubi erat quædam domus mari ferè adiacens, ut commodius præfectum claſſis exciperet. Itaq; miſit quinq; uiros ex primoribus urbis, qui tantiſper illic commorarentur, donec præfectus claſſis rediret. Iuere igitur ad claſſem ſeniores urbis, longum ſeruorum ordinem ſecum trahentes, necnō tibicines & choraules, ſatellitesq́ compluſculos, enſes & clypeos ferentes. His uiſis dux claſſis uectus cymba naui egreditur ſua, & ad litus contendit. Vbi uero optimates obſides appropinquauere claſſi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram deſcendiſſet præfectus: qui licet nondum appuliſſet portum, eò tamen contendebat pleno gradu, ſuamq́ ſupellectilem præmiſerat, ut mos eſt principibus. Diu igitur diſceptatum eſt de hac re, obſidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum ſic contenditur, Araſchorea it ad eos, hortaturq́ ut perfidiæ ſuſpitionem omnem exuant, eò ueniſſe nō ut imponant eis, ſed ut eorum amicitiam promereātur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingreſſi ſunt intrepide. At præfecto iam terræ appulſo id obuiam nobilium decentiſſima cohors, ipſumq́ honorificentiſſime excipiunt, & humeris imponunt ſuis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum eſt.

De habitatione & ornatu regis Calechut. CAP. LXXIII.

IGitur rex Calechut ædes eminentiſſimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, inſtar ſacelli cuiuſdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoq; imagines ſanctorū collocamus, ſuppoſitis uiginti puluillis ſericeis, necnon inſtratis aulæis. Thronum panno ſericeo inumbrauerat, qui purpuram præſentabat: ipſe uero nudus conſpiciebatur totus: circū duxerat bombicinum pannum candidiſſimū, eundemq́ ſubtiliſſimū, quem auro exornauerant: in capite gerebat birretum aurei panni, qui caſſidem ferream referebat: perforatas habebat aures, inq; eis adamantes & ſapphyri unionesq; duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero inſtar pyramydis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachijs uero armillas aureas, à cubito uſq; ad manum, diſtinctas lapidibus pretioſis innumeris, eiſdemq; incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis pretioſus ſplendore incomparabili. Condalia etiā in digitis manuum, hoc eſt annulos omnifariam: habebat ſmaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine ſuperabat. Balteumq; habebat aureū, gemmis innumeris diſtinctum, adeò ut æſtimationē omnem excederet. A latere uero regiam ſedem argenteam, quæ baſes & bracteas aureas habebat, eaſdem gemmis multijugis uariatas. In ſua regia conſpeximus currum quendam, id eſt genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu condecoratum: eo uectus fuerat ex ſolita regia in has maritimas ædes. Id genus uehiculi

Condalia

hiculi trahunt uiri duo. Hunc exornabāt quindecim uel uiginti buccinæ argenteæ, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides pretioſi, easq́ mira uarietate diſtinguentes. His adiungebantur uaſa quatuor argētea, trullaq́ aurea, & ex aurichalcho magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immerſus conflagrabat: que res erat ſuperuacanea, uerum arrogantiam præ ſe ferebat, & celſitudinem principatus. Huic genitor eius aſtabat, necnon germani duo, longe à throno paſſibus quinque uel ſex ſtantes, omnis ſplendoris apparatu condecorati. Poſt eos paulo longius ſtabant innumeri optimates ac principes reguliq́, diuitijs & ipſi quam maxime onuſti. Itaque præfectus claſſis hæc uidens, ad regem ibat manum eius exoſculaturus: uerum annuere aſtantes, ut à congreſſu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is eſt mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit ſe igitur præfectus noſter: cui mox ſedes allata eſt, ut ſedēdo regem alloqueretur, quod non mediocris honoris eſt ſpecimen. Cœpit igitur alloqui regem præfectus, promens quæ iuſſerat Portugalliæ rex: & ilico literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam charactere Arabico exaratæ erant. His peractis præfectus ad claſſem nuntios miſit qui munera regi ferrent, quæ in ſequentibus explicabuntur.

De muneribus miſſis ad regem Calechut. CAP. LXXIIII.

PRimo uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idemq́ inauratum coopertumq́ cooperculo argēteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet, duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex ſerico purpurei coloris. Item conopeum unū ex pāno aureo cum lacinijs diſtinctis auro ac ſerico coccineo, cumq́ eo tapetum magnum, & ſtragula duo ditiſſima: alterum figuris inſignitū, alterum uero arbuſculis ac folijs uirentibus diſtinctū. Deinde gutturnium argenteum, quo guttatim per colli anguſtias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratū, uti uaſa ſuperius deſcripta. His ſuſceptis muneribus, necnon uiſis literis, & legatione audita, uiſus eſt lætari plurimum. Propterea hortatus eſt præfectum claſſis, ut diuerteret in eas ædes, quas ſibi parari iuſſerat: interea dixit ſe miſſurum captum eos obſides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritij clariq́ admodum, nec uſque in illam horam cibi aliquid ſumpſerant, aut potus: quandoquidem ipſi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, eſſentq́ uſquequaque inſomnes: addiditq́ ſi præfecto complacitū ſit naues repetere ſuas, id pro arbitratu faceret: quoniam eoſdem obſides in craſtinum ſe daturum pollicebatur, ut rurſus ipſe redire ad regem poſſet,

expediturus commercia. Igitur dux noſter claſſem reuiſit, relicto interea Alphonſo Fartado cum ſocijs ſeptem uel octo, qui illi domi inſeruirent. Dum itaq; litus deſerit præfectus noſter, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatiſſimo gradu contendit ad obſides, nuntians præfectum receſſiſſe. Qui ubi hæc accepere, ſeſe præcipites è nauibus in mare dederunt: quod uidens Araſchorea negotiator præcipuus, illico cōſcendit cymbam, & mox duos obſides cepit, cumq; eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natando euaſere. Interea præfectus claſſis ſuperuenit, & eos obſides, quos nactus eſt, in inferiore parte nauis poni iuſſit, ne & ipſi in mare deſilirent: deinde monuit regē de cōpertis, queſtus de geſtis per obſides, reijciens cauſam huius rei in quendā regiū amanuēſem: addebatq;, in carcerē truſiſſe obſides, ob id quod timerent ſuis: quia adhuc in terra apud regem agebant, & inſuper ſuam ſupellectilem repetebat, ſpondens ſe quamprimum dimiſſurum obſides, ubi ſui dimitterētur. Iuere igitur ad regē noſtri legati, cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadijs: & tota nocte præfectus claſſis præſtolatus eſt reſponſum. Poſtero autem die rex ad litus acceſſit, ſtipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis noſtri, quos cum ſuis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum noſtris qui permutandi erant conſcendunt ad claſſem. Vbi igitur in conſpectu fuere, propius accedere non audebant, hæſitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm ſuos redemiſſent: & inter ſpem & metum poſiti, totam diem fruſtra conſumpſere, rurſus ad litus redeuntes: & quum terram appuliſſent, nobis conſpectis, probris & maledictis noſtros inceſſabāt, identidem mortem ac ſuppliciū minitantes. Quare noſtri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis moleſtias tranſegere. Sequenti tamen luce iterū rex mittit ad præfectū internuntios, nuntians ſe ultro ſuos ad eum mittere inermes cū captiuis Chriſtianis, exhortās plurimū ut ipſe remitteret obſides, quos pene ſe habebat. Mittit itaque dux noſter cymbas ſuas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenere cymbæ utrinque, & ſupellex reddebatur noſtris, quum ſenex impatiens moræ ſeſe in mare iecit. Tunc noſtri indignati plurimum, & ſenem capiunt, & alios in mare trudunt. Poſtridie dux compaſſus ſeni, qui famem triduo ſuſtinuerat, eum ad regem miſit rogans, ut & ipſe remitteret adoleſcentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remiſitq; omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadijs. His uiſis rex pudore uictus adoleſcentes ad præfectum mittit. Poſt hæc triduo continuo nemine ultro citróque commeante, ſed omnibus domi ſeſe continentibus, præfectus tandem decreuit regem rurſus his aggredi uerbis: quòd, uidelicet, commercia inter eos futura eſſent, ſi iterum obſides darentur. Quum uero hærerent omnes, nec inuenirētur qui

barbaris

barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, Franciſcus Chorca eques ſeipſum obtulit id munus obiturum ſéque regem aditurum interpide clara uoce profeſſus eſt. Ita actum eſt, regem adiuit, ipſumq́ certiorem fecit uenturum Araſchoream ad regem, de mutuis mercimonijs tractaturum: uerum id haudquaquam fieri poſſe, niſi rurſus obſides dentur: Nam petebat pro pignore mercatorem quendam locupletiſſimum, Gugeratum nomine. Tum is mercator reſpondit, ſe mox miſſurum nepotes, quos habebat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque ſequenti die de his omnibus præfectus à Franciſco certior eſt factus. Quibus perceptis, Araſchorea ſe itineri accinxit, prius obſidibus in poteſtate habitis. Quum ergo terram Araſchorea appuliſſet, & dies iam inclinaretur, uiſum eſt ad claſſem redire, ut ibi noctem tutius agerent. Poſtridie uero ad regem contendit Araſchorea, nauaturus de commercijs operam, quam Franciſcus regi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari iuſſit, quæ erant illius uiri locupletiſſimi, cuius ſuperius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Araſchoream mores regionis ſedulo doceret. Cœpit itaque Araſchorea negotiari, nec mercari poterat, niſi per interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, niſi Mauris medijs, qui ſuapte natura inuidi nobis aduerſabantur, & iugiter imponebant: non tamen eorum impoſtura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum negotiabamur apud eos, nemo noſtrum ad claſſem contenderet: ſi tamen in terram è noſtris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, ſed redeundi nulla dabatur copia. Quod uidens dux claſſis, credidit fraudem ſubeſſe, & uentis uela facere iuſſit. Et quum rates iam altum tenerent, conſpectæ à noſtris, per internuntium, perceleri cymba uectum, reuocatæ ſunt ad portum. Rebus igitur pacatis, Araſchorea commercia exercebat cum Barbaris: & adeò res conquieuere, ut iam intrepide noſtri negotiari quirent. Is tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori oppoſuerat ſuos, eos repetebat, nos ferè infenſus obſeruans. Tum rex alio accerſito uiro Turca, protinus iubet ut noſtra non incurioſe curet, aliàsque paret ædes, ut mitius pacatiúsque noſtras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam uendidimus multa, compluraq́ emimus: & inter nos uiguere ſpatio duorum menſium mirabilem in modum commercia. Rebus itaque noſtris nundinatis, it ad regem Araſchorea, & gratias agit quas poteſt maximas. Inuicem rex multa pollicetur, hortatúrque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps proſequantur intrepide: nec prius eos miſſos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit,

Franciſcus Chorca

Maurorum perfidia

ſuper qua re confecta ſunt diplomata, hoc eſt, regiæ literæ, quæ uicem ſupplebant priuilegij: hæ enim ex ære erant ad ipſos: ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari ſolent. Erecta etiam ſunt de iuſſu regis trophæa regia ſupra domum, ut ſic ædium indemnitati conſultum foret. Contendit itaque ad claſſem Araſchorea, & literas profert regias, ac obſides reddidit quamprimum, quibus confiſi maxima ſecuritate, altiſſimaq; pace fruebamur: iam alter fidebat alteri, & de obſidibus nulla mentio fiebat: uidebamur enim domi agere, adeò amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena ſulcans, quoſdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello aſſuetus magis, pretij'que non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis ſunt relata ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in ſuam gratiam nauim huiuſmodi corriperemus, merceſq; inuitis mercatoribus interciperemus: quoniam pretium immodicum pro eo elephanto ſpoponderat, nec tamen conſequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ ſuæ pœnas exigeremus. Quæ quum rex multis precibus denarraſſet, præfectus illico reſpondit ſe regi morem geſturum: uerum intellexiſſe ratem memoratam eſſe omni armorum genere communitam, eamq; uaſtiſſimam, ac cœtu uirorum exornatam: capi propterea non poſſe ſine hominum ſtrage. Ideo petebat, ut ſibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros miſit ad claſſem noſtram, qui rei nauandæ non præeſſent, ſed intereſſent, & noſtrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent teſtimonium, uel ſi forte fortuna deditionem facere uoluiſſent, adducti eius perſuaſione. Igitur noſtri celocem parant, tormentáque ferè omne genus expediunt, nec ſupra ſeptuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem conſectabantur, nec tamen aſſequi poterant. Sequenti tamen die annixi plus ſolito, poſt longã ac celerem inſectationẽ nauis comprehenſa eſt. Hoc prius amice hortati ſunt, ut regi facerent deditionẽ. Qui ubi hæc audiuere, nos ueluti fabellam quampiã narrantes, ſua freti multitudine, aſpernati ſunt: ferebat enim nauis homines ſupra tercentum. Qui pro reſponſo ſagittis nos impetere cœperunt, & ſupra quàm referre queam contemnere. Tunc noſtri arma expediunt tormentáque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiſcente, mox ſeſe dedidere. Huius rei condicto rex certior factus eſt, qui ad litus magna concomitante caterua profectus eſt, ut egregium facinus coràm uideret:

deret

deret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem noſtram perquam mediocrem, tantã nauim profligare quiuiſſe: Nam, ut præfecimus, nauis erat duplo celoce maior, & uirorum in ea bellantium numerus multo frequẽtior: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noſter præfectus & nauim & elephantos dedit, omnibus lætam uictoriam nobis cõgratulantibus, & noſtra nauis illico claſſi reddita eſt.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT, ITEM DE eius incolis, qualem habeat ueſtitum ac inceſſum, déque eorum religione ac republica, qui rex & magiſtratus, item de mulierum monſtroſa licentia, déque alijs mirandis ritibus, ex æquo & iniquo, honeſto ac inhoneſto permixtis.

CAPVT LXXV.

VRbs itaque Calechut uaſta eſt admodum abſque mœnibus: intus pluribus in locis uacat. Domus haud ſunt contiguæ, inuicẽ diſtantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ ſunt, interiores ædium partes ſculptæ: pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt ſuas ædes. Fores prægrandes habẽt, miróque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, inſtar pomerij. Ibi uiſuntur arbores innumeræ, ſtagna, & fontes compluſculi: nam ſtagnis libenter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uiſuntur complures, quibus immerſi gregarij ac proletarij, omniſque ignobilior uulgus, ter uel quater interdiu lauantur. Rex idolorum latriæ eſt addictus: licet nõnulli crediderint eum Chriſtianum fuiſſe, qui minus mores eius calluerũt: nam nos apud regem diuturniores fuimus, mercimonijs inſiſtentes, quo facillime ſcire quiuimus, qui ritus eius forent. Regem appellant Ganfer, cuius aulici & contubernales omnes ſunt Mauri, *Ganfer* qui habiliſſima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulant pedibus. & aperto capite prodeunt, niſi eminẽtiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur ſericeo, hoc eſt, uelutato, eóque longiore, ut retulimus. Terebrant aures, inque eis margaritæ quæque pretioſiſſimæ appenduntur. In brachijs aureas armillas geſtant. Patritij denudatos enſes & clypeos ferunt: at enſes in cuſpide latiores ſunt quàm alibi, clypei ſunt teretes, ijs non diſſimiles, quibus apud nos pedites utuntur: peltas appellamus, eóſque coloribus nigro & albo diſtinguunt. Gladiatores ſunt, quàm qui maxime, in alio ferè nullo exerciti. Hi ſunt qui regis latera ſtipant numero frequentiore. Numeroſiore oblectantur coniugio: quinque aut ſex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos coniuges

comprimere uoluut, & id eſt beneuolentiæ argumentum apud eos maxi-
mum: Nullus eſt eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ il-
lorum ante puberes annos corpora proſtituunt ſua: quum annum octa-
uum egerint, nudæ ipſæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incompa-
rabiles circumferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine
ferè omnes ſuperant uiros: prehenſant ut ſtuprent eas: quoniam uirgini-
tas eſt eis pœna: nam nubere non poſſunt uirgines. Bis in die comedunt:
pane & uino abſtinent: carnibus, nec piſce ueſcuntur: in cibatu habent o-
rizam, lac, butyrum, ſaccarum, & arborum fructus: prius cibum non capi-
unt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, niſi rurſus lauentur:
& is mos eſt eis pro cærimonijs, eum que mire obſeruant. Viri & fœminæ
Betellæ per urbem incedunt eſitantes folium quoddam, cui nomen eſt betelle: hoc
igitur inficit ora & dentes colore ſubruffo: hoc more abſtinent tantum ob-
ſcuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt ueſtem in ſpeciem mœ-
ſtitiæ, temperant à folio huiuſmodi, ut & dentes præ ſe ferant mœrorem,
& ſubruffo colori ſuccedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quamli-
Sacerdotum licentia bet illarum ſacerdotes decem aſſiduò comitantur, easq́ comprimunt, & id
in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum
regi dantes, quàm quod eius coniuges à ſacerdotibus comprimantur: pro-
pterea eorum filij nuſquam regno ſuccedunt, ſed ex ſorore nepotes regnum
capeſſunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ,
aiuntq́ id eſſe argumentum regis excellentiæ: nec aliud hæ mulieres agunt,
quàm puluerulentam domum ſcopis uerrere, aquáue aſpergere, quocun-
que rex eat ſequuntur: domus aſpergitur aqua mixta boum excrementis:
ædes regiæ tolluntur in altum, inq́ eis fontes, quibus immerguntur quum
corpora abluunt. Quum rex egreditur, carpēto uehitur, id eſt currus, quem
bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum ſti-
pant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus compluſculi. Patritij
uero, & eminentiores ſuæ ditionis, omnes ſequuntur, enſes denudatos ac
clypeos teretes gerentes. Sagittarij etiam ac uelites eum præcedunt, itine-
ra explorantes: habet ſuos æditúos & admiſſionales: conopeo, id eſt tento-
rio tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & princi-
pum: & ut aliquando finiam, nullus eſt in toto orbe apud ſuos honoratior:
quippe qui inſtar numinis alicuius reuerētiſſime colitur: nā ad eum propius
quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor paſſus: quum uero aliquid porri-
gunt, ac ſi ſtipē darent elephanto ab ipſis tremebundis, id ramo porrigitur:
quoniam regem tangere apud eos nefas ducitur. Quum eum alloquuntur,
id agunt

id agunt demiſſis capitibus, manu ori appoſita: & nemo è patritijs regem adiret inermis, hoc eſt, ſine enſe & clypeo. Quum regem uenerantur, capita manibus tangunt, ſicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magiſtratus, parui ſunt cenſus, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piſcatores, qui ſi forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritijs, aut effuſe fugiunt, aut ſi perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant ſcipione aliquo: patritiorum uero coniuges quum rex uitam cum morte commutat, ipſum comburunt ligno ſandalio igni ſubiecto: uulgares uero & capite cenſi humantur: barbã comunt, ratiocinatores ſunt maximi, ac ſcribæ perceleres: ſcribunt in folijs palmarum ſtylo ferreo, abſque colore uel incauſto. Eſt & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Guſurantes appellantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi ſuapte natura idola colunt, Solem, uidelicet, & Lunam, uaccàsque adorant: & ſi quis uel fortuito buculam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihilq́ eiuſmodi uiri eſitant quod mori poſſit: nec pane, nec uino utuntur: & ſi qui per imprudentiam carnes comederint, hi mox relegantur ut oſtiatim uictum quærirent per orbẽ uniuerſum errabundi, uel ſi claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus diuinationibusq́: albedine incolas urbis Calechut ſuperant: capillum exornant plurimum comuntq́: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut noſtri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, eaſdemq́ pudicas, illorum mercimonia ſunt panni & uniones.

DE NEGOTIATORIBVS ET ITINERE AD AROmata, & Cayro portu Alexandriæ, qui dicitur Babylonia. CAPVT LXXVI.

SVnt inibi & alij mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: idola colunt, eorum mercimonia ſunt lapides omnifariam prætioſi, uniones, omne genus aurum & argẽtum: nigriores ſunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: faſcinatores ſunt maximi, adeò ut uiſibiliter dæmones frequentius alloquantur: eorum coniuges libidinoſiores ſunt cæteris mulieribus, ſummeq́ Veneris appetentes. Ibi etiam ſunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rurſus Turcæ, Perſæ, Aſſirij ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: eximij ſunt mercatores, ijdem'que locupletiſſimi, & omnium rerum quæ importantur in urbem Calechut emptores, earundem'que uenditores. Nam eius urbis hæ ſunt potiores, uidelicet, lapides prætioſi, ut ſunt Berylli, Smaragdi, Chelidonij, Topaſij, Sapphyri, Chryſolithi, & id genus plures, Caſtoreum, id eſt, muſcum, thus, aloë, ac reubarbarum, porcellanæ'que,

necnon

necnon gariophyllum, cinamomum, ſandalium, lacha, myriſtica, nux muſcata appellatur, & maſtix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero & zinziber ibi naſcuntur, myrobalanumq́ & caſia, hæc regio urbis Calechut abunde mittit. Hi igitur Mauri ſunt præpotẽtes, & regni illius tenent habenas: nemo eſt qui illis poſt regem non pareat. In montibus uero non longe ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus, *Naremegha* Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet ſupra trecentas: fato functus ſuo comburitur, & cum eo coniuges omnes: cæteri uero quum uitam exuerint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exornatæ illò contendunt, cõcomitantibus parentibus & cognatis omnibus, ſubſequentibúsque choraulis & tibicinibus, applauſu immodico ad foueam ueniunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circumuehitur foueam geſtiens ac tripudijs inſiſtens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad ſeſe in ardentem foueam præcipitet. Aſtant etiam memorati affines, obſeruãtes factum: quoniam quum ſeſe præcipitem dederit mulier, mox inijciũt ollas olei & butyri ſupra corpus mulieris, ut hoc fomẽto altus ignis citius com*Educationis uis* burat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeò ſunt cicures & manſueti facti, ut nihil eis deſit ad humanitatẽ præter loquelam: nam imperata faciunt, & dominos cognoſcunt ſuos: id enim nos ipſi cõſpeximus in urbe Calechut, ueramq́ denarramus hiſtoriã: nã aure certior arbiter eſt oculus. Elephantes quibus rex utitur efferãtur plurimũ, uiriumq́ ſunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahũt in terram. Ibi maria non ſulcant nautæ, niſi à mẽſe Octobri uſq́ per totũ menſem Martij: & id eſt illis æſtas, reliquum uero tempus eſt hyems, adeò ut nobiſcum contrarias uices temporum habeant. Quum uero non nauigant, in ſicco naues tenẽt. In menſe Nouembri naues Arabum Mechæ ſoluunt illinc, & in Ara*Vida* biam contendunt, aromatum omni genere onuſtæ. Vida dicitur eorum portus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandriæ portum, & emporium orientalium cantatiſſimum: eò tamen hæc omnia ab portu Vida terreſtri itinere conuectantur.

De ſtrage Maurorum & Chriſtianorum facta in Calechut.

CAPVT LXXVII.

Qvum itaque diutius immorati illic fuiſſemus, tribus, uidelicet, menſibus commercijs inſiſtentes, nec niſi duas naues mercibus onerauiſſemus, & iam moræ iſtius nos tæderet plurimum, præfectus noſtræ claſſis mittit ad regem nuntios, qui ei renuntient, iam menſes ternos elapſos, quibus ipſe tolerantiſſime præſtolabatur, ut tandem aliquando expediretur: quoniam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas oneratas

neratas mercimonijs eſſe, Mauros nihilominus emiſſe & aſportauiſſe quæcunque libuiſſet,& uili quidem pretio, ſe propterea rogare plurimũ, ut tandem annuat Portugallenſium uotis, patiaturq́ eos expediri prout inter regem & Araſchoream conuenit iampridem. Hæc retulit noſter nuntius. Iis in hunc ferè modum rex reſpondit: Se non difficulter paſſurum, ut Luſitanæ naues expediantur, nec ſibi poſſe perſuadere, Mauros furtim mercari: quãdoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quàm Luſitani expediti forent: ſi forte ſibi impoſuere Mauri, ſe haud ægre laturum, quòd Luſitani Maurorũ onuſtas naues corripiãt, & ſibi uendicent eodem pretio, quo emiſſent Mauri cũctas merces quas naciſcẽtur in nauibus. Itaque decimaſexta Decembris, dum Araſchorea uacat cõmercijs, eſſentq́ in portu duæ naues noſtræ iam onuſtæ, ecce Maurorum nauis quædam ſoluit illinc, onuſta admodum omni genere aromatum, ferens elephantos ternos. Cuius rei factus certior præfectus noſter, mox ratem corripuit: huius erat dominus Maurorum illuſtrior: is ægre ferens factum, it protinus ad regem, queſtus grauiter de illatis ab Luſitanis. Fit per urbem clamor ingens, confluunt ad regem Mauri, qui in nos conſpirauerant. Rex igitur fatigatus his querimonijs, annuit ut uir ſeditioſus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebant nos plura iam exportauiſſe quàm attuliſſemus in regnũ eius, noſq́ propterea fures uocitabant & prædones. De conſenſu igitur regis ſumunt Mauri arma, telaq́ expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Chriſtianorum uacantes. Iam ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum ſolis enſibus & pallio protecti uim ingruentem propulſare cœpimus: uerum ſufficere illis noſtræ uires nequibant: maior erat numerus quàm à nobis redigi in ordinem poſſet. Retulimus igitur pedem: & iam è noſtris ceciderant tres uel quatuor, è ſuis uero ſeptẽ uel octo. Dum igitur pedem retrahimus, conſauciantur è noſtris complures: & uix portas occludere quiuimus, irruente barbarorum incondita turba: tunc a muris propulſare cœpimus hoſtem: at illi domum expugnant: ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud ſupra equitis mẽſuram: nam nos ſeptẽ uel octo arcus habebamus, quibus innumeros barbaros cõfecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus ſolito ſæuiunt: murũ quo cingebatur domus demoliuntur. Nos uero cõſilij & opis egẽtes euaſimus ædes, ut ad litus cõtendentes à noſtris exciperemur: nam non lõge à litore cymbæ noſtræ exitum rei mœſtiſſime præſtolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti eſſent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obſideremur: uerum tormenta lædere hoſtem nimis diſtantem nequibant. Itaque inter uitam & mortem ambigui ad litus contendimus ſequẽtibus Mauris: nec prius naues noſtras ingredi potuimus q̃ ceciderit

derit Araſchorea noſter,& è noſtris quinquaginta: qui uero euaſere, ſe iactabundo mari nantes credidere ferè xx. non enim naues ad litus accedere audebant, ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad claſſem peruenere ferè mortui, erat filius Araſchoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cymbarum iam feſſus, regredi ad litus noluit, quum præſertim dux claſſis ægrotaret. Igitur hi ſolum uiginti mortem euaſere, reliquis à Mauris male acceptis. Hæc igitur ut ſunt relata præfecto claſſis, ipſum peruaſere plurimū, mouereq; ad excandeſcentiam, quòd, uidelicet, ſui adeo male accepti fuiſſent, ut uix uiginti è tot uiris ſupereſſent. Itaq; iuſſit naues Maurorum decem, quæ in portu morabantur corripi, & occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis igitur nauibus deſiderati ſunt homines plus quàm ſexcenti: delituerant nōnulli in ſentina, ubi etiam merces compertæ ſunt compluſculæ. Viros trucidauimus, & omnes merces nobis adiudicauimus, & naues omnes combuſſimus: erant etiam in nauibus elephanti tres, quos occidimus comedimusq;. Sequenti uero die propius urbē appulimus, & exoneratis tormentis mœnia demoliti ſumus, non ſine hominum ingentiſſima clade. Illatis damnis innumeris, & inuicem ipſi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum nihil profecere, in uanum emittentes. Dum ſic congredimur, ecce naues duæ quæ portum quærebant, qui diſtat à Calechut leucis quinq;: quæ ut nos cōſpexere, mox effuſe fugerunt, ad portum contendentes, ubi ſeptem aliæ naues ferè in ſicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerū operam luſimus, quoniam propius accedere nequibamus, tum quia erant propè in arido, tum uel maxime ob numeroſiorem hominū cœtum, qui inibi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficiſci ad urbem Chuchinā, ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus. CAP. LXXVIII.

SOluimus igitur illinc Chuchinam uerſus euntes, quæ urbs abeſt à Calechut leucis triginta, regnumq; eſt nulli parens: & inter nauigādum à nobis conſpectæ ſunt naues duæ, quæ, quum uela feciſſemus in eas, mox à ſuis deſertæ ſunt: Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti ſunt in terram: nos uero accedentes eos, nullis compertis mercimoniis, præter orizam, eas comburi iuſſimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uigeſimo quarto Decembris, & in oſtio cuiuſdam fluminis ancoras iecimus: quibus iactis præfectus noſter emiſit pauperculum quendam conſeruatū, qui ſponte ſua naues noſtras fuerat ingreſſus, ultroq; in Hiſpaniam proficiſcebatur. Is igitur ad regem contendit, & quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi explicat. Qui ubi hæc accepit, ut regem decuit, nobis compaſſus, uicem noſtram indoluit. Expoſuit etiam regi, præfectum noſtrum multa adduxiſſe, quæ libenter cum mercibus regionis, ſi complacitum foret regi, commutaturus erat: & ubi merces non placuiſſent, pecuniam pollicebatur multiplicem.

Ad hæc

Ad hæc reſpondit rex ægre ferre, illatas nobis fuiſſe iniurias: quod uero ad ſe ſpectaret, merces ſuas aduentumq; eorum grata habere: quandoquidē iampridem de fama & probitate Portugallenſium certior factus fuerat, bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi, cōmutaturi noſtra cum ſuis pro noſtro arbitratu. Tunc nūtius noſter infit regi, nos nunquam ex uetere inſtituto conſueuiſſe prius terram appellere, quàm obſides dati fuiſſent, mitteret propterea è ſuis quempiam, ut mox accederent negotiaturi. Tum rex his auditis, actutū duos patritios obſides dedit, ut confidentius accederent noſtri, qui cōmercia exercebant. Hi igitur obſides regio iuſſu adiuere præfectum claſſis, ſeſe illi committentes. Præfectus uero ut uiciſſitudinem rependeret, quatuor aut quinq; è ſuis in terram miſit, negotiatoremq;, & hos commonefecit, ut quàm celerius poſſent expedirent merces ſuas, inuicem emerent eorum mercimonia pretio aliquando, nōnunq; uero permutatione, prout cōducibilius fore rati fuiſſent. Interea quoniam apud eos is inualuit mos pro lege, ut in mari ſi quis comederit, is nunquam regem uideat: obſidum adhuc nemo comederat, permutabātur in diem propterea alīj ſuccedentibus tantiſper, donec alīj comediſſent. Igitur illic cōmorati ſumus circiter dies xv. naues exonerātes nō longe ab urbe Chuchina, ubi portus eſt qui dicitur Carnagallo, & ibi cōperimus Chriſtianos, Iudæos, Mauros, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæam quandā de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uiſum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Chriſtiani, qui aſſeuerabāt ſe profecturos Hieroſolymas, & inde Romam, quod profecto perquā gratū præfecto noſtro fuit. Dum itaq; naues noſtræ exonerantur, ecce ingens claſſis regis Calechut in mari apparuit, naues ſupra xxv. trahens. Huius certior factus rex, illico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine ſuo uim hominū maximam ad claſſem profligandā offerat. Huic præfectus reſpondit, ſe regi agere gratias, nec per id tempus opis ſuæ egere, ſe ſatisfacturum aduentanti claſſi, oſtenſurumq; illis eorum futiles conatus: & reuera credidit haudquaquā ſibi opus fore alieno auxilio, quoniam iampridem expertus fuerat eorum uires: & ipſi non accedebant, ſed altum tenentes à claſſe noſtra una leuca aberāt: nihilominus præfectus uela explicare iuſſit, ab portu ſoluēs, & obſides ſecum ferens, dimiſſis in terra è noſtris ſeptem, & pleno gradu contendit in claſſem barbarorum, ratus non difficulter ſe ſubacturum Barbaros. Verum ſequenti nocte claſſis noſtra uentos haud habuit felices, ut in hoſtes contenderet. Poſtera uero die quæ fuit decima Ianuarīj, M. D. I. propius alter alteri acceſſit adeò, ut congredi cōmode potuiſſemus. Dum igitur utrinq; naues ſe prælio expediūt, præfectus recēſens ſuos, uidit nauim Sancini Tonari abeſſe, propterea ſatius cenſuit, ſi per id tempus temperauiſſet à pugna. Decreuit igitur in patriam redire ſuam, fauētibus uētis: nos tamen uſquequaq; per diem totam claſſis Calechut cōſectata eſt: quum

uero aduesperauiſſet, mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus, dimiſſis ſeptem è noſtris, & duos nobiſcum ferētes obſides: quos cœpit præfectus enixe rogare, ut ſe tēpori accōmodarent, nec deſperarēt, uerū cibū quempiā caperēt, ut ſuæ uitæ conſultum irent: nam triduo iam famem ſuſtinuerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederūt non ſine mœſtitia. nos uero uerſus Luſitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico noſtro. CAP. LXXIX.

ITaq; die xv. Ianuarij ad quoddā appulimus regnū, quod Chanonam appellant de Gafferes, quodq; à Calechut parum abeſt, & eiuſdem ſunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiuſmodi nauigamus, rex ad nos amice nūtium mittit, qui referat ſe ægre tuliſſe, quod eò prius non conceſſerint, q̄ aliò iuiſſent: uerū eos hortari plurimū, ut ſi merces nō habeāt quæ uoto ſuo faciant ſatis, ſe uberrime daturū protinus. Ad hæc præfectus reſpondit, oneratas iam eſſe naues, nec alterius egere niſi cinamomi bacharis centum, quæ ſunt cccc. cantara, id eſt uaſis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducē cinamomū mittit diligentiſſime fidenterq;: pro eo dedit præfectus pecuniā ſignatā cruce, cruciferos appellant. Poſt hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequētantibus: uerū nullus ſupererat ulteriori merci locus, onuſtæ erāt admodū naues. Rex uero ratus nos nō habere pecunias, rurſus ad nos mittit, qui renūtient regē ſponte daturū mercimonia abſq; pecunijs, ſoluerēt modo quū redijſſent: nec ob hoc deſineremus cōmercia noſtra abſoluere, quoniā audiuerat regē Calechut bona noſtra deprædatū fuiſſe, publicatis noſtris mercimonijs, ac illata hominū Chriſtiani nominis ſtrage nō mediocri: addebat etiam compertum habuiſſe iampridem inconcuſſam eſſe Portugallenſium fidem, ſe propterea eſſe propè addictum nobis. Huic itaq; regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignæ correſpōdens noſter præfectus, ut erat uir acerrimi ingenij, non uulgares retulit gratias: & eas ſe relaturum quandoq; ingenue profeſſus eſt, & introducto nūtio uim pecuniarū maximā, quæ ſuperfuerat, oſtendit: & rurſus quærēti regi an alicuius egeret: reſpōdit nullius, niſi uiri cuiuſpiā, quem ſecum in patriam ducat, qui rerum Portugallenſium teſtimoniū locuples aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patriciū quendam miſit, qui nobiſcū iret in patriā: nō prius tamē illinc ſoluimus, q̄ de obſidibus regi Chuchini ſcriberemus, certiorē faciētes regē, nos ire in Luſitaniā, & obſides fore apud ſe ſua cauſa in prætio, & fauētibus ſuperisredituros quamprimum, & noſtros inſuper ſuæ altitudini cōmendabamus: dedit etiam præfectus noſter negotiatori literas: quibus hortabatur uirum & ſocios ut bono eſſent animo, & negotiarētur tantiſper, donec redirent, futurū ſibi decus ingens, quod inibi Chriſtianū nomen exornent, quū apud immortalē deum, tum etiā apud principē noſtrum & reliquos contemraneos omneis. Itaq; apud hunc regē diem unum dūtaxat conſumpſimus.

Illinc

Illinc ſoluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uerſus Melindæ regnum: ultima Ianuarij luce ſinum traiecimus Melindæ, & ibi nauim comperimus Combaiæ ex Melindæ regno, ueniebat onuſta mercibus compluſculis, hanc cepimus, arbitrati eſſe Mechæ regni aut Maurorum: ferebat enim ſupra tercētum uiros ſexus utriuſq;: ubi uero apparuit eam eſſe regni Gambræ, mox dimiſſa eſt, paſſa iacturā nullam, pilotum ſolum accepimus ab eis, & demū iter noſtrum perſequuti ſumus.

De naufragio ſinus Melindæ,

CAPVT LXXX.

Die duodecima Februarij ſub noctem piloti omnes, id eſt, itineris duces & reliqui, qui chartam nauigationis optime callent, terram applicuere: tum *Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingentis nauis, ultro ſe obtulit itineris præuiū, & explicatis uelis, ipſe rates omneis præibat: & ecce nocte intempeſta mare ſæuit undabundum admodum, claſſem actutum cōturbat, modo huc modo illuc impellens: & tandem Sancini nauim impulit in ſiccū, cœpit protinus cōflagrare, ubi ignis emicuit: mox certiores huius inauſpicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiſo igne, iuſſit præfectus claſſis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricoſa, quum luna pernox minime eſſet, uenti etiam magis inualeſcebant, adeò ut uix tempeſtatem ferre poſſemus, non audebat propterea claſſi propius accedere, ne & aliæ naues igne corriperentur. Miſit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipſos homines uendicarent ab incendio, uerum nauis iam dehiſcebat, conflagrabatq;, ut nullus ſpei locus ſupereſſet: ardebat enim tanto incēdio, ut propè naues alias ignis corriperet. His uiſis uela deferentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis cōbuſtæ iacturam fecimus, ſaluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arſit, & ea erat ducētorum doliorum capax: & in hoc ſubmerſu & conflagratioue nihil prorſus ſeruatum eſt: uiri enim ſolis tunicis interioribus induti incendium euaſere. Illinc itaque ſoluentes, prætermiſſo regno Melindæ, quoniam eò concedere minime licuit, uerſus Monachiæ prouinciam iter direximus, & inde ligna & aquam ſumpſimus, reductis in terram nauibus, ne à fremente ſalo ſubmergerentur: nam plenæ rimarum erant undequaque perfluentes. Tunc præfectus claſſis miſit Sancinum quæſitum celocem quampiam, necnon pilotum, quo præuio inſulam Zaphalæ exploraremus. Interea nos naues farciebamus: inde ſoluentes, petere inſtituimus locum quēdam piſcoſum, ubi piſces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piſcati ſumus, & quum multum piſcium conſequuti eſſemus, illinc abeuntes in atrociſſimam tempeſtatem rurſum incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum ſic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è noſtris correpta eſt à ſæuiente ſalo.

alias, ſanctus Tanarus

h 2 Quot

Quot naues redierint in Luſitaniam. CAP. LXXXI.

ITaq; poſt tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omniũ iacturam, ac intertrimenta, die paſchæ Sancti pneumatis caput bonæ ſpei appulimus. Id enim promontoriũ, quod Pomponius frontẽ Africæ appellat, ubi Africa ſe cuneat, & faſtigiatur admodum. Inde uero uẽtis proſperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus, regnum Teſenice dicitur. Ibi itaq; nacti ſumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Luſitanis eò miſerat gratia explorandi orbis, ut eſt uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiam cõperimus nauim quandã, quæ ſæuiente freto à noſtro conſpectu euanuerat, è regione oſtij ſinus Mechæ: nam in urbe quadã commorati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominũ partem reliquerãt: rediba enim nauis, uiros ſeptem tantummodo ferens, eosq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebant in naui, ut aſſolet, collectam. Tandem aliquãdo appulimus Vlisbonam ſolum patrium, ferè ultima Iulij. Poſtridie uero ſuperuenit ea nauis, quæ euanuerat dum rediremus, necnon & ſanctus Tonarus cum celoce quã fabricatus fuerat in inſula Zaphale: & is nobis referebat eam inſulam eſſe perq; anguſtam in oſtio cuiuſdam ſinus à Mauris cultam, & ibi montes eſſe, ubi aurifodinæ ſunt quamplurimæ: addebat etiam eò cõpluſculos alios cõtendere emẽdi auri gratia permutatione rerum multarũ. Et id tempus quo Sanctus illuc cõceſſit, cõperit ibi quãplures Maurorũ naues, cepitq; inibi Maurũ, qui apud eum tantiſper obſidis officio fungeretur, donec Chriſtianus quidam redijſſet, quem ipſe in Arabiam cauſa explorandæ regionis deſtinauerat. Quum autẽ nuſquã cõparuiſſet, uela uẽtis dedit, ſecum ducens Maurum, & tandem in patriã diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus, Vlisbonam è tanta claſſe ſex dũtaxat naues redijſſe, reliquis peſſundatis cũ hominũ ſtrage, necnon mercium infinita iactura.

Frons Africæ

De pondere & moneta eorum. CAP. LXXXII.

POſtquã in ſuperioribus meminimus merciũ ferè omne genus, ſupereſt nunc, ut nonnihil de pretio & pondere earum in mediũ afferatur. Igitur in urbe Calechut bacchar nucum muſcatarũ, id eſt mẽſuræ genus cõtinens cantaros quatuor, non pluris uẽditur q̃ pro ccccl. fauis: & Faui xx. ducatum, id eſt, nummũ aureũ efficiunt. Item cinamomi baccar cccxc. fauis. Item faracula aridi zinziberis, id eſt xx. baccari pars, fauis ſex. Item faracula zinziberis ſaccaro conditi fauis xxviij. Item baccar tamirindi fa. xxx. Item ba. piperis proceriotis fa. cccc. Item ba. zerombeci fa. xl. Item ba. myrobalani fa. dlx. Item ba. zedouariæ fa. xxx. Item ba. ſandali rubri fa. lxxx. Item ba. lachæ fa. cclx. Item ba. ſandaſij fa. clx. Item ba. maſticis fa. ccccxxx. Item fa. conforæ fa. clx. Item ba. piperis fa. ccclx. Item fa. thuris fa. v. Item fa. belzuini fa. vi. Item fa. ligni aloë fa. cccc. Item fa. caſſiæ fa. ij. Item fa. reubarbari fa. cccc. Item ba. gario-

ba.gariophylli fa.DC. Item fa.opij fa.cccc. Item ba.ſandali albi, fa.DCC. Itē mitricale ambræ, quod unciæ ſex cum quarta efficiunt mitricale unū ambræ. Itē ba. unum xx. farazolæ efficiunt, farazolam uero xiiij. aratollæ & tertia pars unius efficiūt Portugallenſiū, quoniā Venetijs xxiiij. aratollæ, libra efficiunt xxij. & ſecundū partem. Ad ſummam igitur nummus aureus non pluris ualet ꝙ xx. fauis. Poſt hæc dicendū eſt de pretijs rerum, quas domo attulimus, uidelicet, quanti uendantur in urbe Calechut. Item fa.æris fa.xlv. Item fa.coralli albi, fa.mille. Item fa.plumbi.fa.xviij. Itē fa.coralli obliqui fa.DCC. Item fa.argenti fa.xx. Item fa.coralli nothi fa.ccc. Item fa. aluminis fa.*xx. Item almenum unum, quod eſt pondus excedens menſurā Portugallenſiū, aratis duobus & medio, quod efficiet libras tres uel circa, more Veneto, & hoc pondere uendunt crocum, fauis, uidelicet lxxx. *alias, liiij

De regionibus, unde comportantur aromata.

CAPUT LXXXIII.

NOn abſonum igitur crediderim, ſi eorum locorū nōnihil meminerim, unde afferuntur aromata fere omnium generum. Piper itaque aduehitur è turri quadam quæ eſt ultra Calechut, ſecus litus ad leucas ferè L. Cinamomū mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur, ea eſt ultra Calechut itinere leucarum cclx. Gariophyllū fert Meluza regio, quæ abeſt à Calechut ad leucas duodecim more Luſitano, in loco qui dicit Cananor. Nuces uero muſcatæ, & maſtix afferūtur ex Meluza quæ abeſt à Calechut leucis D ccxl. Caſtoreum, hoc eſt, muſcatum, uenit è prouincia quadā quæ dicitur Pego, diſtāte à Calechut leucis D. Vniones uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis DCC. Spicus nardus, & myrobalanū aduehūtur ex Columbaia prouincia citra Calechut leucis DC. Caſſiam in ſurculis mittit urbs ipſa Calechut. Mittūt uero ſua thura Sabæi citra Calechut leucis DCCC. Mirrham Fartica regio citra Calechut DCC. Lignū autem aloë, & reubarbarū, camphoram, & calingā mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomū maius Canona mittit oppidū Calechut, lōge ab eo leucis duodecim. Piper longū in Same inuenitur. Benzui, & zan ultra Calechut leucis D cc. Tamirindū, & Zedouariam mittit urbs Calechut. Lacham mittit oppidū dictum Samoterra, ultra Calechut leucis D. Braſille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis D. Opium fert plaga Adde citra Calechut DCC. Satis igitur ac ſuper dictū ſit de pōderibus, & rerū pretio, necnō de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI, QVA MVLTAS REGIONES HActenus orbi incognitas inuenit, inuentasq; Hiſpaniæ rex coli iuſſit & frequentari.

Quomodo rex Hiſpaniarum dedit liburnicas duas Chriſtophoro Columbo. CAP. LXXXIIII.

ITAQVE Chriſtophorus natione Italicus, patria Genuēſis, gente Columba, uir erat procera ſtatura, colore ad rubedinē inclinato, facie oblōga. Is quum diutius in regia regis Hiſpaniarum inuictiſſimi diuerſatus fuiſſet, animum induxit, ut hactenus inacceſſas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petijt propterea rurſus & iterū inſtantiſſime à rege memorato, ut uoto ſuo tam pio non deeſſet, futurū ſibi & toti Hiſpaniæ decus præclarum adſeuerabat, ſi ſua opera & impenſa nouas inacceſſasq; regiones nactus eſſet: & ad id opus nauigādi ultro ſe offerebat, nam pollicebatur plures poſſe nanciſci in occidente inſulas, quæ ad uſum, imò ad delitias mortaliū minime forent ineptæ, & in primis in eis inſulis, quæ conterminæ ſunt Indiæ, inueniri poſſe arbitrabat̃ baccas, id eſt, uniones, lapideſq; pretioſos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, auriq; plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidē deriſere, utpote cogitantem inania, & penſi nullius, uertebaturq; hic ſermo propè in fabellam. Tandem peractis annis viij. inſiſtēte adhuc Columbo, cœpit rex his ſermonibus aures præſtare attētiores, decreuitq; poſt multa experiri uiri ingeniū, propterea in effectum huius celebris inſtituti, iuſſit liburnicam unam, & celoces duas omni genere annonæ armamētorumq; cōmuniri: quibus expeditis, prima Septembris luce M.CCCCXCII. ſoluit ab Hiſpanis litoribus, & diu optatum iter aggreſſus eſt.

De inſulis compertis à Columbo uiro acerrimo. CAPVT LXXXV.

Canariæ *Fortunatæ*

ITaq; ſoluit à Gadibus iter faciens uerſus inſulas Fortunatas, quas nūc Hiſpani appellant Canarias, ob id quod canibus maxime abundēt: antiqui uero Fortunatas dicebant. Hæ enim abſunt à Gadibus milliaribus MCC. prout ipſi computāt ſuas leucas, dantes unicuique leucæ M.IIII. Fortunatas propterea eas dixere ob aëris miram temperiem, cœliq; clementiam, ſunt in climate per Syenem uerſus meridiem: eas incolunt ferinæ gentes, quibus nulla eſt religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedūt uſquequaque: cò Columbus conceſſit aquæ nōnihil ſumpturus, ut uel inibi ſocij prius parumper conquieſcerent, quàm atrocioribus aſſueſcerent laboribus:

tibus:nam qui ſulcant maria incomperta, his neceſſe eſt prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies xxxiij. totidemq; noctes nauigans uerſus occidentem, nihil telluris unquam apparuit: tandem è ſpecula quiſpiam inſulas quaſdam conſpicatus eſt: propius accedentes uidere inſulas ſex, quarum duæ erant uaſtiſſimæ, eisq; nomina indidit, alteram Hiſpanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis inſulis. CAPVT LXXXVI.

IOannam non ſatis compertũ habuere utrum eſſet inſula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuere innumeros auium cõcentus, & in primis luſciniarum, quæ denſiſſimis nemoribus inerrabant, menſe Nouembri. Inibi etiã conſpexere limpidiſſima flumina, eademq; ad potãdum ſuauiſſima, portus magnos celebresq;. Et quũ uento Choro nauigarent, prouecti ſunt magis ſecus inſulæ litora, nuſquam tamen ad calcem peruenere. Quum igitur progreſſi fuiſſent ferè milliaria DCCC. & nullum terminum adhuc compeꝛiſſent, credidere continentem eſſe: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi ſæuitia: nam malus, id eſt, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaque nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam inſulam, quæ dicitur Hiſpana: & quũ ſumme appeterent terrã explorare quæ ad Aquilonẽ uergebat, & iam ipſis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in ſcopulum quendam colliſa eſt, adeo ut iam dehiſceret: uerum ſummergi nequiuit ob planiciem ſaxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & ſocios è faucibus Neptuni eripuere ferè moribundos. Quum terram appuliſſent, conſpecti ſunt ab incolis eius inſulæ, qui protinus effuſe fugerunt in nemora denſiſſima, nõ aliter quàm ſi fugacem leporem conſectaretur canis, genus inauditum: noſtri tamen ueſtigia perſequũtur fugientium, & mulierẽ quandã corripuere, quam quũ ad naues reduxiſſent, uino & obſonijs prope diſtentam, & eleganter ueſtitam miſſam faciunt: nam ipſi nudi incedunt, & humaniores ignorant delitias.

De ſitu & moribus Hiſpanæ inſulæ. CAP. LXXXVII.

QVamprimum igitur hæc mulier deuenit ad ſuos ſatura & prope farta, cultuq; inſolito ueſtita decentiſſime, alij hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatimq; ad litus concurrunt, rati genus eſſe diuinum: nam deſiliebant in pelagus ſecum ferentes aurum, quod cum ollis teſtaceis, uaſisq; uitreis permutabant, pro minima quaq; re etiam deſpicabili aurum dabant, exempli gratia, ſi quis dediſſet fruſtum ſpeculi cõfracti, protinus aurum conſequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibusq; commercijs, noſtri cœpere diligẽtius eorum uitam & mores explorare, compererеq; protinus eos regẽ habere: propterea petẽtes mediterranea, hoc eſt interiora inſulæ, à rege eorum perquam honorifice ſunt excepti: quum uero adueſperauiſſet, edito ſigno de more ſalutãdæ uirginis, noſtri genua plicabant, quos æmulabãtur

Barbari itidem agentes: ubi noſtri & crucem ſeruatoris trophæum uenerabantur, eam & ipſi condicto colebant: hi etiã ubi uidere nauim peſſundatã, certatim confluebant cum cymbis ſuis aduehẽtes noſtros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiuſmodi appellãt canoas: quæ ex ſola caua arbore factas, nõ quidẽ ferro, ſed cote præacuta excauãt: habẽt etiã longiores naues, id eſt, liburnicas, octuaginta remorũ capaces. Ferro carẽt omni, propterea noſtri admirabantur, quonam modo quirent domos cõſtruere, quas conſpiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta faberrime: uerum cote, ut diximus, pro ferro utuntur. Acceperũt etiã referentibus amicis, nõ longe ab ea inſula eſſe quoſdã populos, qui carnibus ueſcebantur humanis. Idcirco ubi nos uidere, crediderũt Antropophagos eſſe, ideo effuſiſſime fugerũt, Canibalos appellãt ferinos populos, qui in cibatu homines habeãt gratiſſimos. Hos noſtri preterierant, eos ad meridiẽ relinquẽtes.

Canibali

De Canibalorum moribus. CAP. LXXXVIII.

IGitur hi populi mœſtiſſime conquerebantur nobis de efferatis illorũ moribus, nam aiebant eos in ſe non aliter ſæuire, quàm tigrim uel leonẽ quẽpiam in manſuefacta animalia: horreſco referens. Impuberes, ſi qui corripiuntur, exectis teſtibus, ſaginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis ueſcantur. Puberes uero mox cõtrucidant, quibus exenteratis, ilia comedunt recentia, membrorumq́ partes extremas, cætera ſaliunt, adſeruãtq́ ut nos inſitia & farcimina omnis generis: nam inſitia fiunt ex ſanguine aprino uel bubulo, aut ex carnibus teſſellatim conciſis, alij apexabo appellant, haud dubie eſt genus farciminis. Mulieribus haud ueſcuntur, uerum eas ad prolem, ueluti nos gallinas ad oua ſeruant: ſiqua eſt anus, ea mancipij uicẽ gerit. Propterea hæ inſulæ, quas iam ſubegimus, ubi audiunt aduentare hos efferatiores immaneſq́ populos, actutum dant terga, licet ſagittis utantur, non ſunt tamen tantarum uirium, ut cõpeſcere eos queant, nam pauci complures fundunt, utputa centum decem profligant Canibali, nuſquam cominus cõgrediuntur, fuga tantum ſibi cõſulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quos deos colant alios, q̃ ſolem & lunam, cœlumq́. Mores uero aliarum inſularũ idcirco non referimus, quoniam ob anguſtiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

De moribus illorũ qui Hiſpanã inſulã colunt. CAP. LXXXIX.

HVius inſulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibuſdã, quæ ſunt (ſi magnitudinem formamq́ ſpectes) inſtar napi, ſaporem habẽt, quẽ molles recenteſq́ caſtaneæ, ages uocant: aurũ apud eos eſt in pretio, id enim auribus appenſum ferunt: ſuis non emigrãt finibus, nec ut alij ultro citroq́ commeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari ſignis, ubi eruerent aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiuſdam, quod ex editiſſimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligũt, funduntq́ in fruſta,

in fruſta, & demum in bracteas, id eſt, laminas. Verum ubi nos eramus nõ naſcitur aliunde aduehitur, ut circũuecti inſulam re ipſa cognouimus: quoniam poſtquam illinc ſoluimus, deuenimus ad quoddam flumen, quo profecti ſumus ſumendæ aquæ gratia, & ibi auriferas conſpeximus harenas, ibi quadrupedia, non niſi cuniculos uidimus: ſerpẽtes uero immenſæ uaſtitatis, numeroſioresq́; quos fert inſula, ſed innoxios conſpeximus: necnon ſyluestres turtures, anates noſtris proceriores, anſeresq́; oloribus candidiores, uerum capite tantum rubeo erant: ibi & pſitaci complures, alij coloris praſini, fului alij, alij uero Indis non abſimiles, id eſt, torque miniato. Tulere ex his igitur ſexaginta uerſicolores, cõiecturamq́; ex his alitibus fecimus nõ longe Indiam abeſſe: uerum huic ſententiæ non adſtipulabatur ſphæræ ratio, & in primis philoſophus in illo de cœlo & mũdo, Senecaq́;, & alij cõpluſculi coſmographiæ haud expertes, qui adſeuerant Hiſpanias nõ multum ab India abeſſe, maritimo præſertim itinere. Hæc igit' inſula ſuapte natura gignit maſticem, aloë, & alia his non diſſimilia. & in primis grana quædam rubea, quæ pipere ſunt acriora: cynamomũq́;, & zinziber noſtri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ inſulæ dimiſit.

CAPVT XC.

IGitur Columbus de compertis terris ſatis ac ſuper lætus, utpote qui uidebatur nouum comperiſſe mundum. Quum uero primum uer iam appeteret, decreuit patriã repetere ſuam, dimiſſis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter ſciſcitari & explorare deberent locorum ſitus, ac regionis mores, frugumq́; ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guancranillo, cum quo iniit fœdus maximum, commendauitq́; illi ſuos arctiſſime, adeo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miſeratus conditionem remanentium. Tandem Columbus iuſſit uela uentis dare Hiſpaniam uerſus, ſecum ducens ex inſulanis uiros decem, non alia magis de cauſa, quàm ut eorum linguam aliquando diſcerent, quoniam id conſequi haud difficulter poterant: nam caracteribus noſtris ſuum idioma ſcribi probè poteſt: cœlum appellant Turci domum boa: aurum cauni: uirum probum toyno: nihil, maxani dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos noſtra proferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare. CAP. XCI.

REx itaq; & regina Hiſpaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò ſupra uota, quàm ut almam Chriſti fidẽ indies augerent, auctamq́; colerent, & cultam ſummopere uenerarẽtur: propterea id eximie obſeruabãt, ut hæ gẽtes quæ hactenus nomen Chriſtianũ ignorauerant, tandem aliquãdo ope & induſtria ſua, ſcirent unã eſſe Chriſti fidẽ, extra quã nulla eſt ſalus, nec redemptio. Inq́; huius rei ſpecimen decreuere ſummis honoribus Columbum proſequi, nihilq́; prætermittere, quod ad cultũ & decus eius ſpectaret.

Igitur

Igitur uultu ſereno eum excipiunt, cōdecorantq́ꝫ innumeris titulis: & quod apud Hiſpanos eximius ducitur honos, cōſeſſum ipſum recipiūt: uoluereq́ꝫ ut deinceps non Columbus, ſed Admirans oceanū appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirantis ſermonibus, ſperabat propediem fidem noſtrā magna incrementa habituram, ſi hæ inſulæ ad fidem reducerentur: in commercijs uero & alijs mortalium emolumentis, quibus plerūque omnes inhiant, nullam propè ſpem collocauerat. Itaque ſereniſſimi reges iubēt ut protinus Liburnicæ xvij. expediantur, quæ arcem in prora habeant, id eſt ſpeculam, unde eminus ſpeculantur: celoces uero duodecim abſque ſpecula, inq́ꝫ eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabroſq́ꝫ lignarios, id eſt, carpentarios, artificeſq́ꝫ fere omnium generum ære annuo conduxit, qui claſſem ſequerentur: equites etiam quoſdā centuriauit, ut nihil claſſi deeſſet, quod ad ualidam expeditionem ſpectaret. Columbus uero ſues & boues ſexus utriuſque in claſſem introduxit, triticūq́ꝫ & ordeū, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitā in naui diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret ſemina: tulit etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haudquaq́ꝫ arbores uiſuntur: nam præter pinum & palmas nullas habēt arbores nobis cognitas, & hæ mira ubertate creſcunt, adoleſcuntq́ꝫ in tantam altitudinem, ut non facile referri poſſit ob maximam ſoli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles, uerum nobis incomperti, aiuntq́ꝫ ſub ſole feraciorem tellurem minime eſſe. Inſtituit etiam noſter Columbus ſecū ferre inſtrumenta omnis generis ferrea, quæ cōducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent ſuorū tutiſſima receptacula, multiq́ꝫ inſuper regis clientes, contubernaleſq́ꝫ ultronei ſe obtulerunt huius nauigationis ſocios, deſiderio comparandæ gloriæ, prouocati geſtis Columbi præclaris. Igitur prima Septembris ſoluere ex Cades uentis proſpere flantibus, & prima Octobris applicuere inſulam Canariam, eam, inquam, quæ Ferīcta dicitur. Quarta uero Octobris uela facere uerſus meridiem, nihilq́ꝫ comperti de eorum nauigatione uſque ad hyemale æquinoctiū habuimus. At uigeſimo tertio Martij, rege ac regina diſcumbentibus, mox affuit ueredarius quidā, qui renūtiauit celoces duodecim applicuiſſe Cades: ſucceſſum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M. D. IIII. germanus frater altricis primogeniti regis miſſus ab Admirante ad regem peruenit, cunctaq́ꝫ retulit quæ in ſequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum inſulas,

CAPVT XCII.

ITaque prima Octobris Admirans Columbus ſoluit à Canarijs flante Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uerſus adnauigauit xxi. diebus

priuſquam

priuſquam tellurem cõſpexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum inſulas ſæpe dictas, & primo conſpectu uidere noſtri inſulam uaſtiſſimam, adeò arboribus condenſam, ut uix diſcerni poſſet, utrum ſylua foret uel ne: & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi cognouere incultã eſſe, minime uiſum eſt illic gradum ſiſtere, ſed ultra progreſſi ſunt. In his igitur uiginti & uno diebus ſua ſententia ſulcarunt maria per leucas fere mille trecẽtas & uiginti. Nam per id tẽpus Aquilonem uentum proſperum ſemper habuerant: deinde ſoluentes ab dicta inſula, breui peruenere ad aliam inſulam omni genere arborum refertiſſimam, quæ inenarrabilem ſuauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in terram deſcendentes, nihil animatum ibi cõſpexere, præter lacertas inauditæ magnitudinis: eam Crucem appellarũt, primoq́ loco de cultis poſt inſulas Canarias conſpecta eſt: & hæc erat Canibalorum inſula, ut re ipſa demum cognouere, id adfirmitantibus interpretibus Hiſpanæ inſulæ, quos ſecũ ducebãt. Circũuecti itaq; inſulã, caſas humiles compluſculas cõpererunt: nam uicatim degunt xx. uel ad ſummam xxx. domus ſimul continenterq́ diſpoſitæ in orbem ambientes plateam quãdam, cuius diameter erat orbicularis: domus erant ligneæ amphitheatri inſtar. Hunc morẽ conſtruendi ædes ſeruant, erigunt complures eminentiſſimas arbores in orbem, inq́ eis trabes figunt, quibus arbores inhærẽt, fitq́ ut his fulcimentis minime ruãt. Imbrices uero, quum domum cooperiunt, ita conſtituũt, ut formam tentorij efficiãt, ſurgitq́ in modum pyramidis, id eſt, in acutum. Demum has ſic diſpoſitas arbores intexunt palmarum folijs, & quarundam aliarum arborum, ut & uentos & imbres tutius arceãt: introrſus uero trabes texunt funibus bombicinis, & radice quadam ſparto minime abſimili: cubilia habent eminentiſſima, quæ fœno & bombice ſternunt: porticus habent maximas, ubi ſaccara collocant. Et ibi etiam conſpeximus duas ſtatuas ex ligno fabrefactas, quas duo angues immenſe uaſtitatis ſuſtentabant, eas credimus eſſe eorum idola: uerum compertum habuimus ſtatuas huiuſmodi ſolũ ornatus cauſa erectas fuiſſe, quoniam hi ſolem & planetas tantũmodo adorant. Eò igitur ubi noſtri applicuere, mox uiri & mulieres effuſe fugerunt, deferentes eorum domos: ubi uincti erant impuberes compluſculi, quos ad ſaginam adſeruabãt: necnon anus complures, quæ mãcipiorum obibant officia, protinus ad nos contenderũt. At noſtri ingreſſi eorum domos, animaduerterũt illic uaſa eſſe fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in quibus elixabãt carnes humanas, pſitacis, anſeribus, & anatibus ſimul admixtis: alias autẽ uerubus impoſitas torrebant, ſelectis oſſibus, & brachijs humanis, quibus pro ferro utebãtur, ut ſagittis adfigerẽt ſuis: ferro enim prorſus carent. Vidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abſciſum, ſanguine adhuc defluẽte, hoc erat trabi infixum, Hæc inſula quatuor ingentiſſimis irrigatur fluminibus, Guadalupeam

Crucis inſulãrium mores

Guadalupea dalupeam appellauimus,quoniã non eſt abſimilis monti illi ſanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hiſpani uocitant,incolæ uero Grachanam: fert hæc inſula pſitacos faſianis multo maiores,nec alis ſimiles, nam alas habent uerſicolores,cætera rubei:tantaq; pſitacorum apud eos copia,ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora ſint pſitacis referta,eos tamen ſaginant,quos habẽt in cibatu gratiſſimos: mulieres uero quæ cõfugerãt ad noſtros,Admirrãs noſtro ritu exornari iuſſit, & compluſculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent:quoniam hæ probe nouerant quò fugiſſent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ ſunt:quo factũ eſt, ut mox Canibali ad noſtros accurrerint pellecti muneribus,quibus donatæ mulieres fuerãt, autumãtes itidẽ conſequi poſſe. Vbi uero coràm fuere,ſiue timore,ſiue ſcelerũ conſciẽtia,mutuo ſeſe reſpiciẽtes,illico terga dedere,proxima petentes nemora: at noſtri qui inerrabant inſulæ explorabũdi, cymbas eorũ omnes cõfregere.Et illinc ſoluẽtes adiuere ſocios ſuos, quos dimiſerant in Hiſpana inſula primo itinere: & dum eunt utrinq;, complures præteriere inſulas:ab ea parte uero,quæ reſpicit Aquilonẽ, apparuit inſula,cuius inquilini noſtros interpretes,quos ab inſula Hiſpana duxerat Admirrans,intelligebãt, necnõ eos quos uẽdicaueramus à ſæuitia Canibalorũ,dicebãt uocari Matininam,adfirmantes eam cultã eſſe à ſolis fœminis, quæ ſtatis anni temporibus coibant cum Canibalis,ut ſolebãt olim Amazones: prolem partiebantur,mares dabant parentibus,fœminas uero fouebant ipſæ:aiunt etiam has fœminas ſpecus habere altiſſimos, quò ſe recipiunt ubi extra ſtata tempora quiſpiam eò conceſſerit, & ibi ſe tutãtur ſagittis propulſantes hoſtem, ſi forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea noſtri per id tẽpus propius accedere nequiuerũt, præternauigantes inſulã ad milliaria ferè quinquaginta. Inuenimus aliã inſulam, quam interpretes aiebant eſſe apprime cultam,habitatoribusq; frequentiſſimã, & inter alia habere innumeras fruges,& propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent præaltos,eam montẽ appellauimus Ferratum: at noſtri interpretes, & hi quos adſeruaueramus ab atrocitate Canibalorũ,adfirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera ſupra mille milliaria,ut carnibus ueſcãtur humanis. Poſtridie illius diei nacti ſumus aliam inſulam, quæ quoniã erat obrotunda,Admirrans eam nuncupauit ſanctã Mariam rotundam.Supra iſtam comperimus aliam,cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra iſtarum ſtationẽ fecimus. Perendie uero aliã inuenimus,quam aiebant longitudine eſſe milliariũ cl.à parte,uidelicet,occidentali in oriẽtale latus: referebant mira de ea interpretes, quòd uidelicet, foret ſumme ferax, & pulcherrima,hanc poſtremo appellarunt ſanctam Mariam antiquam. Poſt eam cõperit fere innumerabiles inſulas,uerũ longe à prædicta,milliaria propè cccc. Interq; eas quædã cæteris præſtabat magnitudine,quæ dicebatur ab incolis

Ay Ay:

Ay Ay, noſtri uero nuncuparũt Sanctam crucem: eò appulimus, ut aquam hauriremus: at Admirans emiſit triginta uiros, qui explorarent diligenter inſulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidẽ fœminis inuenerũt, quæ mulieres uiſis noſtris, complicatis manibus eleuatisq́ auxiliũ petere uidebãtur: quibus liberatis, uiri in nemora dilapſi ſunt. Biduo itaq; illic agẽs Admirans, triginta uiros in inſidijs collocauit, qui corriperẽt Canibalos, ſi qui apparuiſſent. Qui uero ſtabant in litore, uiderunt cymbam, caneam ipſi appellãt, homines octo, & totidem mulieres uehentem. Vbi igitur Admirans claſſicum cecinit, unà omnes ruunt in Barbaros, qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros conabantur, nec prius quiuere ſe clypeis tegere, quàm Hiſpanus à fœminis ſagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus eſt. Hiſpani tamen ubi compererere ſagittas ueneno illitas eſſe, decreuerunt propius manus cõſerere, & ui remorũ in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorũ nauim peſſum dedere. Præeminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat ſecum torui aſpectus atrocisq́, qui facie non regem ſed prædonem, aut furem quempiã ſæuiſſimũ præſentabat. Submerſa itaq; naui, non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis, eleuatis tantum ſupra aquam brachijs, quæ res uiſa eſt monſtrifica. Dum itaq; nantãt ſagittantq́, ad ſaxum quoddam deueniunt, ubi tandem à noſtris ſunt expugnati, occiſis nonnullis, & regulo grauatim ſaucio uulnere duplici: hos ad Admirantem trahunt reluctantes, qui conſpectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nuſquã exuerunt, ſpumas efferueſcentes non aliter quàm leo ubi in caſſes deuenit tunc rugitus edit maiores atrocioresq́, ſæuitq́ magis: adeoq́ efferebãtur, ut nullus eſſet inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progreſſus itaq; Admirans Affrico flante aliquando, nõnunquam ſpirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uaſtitatem, ubi propè innumeræ erant inſulæ multijugæq́: nam aliquæ frequentioribus obumbrabãtur nemoribus, aliæ uero ſumma apricitate amœnitatẽ non mediocrẽ præ ſe ferebant, nonnullæ autem ſqualebant ſaxis, humo ieiuna aridaq́, & præuſtis implicitæ montibus: aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, aliæ uiolaceum, albicantem aliæ: perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas gemmarum, aut loca metallorum corruſcantibus plurifariam coloribus. Eò itaq; non conceſſere ſæuiente pelago, nam uerebantur ob ſcopulorũ frequentiam, ne naues collisæ ſaxis, dehiſcerent protinus ſubmergerenturq́, in aliud tempus rem differentes. Nequiuere etiam inſulas percenſere, ob eorũ implicitam frequentiã: tamen nonnullæ celoces, quæ altiore fundo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius acceſſere, & ſupra xlvij. inſulas numerarunt, locumq́ Arcipelagus nuncuparunt ob inſularũ frequentiã. Dum itaq; relictis inſulis in altũ prouehũt, in medio ferè itinere aliam nacti ſunt inſulã, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorum qui atrociſſimas Canibalorum

nibalorum manus euaſerant:hi nobis retulere inſulam cultā eſſe eximie, cul-toresq́ mitiores, & uſquequaque Canibalis infenſos: inq́ ea nemora com-plura, quæ apros fouent ingentiſſimos: hi naues non habent, quibus ſulcare poſſint maria, & Canibalos adire: uerum ubi Canibali eò contenderint, con grediuntur atrociter, propulſantq́ eos: quos ſi ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in fruſta minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non ueſcuntur carnibus Hæc nobis referebāt noſtri interpretes, quos ex Hiſpana inſula ad-duxeramus. At noſtri parum illic immorati, præteriere inſulam, niſi quod ab ea parte quæ occidentē reſpicit in terram deſcenderūt, ut aquæ nonnihil hau-rirent, ubi eminentem pulchramq́ domum inuenerūt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore deſertas, ibiq́ nulla erant habitantium re-centia ueſtigia: cauſam propterea ignorabāt, quur deſertæ forent, ni forte ha-beant illarum habitationū ſtata tempora, dum candens ſydus feruet nimiū, abeūt in mitiora loca, reuerſuri quū cōducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorum litora deſerunt tantiſper donec abeunt, utcunq́ fuerit inſula: unicum habet regem, cui perquam reuerenter adſtant, obediuntq́ mirum in modum, Chiaſichium appellant eorū regem: latus huius inſulæ quod me ridiem contuetur, longitudine ducentorū milliarium patet: ea nocte duæ fœ-minæ, & totidem adoleſcentes, quos aſſerueramus de manibus Canibalorū, ubi è conſpectu ſuæ patriæ fuerunt, in mare ſeſe proiecerunt, & nando ad ſo-lum patrium deuenerunt nobis neſcientibus.

Chiaſichius

Quomodo Admirans ſuos reperit uitā exuiſſe, CAP. XCIII.

TAndem aliquando Admirans peruenit cum tota claſſe ad Hiſpanam inſulam, quæ abeſt à Canibalis leucis ferè cccc. Verū omine inauſpicato infeliciq́: nam hi quos loco præſidij inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac inſula eſt regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hiſpaniam, quaſi loco obſidum decē uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationē, ſeptem occubuerāt: unus uero eorum qui ſuperfuerat, ubi ſuam patriam claſſis applicuit, Therema dicitur, ſponte à nobis emiſſus eſt: reliqui uero nando clanculum aufugerunt. Quæ res parum Admirantē mo-uit, qui modo ſuos cōperiſſet uiuos, reliqua nihili pendebat: uerum ubi pau-lulum eſt progreſſus, canea quædam apparuit, genus eſt liburnicæ longioris capax ingentium remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiusq́ præfecto ap-prime abiens ſuos cōmendauerat, cumq́ eo fœdus magnū inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem con-tendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Poſt hæc cœpit Hiſpanorum miſerabiles caſus exponere: uerum uix id intelligere quiuimus, noſtris interpretibus non ſatis eius linguam callentibus. His audi tis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneū oppidū, quod Hiſpani

Canea

ſibi

ſibi pro potiori tutela condiderant: id totum comperit demolitum combuſtumq́, nec alia ſupererant ueſtigia, præter pallidum cinerē: quæ res nos omnes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile perſuaſum iri poterat, quin aliqui ſuperuiuerēt: propterea ut huius rei eſſemus certiores, Admirans iuſſit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito, ſi qui deliteſcerent è noſtris mox excitarentur, ſcirentq́ nos aduentauiſſe: uerum operam luſimus, quoniam nullus uſquã comparuit, cunctis fato functis. Tũc Admirans nuntios miſit ad regem Guancenarillum ſciſcitatum de ſuis, queſtus grauiter de occubitu ſuorum. Hæc noſtri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex regis reſponſo, complures, uidelicet, in ea inſula reges eſſe illo potentiores, qui ægre ferebant Hiſpanos ſubegiſſe inſulas: propterea contenderant ad ligneũ oppidum, ubi Hiſpani degebant, eoq́ expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combuſſerant, ipſumq́ ferentem noſtris ſuppetias ictum ſagitta fuiſſe, inq́ eius rei fidem brachium faſcijs circumuolutum oſtẽtauiſſe, nec propterea ad Admirantem iuiſſe, quoniam conſauciatus uulnere nõ contemnendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, poſtridie Marchionem quendam cognomine Sibilium, rurſus ad regem mittit, qui perquam diligenter rem ſciſcitetur, perpendatq́ an ſint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur eò conceſſit, & remotis faſcijs comperit regem falſa loquutum, nullius cicatricis apparente ueſtigio: uerum procumbentem nactus eſt uirum ſimulantem ægritudinem, huius cubili coniuugebantur concubinarum cubilia octo. Tũc deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus noſtros aſtu & inſidijs eius occubuiſſe: tamen Marchio finxit fidẽ præſtare regi, hortatusq́ eſt uirum, ut in craſtinum Admirantem uiſeret. Poſtera itaque die ad Admirantem rex contendit, à quo eſt honorificentiſſime exceptus, & ueluti miſeraretur noſtrorum erumnas gemebundus indoluit. At ubi conſpicatus eſt mulierem quandam, quæ noſtro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam adfatus eſt ſua lingua longiore ſubſellio, nobis haudquaquam intelligentibus, illi plurimũ applaudẽs, hæc dicebatur Catharina. Tandem poſt multa illinc abiuit, & amicitiam fœdusq́ rurſus pollicebatur: nõ defuere tamen è noſtris qui ſuggererent Admiranti, ut uirum corriperet, & correptum cædis noſtrorum pœnas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi penſi, rem accuratius penſitatiusq́ expendebat, loci & temporis rationem habens: nõ enim ſibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarum animos ad iracundiã prouocaret. Poſtridie uero illius diei quo illinc rex ſoluit, eius germanus claſſem uiſit, & mulieres ſubornauit, ut ſequens effectus comprobauit. Itaq́ nocte ſubſequente Catharina cum ſeptem alijs in mare deſilijt, ut ſuperato pelago ad regem cõtenderet: noſtri tamen, ubi fraus apparuit, conſequuti natantes mulieres, tres tantum ceperunt: at Catharina cum tribus alijs ad re-

gem peruenit, qui ſuſceptis mulieribus in interiora inſulæ dilapſus eſt: quo fa‑ cto nobis rex aperuit ſe noſtros contrucidauiſſe.

De uindicta occiſorum, CAP. XCIIII.

ADmirans igitur cognita proditione, decreuit hominem perſequi uſque ad regni interiora. Miſit itaq; tercentũ uiros, qui Marchionem infenſi conſectarentur. Hi ergo dum hominẽ explorabundi quærunt, deuenere ad oſtium cuiuſdam ſignati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Regalẽ appellarunt: nam ubi ingreſſus eſt, adeo flumen ſe ſinuat, obliquatq; efficiẽs multiplices receſſus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideantur, nec licet ſis ingreſſus, cognoſcere queas an ſis intra uel extra, quanquã in oſtio adeo pateat, ut ſit trium liburnicarum capax: ex aduerſa fluminis parte mons uiſitur conſpicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi pſitaci complures, & auitia ferè omne genus exaudiuntur ſuauiſſime alternecq; concinentia. Hunc portum interfluũt fluuij duo, & dum altius progredimur, nacti ſumus eminentiſſimas quaſdam ædes, quas credidimus regis eſſe eius, quem perſequebamur. Idcirco eo contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centũ, qui habiliſſima habent corpora, quiq; arcus & ſagittas ferentes, toruo uultu ibãt ad nos, ſubinde uociferantes ſe minime eſſe Canibalos, ſed Taynos, id eſt, nobiles, ac patricios: nos uero ſigno pacis edito propius acceſſimus, & quũ mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiſcum iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad ſuos cõfidentiſſime ibant, hos munere multiplici donauimus. At noſtri dum illic agerent, domum menſi ſunt, quæ diametrum habebat xxxiij. paſſuum, erat inſtar amphitheatri obrotunda, huic circunquaq; adiacebãt triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harũdinibus uerſicoloribus utebãtur, mira arte textis complicatiſq;. Hos patricij noſtri percunctati ſunt de rege Marchione, quem adſeuerarunt petijſſe montes. Huius rei decreuere Admirantem certiorem reddere, & in primis conflatæ neceſſitudinis cum uiris patricijs. Verum Admirans flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuerſas inſulæ partes exploratores expediuerat, qui regem ſi quo modo poſſent corriperẽt: nam præ cæteris quos miſerat, erant duo ſtrenui iuuenes, Horeda, uidelicet, & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petẽs, propè omnem regionem inter ſe partiti ſunt explorandam. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam ſpectatiſſima flumina, quorũ alia ab una parte montis defluebant, nõnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentiſſime attollebatur, qui aurifero ſabulo conſpergebatur, & inde aurũ effodiunt incolæ hoc modo: nam actis ſiniſtris brachijs in præcordia montis egerunt aurum, egeſtumq; dextra excipiunt manu, dabantq; noſtris: adſeuerabant etiam uidiſſe grana compluſcula zecare, quæ allata fuere regi Hiſpaniarum.

ſpaniarum,nam granũ unum pondus erat unciarum nouẽ,hoc uidere complures uiri.

De flumine aurifero,& alĳs rebus repertis, CAP. XCV.

HIs uiſis noſtri condicto ad Admirantẽ redicre, ut nõ recederẽt à præſcripto:nam Admirans iuſſerat,ut nil aliud ageret, quàm explorare regiones nouas,& mox referre earum ſitus & qualitates,nec ipſi pergerent eo incõſulto exercere cõmercia,pro quanto uitam caripenderent ſuam: accepere etiã ab incolis non longe eſſe in montibus regem quendã,quem Gazichium Canobam,ſua lingua appellãt,id eſt,dominũ domus auri:nam boa domus interpretatur,canũ aurũ,& Gazichius rex.In hoc etiã flumine inuenere abſolutiſſimos piſces,aquãq; haud inſuauẽ.Marchio Sibilius refert apud Canibalos populos in menſe Decembri eſſe æquinoctiũ,quod ratio ſphæræ nõ patitur:addebat etiã inibi aues eodẽ menſe fœtificare:quũ tamen ab eo ſciſcitaremur,quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionẽ nõ uideri,ſed mergi ſub arctico polo,& tranſcendiſſe cuſtodes. Verũ ut ingenue fatear,nemo inde uenit,cui indubia fides adhiberi poſſit,quoniã ferè omnes expertes erant literarum,& in primis ſyderalis ſcientiæ.

Gazichius Canoba

De oppido ab Admirante condito, CAP. XCVI.

IGitur is Admirans claſſis præfectus in ſuam & gentis Hiſpanæ memoriã, decreuit urbem erigere:cooptato itaq; loco, qui Locifron dicitur, nõ longe à portu,& ut bono omine ſuccederent cuncta,auſpicatus eſt à diuinis: nam primo loco eccleſiam dedicauit,cæteraq; abſoluiſſet,ni tempus appetĳſſet patriæ repetendæ,uel ſaltem prout abiens pollicitus fuerat regi,ipſum de omnibus certiorem facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, regem protinus de compertis rebus commonefecit.Quum igitur Admirans in inſula Hiſpana adhuc ageret,alĳ appellant huiuſmodi inſulã Offiram, quã nonnulli eam eſſe adſeuerant, cuius commeminit ſacra uetus hiſtoria libro regum tertio,quæ patet latitudine graduum quinq; auſtralium,id eſt, milliaria ccclx,his polus eleuatur xxvĳ. gradibus:in meridie autẽ, prout referebat, xxĳ.longitudine uero, id eſt, ab oriẽte in occidentẽ patet milliaria D.ccclxxx. & hæc inſula ſi forma conſideretur, folium balani, id eſt, arboris nucis caſtaneæ ſimillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiuſdam montis huius inſulæ urbem cõdere,in umbilico inſulæ ab ea parte, quæ Aquilonem reſpicit,quoniam inibi uiſebatur mons alius,qui frequẽs eſt nemoribus & lapidibus aſperatur, necnon calce ſcatet plurima, eam Medi appellant Iſſabellam:ad radices uero montis planicies eſt perquam aprica, longitudine patens milliaria lx.& lata xĳ. alicubi, peranguſta tamen alibi milliaria vi.hanc interluunt complura flumina,quorum celebrius fere præterluit urbem ad iactum arcus.Hæc igitur flumina adeò ubertim irrigant regionem, ut eam feraciſſimam fere omniũ rerum, quæ terra parens mittit, effecerint:nam in harena eorum fluminum iacta ſemina protinus germinant: fecimus huius rei

Locifron

Hiſpana

Iſſabella

periculum, iecimus enim ſemina multiiugarum herbarũ, uidelicet, lactucatũ, naſturtiorum, braſſicæ, & bugloſſæ, quæ omnia ſextodecimo die germinaue re: at pepones, cucumeres, cucurbitæ, trigeſimoſeptimo die ad maturitatẽ peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquã. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui ſecum diuerſabantur, qui & ipſum certiorem fecere rerum multarum, & in primis prouinciæ cuiuſdam auriferæ: propterea miſit illuc è ſuis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro ſcatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præſertim adſeuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad orientẽ proficiſcebatur, aliud uerſus occidentẽ contendebat, alterum in Septentrionẽ, in Auſtrum alterum citatiſſime fluebant. Inſula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem reſpicit Atribuinea, quæ Aquilonẽ Lachem, quæ poſtremo meridiem contuetur Naiba dicta eſt ab omnibus.

Quomodo Admirans adiuit auri minas, CAP. XCVII.

VT reuertar unde ſum digreſſus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martij illinc ſoluit, ducens ſecum pedites circiter quater centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi acceperat minas auri eſſe uberrimas meridiem uerſus. Igitur ſuperatis eminentiſſimis montibus uallibusq́;, ac traiectis fluminibus limpidiſſimis, tandem in eam deuenit prouinciam, ubi auſpicatur Cimbaga regio, in cuius patentiſſima planicie decurſus quidam aquarum uiſuntur, quarum harenæ intermiſcentur auro. Igitur Admirãs ingreſſus mediterranea inſulæ ad milliaria ferè lxxij. tantundem diſtans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiuſdam ingentiſſimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminetq́; admodũ, & ibi arcem erigere decreuit, quò tutius arcana regionis ſcrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum eſt. Dum itaq; arcem ædificat, ad eum undiq; cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorũ uoto Admirans ſatisfaciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rurſus redeuntes plurimum auri comportarũt. Nec id ſilentio inuoluam granũ allatum fuiſſe auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, ſupra omnem credulitatem, quum præſertim adieciſſent, ſe adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eaq́; grana inculta in harenis iacere adſeuerabãt, uim auri incolis neſcientibus: alij etiam tulere fruſtula auri dragmarum decem, maioraq́; inueniri rurſum adfirmantes. Illò igitur miſit Admirans è ſuis complures, qui minas auri diligentiſſime explorarent, referrentq́; protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quamq́; unquam autumaſſent. Inter alia admiratu nõ indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, niſi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alij uero cum quibus commercia

Onzia

exercent

exercēt ſua, uaſa ferūt Samia, catinosq́ ligneos, pelues, malluuia, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorſus carēt. Inuenerūt in menſe Martij uuas præmaturas, uerum agreſtes. Hæc regio licet rupibus & ſaxis aſperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem praſinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decurſusq́ auriferi, nam quum imbres deriuantur è montibus, ſecum auri copiam maximā trahunt ad plana arua patentesq́ campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eadēq́ amœniſſima ac placidiſſima, decurſu haud rapido citatoq́, ſed ſegni ac placido. Hæc loca habitāt gentes ignauæ, & ferè penſi nullius: ea gens otiatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodū impatiens, & quū nemora habeant bombice referta, eo tamen uti neſciunt.

De mirabilibus compertis ab Admirante, CAP. XCVIII.

EXploratis his locis, ut præfecimus, Admirans redijt ad arcem Iſſabellam, ubi nonnullos è ſuis dimiſerat: ipſe uero cum liburnicis tribus profectus eſt peregre, nouas etiam quærens regiones, & in primis eas quas iam eminus conſpicati fuerant: nam continentem credidit eſſe, licet compertum habuerit inſulā eſſe, quæ milliaribus lxx. abeſt ab ea inſula quam appellarunt Hiſpanam, regio Cuba dicitur. Ea præterea iter direximus ad meridiem, & inde cœpimus ad occidentem nonnihil flectere: uerum quanto magis progrediebamur, tanto plus litora extendi uidebantur, terris ſemper fugientibus: ſinuabant enim ſe litora ad meridiem ſemper, receſſu & ambage multiplici, adeò ut quum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus, ac multijugis ſinibus: tandem Admirans deuenit ad inſulam, quam inquilini appellant Iamicam: hanc aiunt appellari ab coſmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriā ſuperat: unicum in umbilico montem habet, qui ſenſim leniterq́ ſurgit, ab omni regionis latere paulatim creſcens, ut uix conſcendere credas, ut in accliuis ſolet, donec deueneris in medium, tunc ſeſe attollit uertice eminentiſſimo, & tarditatem qua uſus fuerat ſurgendo, eminentia cōpenſat: hæc inſula æque ferax eſt ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodēq́ acerrimo ad quæque ſubeunda: nam in commercijs acri eſt ingenio, adeò ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirans ſuos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum eſt identidem ſuccumbentibus inſulanis, nō ſine hominum ſtrage, tamen diſcordias pax eſt conſequuta. Relicta Iamica flante Zephyro, ſeptem diebus nec interpolatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantūq́ ſumus progreſſi, ut crediderimus uel ipſam Cherſoneſum aureā, quæ eſt in ipſo oriēte, attigiſſe: adeò igitur prouecti eramus in altum, petētes uarias orbis partes, ut fere totum uniuerſum orbē metiti fuerimus, & ex uiginti quatuor ſolis horis, ſaltē uigeſimā & alterā comperimus: licet perpeſſi ſimus innumera mala, no- *Lamia*

mina tamẽ D.CCC. inſulis indidimus,& ſupra ter mille præteriuimus,ubi mul ta erant memoratu digna,præternauigãs latera Cubæ. Et paulo ſupra quàm incœperit nauigare,nactus eſt Admirans portum nauium capacem complu rium, ibi ſuos cœpit emittere: qui quum terram applicuiſſent,tantum mapa lia inuenere,eaq; uidua omni habitatore:uerum ibidem conſpexere in ueru bus piſces quos ad ignem aſſabant piſcatores: at noſtri piſcibus ueſci toſtis haud dubitarunt reiectis ſerpentibus:qui uiſis Chriſtianis,mox delapſi ſunt in montes, & inde ſpeculabãtur quid ſibi uellent noſtri: à quibus prouocati, piſcatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus noſtris,ne pa uerent. Quidam igitur audaculus in inferiorem rupem deſiliuit,propius acce dens,quem compellare cœpit quidã oriundus ex inſula Hiſpana, qui à tene ris in Hiſpania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua pa rum ab eorum idiomate differt. Hunc itaq; percunctatus eſt,quur fugerẽt, & quænã gens eſſet, quo ue nomine regio appellaretur: cõtracta igitur neceſſi tudine,uiribusq; animi reaſſumptis,dixit eos piſcatores eſſe,qui eò piſcatum conceſſerant rege iubente,qui alij regi cœnam parabat põtificiam opiparãq;: addidit etiam pergratũ habuiſſe plurimũ, quòd ſerpentes minime comediſ ſent,quandoquidem hi,ut affirmabant,regi ueluti delicatiores epulæ adſerua bantur:quibus auditis Admirans,eos miſſos fecit:nam iam habebat ſatis cõ pertum regionis mores:propterea iter ſuum uerſus occidentẽ perſequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem,eam nactus eſt feraciſſimam,refer tamq; habitatoribus domeſticis: qui mox conſpectis noſtris ad litus deſcen debant panes ferentes,quibus ipſi utuntur:tulere etiam cucurbitas plenas a qua,noſq; ueluti amicos hoſpites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progreſſi,uidimus innumeras inſulas,quæ primo conſpectu cultæ uidebãtur eximie,uirentibus plenæ arboribus, & in primis ab ea parte quæ cõtinentem reſpicit:dum latera percurrunt,deuenere ad oſtium fluminis cuiuſdam,cuius latices adeò feruẽt, ut in eis diutius manum immergere nequeas feruеſcenti bus aquis:rurſus progredientes cõperere piſcatores quoſdã,qui in cymbis, id eſt,in caua arbore piſcabantur,qui piſcẽ rudentibus adligauerãt naui,eumq; poſt ſe trahebãt:eius forma eſt nobis incognita, & niſi gradiuſculũ caput ha beret,inſtar anguillæ formaretur,capite geſtat pelliculam quandã, quæ ſimi litudinẽ habet crumenæ alicuius:quũ uero piſces uel teſtudines emerſerint ſu pra aquã,mox is piſcis ſolutus dimittitur ad eos,qui telo actior ac omni uolu cre ocyor,condicto uibrat pellẽ,quã diximus marſupiũ referre aliquod,piſces corripit,ac retinet ſua pelle implicitos,nec prius prædã dimittit, quàm aërem ſenſerit,cuius eſt impatiẽs admodũ:tunc uincto rurſus piſce,prædã legũt: nã nobis adſtantibus cepere calandras iiij. prægrandes,quibus nos donarunt a mice,eaſq; in cibatu ſuauiſſimo habuimus. His uiſis,percũctati ſumus piſca tores an latus huiuſmodi lõgius adhuc protenderetur,& quantũ in occidentẽ extenderetur.

Mira piſcandi ratio.

extenderetur. Reſpōdēre latus huiuſmodi finem habere nullum. Illinc igitur ſoluentes, progrediebantur à latere ſemper, litus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conſpexere. Non longe uero à terra huiuſmodi quæ nunquam terminatur, uiſitur inſula, ibi mortaliū uidēre neminem: nam ſi qui erant in ea, fuga pernici ſibi conſuluerant. At canū inibi copia ingens conſpecta eſt minime latrantium, licet toruo eſſent aſpectu. Anſeres etiā anatesq́ʒ inſulæ inerrabant multiplices. Prænauigantes itaqʒ latera, Cubæ deuenimus ad quaſdam anguſtias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum ſpumas efferueſcebat indignabundum admodū: ſæuitq́ʒ mare hoc modo itinere milliarium xl. aquis albicātibus, non aliter q̄ſi polline conſperſum fuiſſet. Superatis his gurgitibus, prouecti ad milliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emiſimus, qui aquā ferrent lignaq́ʒ. Eò etiā cōceſſit arquita quidā, qui quū inerraret inſulæ, & in nemus condenſum perueniſſet, arboresq́ʒ admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiuſculus, toga indutus alba: ſagittarius credidit primo conſpectu religioſum quendā fuiſſe, quem in claſſe habebāt: uerū ubi compertū habuit alium eſſe, actutū alij duo uiri eiuſdem habitus & ſtaturæ apparuere, poſtq́ʒ eos ſupra triginta alios uidit, quibus conſpectis, mox fugā cepit: at illi ſequebātur, manibus annuentes ne paueret, neue fugeret: ſagittarius uero q̄ citius quiuit claſſem repetijt, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto, qui ubi hæc accepit, protinus emiſit multos, qui tenentes uaria itinera, propè totam inſulam explorauerunt. Erant ibi arbores multijugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrētes itaqʒ Cubæ latera, uarias nationes nacti ſunt, quorum linguam etiam incolæ Hiſpanæ inſulæ, qui Admirātem ultro ſequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis ſe ſinuabāt litora, modo Notho, modo Affrico flantibus: quibus ipſi impulſi aliquando ferebamur prope in ſiccum, adeò mare inſulis eſt implicitū compluribus, naues ferè peſſundabantur nimia onuſtæ aqua, quam & madidum cœlum, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpretiū fuit referre gradum, & domum redire eodem itinere quo uenerant: neqʒ quempiam pauebant, quin potius ſperabant ubiqʒ & amice & honorifice recipi: quandoquidē neminem læſerant dum irent, uerum fere omnibus morem geſſerant.

Quomodo Admirans inſulas reddidit uectigales, CAP. XCIX.

QVum itaqʒ redijſſet ad Hiſpaniam inſulam, ubi abiens complures Hiſpanos patricios loco præſidij dimiſerat, comperit Margaritum uirum ſtrenuum illinc abiuiſſe, qui prope iratus patriciorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem illico inducunt, ut & ipſe patriam reuiſat, ratus ne delatus regi, principis indignationem incurreret,

incurreret: domũ tamen contendebat ſub uelamento conſequendæ annonæ, & renouandi præſidiȷ̃, licet, ut præfecimus, alia ſubeſſet cauſſa: non prius tamen abiuit, quàm ſibi reges aliquos reconciliauerit, qui ſuccenſuerant Hiſpanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, abſente Admirante: uerum coram ipſis regibus, quorum conſpectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur ſibi reconciliauit regem Guarionenſium, & cum eo neceſſitudinẽ contraxit arctiſſimam, deſponſata ſorore uni ex inſulanis, quem prius inter ſuos adnumeruerat, & habito interprete, citato gradu contendit ad id oppidum quod condiderat, nomenq́ꝫ diui Thomæ indiderat. Hoc itaq; reperit à rege quodam obſideri, & parum abfuit quin deditionem fecerit, quoniã iam triginta diebus cõtinuis obſidebatur nemine auxiliante. Liberato itaq; ab obſidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicueratq́ꝫ animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatẽ annonæ fame laborare, quæ iam innumeros conſumpſerat populos, cauſa famis huius reñciebatur in Chriſtianos, qui eruerãt ferè omnes radices, quibus ipſi panem conficiebant Barbari. Statuit itaq; Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexiȷ̃ largiter iuuere: nam regio eius nondum famẽ paſſa fuerat. Reuocato igitur ab incœpto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hiſpanis, decreuit arcem erigere alteram, nõ longe à ſancto Thoma oppido in monte eminentiſſimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertum habuere hæſiſſe cordi Chriſtianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exorentq́ꝫ, ut ſuos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hoſtibus expectaſſent: nam ut aiebant, ſub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuaſtabant regionem: adiecereq́ꝫ ad hæc legati, ſe malle pendere uectigal, quàm his aſſiduo uexari incurſionibus, & quiete frui poſſe nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Chriſtiano uectigal ſoluerent hac lege, ut incolæ montium Cibanorum ſingulo trimeſtri (tres lunas appellant ipſi) auri quædã pondera ad urbem ipſam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cotonum.

De regibus qui ob malefacta Hiſpanorum deſciuere à Chriſtianis, CAP. C.

IGitur dicti reges fame compulſi polliciti fuerant uectigal ſoluere Hiſpanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco ſiliginis ac tritici ſuccedunt, panem ſufficere nequibant, niſi intolerabili labore ferè nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam ſeruarunt inconcuſſam præſcripto tempore, & ubi ſolidum præſtare non poterant, excuſabant pauperiem, promittentes ſe duplum ſoluturos, quin ad meliorem fortunam deueniſſent,

deueniſſent: nam uictu deducto, uix habebant quod ſoluerent. Sub idem ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere unciarum uiginti, in regno non procul diſtante à litore maris: Itaq; loco miraculi granum huiuſmodi allatum eſt Hiſpaniarum regibus inuictiſſis. idq; complures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indigna, & in primis lignum ibi uiſitur, quod appellant ſandalium. Verum ea argutulus aliquis forte illi intempeſtiue obijciet, quur celoces onuſtas eo ligno in Hiſpanias miſerit, & nõ auro? quum illius relatu compertum habeant inſulas huiuſmodi auro ſcatere plurimo. Quæ obiecta nõ difficulter diluere poteſt hoc reſponſo, quòd licet ea regio uideatur abundare auro, ſi noſtris conferatur, non tamen tanta eſt copia eius, ut onerari poſſint naues, quũ præſertim illud non ſine magnis laboribus erui poſſet è corde terræ, languentibus etiam uiris, quos ſecũ ductitabat, qui otio & laſciuiæ uacabant, adeo ut quæq; deformarent tanto parta ſudore, deſidiæ ac uoluptati ſupra quàm poſſim ſcribere addicti: quippe qui uel ipſum præfectum moribus contrarium perniciali odio perſequebantur, effeceruntq; ſuis moribus, ut Barbari, qui ſuapte natura exleges ſunt & infrenes, magis ac magis efferarentur, proſilirentq; degenerantes ab omni probata uita, perinde ut uſq; in hanc diem expenſæ ſuperant lucra: tamen hoc anno qui milleſimus & quingenteſimus primus eſt, noſtri legerũt ſupra duodecim mille libras auri: libra uero penſatur uncijs octo. Lucrati ſunt etiam alia complura, quorũ mentio fiet in ſequentibus, ſuperis fauẽtibus. Et ne digrediamur à propoſitis, id noueritis, eo anno tantam uim uentorum fuiſſe, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, eaſq; in ſublime iaciebat, ut uiderentur cœlum ipſum contingere: inuertit etiam tres liburnicas Columbi, quæ erant in portu, adeoq; mare inundauit, ut ſupra menſurã brachij totam irrigauerit inſulam. Huius igitur diluuij cauſam barbari reijciebãt in Chriſtianos ob piacula & ſcelera, quæ patrauerant, quiq; interturbauerãt eorum quietem: adijciebantq; neminẽ eſſe tam longæuum, qui meminiſſet tantæ tempeſtatis, quæ nec ſimilem uiſa eſt, nec habere ſequentem. Itaq; Admirans, ubi portum applicuit, protinus iuſſit fabris lignarijs, quos optimos ſecum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri,

CAPVT CI.

INterea Bartholomæum germanum ſuum, quem iam inſulis præfecerat, cum nõnullis expeditis copijs ad effodiendum aurum miſit: nam hi quos ſecum trahebat milites, eruendi aurum metallorumq; probe nouerant artes. Diſtãt hi mõtes unde egeritur aurum, ab Iſſabella inſula leucis ferè lx. interq; alia eos monuit, ut diligentius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus profectus eſt imperator: ſiue, ut aiunt, ipſi Andelantadus, cõperitq; uaſtiſſimas foueas, ac ſpecus altiſſimos, eoſdẽq; uetuſtiſſimos: unde adſeuerãt Salomonem

monem ſuos theſauros eruiſſe, ut eſt in diuina ueteriq; hiſtoria: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperunt terram egerere, & iam ſuperficiẽ telluris eruerant, quum mox compertum habuerunt aurifodinam huiuſmodi protendi nimiũ ultra milliaria xvi. in eaq; tantum auri effodi poſſe rati ſunt, ut quilibet artificũ ſingulo die uncias tres eruere non difficulter poſſet. Cuius rei illico Bartholomæus certiorem fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rurſus in Hiſpaniam redire: uerum prius nõ abiuit, quàm inſulæ fratrem ſuum præfecerit, & illinc ſoluit ingrediente Martio, M. C C C C X C V. patriam repetens. Interea Bartholomæus ut monitis fratris audiret, arcẽ condidit, quam appellauit Auream: quoniam dum conderent eam, inuenta eſt harena auro mixta: trimeſtri abſoluit opus: cœperat uaria inſtrumenta auri eruẽdi fabricari, uerum fame graſſante nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimiſſo præſidio uirorum decem, qui arcem cuſtodirent, prouiſo ne fame laborarent, dimiſſo cane ſagace, qui cuniculos uenaretur. Itaq; illinc abiens, deuenit ad inſulã Cõceptionis eo menſe, quo Guarionexius & Nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouiſoq; de annona, quæ ſufficeret itineri pro ſe ſuiſq;, qui cccc. erant, uentis uela dedit Hiſpaniam uerſus.

De commeatibus miſſis à rege Hiſpaniarum, deq; eius præcepto, CAP. CII.

IGitur circiter initiũ menſis Iulij celoces tres onuſtæ ferè omni genere commeatuũ applicuerunt inſulas, ubi noſtri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubulasq; ſalitas, necnõ inſitia, & farcimina, & id genus alia complura, quæ mox partiti ſunt ſingulis, ut unuſquiſq; ſuam haberet portionem. Erogatis igitur commeatibus, regia promunt mandata, uidelicet, regem iubere ut eas inſulas colant, quæ meridiem reſpiciunt, ubi aurum egeritur, omneſq; inſulæ accolas & reges, quorum inſidijs noſtri occubuerant, in Hiſpaniam tranſmittãt. Quare ut regio obſequerẽtur mandato, mox corripuere ccc. uiros, regesq; eorum, & in Hiſpaniam miſere: deinde colere cœperunt eam inſulæ partem, quæ reſpicit meridiem, & ibi in colle eminentiſſimo arcem cõſtruunt, nõ longe à portu celeberrimo, arcem appellant diui Dominici, quoniam die dominico eò peruenerunt: portum prædictum interluit eximium flumen, quod innumeris piſcibus ſcatet, quodq; nauigantes uehit placido alueo, prope ipſam arcem ad duodecimum lapidem. In arce uero Iſſabellæ ualetudinarij milites cauſarijq; dimiſſi ſunt, necnon fabri lignarij nonnulli, qui celoces duas fabricabantur: cæteri uero contenderunt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et ſoluens illinc, uerſus occidentem profectus eſt.

Quomodo

Quomodo Columbus comperit ſuos perijſſe,
CAPVT CIII.

IGitur inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod ab memorata abeſt inſula milliaria fere centum & uiginti, deriuaturq́ ab montibus Cibanis, qui meridiem reſpiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmiſit exploratum regiones quaſdam uerſus Auſtrum, ubi ingentiſſima ſandalij nemora conſpiciebantur. Exciderunt itaque huiuſmodi ſandalij ſtruem maximã, eamq́ depoſuerunt apud quoſdam tamdiu, donec redirent, & ſuis liburnicis aſportarent. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe ab Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis populis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uiſebantur, decreueratq́ prius à bello haud deſiſtere, quàm ſuæ feciſſet ditionis. Huius uero regis regnum eſt in cornu cuiuſdam inſulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & diſtat à Nayba flumine leucis triginta: regio aſperatur montibus, regiq́ huic circumadiacentes reges tributa pendunt parentq́, ut principi ſupremo. At præfectus noſter alloquutus eſt regem huiuſmodi, perſuaſitq́ ut ſponte uectigalis fieret, à quo non difficulter impetrauit, ut annis ſingulis tributa pendens, cotonum & canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero ibi non naſcitur. Itaque rebus pacatis compoſitisq́, concordes unà regem adeunt, à quo honorificentiſſime excepti ſunt, effuſa omni plebe, quæ illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum eſt. Primo aduentu occurrerunt adoleſcentulæ triginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo ſuo more, cætera nudæ: hunc morem ſeruant pediſſequæ coſmetæ: at heræ nudæ prorſus incedunt. Igitur prædictæ ramos oliuarum manibus geſtabant, & ubi appropinquabant præfecto, in ſignum fœderis pacis'que, illi ramos porrigebant: capillos uero promiſerant per humeros, uittata fronte ambulantes: colos ijs erat cyaneus, id eſt, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ ſunt, ſi omnem corporis habitudinem ſpectaueris, quod profecto his erat habiliſſimũ ſymmetricumq́. Poſtquam uero his iocis exceptus eſt, diſpoſitis lectis diſcubitorijs, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu ſane regio. Poſtridie uero eunt in domum quandam patentẽ, quæ theatrum referebat, & ibi ludicra exercuere cõpluſcula, ut ſunt tripudia & alia id genus. Poſt hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeò acerrime digladiabantur, ut hoſtes uiderentur, & utrinq́ ceciderũt multi: pluresq́ occubuiſſent, niſi rex annuiſſet, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & ſagittæ.

Quomodo reges qui deſciuerant rurſus ſuccumbunt, CAP. CIIII.

ILlinc itaq; tertio die ſoluit, & rurſus Iſſabellam inſulam uiſit, ubi comperit ſuos uita functos: nam ferè ducenti occubuerant uarijs affecti ægritudinibus: quæ res adeò Columbum mœſticia ac dolore affecit, ut propè de expeditione deſperauerit: & id in primis hominem angebat, quod, uidelicet, liburnicæ Hiſpanæ uehentes annonam apparebant nullæ, & iampridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacentia, inter Iſſabellam & ſanctũ Dominicum, ſecus iter, quod inter Auſtrum & Aquilonem uiſitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Iſſabella, milliaria fere xxxvi. arcem Spei conſtruunt. Poſt eam ad milliaria propè xxiiij. arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad milliaria ferè xx. arcem condunt diui Iacobi. Poſt hanc autem ædificant arcem Conceptionis. Interq; eam & diui Dominici erecta eſt alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaq; ægris in memoratis arcibus, ipſe ad oppidum diui Dominici contendit, & illic è regis uectigalibus accipit tributa. Dumq; diutius inibi immoratur, Hiſpanis uitam ducentibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges deſciuere, conſpirarũtq; fere omnes in Hiſpanos: & quum quadã die conueniſſent, paraturi expeditionem in noſtros, Guarionexium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim millium hominum excedebat. Verũ præfectus noſter, ubi de hac re certior factus eſt, mox eos diligentia & ſolicitudine præuenit, cœpitq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariam, nõ tamen ſine magno ſudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Monet Admirans, ut his omiſſis ad eum redeamus.

De nouis inſulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo, CAP. CV.

ADmirans itaque Columbus die xxviij. Maij, M.CCCCXCVIII. ſoluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onuſtis iter agens uerſus inſulas Fortunatas, prout conſueuerat. Verũ per id tempus uiſum eſt conducere plurimum, ſi illàc iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infeſtabãt. Illinc uero ad Mederæ inſulas contendit, & ibi claſſem partitus eſt bifariam: nam quinq; naues ad inſulã, quæ dicitur Hiſpana, direxit, reliquas uero ſecum retinens, uerſus meridiẽ pergit, deſtinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando ſuperare, & inde ad occidentem uergere, ut fere omnia ſcrutaretur, ea in primis, quæ Chriſtianis fuere hactenus inacceſſa incognitaq;. Is enim erat uir alto animo celſoq;, nec niſi magnifica aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Indeq; ſoluens flante Auſtro maria ſulcabat, & quum in altum prouectus eſſet ad milliaria fere ccccLxxx. in quandam deuenit regionem, ubi adeò ſol torrebat omnia, ut propè ipſa claſſis conflagraret, uiriq; omnes æſtu magno quaſi animam exhalabant:

halabant:nam impellente calore dolia complura crepuere, effuſumq́ eſt uinum oleumq́ ſimul,quum id eis uſu eueniſſet in exortu caniculæ,quo cõflagrant propè omnia.In his itaq; caloribus per octo dies uerſati ſunt, non ſine uitæ diſcrimine:pœnituit eos ſæpenumero has partes adiuiſſe.Trãſactis autẽ octo diebus,flante uento Fauonio,iter uertũt ad occidentem, rati clementius cœlum nanciſci poſſe,& accepto in puppi uento,citatiſſime contendũt,indies clementius cœlum ſalubrioremq́ aërem nacti: nam tertia die poſtquam illinc abiuerant,compererunt tantam temperiem aëris, ut ſi priori conferatur, hæc ſit prorſus felix & fauſta. Vltima uero Iulij è ſpecula eminentiori noſtrũ quiſpiam eminus tellurem cõſpexit,id eſt, montes editiſſimos: quæ res tanto nos aſperſit gaudio, ut propè geſtiremus, exiliremusq́:quandoquidem uſq; ad id tempus nos noſtræ uitæ tædebat plurimum: nam deficiebãt commeatus fere omnes,calore dolia crepuerant,& uitã propè deſponderamus, ut uſu ueuit aliquando à morte parum diſtantibus: tandem aliquando ſuperis fauentibus,terræ appropinquamus:uerum non appulimus ob breuia quædã, quæ mare procelloſum reddunt,faciuntq́ ne ad litus tuto accedas,tamen cognouere terram cultã eſſe,& habitari frequentiſſime: nam è claſſe conſpectabant locorum amœnitatem,prata præſertim uirẽtia, inq́ eis innumeros flores,qui ſuauitatem fragrabant inenarrabilem,ut uel ad ipſam claſſem mirus odor peruenerit. Illinc ſoluentes ad xx. milliaria portum nanciſcuntur abſq; flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progrediuntur,& mox alium comperiũt portum ſtationemq́ peropportunam: eò itaq; proficiſcuntur ocyſſime,ut aquæ nonnihil haurirent:portum appellant Charanæ,Cuſpidem accolæ:propè portum nullæ erant domus, uerum animalium complurium innumera ueſtigia. Poſtridie uero eminus cõſpeximus caneam citatiſſime aduentantẽ,id eſt,apud eos cymbæ genus: in eaq; xxiiij. iuuenes ſagittis propè onuſti, geſtantes clypeos, pudore tantũ cooperto, cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillumq́ admodum promiſſum habebant. Hos ubi Admirans conſpexit, nutu & ſignis,quomodocũq; quibat,inuitat prouocatq́ ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accerſebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti ſemper ne fraus ſubeſſet quæpiam.Paulatim diſcedentes à cõſpectu noſtro, & ſubinde poſt terga reſpicientes,demirabantur ritus noſtros, formam corporũ hactenus eis inuiſam incompertamq́. Videns itaque Admirans minime allicere poſſe hos uiros nutibus neq; inclamationibus,decreuit eorum feritatẽ lenire melodia,aut concentu aliquo. Mandat propterea exiſtẽtibus in ſpecula eminentiore,ut muſicam multijugam excitent,choraules,uidelicet,& tibicines,ac id genus alios moneant,ut concentum efficiant non mediocrem, quo allecti barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuere conſtrepẽtes tibias, rati ſunt belli ſignum eſſe, ueluti ſi ad arma conclamantum foret, expediunt arcus ſa-

gittasq́ꝫ bello ſe præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt ſuæ per/nicitati, condicto deſerta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut fuga ſibi conſulerent ui remorũ adiuti: tamen tantũ eis appropinquauimus, ut quidam è noſtris iecerit in eorũ cymbam prætextam & birretum: quo fa/cto conuenit inter eos, ut litus appellẽtes mutuo fruerentur colloquio. Dum igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus commeatum egrediendi claſſem, illi rati rurſus ne ſibi imponeretur, effuſiſſime fugerunt. Igitur nihil aliud de populis huiuſmodi cõperti habuimus. Et poſt hæc illinc abiuimus, & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeò rapidiſſi/mum, ut Admirãs, qui à puero aſſueuit mari, confeſſus ſit ingenue ſe nõ tan tundem pauiſſe, formidauiſſeq́ꝫ: nam deriuabatur is profluens ab oriente, pe tens occidentem gradu citatiſſimo. Eo itaq́ꝫ propè ſuperato, paulũ progreſſi, deuenimus ad quoddam oſtium, quod uidebatur ad portũ quempiam na/uigantes admittere, eoq́ꝫ proficiſcebatur profluens, interq́ꝫ oſtium & alium profluentem ſinus eſt ad potandum ſuauiſſimus, unde aquæ plurimũ hau/ſimus: poſt quem aiunt ſemper aquas ſuas ad leucas uiginti ſex inueniſſe, & quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis ſuauitatiſq́ꝫ aquarum nacti ſunt. Deinde deueniunt ad montes quoſdã eminentiſſimos, & eò accedentes uidere prædia culta admodum: uerum hominibus domi/busq́ꝫ uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uerſus uiſitur plani/cies maxima, exploratumq́ꝫ habuere regionẽ nuncupari Pariam, eſſeq́ꝫ per/grandẽ, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces qua/tuor, quorum ducatu una die ferè prætervecti ſunt inſulam, cuius amœnitate allecti terræ magis appropinquant, & inſulam explorantes inuenerunt fre/quentiorem hominum numerum quàm unquã alibi nacti fuiſſent, & in pri/Cachi mis reges qui Cachi dicuntur, quiq́ꝫ continuo ad Admirantem legatos mit/tunt, ſe ſuaq́ꝫ ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attin/gens, frui ſuis bonis pro arbitratu non dedignetur: uerum Admirans his mi/nime aſſenſus eſt. Illi uero ut hominem ſibi demererentur, poſtridie innume ras cymbas exornari iubent, quibus patricij primoreſ'que uecti faſtu non mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis bacciſq́ꝫ, ac armil/lis decentiſſime honeſtati inſignitiq́ꝫ. Hos noſtri incipiũt percunctari amice, unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi illico reſpondent nutu, uniones reperiri in harenis maris ſibi contermini: ſignificantes rurſus nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix eſſe apud eos in pretio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes ſubinde oſtentantes noſtris offerebãt, modo nonnihil illic cõmorarentur. Verũ quo niam triticum claſſis fatiſcere incipiebat, uiſum eſt cõducibilius, ſi hæc mer/cimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen è ſuis nonnullos, qui terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnõ ſitum regionis,

regionis. Profecti ſunt itaq; eò è noſtris quidã, qui ab eis honorificentiſſime ſunt excepti, & quidẽ honorificẽtius quàm unquã autumaſſent: nam ad eos ſalutatum accurrebant accolæ certatim cateruatimq́;, nõ ſecus quàm ſi uiſum irent numen quodpiam: eos itaq; primo duo patricij excipiũt pater & filius, ſuoq́; more conſalutant, & mox conſalutatos ad domũ inſtar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conſpicitur grandis admodum, & eò allatæ ſunt ſellæ complures, fabrefactæ ex ligno nigricante, & quidẽ faberrime. Cõſederunt ergo omnes, & illico erupit adoleſcentũ caterua, ferẽs fructus omne genus uberrimos nobis prorſus incognitos. Poſthæc œnophori ſubſequũtur uina electiſſima propinantes, quũ fulua, tum etiam rubicãtia: neq; id uinum expreſſum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccisq́; multijugis eiſdemq́; ſuauiſſimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaq; cõmeſſati ſunt apud ſenem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi cõplures uiſebantur mulieres adoleſcentulæ formoſæq́; admodum, quæ bombicino panno uerſicolori coopertis tantum pudibundis, cætera ſunt nudæ, & hæ hominũ conuentus refugiunt, ſolitariã uitam degentes. Hos igitur uiros cœpere noſtri percunctari, unde tantum auri eruerẽt. At hi quibus pro ſermone nutus erat, innuebant id è montibus quibuſdã egeſtũ eſſe, nec tutò nos eò per id tempus proficiſci poſſe: quandoquidẽ prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi ſunt fera quædã animalia, aut anthropophagi Canibali, qui mõtes obſeruãt infenſi: id nobis permoleſtum fuit, nam alter alterũ haud intelligebat.

De reditu Admirantis ad inſulã Hiſpanam. CAP. CVI.

ITaq; noſtri illic immorati ſunt ferè uſq; ad meridiem, tempus non colloquijs, ſed nutibus terentes: tandẽ ualedicto eis illinc abeunt non indonati, nam propè quiſq; illorum donatus fuit baccarum torque nõ contemnendo. Hos igitur Admirans ſaluos excipit in claſſem, uelaq́; uentis dedit ocyſſime: nam triticum, ut præfecimus, nõ patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rurſus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis comperiunt, adeò ut uix mare capax eſſet liburnicarum aquis deficientibus: propterea uiſum eſt expedire plurimum, ſi præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & ſubſequenti claſſi iter prępararet. Dum ergo diebus compluſculis cunctantur, pauideq́; maria ſulcant huiuſmodi, rati eſſe inſulam ſecus quam adnauigabãt, ut demũ eam circumuecti Aquilone flante, uergerent ad Hiſpanã inſulam. Igitur inter nauigandũ deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo menſuram triginta cubitorũ excedebat: latitudo autem prope immenſa credebatur, adeò ut ſupra leucas xx. pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeò ſinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideatur: mare illic implicatur herbis, perinde ut uix ſulcari queat nauib. fluitantibus ſeminibus herbarum inſtar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlũ eſſe uſquequaq; clemens ſaluberrimumq́;, & ferè toto anno pars nocti-

bus dies eſſe,ut ſit ſub ipſo æquatore: ubi itaq; animaduertit ſinum eſſe implicitum,& uix exitum habere,præſertim uerſus Aquilonem,ut ad inſulam Hiſpanam remearet,naues uertendo,facit ut prora puppim cõſequatur, ordine præpoſtero, eà iter agens,quà ingreſſus fuerat: & herbas frequentiores tandem euaſit,dirigens greſſus ad Aquilonẽ: non deſunt qui affirment eam tellurem continentem Indiæ eſſe:utcũq; fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nuſquam nactus eſt: propterea gradu relato,fauentibus ſuperis, uerſus Aquilonẽ nauigans,tandem aliquando ad inſulam Hiſpanã deuenit uigeſimo octauo Auguſti, M. CCCCXCVIII. prout inſtituerat.

De diſcordijs repertis in inſula Hiſpana, CAP. CVII.

VBi igitur Admirans appulit inſulam Hiſpanam, nactus eſt ferè cuncta confuſa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum ſuum deſciuiſſe, qui aſylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus eſt ſibi reconciliare: uerum is nedum recõciliari uoluit, ſed & regi ſereniſſimo grauiter de Admirante conqueſtus eſt literis quibuſdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iampridem paſſos fuiſſe ab Admirante, Bartholemæoq; fratribus, quæ ab impijſſimis hoſtibus nuſquam expectauiſſet quiſpiam: nam præter illud quòd ſunt omnibus ſceleribus addicti, uacantq; omni honeſtate: id plus etiã habẽt, quod uiri truculentiſſimi, pro re quaq; minima ueluti uitæ neciſq; noſtræ poteſtatẽ habentes, in homines ſæuiunt atrociſſime, & nullus eſt innocẽtiæ tutus locus, eis eſt impune occidiſſe hominẽ: uiri ſunt & iniuſti, & arrogãtes, inuidiq; plurimũ, & ambiunt ſupra modum quæ ſibi haudquaquã conueniunt. Propterea rex ſereniſſime, quum in nos graſſarentur ueluti in pecudes, ab eis deſciuimus, quoniam nimium ſunt ſanguinis humani appetentes, & ueſtrum imperium ſubuertere contendũt, nihil relinquentes intentatum, ut inſula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obſcurum argumentum, quod ubi effodiendum eſt aurum, emendum'ue, neminem ad aurifodinas admittunt præter ſuos complices & alumnos, quos habent ſuorum ſcelerum conſiliarios. At Admirans in hanc fere ſententiã regi ſcribit, Rex ſereniſſime, ne uos horũ uirorum ſceleſtorũ impura natura lateat, uobis teſtatiſſimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempſiſſe: uitam nanq; agunt impuriſſimam, per cædes, ſtupra, ac rapinas ſe exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, deſciuerunt ab imperio regio, uoluptati, deſidiæ, ac libidini ſupra quàm ſcribere poſſim, dediti: qui ubi laxiori otio proſiliũt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominem patibulo ſuſpendere. Interea dum maledictis & probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, deſciuerat ab Chriſtianis, quiq; exercitum ſex millia hominum ſecum trahebat, præter ſagittas & arcus inermem: nam nudi incedũt, etiã exeuntes ad bella, corpora uero notis complu-

compluribus inurunt, compunguntq́ ſtigmatibus à uertice uſq; ad pedum plantas. Hũc igitur poſt uarias interturbationes ueluti tumultuariã manum fudit, ac protinus ſubegit, ſubactumq́ reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falſo delatus regi miſſus eſt in Hiſpaniam uinctus ueluti captiuus quiſpiam, CAP. CVIII.

INterea reges Hiſpaniarũ ex utriuſq; literis certiores facti ſunt controuerſiæ & uelitationis ſuorum, qui inſulas præſidij cauſa incolebãt. Igitur ægre ferentes quæ referebãtur utrinq;, quũ præſertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti ſuſceptum eſſet, graſſantibus inter ſe ſuis: decreuerunt his quamprimum occurrere: propterea uirum ſtrenuum dictis inſulis præficiũt, qui eò cõtendens nemine excepto, animaduerteret in reos quoſcunq;, aut in Hiſpaniam mitteret puniendos. Profectus eſt igitur gubernator, à rege accepta perſona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirantis ſubornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges miſit: qui ubi Gades applicuere ſoluti ſunt, & ultro ſeſe conſpectui regio præſentarunt, inq́ regum regia ſplendidiſſima uſq; in diem præſentem non inhonori degunt.

De inſulis inacceſſis, & uarijs moribus, CAP. CIX.

POſtq́ Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationẽ incurriſſe uideretur, cõplures è ſuis alumnis, qui ſulcãdi maris probe nouerãt artes, decreuerunt inter ſe irreuocabili propoſito, ut ſeſe fortunæ cõmittentes, orbis partes adirẽt hactenus inacceſſas: & mœſtiſſime ualedicto Admiranti, impetratoq́ ab eo cõmeatu, ſua impenſa liburnicas quaſdam expediunt: alij alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorũ ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirãs fuiſſet. Igitur Petrus Alonſus dictus Niger, celocẽ cõmuniuit ſuis impenſis, decernẽs ad meridiẽ cõtendere. Dum itaq; adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in ſuperioribus cõmeminimus, ubi baccas margaritasq́ multiplices Admirans inuenit: & ut à præſcripto regio non diſcederet, locũ præteriuit, nuſq́ appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaq; ſoluẽs, deuenit ad prouinciã, quæ Curtana dicitur, ubi portus uiſitur nõ abſimilis illi q Cades appellatur. Ingreſſus igitur portũ, uidit uicũ nõ mediocrẽ, domorũ forte lxxx. & propius accedens, nactus eſt uiros quinquaginta nudos, qui eum locũ minime accolebant, uerum illinc ad tertiũ lapidẽ oppidũ habebant, cũ quibus cœpit cõmercia exercere, complura permutans: nam pro mercibus quibuſdam, ut ſunt acus, & ſonalia, licet nonnihil reluctati fuerint, unionum uncias quindecim cõſequuti ſunt: hos enim appenſos collo habebant. Poſtridie illinc ſoluit, & ad uicum minorem redijt: quò cũ deuenit, omnis populus effuſus illi obuiã profectus eſt, rogans enixe, ut continentem attingens ſecum moram longiuſculam traheret: uerũ Petrus Alonſus, ubi conſpexit tantam hominũ frequẽtiam, nam ſupra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne ſibi male ſuccederet cum gente barbara,

Petrus Alonſus

bara:propterea nutu & ſignis innuebat accolis, ut ſi quæ emere uellēt eò con
tenderent,ſe haudquaquam deſcenſurum adfirmabat:quare his uiſis accolæ
lembis quibuſdam uecti ad celocem contendunt onuſti unionibus & baccis,
qui cœpere cum noſtris mercimonia exercere,& pro nonnullis uiliſſimis mer
cibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Poſtquam aūt Alonſus
Niger compertum habuit gentē huiuſmodi minime feram eſſe:nam per xx.
propè dies illic immoratus quū eam comperit nihil feritatis habere, ſtatuit in
terrā deſcēdere,& huic genti fidere humaniori.Igitur ubi terram tenuit, adeò
honorifice exceptus eſt,ut id uix referre queam :domos habēt ligneas,& pro
imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia:in cibatu oſtreas habent
gratiſſimas,& illorū complures legunt uniones,apros,lepores,columbos,tur
tures affatim habent:mulieres uero anſeres ſaginant & anates,ut noſtræ. In
eorū nemoribus uiſuntur pauones innumeri,à noſtris nihil abſimiles,ſi pen
nas ſpectes:mares paui uix differunt à fœminis: faſianis regio ſcatet: accolæ
ſagittandi ſunt peritiſſimi,quamcūq; rem pro ſcopo poſuerint, nuſquā aber-
rant. Ibi igitur Alonſus cum ſocijs lautiſſime multis diebus uixit fruſtū panis
pro clauis ferreis quatuor conſequebātur:pro uno clauo faſianos, columbos
& turtures emebant:loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percun-
ctabamur quandoq; eos, quur tanti facerent corollas huiuſmodi,id eſt, ſer-
ta uitrea, & acus: reſpondebant quòd eis compurgant dentes, euelluntq;
ſentes è pedibus,quoniā nudi uſquequaq; incedunt: propterea magnifaciūt
acus, & in primis magni pendunt ſolania: ubi uero intorſus prouecti ſunt,
conſpexere cōdenſiſſima nemora,uarijq; quadrupedum mugitus reboarūt,
adeò ut cœlū ipſum intonuiſſe uideretur:tamē rati ſunt ea animalia minime
fera eſſe,argumento quod accolæ intrepide nudi nemora luſtrant, ſolis arcu-
bus & ſagittis cōmuniti:pro arbitratu apros in promptu ſemper habent, mi-
tiora armenta habent nulla,ut ſunt boues,capræ,& pecora:uiri non ſunt abſi
miles illis,qui inſulā incolūt Hiſpanā, capillū nigrū promittūt, illumq; quaſi
more Theutonico calamiſtratū ferunt:ut autem dentes habeant albicantes,
herbam quandam aſſiduo eſitant ruminantq;,tritā expuunt,moxq; abluūt
latice:eorū mulieres colunt curantq; rem domeſticam,at uiri uenatu exercent
corpora,tripudijs ac ferà ludicris omnibus uſquequaq; inſiſtētes:uaſa Samia
habent cōplura,quæ aliunde eò comportantur:figlinas tabernas ipſi neſciūt,
nundinas habent & emporia,eoq; confluunt ferè contermini finitimiq; om-
nes,uarias multijugasq; ferētes merces, prout cuiuſq; ſolum gignit: pecunia
eis haud eſt in uſu,cuncta uenduntur emunturq; permutatione rerum, non
ſignata pecunia: aues manſuefactas, & cicurata animalia circunferunt ludi-
cri cauſa, eáque exornant torquibus unionum baccarum'ue, necnon auri,ut
apud nos mos eſt colla canum torque quapiam condecorare. Ea regio non
fert aurum,importatur aliunde,idq; conſequuntur ſuarum mercium permu
tationibus,

tationibus,& excuduntur Germanorum nummi aurei,quos Rhenenſes uo/
cant. Viri loco fœmoralium utre utuntur:itidem mulieres agunt: uerum hæ
perraro exeunt,domi ſe continentes: cœperunt noſtri uiros huiuſmodi per/
cunctari, an longe ab ea regione eſſent maria, an forte regio in immenſum
protenderetur. Reſponderunt ſe id neſcire, uerum credidere noſtri eam regio
nem nõ inſulam ſed continentem, quandoquidem adeò ſcatet omni genere
animalium, ut non ſit abſonum credere continentem potius eſſe quàm inſu
lam: quum præſertim per id latus uerſus occidentem nauigauerint ad millia/
ria propè mille,nec tamen terminus repertus eſt quiſpiam. Demum ſciſcita/
bamur ab eis,unde tantum auri haberẽt:pro reſponſo habuimus, id erui in
regione quæ dicitur Canchiete, quæ abeſt ab eis itinere ſex dierum occi/
dentem uerſus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS CAP. CX.

DO IGITVR Alonſus Niger proficiſci decreuit,& tandem prima Nouembris M.D. Canchietem regionẽ applicuit, quem ut uidere accolæ,mox exuto timore, cõmercij cauſa honorifice exceperũt, ferentes quicquid auri per id tẽpus habebant:parum quidẽ tulerunt, uerũ obryzum, defeca/ tumq́ꝫ:regio abundat pſitacis, tẽperieſq́ꝫ eſt incredibili:nã mẽſe Nouembri multus ibi algor, & rurſus in æſtate nul lus æſtus,torret plagam huiuſmodi,temperata eſt regio admodum:id homi/ num genus ſyncerum eſt, & ſimultatis nullius,fidunt cunctis,lædũt neminẽ. Ibant ad nos uecti lẽbis & cymbis ſuo more fabrefactis intrepide,noctu præ ſertim,non aliter q̃ ſi proprias ædes frequentarẽt:id habent tamen, quod ze lotypia plurimum laborant:quũ nos adeunt,mulieres domi dimittunt:bom bice ſcatet regio,quippe qui ſuapte natura gignitur, colente nemine:eo ſubli/ gacula conficiunt,quibus occulunt inguina. Tandem illinc ſoluère,& progre dientes itinere dierum decem,nacti ſunt regionem amœniſſimã,ubi erant cõ plura oppida,flumina,uiridaria,adeò ut ſpectatiorem nuſquã locũ uiderim: eò igitur ubi accedere uoluimus,mox apparuere ferè duo millia hominũ,qui ſuo more arcus & ſagittas geſtabant loricaſq́ꝫ, litus perquam diligenter ob/ ſeruantes:hos cœpimus nutibus,ſignis,& inclamationibus ad amicitiã & fœ dera prouocare:uerum nuſq́ꝫ adduci quiuerunt, ut nobiſcum inirent fœdus, uidebantur magnã ruſticitatẽ,imò ferocitatem quandam præ ſe ferre:quam/ obrem credidimus ſylueſtres eſſe,corpora tamen habent habiliſſima ſymme triaq́ꝫ,colore ad nigritudinem inclinato,in uniuerſum macilenta. Quare A/ lonſus Niger iam repertis cõtentus,ſtatuit referre gradum, & patriam uerſus eà rurſus tranſire quà uenerat.

Quomodo

Quomodo Alonſus patriam repetijt onuſtus baccis & margaritis, & quomodo congreſſus eſt cum Canibalis,

CAPVT CXI.

IGitur relato gradu Alonſus adnauigans deuenit in eam regionẽ quæ Cimana dicitur, ubi innumeri ſunt uniones, & illic immorati ſunt xx. dies, ut feſſa fouerent corpora: & priuſquam eò deueniſſent, non longe à regione obuiarunt caneæ, id eſt, cymbæ xviij. Canibalorũ, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi noſtros eminus conſpexere, continuo celocem ambiunt, arcus & ſagittas intrepide expedientes: at noſtri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundũt: qui quum terga dediſſent, à noſtris haud deſerti cymbam amiſere: qui uero in cymba erant, præcipites ſeſe in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaſerunt: unũ tamen ex illis corripuere, qui adeò ſæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet. His itaq; ſolutis, illis cuſtodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis ſuorum, uirum atrociſſimum mox aggrediuntur pugnis ſcipionibusq;: quibus cõfectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nã is ſocios cõtrucidauerat ſuos, & poſtridie eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Poſt hæc percunctamur eos de Canibalorũ moribus, hi nobis reſpondent eius conſuetudinis eſſe ac feritatis, ut humanum ſanguinem plus nimio appetentes, peragrent circumadiacentes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis cõpluribus extruunt, quo ſe tutantur tantiſper, donec regionem deuaſtauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem ſeruant, Patricius ubi uitam exuit, in carpento quodam collocatur, & igne ſubdito ſenſim ueluti in ſuffitu corpus conſumitur, guttatim diſtillante liquore humano, donec ſola ſuperſit cum oſſibus cutis. & eam recondunt ueluti rem ſacram: & is eſt uita functi non mediocris honos. Itaque his acceptis illinc per xiij. mẽſes ſoluerũt, patriã repetentes, ferè onuſti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarum omne genus, libras xcvi. Libram uero unciæ octo efficiũt. Emerant enim huiuſmodi margaritas perquam uili pretio. Nauigando tandem in Gallitiam diebus xvi. deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium eſt & uniones & gemmas ad amuſſim cognoſcere, margaritas huiuſcemodi oſtẽdimus uiſu quidem pulcherrimas, uerum eorum ſententia pretij perquam mediocris.

DE NAVIGATIONE PINZONI SO- CII ADMIRANTIS, ET DE REBVS PER eum repertis, CAP. CXII.

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, necnõ Aries eius ger/
manus ſocij olim Colũbi in primæua nauigatione, anni, ui/
delicet, M. CCCCXCIX. ſua impẽſa celoces quatuor expe/
diunt, communiuntq́ꝫ omni genere commeatuum, & tan/
dem ſuperis fauentibus, à Palos oppido ſoluunt xviij. No/
uembris uerſus inſulas Canarias, quas Fortunatas appella/
mus, & ut ipſi hactenus inacceſſa adirent, & inde honorem, decus & emolu/
mentum aliquando conſequerentur. Relictis igitur inſulis Fortunatis, ad Ca
put uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarũt ad leucas propè
ccc. & in ea nauigatione tantũ progreſſi ſunt, ut Aquilonẽ iam nõ cernerent:
& ubi id ſydus, quo duce utebãtur, euanuit ab eorũ oculis, mox atrox ſequu/
ta eſt tempeſtas, uentus, uidelicet, ualidus cum imbre grandine mixto: tamen
Apeliote uento adhuc uehebantur, nõ ſine magno diſcrimine ad leucas ccxl.
proceſſerũt: & tandẽ aliquando xx. Ianuarij eminus conſpexere tellurem: cui
quanto magis appropinquabãt, tanto minus profunditatis inueniebant, de/
ficiẽtibus ſubinde aquis, propterea contis uada explorãtes, nacti ſunt profun
ditatẽ nõ excedere ſedecim cubitorũ: tandẽ in terrã deſcendunt, & quũ ibi bi/
duo ĩmorati fuiſſent, nemo uſq́ꝫ apparuit. Paulo igitur progreſſi noctu quũ
luna pernox eſſet, cõſpicati ſunt à longe micantia arma, exercitũq́ꝫ nõ medio/
crẽ. Eò igitur è noſtris triginta profecti ſunt, quibus præfectus iuſſit, ne hoſtẽ
laceſſerent: & quũ cõperiſſent armatorũ aciẽ eſſe, gradũ referunt, rem in cra/
ſtinũ differentes, ne à præſcripto præfecti recederent. Poſtridie itaq́ꝫ prima lu
ce triginta uiri rurſus eò contendunt: qui ubi à Barbaris conſpecti ſunt, mox
excitarunt triginta duos uiros torui atrociſq́ꝫ aſpectus, qui eis occurrerunt ſa
gittis & arcubus ſuo more armati: hos noſtri cœperũt nutibus & inclamatio/
nibus ſibi uelle conciliare: at illi ſæuiebant magis, ferociã incredibilẽ præ ſe fe/
rentes, nec unq́ꝫ adduci quiuerũt, ut fœdera pacis nobiſcũ inirent. Quare no/
ſtri his uiſis, claſſem repetũt, poſtero die Barbaris congreſſuri. Verũ illi nocte
intempeſta caſtra deſeruere. Luſitani uero rati ſunt uagos huiuſmodi popu
los, nec alias habere ſtationes quàm Ægyptij populi habeant, Tartariq́ꝫ,
qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, niſi quas quæuis
dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit,
modo huc, modo illuc: uxores & natos ſuppellectilemq́ꝫ ſecum trahunt: eo/
rum ueſtigia è noſtris complures perſequuti ſunt, & ut ex pedum ueſtigijs
animaduerterunt, proceriores ſunt noſtris: nam planta pedis duplo maius
ueſtigium impreſſerat, quàm procerus quiſque apud nos figeret. Progreſſi
itaq́ꝫ ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum noſtræ

claſſis

claſſis minime capax, propterea cymbas expediũt, quæ terræ appropinquan/tes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus, mox occurrũt populi innumeri inermes, idemq́ȝ nudi, qui nutibus & ſignis noſtrã appetere amicitiam uidebantur: noſtri tamen utpote morum eorum exper/tes, non intrepide accedebãt: uiſum eſt itaqȝ hoc modo populorum ritus ex/periri, ſi quo modo adduci poſſent ad exercenda cõmercia. Igitur unus è no/ſtris iecit in confertam Barbarorum turbam ſonaglium: at illi in noſtros fru/ſtum auri, quo facto Hiſpanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acci/peret: at illi condicto hominem corripiunt mira pernicitate, noſtri uero reli/cta claſſe, ſocio ſuppetias ferunt, & mox ingens prælium conſertum eſt, eóqȝ diſcriminis noſtri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Bar/baris: nec profuit eis habuiſſe longiores haſtas, enſesq́ȝ: quandoquidem id ge/nus uulnerum & deniqȝ mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atro/ciſſimæ feræ, urinantes, id eſt, aquis immerſi, adhuc claſſem infeſtabant, effe/ceruntq́ȝ ſua feritate, ut noſtri male accepti celocem amiſerint, occiſo illius na/uis præfecto: noſtri aũt mœſtiſſime id ferentes, illinc amiſſa celoce ſoluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eo modo ſe ſinuante litore.

Quomodo Pinzonus mare potu ſuaue inuenit, & de inſu/lis uarijs, CAP. CXIII.

PRogreſſi igitur ad leucas ferè xl. nacti ſunt pelagus potu haud inſuaue: & dum cauſam ſuauitatis inſolitam quærunt, deueniunt ad quoddam oſtium ingentis fluminis, quod in mare uaſtiſſimo impetu exonerat: con/tra autem oſtium inſulæ uiſuntur complures cultæ admodum ac conſpicabi/les, uerum ibi nihil compererũt, quod ad eorum ſpectaret commercia: man/cipia tantum triginta ſex emerunt, quoniam nihil compertum eſt ibi, quod expectationi illorum faceret ſatis, eis præſertim qui auide lucris inhiabant: regioni nomen Chiana marina Tambala: eius accolæ referebant introrſus eſſe aurifodinas complures. Poſtquam illinc abiuimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum, rurſus Septentrio apparuit ferè ſub ipſo hori/zonte, qui noſtrum uiſum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad oſtium quod appellant Draconis, quodq́ȝ eiuſdem eſt regionis, quò ali/quando profectus eſt Admirans, iter faciens per quaſdam inſulas, quæ ſunt è regione Payræ prouinciæ propè innumerabiles: ibi ſunt nemora ſandalij, quo onerant negotiatores ſuas liburnicas, comportantq́ȝ alió. Inter has in/ſulas, quarum meminimus, complures ſunt incultæ deſertæ que Canibalo/rum metu: propterea ingens domorum ruina conſpiciebatur: uidére etiam/num plurimos homines, qui uiſis noſtris mox dilapſi ſunt in editiſſimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt caſiam electiſſimam. Nos ue/ro rati his mercimonijs ineſſe lucrum ingens, multum caſiæ in Hiſpaniam compor/

comportauimus: uerum phyſici aſſeuerabant, eam quidem optimam eſſe, ſi opportuno tempore legiſſent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut ſi ſex homines reſtim ducerent, nec amplecti quirent arborem unam. Conſpexere etiamnũ ibi animal quadrupes, prodigioſum quidẽ: nã pars anterior uulpem, poſterior uero ſimiam præſentabat, niſi quod pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra conſuetã aluum aliã habet inſtar crumenæ, in qua deliteſcũt catuli eius tantiſper, donec tutò prodire queant, & abſq; parentis tutela cibatum quærere: nec unq; exeunt crumenam, niſi quũ ſugunt. Portentoſum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum eſt, & ex Sibilia Illiberim, id eſt Granatam, in gratiam regum, qui nouis ſemper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conſpecti ſunt tamen à compluribus, qui huic rei aſtipulantur. Is itaq; Vincentinus affirmat adnauigaſſe ſecus litus Payræ ferè leucas D C. nec ambigit quin cõtinens exiſtat. Illinc ergo ſoluentes ad inſulam Hiſpanam deuenerũt uigeſima tertia Iunij. M. D. & inde aiunt rurſus maria ſulcaſſe occidentem uerſus ſupra C C C. leucas: & quum deueniſſent ad quandam prouinciam, atrox tempeſtas adorta eſt eos, effecitq; ut protinus duæ celoces peſſum ierint: altera uero crepuit: at altera ſalutem ſocijs præbuit, non tamen ſine ingenti diſcrimine. Sæuiebat profecto ſupra modum tempeſtas: uerum ad id accedebat, quod ſocij laboribus innumeris feſſi, uix ſui potẽtes erant. Poſiti igitur inter ſalutem ambiguam & metum, eminus nauim conſpiciunt, quæ uentis proſperis uecta, per quã celeriter maria ſulcabat: & quoniã perpauci ſupererant, ſibi nimium metuentes, ac uitam prorſus deſpõdentes, in eam deuenerant opinionem, ut ſe mutuo occiderẽt: propterea in terram deſcendunt, rati omnino ſe atrocia ſubituros. Hæc meditantibus non defuit ſupernum auxilium: nam pacatis uentis mari reddita eſt tranquillitas: propterea conſpecta naui, in qua homines ſolum X V I I I. ſuperſtites erant, reſumũt animos, & in Hiſpaniam redire parant. Vtraq; igitur nauis uela uentis dedit, patriã repetens, quò deuentũ eſt ultima Septembris. Poſt hos uero complures alij nauigarũt meridiem uerſus, iter agentes per Payram regionẽ, itinere milliarium quinquies mille, nec unquã terminum nacti ſunt: ideo arbitrãtur continentem, non inſulam: unde nuperrime allata ſunt complura, ut ſunt caſia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multijuga, & alia cõpluſcula, quæ apud nos minime uiſuntur.

Monſtroſum animal

NAVIGATIONVM ALBERICI VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hiſpana in Italicam traducto.

CAPVT CXIIII.

SVperioribus diebus abūde reddidi te mei reditus certiorē, uir præſtātiſſime: nam ſi probe memini, cōmonefeci tuam præſtātiam de his omnibus orbis partibus, quas adiueram cum claſſe & impēſa regis huius inuictiſſimi: quæ ſi ſingulæ penſitatius expēdantur, uidebūtur profecto alterum orbē efficere: propterea non ab re nouū orbem nuncupauimus. Nam priſci omnes harum rerum prorſus expertes fuere, ſuperantꝙ eorum opinionem quæ nuperrime abs nobis ſunt comperta: quandoquidem hi rati ſunt, ultra lineam æquinoctialem meridiem uerſus nihil eſſe niſi uaſtum æquor, peruſtas incultáſue inſulas quaſdam: id pelagus Atlanticum dixere: & ſi quandoꝗ aſſenſi ſunt, nōnihil telluris eſſe, eam contendunt incultā eſſe nec habitabilem: quorum opinionem præſens ad eas partes nauigatio refellit, aperitꝙ omnibus haud dubie falſam eſſe, & ab omni uero extorrē: quoniam ultra æquatorem nactus ſum ego cultiores regiones, eaſdemꝙ habitatoribus frequentiores, quàm alibi gētium uſquam compererim, ſi Aſiam, ſi Europā, ſi Aphricamúe ſpectaueris, nt latius in ſequentibus liquebit: nam prætermiſſis obſcuris rebus, illuſtres ſolum denarrabimus, quæ ſint ſcitu nō indignæ, quasúe nos ipſi coràm adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiuſmodi nuperrime inuento, ſedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de ſæua tempeſtate. CAP. CXV.

FElicibus igitur, ut aiunt, auibus ab Vlisbona XIII. Maij. M. D. I. ſoluimus iuſſu regis tribus liburnicis expeditis, profecti ſumus quæſitum nouum orbem, & uerſus Auſtrum iter agentes uiginti menſibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis ſeriē primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando ſeruauimus: nám per inſulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim ſunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde ſulcantes oceanum, litora Aphricæ Nigritarumꝙ gradu citato percurrimus, uſꝗ ad id promontoriū, quod Ptolomæus appellat Aethiopum, noſtri uero Caput uiride, Aethiópes autē Biſecherē, & accolæ Mandangā: & ea regio eſt intra zonam exuſtam gradibus XIIII. uerſus Aquilonē, quā Nigritæ incolunt. Ibi reſumptis uiribus, & cōmunita omni genere annonæ claſſe, ſublatis ancoris uētis uela dedimus, iter noſtrū dirigentes uerſus polum antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus cōſpecta eſt, quàm iugi nauigatione tribus mēſibus, ac diebus totidem uaſtiſſima æquora ſulcauerimus: in qua nauigatione

uigatione quæ diſcrimina ſubierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotieſue uitam pertæſi ſimus noſtram, id multarũ rerum ſcijs iudicãdum relinquo, & eis in primis, qui optime norũt, quàm ſit arduũ incõperta quærere, & adire inacceſſa. Qui uero hæc neſciunt, rerum expertes, huius rei iudices eſſe minime uolo. Et ut paucis multa cõprehendam, id ſciãt, nos adnauigaſſe LXVII. diebus, quibus fortuna pertinax atroxq; ſæuiebat: nã quadraginta quatuor diebus reboante cœlo, nihil niſi tonitrua, fulgura ac coruſcationes, imbres grauiſſimos paſſi ſumus, adeoq; tenebricoſa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu, noctuq; non aliter uideremus, quàm Proſerpina exiſtẽte cum Plutone, id eſt, quum minime luna pernox eſt, nox atris tenebris obfuſcatur: propterea adeo nos timor mortis inceſſerat, ut uitam propè deſpondiſſe uideremur. Poſt hæc uero tam ſæua, tamq; atrocia, cõplacitum aliquãdo deo fuit uitæ cõpati noſtræ (quæ ſua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uiſa, animi qui ceciderãt elanguerantq;, cõdicto rediere ad ſe, ut uſu euenit ſuperãtibus calamitates maximas, & præcipuæ ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur ſeptimo Auguſti M. D. I. in litore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu ſolenni, & Chriſtiano more ſolẽnia miſſarũ celebrari iuſſimus. Tellus reperta uiſa eſt non inſula, ſed cõtinens: quandoquidem in uaſtum protendebatur, nec finis apparebat quiſpiam: cultaq; erat admodũ, ac habitatore multiplici perquam frequẽs: inibiq; animalia ferè omne genus ſyluestria, quæ huic orbi noſtro ſunt prorſus incognita. Nacti ſumus etiã ibi alia pleraq;, quorum de induſtria non meminimus, ne ſurgat opus in Iliada magnam. Id ſolum haud prætereundum puto, quod dei clementia adiuti, opportune tellus uiſa eſt à nobis: nam diutius ferre nequibamus, deficientibus commeatibus omnibus: lignis, uidelicet, aqua, nautico pane, ſalitis carnibus, caſeo, uino, oleo, & quod plus eſt, uigore animi. Igitnr deo q; uiuimus referimus acceptum, cui honos & gloria ac gratiarum actio.

Quantum diſtet reperta tellus à Capite uiridi. CAP. CXVI.

Conuenit igitur inter nos, ut ſecus litus huiuſmodi nauigaremus, cõſpectum huius haudquaq; deſerentes. Nauigauimus itaq; tãtiſper, donec deuenimus ad frontem quandam huiuſce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conſpecta eſt, abeſt leucis ferè CCC. In hoc itinere ſæpenumero terram applicuimus, & cum indigenis cõmercia habuimus, prout latius in ſequentibus tibi compertum fiet: prætermiſi enim Caput uiride ab hoc reperto cõtinente, abeſſe leucis propè DCC. licet ergo crediderim nauigaſſe plus quàm DCCC. & id effecit atrox tempeſtas & naufragia frequentia, & naucleri inſcitia, quæ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus, ut ni coſmographia nobis nota fuiſſet, incuria naucleri de nobis actũ erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad leucas quingentas noſſet,

tas noſſet, ubinam gentium eſſemus: errabundi enim eramus & uagi, neſciẽtes quò tenderemus, niſi aſtrolabio & quadrante, aſtrologicis inſtrumentis, adamuſſim mihi & ſocijs conſuluiſſem: comparauitq́ mihi ob id nõ mediocrem gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim ſemper apud eos, cuius ſunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effeciq́ ut faterentur conſuetos naucleros nihil hactenus ſciuiſſe, ſi mihi cõferrentur coſmographiæ expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriorẽ ſpem nos induxit ſcrutandi, uidelicet, eius orbis, peragrandiq́ ad regulam. Communi igitur ſententia decretum, ut regionem exploraremus, etiã introrſus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Adnauigauimus ergo ſecus litus leucis ferè DC. ſubinde in terrã deſcendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice ac cordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentiſſima prouocati, nonnunquã quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uerſati ſumus: ſunt enim hoſpitales admodum, ſicuti latius infra patebit. Is igitur continens auſpicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uerſus polum antarcticum, & tamdiu ſecus hoc litus nauigauimus, donec ſuperato tropico hyemali prope polum antarcticum gradibus XVII. & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontẽ habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conſpicatus fuerim, mortalibus noſtri æui incomperta ſunt: gẽtem, uidelicet, mores, humanitatem, ſoli feracitatem, aëris temperiem, ſalubritatem cœli, corpora cœleſtia, & in primis octauæ ſphæræ ſydera fixa, quorũ ſphæra noſtra non meminit, nec hactenus cognita fuere à priſcis etiã eruditioribus, ea mox ſedulo ſum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius. CAP. CXVII.

FRequentior eſt igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus: nam uidetur innumera, ut cõmeminit diuus Ioannes in ſua Apocalypſi. Id genus hominum cicuratum eſt admodum & manſuefactum, nemini noxium: nudi prorſus incedunt, uti eos parẽs natura peperit: nudi naſcuntur, nudi rurſus moriuntur: corpora habẽt habiliſſima, utpote facta ad ſymmetriam: ſymmetrica dici iure poſſunt, colore ad rubedinem inclinãte: id efficit candens ſydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, ſed promiſſos: inceſſu & ludis agiles ſunt quàm qui maxime: facie ſunt perquã liberali ac uenuſta, niſi ipſi eam deformarent dehoneſtamẽto ferè incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circumferũt, uidelicet, genas, maxillas, nares, labra, aures: neq; foramine mediocri aut uno, ſed magnis compluribusq;: nam uidi quandoq; quempiã ſeptem foramina in facie habentem, quæ ſingula capacia erant pruni unius damaſceni: dempta itaq; carne, hæc opplent lapillis quibuſdam cœruleis, marmoreis aut cryſtallinis, uel ex alabaſtro pulcherrimis, aut ebore uel oſſibus cãdidiſſimis, more

ſuo, arte

ſuo, arte non inepta fabrefactis elaboratiſq;. Quæ res adeo eſt inſolens & turpis, ut monſtrum prima facie præ ſe ferat, homo, uidelicet, qui gemmaram faciem circumfert, terebratus foramine multiplici: & ſi credere dignum eſt, lapides ſeptem in facie habens, qui ſinguli medij palmi magnitudinem ſuperant. Nemo eſt profecto qui non admiretur: quum præſertim animo attentiore apud ſe hæc tam prodigioſa expenderit: uera tamen ſunt. Nam ego aliquādo obſeruaui dictos ſeptem lapides pondo ferè unciarum ſexdecim. Inaures & ipſi ferunt pretioſiores, uidelicet, annulos appenſos, aut baccas penſiles, more Aegyptiorum Indorumq;. Hunc morem uiri tantum ſeruant: at mulieres ſolum ferunt inaures. Habent etiam fœminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiuſmodi in Venerem pronæ ſunt admodum & ſalaces, id facinus patrant, ut turpiori earum uoluptati faciāt ſatis: nam uiris in potu dant herbæ cuiuſdam ſuccum, quo epoto inguina mox tument & creſcūt non mediocriter: aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantiſper, donec tumeſcat, fitq; propterea ut apud eos compluſculi teſtes amittant, & eunuchi reddantur. Lanam non habent, nec linum, ideo omnifariam panno carent: nec goſſipinis ueſtibus, id eſt, bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus, qui nudi uſquequaque incedunt. Apud eos nulla ſunt peculia: communia ſunt omnia: regem non habēt, nec imperium: unuſquiſque ſibijpſi rex eſt: tot ducunt uxores, quot libuerit: in promiſcuum coēunt, nulla ſanguinis ratione habita: cum matre filius, & frater cum ſorore coēunt: libidinem paſſim exercēt inſtar brutorum animaliū: nam ubique & cum quauis muliere, etiam ſibi forte obuia, rem peragunt uneream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges ſunt, & à iure ſunt extorres: templa non habent, nec legem, minuſq; idola colunt. Quid plura? pernicioſam quandam habent uiuendi libertatem, quæ Epicuris potius quàm Stoicis quadrat. Commercia non exercent: pecuniam neſciunt: inuicem tamen diſſident, præliantur q; atrociter, ſed ordine nullo. Iuuenes ſenes concione flectunt trahuntq; in eorum ſententiam, quocunque libuerit, accenduntq; ad bella, quibus hoſtes cōficiunt: quos ſubegerint profligauerintq; hoſtes in cibatu habent gratiſſimos. Carne ueſcuntur humana, adeò ut pater filios epuletur, & uiciſſim nati parentem, prout ſors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditiſſimum hominem, qui pro gloria nō mediocri iactabat, ſe eſitauiſſe ſupra tercentum uiros. Vidi etiam urbem quandam, ubi immoratus ſum diebus ferè uiginti ſeptem, & ibi contignationibus humanas carnes, eaſdemq; ſalitas penſiles uidi, uti nos carnes aprugnas ſole uel fumo ſiccatas appendimus in culina trabibus, & in primis inſitia, & id genus alia: imò mirabantur plurimum, quòd nos non ueſceremur hoſtibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere, & miri ſa-

poris eſſe,easq́ extollunt tanquã dapes ganeatas opiparasq́: arma habent nulla,præter ſagittas & arcũ:his atrociſſime diloricati præliantur:quippe qui nudi cõgrediuntur,conſauciantúrq́ non aliter quàm fera animalia: hos nixi ſumus pluries uelle trahere in noſtrã ſentẽtiam,perſuadebamusq́ identidẽ, ut tandem aliquãdo ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominãda tẽperarent: qui nobis ſæpenumero polliciti ſunt ſe tẽperaturos ab hac ſæuitia. Mulieres uero,ut præfeci, licet nudæ incedant, uagæ & ſalaces in Venerem, non ſunt tamẽ deformes: quã habiliſſima corpora habẽt,nec quidẽ exuſta, ut forte ſibi complures perſuadere quirent: & licet obeſæ & præpingues,non tamen ob id deformãtur: & quod miratu non eſt indignũ,nullas uel puerperas uidi,quæ demiſſas haberẽt mammas: nam licet pepererint fœtæ,nõ ſunt in aſpectu corporis uirginibus abſimiles: nõ caperatam cõtractamq́ in uentre uidebis cutem,& ea quæ honeſte nominari nõ poſſunt,prorſus à uirgine non abſunt: ubi Chriſtianorum copiam habebant,mirum eſt dictu quàm turpiter corpora ſua proſtituerent, libidinoſiores ſupra omnem credulitatẽ. Annis uiuunt centum & quinquaginta: raro ægrotãt: qui ſi forte in morbos inciderint, ſibi herbarum ſucco medẽtur protinus. Hæc ſunt quæ apud eos comperi non obſcura,uidelicet,aëris temperiem, cœli clementiam, ſolum ferax,longam ætatem. Id forte efficit Eurus,qui iſtic iugiter perflat, quiq́ eius loci apud eos eſt,cuius Aquilo apud nos. Piſcatu gaudẽt,eoq́ uictitant plurimum,adiuuãte hoc uotum natura: nam æquora inibi ſcatẽt piſcium omni genere. Venatu parum oblectantur,quod efficit ferarum ingẽs multitudo: pauent enim ob non cicurata animalia ſyluas frequentare. Viſuntur etiã ibi leones omnifariã,urſi,& id genus alia. Arbores ibi creſcunt in tantam altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à ſyluis, utpote qui nudi & diloricati inermesq́ tutò feris haud congrederentur.

De ſoli feracitate.& cœli temperie. Cap. CXVIII.

REgio eſt aprica,ferax,& eximie amœna: & licet ſit cliuoſa,irrigua tamen eſt fontibus ac fluuijs innumeris, ſyluasq́ habet adeo cõdenſas, ut uix tranſitũ præbeant,obſtante arborum frequentia. His inerrant animalia multiuga,eademq́ ſæuiſſima: arbores & fructus abſq́ cultore ſuapte natura creſcunt: fructus habent uberrimos,eoſdemq́ ſuauiſſimos,nec mortalibus noxios,noſtris prorſus abſimiles. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices,quibus panẽ conficiũt & alia pulmenta. Semina ſunt complura, uerum noſtris minime ſimilia. Regio nullum fert metallum,præter aurum: auri igitur ibi ingẽs eſt copia: licet nihil nobiſcum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes, qui plagam hanc auro ſcatere affirmabant, idq́ apud eos minime in prætio eſſe, & ferè nullius momenti, identidem prædicabant: baccas margaritasq́ complures habent,ut in ſuperioribus commeminimus: quorum omnium ſi uellem ſin-

gillatim

gillatim meminiſſe ob innumeram multitudinẽ, multijugamq́ natura, ſurgeret in opus magnũ hæc hiſtoria: nam Plinius uir abſolutiſſimus, qui tantarum rerum texuit hiſtoriam, non tamen horum milleſimam partem conſequutus eſt: quæ ſi ſingula percẽſuiſſet, longe aliud opus effeciſſet, ſi ad magnitudinem ſpectes, alioquin abſolutiſſimum: & id in primis admirationem præbet non mediocrem, pſitacorum multijuga natura, colosq́ multiplex & uarius, adeo ut Polycletus, uir in pictura tãtus, has auitiorum uarietates uix conſequi potuiſſet. Arbores omnes inenarrabilem ſuauitatem fragrãt, gummas, liquores & ſuccos emittũt paſſim, quarum uirtus ſi nobis comperta foret, puto nihil nobis non ſolum ad uoluptatem, ſed etiam ad ſoſpitatem, bonam'que ualetudinem defuturum: & ſi qui eſt in orbe paradiſus terreſtris, non longe ab his regionibus haud dubie eſſe debet. Itaque ut ſum præfatus, regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie, ut nec hyeme algeant, nec æſtate exæſtuent.

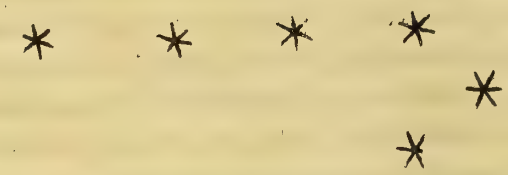
De ſyderibus poli arctici. CAP. CXVII.

COelum inibi & aëra perraro nubes inumbrant, ferè ſemper ſerena ſunt: rorat quandoque, ſed leniter: uapores ſunt propè nulli: nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis, & inſtar nebulæ mox fathiſcit: cœlũ decẽtiſſime exornatur ſyderibus quibuſdam, quæ ſunt nobis incomperta, quorũ ego conſignantiſſime memini, & percenſui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iupiter. Perpẽdi etiãnum eorum circuitus & uarios motus, metitusq́ circũferentiam ac diametrum nõ difficulter quum geometriã non ignorarem: propterea pro comperto habui, maioris eſſe magnitudinis quàm autument mortales: & in primis Canopos tres conſpicatus ſum: duos claros admodum, tertium obſcurũ & diſſimilem alijs. Polus antarcticus urſam maiorem nec minorẽ habet, ſicuti eſt uidere in noſtro arctico polo: nec eum contingunt ſydera quæpiam clara. Quæ uero ipſum ambiunt tria ſunt, quæ figuram præ ſe ferunt triãguli orthogoni, quorum id quod medio loco uiſitur, nouem gradus & medium circumferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur, à læua cõſpicitur Canopus albicans eximiæ magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infraſcriptam præſentat figuram.

His ſuccedunt tria alia præclara ſydera, quorum medium habet diametrum circumferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc ſequuntur ſex alia conſpicua ſydera, quæ claritate cunctis octauæ ſphæræ ſyderibus præſtant, quorum me

dium in ſuperficie firmamenti diametrum circumferentiæ habet graduũ tri/
ginta duorũ: hæc aſtra cõcomitatur Canopus ingens, ſed niger: quæ omnia
cernuntur in uia lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra/
ſcriptam referunt figuram.

De nonnullis illius hemiſphærij, quæ philoſophis repugnant.

CAPVT CXX.

ILlic itaqꝫ conſpicatus ſum complura alia ſydera, quorum motus multipli/
ces admuſſim obſeruans librum edidi quendam conſignantiſſime, in quo
commemini ferè omnium, quæ in hac mea nauigatione non obſcura digno
ſcere quiui: & is apud hunc inuictiſſimum regem adhuc hoſpitatur, quẽ ſpe/
Iris ro propediem ad ſuum dominum rediturum. In eo itaqꝫ hemiſphærio non
indiligenter quædam perpendi, quæ philoſophorum ſententiæ refragantur,
utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera irim, id eſt arcum cœle/
ſtem album circiter noctem mediam: quoniam ſecundum opinionem quo/
rundam colores trahit à quatuor elemẽtis, ab igne, uidelicet, rubeum, à terra
praſinum, ab aëre lacteum, ab aqua cœruleum: ſed longe aliter ſenſit Ariſto
teles in metheoris, dicitqꝫ irim eſſe repercuſſionem radij redundantis ad ua/
porem ſibi appoſitæ nubis, ſicut ſplendor in aqua refulgens, in pariete reful/
get, rediẽs ad ipſum ſua interpoſitione feruorem ſolis temperat reſolutione
in pluuias, inferiora fœcundat, ſpecie ſua ſuperiora pulchra reddit, dominiũ
humiditatis in aëre eſſe oſtendit: unde infra quadraginta annos à mundi fi/
ne non apparebit, quod elementorum deſiccationem indicabit: pacem inter
deum & homines denuntiat: ſemper ex oppoſito ſolis eſt: nunquam appa/
ret in meridie: quia ſol nunquã eſt in ſeptentrione. Plinius tamen ait, quod
poſt autumni æquinoctium apparet quacunque hora. Hæc excerpta ſunt à
Landino ex Aeneidos quarto ab interprete, ut nemo ſuis fraudetur labori/
bus, ſed ſuus cuiqꝫ reddatur honos: eum uidi rurſus & iterũ: neqꝫ ego unus
arcum huiuſmodi animaduerti, uerum compluſculi è nautis huic ſententiæ
ſuffragantur meæ. Rurſus uidimus neomeniam, id eſt nouam lunam, eadẽ
die, qua cum ſole coniungitur. Ibi etiam ſingulis noctibus uideas uapores &
faces ardentiſſimas cœlo inerrare. Præfeci paulo ſupra, ſi tibi ſuccurrit, id he/
miſphærium, quod niſi loquamur improprie, hemiſphærium dici nõ poſſe,
ſi noſtro collatum fuerit: tamen quia nonnihil formam eius effingere uidet,
uiſum eſt improprie loquendo hemiſphærium id appellare.

De forma

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. CXXI.

IGitur, ut ſum præfatus, ex Vliſbona, unde nos ſoluimus, quæ diſtat ab æquinoctiali uerſus ſeptētrionem gradibus ferè XL. nauigauimus uſq; ad eam regionē, quæ eſt ultra æquinoctialem gradibus quinquaginta: quos ſi ſimul collegeris, uonagenariū efficiēt numerū: qui quidē numerus quartam partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priſcorū ſupputationē traditam nobis. Liquet igitur omnibus, nos quartā orbis partem metitos fuiſſe: propterea nos qui Vliſbonā incolimus, citra æquatorē gradibus propè quadraginta in regione ſeptētrionali diſtamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineā degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id eſt, à linea trāſuerſali: & ut etiam cōpertius rem intelligas, linea perpendicularis, quæ dum nos recto gradu cōſiſtimus, ſurgit à puncto cœli, & tēdit ad noſtrū Zenith, eademq; linea eorū qui ultra æquatorem ſunt ad gradus quinquaginta, latera percutit: fitq; propterea ut nos i linea recta ſimus: ipſi uero ſint, ſi nobis conferantur, in tranſuerſali: & is ſitus efficit figuram trianguli orthogoni, quarum linearū rectam nos tenemus, prout latius declarat ſubſequēs figura: & de coſmographia ſatis ſuperq; dictū arbitror.

Cur liber dictus ſit dies tertius. Cap. CXXII.

HÆc ſunt itaq; quæ in hac ultima nauigatione ſcitu digna cēſui, quæ etiā oculis ſubieci: nec ab re opus nuncupaui Diem tertium: quandoquidē prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quam ex præcepto regis perfeci occidentē uerſus, inq; eis cōplura ſcitu non indigna cōſignantiſſime ſunt exarata, & ea in primis quæ ſpectāt ad gloriā noſtri ſeruatoris, qui hāc orbis machinā miro extruxit artificio: quis enim ſatis deo pro meritis deū laudare poſſit, cuius mirabilia cōmemoraui in opere prædicto, legēs curſim quæ ſpectant ad

ctant ad ſitum & cultum orbis, ut dum latius otium dabitur, exactius de geographia opus quodpiã edam, ut mei uel poſteri meminerint, & ex hoc opere diſcerent uberius deum maximũ colere indies magis, eaq; aliquãdo ſcirent, quæ noſtri ueteres priſciq; patres prorſus neſciuerunt. Propterea ſeruatorem noſtrum, cui proprium eſt miſereri mortalitatis, omnibus uotis precor ſupplicibus, ut ſinat me tãtiſper uiuere, donec id peregerim quod mente cõcepi. At alios duos dies in aliud tempus differẽdos reor, quum præſertim rediero ſoſpes in patriam, eruditiorum opera & conſilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excuſatione Alberici, & uoto eius. CAP. CXXIII.

DAbis ueniam uir candidiſſime, ſi ultimæ nauigationis diaria ad te nondum miſi, ſicuti pollicitus fueram. In cauſa fuit rex ſereniſſimus, qui adhuc domi meos libellos detinet: uerum poſtquam diſtuli in hũc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartũ diem. Hæſit mihi cordi rurſum peragrare eam orbis partem, quæ ſpectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito ſunt liburnicæ duæ, armamentis ac commeatibus ubertim communitæ. Dum igitur proficiſcar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento: quo quum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriã dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatem, & in primis in ſenectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil deſideramus in hac re præter cõmeatum regis: quo impetrato, pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat. CAP. CXXIIII.

FIdus interpres præſens opus Luſitano Italicum fecit, ut ſcirent qui Latiũ accolunt, quàm magna indies occurrũt, & item qui ſibi nimiũ arrogant, intelligerẽt omnia ſe ſcire nõ poſſe: quãdoquidẽ hæc mira tot uiris acerrimis ingenio, hucuſque à cõdito orbe incõperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & ſuperbiæ noſtra arrogans natura, quæ ſcire poſſe putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CALECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS quas Petrus Aliares ſecundo & altero tractatũ ſcripſit, quæ rurſum colliqueſcunt ex literis quorũdam nobiliũ uirorum ut latius in ſequentibus patebit.

Exemplum literarũ cuiuſdam Cretici dominorũ Venetorũ legati apud regẽ Luſitanorũ die uigeſima ſeptima Iunij, M. D. I.

CAPVT CXXV.

SERENISSIME PRINCEPS ET CAETERA. Reor ueſtram dominationem certiorem iam factam fuiſſe ab præſtantiſſimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ hic uiſu euenerunt, & in primis de claſſe, quam nuperrime rex Luſitaniæ

Luſitaniæ inuictiſſimus in Indiam expediuit, quæ ſuperis miſerantibus re/
dijt, ſed mulctata ratibus ſeptẽ: nam eò conceſſerãt liburnicæ quatuordecim,
& ſeptem tantũ incolumes rediere, reliquis peſſundatis. Igitur egregie prin/
ceps per latus Mauritaniæ ac Getuliæ Noto ducti, deuentũ eſt ad Caput ui/
ride, dictũ olim Experias, ubi uiſuntur Heſperidum inſulæ: & ibi auſpicatur
Aethiopia inferior uerſus orientẽ, ultra quam priſci minime iuere. Hinc egre *Experias*
ditur latus Aethiopiæ uerſus orientẽ, donec reſpondeat lineæ Siciliæ, à dicto
latere intra lineã æquatoris ad quinq; uel ſex gradus: & circiter medium dicti
lateris uiſitur aurifodina huius regis: poſtq́; eam ſurgit caput ad Auſtrum,
excedẽs hyemalem tropicũ per gradus nouem. Iſtud Caput dicit̃ Bonæ ſpei:
& illinc itur in noſtras barbarias introrſus ad milliaria ferè quinq; millia uer/
ſus plagam noſtram. Quum uero præterieris dictũ Caput, mox regio ſe ſi/
nuat, donec ad Praſum deuenias promontorium, quod antiqui. & in primis *Praſum*
Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis poſuit: ulteriorẽ uero plagã
appellauit incognitam: Inde itur ad Trogloditos: aurifodina uiſitur, quã ap/
pellant Zaphallam, ubi maiores noſtri affirmant uim auri ingentiſſimã eſſe
quàm alibi gentiũ. Hic intrant ſinum barbaricũ, & inde in oceanũ deuenitur
Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id eſt eorum iter: quod ſi recte ſup
putaueris, milliaria propè quindecim millia uaſtitate ſua occupat, ubi ſecus
litora itur. Si uero deſertis litoribus recto itinere ibis, receſſus terrarum & an
fractus montium prætermittens, ſed in altum tendens uſquequaq;, longe mi
nus iter erit quàm prædiximus. Supra Caput Bonæ ſpei Lebegio uecti uen/
to, nacti ſunt nouam tellurẽ, quam appellarunt Pſitacorum: quoniã inibi in *Pſitaci*
ueniuntur alites huiuſmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium &
dimidium longitudine excedant, multijugi coloris: duos nos uidimus, qui
fidem rei præbent. Nautæ itaq; ubi cõſpexere latam plagam, credidere con/
tinentem: propterea adnauigarunt tantiſper, donec terræ ſpatiũ duúm mil/
lium milliariũ ſuperarũt: nec tamẽ finis eſt repertus tantæ uaſtitatis. Plagam
incolunt uiri nudi & proceri, formoſiq́; admodũ. In eo itinere amiſere naues
quatuor: duas ipſi miſerant ad aurifodinam, quas autumant nõ reuerſuras:
ſeptem uero conceſſere Calechut: ubi honorifice noſtro pro congreſſu ſunt
excepti, ædesq́; à principe conſequuti ſunt: & ibi noſtræ naues ſtatiuam fece/
runt. Obiter ſuperuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum
rates, & cõprimis magni Soldani liburnicæ: & hi omnes cõſpirarunt in Chri
ſtianos: quippe qui ægre ferebant Chriſtianum genus uſque in illas partes
propagari: iactabantq́; eò noſtros contendiſſe, ut illis lucra adimerent ſua:
propterea primo loco naues onerare contendebant, noſtro negotiatore relu
ctante, qui mox regi de Maurorũ inſolẽtia queſtus eſt, quẽ illico deprehendit
Mauris fauere, tamen ut erat uir ambiguæ fidei, noſtris reſpõdit in hũc mo
dũ, ſe animo haud æquo laturũ, ut Mauri prius mercimonia liceant̃, quàm
Chriſtiani

quàm Chriſtiani ſua commercia abſoluerint: & in huius rei ſpecimen iube-bat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimo-nia omnia impune adimerent, eaq́ occupãtibus adiudicabat. Cõgreſſi igitur Chriſtiani cum Mauris, illico tota urbs in partes Maurorũ declinauit. Qua-re Chriſtiani generis ſtrages magna facta eſt, in qua ſupra quadraginta ho-mines deſiderati ſunt Chriſtiani nominis: inter quos oppetijt negotiorũ no-ſtrorũ geſtor: qui licet undabundo mari ſeſe credidiſſet, correptus eſt tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omniũ. Hæc igitur ut noſtris nota fue-re, condicto tormenta omne genus exonerant, & claſſem præfecti Syriæ, id eſt Soldani, rogo conſumpſerunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero & bombardis urbem propè deuaſtarunt, complures domos incenden-tes, quæ pro imbrice, inſtar mapalium, paleas habebant. Quamobrem illinc abiuere, & duce Iudæo, qui fidem Chriſti induerat, aliud regnum petiere ul-tra Calechut, ad milliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex odit regem Calechut, quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut noſtros perbenigne excepit: & hic maiorẽ habet aromatũ copiam, quàm rex Calechut. Quare noſtri tot diuitias inde aſportarunt, ut uix id audeam refer-re: nam ipſi aiunt emiſſe illic cantarum, id eſt genus menſuræ non medio-cris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos miſit ad regem Luſitanum, duosq́ obſides, ut ſecurius eò noſtri redirent. At rex Calechut interea ingentiſſimã claſſem expediuit in noſtros: qui quoniam onuſtas ha-bebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, ſed altum petentes Bo-rea ducti, quem uentum ipſi ignorant, euaſerunt: erat enim pertimeſcenda claſſis: quippe quæ ſupra centum & quinquaginta naues habebat, ferebatq́ hominũ quiudecim millia. Igitur quum euaſiſſent diſcrimen, deuenerũt ad quandam inſulam, ubi diui Thomæ corpus quieſcit. Huius inſulæ dominus Chriſtianos honorificentiſſime excepit, & ſancti corporis reliquias in ſpeci-men amicitiæ noſtris dedit. Quid plura? aromata omne genus noſtris, quos nunquam uiderat, abſq́ pecunia obtulit: ſoluerẽt demum quum ſibi perop-portunum fuiſſet, & redijſſent felicibus, ut aiũt, auibus. Verum noſtri illius cõmercij non egebant, utpote qui onuſti erant admodum. Abfuerũt in hoc itinere menſes quatuordecim, uerum trimeſtri rediere: & addebant deincep̃s celerius iter perficere poſſe, utpote qui iam receſſus & ambages maris noue-rant, utputa in decẽ menſibus iter ſe facturos rentur. Naues rediere omnes, præter unam, quæ illiſa ſcopulis quibuſdam peſſum iuit: ſaluis tamen uiris quos uehebat: & ea capax erat ſexcentorum doliorum: nondum tamen ap-plicuit claſſis: una tantum liburnica portum appulit: reliquæ uero nõ longe ab urbe eſſe cenſentur: hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attigit ea die quæ eſt diuo Ioanni percelebris admodum: agebam enim per id tempus apud ſereniſſimũ regem, qui me compellãs his uerbis inquit: Heus uir pro-be con-

be congratulare mihi, quoniam mea claſſis iam eſt in uado, omni aromatum genere onuſta: quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iuſſi meis, ut feſtiuiſſimũ quàm poſſent diem agerent, æris tinnitu & cymbalorum, tibicinumq́, ut aſſolet, modulationibus, & tormẽtorũ reboatu frequentiore. Poſtridie actæ ſunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. Rurſus regẽ adiui, qui ut me uidit, monuit protinuus ut ueſtram ſerenitatem commonefacerem de ſua lætitia, quæ per id tempus obtigerat: adiecitq́ ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis ueſtras liburnicas, mercaturi ſua aromata: nam pollicebatur ſe ueſtros perquam benigne accepturum, adeò ut domi eſſe cenſerentur. Addebat etiam ſe nauaturũ operam, ut præfectus Syriæ, id eſt Soldanus, haudquaquã aromata ex India comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces ſupra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibi iugiter commorentur: aliæ uero ultro citroq́ commercij gratia commeent aſſidue: nec dubitat quin India pro arbitratu ſuo potiri poſſit. Nauis quæ iam aduenit, eſt Bartholomæi cuiuſdam Thuſci, quem tulit urbs Florẽtia. Ea igitur infraſcripta conuexit mercimonia, uidelicet, piperis cantaros C C C. cinamomi cantaros C X X. lachæ cantaros L X. caſtorei, & id genus odorum cantaros X V. Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniã præuenti ſunt à Mauris, qui & gariophyllũ & zinziber aſportauerant: neq́ hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerũ in congreſſu incolarum Calechut omnia perdidere, fecereq́ hominum pariter ac mercium nõ modicam iacturam. Nec id inuoluam ſilentio, nuperrime huc aduenisse legatos quoſdam, qui à rege Vbene Æthiope accepta perſona, conſalutatum noſtrum regem uenere, onuſti muneribus compluſculis. Munera fuere mancipia & elephantorũ dentes, & complura alia, quæ & noſtra regio fert. Hæc itaque celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiſcebantur ex mina auri noua, & uerſus Indiã pergebãt. Hæ igitur ubi noſtram conſpicatæ ſunt, rati ſe fore noſtrorum prædam, condicto, ut ſeſe redimerent noſtris auri X V. M. quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum noſtri temperarunt ab eorum auro, immo eos compluſculis donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus noſtris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOTIATORUM & collybiſtarũ, ac trapezitarum Hiſpaniæ, ad correſponſales ſuos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. CAP. CXXVI.

EX relatu eorum qui claſſem concomitati ſunt: eam, inquam, quæ M.D.II. menſe Maij ab Vliſbona ſoluit, & anno M.D.III. die X V. Decembris

 rediijt,

rediȷt, certiores facti ſumus, regem Calechut cum noſtro rege in hæc fœdera pacis deſcendiſſe, ut, uidelicet, pro illata ſtrage noſtris pēderet baccharas quatuor mille piperis, id eſt, cantara duodecim millia, & quòd Mauri undequaq; aduenientes inibi commercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quodq; ȷȷdem Mecham Mahumetis adire non poſſint, & quòd rex noſter pro ſuo arbitratu erigere poſſit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ ſufficiant condendæ arci, ære pro eis prius ſoluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiaturq; regem noſtrum inibi uirum Luſitanū noſtris præficere qui ius dicat, quiq; & uitæ & necis noſtrorum habeat poteſtatem, adeò ut nec ad ipſum regem prouocare liceat, & ubi aliqui deſciſcerēt à negotiatore noſtro, ȷȷ protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Chriſtianorum: & ſi qui Mauri capti detineantur, hi omnes negotiatori noſtro reddantur: necnon Mediolanenſes duo mangones gemmarū, qui ex urbe Roma profecti ſunt in Indiam, & ibi artē baliſtariam exercent, in Chriſtiani nominis dedecus & detrimentum ingens, nauesq; noſtro more fabricantur: hos igitur in pedicis ferreis captos, poſtulabat dandos præfecto claſſis. Præterea quòd rex regni Cuchini & Canoræ inter cōfœderatos percenſeretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una ſalus eſſet omnibus: perinde ut ſi quiſpiam ſumeret contra eorum aliquem arma, is omniū confœderatorum hoſtis declararetur: & ſi uſu eueniſſet, ut aliquis deſciſceret ab hac pace & cōcordia, in eum ueluti perfidum aliorum uires exercerentur, eſſetq; ab omnibus tanquam proditor, & fidei hoſtis exploſus: & hæc omnia eò tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum claſſis Luſitanorum inibi agebat, illò naues cuiuſuis generis non accederent, niſi prius noſtris onuſtis. Vbi uero tantum mercium foret, quod ſufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuiq; naues onerare: ita tamen, ut ad conſueta pretia non adderēt, id eſt, ut pluris ſolito non uendant, quàm pro centum octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ ſunt pacis conditiones & fœdera, quæ in noſtri regis decus maximū ſuſceptæ ſunt, ut colliqueſcit omnibus: nā reuera iam is noſter rex non ab re dici poteſt dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges impoſuit, adeò ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noſter nauet operam, ut noſtri nautæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam Aegypti, emporia orientalium clariſſima contendant, & tandem ſe aliquando ulciſcātur de Mauris, à quibus crebro peſſime ſunt accepti. Claſſis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eò profectus eſt, & comperit regem Cuchini extorrē à ſuo regno: nam ſeceſſerat in quandam inſulam, ubi in locum editum receptus deliteſcebat ab inſidȷȷs regis Calechut. Cauſam non afferebant aliam, niſi quòd memor datæ fidei ſæuienti regi Calechut noſtros haudquaquam tradere uoluerat: nam maluit exulem

agere,

agere quàm fidem labefactare præſtitam. Opportune igitur noſtra claſſis ſuppetias tulit ſocio regi, & expeditis auxiliaribus copijs iuere intrepidi in regem perfidum, magnam cladem inferentes hoſti. Regem Cuchini in regnũ continuo reſtituunt. Id regnum eſt non longe ab anguſtijs maris Erythræi, ubi arcem erigunt munitiſſimam: aliam ædificant in oſtio ſinus Cuchini, ubi tormentorum ferè genera omnia iam uiſuntur, eisq; decernunt hoſtem propulſare eminus, & tutam claſſi ſtationem præbere ſuæ: neque eò illis reluctantibus deinceps concedet quiſpiam. Itidem fiet in ſinu Calechut, perinde ut ſtationem & litora proximiora non difficulter tueri queant. Naues uero quæ ſuperiore anno remanſerant iſtic, prædam fecerant non mediocrẽ: nam quadam die mane ceperunt Maurorum naues quinq; regni Cambaiæ, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiſcebantur. In eis igitur nacti ſumus gariophylli cantaros mille defecati, id eſt mundi, ſine quiſquilijs, inq; eis erat plurimum gariophylli haud decorticati, ut apud nos uiſitur. Ferebant etiam hæ naues caſtoreum, & id genus odores, ſandalium, ambram, lacham puriſſimam, & tenuiſſimas telas lini: aurum uero & argentum ſignatum abunde habebant, adeò ut opes quæ compertæ ſunt ibi, ualorem c c. mille ducatorum excederent. Quare iam uobis teſtatum eſſe remur, quanti ſit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus ſcatet effuſe. Itaque ex his ratibus quas præfecimus, duæ peſſum iere: duæ uero dum ſtatiuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius inſulæ, ui tempeſtatis actæ, ſupra ſexcentum homines amiſere non longe ab oſtio maris Erythræi. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempeſtatem euaſiſſet, paulum profecta in ſcopulum eliſa, peſſundata eſt, adeò ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimonijs omnifariam ſtratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parta habent, ut eſt in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur ſola celox parua ſuperſtes fuit, ut cladis ſuorum nuntia foret. Noueritis ergo hunc noſtrum regem commeatum omnibus dediſſe eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: ſi tamen ex centenario lucro quadragenarium ipſe habeat, hoc addito, ut ab eo naues emant non minoris, quanti ſibi conſtitiſſe uidebuntur: nec nauium huiuſmodi ſolutionem tantiſper differri patitur donec redierint, ſed priuſquam abeant, aurum innumerato habere operæpretium eſt. Viſus eſt is princeps cognouiſſe iacturam quam fecit in tot naufragijs, propterea cupit alios ſuo periculo eò proficiſci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas ſuſcipiat conditiones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercij res haudquaquam ſtabiles eſſe: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Luſitanus quidam, qui uiſit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert. Aſſeuerat nobis ibi na-

uem Chriſtianorum adhuc eſſe,& propè incredibilia de auri quantitate,quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noſter aliò non tendit, niſi ut frenet hos barbaros,arcemq́ʒ ibi erigat munitiſſimam, ac propulſet Indos, & eos qui in colunt regnum Cambaiæ,ne ipſi deinceps mina potiri poſſint. Omnẽ igitur aurifodinã ſibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus,hanc aurifodinam fuiſſe minam Salomonis,unde tot hauſit theſauros: & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut teſtatur ſacra uetus hiſtoria. Hæc profecto ſunt magna,ut uos non latet.Nec ab re hic rex dicendus eſt felix & bene auſpicatus, cui contigit tam locuples theſaurus. Rentur igitur homines ſe mox conſecuturos ab eo commeatum eundi in Indiam,ſoluto fœnore,uidelicet,pro centenario quadragenarium,acceptis ſuis nauibus,ut præfati ſumus. Hunc modum uidetur uelle ſeruare, ut mercatores eò mittãt ſuos geſtorum negotiatores,qui interſint mercimonijs,non tamen præſint: uult eſſe dominus rerum,adeò ut omnia ſui exerceant,etiam impenſa mercatorum: nam aromata ſuſcipienda erunt de manibus Viceregis, nec liberum erit cuiqʒ mercari, Quare creditur commercium huiuſmodi non ſuſcepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos cõmonefaciã. Nec uos fugit nos aliâs uobis ſcripſiſſe,Cayrum ob hanc cauſam decoxiſſe:nã ex magno orientalium emporio,ſi hæc ſuccedunt regi, fiet ciuitas confuſa, ut non ab re dicatur Babylon, neque iniuria: nam illic Mauri conſueuerant Chriſtianos peſſime accipere:forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus,neqʒ omnifariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura:quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt,reluctantibus Luſitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti,gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex poſſeſſor efficietur intra biennium. Res eſt profecto digna miratu: nam tota India & Perſis inde ſuum aurum hauriebat,quæ nunc à gentilibus poſſidetur: licet ſit ditionis Chaldæorum regis oſtium ;ſinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum gentilibus: ſingulis enim annis Maurorum naues ueniũt onuſtæ uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum aſportent. Merces ſunt cotoni, panni uiliores, ſericum plurifariam ac multijugi coloris, & in primis Turcarũ more contextum. Hæc igitur ſunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloæ diutius commorabitur metu gentilium, qui non longe degunt ad leucas ſexaginta in inſula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes,ut ſoluant uectigal priuſquam eant ad minam Zaphalæ. Quò quum perueniunt, ante ſex uel octo menſes non expediuntur. Inde comportant aurũ,ebur,& ceram merces optimas. Illinc ſoluentes Chiloam contendunt, & ibi rurſus pendunt præſtinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam ſiue Mecham: & in noſtris nauibus ſunt duodecim aut quindecim negotiatores

tores regis Chiloæ, qui tributum pendit noſtro regi quotannis, id eſt, mitigallas M. D. & id eſt genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris eſt ducatorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege noſtro, adeò ut in manu ſua ſit ipſum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: creditur& ut id breui eueniat: nec res foret ardua, ſi profligato rege, redditus D. C. M. ducatorum ſingulo anno conſequeretur. Neq; arbitremini, uos rogo, hanc eſſe fabulam: uera eſt hiſtoria. Iam noſſe debetis, me iampridem de nouis rebus crebro uos commonefeciſſe, & ſemper uera loquutum. Non ſum is qui delecter mendacijs: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, teſtatiſſimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia ſcripſiſſe. Si uero apud uos bene ſupputaueritis, quid ferre poſſint naues, quas expectamus in dies: comperietis certe eas ferre poſſe cantaros circiter ducentos uiginti duos aromatum omnifariam. Nam deinceps iſtuc mittam aromata omne genus, nauabo& operam, ut nuſquã uobis deſint, poſtquam fœdus initum eſt cum rege Calechut: licet non paruum diſcrimen illò nauigantibus immineat ob quoddam arcipelagus, in quo innatant inſulæ propè quatuordecim mille, & etiam ob anguſtias cuiuſdam freti, ubi mare uix eſt nauigiorum patiens: tamen tantum conabimur, quod pericula conſuetudine & frequentia efficiemus innoxia: ut quandoque gloriari poſſimus, ferè totum orbem peragrauiſſe, & ea præſertim, quæ priſci minime adiuere. Solum ſupereſt ut Taprobanam adeamus inſulam, teſte Plinio omnium rerum locupletiſſimã, ſi aurum, ſi gemmas, ſi ebora ſpectaueris: tantum& noſtra opera & ſolicitudine fiet, ut omnis India mercimonijs noſtris pateat. Illic, ut ſcribunt noſtri, non magni penduntur noſtræ merces. Monẽt propterea ipſi, ut eò mittamus cruciferos aureos, ſi breuem cupiamus expeditionem noſtrarum rerum: quoniã aliæ merces diutius manent in portu, procraſtinantibus ex compoſito Indis, ut tandem fatigatis impenſa & diuturniore expectatione noſtris, minore pretio noſtra conſequantur. Eius ſunt ingenij, ut quandoq; ſunt Itali, qui ſimulant mercium non egere, ut demum uiliore pretio præſtinent. Ibi etiam caripendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minutiora uero ſpernunt. Coralium autem non floccipendunt, ſi ſit magnum & fabrefactũ: alioquin nullius eſt apud eos pretij. Habent ij populi uices cõtrarias cum Alexandrinis, adeò ut ſi illi minuta quærant, hi proceriora, & uerſa uice. Plumbũ non uilipenditur ibi, ſi inſtar lateris ſit conflatum. Argentum uiuum & ambra nihili penditur. Ibi æra fabrefacta minore pretio licitantur: quoniam rurſus ſuo more ea conflant, uolunt& nos in conflando operam luſiſſe: non eo utuntur ut nos. Hæc igitur ſumma erit: alias merces, exceptis memoratis, ibi nullius eſſe penſi, lucri& perquam mediocris.

Mitigal

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENETORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTISSIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS germanos in Vlisbona commorantes, die decima nona Octobris, M. D. I.

CAPVT CXXVII.

PRAESTANTISSIMI FRATRES TANQVAM patres honorandi, ſalutem. Petro cuidam Verzo tabellario, & nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus ſuperioribus diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic uſu eueniunt. Nunc autem rurſum uiſum eſt uos per Bartholomæum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de rebus noſtris, ut intelligatis nobis cordi hæſiſſe, ad uos quamcreberrime literas dare, modo tabellarij habeantur. Vt igitur noua anni præſentis intelligatis, ſcitote hic eſſe eam triremem, quam ſuperiore anno rex Portugalliæ ſereniſſimus expediuerat uerſus Aquilonem, præfecto Gaſpare Corterato, qui nobis refert continentem inueniſſe, diſtantem ad milliaria duo millia, inter Corum & Fauonium, hactenus toti penè orbi incompertam terram, cuius latus aiunt ad milliaria propè octingenta percurriſſe: nec tamen finis compertus eſt quiſpiam: ideo credunt continentem, non inſulam eſſe: regióque uidetur eſſe coniuncta cuidam plagæ, aliâs à noſtris peragratæ, quaſi ſub ipſo ſeptentrione: eò uſque celox tamen non peruenit ob congelatum æquor, & ingruentes cœlo niues: argumento ſunt tot flumina, quæ ab illis montibus deriuantur, quòd, uidelicet, ibi magna uis niuium exiſtat: arguunt propterea inſulam non poſſe tot flumina emittere. Aiunt præterea terram eſſe eximie cultam. Domos ſubeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus ac corijs piſcium. Huc adduxerunt uiros ſeptem ſexus utriuſque. In celoce uero altera, quam præſtolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius regionis incolæ, Hi ſi proceritatem corporis, ſi colorem, ſi habitudinem, ſi habitum ſpectes, Cinganis non ſunt abſimiles. Pellibus piſcium ueſtiuntur & lutrarum, & eorum in primis, qui inſtar uulpium piloſas habent pelles, eiſque utuntur hyeme, pilo ad carnes uerſo, ut nos: at æſtate ritu contrario: neque eas conſuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti fert ipſa bellua, eo modo utuntur: eis armos & brachia præcipue tegunt. Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piſcium neruis. Videntur

propterea

propterea ſylueſtres homines: non ſunt tamen inuerecundi: & corpora habent habiliſſima, ſi brachia, ſi armos, ſi crura reſpexeris, ad ſymmetriam ſunt omnia. Faciem ſtigmate compungunt, inurunt'que notis multijugis inſtar Indorum, ſex uel octo ſtigmatibus, prout libuerit. Hunc morem ſola uoluptas moderatur. Loquuntur quidem, ſed haud intelliguntur, licet adhibiti fuerint ferè omnium linguarum interpretes. Eorum plaga caret prorſus ferro: gladios tamen habent, ſed ex acuminato lapide. Pari modo cuſpidant ſagittas, quæ noſtris ſunt acuminatiores. Noſtri inde attulerunt enſis confracti partem inauratam, quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur. Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appenſos circumferebat, qui haud dubie cælati more noſtro uiſebantur, cælaturam Venetam in primis præ ſe ferentes. Quibus rebus non difficulter adducimur, continentem eſſe potius quàm inſulam: Quia ſi eò naues aliquando applicuiſſent, de ea comperti aliquid habuiſſemus. Piſcibus ſcatet regio, ſalmonibus, uidelicet, & alecibus, & id genus compluribus. Syluas habent omnifariam, perinde ut omni lignorum genere abundet regio. Propterea naues fabricantur, antemnas, & malos, tranſtra, & reliqua quæ pertinent ad nauigia. Ob id hic noſter rex ſereniſſimus inſtituit inde multum emolumenti ſumere, tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta, tum uel maxime ob hominum genus laboribus aſſuetum, quibus ad uaria eis uti quibit. Quandoquidem ſuapte natura hi uiri nati ſunt ad labores, ſuntq; meliora mancipia quàm uiderim unquam. Viſum eſt propterea non fore ab amicitia noſtra deuium, ſi hæc uos non celarem. Vbi uero alia celox, quæ expectatur indies, aduenerit, mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero, quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. Neque id præteribo, regi hæſiſſe cordi, ut tota claſſis, quæ proficiſci in Orientem conſueuit, ea primo Mechæ claſſem corripiat, ut tandem Soldano Syriæ præfecto aditus illuc non pateat, nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice ſtudet, perſuadet'que ſibi, nihil poſſe obſtare, quin potiatur uotis huiuſmodi. Aſſentitur tota curia, urbs & regnum omne cum eo conſpirant: Quoniam ſi ſibi ſuccedet, mirum dictu eſt, quàm breui omnium locupletiſſimus ſit euaſurus in tanta rerum copia & ubertate, & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus, ut hinc aſportent mercimonia. Igitur pro comperto habetur, non poſſe niſi maxime lucrari, Venetorum celocibus huc accedentibus, & id in manu habere ſibi perſuadet. Tædet propterea ipſum moræ: Quoniam deſiderio etiam ipſa celeritas eſt in mora. Peroptat igitur, & perquam ardentiſſime inſiſtit rex ſereniſſimus, ut uoto frui queat ſuo. Ob quam rem uereor plurimum, ut ab hac ſententia, quæ cordi inhæſit, uix poſſit dimoueri: nec facile adducetur,

ut in rebus orientalibus nobis adſit, quum ſit huic expeditioni prorſus addictus. Nos uero, qui anno elapſo prouinciam ſuſtinuimus à nemine adiuti, neque ære eccleſiaſtico, ſed ſolum noſtris opibus, uix, ni faueat ipſe, nobis bene conſultum ibit. Valete.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRANciſci de Sagitta Cremonenſis, datarum Vlisbonæ decimaſexta Septembris, M. D. II. directarum ad oratorem Venetum Petrum Paſqualigum, apud reges Caſtiliæ agentem.

CAPVT CXXVIII.

PRæſtantiſſime orator, & domine obſeruandiſſime, iam binis meis literis pollicitus ſum iampridem ueſtræ præſtantiæ, me haudquaquam præter miſſurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor celoces, quæ indies expectantur. Nunc uero, quoniam portum applicuerũt, uiſum eſt uos latius de rebus huiuſmodi commonefacere: & res ueras ſolum denarrabo. Igitur hæc ſunt mercimonia quæ attulerunt. Primo piperis cantaros mille, cinamomi cantaros quadringẽtos quinquaginta, zinziberis cantaros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cotonorũ tantum, quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Quur uero non attulerint plura aromata, cauſam adducunt, quòd, uidelicet, quum hinc ſoluiſſent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficiſcerentur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut: propterea unuſquiſq; eas merces comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat, fore in pretio. Quũ uero dictæ naues contendiſſent ad urbem Calechut, nec quiuiſſent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint. Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti ſunt de rebus Petri Aliaris, qui agebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negotiator. Igitur ab rege Canoræ excepti ſunt honorifice, qui noſtro præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit. Huic noſter præfectus benigne reſpondit, uidelicet, ſe prius uelle adire regem Cuchini, ubi regis negotiator erat: demum ſe reuerſurum ad eum, & præſtinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc ſoluens contendit Cuchinum, ubi comperit regis negotiatorem, cum quo egit plura. Quum uero naues ſignatam pecuniam non tuliſſent, ſed ſolum merces, quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens eſt ſignatæ pecuniæ admodum, mercium uero ferè nihil) decreuit propterea præfectus claſſis redire ad urbem Canoræ. Eò ergo conceſſit quamprimum: eius enim rex Luſitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarũt merces, quas aduehebant meliore pretio, datis pro ſuis mercibus aromatibus, dimiſſis illic tribus è noſtris uiris, qui commercia noſtra exercerent: negotiatorem nauis & amanuenſem dimiſerunt, qui omnibus præeſſent mercimonijs, quiq; indies regi perſoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues il

linc ſol

hinc ſoluerunt onuſtæ omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum eſt, tribus, ne uiderentur regi impoſuiſſe, qui ſua eis dederat aromata abſq; uade & pignore. Rediere tandem naues ſemionuſtæ, ob id quod non tulerant ſecum ſignatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime ſunt in pretio: propterea uiſi ſunt operam luſiſſe ſuo periculo. Hæc ergo ſumma eſt, Indos non cupere noſtras merces, ſed ſignatum aurum uel argentum, quibus ipſi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex abſque pecunia, quæ ferè eſt omnium neruus, uoto potiri ſuo, niſi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & ſua gratis conſequi poſſe. Quoniam aiunt his elapſis diebus eos reges metu nominis Chriſtiani abſque pretio dediſſe tot mercimonia Admiranti noſtro, qui iam iſtuc conceſſerat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis ſuis prædictum fuerat, ut caueret ſequenti anno: quoniam aſtra illi magnam hominum ſtragem minitabantur: & eam accipiendam à Chriſtianis hariolabantur, addebant'que diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deſerturum. Hæc noua habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congreſſu barbarorum, quo oppetijt Araſchorea mortem, euaſerunt. Eadem retulit Pergamenſis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adſtipulatur Valentinus alius, qui inibi ſex annis commoratus eſt. Hi ſunt ergo, qui de his rebus certiorem fecerunt regem. Quod uero falſa ſint, uel ne, ſicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam claſſem expediuit in noſtros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga ſibi conſuluere, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noſter proximo menſe Ianuarij decreuit nouam expedire claſſem, uidelicet, octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam ſunt fabrefactæ naues ſeptem: duas enim hac æſtate expediuit, quarum una eſt capax ſeptingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Eſt & alia in portu Vlisbonæ, quæ eſt capax quadringentarum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in inſula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducenta & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ ſupra centum & ſexaginta dolia capit. Hæ igitur naues ſenarium implent numerum. Inſuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuenſi inſula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex ſua impenſa expediet. Duas uero, quarum altera eſt capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta, negotiatores quidam conuenere cum rege, ut ſua impenſa communiant, his pactis & legibus, quod, uidelicet, rex negotiatores huiuſmodi ueluti ſtipendiatos, & ſub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negotiatores uero tantum ſignatæ pecuniæ in nauibus ſecum aduehant, quæ emundis illic mer-

lic mercimonijs faciat ſatis : & ubi redierint naues, dimidium mercium dent regi, reliquum uero ſibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis : negotiato-res pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos ſe-ptem, uel ad ſummum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum re-gi, ſibi alterum, expenſis, ut dictum eſt, regis : & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm noſtro peri-culo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciſcatur, qui conditionem huiuſmodi non renuunt. Nos duarũ præ-dictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perſpiciat deus ipſe maximus, qui eſt omnium au-tor. Video me prouectum nimis, & quaſi epiſtolarem ſtylum egreſſum : ue-rum rapuit me charitatis & amicitiæ Fauonius : nolui enim aliquid uos late-re. Scio quidem de alijs meis uos cõmonefeciſſe, ſed non ad regulam, de his quæ uſu euenerant : non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oroq́ ut ſi forte fortuna uobis noſtra fuerit opus opera, ea ueli-tis uti æque ac ueſtra: non enim ſum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum ſpiritus hos reget artus. Valete. Datum Vliſbonæ, die XXVI. Septembris, M. D. II.

QVOMODO IOSEPHVS INDVS VENIT VLISBONAM ET EXCEPTVS À REGE honorifice, contendit Romam & Venetias, à noſtris ſociatus.

CAPVT CXXIX.

QVVM igitur aliâs ſuis celocibus & liburnicis rex noſter re-giones auſtraliſſimas peragrauiſſet, dum eà irẽt in Indiam hærendo ſuorũ ſententiæ, qui eaſdem partes, retroactis tem-porib. luſtrauerãt, decreuit eo anno, qui eſt in ordine M. D. rex Emanuel memoratus rurſum eò mittere claſſem XII. nauiũ, cui præfecit Petrũ Aliares, qui ſuſcepto de manu præ-fecti ſui trophæo, octauo menſis Martij, eius anni, ſoluit Vliſbona, qui inter nauigandum innumeras paſſus eſt anxietates & diſcrimina. Tandẽ annuen-tibus ſuperis decima tertia Septembris, eiuſdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum ſeptem tantum celocibus : nam ex claſſe perierant quatuor, obrutæ tempeſtatibus ſæuiſſimis : alia uero Zaphalam conceſſerat. Stete-runt igitur in portu urbis Calechut menſibus ferè tribus : & demum orta in-ter noſtros & urbis incolas controuerſia, occiſiſq́ hinc inde hominibus non-nullis, noſtræ celoces Cuchinũ profectæ ſunt uigeſima quarta Nouembris, anni ſupradicti : nam Cuchinũ diſtat ab urbe Calechut milliaribus fere cen-tũ & decẽ. Id regnũ mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius ſectæ cuius eſt rex Calechut. Is igitur rex Cuchini noſtras celoces perbenigne excepit, &

dum illic commoramur commercia exercentes, uti in ſuperioribus retulimus libro tertio capite LXXVIII. duo germani fratres Indi Chriſtianiq́ uenerunt ex urbe quadam dicta Caranghanora, quæ abeſt ab urbe Cuchina milliaribus ferè uiginti, qui aiebant ſe in uotis gerere plurimũ, ut occidentalem uiſerent plagam: ſupra autem uota gerere, ut Romam, & demum ſanctam ciuitatẽ Hieruſalem inuiſerent: qui noſtras celoces ingreſſi, nobiſcum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens claſſis ſoluit ab urbe Calechut, ut noſtrã claſſem peſſime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiſcum dictis fratribus, & nonnullis obſidibus, qui loco & compenſatione noſtrorum dati fuerant, eorum, inquã, qui in urbe Cuchina negotiaturi remanſerant. His igitur conſpectis uerſus Vliſbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus eſt, dum in Luſitaniam proficiſceremur. Tandẽ aliquando menſe Iunij M. D. I. Vliſbonam deuenimus: quò ubi applicuimus, dictus Ioſeph commeatu à rege habito ſocioq́, Romam, & demum Venetias contendit, & rurſum redijt Vliſbonam: & per id tempus complura ſcitu non indigna accepimus, referente eodem Ioſeph Indo, quorum latius meminiſſe animus eſt in ſequentibus.

De patria Ioſeph, & habitudine corporis, CAP. CXXX.

IGitur Ioſeph prædictus natione Indus, patria Caragonorenſis, annum agens quadrageſimum, coloris ſubcinericij, ſtaturæ fuit mediæ, hoc eſt, inter proceriores & breues medius: id aſſeuerant, qui ſæpenumero hominem contemplati ſunt. Vir erat ingenio non mediocri, uerax admodum, utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia: uirq́ abſtemius, & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius conſuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei incõcuſſæ illibatæq́. Vrbs igitur, unde oriundus eſt uir memoratus, abeſt ab urbe Calechut ferè milliaribus nonaginta, quæ eſt in ſinu quodã dicto Milibar, introrſus terras ad quintumdecimũ lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero milliarium triginta: quoniã domus ut apud nos haudquaquam ſunt contiguæ, ſed inuicem diſtant, adeò ut uideantur uicatim habitare: eamq́ interfluunt complura flumina: & plerũq́ eorum ædes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Chriſtianorũ, gentilium alterum. Et ut uobis cunctiſq́ colliquescat qui ſint gentiles, ſcitote itaq́ eos eſſe populos, qui olim pro dijs colebant idola, necnon animalia multijuga, uti in ſequentibus denarrabitur. Rex eorũ ſeruit idolis. Inibi etiam ſunt complures Iudæi, uerũ uilipenduntur plurimũ: eò etiamnum contendunt negotiatores ferè innumeri cõmercij cauſa, ut ſunt Syri, Ægypti, Perſæ, Arabes, Medi, & id genus compluſculi: quoniam illic comportantur ferè omnia aromatum genera, fertq́ plaga huiuſmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis

De incolis urbis Carangoræ, deq; eorum delubris & moribus.

CAPVT CXXXI.

VRbs trifariã diuiditur. Primores, id eſt, patritij, ac primæ claſſis uiri: ſuæ lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines cenſus fere nullius, ut proletarij, ſuccedunt, ut ſunt apud nos gregarij, Canes ſuo idiomate appellantur. Poſtremo tertiam partem abſoluunt capite cenſi, uiri nullius cenſus & claſſis poſtremæ: hi piſcatu uictum quæritant, ſuntq; deteriores cæteris, Nuiram eorum lingua appellantur: hos adeò odit nobilitas, ut ſi forte eos obuios habuerit, ni fuga ſibi condicto conſulant, peſſime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres uero alia tẽpla habent, quæ non adeunt uiri. Dant deo bonorum ſuorũ, loco primitiarũ, fruges multijugas. Adorant deum cœli, eumq; trinum credunt: propterea trifrontem pingunt in ſtatuis complicatis manibus, Tambram nuncupãt. Ante eorum ſtatuas trahuntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino candidiſſimo: hæ reſerantur dum ſacrificant, ſicuti latius in ſequentibus referemus. Habent etiamnum ſtatuas animalium uarias, uerũ eas minime colunt. Quando delubra adeũt, alij frontem terra cooperiunt, aqua alij aſpergunt: ter in die uiſunt templa, mane, meridie, & ueſperi. Sacrificant hoc modo: Conuocant plebem buccinatores, cornicinæ, & choraulæ nõnulli, ut nos campano ære: & tantiſper concentum efficiunt, donec magnus eorum ſacerdos aduentauerit, qui indutus ueſte neſcio qua ſacerdotali, aſtat altari, & canere quædam incipit ad cultum diuinũ pertinentia: orationes nos appellamus. Mox ſubſequitur alius ſacerdos, cantãs & ipſe nõnulla. His populus reſpondet omnis: uſq; tertio hæc fiunt. Demũ peractis his egreditur ſacerdos quadam porta nudus totus, habens pro corona ſertum roſarũ in capite, duoq; magna lumina, totidẽq; cornua fictitia. In manibus gerit enſes duos denudatos, & gradu citato ueluti lymphatus quiſpiã uerſus eorũ deum currit, cortinamq; mox reſerat, & enſem alterum magno ſacerdoti porrigit, altero uero ſeipſum compluſculis conſauciat uulneribus: & ubi ſe propè confecit plagis innumeris, illic proſilit in rogum ardentiſſimum, ibi ex compoſito paratum, inq; eo ſaltat more tripudiantiũ & chorizantium: euadit tandem rogum, tortuoſiſſimisq; oculis dicit ſe eſſe loquutũ cum deo ſuo, taliaq; mandauiſſe: & tunc quaſi à deo accepta perſona incipit docere populum. Sunt & alia complura ſacrificia, quorum non meminit Ioſeph, tum quia uix eum intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioſeph cum gentilibus uix diuerſatus fuerat, utpote qui eius ſectæ minime erat. Satis itaq; ac ſuper de delubris ac ſacrificijs horum dictum arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quod ibi ſunt quidam Chriſtiani, CAP. CXXXII.

REx gentilium colit idola, & complures habet coniuges, quibus nullus eſt pudor, nulláue pudicitia: paſſim proſtituunt corpora: ubi functi ſunt uita, concre-

ta,concremantur:at eorũ mulieres per octiduum tantũ ſuperuiuunt:demum ut in memoriam uirorũ & ipſæ concrementur uiuæ,ſunt ſuæ ſpontis. Hæc referebat Ioſeph coràm uidiſſe. Filij regum regni haudquaquã ſunt hæredes, uerum qui ſecundo gradu ſuccedunt in ſtemmate: argumentum ſumunt ex incontinentia coniugum,quòd,uidelicet,filij ſunt nothi, propterea regno priuantur. Quum humãt corpora,uarijs utũtur cærimonijs. Gentiles hoc modo induuntur, Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite: at urbis primores birretum ex ſerico contextũ,cæteri aperto capite prodeunt,nudi incedunt, pudorem contegunt ſindone mundiſſima,brachia condecorãt armis pretioſiſſimis,omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni pretij, uidelicet, annulos omnifariã inſignitos lapidibus pretioſis,qui inibi magni penduntur:bis & iterum lauantur in die, locaq́ue ad id deputata habent complura:uiri & fœminæ in uniuerſum ſunt formoſi,pulchritudine eximia honeſtantur: comunt capita mirum in modum,uti decet muliebrem mundum:caput exornant gemmis & margaritis: gentiles non aliter ſcribunt quàm ſtylo ferreo in libris arborum:linguam habent Indam. Et de his hactenus. Verum quia in ſuperioribus cõmeminimus Chriſtiani nominis,diximusq́ue complures eſſe in urbe Caranganora Chriſtianos, non ab re erit ſi eorum mentionem in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab Indo flumine,ubi auſpicatur India occidentem uerſus, inſulam†Ormis, quæ eſt non lõnge à ſinu Perſico,Chriſto tantũ parère:alibi non ſunt Chriſtiani, præterquam in Caranganora urbe. In india uero ſunt multiplices reges, qui Chriſtum norunt. Qui uero incolunt Caranganoram urbẽ,Chriſtiani complusculi ſunt,penduntq́ue uectigal regi gentilium:nam conducunt ære annuo eorum ædes,præterquam quòd tributa ſoluunt,ut latius dictum eſt.

De domibus eorum,& quòd eorum pontifices moderantur ecclesias, CAP. CXXXIII.

EOrum ædes parietibus fulciunt,habentq́ue uarias contignationes:at gentiles ſuas domos tegunt aſſamẽtis & lignis id genus. Chriſtiani uero ibi delubra habent noſtris nõ abſimilia: uerum ſolas cruces inibi uidebis: nullas habent ſanctorum imagines,concamerata ſunt ut noſtra, inq́ue eorum crepidine crux uiſitur pergrandis,ut eſt uidere apud nos: tintinabula habent nulla:quando uocant populum ad diuina,ſeruant morẽ Græcorum. Hi populi habent magnũ antiſtitem,cui adſtant cardinales duodecim, patriarchæ duo, archiepiſcopi uero & epiſcopi complures. Referebat propterea dictus Ioſeph cum quodam epiſcopo ſoluiſſe ab urbe Caranganora, & conſcenſis ratibus iuiſſe ad inſulã Ormũ,quæ eſt à Caranganora milliaribus ferè mille & quingentis. Et inde petijt mediterranea itinere trium mẽſium,unà cum epiſcopo memorato,peruenit in Armeniam maiorem, ut conſalutarẽt reuerentiſſime ſuum magnum pontificem,à quo epiſcopus dictus initiatus ſacris, Ioſephq́ue

n memoratus

memoratus ad ſacerdotij gradum promotus eſt. Itidem agunt Chriſtiani omnes Indi, & regni Catarj. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertq́ tonſuram inſtar crucis: præficit patriarchas ſuos, ut dictum eſt, alterum in India, in Cataio alterum: alios uero epiſcopos aliò mittit, prout expedire uiſum fuerit, ut ad ſuas prouincias moderandas tranſmittantur. Huius Catholicæ commeminit Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo eſſe genera Chriſtianorum, Iacobitarum, uidelicet, & Neſtorianorum, quorum papa dicitur Iacobita, qui eſt hic Catholica, de quo eſt ſermo, cuiusq́ meminit Ioſeph ſæpe dictus. Et quū dictus papa uarios homines promoueat ad gradus huiuſmodi, efficiatq́ multiplices antiſtites, poſſet non ab re ambigere quiſpiam, unde ei hæc ſit autoritas, autorandi homines cum ſancta Romana eccleſia, quæ eſt unica, & unicam habet fidem, unumq́ Romanum pontificem recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander vi. ſceptra moderabatur eccleſiæ uniuerſalis, dictum Ioſeph Romam contendiſſe: hunc Alexander maximus pontifex percunctatus eſt, à quo Catholica præfatus habuiſſet facultatē antiſtandi in Oriente: huic reſpōdit Ioſeph his uerbis, Olim diuum Petrum apoſtolorū Antiochiæ præfectū fuiſſe: & quū ſancta Romana eccleſia ſchiſmate laboraret atroci, duce Simone mago, qui ſui nominis monumenta reliquit, ſanctus Petrus accerſitus eſt Romam, ut Simonem cōfunderet, & laborantibus Chriſtianis nō deeſſet. Hic itaq; Petrus nō prius ſoluit Antiochia, conceſſurus Romā, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is eſt qui Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, geritq́ Petri uices: hunc uero Catholicam præficiunt cardinales duodecim in Armenia, & id iactant autoritate Romani pontificis facere: quod eſſe falſum nemo eſt qui neſciat, quandoquidē una eſt ſponſa Chriſti, quæ unam figurat eccleſiam Romanā, extra quam ſalus eſt nulla: quæ uero dicuntur de alijs, cōmenta ſunt omnia, & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à ſoliditate petræ Chriſti eſſe recedendū. Vnus deus, igitur una fides, una eſt ſancta Romana eccleſia.

Catholica

De modo conſecrandi eorum eccleſias, & de moribus quos ſeruant dum humant corpora, CAP. CXXXIIII.

ITaq; hi habent ſacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero non ferunt tonſuram, ſed nonnihil capillorum in ſumma parte capitis habent. Infantes non baptizantur ante quadrageſimum diem ſui ortus, niſi morte ingruente. Confitentur ut nos, euchariſtiam ſacram ſumunt: extremam autē unctionem non habent, ſed loco eius corpora benedicunt: quū ingrediuntur eorum delubra, latice benedicto corpora aſpergunt ut nos: conſecrāt corpus Chriſti & ſanguinē, ſi tamen id conſequi poſſunt, in azymis, hoc eſt, in pane non fermentato, more noſtro: & ubi non habent uinum, quoniam eo regio uitium eſt impatiens, uuas paſſas immergunt aqua, & demum ſuccum exprimunt, eoq́ uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuæ paſſæ

complures:humant humana corpora more noſtro,quum'q; quiſpiam uitam exhalauerit,mox coueniūt multi,& diebus octo cōtinuis ſimul comeſſantur. Peractis uero epulis,fundunt pro defuncto preces, teſtantur, ſupremaq; co/ ſitur uoluntas: & ubi inteſtati deceſſerint, qui arctiore gradu defuncto eſt proximior,is eſt hæres.Eorum coniuges uiris uita functis, cum dotalitio abe/ unt in paternas ædes:ita tamen,ut intra annum luctus nō nubant.Quatuor euangeliſtas habent,totidemq; euangelia colunt:obſeruant quadrageſimā, & aduentum ieiunijs & orationibus perquam diligentiſſime: inter cætera, à die paraſceues uſq; in diē paſchæ omni cibo abſtinent, nocte ſancti Veneris orationibus & concionibus ſacris iugiter inſiſtunt. Intra annum has ſancto/ rum celebritates mire obſeruant. Primo diē ſanctæ reſurrectionis cum duo/ bus ſequentibus diebus. Octauum diem paſchæ ſupra omnem feſtiuitatem colunt.Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam,cuius ſunt ipſi perquā ſtudioſi, in latus noſtri ſeruatoris manum poſuiſſe, cognouiſſéque non eſſe phantaſma.Deinde diem qua Chriſtus cœlos cōſcendit, eximie colunt. Poſt hæc trinitatis,aſſumptionis beatæ uirginis,natiuitatis eiuſdem,& purificatio/ nis,natiuitatis noſtri ſeruatoris, epiphaniæ, & omnium apoſtolorum,dieſq; dominicos obſeruant. At primam diem Iulij mirum in modum cuſtodiunt in memoriam diui Thomæ Chriſtiani pariter ac gentiles. Cœnobia habent ubi continentiſſime uiuūt monachi nigri,habent & ſanctimoniales complu/ res: ſacerdotes uiuunt caſtiſſime, & ſi qui comperti fuerint incontinentes, hi mox priuantur miſſarum celebratione. Qui Chriſto parēt,diuortijs minime utuntur, bonum uel malum ſit matrimonium, perennat ad ultimum uſque fati diem.Ter in anno populus ſuſcipit euchariſtiam ſanctiſſimam. Docto/ res habent egregios, eoſq; eruditiſſimos. Literarum ſtudia ibi uigent pluri/ mum.Prophetas ut nos legunt.Addebat etiam dictus Ioſeph inibi eſſe com/ plures ſanctos doctores, qui uetus & nouum teſtamentum explicarunt cor/ datiſſime:habitu utuntur Maurico,id eſt, lineis tunicis:diuiſerunt annum ut nos in menſes duodecim,& habent intercalarem diem. Verum diem partiti ſunt in horas ſexaginta,eaſq; ad aſpectum ſolis interdiu cognoſcunt, noctu uero intuitu ſtellarum.

Quando hyems eſt in urbe Caranganora,& de nauibus eorum,
CAPVT CXXXV.

QVi Caranganoram incolunt,hi ſunt inter tropicum æſtiuum & æqua/ torem, & ut referebat dictus Ioſeph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia,minorem uero decem, ita ut intelligas de noſtris ho/ ris,non autem de ſuis,quæ ſunt multo minores, ut dictum eſt. Quum uero ſol eſt in tauro,umbram habent perpendicularē:quando eſt in cancro,proij/ citur umbra ad Auſtrum: & ubi eſt in uirgine, rurſum habent perpendicu/ larem:quando autem eſt in capricorno,ad Septentrionem umbra proijcitur:

temporis mutationem apud eos uidebis à medio menſe Maij, uſq; ad mediũ
Auguſti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob ſæuientem per
id tempus fortunam maria ſulcant. Sunt etiamnũ in illis Indiæ partibus in-
numera nauigia, quæ in occidentẽ contendunt: alia uero in Arabiam, in Per-
ſidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uaſtiſſimam luſtrant Indiã
ad orientẽ in primis, uſq; ad Cherſoneſum auream, & deinceps ad extrema
Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam inſulam Fayllamq́;, & com-
plures alias. Naues itaq; huiuſmodi quibus ſulcant, ſunt prægrãdes, adeò ut
circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nõnullæ uero minus, aliæ
autem pro uelis tegetes, id eſt, ſtorias habent, & huiuſmodi ab inſulis profici-
ſcuntur: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricãtur
clauis ferreis: & propterea id dixerim, quoniam falſo arbitrati ſunt quidã cla-
uis ligneis eorũ naues conſolidari. Hæc enim non indiligenter ſciſcitatus ſum
à Ioſeph prædicto. Oſtendi illi aliquando formam conficiendi noſtra naui-
gia, ratus longe alium eſſe eorum morem: at ille ſubridens, ait itidem Indos
quoad fabricandas naues ſeruare, eas etiam ferruminãt thure admixtis non-
nullis alijs. Quum autem in mare fabrefactas naues proijciunt, elephantos
hinc & hinc ponunt, qui non ſine hominum ſtrage molem trahunt in mare.
Cœperunt ob tot hominum cladem ab hoc more temperare, & dimiſſis be-
luis, quibus utebantur ad nauandam hanc operam, numeroſiorem hominũ
cœtum addunt, donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi naſcuntur, CAP. CXXXVI.

TRiplex eſt genus monetæ illic, ſaraphum appellant ſuũ aureũ nummũ,
ualoris & ponderis noſtri ducati. Aliam uero appellant parantẽ argen-
team, & ea eſt ualoris ſolidorum ſex è noſtris. Habent & aliam ualoris ſolidi
unius: & hæ omnes habent imaginem ſubſcriptionemq́; ſui regis: ibi aurum
neq; alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde, uidelicet, ab mon
tibus quibuſdã, qui abſunt milliaribus ferè ccc. Plaga Caranganoræ eſt ſoli
patentis eiuſdemq́; aprici, & feracis: longe abſunt montes: cœli eſt perquã cle-
mentis: uiri ſunt ſubcinericij: qui uero montes incolunt, hi ſunt albicantis co-
loris, & nõ niſi annoſi pereunt. Referebat Ioſeph inibi uiros centenarios eſſe,
qui adhuc dentium ordinem illæſum habebant. Regio eſt admodum ferax,
licet triticum non gignat, neq; equos: eò triticum comportãtur à quibuſdam
inſulis eiuſdem naturæ, cuius eſt regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit are
noſa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur,
niſi ad gerulam operam, quum ultro citroq́; comportantur merces, ad bella
non utuntur: pedites præliantur arcubus & ſagittis, necnon machæris & cly-
peis obrotundis, haſtis nonnullis utũtur in prælio, digladiatores ſunt eximij,
alij ſe loricant piſcium pellibus, quæ ſunt ad quoſcunq; ictus propè impene-
trabiles, alij loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariã habẽt,

ut ſunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluſcula, & ea uice numinis gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia, ut ſunt gallinæ, anſeres: ſues nõ habent. Percunctati ſumus etiam pretium rerum, & oſtenſis gallinis ipſi Ioſeph Indo, dixit apud ſuos ſe centum gallinas aureo uno conſequi quire.

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ, CAP. CXXXVII.

HÆc plaga fert orizam eximie, & ſaccarum tritum, utrunque emittit, ac oleo conditum: oriza panem conficiunt nõ inſuauem: habent herbarũ genera uiginti, quæ hominem alunt plurimũ: radicibus in primis oblectãtur: roſmarinum non habent, neq; buſſum, poma, uites, nec perſica: hæc omnia oſtendimus illi, quæ dixit haud eſſe in regione ſua: ficus habent complures, adeò ut uix ſit credibile, quantum ſcateat regio fructibus huiuſmodi: habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæ arbores, ut referebat Ioſeph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum & ſaccarũ: qui uero his fidem non adhibẽt, legant Strabonem in xvi. ſuæ geographiæ, & adſtipulabuntur Ioſeph Indo uera narranti: ſic enim Strabonis caput incipit, Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & teſtilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. *Strabonis locus*

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & ſaccarum, CAPVT CXXXVIII.

EX palma igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in menſe Auguſti, id enim eſt eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc arbores potiſſimũ luxuriant, gemunt inciſæ, lachrymasq; inſtar conſauciatæ uitis emittunt: has uaſis excipiunt, tribus ſolum diebus ab arbore ſauciata, ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapſo triduo ex latice fit acetũ ſuapte natura: qui uero ſaccarum efficere uoluerit, is aquã huiuſmodi ſumat emanantem intra triduũ, & ahenis impoſitam tantiſper coquat, donec uix tertia pars ſuperſit, tunc ſic decocta mel efficitur ſuauiſſimum. Vbi uero mel eſt effectũ, id rurſum aquis immergunt, & compurgãt ſubinde uſq; ad uigeſimum diẽ: & quum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidẽ ut aiunt, ſuauiſſime. E nucleis uero fructus palmæ exprimũt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures: ex lignis etiam ſemicombuſtis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaq; ſumma ſit nullam eſſe aliam arborẽ, quæ magis humanis uſibus conducat. Ibi etiam ubertim piper naſcitur, quod torrent ad calorem ſolis, ne forte ſatum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non ſunt magnæ proceritatis, nuſquam tamen ſunt frequentiores, præſertim in India. Ibi etiamnum copia eſt ingens zinziberis, myrobalani, caſſiæ, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præſtinant Mauri nego-

ciatores,& ea Babyloniam,Cayrum nunc appellant,urbem Niloticam com-portant,inde Alexandriã,Damaſcum,& demũ ad Perſas. Conuehunt hæc etiam uerſus montes,& ad Cataium,quæ regiones plurimũ à nobis abſunt, prout latius referemus in ſequentibus. Verũ poſtq̃ ſatis ac ſuper de urbe Ca-ranganora dictũ eſt,æquũ cenſeo ut rurſum ad urbẽ Calechut redeamus.

De urbe Calechut,deq; eius rege & moribus,necnõ mercibus,Ca. CXXXIX.

VRbs itaq; Calechut occidentem reſpicit, abeſtq; ab urbe Caranganora milliaribus propè xc.mari adiacet, & portũ habet non incelebrẽ, maior eſt Caranganora,cuius dominus eſt idolorum cultor,& eius ſectæ, cuius eſt dominus Caranganoræ:in nullo propè differunt, ſi cultũ deorum, ſi mores, ſi ſuperſtitiones ſpectaueris,uti latius commeminimus in ſuperioribus: pro-pterea ut parcamus iuſto uolumini,parcius in præſentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic eſſe propè innumeros negotiatores, Perſas uidelicet,Mauros,Indos,Medos,Aſſyrios,Syrios,Arabas,Ægyptios, & ferè ex omni orbe conuenas: alij alias ducunt merces, adeò ut ibi ferè nihil quod ad humanum cultum ſpectet deſideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur,qui multijuga tractant mercimonia. Eò itaq; quaſi to-ta India merces comportat uberrimas: frequẽtior etiam inibi negotiatorum numerus erat,quum incolæ Cataij illò proficiſcebantur. Hi igitur Cataij po-puli colunt Chriſtum,& coloris ſunt albicantis ut nos, uiri ſunt perquã ſtren nui,qui olim in urbe Calechut eximie negotiabantur. Verum quum rex Ca lechut male eos accepiſſet,ſoluêre illinc,& paulopoſt reuertentes, ſtragem nõ mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non ſunt regreſſi. Poſt hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narſindo: regio reſpicit orientem,& diſtat ab Indo flumine milliaribus xc. ibi nunc ſua exer-cent mercimonia: populi dicuntur Malaſines,multijuga ferunt mercimonia, uidelicet,ſerica omne genus, æra, plumba, ſtagna, ac caſtorium, & id genus innumeros odores, hæc ſunt quæ eò ipſi comportant. Quæ uero exportant illinc,hæc ſunt,uidelicet,coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abeſſe ab urbe Calechut milliaribus ſex mille:in capite ferũt orna-menta quædam ingentiſſimi pretij,locupletes ſunt in uniuerſum. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Bauſer, qui magnam regiam ha-bet inſtar theatri, cuiuſq; latera ſtipant ſeptem millia hominum, qui pro ſa-lute principis uigilant. Hi noctu urbem luſtrant: quoniã uaſta eſt & patens abſq; mœnijs. Per uices propterea uigiliæ diſponuntur, ne quid inopinatum accidat,dum dant membra quieti. Hanc curam uiri ccc. habẽt. In theatro ui-ſuntur aulæ ſiue cœnacula magna quatuor, quæ ſingula ſingulis patent na-tionibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Chriſtianis alia patent: una-quæq; natio nouit ſuum auditoriũ, in alieno nõ admittitur. Priui priua loca

Bauſer

audientiæ habent,& ibi expediuntur:uerum eò prius nõ accedunt,quàm loti fuerint,alioquin ad regem minime admitterentur,illoti,uidelicet, utpote immundi,ac fœdi. Gentiles hunc morem ſeruãt,In mari nunquam comedunt, quoniam ſi id agerent,nunquã regem uiderent deinceps: neque omittemus quin & rurſum de hac re mentionem faciamus,licet in ſuperioribus cõmeminerimus: nam retulimus paulo ſuprà, mulieres Indas hunc morem habere, quòd,uidelicet,nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris ſimul occumbere. Comburi propterea cum coniugibus iam fato functis ſumme appetunt:nec id mirum. Putant enim non poſſe aliter ſibi parare immortalitatẽ. Huius rei cõmeminit Strabo xv. ſuæ geographiæ: eius caput ſic auſpicatur. Refert enim Nicolaus Damaſcenus ſe Antiochiæ &c. quæ ſequuntur. Sicuti igitur præfeci,in urbe Calechut magna fiunt cõmercia, & ſtatis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres,eoq́ undequaq; cateruatim populi confluunt,ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, Perſæ, Medi, Syrij, Turcæ,Aſſyrij,Arabes.Ægyptij,& hi præſertim qui Babylonem,id eſt,Cayrum incolunt,urbem Ægyptiam,quæ Nilo adiacet amni famigerato, multarumq́ gentium ac regionum termino.Percunctati ſumus etiam Ioſeph prædictum Indum,an illi noſtræ huius regionis cognitionẽ habeãt quampiam. Referebat Romanam urbem & Venetias,necnon Galliam, quæ Francia dicitur,eſſe apud eos nonnihil in pretio,& in primis aurũ Venetorum ſignatũ argentumq́ illic eſſe eximio in pretio. Is ergo Ioſeph adiuit illuſtriſſimos dominos Venetos,& eis oſtendit nõnullos antiquiſſimos aureos,in quibus erat expreſſa Veneti ducis perquam uetus imago.

Strabonis locus

De regnis Cambaiæ,Ormus, & Guzerat. CAP. CXL.

POſtq́ ſatis ac ſuper de urbe Calechut dictũ remur, de rebus occiduis fiet ſermo, & in primis de regno Cambaiæ, quod abeſt ab urbe Calechut milliaribus propè mille :& deinde ad inſulam Ormus milliaria ccc. & ea eſt in principio ſinus Perſici introrſus terras milliaria xx. & id loci dicitur caput Mogoliſtanũ,ubi auſpicatur ſinus: hæc inſula circuitu patet milliarib. ferè cl. eius dominus ſeruit Mahumeti,urbs eſt uaſta admodũ,& habitatore frequentiſſima, ac propè omniũ rerũ ferax: mercimonia emittit quaſi innumera:ibi & uitrea fiunt uaſa elegantiſſime: Legũt illic unionũ copiã maximã, equos fert eximios,quos in Indiã uenales mittũt,eis etiã merces cõportãt ſuas: hinc igitur id eſt,ab hoc capite Mogoliſtano, q̃d eſt in umbilico inſulæ Ormus uſq; ad urbẽ Cambaiã,intercedũt innumeræ Maurorũ urbes,inter quas hæ minime ſũt obſcuræ,uidelicet,Sobobec,Semath,& Cheſimij.Introrſus uero eſt urbs Guzerat.Secus aut litus urbs Cãbaiæ uiſit̃,quæ ut præfecimus,poteſt abeſſe à capite Mogoliſteno mil. quaſi ccc. hæc urbs Cãbaiæ plurimũ ſinuat̃,& ubi eſt ſita urbs,dicitur ſinus Guzerat:uerũ olim dicebatur Betroſia.Et qa memi-

Guzerat nimus huius loci Guzerat, nonnulla de eo referemus. Eius itaq; plaga habet urbes complures, uicos & oppida, frequẽtiſſimis eſt habitatoribus, eiſdemq; negotiatoribus: idola colunt, necnõ ſolem, & lunam, bouesq; fœminas adeò, ut apud eos capitale ſit bouẽ fœminam occidiſſe. Morticina nõ comedunt: uinum nõ bibunt album: uiri ſunt albicantis coloris, ſuperantq; albedine incolas Calechut: faſcinatores ſunt eximij, comunt capillũ & barbam, & cincinnos ut mulieres circunferunt, torqueq; ex capillo facto caput mire exornant: mulieres uni uiro ſolum nubunt, & rurſus uiri unam ducunt coniugem. Poſt quam uitam cœlibem agũt, in uniuerſum ſunt cõtinentiſſimi, nec in Venerẽ facile ruunt ut reliqui ſalaces: legumine uiuunt, & oleribus, quæ parens mittit terra, ut autor eſt Pithagoras. Abũde dictũ arbitror de urbe Guzerat, supereſt ut nõnihil de urbe Cambaiæ diſſeramus.

De ſitu urbis Cambaiæ, deq; eius rege & nõnullis alijs locis, ac de aromatibus, CAP. CXLI.

VRbs Cambaiæ ſita eſt in ſinu Guzerat: ea eſt maxime culta, eximiaq; uaſtitate, & uirorum frequentia, ac ferè omnium eſt Indiæ urbiũ excellentior. Cayrum propterea Indiæ appellatur, muro ambitur, & pulcherrimas habet ædes. Olim eius dominus erat gentilis, & idolis ſeruiebat, nunc ſectæ eſt Mahumetanæ, id effecit numeroſior cœtus Mahumetanorũ, qui urbem incolunt, eamq; moderandam ſuſcepere, quæ ſcatet gentilibus. Ibi lacha naſcitur uberius quàm alibi gentium: negotiatores ſunt nõ incelebres, naues habent innumeras, quibus ſulcant maria, & in primis Æthiopicum, Erythræũ, Perſicum, necnon Indicum. Abeſt hæc urbs à capite quod dicitur Diongul milliaribus ccc. In eius ſinu ſunt compluſculæ urbes, quas percenſere longum foret. Inq; ea inſula quæ Maya dicitur, & poſt id caput Diongul orientẽ uerſus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad milliaria ferè cl. & inde ad urbem Calechut milliaria D.C.

De rege Narſindo, & quadam eccleſia ſancti Thomæ, CAP. CXLII.

HVcuſq; litoralia omnia percurrimus, uidelicet, ab urbe Caraganora uſq; ad inſulã Ormus. Supereſt ut de regno Cuchini præſertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Eſt igitur introrſus ad milliaria ferè ccc. non longe à montibus rex quidã nimiũ potẽs Narſindi. Is quum ſit ualde potens, urbẽ habet triplici circũdatam muro, ea dicitur Beſenegal. Is rex, ut retulit Ioſeph Indus, quum ad bella proficiſcitur, ſecum ducit elephantos DCCC. equites iiij. mille, pedites uero inumeros, adeoq; magnũ innumerũq;, quũ exit ad bella, ſecũ trahit exercitũ, ut ſpatio xxx. milliariũ ad quancunq; orbis partẽ minime contineri poſſit, id eſt, quadrata acie tantundẽ terrarum uerſus orientẽ & occidentem, & rurſum itidem uerſus Aquilonẽ & meridiem exercitus occupat.

Res

Res propè incredibilis, licet uera: addebatq́ dictus Ioſeph regnum huiuſce regis patere circuitu trium millium milliarium. Is rex colit idola. Verum ſeuertamur ad litoralia, & primo loco auſpicabimur ab urbe Cuchina, quæ reſpicit orientem, & prætenta eſt Indiæ. Dum igitur ſoluis ab urbe Cuchina, tendisq́ ad ortum ſolis, ad milliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde uſq; ad Indum fluuiũ, ubi auſpicatur India intercedunt milliaria quingenta. Inq́ eo itinere ſinus uiſitur nõ incelebris, cui nomen eſt Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine ſinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem ſinu eſt urbs alia, quæ inſtar promontorij in mare prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apoſtoli delubrũ celebre colitur eximie, idq́ templum refert eccleſiam ſanctorũ Ioannis & Pauli Venetiarũ. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quieſcit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Propterea in hoc mari Indico complures inſulæ uiſuntur: & inter alias duæ ſunt, quæ cæteras omni rerũ celebritate præſtant: altera Sayla dicitur, quæ abeſt à dicto capite Comar milliaribus propè cc. ea eſt quæ mittit equas. Poſt hanc ad orientem altera uiſitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abeſt ab urbe Calechut itinere trium menſium. Vltra eam eſt Cataium feraciſſima, ut dictũ eſt, inſula cum alijs compluribus, quarum haudquaquã meminiſſe eſt animus: quandoquidem ab dicto Ioſeph Indo plura non accepimus, neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuiſſemus quidem longiore ſubſellio gemmarum ac lapidum, margaritarumq́ naturam indagare, necnon de aromatum generibus diſſerere complura, quũ hæc in primis ferat India. Verum quũ minime pertineant ad id quod retulit Ioſeph prædictus, ex compoſito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquãdo cœptum opus ad umbilicum deueniat.

FINIS.

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE regi, duci Lothoringiæ ac Barn̄. Americus Veſputius humilem reuerentiam, & debitam recōmendationem.

Fieri poteſt illuſtriſſime rex, ut tua maieſtas mea iſta temeritate ducatur in admirationem, propterea quod haſce literas tam prolixas ad te ſcribere non ſubuerear, quum tamen ſciam te continuo in arduis conſilijs & crebris reipublicæ negotijs occupatiſſimum. Atqꝫ exiſtimabor forte non modo præſumptuoſus, ſed etiam otioſus, id mihi muneris uendicans, ut res ſtatui tuo minus conuenientes, non delectabili, ſed barbaro prorſus ſtylo, ueluti amuſus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandū Caſtiliæ regem nominatim ſcriptas, ad te quoque mittam. Sed ea quam in tuas uirtutes habeo confidentia, & comperta ſequentium rerum, neqꝫ ab antiquis neqꝫ neotericis ſcriptarū ueritas me coram t. M. fortaſſis excuſabunt. Mouit me in primis ad ſcribendū præſentium lator Beneuenutus, M. t. humilis famulus, & amicus meus nō pœnitendus: qui dum me Lisbonæ reperiret, precatus eſt ut t. M. rerū per me quatuor profectionibus in diuerſis plagis mūdi uiſarum, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis Caſtiliæ per magnum oceani ſinum occidentē uerſus feci: alteras duas iuſſu Manuelis Luſitaniæ regis ad auſtrum. Itaqꝫ me ad id negotij accinxi, ſperans quod t. M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quòd olim mutuā habuerimus inter nos amicitiā tempore iuuentutis noſtræ, quū grammaticæ rudimenta imbibentes ſub probata uita & doctrina uenerabilis & religioſi fratris de S. Marco Fra. Georgij Anthonij Veſputij auunculi mei pariter militaremus. Cuius auunculi ueſtigia utinā ſequi potuiſſem, alius profecto, ut & ipſe Petrarcha ait, eſſem q̄ꝫ ſum. Vtcūqꝫ tamen ſit, nō me pudet eſſe qui ſum. Semper enim in ipſa uirtute & rebus ſtudioſis ſummam habui delectationē. Quod ſi tibi hæ narrationes omnino nō placuerint, dicam ſicut Plinius ad Mecœnatem ſcribit, Olim facetijs meis delectari ſolebas. Et licet M. t. ſine fine in reipublicæ negotijs occupata ſit, nihilominus tantum temporis quandoqꝫ ſuffuraberis, ut has res quāuis ridiculas, quæ tamen ſua nouitate iuuabunt, perlegere poſſis. Habebis enim hiſce meis literis poſt curarum fomenta & meditamenta negotiorum, non modicā delectationē, ſicut & ipſe fœniculus prius ſumptis eſculentis, odorem dare, & meliorē digeſtionē facere aſſueuit. Enimuero ſi plus æquo prolixus fuero, ueniam peto, uale.

Inclytiſſime rex, ſciat t. M. quod ad has ipſas regiones mercandi cauſa primum uenerim. Dumqꝫ per quadriennij reuolutionē in eis rebus negotioſus eſſem, & uarias fortunæ mutationes animaduerterē, atqꝫ uiderem quo pacto caduca & tranſitoria bona hominem ad tempus in rotæ ſummo tenerent, &

deinde

deinde ipſum præcipitarent ad imum,qui ſe poſſidere multa dicere poterat,
conſtitui mecũ uarijs talium rerum caſibus exantlatis iſtiuſmodi negotia di/
mittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus ſtabiles po/
nere. Ita diſpoſui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuerſas res
mirabiles uendẽdas. Ad quam rem ſe & tempus & locus opportune obtulit.
Ipſe enim Caſtiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras no/
uas occidentem uerſus diſcooperiendas,cuius celſitudo me ad talia inueſtigã
da in ipſam ſocietatem elegit. Et ſoluimus xx. die Maij, M.CCCCXCVII. de
portu Caliciæ,iter noſtrum per magnum oceani ſinum capientes,in qua pro
fectione decem & octo conſummauimus menſes, multas inuenientes terras
firmas,& inſulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas,quarum maio
res noſtri mentionem nullam fecerunt:unde & ipſos antiquos talium nõ ha
buiſſe notitiam credimus. Et niſi memoria me fallat,memini me in aliquo le
gere,quod mare uacuum,& ſine hominibus eſſe tenuerint. Cuius opinionis
ipſe Dantes poëta noſter fuit, ubi duo de uigeſimo capite de inferis loquens Dantes
Vliſſis mortem cõfingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in ſequentium pro/
ceſſu tua maieſtatis intelliget.

AMERICI VESPVTII
NAVIGATIO PRIMA.

ANNO domini, M. CCCCXCVII. uigeſimo menſis
Maij die, nos cum quatuor conſeruantiæ nauibus
Calicium exeuntes portum, ad inſulas olim Fortu/
natas, nũc uero magnam Canariam dictas, in fine
occidẽtis habitati poſitas in tertio climate, ſuper quo
extra horizontem earũ ſe xxvij. gradibus cum duo
bus tertijs, Septentrionalis eleuat polus, diſtantesq́
ab hac ciuitate Lisbona, in qua conſcriptum extitit
hoccine præſens opuſculum, cclxxx. leucis, uento inter meridiem & Lebecciũ
uentum ſpirãte, curſu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæteriſq́
neceſſarijs prouidendo, conſumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad
Deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationẽ noſtram
per Ponentem incipientes, ſumpta una Lebeccij quarta, tali nauigio tranſcur
rimus, ut uiginti ſeptẽ uix elapſis diebus, terræ cuidam applicaremus, quam
firmam fore exiſtimauimus. Diſtatq́ Canaria magna ab inſulis mille uel
circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum eſt. Quod ex eo no/
bis conſtitit, quòd Septentrionalem polum extra huiuſcemodi telluris ho/
rizontem xvi. gradibus ſe eleuare, magiſq́ occidentalem lxxv. quàm magnæ
Canariæ inſulas gradibus exiſtere conſpeximus, prout inſtrumenta omnia
monſtrabant,

monſtrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, claſſem noſtram, leuca à litore cum media diſtantem, reſtare coëgimus, nõnullis ſolutis phaſelis armis & gẽte ſtipatis, cum quibus ipſum uſq; ad litus attigimus. Quò quàm primũ peruenimus, gentẽ nudam ſecundũ litus euntem innumerã percepimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio: omnes enim qui nudi incedere conſpiciebantur, uidebantur quoq; propter nos ſtupefacti uehementer eſſe, ex eo, ut arbitror, quod ueſtitos, alteriuſq; effigiei quàm ipſi forent, non eſſe intuiti ſunt. Hi poſtquã nos aduenifſe cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam aufugerũt, à quo tunc nec nutibus, nec ſignis pacis & amicitiæ ullis, ut ad nos accederent allici potuerũt. Irruente uero interea nocte, nos claſſem noſtram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduerſus procellas tuta reſidentia foret, conſidere timentes: conuenimus unà, ut hinc mane facto diſcederemus, exquireremuſq; portũ quempiam, ubi noſtras ſtatione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento ſecundũ collem ſpiranti traditis uelis, poſtquã uiſu terram ipſam ſequendo, atq; ipſo plagæ in litore gentes continue percipiendo, duos integros nauigauimus dies, locũ nauibus ſatis aptum comperimus. In quo media tantum leuca diſtantes ab arida conſtitimus, uidimuſq; tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quã nos cominus inſpicere & alloqui deſiderantes, ipſamet die litori cum cymbis & nauiculis noſtris appropiauimus, necnon & tunc tunc in terram exiuimus, ordine pulchro xl. circiter uiri, huiuſcemodi gente ſe tamen à nobis & conſortio noſtro penitus alienam præbente, ita ut nullis eam modis ad colloquium communicationem' ue noſtram allicere ualuerimus, præter illos paucos quos multos poſt labores ob hoc ſuſceptos, tandem attraximus ad nos. dando eis nolas, ſpecula, crateres cryſtallinos aliaq; ſimilia leuia: qui tum ſecuri de nobis effecti, conciliatum nobiſcum, necnon de pace & amicitia tractatũ uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis noſmet expedientes, relictis eis, noſtras ingreſſi ſumus ad naues. Poſtea uero ſubſequentis ſummo diluculo diei, infinitam in litore uirorum & mulierum paruulos ſuos ſecum uectantium gentem rurſum cõſpeximus, cognouimuſq; multitudinẽ illam ſupellectilem ſuam ſecum deferre totam, qualem infra ſuo loco dicetur. Quorũ complures quamprimũ terræ appropiauimus, ſemet in æquor proijcientes, quum maximi natatores exiſtant, quantus eſt baliſtæ iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: ſuſceperunt nos humaniter, atq; ea ſecuritate & confidentia ſeipſos inter nos commiſcuerunt, ac ſi nobiſcum diutius antea conſueuiſſent, & pariter frequẽtius practicauiſſent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quandoquidem ſe commoditas offert, interdum etiam interſerimus.

De moribus

DE MORIBVS AC EORVM VIVENDI MODIS.

QVantũ ad uitam eorumq; mores,omnes tam mares ꝙ fœminæ nudi penitus incedunt,tectis non aliter uerẽdis,quàm quum ex utero prodierunt. Hi mediocris exiſtentes ſtaturæ multum bene proportionati ſunt,quorum caro ad rufedinem,ueluti leonũ pili uergit: qui ſi ueſtimentis operti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præter quam crines,quos proceros nigreſcentesq; gerunt,& præſertim fœminæ,quæ propterea ſunt tali longo nigroq; crine decoræ. Vultu nõ multũ ſpecioſi ſunt, quoniam latas facies Tartarijs adſimilatas habent: nullos ſibi ſinunt in ſupercilijs,oculorúmue palpebris,ac corpore toto,crinibus demptis, excreſcere uillos, ob id quod habitos in corpore pilos quid beſtiale brutaleq; reputãt. Omnes tam uiri quàm mulieres,ſiue meando,ſiue currendo leues admodum atq; ueloces exiſtũt, quoniam,ut frequenter experti fuimus, ipſe etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihil putant, & in hoc nos Chriſticolas multum præcellunt. Mirabiliter ac ultra quàm ſit credibile natant, multo quoque melius fœminæ quàm maſculi, quod frequẽti experimento didicimus,quum ipſas etiam fœminas omni prorſus ſuſtentamine deficiẽtes, duas in æquore leucas pernatare perſpeximus. Arma eorum arcus ſunt & ſagittæ, quas multum ſubtiliter fabricare norunt. Ferro metallisq; alijs carent: ſed pro ferro beſtiarum piſciúmue dentibus ſuas ſagittas armant, quas etiam, ut fortiores exiſtant, unamquanque ſæpe præurunt. Sagittarij ſunt certiſſimi, ita ut quicquid uoluerint,iaculis ſuis feriant,nonnullisq; in locis mulieres quoq; optimæ ſagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutáſue ſudes, necnõ & clauas, capita mirifice laborata habentes. Pugnare potiſſimum aſſueti ſunt aduerſus ſuos alienigenæ linguæ confines,contra quos nullis parcendo,niſi ut eos ad acriora tormenta reſeruent, multum crudeliter dimicãt. Et quum in prælium properant, ſuas ſecum uxores, non belligeraturas, ſed eorũ poſt eos neceſſaria perlaturas ducũt,ob id quod ſola ex eis mulier tergo ſibi plus imponere poſſit, & deinde xxx. uel xl. leucis ſubuehere, prout ipſi ſæpe uidimus,quàm uir,etiam ualidus,à terra leuare queat. Nulla belli capita,nullosúe præfectos habẽt,quinimmo quum eorum quilibet ex ſe dominus extet,nullo ſeruato ordine meant. Nulla regnandi dominiumúe ſuũ extendendi,aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: ſed ueterem ſolum ob inimicitiam in illis ab antiquo inſitam, cuius quidem inimicitiæ cauſam interrogati,nullam aliam indicant,niſi ut ſuorum mortes uendicent anteceſſorum. Hæc gens ſua in libertate uiuens,nulliq; obediens,nec regem nec dominũ habet. Ad prælium autem ſe potiſſimũ animant & accingunt, quum eorum hoſtes ex eis quempiam aut captiuum detinent aut interemerunt. Tunc enim eiuſdẽ captiui interemptíue conſanguineus ſenior quiſq;

exurgens, exit cito in plateas & uicos paſſim clamitans, inuitansq́; omnes, & ſuadens ut cum eo in prælium conſanguinei ſui necem uindicaturi properent: qui omnes compaſſione moti, mox ad pugnam ſe accingunt, atque repente in ſuos amicos irruunt. Nulla iura, nullámue iuſtitiã ſeruant, malefactores ſuos nequaquam puniunt, quinimmo nec parẽtes ipſi paruulos ſuos edocent aut corripiunt. Mirabiliter eos inter ſeſe cõqueſtionari nonnunquã uidimus. Simplices in loquela ſe oſtentãt, uerum callidi multum atq; aſtuti ſunt. Perraro, & ſubmiſſa uoce loquũtur, eiſdem quibus utimur accentibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, alĳs utuntur uocabulis quàm nos. Horum plurimæ ſunt idiomatum uarietates, quoniam a centenario leucarum in centenarium diuerſitatem linguarum ſe mutuo nullatenus intelligentium reperimus. Comeſſandi modum ualde barbarum retinent, nec quidẽ notatis manducant horis, ſed ſiue nocte ſiue die, quoties edendi libido ſuadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nulláue gauſapa, quũ lineamentis pannísq́; alĳs careant, habent. Epulas ſuas atque cibaria in uaſcula terrea quæ ipſimet cõfingunt, aut in medias cucurbitarum teſtas ponunt. In retiaculis quibuſdã magnis ex bombice factis, & in aëre ſuſpenſis dormitant: qui modus quãuis inſolitus & aſperior fortaſſis uideri queat, ego nihilominus talem dormitãdi modũ ſuauem plurimum iudico. Etenim quum in eiſdem eorum retiaculis mihi plerũq; dormitaſſe contigerit, in illis mihimetipſi melius quàm in tapetibus quæ habebamus eſſe, perſenſi. Corpore ualde mundi ſunt & expoliti, ex eo quod ſeipſos frequentiſſime lauant. Et quum egeſtum ire, quod ſalua dixerim reuerentia, coacti ſunt, omni conamine nitũtur, ut à nemine perſpici poſſint: qui quidẽ in hoc quãtum honeſti ſunt, tantũ in dimittenda urina ſe immundos inuerecundosq́; tam mares quàm fœminæ præbent: quum ſiquidem illos nobiſcum loquentes, & coràm poſitos ſuam impudiciſſime urinam ſæpius eminxiſſe perſpeximus. Nullam legem, nullum legitimum thori fœdus in ſuis connubĳs obſeruant, quinimmo quotquot mulieres quiſquam concupiſcit, tot habere, & dein illas quandocunque uolet, abſque hoc quòd id pro iniuria aut opprobrio habeãt, repudiare poteſt. Et in hac re utique tam uiri quàm mulieres eadem libertate fruũtur. Zeloſi parum, libidinoſi uero plurimum extant, magisq́; fœminæ quàm maſculi, quarum artificia ut in ſatiabili ſuæ ſatisfaciant libidini, hic honeſtatis gratia ſubticenda cenſuimus. Eæ ipſæ in generandis paruulis fœcundæ admodum ſunt, neque dum grauidæ effectæ ſunt, pœnas aut labores euitant. Leuiſſimo minimóque dolore pariunt, ita ut in craſtinum alacres ſanatæq́; ubiq; ambulent: præſertimq́; poſt partum in flumen quodpiam ſeſe ablutũ uadunt, tumq́; ſanæ mundatæq́; inde, ueluti piſces apparẽt. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditæ ſunt, ut ſi illas ſui forſitan exacerbauerint uiri, ſubito certum quoddam efficiant

ciant

ciant maleficium, cum quo præ ingenti ita proprios fœtus in proprijs uteris necant abortiuntq́ deinde, cuius rei occaſione infiniti eorũ paruuli pereunt. Venuſto & eleganti proportione compacto corpore ſunt, ita ut in illis quicquam deforme nullo inſpici modo poſſit. Et quamuis diſnude ambulent inter fœminas, tamen earum pudibunda ſic honeſte repoſita ſunt, ut nullatenus uidere queant: præterquam regiuncula illa anterior, quam uerecũdiore uocabulo pectuſculum imum uocamus, quod & in illis utiq́ nõ aliter quàm honeſte natura ipſa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant, quoniam, ut paucis expediam, non magis in ſuorum uiſione pudendorum mouentur, quàm nos in oris noſtri aut uultus oſtentatione. Admirandam peruалde rem ducerent, mulierem in eis mamillas, pupasue laxas, aut uentrem rugatum ob nimium partum habentem, quum omnes æque integræ ac ſolidæ poſt partum ſemper appareant, ac ſi nunquam peperiſſent. Hæ quidẽ ſe noſtri cupientiſſimas eſſe monſtrabant. Neminem in hac gente legem aliquam obſeruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare ſolide queunt, quum ipſis gentilibus ac paganis multo deteriores ſint. Etenim nõ perſenſimus quòd ſacrificia ulla faciant, aut quòd loca orationisúe domos aliquas habeant. Horum uitam, quæ omnino uoluptuoſa eſt, Epicuream exiſtimo. Illorum habitationes ſingulis ipſis ſunt communes, ipſæq́ illorũ domus campanarum inſtar conſtructe ſunt, firmiter ex magnis arboribus ſolidatæ, palmarum folijs deſuper contectæ, & aduerſus uentos & tempeſtates tutiſſimæ, nonnulliſq́ in locis tam magnæ, ut in illarum unica ſexcentas eſſe perſonas inuenerimus. Inter quas octo populoſiſſimas eſſe cõperimus, ſicut in eis eſſent habitarẽtq́ pariter animarũ decem millia. Octennio quolibet aut ſeptennio, ſuas ſedes habitationesúe transferunt: qui eius rei cauſam interrogati, naturale reſponſum dederunt, dicentes quod phœbi uehementis æſtus occaſione hoc facerẽt, ob id quod ex illorum longiore in eodẽ loco reſidentia aër infectus corruptusq́ redderetur: quæ res in eorum corporibus uarias cauſaret ægritudines, quæ quidem eorũ ratio non male ſumpta nobis uiſa eſt. Eorum diuitiæ ſunt, uariorum colorum auium plumæ, aut in modum lapillorum illorũ, quos uulgariter Paternoſter uocitamus, laminæ ſiue calculi, quos ex piſcium oſſibus, lapilliſúe uiridibus aut candidis faciunt, & hos ornatus gratia ſibi ad genas, labia uel aures ſuſpendũt. Alia quoque ſimilia futilia & leuia pro diuitijs habent, quæ nos omnino parui pendebamus. Commutationibus aut mercimonijs in uendendo aut emendo nullis utuntur, quibus ſatis eſt, quod natura ſponte ſua propinat: aurum, uniones, iocalia, cæteraq́ ſimilia, quæ in hac Europa pro diuitijs habemus, nihil extimant, imò penitus ſpernunt, nec habere curant. In dando ſic naturaliter liberaliſſimi ſunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegẽt. Et quemadmodũ

in dando liberales ſunt, ſic in petendo & accipiendo cupidiſſimi poſtquam ſe cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potiſſimumq́ amicitiæ ſuæ ſignum in hoc perhibent, quòd tam uxores quàm filias proprias amicis ſuis pro libito habēdas offerunt: in qua re parens uterque ſe longe honoratum iri exiſtimat, quum natam eius, & ſi uirginem, ad concubitū ſuum quiſpiam dignatur & abducit, & in hoc ſuam inter ſe amicitiam potiſſimum cōciliant. Varijs in eorum deceſſu multiq́ modis exequijs utuntur. Porrò ſuos nonnulli defunctos in humo cum aqua ſepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos poſſe ueſci & alimētari putant: nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias cærimonias efficiētes. Alijs quibuſdā in locis barbariſmo atque inhumaniſſimo ſepeliendi utuntur modo. Quippe quum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in ſyluam ingentē quandam deferūt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impoſitum & recubantem ad duas arbores in aëra ſuſpendunt, ac poſtmodum ductis circa eum ſic ſuſpenſum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictum que alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, ſic inibi ſolo pendente relicto, ad ſuas habitationes redeunt: quibus ita peractis, ſi idem ægrotus poſtea manducet & bibat, ac inde ad conualeſcentiam ſanitatemq́ redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis ſuſcipiunt cærimonijs. At perpauci ſunt qui tam grande prætereant periculum, quum eos ibidem nemo poſtea uiſitet. Qui ſi tunc inibi forſitan decedunt, nullam aliam habēt poſtea ſepulturam. Alios quoque complures barbaros habent ritus, quos euitande prolixitatis hic omittimus gratia. Diuerſis uarijsq́ medicaminibus in ſuis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ ſic à noſtris diſcrepant & diſconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere poſſet. Nempe, ut frequenti didicimus experientia, quum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum aſperius inquietat, ipſum in frigentiſſimam aquam immergunt & balneant, poſtmodumq́ per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum caleſcat, currere & recurrere cogunt, & poſtremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamēto complures eorum ſanitati reſtitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuórue diebus abſq; cibo & potu perſiſtunt, frequentiſſimis utuntur. Sanguinem quoq; ſibi perſæpe comminuunt non in brachijs, ſalua ala, ſed in lumbis & tibiarum pulpis. Seipſos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia plerumq; prouocant, & multis alijs remedijs antidotisq́ utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo ſanguine, multoq́ flegmatico humore abundāt, cibariorum ſuorum occaſione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis,

uarijsq́

uarijsq; piſcibus faciunt. Omni farris granorumq; aliorum ſemine carent. Communis uero eorũ pactus, ſiue uictus, arborea quædam radix eſt, quam in farinam ſatis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alij chambi, alij uero igname uocitant: alijs carnibus, præterquam hominum perraro ueſcuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis ſic inhumani ſunt & immanſueti, ut in hoc omnem feralem, omnem'ue beſtialem modum ſuperent: omnes enim hoſtes ſuos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quàm fœminas indiſtincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihilúe brutum magis dici uel inſpici queat: quos quidẽ ſic efferos immanesq; fore, uarijs in locis mihi frequentius cõtigit aſpexiſſe, mirantibus illis quòd inimicos noſtros ſic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maieſtas ueſtra regia teneat: Eorum conſuetudines, quas plurimas habẽt, ſic barbaræ ſunt, ut hic nunc ſufficienter ſatis enarrari non ualeant. Et quoniã in meis hiſce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuerſaq;, ac tam à noſtris rebus & modis differentia perſpexi, idcirco libellum quẽpiam, quem Quatuor diætas, ſiue Quatuor nauigationes appello, conſcribere paraui, conſcripſiq;, in quo maiorum rerum à me uiſarum partẽ diſtincte ſatis, iuxta ingenioli mei tenuitatẽ collegi, ueruntamen non adhuc publicaui. In illo uero quoniã omnia particulariter magis ac ſingillatim tangentur, idcirco uniuerſalia hic ſolummodo proſequens, ad nauigationem noſtram priorem perficiendam, à qua pauliſper digreſſus fueram, iam redeo. IN HOC nauigij noſtri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco, ut opinor, quod eorum linguam nõ capiebamus, præterq; nonnullam auri denotantiam, quod nõnulla indicia in tellure illa eſſe monſtrabant. Hæcce uero tellus quo ad ſui ſitum poſitionemq; tam bona eſt, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate ſuſcepta, nos dehinc aridam ipſam collateraliter ſemper ſectantes, necnon gyros multos, ſcalasq; plures circumeuntes, & interim cum multis uarijsq; locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos poſt aliquot dies portui cuidã applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono ſpiritui cõplacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimũ introgreſſi fuimus, populationẽ unam eorum, hoc eſt, pagum, aut uillam ſuper aquas, ut Venetiæ, poſitam comperimus, in qua ingentes xx. ædes aut circiter erant, in modum campanarum, ut prætactum eſt, effectæ, atq; ſuper ligneis uallis ſolidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticij pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactiſſimã ſtratam tranſitus erat. Igitur huiuſmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti ſunt, magno propter nos timore affecti ſunt: quam ob rem ſuos cõfeſtim pontes omnes con-

tra nos eleuauerunt,& ſeſe deinde in ſuis domibus abdiderunt. Quam rem
proſpectantibus nobis,& haud parum admirãtibus, ecce duodecim eorum
lintres uel circiter ſingulas ex ſolo arboris caudice cauatas,quo nauium gene
re ùtuntur,ad nos interim per æquor aduentare conſpeximus,quorum nau
cleri effigiem noſtram habitumq; mirantes , ac ſeſe circum nos undique cir-
cumferentes,nos eminus aſpiciebant. Quos nos quoq; ex aduerſo proſpici-
entes,plurima eis amicitiæ ſigna dedimus,quibus eos,ut ad nos intrepidi ac-
cederent exhortabamur,quod tamen efficere cõtempſerunt. Quam rem no
bis percipientibus mox ad eos remigrare incepimus,qui nequaquã nos præ-
ſtolati ſunt, quinimmo omnes cõfeſtim in terram fugerunt , datis nobis in-
terim ſignis,ut illos pauliſper expectaremus,ipſi enim exemplo reuerſuri fo-
rent. Tumq; in montẽ quendam properauerunt, à quo eductis bis octo iu-
uẽculis,& in lintribus ſuis præfatis unà ſecum aſſumptis,mox uerſus nos re-
greſſi ſunt. Et poſt hæc ex iuuẽculis ipſis quatuor in ſingulis nauiũ noſtrarũ
poſuerunt,quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus,
prout ueſtra ſatis perpẽdere poteſt maieſtas. Cæterumq; cum lintribus ſuis
præmiſſis inter nos nauesq; noſtras cõmixti ſunt,& nobiſcum ſic pacifice lo-
quuti ſunt,ut illos amicos noſtros fideliſſimos eſſe reputaremus. Interea ue-
ro ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens nõ modica per mare
natitans aduentare cœpit , quibus ita aduenientibus & nauibus noſtris iam
appropinquare incipientibus,nec tamen proinde mali quicquam adhuc ſu-
ſpicaremur, rurſum ad earundem domorum eorum fores, uetulas nõnullas
conſpeximus,quæ immaniter uociferãtes,& cœlum magnis clamoribus im-
plentes, ſibimet in magnæ anxietatis indicium proprios euellebant capillos:
quæ res magnam mali ſuſpicionem nobis tũc attulit. Tumq; ſubito factum
eſt,ut iuuenculæ illæ quas in noſtris impoſuerũt nauibus, mox in mare pro-
ſilirent,ac illi qui in lintribus erant, ſeſe à nobis elongantes mox contra nos
arcus ſuos intenderent,noſq; duriſſime ſagittarent. Qui uero à domibus per
mare natantes adueniebant,ſinguli latentes in undis lanceas ferebãt,ex qui-
bus eorum proditionem cognouimus. Et tum nõ ſolum noſmet magnani-
miter defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incepimus. Ita ut plu-
res eorum faſelos cum ſtrage eorum non parua perfregerimus,& penitus in
ponto ſubmerſerimus : propter quod reliquis faſelis ſuis cum damno eorũ
maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerunt , interemptis
ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex noſtris quinq; dun-
taxat læſis,qui omnes ex dei gratia incolumitati reſtituti ſunt. Cõprehendi-
mus autem & tunc ex prætactis iuuenculis duas , & uiros tres , ac dehinc do-
mos eorum uiſitauimus,& in illas introiuimus: uerum in eis quicquã,niſi ue
tulas duas & ægrotantẽ uirum unicũ,non inuenimus : quas quidem eorum
domos

domos igni ſuccendere non uoluimus, ob id quod conſcientiæ ſcrupulum hoc ipſum eſſe formidabamus. Poſt hæc autem ad naues noſtras cum prætactis captiuis quinqꝫ remeauimus, & eoſdem captiuos, præterquam iuuenculas ipſas in compedibus ferreis alligauimus. Eædem uero iuuenculæ, captiuorumqꝫ uirorum unus ſuperuenienti nocte à nobis ſubtiliſſime euaſerũt. His itaqꝫ peractis, ſequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius ſecundum collem procederemus, percuſſiſqꝫ lxxx. ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuerſatione penitus à priore diuerſam. Conueuimusqꝫ ut claſſem inibi noſtram ancoraremus, & deinde in terram ipſam cum nauiculis noſtris accederemus. Vidimus autem tunc ad litus in plaga gentium turbam iiij. millia perſonarum uel circiter exiſtere, qui quum nos appropinquare perſenſerũt, nequaquã nos præſtolati ſunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in ſyluas & nemora diffugerũt. Tum uero in terram proſilientes, & uiam unam in ſyluas tendentem, quantus eſt baliſtæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piſcandum gens illa tetenderat, & in illis copioſos ad decoquendas epulas ſuas ignes accenderat, ac profecto beſtias ac plures uariarum ſpecierum piſces iam aſſabat. Vidimus autem inibi certum aſſari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, ſerpenti ſimillimum, tamqꝫ brutum ac ſylueſtre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Nobis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiuſcemodi ſerpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire poſſent habebant, prout de canibus aut feris alijs, ne mordere queant effici ſolet. Aſpectum tam ferum eadem præ ſe ferunt animalia, ut nos illa uenenoſa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in magnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia ſunt. Pedes longos materialesque multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & diſcolorem pellem diuerſiſſimam habent, roſtrumque ac faciem ueri ſerpentis geſtant, à quorum naribus uſque ad extremam caudam ſeta quædam per tergum ſic protenditur, ut animalia illa ueros ſerpentes eſſe iudicaremus, & nihilominus eis gens præfata ueſcitur. Panem ſuum gens eadem ex piſcibus quos in mari piſcantur efficiunt. Primum enim piſciculos ipſos in feruenti aqua aliquantiſper excoquunt. Deinde uero contundunt & compiſtant, & in panes conglutinant, quos ſuper prunas inſuper torrent, & tandem inde poſtea manducant: hos quidẽ panes probantes quambonos eſſe reperimus. Alia quoque quammulta eſculenta cibariáque tam in fructibus quàm in uarijs radicibus retinẽt, quæ longum enumerare foret. Quum autem à ſyluis ad quas aufugerãt nõ redirẽt, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis ſecuri fierẽt, auferre uoluimus, quinimmo in eiſdem eorum tento-

rijs permulta de reculis noſtris, in locis quæ perpendere poſſent, derelinquẽtes ad naues noſtras ſub noctem repedauimus. Sequenti uero die quũ exoriri titan inciperet, infinitam in litore gentem exiſtere percepimus, ad quos in terram tunc acceſſimus. Et quamuis ſe noſtri timidos oſtenderent, ſeipſos tamen inter nos permiſcuerunt, & nobiſcum practicare ac cõuerſari cum ſecuritate cœperunt, amicos noſtros ſe plurimum fore perſimulantes, inſinuãteſq; illic habitationes eorum non eſſe, uerum quod piſcandi gratia aduenerant. Et idcirco rogitãtes, ut ad eorũ pagos cum eis accederemus, ipſi etenim nos tanquam amicos recipere uellent: & hanc quidem de nobis conceperant amicitiam, captiuorũ illorum duorũ, quos tenebamus occaſione, qui eorum inimici erant. Viſa autem eorum magna rogandi importunitate, cõcordauimus xxiij. ex nobis cum illis in bono apparatu, cum ſtabili mente, ſi cogeret neceſſitas, omnes ſtrenue mori. Quum itaque nobiſcum per tres extitiſſent dies, & tres cum eis per plagam terramq; illam exceſſiſſemus leucas, ad pagum unum nouem dũtaxat domorum uenimus: ubi cum tot tamq; barbaris cærimonijs ab eis ſuſcepti fuimus, ut ſcribere pẽna nõ ualeat, utpote cum choreis & canticis, ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum ferculis cibarijſq; multis. Et ibidem nocte illa requieuimus, ubi proprias uxores ſuas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt: quæ quidem nos ſic importune ſolicitabant, ut uix eiſdem reſiſtere ſufficeremus. Poſtquam autem illic nocte una cum media die perſtitimus, ingens admirabiliſque populus abſq; cunctatione ſtuporeq; ad nos inſpiciendos aduenit, quorum ſeniores nos quoque rogabant, ut ſecum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant cõmearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile non eſt, quantos ipſi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipſis eũtes, ob quod uobis noſtri qui in nauibus remanſerant, retulerunt ſocij ſe idcirco plerũq; in anxietate timoreq; non minimo extitiſſe. Nobis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra exiſtentibus, ad naues noſtras repedare propoſuimus. Et quidem noſtro in regreſſu tam copioſa ex eis uirorum ac mulierum multitudo accurrit, qui nos uſque ad mare proſequuti ſunt, ut hoc ipſum mirabile foret. Quumq; noſtri quempiam ex itinere fatigatum iri cõtingeret, ipſi nos ſubleuabant, & in ſuis retiaculis, in quibus dormitant, ſtudioſiſſime ſubuehebant. In tranſitu quoque fluminum, quæ apud eos plurima ſunt & maxima, ſic nos cum ſuis artificijs ſecure tranſmittebant, ut nulla uſquã pericula pertimeſceremus. Plurimi etiam eorum eos comitabantur rerũ ſuarũ onuſti, quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiunt uectantes plumaria, uidelicet, prædita, necnõ arcus multos, ſagittaſq; multas, ac infinitos diuerſorũ colorum pſitacos. Alij quoq; cõplures ſupellectilem ſuam

totam

totam ferentes, animalia etiam ſua ſecum ducebāt. Et quiddam admirabile
dicam, quod is fortunatum ſe felicemq́ putabat, qui in tranſmeandis aquis
nos in collo dorſóue ſuo tranſuectare poterat. Quāprimum autem ad mare
pertigimus, & faſelos noſtros conſcendere uoluimus, in ipſo faſelorum no/
ſtrorum aſcenſu, tanta ipſorū nos comitantium, & nobiſcū aſcēdere concer/
tantium, ac naues noſtras uidere cōcupiſcentium preſſura fuit, ut noſtri idē
faſeli penè præ pondere ſubmergerentur. In ipſis autē noſtris eiſdem faſelis
recepimus ex eis nobiſcū quotquot potuimus, ac eos ad naues noſtras uſq;
perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unà nos cōcomitan
tes aduenerūt, ut tot aduētare moleſtiuſcule ferremus: quum ſiquidē plures
quàm mille in noſtras naues, licet nudi & inermes introiuiſſent, apparatū ar/
tificiumq́ noſtrū, necnō & nauium ipſarū magnitudinē mirantes. Aſt tunc
quiddam riſu dignum accidit: nam quum machinarū tormētorumq́ belli/
corum noſtrorū quædam exonerare cōcuperemus, & propter hoc impoſito
igne, machinæ ipſe horridiſſime tonuiſſent, pars illorū maxima, audito hu/
iuſcemodi tonitruo, ſeſe in mare natitans præcipitauit, ueluti ſolitæ ſunt ra/
næ in ripa ſidentes: que ſi fortaſſis tumultuoſum quicquam audiunt, ſeſe in
profundū luti latitaturæ immergunt, quemadmodū & gens illa tunc fecerūt,
illiq́ eorū qui ad naues aufugerāt, ſic tūc perterriti fuerūt, ut nos facti noſtri
noſmet reprehenderemus. Verū illos mox ſecuros eſſe fecimus, nec amplius
ſtupidos eſſe permiſimus, inſinuātes eis quod cum talibus armis hoſtes no/
ſtros perimeremus. Poſtquam autem illos illa tota die in nauibus noſtris fe
ſtiue tractauimus, ipſos à nobis abituros eſſe monuimus, quoniam ſequēti
nocte nos abhinc abſcedere cupiebamus. Quo audito, ipſi cum ſumma ami
citia beneuolentiaq́ mox à nobis egreſſi ſunt. In hac gente eorumq́ terra
quàmmultos eorum ritus uidi cognouiq́, in quibus hic diutius immorari nō
cupio. Quum poſtea noſſe ueſtra queat maieſtas, qualiter in quauis nauiga
tionum harum mearum magis admirāda annotatuq́ digniora conſcripſe/
rim, ac in libellum unū ſtylo geographico colligerē, quem libellum Quatuor
diætas intitulaui, & in quo ſingula particulariter & minutim notaui: ſed ha/
ctenus à me nō emiſi, ob id quòd illū adhuc reuiſere collationareq́ mihi ne
ceſſe eſt. Terra illa gēte multa populoſa eſt, ac multis diuerſiſq́ animalibus
& noſtris pauciſſime ſimilibus undiq; denſiſſima: demptis leonibus, urſis,
ceruis, ſuibus, cepreoliſq́, & damis, que & quidem deformitatem quādam à
noſtris retinēte: equis, ac mulis, aſiniſq;, & canibus, ac omni minuto pecore,
ut ſunt oues & ſimilia, necnō & uaccinis armentis penitus carent: uerūtamen
alijs q̄ plurimis uariorū generū animalibus, quæ nō facile dixerim, abūdan/
tes ſunt: ſed tamē oīa ſylueſtria ſunt, quibus in ſuis agēdis minime utunt̄.
Quid plura? Hi tot tātiſq; diuerſorū modorū ac colorū pēnarumq; alitibus
fœcundi

fœcundi ſunt, ut id ſit uiſu enarratúque mirabile: regio ſiquidem illa multũ amœna fructiferaq́ eſt, ſyluis ac nemoribus maximis plena, quæ omni tempore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & noſtris omnino diſſimiles habent. Hæcce tellus in torrida zona ſita eſt directe ſub paralello, qui cancri tropicum deſcribit, unde polus horizontis eiuſdem ſe uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis ſecundi. Nobis autem inibi exiſtentibus nos cõtemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinemq́ noſtram mirantes: quibus unde ueniremus ſciſcitãtibus, e cœlo inuiſendæ terræ gratia nos deſcendiſſe reſpondimus, quod & utique ipſi credebant: in hac tellure baptiſteria fontésue ſacros plures inſtituimus: in quibus eorum infiniti ſeipſos baptizari fecerunt, ſe eorum lingua charaibi, hoc eſt, magnæ ſapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipſa Parias ab ipſis nuncupata eſt. Poſtea autem portum illum terramq́ derelinquentes, ac ſecundum collem tranſnauigantes, & terram ipſam uiſu ſemper ſequentes, DCCCLX. leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitusq́ interim multos, & cum gentibus multis conuerſantes practicantesq́: ubi in pleriſq́ locis aurum, ſed non in grandi copia, eminus quum nobis terras illas reperire, & ſi in eis aurum foret, tunc ſufficeret cognoſcere. Et quia tunc tredecim iam menſibus in nauigatione noſtra perſtiteramus, & naualia noſtra, apparatusq́ noſtri, toti penè conſumpti erant, hominesq́ labore perfracti: communem inter nos de reſtaurandis nauiculis noſtris, quæ aquam undique recipiebant, & repetunda Hiſpania iniuimus concordiam: in qua dum perſiſteremus unanimitate, prope portum unum eramus totius orbis optimum, in quem cum nauibus noſtris introeuntes, gentem ibidem infinitam inuenimus, quæ nos cum magna ſuſcepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis noſtris ac dolijs nouam fabricauimus, ipſasq́ machinas noſtras ac tormenta bellica, quæ in aquis undiq́ penè perierant, in terram ſuſcepimus, noſtrasq́ naues ab eis exonerauimus, & poſt hæc in terram traximus, & refecimus correximusq́, & penitus reparauimus. In qua re eiuſdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quinimmo nobis de ſuis uictualibus ex affectu largiti ſponte ſua fuere, propter quod inibi perpauca de noſtris conſumpſimus: quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus, quũ ſatis tenuia tunc teneremus, cum quibus Hiſpaniam noſtram non niſi indigẽtes repetere potuiſſemus. In portu autem illo xxxvij. diebus perſtitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes, ubi ſinguli nobis nõ paruũ exhibebãt honorẽ. Nobis autẽ portum eũdem exire, & nauigationẽ noſtrã reflectere cõcupiſcentibus, cõqueſti ſunt illi gẽtem quãdam ualde ferocem, & eis infeſtam exiſtere, qui certo anni tempore per uiam maris in ipſam eorum terram per inſidias ingreſſi, nũc proditorie,

torie, nunc per uim quammultos eorum interimerent, manducarentq́ꝫ dein de: alios uero in ſuam terrã ſuasq́ꝫ domos captiuatos ducerent, contra quos ipſi ſe uix defendere poſſent, nobis inſinuantes gentem illam quandam inhabitare inſulam, quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipſi nobis cum tanto affectu ac querimonia cõmemorauerunt, ut eis ex condolentia magna crederemus, promitteremusq́ꝫ, ut de tantis eos uindicaremus iniurijs: propter quod illi lætantes non parum effecti, ſeſe nobiſcum uenturos ſponte ſua propria obtulerunt, quod plures ob cauſas acceptare recuſauimus, demptis ſeptem, quos data cõditione recepimus, ut ſoli in ſuis lintribus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam ſuſcipere nequaquam intendebamus, cui cõditioni ipſi quàm gratanter acquieuerũt. Et ita illos amicos noſtros plurimum effectos derelinquentes, ab eis abſceſſimus. Reſtauratis autem reparatis'que naualibus noſtris, ſeptem per gyrum maris, uento inter Græcum & Leuantẽ nos ducente, nauigauimus dies. Poſt quos plurimis obuiauimus inſulis, quarũ quidẽ aliæ habitatæ, aliæ uero diſcretæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes, & naues noſtras inibi ſiſtere facientes, uidimus ibidem quammaximum gentis aceruum, qui inſulam illam Ity nuncuparẽt, quibus proſpectis, & nauiculis phaſelisq́ꝫ noſtris uiris ualidis, & machinis tribus, ſtipatis, terræ eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quammultis iuxta litus eſſe cõſpeximus: qui, ut de prioribus habitum eſt, omnes nudi meantes, corpore ſtrenuo erant, necnon bellicoſi plurimũ, ualidiq́ꝫ apparebant, quum ſiquidẽ omnes armis ſuis, arcubus, uidelicet, & ſagittis, lanceisq́ꝫ armati eſſent, quorũ quoq́ꝫ complures parmas etiam, quadratáue ſcuta gerebãt, quibus ſic opportune ſeſe præmuniebant, ut eos in iaculandis ſagittis ſuis in aliquo non impedirent. Quumq́ꝫ in phaſelis noſtris terræ ipſi quantus eſt ſagittæ uolatus appropiaſſemus, omnes citius in mare proſilierunt, & infinitis emiſſis ſagittis ſeſe contra nos ſtrenue, ne in terram deſcendere poſſemus, defendere ocœperunt. Omnes uero per corpus diuerſis coloribus depicti, & uarijs uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiſcum uenerãt aſpicientes, illos ad præliandum paratos eſſe, quotieſcunque ſic picti, aut auium plumis ornati ſunt, nobis inſinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impedierunt, ut ſaxiuomas machinas noſtras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetuq́ꝫ uiſo, necnon ex eis pleriſque in terram mortuis decidiſſe proſpectis, omnes in terram ſeſe receperunt. Tumq́ꝫ facto inter nos conſilio xlij. de nobis in terram poſt eos concordauimus exilire, & aduerſus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduerſum illos in terrã cum armis noſtris proſiliuimus, cõtraq́ꝫ illi ſic ſeſe nobis oppoſuerunt, ut duabus fermè horis continuũ inuicẽ geſſerimus præliũ,

præter

præter id quod de eis magnã faceremus uictoriã, demptis eorum perpaucis, quos baliſtarij colubrinarijꝗ́ noſtri, ſuis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum eſt, quia ſeipſos à nobis ac lanceis enſibusq́ꝫ noſtris ſubtiliter ſubtrahebãt. Verũtamen tanta demũ in eos incurrimus uiolentia, ut illos cum gladijs mucronibusq́ꝫ noſtris cominus attingeremus. Quos quidem quum perſenſiſſent, omnes in fugã per ſyluas & nemora cõuerſi ſunt, ac nos campi uictores, interfectis ex eis uulneratisq́ꝫ plurimis, deſeruerũt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam inſequi uoluimus, ob id quòd fatigati nimium tũc eſſemus: quin potius ad naues noſtras cum tanta ſeptẽ illorũ qui nobiſcum uenerãt, remeauimus lætitia, ut tantum in ſe gaudium uix ipſi ſuſcipere poſſent. Sequenti autem aduentãte die uidimus per inſulam ipſam, copioſam gentium appropinquare cateruam, cornibus inſtrumentisq́ꝫ alijs, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoqꝫ depicti omnes, ac uarijs uolucrum plumis ornati erãt, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, ex inito rurſum inter nos deliberauimus cõſilio, ut ſi gens hæc nobis inimicitias pararet, noſmet omnes in unũ cõgregaremus, uideremusq́ꝫ mutuo ſemper, ac interim ſatageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam noſtrã non recipientibus, illos quaſi hoſtes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, ſeruos noſtros ac mãcipia perpetua faceremus: & tunc armatiores ut potuimus, circa plagã ipſam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, præ machinarũ noſtrarum ſtupore, nos in terram tunc minime prohibuerũt exilire. Exiuimus igitur in eos in terram quadrifariam diuiſi lvij. uiri ſinguli decurionem ſuum ſequẽtes, & cum eis longum manuale geſſimus prælium. Verũtamen poſt diuturnã pugnam, plurimumq́ꝫ certamen, necnon interẽptos ex eis multos, omnes in fugam coẽgimus, & adusqꝫ populationem eorum unà proſequuti fuimus: ubi comprehenſis ex eis xxv. captiuis, eandem eorum populationem igni combuſſimus, & inſuper ad naues noſtras cum ipſis xxv. captiuis repedauimus, interfectis ex eadem gente uulneratisq́ꝫ plurimis. Ex noſtris autem interempto duntaxat uno: ſed uulneratis xxij. qui omnes ex dei adiutorio ſanitatem recuperauerũt. Cæterum autem recurſu in patriam per nos deliberato ordinatoq́ꝫ, uiri ſeptem illi, qui nobiſcum illuc uenerant, quorum quinqꝫ in præmiſſo bello uulnerati extiterant, phaſelo uno in inſula illa arrepto, cum captiuis ſeptem, quos illis tribuimus, tres, uidelicet, uiros, & quatuor mulieres in terrã ſuam cum gaudio magno, magna uirium noſtrarum admiratione regreſſi ſunt. Nosq́ꝫ Hiſpaniæ uiam ſequentes, Calicium tandem repetiuimus portum, cum ccxxij. captiuatis perſonis, decimo quinto Octobris die. Anno domini M. CCCCXCIX. Vbi lætiſſime ſuſcepti fuimus, ac ubi eoſdẽ captiuos noſtros uendidimus. Et hæc ſunt quæ in hac nauigatiõe noſtra priore, notatu digniora cõſpeximus.

De ſecun-

DE SECVNDAE NAVIGATIONIS CVRSV.

QVantum ad ſecundariæ nauigationis curſum, & ea quæ in illa memoratu digna conſpexi, dicetur in ſequentibus. Eandem igitur inchoantes nauigationẽ, Calicium exiuimus portum, anno domini M.CCCCLXXXIX. undecimo Maij die. Quo exitu facto, nos curſum noſtrum Campiuiridis ad inſulas arripientes, necnon ad inſularum magnæ Canariæ uiſum tranſabeuntes, in tantum nauigauimus, ut inſulæ cuidam, quæ Ignis inſula dicitur, applicaremus: ubi facta nobis de lignis & aqua prouiſione, & nauigatione noſtra rurſum per Lebecciũ uentum incepta, poſt enauigatos XIX. dies, terram quandam nouam tandem tenuimus, quam quidem firmam exiſtere cenſuimus, contra illam de qua facta in ſuperioribus mentio eſt, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Auſtri ſita eſt: ſupra quam meridionalis polus ſe quinq; exaltat gradibus extra quodcunq; clima, diſtatq; eadem terra à prænominatis inſulis, ut per Lebeccium uentum conſtabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII. Iunij, quũ ſol in cancri tropico eſt, exiſtere reperimus. Eandem terram in aquis omnino ſubmerſam, necnon magnis fluminibus perfuſam eſſe inuenimus, quæ & quidem ſemet plurimum uiridem, & proceras altiſſimasq; arbores habentem monſtrabat, unde neminẽ in illa eſſe tunc percepimus. Tum uero conſtitimus, & claſſem noſtram ancorauimus, ſolutis nõnullis phaſelis, cũ quibus in terram ipſam accedere tentauimus. Porro nos aditũ in illam quærentes, & circum eam ſæpius gyrantes, ipſam ut prætactum eſt, ſic fluminũ undis ubique perfuſam inuenimus, ut nuſquam locus eſſet, qui maximis aquis non immadeſceret. Vidimus tamen interim per flumina ipſa ſigna quàm multa, quemadmodũ ipſa eadem tellus inhabitata eſſet & incolis multis fœcunda. At quoniam eadem ſigna cõſideraturi, in ipſam deſcendere nequibamus, ad naues noſtras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, poſtea inter Leuantem & Seroccum uentũ collateraliter ſecundum terram, ſic ſpirante uento, nauigauimus, pertentantes ſæpius interim, pluribus quàm quadraginta durantibus leucis, ſi in ipſam penetrare inſulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: quum ſiquidem illo in latere maris fluxũ, qui à Serocco ad magiſtralem abibat, ſic uiolẽtum comperimus, ut idem mare ſe nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, conſilio facto cõuenimus, ut nauigium noſtrum per mare ad magiſtralem reflecteremus: tumq; ſecundum terram ipſam in tantũ nauigauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui belliſſimã inſulam, belliſſimumq; ſinum quendam in eius ingreſſu tenebat: ſupra quem nobis nauigãtibus, ut in illum introire poſſemus, immẽſam in inſula ipſa gentiũ turbam à mari quatuor leucis aut circiter diſtantẽ uidimus. Cuius rei gratia læ-

tati non parum extitimus. Igitur paratis nauiculis noſtris, ut in eãdem in ſu/
lam uaderemus, lintrem quandam, in qua perſonæ complures erant, ex alto
mari nenire uidimus: propter quod tunc cõuenimus, ut eis in uaſis ipſos cõ/
prehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere poſſent, cir/
cundare occepimus: quibus ſua quoq; uice nitentibus, uidimus illos, aura tẽ/
perata manente, remis ſuis omnibus ſurſum erectis, quaſi firmos ac reſiſten
tes ſe ſignificare uelle: quam rem ſic idcirco illos efficere putauimus, ut inde
nos in admirationem conuerterent. Quum uero ſibi nos cominus appro/
pinquare cognouiſſent, remis ſuis in aquam cõuerſis, terram uerſus remiga/
re inceperũt. At tunc nobiſcum carbaſum unam quadraginta quinq; dolio
rum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata eſt, ut ſu/
bito uentum ſuper eos obtineret. Quumq; irruendi in illos aduenifiet com
moditas, ipſi ſeſe apparatumq; ſuum in phaſelo ſuo ordinate ſpargentes, ſe
quoq; ad nauigandum accinxerunt. Itaque quum eos præterijſſemus, tunc
fugere conati ſunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaſelis, ualidis uiris ſti/
patis, illos tunc cõprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos
bis geminis ferè horis nobis nitentibus, niſi carbaſus noſtra, quæ curſu eos
præterierat, rurſum ſuper eos reuerſa fuiſſet, illos penitus amittebamus.
Quum uero ipſi ſe eiſdem noſtris phaſelis carbaſoq; undiq; conſtrictos eſſe
perſpicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis di/
ſtabant, in mare ſaltu proſilierunt: quos nos cum phaſelis noſtris tota proſe
quentes die, nullos ex eis, niſi tantummodo duos, prehendere potuimus, a/
lijs omnibus in terram ſaluis abeũtibus. In lintre autem eorum quam deſe/
ruerant, bis gemini iuuenes extabãt, non de eorum gente geniti, ſed quos in
tellure aliena rapuerant, quorum ſingulis ex recenti uulnere uirilia abſcide/
rant: quæ res admirationem nõ paruam nobis attulit. Hos autem quum in
noſtras ſuſcepiſſemus nauiculas, nutibus nobis inſinuarũt, quẽadmodum
illi eos ab ipſis manducandos abducerent: indicãtes interim quòd gens hæc
tam effera & crudelis, humanarum carnium comeſtrix, Canibali nuncupare
tur. Poſtea autem nos ipſam eorum lintrem nobiſcum trahẽtes, & cum na/
uiculis noſtris curſum terram eorum uerſus arripiẽtes, parumper interim cõ
ſtitimus, & naues noſtras media tantum leuca à plaga illa diſtantes ancora/
uimus, quum in populum plurimũ oberrare uidiſſemus, in illam cum ipſis
nauiculis noſtris ſubito properauimus, ductis nobiſcũ duobus illis, quos in
lintre à nobis in uaſa comprehenderamus. Quamprimũ autem terrã ipſam
pede contigimus, omnes trepidi & ſeipſos abdituri in uicinas nemorum la/
tebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire per/
miſſo, & plurimis illi amicitiæ ſignis, necnon nolis, cymbalis, ac ſpeculis ple/
riſque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expaueſcerẽt,
quoniam eorum amici eſſe plurimum cupiebamus. Qui abiens iuſſa no/

ſtra ſo/

ſtra ſolerter impleuit, gente illa tota, quadringentis, uidelicet, ferè uiris, cum fœminis multis à ſyluis ſecum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis noſtris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitiã bonam firmauimus, reſtituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaſeramus per nauium noſtrarum ſocios, apud quos erat, eis reſtitui mandauimus. Porrò hæc eorum linter quæ ex ſolo arboris trunco cauata, & multum ſubtiliter effecta fuerat, longa uiginti ſex paſſibus, & lata duobus brachijs erat: hanc quum à nobis recuperaſſent, & tuto in loco fluminis repoſuiſſent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiſcum amplius conuerſari uoluerunt. Quo tam barbaro facto com perto, illos malæ fidei, malæ que conditionis exiſtere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus geſtabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & ſecundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, ſtationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introëuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum ſecure, multumq; honeſte ab eis ſuſcepti fuimus, & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus ſementibusq; expreſſum, ut ciceram ceruiſiam'ue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis alijs fructibus guſtui ſapidis, & corpori ſalubribus, abundanter comedimus: propterea quod tempeſtiue illuc adueneramus. Hæc eadem inſula eorum rebus ſupellectili ue quammultum abundans eſt, gensq; ipſa bonæ conuerſationis & maioris pacificentiæ eſt, quàm uſquam alibi reperiremus aliam. In hoc portu decem & ſeptem diebus cum ingenti placito perſtitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiemq; noſtram & albedinem necnon ueſtimenta armaq; noſtra, & nauium noſtrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infeſtam, occidentem uerſus exiſtere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quãtitatem, quodq; quos ipſi habebant uniones, eiſdem inimicis ſuis in belligerationibus aduerſus eos habitis abſtulerant: nos quoque & quemadmodum illos piſcarentur, & quemadmodum naſcerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto eſſe cognouimus, prout & maieſtas ueſtra poſthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & ſecundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere proſpiciebamus, curſu noſtro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ noſtræ gratia ſubiuimus, in quo gentem multam eſſe comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuerſationem obtinere ualuimus: illis ſi quãdoque in terram cum nauiculis noſtris deſcenderemus, ſe contra nos aſpere defendentibus, &

tibus, & ſi quandoque nos ſuſtinere non ualerent, in ſyluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoſcentes, ab eis ex hinc diſceſſimus. Tuncq; inter nauigandum inſulam quandam in mari leucis à terra quindecim diſtãtem uidimus, quam ſi in ea populus quiſpiam eſſet, inuiſere cõcordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium beſtialiſſima ſimpliciſſimaq; omnium quoque gratioſiſſima benigniſſimaq; erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiuſmodi ſunt.

De eiuſdem gentis ritu & moribus.

HI uultu ac geſtu corporis brutales admodum extãt, ſinguliq; maxillas herba quadam uiridi introrſum repletas habebãt, quam pecudum inſtar uſque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui poſſent: quorum quoq; ſinguli ex collo puſillas ſiccatasq; cucurbitas duas, alteram herba ipſa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypſo minuto ſimili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore ſuo madefactum maſticatumq; ſæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam ſibi poſt hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipſam, quam in ore geſtabant, eadem farina reſpergitando: & hoc frequentiſſime paulatimq; efficiebant. Quam rem nos admirati, illius cauſam ſecretumq;, aut cur ita facerent, ſatis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac ſi nobiſcum ſæpius antea negotiati fuiſſent, & longæuam amicitiam habuiſſent. Nobis autem per plagam ipſam cum eis ambulantibus colloquentibusq;, & interim recentem aquam bibere deſiderantibus, ipſi per ſigna, ſe talibus aquis penitus carere inſinuantes, ultro de herba farinaque quam in ore geſtabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quodq; ut ſitim ſubleuarent ſuam, herbam ac farinam talem in ore geſtarent intelleximus. Vnde factum eſt, ut nobis ita meantibus, & circum plagã eandem una die cum media illos concomitantibus, uiuidam aquam nuſquam inuenerimus, cognouerimusq; quòd ea quam bibebant aqua, ex rore noctu ſuper certis folijs, auriculis aſini ſimilibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiuſmodi rore nocturno tempore ſe implebant: ex quo rore, qui optimus eſt, idem populus bibebat: ſed tamen talibus folijs pleraque eorum loca deficiebant. Hæcce gens uictualibus, quæ in terra ſolida ſunt, penitus carent: quinimmo ex piſcibus quos in mari piſcantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piſcatores exiſtunt, piſcium ingens abundat copia, ex quibus ipſi plurimos turtures, ac quãbonos piſces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipſi gerebant, nuſquam utebãtur: uerum ſingulæ cucurbitam unam

aqua

aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nullaq́ꝫ tiguria gens hæc habent, præterquam folia grandia quædam, ſub quibus à ſolis feruore, ſed non ab imbribus ſe protegunt: propter quod autumabile eſt, quòd parum in terra illa pluitet. Quum autem ad piſcandum mare adierint, folium unum adeo grande ſecum quiſque piſcaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad ſolis meatum uerſato, ſub illius umbra aduerſus æſtum totum ſe abſcondat. Hæcce in inſula quammulta uariorum generum animalia ſunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quod in ea commodi nihil nanciſceremur, nos relicta illa aliam quandam inſulam tenuimus: in quam nos ingredientes, & recentem unde biberemus aquam inueſtigantes, putantes interim ipſam eandem terram à nullis eſſe habitatam, propterea quòd in ea neminem inter aduenienđum proſpexeramus, dum per arenam deambularemus, ueſtigia pedum quammagna nonnulla uidimus, ex quibus cenſuimus, quod ſi eiſdem pedibus reliqua membra reſpondebant, homines in eadem terra grandiſſimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, ſecundum quam nouem de nobis euntes, inſulam ipſam inuiſere parauimus, ob id quòd non quamſpatioſam illam, nec quammultas in ea habitare gentes exiſtimauimus. Pererrata igitur ſecundum eandem uiam una ferè leuca, quinque in cõualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus caſas: in quas introëuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas, uidelicet, duas & iuuenculas tres: quæ quidem omnes ſic ſtatura proceræ erant, ut inde ualde miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ ſunt, adeò ſtupefactæ permanſerunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Tumq́ꝫ uetulæ ipſæ lingua eorum nobiſcum blandiuſcule loquentes, & ſeſe omnes in caſam unam recipientes, permulta nobis de ſuis uictualibus obtulerunt. Eædem uero omnes longiſſimo uiro ſtatura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciſcus de Albicio, ſed meliore quàm nos ſumus proportione compactæ. Quibus ita compertis, poſthæc unà conuenimus, ut iuuenculis ipſis per uim arreptis, eas in Caſtiliam quaſi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis exiſtentibus, ecce triginta ſex, uel circiter uiri, multo quàm fœminæ ipſæ altiores, & adeò egregie compoſiti, ut illos inſpicere delectabile foret, caſam ipſam introire occœperunt: propter quos tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut ſatius apud nauiculas noſtras quàm cum tali gente eſſe duxiſſemus. Hi etenim ingentes arcus & ſagittas, necnon & ſudes perticasq́ꝫ magnas inſtar clauarum ferebant. Qui ingreſſi loquebantur quoque inter ſe mutuo, ac ſi nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuerſa etiam inter nos tunc fecimus conſilia: unis ut illos in ipſa eadem caſa

inuaderemus: alijs uero nequaquam, ſed foris potius & in platea:& alijs, ut nuſquam aduerſus eos pugnam quæreremus, donec quid agere uellent intelligeremus, aſſeuerantibus. Inter quæ conſilia caſam illam ſimulate exiuimus, & ad naues noſtras remeare occœpimus: ipſi'que quantus eſt lapidis iactus, mutuo ſemper loquentes nos inſequuti ſunt, haud minore quàm nos, ut autumo, repedantes formidine, quum nobis manentibus ipſi quoque eminus manerent, & niſi nobis ambulantibus nõ ambularent. Quum uero ad naues noſtras pertigiſſemus, & in illas ex ordine introiremus, mox omnes in mare proſilierunt, & quammultas poſt nos ſagittas ſuas iaculati ſunt, ſed tunc eos perpaucum metuebamus: nam tunc machinarum noſtrarum duas in eos, potius ut terrerentur quàm ut interirent, emiſimus. Quarum quidem tumultu percepto, omnes confeſtim in montem unum propinquum fuga abierunt. Et ita ab eis erepti fuimus, diſceſſimúsque pariter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum eſt, eunt: appellauimúsque inſulam illam Gigantum, ob proceritatem eorum, inſulam. Nobis autem ulterius, & à terra paulo diſtantius tranſremigantibus ſæpius interdum cum eis pugnaſſe nobis accidit, ob id quòd quicquam à tellure ſua ſibi tolli nequaqum permittere uellent. Et utique quidem repetundæ Caſtiliæ propoſitum iam nobis in mentem ſubierat, ob id potiſſimum, quòd uno iam ferè anno in mari perſtiteramus, nec niſi tenuem alimentorum neceſſariorumq́ aliorum munitionem retinebamus. Quæ quidem adhuc ex uehementibus, quos pertuleramus, ſolis caloribus iam contaminata inquinatáque erant, quum ab exitu noſtro à Campiuiridis inſulis uſque tunc continue per torridam nauigaſſemus zonam, & tuanſuerſim per lineam æquinoctialem bis, ut præhabitum eſt. In qua quidem uoluntate nobis perſeuerantibus, nos à laboribus ſubleuare noſtris ſanctifico complacuit ſpiritui: nempe receptum quempiam pro rurſum nouandis naualibus noſtris nobis quærentibus, ad gentem quandam peruenimus, quæ nos cum maxima ſuſcepit amicitia, & quam quidem unionum perlarúm ue orientaliũ comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & ſeptem diebus ibi perſtitimus, & centum, decem & nouem unionum marchas, pretio, ut æſtimabamus, quadraginta non ſuperante ducatos, ab eis comparauimus. Nam nolas, ſpecularia, cryſtallinóſque nonnullos, necnon leuiſſima electri folia eis tantum propter ea tradidimus. Nempe quotquot quilibet eorum obtineret uniones, eos pro ſola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis, quomodo & ubi illos piſcarentur: qui & quidem oſtreolas, in quibus naſcuntur, nobis plures largiti ſunt. Et pariter nonnullas mercati fuimus: ubi in quibuſdam centum & triginta uniones, in quibuſdam uero non totidem reperiebantur. Nouerit'que maieſtas ueſtra.

ſtas ueſtra, quod niſi permutari ſint, & à conchilijs in quibus gignuntur, per ſeſe excidant, omnino perfecti non ſunt. Quinimo in breui, ut ſæpius ipſe expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Quum uero maturi fuerint, in oſtrea ipſa inter carnes, præter id quod ipſis carnibus hæreant, ſe ſeparant: & huiuſcemodi optimi ſunt. Effluxis igitur quadraginta & ſeptem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effeceramus, relicta, hinc ab eis exceſſimus, ob plurimarum rerum noſtrarum indigentiam, uenimúsque ad Antigliæ inſulam, quam paucis nuper ab annis Chriſtophorus Columbus diſcooperuit, in qua reculas noſtras ac naualia reficiendo, menſibus duobus & diebus totidem permanſimus, plures interdum Chriſticolarum inibi conuerſantium contumelias perpetendo, quas, prolixus ne nimium fiam, hic omitto. Eandem uero inſulam uigeſima ſecunda Iulij deſerentes, percurſa unius menſis cum medio nauigatione, Calitium tandem portum octauo menſis Septembris ſubiuimus: ubi cum honore profectúque ſuſcepti fuimus. Et ſic per dei placitum finem noſtra cepit ſecunda nauigatio.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO TERTIA.

ME in Sibillia exiſtente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, pauliſper requieſcente, deſiderantéque poſt hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequaquam adhuc ſatura, ſereniſſimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi miſit in cor, neſcio ut quid, ut deſtinato nuntio literas regales ſuas ad me tranſmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Lisbonam celerius me transferrem: ipſe etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuntium, me minus bene diſpoſitum, & tunc male habere ſignificaui. Verum ſi quandoque reconualeſcerem, & maieſtati eius regiæ meum forſan complaceret obſequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiẽs, quod me ad ſe tunc traducere nequirem, Iulianum Bartholomæũ Iocundũ, qui tunc in Lisbona erat, rurſum ad me deſtinauit cum cõmiſſione, ut omnibus modis me ad eundem regẽ ſecum perduceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces coactus tunc fui ad regem ipſum meare: quód qui me nouerant omnes, malum eſſe iudicarunt. Et ita à Caſtilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipſe Caſtiliæ exiſtimationem de me bonam conceperat, profectus ſum: & quod deterius fuit, hoſpite inſalutato, ac mox corã ipſo rege domino Emanuele me-

ipſum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uiſus eſt concepiſſe læti tiam, plurimum me interdum rogitans, ut unà cum tribus eius conſeruantiæ nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarũ terrarum inquiſitionem præparatæ erant, proficiſci uellem: & ita, quia regum preces præcepta ſunt, ad eius uotum conſenſi.

Tempus profectionis tertiæ.

IGitur ab hoc Lisbonæ portu cum tribus conſeruantiæ nauibus die Maij decima M. D. I. abeuntes, curſum noſtrum uerſus magnæ Canariæ inſulas arripuimus, ſecundum quas & ad earum proſpectum inſtanter enauigantes, idem nauigium noſtrum collateraliter ſecundum Aphricam occidentem uerſus ſequuti fuimus. Vbi piſcium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam Æthiopiæ, quæ Beſilicca dicitur, deuenimus: quæ quidem ſub torrida zona poſita eſt, & ſuper quam quatuordecim gradibus ſe ſeptentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouiſionem parantes restitimus, propter id quod Auſtrum uerſus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi ineſſet affectus. Itaque portum Æthiopiæ illum poſt hæc relinquentes, tunc per Lebeccium uentum in tantum nauigauimus, ut ſexaginta & ſeptem infra dies inſulæ cuidam applicuerimus, quæ inſula ſeptingentis à portu eodem leucis ad Lebeccij partem diſtaret. In quibus quidem diebus peius perpeſſi tempus fuimus, quàm unquam in mari quiſquam antea pertulerit, propter uentorum nimborum'ue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quòd nauigium noſtrum lineæ præſertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibiq; in menſe Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales ſunt, atque ipſæ umbræ noſtræ continue uerſus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis oſtendere plagam, decima ſeptima, ſcilicet, Auguſti, iuxta quam, leuca ſepoſiti ab eadem cum media, reſtitimus, & poſtea aſſumptis cymbis nonnullis in ipſam uiſuri ſi inhabitata eſſet, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui beſtijs prauiores erant, quemadmodũ maieſtas regia ueſtra poſthæc intelliget. In hoc uero introitus noſtri principio gentem non percepimus aliquã, quamuis oram ipſam per ſigna plurima, quæ uidimus, populo multo repletã eſſe intellexerimus. De qua quidẽ ora pro ipſo ſereniſſimo Caſtiliæ rege poſſeſſorium cepimus, inuenimusq; illam multum amœnã ac uiridem eſſe, & apparentiæ bonæ. Eſt autem extra lineã ęquinoctialem Auſtrũ uerſus quinq; gradibus: & ita eadem die ad naues noſtras repedauimus. Quia uero lignorum & aquæ penuriam patiebamur, concordauimus iterũ in terrã altera die reuerti, ut uobis de neceſſarijs prouidere-

prouideremus: in qua quidem nobis extantibus, uidimus ſtantes in unius montis cacumine gentes, quæ deorſum deſcendere non auderent, erantq́ nudi omnes, necnon conſimilis effigiei colorisq́, ut de ſuperioribus habitum eſt. Nobis autem ſacagentibus, ut nobiſcum conuerſatum accederent, non ſic ſecuros eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent. Quorum obſtinatione proteruiaq́ cognita, ad naues ſub noctem remeauimus, relictis in terra, uidentibus illis, nolis ſpeculisq́ nonnullis, ac rebus alijs. Quumq́ nos in mari eminus eſſe proſpicerent, omnes de ipſo monte propter reculas quas reliqueramus deſcenderunt, plurima inter ſe admirationis ſigna facientes. Nec tunc de aliquo, niſi de aqua nobis prouidimus. Craſtino autem effecto mane, uidimus è nauibus gentem eandem numero quàm antea maiorem, paſſim per terram ignes fumosq́ facientem: unde nos exiſtimantes, quòd nos per hoc ad ſe inuitarent, iuimus ad eos in terram, ubi tunc populum plurimum adueniſſe conſpeximus, qui tamen à nobis longe ſeipſos tenebant, ſigna facientes interim nonnulla, ut cum eis interius in inſulam uaderemus. Propter quod factum eſt, ut ex Chriſticolis noſtris duo protinus ad hoc parati, periculo ad tales eundi ſemetipſos exponerent, ut quales gentes ipſi forent, aut ſi quas diuitias ſpecies ue aromaticas ullas haberent, ipſi cognoſcerent. Quapropter in tantum nauium prætorem rogitauerunt, ut eis quod poſtulabant annueret. Tum uerò illi ad hoc ſeſe accingentes, necnon pleraſque de rebus ſuis minutis ſecum ſumentes, ut inde a gentibus eiſdem mercarentur alias, abierunt à nobis, data conditione, ut ad nos poſt quinq́ dies ad ſummum remeare ſoliciti eſſent: nos etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter ſuum in terram arripuerunt, atque nos ad naues noſtras regreſſum cepimus, ubi expectando eos diebus octo perſtitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim ferè ad plagam ipſam adueniebat, ſed nuſquam nobiſcum colloqui uoluerunt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipſam iterum tendentes, gentem illam mulieres ſuas omnes ſecum adduxiſſe reperimus. Quàm uero primum illuc peruenimus, mox ex eiſdem uxoribus ſuis ad colloquendum nobiſcum quamplures miſerunt, fœminis tamen eiſdem non ſatis de nobis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iuuenem unum è nobis, qui ualidus agilisq́ nimium eſſet, ad eas quoq́ tranſmitteremus: & tunc ut minus fœminæ eædem metuerent, in nauiculas noſtras introiuimus. Quo egreſſo iuuene, quum ſeipſum inter illas immiſcuiſſet, ac illæ omnes circũſtantes cõtingerent palparentq́ eum, & propter eum non parum admirarentur: ecce interea de monte fœmina una uallum magnum manu geſtãs aduenit: quæ poſtq́ ubi iuuenis ipſe erat appropiauit, tali eum ualli ſui ictu à tergo percuſſit, ut ſubito mortuus in terrã concideret: què confeſtim mulieres aliæ corripiẽtes, illum in montem à pedibus pertraxerunt

xerunt, uiricꝙ ipſi qui in monte erant, ad litus cum arcubus & ſagittis adue/
nientes, ac ſagittas ſuas in nos conijcientes, tali gentem noſtram affecerunt
ſtupore, ob id quod nauiculæ illæ in quibus erant, harenam nauigando ra/
debant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut ſumendorum armorum ſu/
orum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos ſagit/
tas ſuas eiaculabantur. Tum uero in eos quatuor machinarum noſtrarum
fulmina, licet neminem attingentia, emiſimus. Quo audito tonitruo, om/
nes curſim in montem fugerunt, ubi mulieres ipſæ erant, quæ iuuenem no/
ſtrum quem trucidauerunt, nobis uidentibus in fruſta ſecabant, necnō fru/
ſta ipſa nobis oſtentantes, ad ingentem quem ſuccenderant ignem torre/
bant, & deinde poſt hæc manducabant. Viri quoque ipſi ſigna nobis ſimi/
liter facientes, geminos Chriſticolas noſtros alios ſe pariter peremiſſe man/
ducaſſecꝙ inſinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur, in hoc ipſo
credidimus. Cuius nos improperij uehementius piguit, quum immanita/
tem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipſi proprijs. Quam
obrem plures quàm quadraginta de nobis in animo ſtabiliueramus, ut om/
nes pariter terram ipſam impetu petentes, tam immane factum, tamcꝙ be/
ſtialem ferociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipſum nobis Nauipræ/
tor non permiſit: & ita tam magnam ac tam grauem iniuriam paſſi, cum
maleuolo animo, & grandi opprobrio noſtro, efficiente hoc Nauipræce/
ptore noſtro, impunitis illis abſceſſimus. Poſtquam autem terram illam re/
liquimus, mox inter Leuantem & Seroccum uentum, ſecundū quos ſe con/
tinet terra, nauigare occepimus, plurimos ambitus, plurimosq; gyros in/
terdum ſectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiſcum
practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauiga/
uimus, ut tellurem unam nouam, quæ ſecundum Lebeccium ſe porrigeret,
inuenerimus. In qua quum campum unum circuiuiſſemus, cui ſancti Vin/
centij campo nomen indidimus, ſecundum Lebeccium uentum poſt hæc
nauigare occœpimus: diſtatq; idem ſancti Vincentij campus à priore terra
illa, ubi Chriſticolæ noſtri extiterunt interempti, centum quinquaginta leu/
cis ad partem leuantis: qui & quidem campus octo gradibus extra lineam
æquinoctialem uerſus Auſtrum eſt. Quum igitur ita uagantes iremus, qua/
dam die copioſam gentium multitudinē, nos nauiumq; noſtrarū uaſtitatē
mirantiū, in terra una alia eſſe conſpeximus, apud quos tuto in loco mox re
ſtitimus, & deinde in terrā ipſam ad eos ex nauiculis noſtris deſcendimus:
quos quidē mitioris eſſe conditionis ꝗ̄ priores reperimus: nam etſi in edo/
mandis illis diu elaborauimus, amicos tamen noſtros eos tandē effecimus:
cum quibus negotiādo practicādocꝙ uarie quinque manſimus diebus, ubi
cannas, fiſtulas uirides, plurimū groſſas, & etiam nōnullas in arborū cacumi
nibus ſiccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos,
qui nos

qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati ſunt. Et quoniam me omnia proſequi ac deſcribere piget, dignetur ueſtra noſſe maieſtas quòd nos portum illum linquentes, per Lebeccium uentum, & in uiſu terræ ſemper tranſcurrimus, plures continue faciendo ſcalas pluresq́ ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uerſus auſtrum extra Capricorni tropicũ fuimus. Vbi ſuper horizonta illum meridionalis polus triginta duobus ſeſe extollebat gradibus, atq; minorem iam perdideramus urſam, ipſaq́ maior urſa multum infima uidebatur, ferè in fine horizontis ſe oſtentans, & tunc per ſtellas alterius meridionalis poli noſmetipſos dirigebamus, quæ multo plures, multóque maiores ac lucidiores, quàm noſtri poli ſtellæ exiſtunt: propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præſertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum auſtri efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & ſemidiametrorum earum, prout in meis quatuor diætis, ſiue nauigationibus inſpici facile poterit. Hocce uero nauigio noſtro, à campo ſancti Auguſtini incepto, ſeptingentas percurrimus leucas, uidelicet, uerſus Ponentem centum, & uerſus Lebeccium ſexingentas: quas quidem dum peragraremus, ſi quis quæ uidimus enumerare uellet, nõ totidem ei papyreæ chartæ ſufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis caſiæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producunt, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ faſtidioſa recenſitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè menſibus extitimus. In qua cognito quod mineralia nulla reperiebamus, conuenimus unà, ut ab inde ſurgẽtes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos conſilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum noſtrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum cenſerem, idipſum integriter fieret. Propter quod confeſtim edixi, mandauiq; ubique, ut de lignis & aqua pro ſex menſibus munitionem omnes ſibi pararent: Nam per nauium magiſtros nos cum nauibus noſtris adhuc tantũdem nauigare poſſe indicatum eſt. Qua quidem, quam edixeram, facta prouiſione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem noſtram per Seroccum uentum initiantes, Februarij decima tertia, uidelicet, quum ſol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemiſphærium noſtrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum ſuper horizonta illum quinquaginta duobus gradibus ſublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris urſæ, nec maioris ſtellæ amodo inſpici ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Seroccum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia, uidelicet Aprilis. Qua die tempeſtas ac procella in mari tam uehemẽs exorta eſt, ut uela noſtra omnia colligere, & cum ſolo nudoq́ malo remigare com-

re compelleremur, perflante uehementiſſime Lebeccio, ac mari intumeſcen-te, & aëre turbulentiſſimo extāte. Propter quem turbinis uiolētiſſimum im-petum noſtrates omnes non modico affecti fuerūt ſtupore. Noctes quoq; tunc inibi quammaximæ erant. Etenim Aprilis ſeptima, ſole circa Arietis fi-nem extante, ipſæ eædem noctes horarū quindecim repertæ ſunt: hyemsq; etiam tunc inibi erat, ut ueſtra ſatis perpendere poteſt maieſtas. Nobis autē ſub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis ſecūda uidimus, pe nes quam uiginti circiter leucas nauigātes appropiauimus: uerū illam omni-modo brutalem & extraneam eſſe comperimus, in qua quidem nec portum quempiam, nec gentes aliquas fore conſpeximus, ob id, ut arbitror, quod tam aſperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quiſquam perpeti poſ-ſet. Porrò in tanto periculo, in tantaq; tempeſtatis importunitate noſmet tum reperimus, ut uix alteri alteros præ grādi turbine nos uideremus. Quā-obrem demum cum nauium prætore pariter concordauimus, ut connauitis noſtris omnibus, terram illam linquendi, ſeq; ab ea elongandi, & in Portu-galliam remeandi ſigna faceremus. Quod conſilium ſanum quidem & utile fuit, quum ſi inibi nocte ſolum adhuc illa perſtitiſſemus, diſperditi omnes eramus: nempe quum hinc abijſſemus, tam grandis die ſequenti tempeſtas in mari excitata eſt, ut penitus obrui perdite metueremus. Propter quod plu rima peregrinationū uota, necnon alias quamplures cærimonias, prout nau tis mos eſſe ſolet, tunc fecimus. Sub quo tempeſtatis infortunio quinq; na-uigauimus diebus, demiſſis omnino uelis. In quibus quidem quinq; diebus ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æ-quinoctiali, necnō mari & auræ temperatiori ſemper appropinquando, per quod nos à præmiſſis eripere periculis altiſſimo deo placuit. Eratq; huiuſce-modi noſtra nauigatio ad tranſmōtanum uentum & Græcum, ob id quòd ad Aethiopiæ latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlātici fauces eundo, mille tercentum diſtabamus leucis. Ad illam autem per ſummi to-nantis gratiam Maij bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus Auſtri, quæ Serraliona dicitur, quindecim diebus nos ipſos refrigerando fui mus. Et poſt hæc curſum noſtrū uerſus inſulas Lyazori dictas arripuimus: quæ quidem inſulæ à Serraliona ipſa ſeptingētis & quinquaginta leucis di-ſtabant, ad quas ſnb Iulij finem peruenimus, & pariter quindecim inibi nos reficiendo perſtitimus diebus. Poſt quos inde exiuimus, & ad Liſbonæ noſtræ recurſum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum ſe-poſiti leucis eramus, & cuius tandem deinde portum M.D.II. cum proſpe-ra ſaluatione & cunctipotentis nutu rurſum ſubiuimus cum duabus dunta xat nauibus, ob id quod tertiam in Serraliona, quoniam amplius nauigare non poſſet, igni combuſſeramus. In hac autem noſtra tertio curſa nauiga-tione, ſexdecim circiter menſes permanſimus: è quibus undecim abſq; tranſ-

montaneæ

montaneæ ſtellæ, necnon & maioris urſæ minoris ue aſpectu nauigauimus, quo tempore noſmetipſos per aliam meridionalis poli ſtellam regebamus: quæ ſuperius commemorata ſunt, quæ in eadem noſtra tertio facta nauigatione, relatu magis digna conſpexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

Reliquum autem eſt, ut quæ in quarta nauigatione noſtra proſperem edisſeram. Quia uero iam quæ longa narratione fatiſco, & quoque hæc eadem noſtra nauigatio ad ſperatum à nobis finem minime perducta eſt, ob aduerſitatē infortuniūue quoddam, quod in maris Atlantici nobis accidit ſinu: idcirco breuior fiam. Igitur ex Lisbonæ portu cum ſex conſeruantiæ nauibus exiuimus, cum propoſito, inſulam unam uerſus horizontem poſitam inuiſendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famoſa, necnō nauium omnium, ſiue à Gangetico, ſiue ab Indico mari uenientium, receptus ſiue ſtatio eſt, quemadmodum Calitia receptus ſiue hoſpitale omnium nauigantium eſt, qui ab oriente in occidentem, & econuerſo uagantur, prout de hoc ipſo per Calicutiæ uiam fama eſt. Quæ quidem inſula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipſa plus ad meridiem reſpicit. Quod idcirco cognouimus, quia ipſa in aſpectu triginta trium graduum poli antarctici ſita eſt. Decima ergo Maij die, M. D. III. nobis unde ſupra egredientibus, curſum noſtrum ad inſulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum neceſſariarum munimina, necnon & plura diuerſorum modorum refrigeramina ſumentes, duodecim interdum inibi diebus caſſantes, per uentum Seroccum poſt hæc enauigare occœpimus, quum Nauidominus noſter tanquam præſumptuoſus capitoſusq́ꝫ præter neceſſitatem, & omnium noſtrum unanimitatē, ſed ſolum ut ſeſe noſtri & ſex nauium præpoſitum oſtentaret, iuſſit ut in Serralionam Auſtralem Æthiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conſpectu habentibus, tam immanis & acerba ſuborta tempeſtas eſt, ac uentus contrarius, & fortuna aduerſa inualuit, ut in ipſam, quam noſtris ipſi uidebamus oculis, per quadriduum applicare non ualuerimus: quinimo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem noſtram regrederemur: quandoquidem nos per Suduesium, qui uentus eſt inter meridiem & Lebeccium, reaſſumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum eſt, ut nobis extra lineā æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc exiſtentibus, terra quædam, à qua duodecim diſtabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione. Terra etenim illa, inſula in medio mari multū alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatatior non exiſtebat: in qua quidem terra nunquam quiſquam hominū aut fuerat, aut habitauerat: & nihilominus nobis

nus nobis infeliciſſima fuit. In illa enim per ſtolidum conſilium ſuum & regi
men, præfectus nauium noſter nauem ſuam perdidit: nempe illa à ſcopulo
quodam eliſa, & inde propter hoc in rimas diuiſa, ſancti Laurētij nocte, quæ
Auguſti decima eſt, in mari penitus ſubmerſa extitit, nihil inde ſaluo manen
te, demptis tantummodo nautis: eratq́; nauis eadem doliorū trecentorū, in
qua noſtræ totius turbæ totalis potentia erat. Quum autem omnes circa il/
lam ſatageremus, ut ſi forte ipſam è periculo ſubtrahere ualeremus, dedit mi
hi in mandatis idem nauium præfectus, ut cum nauicula una receptū quem/
piam bonum, ubi puppes noſtras ſecure omnes recipere poſſemus, apud in/
ſulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipſe idem præfectus, ut
nauem meam, quæ nouem nautis meis ſtipata, & in nauis periclitantis adiu/
torio intenta foret, mecum tunc traducerem, ſed ſolum ut edixerat portum
unum inquiſitum irem, & in illo nauem meam ipſam mihi reſtitueret. Qua
iuſſione recepta, ego ut mandauerat, ſumpta mecum nautarum meorū me/
dietate, in inſulam ipſam, à qua quatuor diſtabamus leucis, properans, pul/
cherrimū iuibi portum, ubi claſſem noſtram omnem tute ſatis ſuſcipere poſ
ſemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfe/
ctum cum reliqua turba expectando perſtiti. Qui quum non adueniret, mo/
leſte non parum pertuli: atq; qui mecum erant ſic obſtupeſcebant, ut nullo
conſolari modo uellent. Nobis autē in hac exiſtentibus anguſtia, ipſa octa/
ua die puppim unam per æquor aduentare conſpeximus, cui ut nos percipe/
re poſſent, mox obuiam iuimus, confidentes ſperantesq́; unà quod ad melio
rem portum quempiam nos ſecum ducerent. Quibus dum nos appropin/
quaſſemus, & uiciſſim nos reſalutaſſemus, retulerunt illi nobis, eiuſdem præ/
fecti noſtri nauem in mari penitus, demptis nautis, perditā extitiſſe. Quæ nū/
tia, ut contemplari ueſtra poteſt maieſtas, me non parua affecerunt moleſtia,
quum à Lisbona, ad quam reuerti habebam, mille longe exiſtens leucis, in
longo remotoq́; mari me eſſe ſentirem: nihilominus tamen fortunæ noſmet
ſubijcientes ulterius proceſſimus, reuerſiq́; in primis fuimus ad memoratam
inſulam, ubi nobis de lignis & aqua in conſeruantiæ meæ naui prouidimus.
Erat uero eadem inſula penitus inhoſpitata inhabitataq́;, multa aqua uiui/
da & ſuaui in illa ſcaturiēte, cum infinitis arboribus innumeriſq́; uolucribus
marinis & terreſtribus, quæ adeò ſimplices erant, ut ſeſe manu comprehendi
intrepide permitterēt. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam u/
nam ex illis adimpleuerimus. In ea autē nulla alia inuenimus animalia, præ/
terquam mures quammaximos, & lacertas bifurcam caudam habentes, cum
nonnullis ſerpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi
prouiſione, ſub uento inter meridiem & Lebeccium ducente perreximus, ob
id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq; non obſtante pericu/
lo, præcedentis nauigationis uiam inſequeremur. Incepto ergo huiuſcemodi
nauigio

nauigio, portū tandem unum inuenimus, quem omniū ſanctorum abbatiā nuncupauimus, ad quem, proſperam annuēte nobis auram altiſſimo, infrà XVII. pertigimus dies: diſtatcꝫ idem portus tercentum à præfata inſula leucis: in quo quidem portu nec præfectum noſtrum, nec quenquam de turba alium reperimus, etſi tamen in illo mēſibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiſo quòd illuc nemo ueniret, conſeruantia noſtra tunc & ego concordauimus, ut ſecundum latus longius progrederemur. Percurſis itacꝫ ducētis ſexaginta leucis, portui cuidā aliȷ applicuimus, in quo caſtellum unū erigere propoſuimus: quod & quidem profectò fecimus, relictis in illo uiginti quatuor Chriſticolis nobiſcum exiſtentibus, qui ex præfecti noſtri puppe perdita collecti fuerant. Porrò in eodem portu præfatum conſtruendo caſtellum, & breſilico puppes noſtras onuſtas efficiendo, quinque perſtitimus menſibus, ob id quòd præ nautarum perpaucitate, & plurimorum apparatuum neceſſitate, longius progredi non ualebamus. Quibus ſuperioribus ita peractis, concordauimus poſt hæc in Portugalliam reuerti: quam rem per Græcum tranſmontanumcꝫ uentū neceſſe nobis erat efficere. Relictis igitur in caſtello præfato Chriſticolis uiginti quatuor, & cum illis duodecim machinis, ac aliȷs pluribus armis unà cū prouiſione pro ſex menſibus ſufficiente, necnon pacata nobiſcum telluris illius gente, de qua hic minima ſit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cū illis practicauerimus. Nam quadraginta ferè leucas cum triginta ex eis in inſulam ipſam penetrauimus. Vbi interdum plurima perſpeximus, quæ nunc ſubticeſcens, libello meo quatuor nauigationum reſeruo. Eſtq́ eadem terra extra lineam æquinoctialem ad partem auſtri octodecim gradibus, & extra Lisbonæ meridianum ad occidentis partē triginta quincꝫ, prout inſtrumēta noſtra monſtrabant. Nos nauigationem noſtram per Nornordenſium, qui inter Græcum tranſmontanumcꝫ uētus eſt, cum animi propoſito ad hanc Lisbonæ ciuitatem proficiſcendi initiantes, tandem poſt multos labores, multacꝫ pericula in hunc eiuſdem Lisbonæ portum infra LXXVII. dies XXVIII. Iunȷ. M. D. IIII. cum dei laude introiuimus. Vbi honorifice multum, & ultra quàm ſit credibile feſtiue ſuſcepti fuimus, ob id quòd ipſa tota ciuitas nos in mari diſperditos eſſe exiſtimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba noſtra per præfecti noſtri nauium ſtultam præſumptionem extiterant. Quo ſuperbiam modo iuſtus omnium cenſor deus compenſat. Et ita nunc apud Lisbonam ipſam ſubſiſto, ignorans quid de me sereniſſimus ipſe rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requieſcere plurimū peroptarē. Hunc nuntiū maieſtati ueſtræ plurimū quocꝫ interdum cōmendans.

Americus Veſputius in Lisbona.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC INVICTISSIMI EMANVELIS REGIS PORTVGALliæ & Algarbiorum, de uictorijs habitis in India & Malacha, ad S. in Chriſto patrem & dominum noſtrum, dominum Leonem x. Pont. Max.

SAnctiſſimo in Chriſto patri, ac beatiſſimo domino, domino noſtro E. S. addictiſſimus filius Emanuël, dei gratia rex Portugalliæ, & Algarbiorum, citra ultraq; mare in Aphrica, dominus Guineæ, & conquiſitæ nauigationis ac cõmercij Aethiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atq; Indiæ, humillima beatorũ pedum oſcula. Quantũ deo optimo maximo, quantum & tibi gratulari debeamus, beatiſſime pater, uel ex nuntio, quod noſtra Indica claſſis proxime attulit ſatis apparet. Quod enim te Pontifice Maximo, te S. Romanæ eccleſiæ & Chriſtiano orbi præſidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam geſta tam ex uoto ſucceſſerint, tua certe laus, tua gloria cenſeri debet. Iure itaq; uiſum eſt, quæ in India dei ſuffragio ad ipſius cultum ſpectantia noſtris armis modo facta ſunt, ad tuam ſanctitatem, utpote totius Chriſtianæ reipublicæ caput, & orthodoxæ religionis normam, carptim ac ſummatim, ne ſtylum epiſtolarem excedamus, deſcribere, ut pro rerum dignitate cuncta penſari, ſummoq; deo accepta referri ualeant, ac indies ſui ſanctiſſimi nominis gliſcentem laudem, Chriſtianiq; dogmatis propagationẽ facile ſperemus. Igitur poſt plures dubij Martis uictorias, non ſine labore & ſanguine partas, India relictis in ea opportunis præſidijs, Alphonſus de Albiecher protocapitaneus noſter, ut iacturam quam ſuperioribus annis noſtri fecerãt, iniuriamq; ulciſceretur, aureã Cherſoneſum, Malacham accolæ appellant, contendit: ea eſt inter ſinum magnũ & Gangeticum ſita urbs miræ magnitudinis, utq; uiginti quinque millium & amplius, larium cenſeatur. Terra ipſa fœcundiſſima, ac nobiliſſimarum, quas fert India, mercium feraciſſima: celebratiſſimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, ſed auri quoque, & argenti margaritarum, ac pretioſorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires ſuas Mahumetica ſecta protendente, cætera gentiles tenent. Huc itaq; quũ inſtructa claſſe applicuiſſet Alphonſus, urbẽ oppugnare deſtinat. Quod præſentientes Sarraceni, bello ſe multis munitionibus & armis præparauerant, ſed fruſtra: nam cõmiſſo cum eis prælio, noſtri tandem dei auxilio ſuperiores, plurimis ex hoſtibus cæſis, urbem ui intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipſe, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum ſuperſtitibus Mauris fuga ſibi conſuluit. In ea pugna magnus hoſtium numerus exiguo noſtrorum damno interiit: capti plures: magna etiã ablata ſpolia, in quibus & ſeptẽ ipſius regis bello

regis bello aſſueti elephantes, ſuis turribus, ſericis atque auro intextis ephippijs, illius prouinciæ more muniti, ac æneorum omnis generis tormentorũ ad duo millia ſumma arte fabricata. Capta ſic urbe, hoſtibusq; profligatis, quo noſtræ rei tutius cõſuleretur, in fluminis quod mediã urbem iuterfluit, oſtio, unde terra mariq; ſubacto undiq; ſuæ ſecuritati proſpiciat, munitiſſimam arcem murorum quindecim pedum latitudine conſtruxit, ex lapide, uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorum, quas Meſquitas uocant, ædibus excerptus eſt. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quod ubi tanto tempore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redemptoris noſtri nomen toties blaſphematum, inde occulto Dei cõſilio magna ſua laude ac ſatanæ dedecore, qui tanto labore ac noſtrorum ſanguine tamdiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Chriſtianis tam neceſſario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malach & plures extranei, ac diuerſarum nationum mercatores, ſcilicet, Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atque ultima Sinarum regione Chines, alijq; gentiles, qui urbem commercij gratia frequentes multis diuitijs, auro, argento, margaritis, & pretioſis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifarijs aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis ab Alphonſo fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipſo & benigne & fauorabiliter ſunt accepti, pactoq; commercij & mercaturæ tractatu, ſuas negotiationis domos circum arcem, ubi tutius uerſari poſſent, ſecum tranſtulere: mutuo fœdere adeò læti, ut quamuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimũ, deinceps tamen ſi fieri poterit, multo maius ac celebrius futurum exiſtimetur. Quin & ipſi Chines nuntium ad nos mittũt, à quo perfectius res ſuas intelligamus: atque adeò tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatisq; legibus parere non recuſarunt, ut reipublicæ regiminis, iuſtitiæq; officiales noſtro nomine Alphonſi manu acceperint: quorũ iudicio & arbitrio gubernantur, ſimul & monetam noſtro ibi nomiue cuſam, tanquam regis dominiq; ſui agnoſcentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille, ſcilicet, rumorum, argenteam centum ualore Malachenſes inſcripſere. Hæc quum cognouiſſet rex de Auſiam, & gente & ſolo orientem uerſus potẽtiſſimus, ad quem fama erat iure Malacham ſpectare, & à Mauris olim uſurpatam, legato ad præfectum noſtrum deſtinato, qui ſe ſuaq; noſtro manciparet obſequio, aureum ſimul craterem cum pretioſo magnæq; exiſtimationis carbunculo, enſemq; auro affabre elaboratũ, in ſignũ, uidelicet, recognitiõis ac ueræ perpetuæq; futuræ amicitiæ dono miſit: ad quem præfectus aliquos è noſtris expertos uafrosq; uiros intima regionis ſcrutaturos cum multis etiam muneribus remiſit, unde maximum dei obſequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus. Rebus ſic apud Malacham compoſitis, & obfirmato tractatus commercij fœdere, relicto in arce tormentis machi

nis'que munitiſſima, ſexcentorũ etiam uirorum, ac ſtrenuorum militum ſe/curo præſidio, & claſſe ad maritimæ oræ tutelam uiris armiſq; optime inſtru/cta. Alphonſus in Indiam reuertens, Goæ urbis præcipuam arcem, quam ipſe ſuperioribus annis magno noſtrorũ periculo. ſed maiore hoſtium ſtra/ge occupauerat, noſtræq; ditioni & imperio adiunxerat à Mauris obſeſſam reperit, extructa etiam iuxta alia firmiſſima arce, unde Ruminum Turca/rumq; ſex millia noſtros continue infeſtabant. Quos quum adoriretur præ/fectus, plurimis iam trucidatis, deſperata ſalute, pacta tantummodo corpo/rum incolumitate, ſed tandem ac reliqua noſtris dedidere: partiſq; & ibi ma/chinarum, equorum, armorum, & huiuſmodi haud contemnendis ſpolijs, quibuſdam etiã qui inter Mauros reperti ſunt apoſtatis, qui à fide noſtra de/ſciuerant, debito afflictis ſupplicio, urbem priſtinæ quieti reſtituit. Appule/rat interea Vabuli, urbi haud procul à Goa, presbyteri Ioannis potentiſſimi Chriſticolarum domini, ad præfectum noſtrum legatus, qui eius nomine, ut Chriſtiani Chriſtiano omni ope omnia ad bellum contra catholicæ fidei hoſtes opportuna, militum exercitus, armorum & commeatus præſidia ul/tro offerat, præſertim ſi mare Rubrũ ſuo coniunctum dominio noſtra claſ/ſis traijciat, ubi cõmodiſſime utriuſq; uires iungi poſſent: haud exiguũ ado/randæ & ueræ crucis lignum ad nos mittit, uiros uafros & induſtrios poſcẽs, quorũ ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilum deflecti aliquando & diuerti poſſe exiſtimat. Aderant tunc apud noſtrũ præfectum à Narſingue rege legati, rege gentili adeò potentiſſimo, ut mille & quingen/tos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta millia, præter innumerum peditum numerum ſuo arbitrio in aciem paruo negotio pro/ferre, tantumq; agri poſſidere perhibeatur, quantũ ſemeſtri uix itinere eme/tiri poſſit. Huic plures reges ac ſatrapes parent: quorum nonnulli maritimis oris proximi nobis ſunt tributarij. Apud Alphonſum & Gambaiæ regis le/gatus, terra mariq; potentiſſimi, atque inter Mauros maximi: item à Za/baio Goæ quondam domino, atque à rege Groſapa, alijq; complures re/gum ſatrapumq; legati à noſtro præfecto fœdus pacemq; ultro exorantes, ac ſua munera ſinguli afferentes. In hac etiam quæ proxime appulit claſſe, ab Armuſij rege legatus cum multis margaritarum rerum pretioſarum do/nis, in ſignum, uidelicet, fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regem Alphonſus idem, urbe opulentiſſima & præcipuo emporio Armuſio ui ca/pto, quindecim millium ſaraphorum (id eſt aurea moneta ducatis æquiua/lens) annuorum nobis tributarium effecerat. Inter hos ſucceſſus, pater beatiſ/ſime, diuino ſuffragãte numine per uniuerſam Indiam plurimi, ſpiritus ſan/cti gratia igneq; afflati, depoſitis gentilitijs erroribus indies ad noſtram re/ligionem conuerſi, ueram dei fidem agnoſcunt. Ob quod deo optimo ma/ximo ſummæ gratiæ ſunt merito referendæ, quod tam procul à noſtro orbe

in tam remotis regionibus,quò ne fama quidē ſui ſanctiſſimi nominis pene trauerat,noſtraq; nunc opera ſedulo ſuam ueram fidem cultumq; celebrari,publicari ac propagari dignatus ſit. Vnde proculdubio diuina fauente clementia ſperandum eſt, quum nunc præfectus noſter ad mare Rubrum, ut eius oſtio occupato, Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præſidijs, ingenti claſſe properet, ut ibi coniunctis ſub crucis uexillo presbyteri Ioannis noſtriſq; uiribus,maximum Dei obſequium, & Mahumeticæ ſectæ detrimentum & ignominia ſequatur, extremaq; Orientis ora,quò & ſacras Apoſtolorum uoces intonuiſſe compertū eſt,occidentali noſtræ propediem iungatur,& ad ueri Dei cultum ipſius ſuffragante numine traducatur,S. ſedi Apoſtolicæ,ac tuæ ſanctitati ut optimo paſtori,Chriſtiani gregis more debitum obſequium & obedientiam oblatura.Bene ualeat beatitudo tua,quam pientiſſimus Deus diu ac fœliciſſime cōſeruare & augere ad uotum dignetur. Dat. in urbe noſtra Oliſipone,octauo Idus Iunias,anno domini M.D.XIII. FINIS.

PRAEEATIO LVDOVICI VARTOMANNI BOLONIENSIS, QVI ET PATRITIVS ROMANVS.

PLures ante me fuerunt, qui ut mirabilia mundi cognoſcerēt, indefeſſo ſtudio autores quoſq;,qui de his rebus ſcripſerunt,legerūt:alij uero uiuæ uoci magis fidem adhibentes,à peregrinis hominibus,atq; è remotis regionibus aduentantibus hæc percontari maluerūt,quàm ex libris diſcere qui plerunq; falſa ueris admixta habēt. Fuerunt deniq; alij,qui tanto flagrarunt deſiderio uiſendi exteras regiones, atq; cognoſcendi peregrinos populorum mores,conditiones terrarum,& naturas rerū,ut nec librorum lectio,nec aduenarū narratio illorum ſitim reſtinguerent,ſed potius accenderent,& quodammodo cogerent etiam cum iactura rerum familiarium egredi terras ſuas, & coràm ea uidere, quæ abſentia illorum animos tanta ſauciarunt cupidine:id quod mihi planè,ut uerū fatear, uſuueniſſe ſcio: nihil enim erat,quod irrequietum animū meum ſedare poſſet,quoties exterarum nationū mihi recordatio incideret,præſertim orientalium,de quibus tā mira apud hiſtoricos & coſmographos leguntur,niſi ipſe hæc luſtraſſem & oculis conſpexiſſem. Sunt qui maiori ingenio præditi,hæc terrena tanq; humilia tranſcenderūt,& ſubuolantes in cœlum uſq;,motum illius atq; ſtellarū diſpoſitionē ſubtili diſquiſitione inueſtigarunt,& totū animi ſui ſtudium huc deſtinarūt,ut ſingularū rerū,quæ in corporibus illis cœleſtibus fiunt,rationes redderēt in terris, nihil iucūdius & fœlicius ducentes, quàm de retrogradationibus,directionibus,abſidū mutationibus,epicyclorum reuolutionibus,inclinationibus,deuiationibus,reflexionibus,& alijs id

genus philoſophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiuſmodi uiros iudicamus: ſed noſtro pede nos metientes, grauem illam cœleſtem ſarcinam robuſtiſſimis humeris Atlantis atque Herculis ſuſtinendam relinquentes, repere uoluimus in terris, propriaq; in perſona conſpicere terrarum ſitus, hominum ritus & mores, uarietatẽ animalium, arborum mirabiles proprietates & naturas: potiſſimum quæ apud Arabes, Perſas, Indos & Æthiopes inueniuntur. Et quum in his inquirendis, tandem nonnihil uotis noſtris, laus Deo, ſatisfecerimus, parum egiſſe arbitramur, niſi & hæc quæ uidimus & experti ſumus, etiam aliȷs, qui ex taliũ lectione uoluptatem non mediocrem capiunt, impertierimus: in quorum fauorem totũ iter noſtrũ, & uariũ illum periculoſumq; diſcurſum, quæq; in tot & tam uariȷs regionibus, atque hominũ ſectis experti ſumus, uoluimus breui & ueraci deſcribere ſermone, non ignorantes ueritatẽ in his ſcriptis potiſſimum deſiderari. Cæterum quid incommodi in qualibet regione mihi acciderit, quantam paſſus ſim famem, ſitim, frigus, calorem, bellum, captiuitatem, cædes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipſo itinerario meo ſuis in locis oſtendam. Tantum autem abeſt ut hæc perpeſſa pericula me ab aliȷs regionibus adeundis coërceant, ut etiam perueſtigatis terris, quæ ad orientem, meridiem & occidẽtem ſunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonẽ ſitas, reſiduos uitæ meæ dies talibus conſumpturus laboribus. Dominus proſperum reddat iter meum.

LVDOVICI

LVDOVICI ROMANI

PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGYPTI, utriuſq; Arabiæ, Perſidis, Syriæ, ac Indiæ intra & extra Gangem, liber primus, Archangelo Madrignano interprete.

De urbe Alexandria. CAP. I.

SI qui forte profectionis huius cauſam admirati, inſtituti mei abs me rationẽ cõtenderint, ij proculdubio ſciãt me non alia cauſa actũ eſſe, q̃ ea qua & cõplures alij, qui uiſendi orbis deſiderio enixiſſime deflagrarũt: uerũ quia pleraq; reliqui orbis à noſtris ſunt crebrius pagrata aditu frequẽtiore, animo deſtinaui eas partes uiſere, quæ minus eſſent à noſtris exploratæ. Ob id Venetijs ſoluẽtes auſpicato, id eſt, nõ ſine diuini numinis ĩuocatione, uela uẽtis dedimus, pelagoq; cõmiſſi Alexãdriã urbẽ Ægypti appulimus, & nouarũ rerũ æque cupidi ac ſitiẽtes frigidã apprime exoptãt. Illinc ueluti à cõpertiore orbis parte abſcedentes, Nilo uecti Babylonẽ, cui Cayro recentior ætas nomen indidit, deuenimus.

De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

ILlò ut peruenimus, tãta ſum affectus admiratione, ut uix id referre queã: ubi tamẽ propius acceſſi, licuitq; urbẽ introſpicere, repta eſt ſanè fama longe inferior: quippe quæ tãta nõ eſt inuẽta, quãtus erat rumor: neq; urbe Roma maior eſt ambitu, licet ſit multo frequẽtior, utpote quæ longe plures habet ĩdigenas: uerũ fefellit cõpluſculos ſuburbanus ager, qui uicis propè innumeris diſpergitur: ob id rati ſunt cõplures, eã eſſe Babylõis partẽ: quod minime cõuenit, quãdo certe rura uiciq; huiuſmodi ad ſecundũ tertiumue lapidẽ ab urbe ſunt ruſculis haud abſimiles. Nec opæpretiũ eſt ut denarrãdis eorũ fide ac moribus multũ tpis abſumã: quãdo colliqueſcit fermè cũctis eã plagã à Mahumetanis atq; Mamaluchis (ij ſunt noſtræ fidei deſertores) cultã eſſe: quibus Syriæ præfectus, Sultanũ uocãt, impitat. Huic famulãtur Mamaluchi his uero Mahumetani.

De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

OPes, amœnitatẽ, faſtũq; Babylonis, mamaluchorũq; ſiue peregrinorũ militũ mentionẽ, ceu notiora prudẽs prætereo. Relicta itaq; Babylone urbe Nilotica, ꝑiore uectus flumine rurſum Alexandriã rediẽs ac mare noſtrũ ingreſſus Beryntũ pueni, urbẽ Phœniciæ Syriæ maritimã, ubi cõpluſculos dies abſũpſi. Ea à Mahumetanis colitur, nullius propè indiga: æquor mœnia allatrat, nec uſq; muro ambitur, niſi ubi pelago alluit occidẽtẽ uerſus. Nihil ibi memoratu dignũ cõperi, præter id ꝙ ĩcolæ memorãt, locũ, ſcilicet, uetuſtate exeſum ſqualentẽq;, ubi autumãt diuũ Georgiũ regis filiã à dracõe immaniſſimo aſſeruiſſe, beluaq; mactata parẽti natã reſtituiſſe. Inde ſoluentes Tripolim uerſus uelificauimus: ea eſt urbs Syriæ, & à Berynto orientẽ uerſus bidui itinere diſtat: cultores præfecto parẽt Syriæ, latriæ Mahumetanæ addicti: uber eſt ſolũ, & ob mercimonia oĩm fermè rerũ illic uiſit ubertas copiaq;

incredi-

Antiochia. incredibilis. Illinc diſcedens in urbem Comagenen Syriæ Alep nomine me contuli: ea à noſtris dicitur Antiochia, ſub monte Tauro urbs eſt elegantiſſima & Babylonis præfecto paret: ibiq́ ſcalæ Turcarum & Syrorum (ita enim uulgo dicuntur) nam mõti adiacet Olympo: Azamiorum Perſarumq́ præſertim famigeratum eſt emporiũ: ſunt enim Azamij Meſopotamij, Perſis finitimi, Mahumetem colunt. Eò uſq́ memorati populi ceu ad nundinas cõmercij cauſa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syroſq́ habetur, ab illis cũ primis, qui ab ea parte Meſopotamiæ, quæ Azamia dicitur, proficiſcuntur.

De Aman & Menin urbibus. CAP. IIII.

INde diſcedens Damaſcum contendi itinere decem dierum: uerũ prius q̃ Damaſcum peruenias, circiter mediũ iter urbs ſita eſt Aman nomine. Ea fert xylon abunde, & fructus ſuaues admodũ fermè omne genus. Progredientibus pauliſper ad ſextũ lapidem à Damaſco, obuia eſt urbs Menin nomine, quæ in cliuo montis poſita eſt: colitur à Chriſtianis Græcorum ritu. Ii principi Damaſceno parent. Ibi uiſuntur duæ cõſpicuæ baſilicæ, quas ut memorant indigenæ, diua Helena Conſtantini parens conſtrui iuſſit. Illic fructus omnifariam optimi, ediles uuæ præſertim: hortiq́ perenibus fontibus irrigui. Inde itaq́ abiens tandem aliquando Damaſcum conceſſi.

De urbe Damaſco. CAP. V.

DIctu propè incredibile eſt, fidemq́ ferme omnem excedit, quàm elegãs ſit urbs Damaſcena, quam'ue ſit eius ager fœcundus: nã urbis allectus amœnitate, inibi dies plurimos inſumpſi moram trahens, ut eorum linguã doctus, mores incolarũ imbiberẽ. Ea colitur à Mahumetanis Mamaluchiſq́ eximie, necnon Chriſtianis cõpluribus, qui ritu Græcorũ degunt. Obiter nõ
Hexarchatus ab re fortaſſe erit, quippiã de eorũ hexarchatu diſſerere. Ea, ut præfati ſumus Syriæ præfecto paret. Primum igitur omniũ ibi arx eſt munitiſſima: huius fuiſſe autorem ferunt Ethruſcum quendam ab urbe Florentia oriundũ: ære proprio exædificaſſe dicebatur, dũ inibi hexarchus foret. Id teſtantur in uetuſtiſſimo marmore inſculpta lilia Florentinæ urbis inſignia. Vrbs cingitur altiore foſſa, quaterniſq́ inſigni faſtigio turribus. Põte penſili trãjcitur foſſa, iſq́ tollitur ac demitur pro arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamaluchorũ fortiſſimo præſidio, utpote numero L. arx munita eſt: ij arcis præfecto aſſiſtuut aſſidue. Sub Syriæ domino ſtipendio merent. Peperit huius urbis principatũ Florẽtino uiro fortuna: ut enim de incolis accepimus, ita rem denarrabimus. Ferunt itaq́ præfecto Syriæ Sultano quãdoq́ propinatũ fuiſſe uenenũ: & quũ remediũ quæſiſſent, ab quodã Florẽtino id repertũ eſſe. Is inter Mamaluchos cõnumerabatur. Inuẽto igitur antidoto, principi in paucis charus erat: ob id ea urbe clariſſima donatus eſt, propterea q uiueret prĩceps, illi retuliſſet acceptũ. Arce ergo cõſtructa Florẽtinus inibi rebus humanis exẽptus eſt. Vita functũ colũt uice numinis indigenæ, in ſeruati principis perennem me-

nem memoriam. Superſtitionē funalibus accenſis teſtantur. Defuncto ſucceſſit rurſum Syriæ præfectus. Adijciebant ad hæc incolæ, Sultanū poſt indeptum imperium ſuis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gatum eſſe admodum: quippe qui hexarchatus & præfecturas paruo negotio, potentibus elargitur: ea tamen lege, ut aureorum (ſaraphos ipſi appellant) complura millia quotannis pendant. Abnuentibus ſponſa diſſoluere exitium imminet certiſſimum. Principem cōcomitantur ex ſummatibus deni uel duodeni. Et ubi principi cordi hæſerit, uelle auri quippiam à ſatrapis aut commercia exercentibus (quia ſumma inibi uiget iniuria, paſſim debacchantibus latrunculis, ſæuientibus præſertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat princeps ad arcis præfectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduocata in arcem quos uoluerit accerſat: alteris continuo colliqueſcit mens principis, id eſt, quid princeps à ſubditis conſequi uelit. Quibus perlectis, haud mora, imperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc morem corrogandi auri commentus eſt princeps. Vſu tamen quandoq; euenit, ut ſint tantarum uirium ſatrapæ, ut etiam iuſſi adeſſe nolint, gnari uim illaturum tyrannum eſſe. Ob id ſæpenumero, ubi exploratum habēt uocaturum eos eſſe arcis præfectum, mox in Turcarum regionem dilabūtur. Hæc ſunt quæ quaſi de eorum moribus collegimus. Id etiam obſeruauimus, uigiles in turribus non uoce, ſed tympano uigilias cuſtodiasq; agere, correſpondentibus inuicē ictu tympani uigilibus. Sed ſi qui forſan uigilū ſemiſomnes, uel paruo horæ momento ad teſſeram non reſponderint, illi actutum ueluti ſuarum deſertores cuſtodiarum carceri ad annum mancipantur.

De his quæ Damaſci uiſuntur. CAP. VI.

POſtquam reguli Damaſceni mores explicuimus, in rem eſſe iudicamus, ut nonnulla quæ inibi conſpicati ſumus, elegantiam urbis concernentia expediamus: nam ea urbs incolarū numero frequēs eſt admodum, eademq; ditiſſima. Mirū dictu eſt, quantū opulentia ac eximio artificio polleat: quippe quæ affatim cōmeatuum fermè omniū habet, rei præſertim frumentariæ carniumq;, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis per totum annū recentiū uuarum illic eſt ubertas. Sunt præterea ibi mala punica, chryſomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eædemq; optimæ, roſæ itē albicantes rubentesq;, & ſanè pulchriores quàm unq; uiderim: & rurſum poma omne genus ſuauiſſima: pyra uero ac perſica guſtu inſuauia. Rationē huius inſuauitatis non aliā afferebant, q; aquarū copiā nimiā. Fluuius lympidiſſimus urbē interfluit: ob id plerunq; in ſingulis ædibus ſignati fontes conſpiciuntur elaborati: præſertim opere teſſellato, muſeaceum appellant. Aedes autem eorum à foris inelegantes ſunt, ſed intus decentiſſimæ multiplici marmore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe ſunt complura delubra, Moſcheas appellant. Sed quod cæteris præſtat, id conſtructum eſt

Damaſci opulentia.

inſtar

inſtar baſilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinẽ inſpexeris: ſi tamen id demas, quod in meditullio nulli ſunt imbrices uel tecta, ſed patefecit ut ſis ſub diuo. Circum uero delubrũ omnia concamerata ſunt. Illic peculiari cultu ſanctiſſimi uatis Zachariæ ut uerũ corpus obſeruãt, idq; ſummo in æſtimato habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternæ inſignes plurimũ: inq; delubro plures fontes, ijdemq; cõſpicui. Superſunt adhuc collapſarũ ædium monimenta, quæ à Chriſtianis olim incolebantur, Canonicam appellant: ea opere Moſeaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locum, ubi ferunt ſeruatorem noſtrum diuum Paulum increpuiſſe his uerbis: Saule, Saule, quid me perſequeris? Is locus eſt extra urbem ad primum lapidem: ibi Chriſtiani humantur, qui in ea urbe è uiuis decedunt. Viſitur etiam ibi ea turris, quæ diuo Paulo pro cuſtodia data eſt: ea mœnibus urbis connexa eſt. Eum uero locum turris, unde ab angelo ſanctus Paulus exẽptus eſt, nequicquã obſtruere Mahumetani tentarunt: nam ubi ueſperi obſtruxerint, mane reſeratum offendunt: idq; ui numinum euenire autumant, ne actæ rei teſtimoniũ deſit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Abel fratrem cõfecit germanũ: eæ enim ab altera urbis parte ſunt ad primum lapidem in conualle quadam ſitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamus ad peregrinos milites, quos uocant Mamaluchos, deq; eorum licentia, qua in ea urbe abutũtur multo licentius, quàm par eſt, proſilientes diſſeramus.

De Mamaluchis Damaſci. CAP. VII.

SVnt itaq; Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à noſtra fide deſciuerũt, abq; Syriæ præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum habemus, id hominum genus ſolers eſſe admodum: quippe qui tum diſciplina militari, tum literarũ ſtudio exercentur tantiſper, donec peritiores euaſerint. Indiſcriminatim tam parui quàm magni ſtipendia ſub præfecto merent: id ſtipendium ſenos ſaraphos (id eſt auri genus) nõ excedit menſe ſingulo, præter ſui, ac ſerui, necnon equi uictum: tantoq; maiore ſtipendio conducuntur, quanto ſtrenuiores & manu promptiores euaſerint. Igitur nõ perambulant urbem, niſi bini, uel terni ſimul: illis enim probro daretur maximo, ſi ſine comite incederẽt. Et ubi inter eundum obuias habuerint ternas uel quaternas mulieres, licentia eis cõceſſa uel extorta, in quibuſdam diuerſorijs, chanos uocant, qua ſciũt iter facturas mulieres opperiuntur, & ut propius acceſſerint priui priuas corripiũt, eisq; introductis licenter nimiũ utuntur. Conãtibus Mamaluchis frontẽ earũ retegere (uelata enim facie incedunt) obſiſtũt maxime, nec cognoſci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnoſci nolint. Inſtant audacius Mamaluchi, & ſolita petulantia ſe uelle eas detegere aſſeuerant. At illæ inquiũt: Satis'ne ac ſuper eſt, quod corpora noſtra uulgaſtis, proq; libito uſi eſtis, niſi etiam frontẽ noſtram aperiatis? Tunc Mamaluchi eas miſſas faciunt. Verum quandoq; accidit, ut rati proſtituere principis filiam,

liam, ſuasmet uxores comprimant: idq; dum ego illic agerē uſu euenit. Mundum muliebrem curant quàm quæ maxime: ueſtibus ſericeis utuntur, & eas cooperiunt goſſipinis pannis, eiſdemq; tenuiſſimis, quaſi inſtar ſerici. Ocreis utuntur albicantibus: ſoleis uero coccineis, aut ſanè purpureis. Caput multiiugis exornant monilibus: delectantur inauribus, & in digitis geſtant condalia. Nubunt toties, quoties libuerit: ubi enim pertæſæ fuerint prioris coniugis, ſacerdotem ſuæ fidei præfectum (Cadi appellant) adeunt, ſeiungiq; efflagitant à priore coniugio. Diſcretionem huiuſmodi eorum lingua Talacare nuncupant. Peracto itaq; à Cadi eorum ſacerdote diuortio, ad alia noua tranſeunt: itidemq; uiris licet. Sunt qui autumēt Mahumetanos quinas uel ſenas ſimul habere uxores: quod minime animaduerti: reor tamen, ut licuit intelligere, binas, uel ad ſummum ternas eos uxores ducere. Veſcuntur in propatulo, in emporijs præſertim, ubi promercalia uiſunt: & ibi quicquid eſt eſculenti excoquitur. Veſcuntur equis, camelis, bubalis, hœdisq;, & id genus animalibus. Recentis caſei ſumma eſt copia. Quibus lac eſt uenale, ij circunducunt quadraginta uel quinquaginta capreas, easq; ubi lac emere uolueris, in ſuperius deuehunt cœnaculū, etiā ſi triplex foret contignatio, coràm in uaſe ſtannea lac emungunt. Supra palmum longas habēt capreæ auriculas: ubera habent multiplicia: fœcundæ admodum. Tuberum ibi ingens eſt ubertas: nam nōnunq; illò uiginti quinq;, aut triginta cameli tuberibus onuſti conſpiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehūtur ex Armeniæ montibus, ex Aſiaq; minore, quā Turchiam, alij Anatoliam appellant. Mahumetani longioribus ueſtibus utuntur fluxisq;, eiſdéq; ſolutis panneis uel ſericeis: plerunq; caligis utuntur goſſipinis, ſoleisq; albicātibus. Ii ubi obuiam habuerint quempiam ex Mamaluchis, etſi Mahumetanus præſtaret cæteris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore proſequitur, ceditq; illi de ſemita: qui ſi ſecus agerent, ſcipione haud dubie uapularēt, admonerenturq;. Sunt itē ibi tabernæ cōplures merciū à Chriſtianis conductæ: in illis ſerica omnifaria, & præſertim ex altera parte uilloſa, uelutū appellāt, & id genus cōplura: uerū Chriſtiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur.

Cadi

Polygamia

Turchia

Velutum

Quomodo ex Damaſco itur ad Mahumetis Mechā, & de Arabum moribus, Cap. VIII.

POſtq; plus iuſto forte de Damaſcenis rebus diſſeruimus, urgeorq; ſolicitudine perficiendi ſuſcepti itineris, pergam expedire alia. Igitur anno ſalutis quingenteſimo tertio ſupra milleſimū, menſis Aprilis octaua luce, quū accepiſſem camelos, Carauanam uocant, expediri, ut Mecham contenderēt, nouarum rerum percupidus, eſſemq; expers eorum conſuetudinis, qui illuc erant profecturi, inij cum Mamaluchorum duce amicitiā: is fidem noſtram abnegauerat. Ad eum itaq; ubi receptum habui, ære medio mox me donauit amictu, quo Mamaluchi uti ſolent: datoq; equo pernici ac feruido, cæte-

ris conſociauit mamaluchis. Id, ut ſum præfatus, ui maxima auri, ac aliarum rerum, quas illi dono dedi, conſequutus ſum. Ingreſſi tandem iter ſumus, ac itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Mezarib nomen eſt. Illic tridui moram fecimus, ut itineri capeſſendo ſumerent mercatores neceſſaria, camelos præſertim, & complura alia. Eius loci princeps quidam eſt, quem Zambei uocant: aruis Arabibus ſimul imperitat, eſtq́ ingentium uirium dominus. Huic terni ſunt germani, ac nati quatuor: alit equorum quadraginta millia, inq́ eius regia equarum dena millia, ac camelorũ quaterna millia uiſuntur. Pateſcit in immenſum ager, utpote itinere bidui, ubi armenta huiuſmodi pecuaſcere ſolent. Is princeps Zambei capeſſurus bellum, tantarum eſt uirium, ut Babylonis Sultano, ac Damaſci præfecto, Hieroſolymorumq́ principi ſimul arma inferat. Et quũ leguntur fruges, prædæ inhiat ſtudio incredibili, miraq́ impoſtura circumuenit Arabas. Nam aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote ſpatio mille paſſuum uirum abeſſe, & mane poſtridie prædabundus adeſt, inopinatoq́ corripit nihil tale metuentes: adueniens inſperatò rem frumentariam ac hordeũ ipſis inditum ſacculis aſportat aliò. Nonnunquam perdius ac pernox excurſionibus populabundus inſiſtit irrequietus admodum. Vbi uero gradum ſiſtere placuerit, equabus iam ob curſum feſſis camelorum lac propinat, ceu rem frigidam. Verum enimuero uiſum eſt mihi iumenta huiuſcemodi non curſu, ſed uolatu ferri inſtar accipitris. Id licet teſtari, quoniam coràm uidi iens cum eis ſimul. Illud etiam uobis compertum ſit, memoratos Arabes equis inſtratis inſidere, ſolaq́ tunica interiore amiciri. Pro telis ferunt harundinem longam decẽ aut duodecim brachiorũ, cui ferrum in cuſpide ineſt, circumq́ cuſpidem ſericum elaboratũ. Et ubi excurſiones ſunt faciendæ, adeò confertim incedunt, ut turmatim eos iter agere exiſtimes. Statura ſunt deſpicabili paruáq́: color eſt inter fuluum & nigrum: uox eſt muliebris: capillum habent promiſſum extentumq́, eundemq́ nigricantem. Frequentiores ſunt quàm quiſquam autumare queat: inter ſeq́ concertant diuturniore prælio: montana incolunt: ſtataq́ prædandi habent tẽpora: id enim tempus miro ſtudio obſeruant, quo exploratum habent illàc tranſituros eſſe qui ad Mecham contendunt. Tunc ueluti latrunculi obſident itinera, & prætereuntes opperiuntur, ut eorum fortunas populentur. In prędam ituri ducunt ſecum omnia, uxores, natos, & quicquid poſſident fortunarum. Ædes eorum imponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentorijs & conopeis ut noſtri milites utuntur. Huiuſmodi tabernacula ex lana nigra ſunt confecta, eademq́ depexa uiliq́ admodum. Igitur undecima Aprilis cameli, id eſt carauana, numero quaſi triginta quinq́ milliũ ex Mezarib diſceſſere, ad quadraginta millia hominũ numerus aſcendit. Nos uero non plus ſexaginta eramus & Mamaluchis, qui loco præſidij cuſtodiendos ſuſceperamus camelos,

Zambei

Arabes

melos,id eſt,ipſam carauanam: ſic enim collocabantur pro cuſtodia mamaluchi trifariam diuiſi:alij in fronte: mediā aciem tenent alij:alij agmen claudebant: eo modo incedunt itinerantes,ut paulo poſt aperiemus. Primū igitur omnium ſcire conuenit, quod à Mecha Damaſcus abeſt itinere quadraginta dierum, ac totidem noctium. Diſceſſimus ergo à Mezarib, iterq; egimus ea die uſque ad horam uigeſimam ſecundā. Tunc Agmirus dux teſſara data iubet eò loci ſiſti omnes,ubi ſignum exaudierint. Et ſimul omnes exaudito ſigno conſiſtunt:exonerandis onuſtis camelis,cibo capiē do,ſpatium duarū horarum abſumitur. Dat teſſerā rurſum dux,& actutū onuſtis camelis illinc abeūt. In cibatu camelis dantur ſingulis quini panes hordeacei,haud cocti,magnitudine mali punici. Inſcenſis equis iter agunt nocte ac die ſequentibus uſque ad horam uigeſimā ſecundam. Hora uigeſima ſecunda eundem ſeruant morē quem paulo ante memorauimus. Singulis octonis diebus aquam hauriunt, egeſta humo aut ſabulo. Inueniuntur tamen nonnulli putei ac ciſternæ. Temperant octauo die ab itinere,camelis bidui mora data ad recuperandas uires. Grauantur pondere incredibili cameli,quippe qui geminū pondus ferunt, utpote duorum mulorum. Illis eſt potus in ternos dies tantum.

De robore mamaluchorum. Cap. ix.

VBi gradum ſiſtere contigit ad aquas prædictas,ſemper oportuit cum maxima Arabum manu confligere,ſed pleruncq; incruentū certamē: nam etſi creberrime manum conſeruimus,tamen unum tantum hominē occubuiſſe cōſtat:adeo enim ſunt imbelles Arabes,ut à ſexaginta mamaluchis Arabū quinquaginta millia cohiberi potuerint:quoniā ex eis qui pagani nūcupantur,non ſunt mamaluchis ſtrenuiores, armiſq; capeſſendis aptiores,ac manu ꝓmptiores. Noueritis profecto me corā plura uidiſſe, quæ mamaluchorum bellicam uirtutē præ ſe ferebant. Memini inter cætera uidiſſe è mamaluchis quendā,qui poſito ſupra uerticem ſerui malo Aſſyrio, & ad diſtantem ad duodecim, uel quindecim paſſus ueluti ad ſcopum ictum deſtinare, & altero iactu malū Aſſyrium è uertice deturbare. Vidi & alium mamaluchum citatiſſimo gradu agentem equum,ephippia eidem equo quo inſidebat detrahentem inter currendum,eáque capiti imponentem, & rurſum ſternentē currendo eundem equum. Ephippijs more noſtro utuntur.

De Sodoma & Gomorrha urbibus, Cap. x.

PEracto itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallē Sodomæ ac Gomorrhæ. Vera equidem refert ſacra pagina. Superſunt adhuc collapſarum urbium ueſtigia,diuinæq; iræ teſtimonium. Aſtruere licet,tres eſſe urbes,quæ ſingulæ in cliuo ſingulorū montium ſunt poſitæ,& circiter altitudinē trium uel quatuor cubitorū adhuc uiſitur neſcio quid inſtar ſanguinis,quaſi

niſ,quaſi exprimat rubicantem ceram humo admixtam. Ego certe credide rim id genus hominum corruptiſſimum uitiorum labe fuiſſe, argumento quod circum urbes regio arida incultaq; ſqualet humo, nullius ferax, aquarum præſertim expers. Veſcebantur olim illi manna:& quum diuino munere abuſi fuiſſent, uapularunt uerbere atrociſſimo. In dei euidens miraculum adhuc conſpicitur ruina urbium. Prætcritis ad uiginti mille paſſus urbibus, è noſtris circiter triginta tres ſiti occubuere, obruti fuere inibi ſabulo complures ſemineces, tantū fronte retecta. Progreſſi nonnihil nacti ſumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta eſt: cuius inuentu gauiſi ſumus plurimum: ibi ſtatiua fecimus. Poſtridie illius diei luce prima affuere Arabū uiginti quatuor millia, hauſtæ aquæ pretium repoſcebāt. Reſpondentibus nobis, ſoluere nolle, id quoq; munere deorum datū eſſe: cōtinuo conſertū eſt prælium: ſucclamantibus illis, nos eorum latices hauſiſſe. Nos uero in monte prædicto tanquā in loco tutiore cōglobati, camelos ceu pro pugnaculū aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id eſt, in medio camelorum, nobis quaquauerſum acriter præliantibus: tam diuq; certatum eſt, quoad hoſtes nosq; bidui mora latices defecere. Montē corona cinxerant Arabes, iactabantq; in camelos irrumpere uelle. Tandem ut modum prælio faceremus, adhibitis ad cōſilium negotiatoribus, dux noſter Arabibus ducentū ac mille aureos nummos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime pſoluturos eſſe hauſtam aquam denis aureorū millibus. Tunc intellectū eſt à nobis alia quærere gentem quàm nummos, quaſi nodū quæreret in ſcirpo: ob id dux noſter continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus foret, camelum inſcenderet, ſed prælio ſe expediret quamprimum. Poſtridie mane præmiſſis camelis, nobisq; agmen claudentibus, ut iter agere cœpimus, trecentum ferme numero eramus, cōſertum eſt prælium: è noſtris cecidere duo, uir & mulier: nec aliud incōmodi paſſi ſumus. Ex Arabibus uero confecimus mille ac quingentos. Nec uos ſubeat admiratio, quòd tantā ſtragē pluribus pauci intulerimus. Occidioni cauſam præbuit, quòd illi ſola interualla propè nudi agebāt, inſtratisq; equis inſederant, eoq; neceſſitatis adducti erant, ut inſtantibus nobis ad propria uix remeare quiuerint.

Eremus anydros.

Atrox præliū

De monte culto à Iudæis. CAP. XI.

Spatio dierum octo nacti ſumus montē, qui patet ambitu decē aut duodecim mille paſſuum. Hunc montem incolunt Iudæorū circiter quina millia. Ii nudi incedunt: magnitudine ſunt inter quintū & ſextum palmū: uox eſt illis muliebris, nigri ſunt coloris, ſed inter ſe nigricante colore differunt. Nulla alia re ueſcuntur quàm hœdinis carnibus. Circuncidūtur, nec ſe inficiantur eſſe Iudæos. Si caſu quopiā Mahumetanus ad eorū manus deuenerit, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis of

fendimus

fendimus cuniculũ, is eſt meatus ſubterraneus, unde deriuabant aquæ plurimæ. Nacti hanc opportunitatem, ſexdecim millia camelorũ onerauimus, cuius rei pretæſum eſt Iudęos. Palabantur errabundi in eo monte ceu hinnuli. A deſcenſu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos oderunt quàm qui maxime. Infra montẽ uiſebantur ſeptem uel octo ſpineæ arbores mira pulchritudine, inq́ eis par turturum cõperimus: quæ res ceſſit loco miraculi, quum tot itinera menſi eſſemus, & nulla animalia uolucresq́ conſpicati fuiſſemus. Poſt hæc iter egimus duorum dierum, & tandem peruenimus ad urbem quandam, cui nomẽ eſt Medinathalhabi. Ad quartũ lapidẽ à dicta urbe puteum inuenimus. Ibi carauana, id eſt, camelorum agmen conſtitit, ibiq́ unius diei ſumpta mora, illic quiſque ſe lauit, induitq́ mutatoria, ut nitidiore amictus habitu urbem lætius ingrederetur. Ea frequens eſt populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. Mœnia ut aggeres ex humo: domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ ſunt: Ager qui urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, ſi id excipias quòd ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ uiſuntur, quæ cariotas ferunt. Præterfluit hortum quendam ibi aquarum decurſus. Is quaſi ex loco cliuoſo ad gradus fermè uicenos quaternosq́ in ſubiectam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, quum illuc proficiſcũtur. Sed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant Mahumetis uiri impuriſſimi arcam apud Mechã in aëre abſq́ adminiculo penſilem conſiſtere. Ego longe aliter ſentio, adfirmoq́ ea nec uera, neq́ uериſimilia eſſe, utpote qui coràm hæc perpendi, uidiq́ locũ ubi humatus eſt Mahumetes in memorata urbe Medinathalhabi: morã enim inibi tridui fecimus, ut in horum omnium certiſſimam deueniremus notitiã. Prima die urbem inijmus. Quum uero delubrum eorum, Meſchitam appellant, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam paruo uel magno. Ii apprehenſa manu nos illò ducebant, ubi humatum adſeuerant Mahumetem. *Medinathalhabi urbs.*

De delubro & ſepulchro Mahumetis, deque eius ſocijs.

CAPVT XII.

DElubrum eius teſtudinatum eſt, longitudine paſſuũ centum, latitudine uero paſſuũ octuaginta pateſcit. Gemina porta ingreſſus, adeuntibus patet. A' latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis quadringẽtis ex lateritio opere albicantibus. Lychni penſiles accẽſi, lampades appellamus, plures admodũ numero quaſi triũ milliũ. Ab altera delubri parte in priore loco Meſchitæ turris uiſitur ambitu quinq́ paſſuũ quaquauerſum teſtudinata, pannoq́ contecta ſericeo: ea crate ærea faberrime facta fulcitur, diſtantia duorũ paſſuum, abq́ adeuntibus quaſi per tranſennam conſpicitur. Læuorſum anguſta porta itur ad turrim: & quum eò per

ueneris, rurſum anguſtiore ianua admittendus eſt. Hoſtium huiuſmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ inſtar honeſtant: alterum latus uiginti, alterũ uero quinque & uiginti condecorant: illi enim Mahumetis ſociorumq́ traditionis fœdiſſimas, tenoremq́ uitæ eius cõtinent. Intra dictam portam ſepulchrum uiſitur, id eſt, defoſſus locus, ubi adſtruunt cõditum eſſe Mahumetẽ, ſociosq́ eius. Nabi uidelicet, Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma. At Mahumetes dux erat, Arabsq́ natione. Mahumetis gener erat Hali: quippe qui eius natã Fatomã uxorẽ duxerat. Bubacar is eſt, quem ferunt inter purpuratos patres relatum eſſe, adq́ ſummũ apoſtolatus apicem nequicquam aſpirauiſſe. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis præfecti militum erant. Ii ſinguli ſingulos habent geſtorum traditionumq́ ſuarum codices. Ob eam rẽ diſcors admodum id genus fœdiſſimũ, inter ſe concertant, aliꝭs alia affirmantibus: multifariam enim diuidunt, nec ſatis ſciunt cui potiſſimũ credant, mutuiſq́ ob id cædibus ſe cõficiũt ceu belluæ, his addicti hæreſibus ac falſis opinationibus pẽſiq́ nullius.

Nomothetæ Turcarum

De ſecta Mahumetis. Cap. XIII.

NVnc uero denarrabimus mores ac ſectam Mahumetis. Igitur in excelſiore turris parte eſt locus patens in circuitu faſtigium turris extra ambire uolentibus. Mox cõpertũ fiet uobis, quibus uſi ſint dolis, ut carauanæ impoſturã facerẽt. Primo ueſperi quo illò deueneramus, ut uiſeremus Mahumetis ſepulchrũ, dux agminis ad ſe accerſiri delubri, id eſt Meſchitæ antiſtitem iubet, eumq́ in hunc ferme modũ alloquitur: Eò ueniſſe ut uiſeret Nabi, quæ uox prophetã Mahumetem ſignificat, corpus: pretium eius rei ſaraphorũ fore quaterna millia: parentes ſe habere nullos, minuſq́ germanos, ſorores, cõiuges natoſq́: neq́ ſe illò contendiſſe commerciꝭ cauſa, ut aromata, aut baccar, & id genus monilia præſtinaret: profectioni cauſam dediſſe deſiderium ſeruandæ animæ, amoremúe comparandæ ſalutis: ob id ſe ardere deſiderio uiſendi corporis prophetici. Ad hæc præfectus delubri, Sidi appellant, quaſi lymphatus reſpondit: Audéſne his luminibus, quibus tot patraſti ſcelera, eũ uelle conſpicari, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rurſum dux noſter: Domine rex uerũ dicis, ſed abs te unum liceat impetraſſe, ut uideam prophetã: quo uiſo, in eius gratiã effodiam mihi mox lumina. Side uero reſpondit: Cuncta tibi aperiã princeps, Nemo it inficias quin hic propheta noſter uitam exuerit: qui ſi uoluiſſet, potuiſſet quidem apud Mecham decedere: uerũ ut inopiæ ſpecimẽ præ ſe ferret, eoq́ nos inſtrueret exẽplo, hic quàm alibi maluit rebus humanis exui: illicoq́ in deorum ſedes relatus eſt ab angelis, adeoq́ in cœlũ ueluti compar receptus eſt conſeſſum. Et iterum dux noſter ad templi præfectũ: IESVS CHRISTVS MARIAE filius ubi eſt? At Sidi: Ad Mahumetis pedes. Ad hæc dux noſter reſpondit: Sufficit, ſufficit, nolo plura ſcire.

Sidi

Impia perſuaſio

ra ſcire. Poſt hæc delubro egreſſus dux cõuerſus ad nos infit: Reſpicite pro qua re terna millia ſaraphorũ prodigere uolebam. Eadem die ueſperi hora ferme tertia noctis, ex ſenioribus Mahumetanæ ſectæ decẽ forte uel duodecim carauanam ingreſſi ſunt: ea enim ad iactũ lapidis ab urbis porta cõſtiterat. Ii igitur inclamare cœperunt huc atq; illuc curſitantes ceu fanatici, Mahumetes dei nũtius reſurget: ô propheta, ô deus, Mahumetes reſurget, parce mihi deus. Exciti his inclamationibus dux noſter noſq;, arma expedire cœpimus, rati Arabas eſſe, qui direpturi carauanã aduentaſſent, percunctantes quidnã rei eſſet, quidue inclamarene: quoniã non aliter tumultuabantur, quàm nos Chriſtiani, quũ inopinato reſcimus factum eſſe miraculi quippiam. At ſenes reſponderunt: Num cõſpicitis fulgorem qui è ſarcophago prophetæ Mahumetis effulſit? Ad hanc uocem dux noſter: nihil, inquit uideo: noſq; percunctatus eſt, uidiſſemus ne quippiã. Reſponſum eſt à nobis, nihil uidiſſe nos. At unus ſenũ: eſtisne, infit, mancipia, id eſt mamaluchi? Huic rurſum dux: ſumus ſanè mancipia. Tunc ſenex: uos domini nequitis cœleſtia cõſpicari, utpote neophyti, inq; noſtra fide nondum firmi. Ad hæc noſter dux reſpondit: O inſani, daturus eram aureorum terna millia, mehercle dabo nunquã, canes canibuſq; prognati. Noueritis itaq; non ſplendorem è ſepulchro emicuiſſe, ſed ſenes ignem flammamq; cõmentos eſſe, ut ſub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id ſplendoris contigiſſet. Ob eam rem iuſſit dux, ut de cætero nemo noſtrum delubrũ iniret. Id etiam explotatum uobis fiet, adiuratiſſimeq; uobis adſtruimus, inibi ferrum calybemue haud eſſe, minuſq; magnetem, nec propius montem quàm ad quartum lapidem eſſe. Nos illic tridui morã egimus, cauſa reficiẽdi agminis. Ad eam urbem cõmeatus omneq; annonæ genus ex Arabia felici, abq; Babylone, Cayrum uocant, nec nõ Æthiopia cõportantur mariq; aduehuntur Erythræo, à quo urbs abeſt itinere quatuor dierum.

Præſtigia

Quomodo itur ad Mecham. Cap. XII.

POſteaquam ineptiarum deliramentorumq; ac nugarum Mahumetis ſatietas, imò faſtidium nos cepit, decreuimus progredi, iterq; cœptum perficere duce piloto, qui itineris curſum moderabat̃ pyxide ac pagina marina, ut ſunt ſulcãdi æquoris peritiſſimi. Auſtro igit̃ ferebamur, puteũq; elegantiſſimũ offendimus: inde enim immẽſa aquarũ ubertas deriuabat: eius fontis incolæ autorẽ memorãt diuũ Marcũ euangeliſtã architecto deo quũ ea regio ſiccitate incredibili exaruiſſet: is ab agmine noſtro epotus eſt. Nollem tamẽ obliuioni tradere, quæ cõperi in mari cognomẽto Arenæ: id à nobis prius repertũ eſt quàm Iudæorũ montẽ nacti eſſemus. In mari igitur huiuſmodi arenoſo iter quinque dierũ ac noctium habuimus. Iam iam uobis innoteſcet, cuiuſmodi mare exiſtat. Ea ſunt arua patẽtia, quæ arenis ſtrata ſunt albicantibus pollinis inſtar. Si quò ſiniſtro pede uſu eueniret, ut ij

Pilotus

Arenoſi maris pericula

qui illàc iter agũt Auſtro ferrentur, ut ſeptentrione aguntur, ſabulo obruti occumberent omnes. Nam etſi proſperis uehebantur flatibus atro tamen turbine ſabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è cõſpectu interuallo decẽ paſſuum alter alterum non conſpiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur ca ueis incluſi ligneis, inq́ eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui nõ aliter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur: & ibi ſiti exanimati ſunt complures: alij interiere ob hauſtos plus iuſto latices, quũ fontis facta fuiſſet poteſtas tantum aquæ biberunt, ut crepuerint medij. Et illic fit

Momia Momia. Vbi uero à ſeptentrione flant uenti Eteſiæ, tũc arena tollitur in altum, in montemq́ conglobata fertur. Is mons Sinai montis eſt brachium. Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ ſunt manu & arte elaboratæ: ia nuam ipſi appellant. Ad læuam dicti montis in faſtigio antrũ eſt, ad quod patet aditus porta ferrea. Comminiſcuntur quidam, eò loci Mahumetem contẽplationi uacauiſſe. Illic noſtris auribus ingẽs ſtrepitus, clamorq́ horridus inſonuit: nam prætereundo montem prædictum tantũ diſcriminis ſubijmus, ut uix nos euaſuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo iter egimus dierum decem, bisq́ cum quinquaginta millibus Arabũ præliati ſumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant bella, concertantibus inuicẽ germanis, uter eorũ regno Mechæ potiri deberet,

De forma & ſitu Mechæ, & quur illuc contendant Mahumetani.

CAPVT XV.

IAm tẽpus appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil diſſeramus, quidnam ſit, quomodòue ſituetur, quíue illi moderentur. Vrbs eſt elegantiſſima, cultaq́ magnopere: quippe quæ ambitu ſenum millium ædium continetur. Domus ſunt incolatu optimæ, æque ac noſtræ, uiſunturq́ nonnullæ trium aut quatuor millium aureorũ impenſa. Vrbs mœnia non habet. Ad geminum ferè ſtadium ab urbe nacti ſumus montem, ubi uia erat ui inciſa, ea ducebat ad ſubiectam planiciẽ. Vrbis mœnia ſunt montes, quibus quaquauerſum uallatur: quadruplicẽ habet aditum. Moderator urbis & ipſe Sultanus eſt, è quatuor germanis unus, ex ſtirpe Mahumetana, paretq́ Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres diuturniore prælio certant. Igitur octauadecima Maij Mecham inijmus urbẽ. Ingreſſus patuit ab ea parte quæ ſeptentrionem reſpicit: mox per decliuũ locum in planiciem deuentũ eſt. Ad meridionalem partẽ montes bini ferme ſe complectuntur, diſcreti anguſto interuallo: eà itur ad Mechæ portũ. Quà uero ſol oritur, uiſuntur montis fauces inſtar conuallis cuiuſpiam. Illàc iter pateſcit ad eum montem, ubi Abrahæ & Iſaac patriarchis ſacrificãt. Is mons ab urbe abeſt ad octo uel decem millia paſſuum. Altitudine cõſurgit terni iactus lapidis, conſtátque non marmore, ſed neſcio quonã lapide

colore ab marmore diſſimili. In faſtigio montis eſt delubrum, Meſchitam uocant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices ſunt geminæ ciſternæ, quæ incorruptas ſeruant aquas: altera carauanæ Babylonis, altera Damaſcenis camelis latices propinat. Aqua eſt pluuia, procul'q; illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, quum opportunum erit de more ſacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaq; urbe inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ ſpatio dierum octo nos præuenerat: neque eà uenerat, quà nos iter feceramus. Carauanā huiuſmodi ſexaginta quatuor millia camelorū complebāt cuſtodibus mamaluchis centum. Id in primis innoteſcet uobis opinione cunctorum, urbē memoratam deum maximum diris maledictionibus eſſe execratum, argumento quod nullius eſt ferax fructus, cunctarum'q; regionū infœcundiſſima. Aret comprimis aquarum indigentia: adeoq; in immenſum aquarum pretium excreuit, ut duodenis denarijs tantillū aquæ emere nequeas, quo ſitim unius diei expleas. Iam ſubijciam quo nam modo uictitent. Plerunq; ex Babylone, ſiue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus illò mari Erythræo cōportantur, portu præſertim inſeruiente, cui Gidæ nomen eſt: is abeſt ab Mecha quadraginta mille paſſibus. Commeatus ſuppeditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & Æthiopia. Illic comperimus peregrinorum numerum maximum: Alij ex Æthiopia. ex utraque India alij, ex Perſide alij, alij ex Syria profecti erant, Nuſquam profecto frequentiorem uidi populum, quantum mora uiginti dierū perſpicere licuit. Ii uarijs de cauſis illò acceſſerant: commerciorum alij cauſa, nō nulli ut uotū abſoluerent, ignoſcentiarū cauſa eò contenderant, in quibus ignoſcentijs mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

Carauana

Mechæ ager ſterilis.

De commercijs Mechæ. CAP. XVI.

PRimum omnium de mercimonijs quæ illò cōportantur dicemus. Ex India maiore, quæ eſt intra extraq; Gangem fluuium, baccæ, id eſt uniones, & id genus monilia aduehuntur, affatimq; aromatū: & præſertim ex ea urbe Indiæ maioris, cui nomen eſt Bangellæ, panni goſipini ſericique ducuntur. Æthiopia etiam ſua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam urbem famigeratum eſſe emporium omnium ferme rerum, baccarū, monilium, aromatumq; omne genus, ſerici, goſipini, ac unguentorum, quæ ſuauiſſimū fragrant odorem, quorum omnium ſumma eſt ubertas, & copia incredibilis.

De ignoſcentia ſiue indulgentijs Mechæ. CAP. XVII.

TAndem redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum cauſa illò contendunt aduenæ. In urbe media delubrum inſtar coloſſei Romani, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore ptocerioribúsque lapidibus, ſed ex coctis lateribus: Amphitheatri inſtar nonaginta, aut ſanè

Templum Mechæ

centum

centum portas habet,eſt que concameratum:ingreſſus deſcenſu ſcalarum duodecim graduum patet hinc & hinc,In propylæo monilia tantum uendũtur.Ingreſſis undique auro obducti parietes effulgẽt ſplendore incomparabili.In inferiore parte templi, id eſt ſubtus loca concamerata, ingens hominum turba:nam inibi ad quatuor,uel quinque hominum millia nõ niſi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluiſculum odoriferum,quo humana corpora condiuntur.Inde ad Mahumetanos ferme omnes traducuntur odoramenta. Excedit enim omnẽ fidem,quàm inenarrabilem ſuauitatis odorem fragrent ea unguenta,non aliter quàm ſi fores in myropolio,quod caſtorem & id genus fragrantiores odores redoleat. Vigeſima tertia Maij indulgentiæ in delubro cœptæ ſunt erogari. Quonam modo id fiat iam iam referabimus. Delubrum in meditullio patet abſque imbricamento,inq; medio eſt turris,circumquaque ſenum paſſuũ magnitudine:ea ſerico panno obuoluitur,ſupraq; uiri unius altitudinẽ non exurgit. Turrim ineunt porta argentea:utrinque ſunt balſamo,ut ferũt, oppleta uaſa:ea uiſendi poteſtas fit omnibus in die pentecoſtes.Memorantq; incolæ,id balſami partem eſſe theſauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris teſtudinem poſitum eſt ferrum inſtar oræ orbiculatum, idemq; terebratũ,cuiuſmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vigeſima tertia Maij frequẽs populus cœpit horis antelucanis ſepties turrim ambire,deoſculando ſingulos angulos,eoſdemq; identidem palpant. Ab hac turi ad decẽ uel duodecim paſſus eſt turris altera inſtar ſacelli noſtro more extructi:ea ternos uel quaternos habet aditus.In turri media poſitus eſt puteus, qui agitur in profundũ ad brachia quaſi ſeptuaginta. Is aquas ſalnitro infectas emittit.Puteo præfecti ſunt circiter octoni homines toti populo aquis hauriendis:& ubi frequens populus ſepteno ambitu priorẽ turrim circundedit,propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præfatur,Sit in dei honore:deus indulgens mihi dimittat paccamina. His prolatis,qui aquam hauriũt ternas aquæ lagœnas ſingulis pueteo hærentibus infundunt, totumq; hominem à uertice uſque ad calcem abluunt. Madeſiunt omnes,etiam ſi ſerico amicirentur. Tunc ſomniant ineptiores ac deliri infuſo latice ſe eſſe ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ ſceleroſi abſumere reatus puteum. Adſtruunt etiam, priorem turrim quã ſupra memorauimus, ſeptemplici circuitu ambitam eſſe primam domũ, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eũ montem,quò præmiſimus eos profectos eſſe ſacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rurſum Abrahæ ad montis radices ſacrificant.

De ritu ſa

De ritu ſacrificandi apud Mecham, CAP. XVIII.

QVia plerunq; generoſos animos noua delectant, accenditurq́; quiſque optimus ad magna ſubeunda horum narratu, ob id ut magnanimis fiat ſatis, compendioſius quantum quibo, eorum ſacrificandi ritum ſubijciã. Igitur ſacrificaturi, alij ternos, quaternos alij, ſenos nonnulli uerueces mactant, adeoq; laniena madet, ut ſupra terna millia huiuſmodi pecudum cõfecta fuerint: quà ſol emergit iugulantur, mox in opibus in dei gratiam erogantur: nam ingens, eademq́; incondita egentium turba aderat, utpote triginta millium, qui humo egeſta foueam agunt, inq; ea exuſcitatum ignem camelorum excrementis alunt, torrentq; elargitas carnes, eiſdemq́; aſſatis ueſcuntur. Ego uero crediderim inedia cõpulſos, non uoti gratia egentes huiuſmodi illò profectos eſſe: adducorq́; ea coniectura, quod nobis ingens cucumerũ copia erat: abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebãtur: illis nẽpe cortice dempto ueſcebamur: ſiliquas uero extra tabernaculum, ut aſſolet, proijciebamus: at inopes numero quadraginta uel quinquaginta correpturi cortices mox aderant, interq́; eos iurgium ingens uiſebatur ſuſcipiẽdarum ſiliquarum cauſa, parúmque à digladiatione aberant concertantes, utri eorum priores legerent ſiliquas uel ſabulo infectas. Ob eam rem in eam deuenimus opinionem, quod eximendæ famis, non abluendorum reatuum cauſa eò aduenijſſent. Poſtridie eius diei eorum Cadi (is eius loci eſt apud *Cadi concio* eos, cuius ſunt apud nos uerbi dei concionatores) montem ſummum concionaturus ad ſubiectum populum conſcendit: nam circiter horæ ſpatium incolarum lingua concionatus eſt. Concionis ſumma erat, ut obortis lachrymis peccamina deflerent, pectora plangentes: ipſeq́; uoce ſublatiſſima hæc ſubdebat: O Abraham dilecte dei. Et rurſum: O Iſaac à deo electe, eiuſdemq́; amice: deúmque pro Nabi populo exora. His dictis continuo gementium uoces exaudiebantur. Habita concione rumor increbuit, Arabum manum numeroſiſſimam, utpote uiginti millium aduentare. Quo nuntio icti qui carauanam agebant, actutum quaſi lymphati in urbem Mechæ diffugiunt. Ad ſextum uſque lapidem ab Mecha Arabas direpturos carauanam ueniſſe nuntiabatur. Ob id & nos tutò in urbem Mechæ dilapſi ſumus. Verum dum pedum ſtruimus circiter medium iter, id eſt, inter montem & Mecham, à nobis deſpicabilis paries repertus eſt, latitudine quaternorum cubitorum. Circum parietem prætereiens populus calculis ac lapillis ſolum conſtrauerat. Huius cauſam hanc eſſe referebãt. Quum, uidelicet, diuus Abraham à deo iuſſus eſſet, ut filium mactaret immolantium ritu, ut præceptorum dei amans fertur natum Iſaac monuiſſe, ut imperata dei capeſſiturus ſe ſequeretur. Sequenti parentem nato Iſaac ementita & chari cuiuſdam forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete aſtitiſſe, percunctatumq́;

tumq́;

tumq́ꝫ fuiſſe amici appellatione, quó nam contenderet. Reſpondenti Iſaac, ſe ad parentẽ proficiſci,qui eum opperiebatur:ad hæc hoſtẽ humani generis reſpondiſſe memorant,gradum reuocaret, quoniam ſi pergeret iter perficere,ſacrificaturũ eum parentem Abraam eſſe: ferunt Iſaac hoc monitu dæmonis haudquaquam perterritum dixiſſe dæmoni,ſineret parentem exequi imperata dei, poſtquam deo ſic erat complacitum. Hoc reſponſo narrant euanuiſſe dæmonem. Verum progreſſo nonnihil Iſaac,rurſum alterius chari accepta perſona,dæmonẽ itidem monuiſſe aiũt,ne,uidelicet,obſequeretur parenti,mactare eum paranti. Tunc ferunt Iſaac ira percitum lapillo impacto dæmonis frontem conſauciaſſe.In cuius rei monimentum illàc iter agẽs populus,ubi propius parietem acceſſerit,iacere in murum calculos conſueuit: inde'q́ꝫ in urbem ſe recipiunt.Dum iter agimus,cœlum inumbrabant palumbes innumeri.Aiunt auitia huiuſmodi à uolucre illa traxiſſe genus,quæ Mahumeti in aurem loquebatur,ſub uelamento ſacri pneumatis.Inerrant dicti palumbes uicis,ædibus,taberniſq́ꝫ ipſis frumentarijs,milij ac orizæ:uixq́ꝫ licet eos abigere: occidere uero aut capere huiuſmodi palumbes propè capitale cenſetur.Arbitrantur enim incolæ,ubi memoratæ aues uapularẽt, orbem totum ruiturum:ob id impenſa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ,quos Monocerotas appellant,qui fermè alibi non uiſuntur. CAP. XIX.

AB altera delubri parte ſepta uiſuntur, ſiue clauſtra mauis appellare:in his unicornes gemini aſſeruantur,locoq́ꝫ miraculi populo ſpectandos præbent. Nec ab re: res eſt miratu digniſſima: ſunt enim eiuſmodi,ut illico denarrabimus. Alterum eorum,quem conſtat longe proceriorem eſſe,pullo equino triginta menſes nato haud abſimilem crediderim.Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alter, utpote anniculus,ac equino pullo ſimillimus:eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtellini: caput cerui inſtar:collo nõ oblongo,rariſſimaq́ꝫ iubæ,ab altera parte ſolum dependentis. Tibias habet tenues,eaſdemq́ꝫ graciles admodum hinnuli modo. Vngulas anteriorum pedum bifidas habet,caprinos pedes fermè referentes. Tibiarum poſteriorũ pars exterior uilloſa eſt,piliq́ꝫ plurimi. Sanè id animal ferũ uidetur,uerum ferociã neſcio qua comitate condiuit. Eos unicornes quiſpiã Sultano Mechæ dono dedit,ceu rem inuentu rariſſimam,eandemq́ꝫ pretioſiorem. Aduecti ſunt ex Æthiopia ab Æthiopũ rege,ut eo munere neceſſitudinem coniunctiſſime cum Sultano Mechæ profecto iniret.

Vnicornes

De nonnullis apud Mecham contingentibus,deq́ꝫ Zida Mechæ portu. CAP. XX.

HOc loco peropportunũ uidetur ea recenſere, quæ in re ſubita acerrimũ præ ſe ferunt ingenium: ubi ipſa ingruens neceſſitas, cuius ſunt ama-

riſſimæ leges, ſic fiendum perſuaſerit. Illud mihi uſu euenit, operæcꝫ pretium fuit, ut fugam meditans, clanculum ab Mecha diſceſſurus uirum me explicuerim. Igitur cum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuiſſet negotium, in emporio attentius me obſeruans Mahumetanus quidā, Chriſtianum eſſe nouit: propterea his me uerbis percontatus eſt lingua patria, Inte mename, id eſt, unde es tu? cui ego, Mahumetanus ſum. At ille, uerū nō dicis: cui ego, per Mahumetis caput, ſum Mahumetanus. Rurſum Mahumetanus ille, Veni domum meam: quare ſequutus ſum hominē. Is ut domi fuit, cœpit me Italorum lingua percontari, unde nam eſſem, adſeuerās me noſſe, ſubdensqꝫ me Mahumetanū haud eſſe, adfirmans Genuæ ac uenetijs fuiſſe aliquādo: & ut dictis fidem faceret potiorē, nonnulla memorabat quę præ ſe ferebant eum uera locutum eſſe. Hoc intellecto, faſſus ſum ingenue me Romanū eſſe, ſed Mahumetanæ fidei initiatum me eſſe in urbe Babylonis Mēphitica, factumqꝫ ex mamaluchis unū. Hoc audito, uiſus eſt mamaluchus ex denarratis nō mediocrē cepiſſe uoluptatem, ob id honore me proſequebatur inſueto. Verum quia cordi hæſerat mihi lōge ultra progredi uelle, Mahumetanum percontabar, eſſet ne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius totus ferme orbis meminerit: ſciſcitabarqꝫ ab homine, ubi nam eſſet baccarum ac margaritarum, & id genus monilium, aromatúmue ingēs, ut ferebatur, copia: & item ubi eſſent tot mercimonia, quæ illò comportari dicebantur: eoqꝫ omnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertū fieret mihi, qua de cauſſa illic cōmercia, ut ſueuerant, non uigebāt. Et quia percontando hominem, in cauſſa eſſe Luſitaniæ regem, ceu maioris partis illius oceani moderatorē, Erythræiqꝫ ac Perſici ſinus dominum minime dixi: ſuppreſſa ex compoſito regis mentione, ipſi mihi attentiore animo ueluti explorabundus, cœpit ex ordine cauſam exponere, cur nundinis non intereſſent commercia exercētes, inqꝫ unum Luſitaniæ regem cauſam reijciebat. At ego, ubi eius regis meminit Mahumetanus, de induſtria regis famam carpere cœpi, ne in eam opinionē Mahumetanus deueniret, ut gratū haberē, quod illò cōmercij cauſa contenderent Chriſtiani. Mahumetanus uero ubi perpendit me ex profeſſo Chriſtiani nominis hoſtē eſſe acerrimū, honorificentius etiā ſolito me excepit. Et rurſum ex ordine cūcta denarrabat. Doctus omnia, amici appellatione eum rogitabam, hæc Mahumetanorum lingua ſubdens, Menaha menalhabi, id eſt: oro te ut mihi aſſiſtens, me inſtruas quo nam modo hinc abſcedere clanculum queā, iuratiſſime adfirmans me iturū ad eos reges qui Chriſtianis forent infenſi, Mahumetanoqꝫ inſinuabā, ſcire me nonnulla arcana, eaqꝫ tanti penſi, quæ ſi comperta forent ipſis regibus, nulli dubium fore, quin abuſqꝫ Mecha continuo me accerſerent. Suſpēſus uerborū horum ſumma expectatione Mahumetanus, Quid, inquit, artis te precor noſti? Cui ego, fabricandis tormentis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes

Ludouici diſſimulatio.

Explorandi ſolertia.

uſq; laudetur, qui te talem huc miſit uirum, ut deis Mahumetanis inſeruias. Propterea duce eo in eius ædibus delitui ſimul cum ſua coniuge, precibusq; abs me contendebat, ut à duce noſtro impetrarem, ut ſibi liceret circiter quindenos camelos omnifariam aromatũ onuſtos haud perſolutis uectigalibus à Mecha abducere: pro huiuſmodi enim abducendis mercimonijs Sultano ſaraphi triginta debebantur. Ego uero Mahumetanũ in ſpem certiſſimã induxi abducendorum camelorum uel ſi centeni forent, & hoc adſtruebam licentiore mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabã, ut mihi tuto in eius ædibus eſſe liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti ſui cõpos, gaudebat plurimũ, cœpitq; ob eam rem me cuncta docere, monuitq; ut ad regẽ quendã maioris Indiæ regni de Decham me reciperem. Huius regis ubi opportunũ duxerimus, mentio fiet. Itaq; pridie quàm Carauana abſceſſerit à Mecha, memoratus Mahumetanus iuſſit me in penitiore ædiũ ſuarũ parte deliteſcere: poſtridie eius diei horis antelucanis buccinator Garauanæ ſono tube cunctos mamaluchos admonebat, ut inſtratis equis iter ſuum Syriam uerſus dirigerent: differentibus aut abnuentibus ex edicto mortẽ minitabatur. Vbi ea uox meis inſonuit auribus, illico inceſſit me mẽtis horror, ac animi perturbatio tanta, ut cõtinuo cœperim prehenſare, ac precari hoſpitis Mahumetani uxorẽ, ne me proderet, gemebundusq; deũ maximũ exorabã, ut me ab hac interturbatione metúque maximo aſſereret aliquando. Ea die quæ Marti dicata eſt, Carauana, id eſt camelorum agmen, à Mecha abijt, me deliteſcente in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus autẽ Carauanã ſequutus eſt: uerũ prius nõ diſceſſit, quàm coniugẽ monuerit, ut die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanam, quæ à Zida portu Mechæ in Indiam profectura erat. Abeſt enim à mecha is portus quadraginta mille paſſibus. Dũ latui, quanta me exceperit mulier comitate, pro meritis minime referre poſſum. Ad id accedebat, quòd ſpectatæ formæ mahumetani neptis uirguncula annos nata quindecim, flos ipſe, plurimũ quaſi me deperiret, ad mutuũ amorẽ blãdiuſcula allectabat. Verum per id tempus ingruente uitæ diſcrimine, præ metu ac formidine Venus propè emortua erat, propterea uitam ſpõſis ac pollicitationibus amatæ præferendam eſſe duxi. Igitur die Veneris proxima circiter meridiẽ abij Carauanã Indicã ſequutus, nocteq; intẽpeſta peruenimus ad ruſculũ quoddam Arabũ, & ibi quod ſupererat noctis abſumpſimus, uſq; ad proximũ meridiem. Poſtridie iter cepimus Zidã uerſus, eoq; deuenimus ſilẽtio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla, ſed ædes ſũt conſpicuæ, Italis haud abſimiles: earum elegantiã prudẽs prætereo, ut breue faciam. In urbe huiuſmodi uigẽt magnopere cõmercia, illò cõfluẽtibus omnibus propemodũ nationibus, præter Iudæos ac Chriſtianos, quibus nephas eſt eò proficiſci. Simul ac urbẽ inij, cõtendi ad delubrũ eorũ, Meſchitã ipſi uocant, & illic nactus ſum inopũ egentiumq; cateruã maximã, utpote numero

Zida

uiginti quinqꝫ millium. Hi opperiebantur quempiã nautam, quo duce in patriam repedarẽt: uiſis egentibus delitui in delubri angulo, & ibi ſtratus humi diebus quindenis morã trahens ueluti languens, plorabundus querulas ſubinde emittens uoces ægritudinẽ ſimulabã, quaſi affligarer ſtomachi, uel corporis languore quopiam: exciti mercimonia exercentes ad gemebundã uocẽ, pauperes percontabantur quis nam mortalium ille eſſet, qui eas ederet lugubres uoces. At inopes qui hærebãt lateri meo, Eſt inquiunt, miſer Mahumetanus, qui animã eſt efflaturus. Veſperi autẽ poſt primã facem egrediens delubro eſculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitaſſem ea poteſtis coniectura aſſequi, quod ſemel in die tantũ comedebam, neqꝫ opipare, ſed quidẽ frugalius ꝙ quis autumare poſſit. Vrbi moderatur Sultanus, Babylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verũ ut præmiſimus, Babylonico paret. Non operæpretiũ cenſeo, ut denarrandis huius urbis moribus ac ritu diutius inſiſtam, quando certe cõſtat eos Mahumetanos eſſe. Solum eſt infœcundum admodũ, aquarũ uero præſertim potu ſuauium ſumma eſt caritas, ædes pelago alluuntur. Ibi quicquid eſt quo humanior uita carere non poſſit inuenitur, ſed aliunde aduehitur, & comprimis ex Babylone urbe Nilotica, ac ex perbeata feliciqꝫ Arabia, compluribuſqꝫ locis alijs. Illic ob cœli inclementiam ægreſcunt plerunqꝫ humana corpora. Sunt propterea ibi fermè ſemper lãguentium cateruæ. Vrbs ædium quingentorũ ambitu cõtinetur. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Perſidẽ profecturus erat, ut & mihi eòdem eũdi faceret poteſtatẽ. In portu iecerant ancoras cẽtũ fermè liburnicæ, ſi celoces cymbaſqꝫ & id genus actuarias naues perceſeas. Itaqꝫ trãſacto triduo, uẽto uela dãtes, Erythræũ mare ſulcare cœpimus

Quur mare Erythræum ſit importuoſum, ſulcariqꝫ nocte non poſſit, Cap. XXI.

SAtis eſt in confeſſo omnibus, quòd dictũ equor non eſt rubrũ, ſed inſtar reliqui æquoris: Nos igitur pelago cõmiſſi, maria ſulcauimus uſqꝫ ad occaſum ſolis: interdiu tantũ nauigabile eſt mare, noctu cõquieſcunt tantiſper nautæ, donec ad eam inſulã quæ Chameran dicitur, peruentũ eſt: deinceps itur tutius. Quur noctu ſulcari nequeat, id cauſſæ afferunt, quòd aridis ac ſcopulis breuibuſqꝫ frequens eſt mirãdum in modum mare, ob id opus eſt diuturniore ſpecula è ſuperiore parte mali præuidentibus diſcrimina nauitis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, deqꝫ eius fœcunditate, Cap. I.

POſtquam de moribus populorum, deqꝫ urbium ac locorum felicis Arabiæ ſitu ſatis ſuperqꝫ diſſeruimus, quantum nobis licuit perſpicere, non abſonum eſſe uidetur, ut minore ꝙ quibimus immotatione, quæ ſuperſunt expediamus. Tranſactis ergo ſex diebus, ad urbẽ per

uenimus nomine Gezan. Ea portũ habet commodiſſimũ, eũdemq́ elegantiſſimũ. Illic enim offendimus ſupra quadraginta quinq; diuerſarũ regionũ liburnicas. Vrbs litori adiacet, principiq́ Mahumetano paret. Ager ferax eſt modo Italici ſoli, fert in primis mala cydonea, punicaq́, ac Aſſyria, & optimas uuas, perſica, pepones, nuces, perſica, roſas, flores multiplices, cucurbitas, poma citrina, allium, cepas, diceres paradiſum uoluptatis: incolæ pleruq; nudi agunt: in reliquis more Mahumetanorum degũt: ibi etiã ſumma eſt ubertas carnium, rei frumentariæ, hordei, milij albicantis, dora ipſi appellant: eo enim ſuauiſſimus conficitur panis: tridui mora inibi commeatum ſumendorum gratia abſumpta eſt.

De nonnullis populis qui Banduin dicuntur, Cap. II.

ABeuntes ab urbe Gezan itinere quinq; dierum, nauigamus læuorſum in cõſpectu tellurẽ ſemper habentes: & ubi à nobis cõſpctæ ſunt ædes quæpiã, mox eſculenta ſumpturi in terram deſcendimus numero fermè quatuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis poſſe: uerum operam luſimus. Pro reſpõſo iacti ſunt funda lapides. Id genus appulſis inhoſpitale admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiſcũ manũ eminus conſeruere, fundis lapides uibrantes: horæ ſpatio concertatum eſt: ex illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effuſiſſime diffugere. Inermes erant, ſi fundas excipias, nudiq́ agebant: diffugentibus ipſis, gallinas uitulosq́ opimos ſuſtulimus. Intra horas ternas ecce frequens continentis incolarum turba, utpote ſexcentum: quibus conſpectis, uiſum eſt nobis referẽdum eſſe gradum, redeundumq́ ad liburnicas eſſe.

De inſula maris Erythræi, Camaran nomine, Cap. III.

EAdem die iter cepimus uerſus inſulam quandam cui Camaran nomen inditum eſt. Ea ambitu decem mille paſſuum patet. In ea uiſitur oppidũ ædiũ fermè ducẽtarũ. Ab Mahumetanis colitur, in ea aquarum carniũmue copia eſt, ibiq; ſal elegantius quàm unquam conſpicatus ſim. Ad continẽtis latus portus, abeſtq; ab ipſo continenti octonis millibus paſſuum. Ea paret Sultano Amaniorum, id eſt, felicis Arabiæ. Illic bidui mora ſumpta, uerſus oſtiũ Erythræi maris iter cepimus duorũ dierum itinere. Noctu iterdiuq; ſulcatur id æquoris. Nec ab re id dixerim, quandoquidem ab ea inſula uſq; ad Zidæ portum noctu tuto nauigari mare rubrũ nequit, ob breuia ac frequentiores ſcopulos. Vbi uero ad oſtium pelagi peruentum eſt, inter ſepta ſiue clauſtra quæpiã eſſe uidebamur, oſtio non plus ternis millibus paſſuum patente. Dextrorſum uero continens uiſitur eminens altitudine decem paſſuũ: ſed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. Ad læuã aũt dicti oſtij conſurgit mons eminentiſſimus, idemq; ſaxeus. Circiter uero medium oſtium apparet inſula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni habitatore uidua, Proficiſcentibus Zeilam iter eſt dextrorſum: Aden uero

euntibus

eũtibus læuorſũ iter accipiẽdũ eſt. Eà nos profecti ſumus in cõſpectu tellurẽ ſemper habentes, ex Bebmendo uidelicet in Adẽ itinere bidui mediæq́ꝫ diei.

De urbe Aden, deq́ꝫ nõnullis eorum erga appulſos negotiatores moribus, Caput IIII.

HAc urbe non memini uidiſſe munitiorem, in contĩnẽti præſertim haud inæqualis ſoli: geminũ latus ſepiũt mœnia: quod ſupereſt, montibus oc cluditur, inq́ꝫ eis quinæ ſunt arces: in ſolo æquali eſt urbs, ambitu ſex mille æ diũ cõtenta: cõmercia in nundinis noctu hora ſecunda ob nimios, qui ſæuiũt interdiu, æſtus exercent. Prope urbem ad lapidis iactũ mons eſt, inq́ꝫ eo arx ſita eſt. Ad radices aũt montis conſidunt naues: urbs profecto elegans eſt, & totius felicis Arabiæ urbiũ pulcherrima. Illò ceu ad famigeratum emporiũ ex utraq́ꝫ India, Aethiopia ac Perſide exercentes mercimonia nauali itinere confluunt. Itidem agunt, qui ad Mechã frequentes contendũt: uerũ ſimul ac liburnicæ portũ appulerint, adſunt præfecti uectigalium percontantes unde ſoluerint, quid'ue conuehant merciũ, quantũq́ꝫ temporis ſulcando maria ab ſumpſerint, & itẽ quot homines ſingulæ celoces tulerint. His exploratis, con dicto malũ, uela & id genus armamẽta aſportãt aliò, ut illinc abeundi, haud perſolutis uectigalibus, exempta ſit occaſio appulſis. Poſtridie illius diei, quo illuc appulerã, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes in didere. Huic rei occaſionẽ idolorũ cultor quidã præſtitit, qui me his quaſi uer bis cõpellauit, Canis, inquit, Chriſtiane, cane natus, exaudito Chriſtiani no mine, Mahumetani illico me corripiunt, correptũq́ꝫ trahunt ad eum, qui Sul tani uicaria fũgebatur opera: moxq́ꝫ cõciõe aduocata, ſciſcitabatur ab his qui ad conſiliũ adhibiti fuerant, utrum leto tradẽdus forem, ueluti Chriſtianorũ explorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniã cædiũ humanarum expers ad huc dicebatur: itũ eſt in eam ſententiã, ut prius morti haud traderer, q̃ꝫ moni tus Sultanus fuiſſet. Igitur ſortiũ beneficio ſeruatus ſum, in cuſtodia habitus diebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendẽte ferro põdo librarũ duo de uiginti. Perẽdino die quo capti ſumus, ad eum, qui de perduellione inqui rit, accurrerũt cõplures Mahumetani minarũ pleni, qui nando ſuperioribus diebus Luſitanorũ manus effugerant, peſſundatis eorũ celocibus: ob id cædi bus Chriſtianorũ inhiantes, ſanguinẽ noſtrũ expetebant, adſeuerantes idẽ tidẽ nos Luſitanorũ exploratores eſſe: uerũ nõ defuit ſupernũ auxiliũ nobis: nam qui nos cuſtodiendos ſuſceperat cuſtodiarũ præfectus, conſpectis lym phaticis Mahumetanis, ratus uim ſubeſſe, ualuas occludit, ſtatimq́ꝫ obdit peſſulum. Tranſactis uero quinis ſupra quinquaginta diebus, Sultanus nos ad ſe duci iubet: eò enim bini unico cameli compediti pedicis ferreis uecti ſu mus: nec ante ad Sultanũ peruentũ eſt, q̃ꝫ dierũ octo itinere conſummato. I taque Sultano in urbe cui Rhadæ nomen eſt ſiſtimur: tunc enim rei bellicæ princeps operã dabat, delectũ triginta milium hominũ habens, Bellum Sul tano cuiuſdam urbis Sana nomine, illaturus. Abeſt ea urbs à Rhada itinere

Ludouici ca ptiuitas

dierũ trium, partim in decliui colle, partim uero in ſubiecta planicie ſita, uiſu
pulcherrima, antiquiore æuo, ac hominum frequentia, nec nõ opum uberta
te præcipua. Itaꝗ tremebundi Sultano aſſiſtentes, cœpit me percõtari explo-
rabundus, unde nã eſſem: ego uero reſpondi me Romanũ eſſe, inꝗ urbe Ba
bylonis, cui Cayro nomen eſt, fidei mamaluchorũ initiatum eſſe, cõtendiſſe
me ad eã urbẽ quæ Medina uocatur, ubi Nabi, id eſt propheta humatus dici
tur, quodꝗ illò conceſſerim uiſendi ſui gratia, fama ſuæ celebritatis allectus.
Addẽſꝗ ubiꝗ gentiũ ac locorũ, & cõprimis apud Syros ac Mechan , Medi-
namꝗ urbẽ receptũ eſſe, eũ claritudine morũ, ac uitæ ſanctiſſimo tenore ſe-
cundũ eſſe nemini: deberi propterea ſibi perſpicuũ fore, cui ob uitæ eminen-
tiã cõperta eſſe debebãt omnia, me minime Chriſtianorũ exploratorẽ fore,
ſed Mahumetanũ optimũ, ſuæꝗ eminẽtiæ mancipiũ. Ad hæc Sultanus ait,
dicito, leila illala Mahumet reſullula. Hæc ego nũꝗ promere quiui, aut quia
deo nõ erat complacitũ, uel certe ictus pauore nimio hiſcere non audebã: ubi
ego conticui, mox iuſſus ſum in cuſtodiã cõijci, præſidio hominũ compluriũ:
nã ex oppidis duo de uiginti quaterni homines, quatuor ſingulis diebus ad
mei cuſtodiã excubabant, mutatis ſubinde cuſtodijs, ut per uices ſingula op-
pida quaternis diebus cuſtodiendum me traderent: ita trimeſtri cœlo frui ne
quiui. In cibatu aũt ex millio panis ſingulo die dabatur, isꝗ modicus admo
dũ, adeo ut uel ſeni panes eiuſmodi, famẽ unius diei non exemiſſent. Si uero
ad ſatietatẽ aquam propinaſſent, mecũ opipare nimis actũ eſſe arbitratus fu-
iſſem. Intra triduũ Sultanus in expeditionẽ bellicã profectus eſt, Sanã urbẽ
oppugnaturus: trahebat enim exercitũ ſecũ, quẽ memorauimus, ſubꝗ eo me
rebãt equitũ terna milia: Chriſtianis parẽtibus nati erant equites, ijdẽ inſtar
Aethiopũ nigricãtes. Hi in regno presbyteri Ioannis impuberes adhuc em-
pti fuerant, diſciplinæꝗ militari aſſueuerant, erantꝗ prætoriani milites, qui
principis ſtipabant latus, longeꝗ pluris pendebãtur ꝙ cæteri uel numeroſio
res, utpote numero octuagita milliũ. Corpus hi uelãt ſindone inſtar chlamy
dis facta, altero exerto brachio, cætera ſunt nudi. Inituri bella orbicularis cly-
peis utuntur, ea ex binis bubalinis tergoribus conſtant, intercurrẽtibus qua-
ternis bacillis, qui ferrumine neſcio quo dilabi nõ ſinũt coria. Clypeos huiuſ-
iuſmodi exornat pictura multiplex, efficitꝗ ut uiſu credas pulchrius nihil, te
liſꝗ uitandis nihil aptius, magnitudine dolij orificiũ haud excedũt. Pro ma-
nubrio tantũ aſſeris habẽt, quantum ipſa poteſt capere manus, idꝗ geminis
clauis firmant. Tragula utuntur, teli enim genus eſt, enſeꝗ haud oblõgo, ſed
lato admodũ: lineis ueſtibus, uerũ uerſicoloribus amiciũtur: xylõ ſiue goſſipi-
um arcẽdi algoris gratia, neoterici bombicẽ appellant, addunt: goſſipinæ hu-
iuſmodi ueſtes prælio nauando nõ ſunt inepte: ob id ituri in prælia eas loco
chlamydis induũt ſinguli ſingulas ferũt fũdas ut circũ capita uibrẽt lapides.
Subtus fundã eſt ſurculus, meſuer appellãt, eo pro dentiſcalpio utũtur. Nati
quadraginta aut quiquagita aunos, ex proprio capillo ſibi cornua cõſtruũt,

ſicꝗ

ſicq̃ bicornes incedũt ceu caprearũ hinnuli:ubi in bellicã expeditionẽ itur,ſe/ quũtur exercitũ camelorũ quina millia,hi ſinguli onuſti ſũt funibꝰgoſſipinis.

De deſiderio mulierum Arabicarum,quo efflictim deperiunt al/ bicantes homines, Caput V.

DIgreſſo exercitu,haud mora,in meã cuſtodiã rediĵ.In prætorio principis ex ternis cõiugibus Sultani una degebat,ea pediſſequas coſmetaſq̃ cir/ citer duodenas alebat filo corporis conſpicuas,colore ad nigrum inclinante, earum ſanè opera mihi plurimũ cõduxit:nam qui in cuſtoſtia eramus, decre uimus oẽs(tres enim eramus)ut quiſpiã noſtrã ſtulticiã ſimularet, quo cõmo dius quiret alteri alter eſſe uſui:tandem ſors tulit,ut inſaniendi prouinciã ſu/ ſciperem:qua ſuſcepta operæpretium erat ut ea agerẽ quæ præ ſe ferrent de/ mentiam:uerum enimuero primis tribus diebus,quibus cœpi inſanus eſſe,a deo feſſus laboribus exantlatis repertus ſum,ut maiores nunquam ſubierim erumnas , pueris infenſiſſime me obſeruantibus:nam quinquagita plerũq; ex omni incolarũ colluuione diutiſſime me lapidibus inceſſebant,ut parum abeſſet quin me obruerent:me tamẽ par pari referente quod læderet. Dum me conſectabantur pueri,inſanũ uocitabant.At ego in interula affatim lapi dum ſemp gerebã,ut ex ea re dementiã meã cũctis aperirẽ.Regina uero con ſpiciebat per tranſennã è feneſtris,cõcomitantibus eã uirginibus.Abſq̃ ſolis emerſu uſq;ad occaſũ uacabat meis ineptĳs,ut inde uidẽdi mei ſumpta occa ſione colloquia mecũ iniret.Quũ itaq;nõnullis negotiatoribus eſſẽ ludibrio, ut teſtatior mea foret inſania,exuta interula nudus prodiui,adq̃ reginæ con ſpectũ ueni:quæ uiſo me magna afficiebatur uoluptate,uixq̃ ferebat æquo animo,ut a ſe abſcederẽ,quaſi nondũ ſatiaſſet aſpectũ . Interea opiparas ga/ neataſq̃ dapes mihi dare iubet,ob id ſplẽdide epulabar:& ubi uidiſſet irruẽ/ tes in me pueros,hortabatur ut eos neci eorũ periculo traderẽ,belluas idẽtidẽ appellitans. Aedibus pricipis inerrabat præpiguis ueruex, cuius cauda adeo obeſa erat,ut pondo eſſet librarũ XI.hũc ego manu apprehenſũ iure iſaniæ, his uerbis cõpellabã,eſſetne Mahumetanus,an Chriſtianus,uel Iudæus : at pecus obtumeſcebat:ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ iitiaretur,his uerbis inſtabã,leila illala Mahumet reſulala:at belua nuſq̃ reſpõdit:cui ego ſcipione cõfregi crura:oblectabat̃ his regina ieptĳs,et mactati pecudis carnes mihi dari iuſſit epulandas:ueſcebar ego adeo illecebre,ut nihil unq̃ comede rim uoluptuoſius:intra triduũ cõfeci et aſinũ : qui latices i regiã cũuectabat, ob idipſũ quod fieri Mahumetanus renueret. Per id tẽpus etiã abs me adeo male acceptus eſt Iudæus,ut ꝓpè ſeminecẽ eũ reliqueri.Verũ dũ pergo iſani/ re,quidã me lõge ſtultior cœpit,ꝓbris ac maledictis cõſectari his ferme uerbis, Canis Chriſtiane,cane natus. Ad has comtumelias factus iritatior,cœpi in eũ lapides iacere plurimos. Cõuerſus ille ſubſcribentibus pueris,lapide meũ pectus percuſſit grauiore ictu.At ego compeditus fugientẽ aſſequi nequiui. Obid ad cuſtodiã redeo meam:euntem rurſum ille me demẽtior inſequutus,

Simulata inſania

in latera lapidem impegit: ob cuius ictum ſum longe deterius acceptus, q̃ ex priore percuſſione fueram: licet quiuiſſem utcunq; uulnus euitare, uerũ ut inſaniæ meæ fidẽ adſtruerẽ maiorem, malui lapide uapulare. Cuſtodiã ingreſſus congerie lapidum oſtium obſtruxi, inibiq; uitam per dolores & inter turbationẽ traxi biduo ab omni cibatu potuq; temperans: propterea rebantur regina & complures alij me animã efflaturũ, cõſumptum inedia. Reſerarũt itaq; reginæ iuſſu obſtructũ abs me oſtium: at canes illi mihi illudentes loco panis marmoris fruſta obijciebant, adfirmantes id ſaccarum eſſe, alij botros uuæ harena oppletos proijciebant, ſal eſſe dicentes: ego uero actus fame incredibili, ſaburratas uuas comedebã. Eadẽ die quoniã increbuerat me biduo temperaſſe à potu ciboq;, fama accedente uulgari, me diuinũ eſſe: alijs tamẽ cenſentibus me prorſus inſanire, ut ſcinditur incertũ ſtudia in contraria uulgus: itũ eſt præſtò ad quoſdã, qui eius loci erãt apud eos, cuius ſunt apud nos eremitæ, opinione ſanctioris uitæ celebriores: hi mõtana incolebant. Ad me itaque ſunt perducti, ut exploratius ſciſcitarẽtur quiſnam eſſem mortalium. Percontantibus eos negociatoribus nonnullis, ſanctus ne eſſem, an demẽs: horum uaria erat ſententia, alter me ſanctũ adſeuerabat, alter uero me correptum amẽtia arbitratur. Diſſidentibus eis diutius, id eſt, plus horæ ſpatio ſuper re huiuſmodi, duxi miſſos eos facere. Ob id ſublata interula, lotio illos aſperſi: quo facto, mox cõuenit inter eos, me prorſus amentẽ eſſe, fugaq; arrepta, hæc ſucclamabant, me dementẽ, non ſanctũ eſſe. Regina uero è proſpectu eminentiore cuncta ridens deſpiciebat, uirgunculis aſtantibus, in hancq; uocem prorupit, aiens, Per dei bonũ, perq; Mahumetis caput, hic cunctorũ hominum eſt optimus. Mane poſtridie quum illum forte ſommo indulgentẽ nactus eſſem, qui me gemino ictu percuſſerat, memor acceptæ contumeliæ, irrui in hominem, & arreptis eius crinibus, genibus cœpi ſtomachum collidere, adeoq; pugnis uultum uiri cõtudi, ut plueret cruore facies, uixq; ſemine cẽ deſtitui hominẽ. At regina à longe omnia proſpectans aiebat, Confice, cõfice beluã. Abſceſſit ille, nuſquamq; comparuit. Inter hæc urbis moderator reſciuit multiplici coniectura, ſocios meos perfidia Punica fuga ſibi conſulere uelle, & exutis cõpedibus, efferataq; cuſtodia abſceſſuros, me tamẽ harum rerum expertẽ: uerum quia probe nouerat uiſendi mei reginã ſumma affici uoluptate, ſtatuit prius uim mihi inferendã haud eſſe, quàm ipſam cõueniſſet. Quæ ubi in horum cognitionẽ deuenit, cenſuit me nõ eſſe inſanum, iuſſitq; me poni in inferiore regiæ cuſtodia, oſtio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate, Cap. VI.

PRoxima nocte regina comitibus ſenis pediſſequis elegantioribus me uiſit, animoq; attentiore ꝑcontabatur, an eſſem demẽs: ego uero ſenſim reginæ aperui me minime amentem eſſe: at illa huius rei gnara in meã ibat ſententiã, cœpitq; me blãdius excipere, iuſſitq; mihi ex leuiſſimis mollioribusq; plumis ſtratũ poni, ſplẽdidiusq; alebat, meq; totũ lauacro additis ſuffimẽtis

emaculauit

emaculauit. Igitur quum me ſpatio duodecim dierũ ita accipi tractariq́ humanius iuſſiſſet: illis peractis, è ſuperiore regia ad loca infima deſcendens, ſingulo ueſperi hora noctis circiter quarta me uiſum itabat, ſecumq́ comportabat delicatiora eſculenta. Ingrediens uero me hac uoce inclamat, Accede inquiens Ludouice, eſuris ne? Ego autem reſpõdebã, me eſurire, futuræ inediæ proſpectũ iri cupiens: conſurgensq́ occurrebã reginæ, interiore tantũ tunica amictus. At illa aiebat, Non ita, ſed exue interulam. Cui ego, O domina, nõ ſum nunc demens. Rurſum illa, Mehercule noui te nũq̃ amentẽ fuiſſe, imò aſtutiorẽ cautioremq́ te uidi neminẽ. Ego uero in eius gratiã exui ſubuculã: ea enim obſcœna uelabam. Nudum uoluptuoſius illa me geminæ horæ ſpatio intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obſeruans ueluti cupidinem quempiam, querebaturq́, deos incuſans his fermè uerbis, O deus hunc creaſti ſole candidiorem, è diuerſo autẽ coniugem meũ, meq́ ac natos meos omneis nigricantes formaſti: utinam hic meus coniunx foret: item ſuperis placeret, ut natum huic nõ abſimilem haberem. Hæc promens ſinus lachrymis impleuit obortis, abq́ imo pectore trahens ſuſpiria, me attrectabat, moxq́ eſt pollicita mihi, ſe ſimulac Sultanus aduentaſſet, daturã operam, ut compedes exuerem. Proximo noctis conticinio rurſum it ad me regina, ſequentibus eam binis eleganti forma puellis, allatisq́ dapibus opiparis, me hac uoce inclamabat, Veni huc Ludouice. Ego reſpondi, adſum. Et rurſum illa, Vis ne Ludouice ut tecum nonnihil morer? Cui ego, neutiq̃ domina, ſubdens, nõ ſatis ſuperq́ ſibi fore, quòd compeditus erã, niſi etiã capitis pœna plecterer? At illa inquit, Noli pauere, per hoc caput tibi ſpondeo impunitatẽ: quòd ſi me iſtuc ire nõ annuis, ibit Gazella, aut Tegia, uel Galzerana. Hæc dicebat regina, nõ aliò tendens, niſi ut loco earũ cuiuſpiã puellarũ mecum cubaret. Verum ego nunq̃ ſum his aſſenſus, longeq́ ante hæc omnia prouiderã: quũ mihi plus iuſto affecta emori me ac deperiri uidebatur, occurſabant animo quæ ingruebant diſcrimina. Haud certe neſciebã, ubi regina potita me fuiſſet, non defuturũ mihi aurum argentumq́, camelos ue ac mancipia, & id genus ferme oĩa, quæ mihi cõplacita fuiſſent: probe etiã intelligebam ſtipaturos latera mea acriore obſeruatione dena mancipia quocũq́ proficiſci contigiſſet, uixq́ me euadere poſſe Arabiæ ſepta nouerã, obſeruantibus portus ac tranſitus omneis mancipijs nigrantibus. Edixerat enim rex omnibus, qui fluminũ portus ac uiarũ obſeruant angiportus, ne me ſinerẽt diffugere, imo abeuntẽ corriperẽt: obſeruabatur etiã aĩo, quòd ſi ſemel fuga arrepta nõ euaſiſſem, prẹſto affutura mortẽ, aut ſaltẽ cõpedes tãtiſper, quoad uita ſuperſtes fuiſſet. Ob eã rem reginæ nũq̃ ſum aſſenſus, ne ſimul animæ ac corporis ſubirẽ apertum diſcrimen. Mœſtus itaq́ ac gemebundus noctẽ tranſegi, deo Opt. Max. me cõmittens: Intra triduũ uero Sultanus aduenit, ob cuius aduentũ haud mora, per internuntiũ regina me fecit certiorẽ, ſe nauaturam

turam

tutã operã, ut maximarũ opum fierem dominus,ſi modo illi obſequi uellẽ. Ad hæc reſpondi: Exolueret datã deo ac Mahumeti fidẽ, meq́ꝫ è cõpedibus erueret: demum planiſſime non deſperaret me illi rem gratam facturũ eſſe. Quare illico me prodire iuſſit,ac Sultanum adire:qui ut me uidit,percontari cœpit,quónam proficiſci uellem exutis cõpedibus. Cui ego,O princeps,parentes habeo nullos, prolis ſum expers, germanos ac ſeruos nullos habeo: præter deum ac prophetam habeo neminem. Tu uero princeps,ſi tibi eſt cõplacitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo:erumpebant tandem lachrymæ, oraq́ꝫ ubertim irrigabant, regina adſtante. Quæ miſerata erumnas meas, Sultanũ his uerbis alloquebatͬ,Reddenda eſt tibi aliquando ipſi deo huius pauperis ratio exactiſſima,quem diutiſſime in cuſtodia nullis accedentibus demeritis habere iuſſiſti, caue ne deorũ ſubeas indignationem. Ad hæc Sultanus,ad me conuerſus infit,I quò libet,nam te poſthac iubeo liberũ eſſe,ut cœlo pro arbitratu frui queas. Quo dicto actutum compedes abieci, reſerantibus illis quibus id munus ſoluendi mei delegatum erat. Liber factus corrui ad Sultani pedes,ueſtigiaq́ꝫ pedum eius deoſculabar,gratias agẽs. Reginæ uero manus tantũ oſculatus pro uirili gratias agebam. Illa autem manu me apprehendẽs,Veni,inquit,mecũ pauperrime, quoniam noui te inedia propè aſſumptũ eſſe. Vbi uero in cubiculum me introduxit ſuum,ſuauiari me cœpit totiens,ut plus quàm centies id factum eſſe arbitrer,dapibusq́ꝫ appoſitis,me epulari iuſſit opipare. Ego comedere noui, ſiue quòd præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam habebam nullam, aut quòd ſumma gaudij futurus metus occupauerat: nam ubi conſpicatus ſum reginam arcane in aurem Sultani loqui, cœpi totus horrere,ratus reginam ab rege me loco mancipij impetrauiſſe:ob id ad reginam conuerſus aio,Tantiſper domina non comedam,quoad me libertate donaueris. At illa conticeſce demens,quando certe te fugit, quid de te immortales dij ſanxerint: ſi uir nequam non eris, princeps fies. Iam compertum habebam quorſum hæc tenderent,noueramq́ꝫ quem hexarchatum eſſet datura. Addidi propterea,ſineret me conquieſcere tamdiu,donec id ſanguinis quod metus pauorq́ꝫ abſtulerat,reaſſumpſiſſem: nam præter Venerem cuncta uelle poſſe uidebar. At illa,mehercule uerum dicis: ſed ego te quotidie ſplendidius excipiam,appoſitis ouis recentioribus,galliſq́ꝫ gallinaceis,columbis, pipere,cinamomo,ac nuce myſtica. His auditis, cœpi ampliores ſumere ſpiritus,factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatur:& ut refocillatis uiribus,proculq́ꝫ pulſa formidine, priorem aliquando recognoſcerem Ludouicum. Conquieui in regia ad quindenos uel uicenos dies optime acceptus. Interea regina uenatũ eundi mihi poteſtatem facit,iui ſecum: ubi uero redij,ſimulabam comparaſſe præ laſſitudine ægritudinem, ex cõpoſito id agens,ut mihi liceret à cõgreſſu reginæ tẽperare. Delitui itaq; octonis

diebus

diebus ſub languoris uelamento: illa frequentius per internuntios me uiſebat. Inter hæc commonefacio reginam uouiſſe me deo ac Mahumeti, deſtinauiſſeq́ animo ire uelle uiſum uirum quendam, qui opinione probioris uitæ celeber erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & continuò camelũ ac ſaraphos quinq́ & uiginti mihi dari iuſſit. Quæ res me maxima effecit uoluptate. Poſtridie cõſcenſo camelo abeo, itinereq́ octo dierum in Aden urbem perueni: moxq́ uiſi eum hominem, quem uulgus ob uitæ ſanctitatẽ mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in ſumma inopia expers Veneris ſemper uixerat. Inibi complures uiſuntur huic haud abſimiles, uerum operam ludunt, quando certe cõſtant abſq́ baptiſmi fide inaniter ac nequicquam inſumptos eſſe labores huiuſmodi. Peracto uoto poſtridie eius diei, quò illuc acceſſeram, finxi me ope illius qui ſanctus habebatur incolumen factum eſſe: ob id haud mora, certiorẽ huius rei reddo reginam, adoque poſtquàm eius in me tot extabant merita, auere etiam plurmum, ut eius regnum uiſam. Id abs me factum ea ratione eſt, quòd compertum habebam illinc claſſem non diſceſſuram intra menſem, conueneramq́ clanculum claſſis cuiuſdam præfectum, aperueramq́ illi, me iturum in Indiã, ſi modo mihi facta fuiſſet abeundi poteſtas: oneraui que promiſſis compluribus uirum, ſpondens donaturũ me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille reſpondit, ſe prius in Indiã proficiſci nolle, quàm in Perſida contendiſſet: cõditiones me haud renuente, ita inter nos conuenit. *Hypocriſis*

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felicis, deq́ Aiaz nundinis, & de Dante oppido, Cap. VII.

POſtero die camelum cõſcendi, peractòque itinere uiginti quinque mille paſſuum, nactus ſum urbem quandam Lagi nomine: ea in aruis planiſſimis ſita, in ſolòque admodum æquali, populo frequens eſt, fert cariotas, & affatim carnium. At rei frumentariæ more noſtro inibi ſumma eſt ubertas, uuas habent nullas, lignorúmque ſummopere ſunt egentes, qui eam incolũt inciuiles ſunt ac ſubruſtici, ex Arabum gente erratica, ob id pauciſſimi cenſus. Iude abiens itinere diei unius peracto, alteram urbem offendi Aiaz nomine, ea in colle gemino poſita eſt, intercurrente latiſſima conualle, inq́ ea fons ſignatus: illò itaque commerciorũ cauſa, ceu ad celebre emporium plurimi mortalium proficiſcuntur, & comprimis utriuſque montis accolæ nundinas adeunt, perraroq́ uſu euenit, ut inter ſeſe montani haud digladientur. Cõcertationis horum cauſſam hanc eſſe adfirmabant, quòd indigenæ eius montis qui Septentrionem reſpicit, ſumma ope meridionales in eam ſententiam trahere conãtur, ut & ipſi Mahumeti ac eius ſocijs fidem adhibeant: hi uero reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam eſſe adſeuerant: cæteros uero ueluti pſeudoprophetas aſpernantur. Propterea mutuis cædibus ſe conficiunt, inſtar canum. Sed redeamus ad emporium, quò *Aiaz emporium.*

comportantur

comportantur aromota minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylon, uulgo appellant bombicē, ſericumq́ꝫ, ibiq́ꝫ fructus multiplices, guſtu admodum ſuaues, ut ſunt perſica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces, & uuas optimas. Hinc & hinc, id eſt, in utroqꝫ montis ſummo, ſunt arces muniтiſſimæ. Itaqꝫ deſcendens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dante nomen eſt inditum. Ea arte & natura eſt munitior. In ſummo prægrandis montis faſtigio poſita. Incolunt eam Arabes inopes admodum, qui ob infœcundum ſolum non niſi egentes eſſe poſſunt.

Dante urbs

De urbe Almacharan Arabiæ felicis, deq́ꝫ eius ubertate.

CAPVT VIII.

VT noſtro uiſendi orbis deſiderio tandem aliquādo ex cognitu nouarū rerum fiat ſatis, pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urbē quandā Almacharam nomine peruentū eſt, quæ bidui itinere à Dante urbe abeſt. Ea in monte eminentiſſimo poſita eſt, ádque eam cliuoſo ac perarduo aſcēſu itur, utpote ſeptē milliariū, adeoq́ꝫ coartatur iter, ut bini homines iter compleant, nō ſecus q̄ſi fores in angiportu. Vbi uero in ſummum euaſeris montem, ecce incredibilis planicies, inq́ꝫ ea fermè rerū omniū copia: nā in ipſa montis planicie legitur quicquid frugis humanis uſibus cōducere queat. Ob eam rem arbitror urbem eſſe propè inexpugnabilē, ubi cōmeatus omnifariā nō deſint, ſitq́ꝫ ſitu quaſi inacceſſa, & cūprimis adiuuat aquarū mira ubertas, ſcaturiente ciſterna adeo largiter, ut cētenis hominū millibus ſufficere poſſe uideatur. Illic aiunt Sultanū condidiſſe theſauros, quoniā inde eſt oriundus. Inibi iugem morā trahit una ex coniugibus Sultani: fert ſanè ager huiuſmodi quicquid eſt, quo uita carere nequeat, cœliq́ꝫ clementia, eademq́ꝫ ſaluberrima temperie urbium nulli eſt ſecunda. Indigenæ magis in albicantem quàm in quemuis alium colorē inclināt. Et ſibi Sultanus, uelut in phylacam quampiam, auri tantum adſeruari iubet, quantum profecto onerandis camelis cētenis abunde ſufficeret: nec niſi uiſa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis, deq́ꝫ eius temperie ac populi moribus, Cap. IX.

DIſcedens illinc iter cepi uerſus urbem quandam Reame nomine, itinere diei unius ab ſupradicta urbe diſtantem: hæc plerunqꝫ ab incolis nigricantibus culta eſt, eximij ſunt negotiatores: agerq́ꝫ omnium fermè rerum, ſi ligna excipias, eſt ferax, ambitu duum millium ædium urbs cōtinetur. Ab altero montis latere mons uiſitur, ubi arx eſt munitiſſima, & ibi nonnulla ueruecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo eſſe librarum quadraginta quatuor: carent cornibus: adeoq́ꝫ ſunt obeſi ac pingues, ut uix incedere poſſint: habēt etiam illic uuas quaſdam ſine granis: ſuauiores illis comedi nunquam: ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut ſuprà memorauimus. Huic copiæ accedit incredibilis cœli temperies, id cumprimis teſtatur perennior ho-

Veruecet

nior hominum ætas:complures ſum alloquutus qui centeſimū ac uigeſimū quintum annum exceſſerant,uegetam ac ſucculentā adhuc uiuentes uitam: his amictus eſt propè nullus,utpote quibus ſola interula indumentum præſtat,uel nobilioribus:qui uero ſūt poſtremæ tribus, ſindone brachio exerto corpus uelant:in tota fere Arabia homines ex proprio capillo cornua gerūt. Mulieres aūt caligis laxioribus,inſtar remigum utuntur.

De Sana urbe felicis Arabiæ,deq́ eius munitiſſmo ſitu,necnon de ſæuitia filij regis, Cap. x.

INde abiens itinere tridui,ad urbem quandam Sana nomine perueni,ea in æditiſſimo mōte ſita eſt,arteq́ ac natura munitior:hanc Sultanus cum numeroſiſſimo exercitu utpote octuaginta millium hominum octonis mēſibus oppugnauit,ſed nunquam expugnare quiuit: uerū poſt latas æquas conditiones deditionem fecit:mœnia conſtant ex humo cōgeſta, altitudine cubitorum decem:lata uero brachia uicena,patet propterea camelis octonis in ordine expoſitis iter,tanta eſt illius latitudo. Regio eſt complurium ferax fructuum,nec multum ab aruis noſtris differt,ſi copiam rerum omniū ſpectaueris, & comprimis fontibus eſt irrigua. Vrbi moderatur Sultanus,qui natos habet duodenos,quorum uni Mahumetis inditū eſt nomen,qui ferme rabie dicit̃ correptus:mordicus enim homines impetere conſueuit,morſosq́ deuorat uſq́ ad ipſam ſatietatem,ſtatura cubitorum quatuor,filo corporis elegantiore conſpicuus,quippe qui aptiſſimum quadratumq́ corpus habet coloris ſubcinericij.Fert ager eius urbis nōnulla aromata,eaq́ legunt̃ nō longe ab urbe.Ambitu circiter quatuor milliū ædium cōtinetur:ædes eorum elegantia ac pulchritudine noſtris nō concedunt: adeo urbs pateſcit,ut intra mœnia uiſantur arua,hortiq́,ac complura uiridaria. *Antrhopophagus.*

De Taëſſa & Zibith,& Damar Arabiæ felicis maximis urbibus, Cap. XI.

ILlinc mouens contendi ad urbem Taëſſa nomine, peracto prius dierum trium itinere: monti impoſita eſt, ſed uiſu pulchrrrima : ibi elegantium rerum ingēs ubertas,& præſertim roſaceę aquæ,urbs eſt antiquiſſima, inq́ ea delubrum inſtar templi diuæ Mariæ ad rotundā urbis Romæ conſtructum:ædes ibi elegantiores,adhuc antiquitatem præ ſe ferentes.Eò confluunt commerciorum cauſa negotiatores propè innumeri:amictu nō diſſimili à memoratis utuntur,coloris ſubcinericij.Inde abiens profectus ſum itinere tridui ad aliam urbem,Zibith nomine,pulchram ſanè,eandemq́ optimā:à mari Erythræo abeſt itinere mediæ diei, ingētiumq́ mercimoniorū urbs eſt,ſuppeditante merces pelago: honeſtata eſt dote plurimarum rerū, & comprimis ſaccari uberioris, ac omniſariam fructuū. Sita eſt in latiſſima planicie intra duos montes:mœnibus caret:illic aromatū omne genus præcipuum eſt emporiū, aliaq́ largiter inde euehuntur:habitu ac colore ut ſu *Zibith urbs*

prædicti. Ea uiſa urbe, ad aliam Damar nomine concito gradu me contuli, unius diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui cõmercijs eximie incumbunt, urbs fœcunditate non poſtponenda prioribus, nec amictu moribusq́ indigenæ memoratis ſunt multum abſimiles.

De Sultano præmiſſarum urbium, & qua de cauſa Sechamir dicitur, Cap. XII.

HÆ urbes, quarũ paulo ante mentio facta eſt, Sultano Arabiæ felicis, qui Sechamir dicit̃, parẽt. Secha ſanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominẽ ob id dignant̃, quòd aiunt ipſum humanarũ cædiũ, ſi bella excipias, expertẽ eſſe. Illud etiã noueritis, quòd per id tempus quo illic agebam in uinculis, ſupra ſexdecim hominũ millia alebat: ſingulis ſingulo die dant̃ ſeni minutiores poſtremiq́ ualoris denarij pro uictu quo trahere in cuſtodia animam queant. Ita accipiuntur, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullisq́ animalibus humano generi infenſis, Cap. XIII.

INde abiens redij ad urbem Aden nomine tridui itinere prius peracto: circiter medium iter nactus ſum editiſſimum uaſtiſſimumq́ montẽ, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis † Cercopithecis, palabantur & ibi fere compluſculi leones, præſertim hominibus ſupra modũ infenſi, idq́ efficit, ut illâc tutum iter non pateat, niſi centũ ſimul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreãt feras: illud teſtari licet, quod corã uidimus: eà enim habentes iter, apertum diſcrimen ſubijmus, feris nos cõſectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tãdem aliquando periculum euaſimus. Ad urbem ut perueni, cœpi ſimulare ægritudinẽ, quaſi pergraui adflictarer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctu tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauiq́ ab eo, ut & mihi conſcendendi liburnicam uel clanculum faceret poteſtatem.

Catti marini uulgo

De nonnullis Æthiopæ locis Cap. XIIII.

DVm pergimus ex inſtituto uarias peragrare regiones, commiſſi pelago, fortunæ inconſtantia, nec non equorũ intertutbatione multijuga, à cœpto itinere abſterriti ſumus. Quum itaq; intra ſenos dies iter in Perſida haberemus æquora ſulcantes, iamq́ ſeptenis diebus nauigationi operam dediſſemus: ecce in mari ſæuior oborta eſt tempeſtas, fluctuãte ſalo, dictoq́ citius nos à meditato itinere auertens in Æthiopæ oras tranſtulit. Onuſtæ erant liburnicæ rubrica inficiendis pannis aptiſſima: nã quotannis ex urbe Aden rubricæ onuſtas naues quinas ac uicenas negotiatores abducunt: hũc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaque ui uentorum in portum quendã Zeila nomine impegimus, ibiq́ quinque dierum moram fecimus.

fecimus,tum ut urbem inſpiceremus,tum uel maxime, ut tantiſper opperi/
remur,donec miteſceret æquor.

De Zeila urbe Æthiopiæ,deq́ fertilitate illius,ac nonnullis anima/
libus eiuſdem urbis, Cap. XV.

IN ea urbe magnopere commercia uigent,ceu in famigerato admodũ em
porio,auri ac eboris mira eſt ubertas, ibi'que propè innumera mancipia
ueneunt haud ingenti pretio. Hi ex regno Æthiopiæ,cui is Æthiopum rex,
quem presbyterum Ioannem dicunt,ſiue Iacobitarum principem appellãt,
imperitat,ab Mahumetanis qui Mauri dicunt,in prælijs corripiuntur,inde
in Perſidem,ac felicem Arabiam Indiamq́ necnõ in Babylonem Niloticã,
ad Mechamq́ traducũtur,illic in pretio eſt iuſtitia,recteq́ uiuitur: fert ager
triticum ,affatimq́; carnium,ibi uiſitur copia multarũ rerum:mittit etiã oleũ
abundantius,ſed non ex oliuis,uerum ex re neſcio qua alia: mellisq́ ac ceræ *Verueces*
plurimum:ſunt etiã illic uerueces nonnulli,qui ponderoſiſſimas trahũt cau/
das,utpote pondo ſexdecim librarum. His caput ac collum ſunt nigricantia,
cætera ſunt albi:ſunt item uerueces prorſus albicantes, quorũ cauda cubita
lis eſt longitudinis,modo elaboratæ uitis:palearia inſtar tauri à mento pen/
dent,humum propè uerrentia: inerrãt aruis boues fœminæ ceruina cornua
habentes,hæ non ſunt cicuratæ,ſed ſylueſtres:ubi capiuntur,dono Sultano
eius urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in
fronte media habentes inſtar monocerotis,longitudine ſupra palmi magni *Vaccæ uni cornes.*
tudinẽ:his cornu in terga reſupinaẽ,coloris ſunt phœnicei:illæ uero quas me
morauimus,in colorem nigricantem inclinãt:ibi uberrime uiuitur annona
uileſcente:urbẽ incolũt innumeri negotiatores: mœnia ſunt exeſa,portusq́;
deſpicabilis, eſtq́; in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus,
ſub quo peditum ac equitum complura millia merent ſtipendia:rei bellicæ
plurimum ſtudent:interula tantum amiciuntur. Color eſt ijs ſubcinericius,
inermes ad bella exeunt,latriæ Mahumetis addicti.

De Barbara inſula Æthiopiæ,deq́ eius incolis, Cap, XVI.

POſtquam ſæuientis pelagi tumor efferbuit,uela uentis dedimus,moxq́
inſulæ cui Barbaræ nomen eſt appulimus. Princeps eius eſt Mahume/
tanus:inſula non patet plurimum,ſed culta eſt admodum, habitatoreq́ fre
quentior: multifariam carnes mittit. His eſt ſubnigricans color:
quicquid opum poſſident, id habent in armentis. Illic
morã unius diei fecimus,indeq́ abſceden/
tes,in Perſidem uelificauimus.

De nonnullis Perſiæ urbibus & protubus, Caput I.

AD dies duodenos maria ſulcauimus: tandéq; appulimus ur
bem quandam quæ dicitur Diuobanderrumi, id eſt, diuus
Diuobander rumi Turcarum portus, ea parum à continente abeſt: quando in/
tumeſcit undabundum æquor eſt inſula, aquis eam ambien
tibus: ubi uero reſedit mare, iter eſt ad eam terreſtre: paret
Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine Me/
nacheaz: bidui illic mora inſumpta eſt: commerciorum ingentium eſt empo
rium, eamq́; incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negotiatores:
muro quaquauerſum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniũt. Na
ues habent celocibus noſtris paulo minores, thalae appellant. Soluentes in/
Goa urbs de contendimus ad aliam urbem, quæ Goa dicitur, ea abeſt à ſuperiore urbe
itinere tridui: illo mercimonia maxime comportãtur, exportanturq́; ab his
qui ultro citroq́; proficiſcuntur: celebres ſunt admodum nundinæ: nec uber
tate rerum opumq́; magnitudine ſuperioribus urbs concedit. Paſſim colitur
Giulfar Mahumetes. Illinc abiens profectus ſum ad urbem aliam, quæ Giulſar di/
citur, rerum copia abundans: ibi inter alia peropportunũ portum conſpicati
ſumus. Illinc abeuntes ad alium portum Meſchet nomine deuenimus,

De Ormo urbe, deq́; inſula Perſidis ubi margaritæ leguntur, Cap. II.

ABſcedentes inde uelificauimus uerſus urbem Ormus nomine, inclytã:
ea ſitu elegantiore, ac unionum copia nulli urbium eſt ſecunda: ſita eſt
in inſula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abeſt à continenti ſpa/
tio duodecim mille paſſuũ, aquarũ potu ſuauium, annonæq́; mira caritas:
aduehuntur fermè omnia, quæ uictũ cultoribus ſuppeditãt: procul illinc iti/
nere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenuſtiores,
grandioresq́; cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo poſt expedie
mus. Sunt ibi nonnulli qui piſcatu uictũ quæritant. Hi uecti cymbis in mare
iactum faciunt prægrandis ſaxi dependente fune, idq́; fit ab gemina cymbæ
parte, ut utrinq; iactis in profundum lapidibus, conſtabiliri nauis, non aliter
quàm ſi in ancoris foret, poſſit. Firmata ſuo pondere cymba, alius, cui id mu
nus obtigit, in æquor iacit funem ſaxo dependente. In naui media alius, man
Margaritarum captura tica in pectus tergumq́; dependente, alligato pedibus lapide ſe uibrat in pe/
lagus, ſubtusq; aquas urinantiũ more natat, actusq́; in profundum ad paſ/
ſus quindenos, tantiſper urinat, donec legerit conchas, in quibus deliteſcunt
uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidemq́; protinus quo pe/
des gra/

desgrauabantur abijcit,funiq; innixus in ſuperiora euadit: ibi quãdoq; ad tercentum fermè nauigiorum genera comperiuntur,quæ undecunq; contẽdunt.Eius urbis Sultanus Mahumetis eſt initiatus fide.

De Sultano Ormus,deq; ſæuitia filij Sultani erga parentes ac germanos, Cap. III.

PEr id tempus quo ego has inuiſi regiones, hæc quæ mox uobis innoteſcent,cõtigere.Itaque Sultano undeni erant liberi,quorum minor natu opinione inſipientiæ minus cordatus habebatur:primogenitus uero ob nimiam calliditatem omnium cenſebatur uaferrimus. Erant item eidem Sultano bina mancipia,quæ ex regno Preſbyteri Ioannis regis Æthiopũ in regiam aſciuerat,obq; eorum merita ſtrenuiſſimamq; conſuetudinẽ fortunis innumeris ditauerat,natorumq; loco habebat.Inter hæc maior natu ſilentio noctis, parentibus germaniſq;, illo excepto,qui mentis impos credebatur, lumina eruit:ſicq; effoſſa detulit in parentum cubiculum, ſimulq; ſubdito igne,parentes domumq; incendio ſubiecit:cuncta itaq; deflagrarunt,parentes,uidelicet,ac quicquid fortunarum inibi repertum eſt.Proxima luce atrox facinus cultoribus urbis innotuit,ob id tumultuari cœpere omnes, rei indignitate moti. Autor uero ſceleris in regiam,ceu in locum tutiſſimum ſe recepit,ac in demortui locum ſuffectus eſt.Is uero,quem memorauimus amentem eſſe habitum,longe alius uiſus eſt, quàm omnium uocibus deſtinatus erat,cognito nephando ſcelere,ueluti parentum necis futurus ultor, in delubrum continuo diffugit,hæc uoce ſublatiſſima Arabice inclamans,ô dij boni,cacodæmon effectus eſt germanus meus,confecit parentes ac germanos, confectoſq; deflagrantiſſimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium exuſcitatus furor reſedit:quo uiſo Sultanus accerſit ad ſe alterum illorũ mãcipiorum,quæ dilecta à ſeniore Sultano prædiximus,nomine Mahumetẽ: quod ut uenit,Sultano Arabica lingua infit,Quid ais princeps? At ille, Sultanus ſum. Tunc mancipium,Ita mehercule Sultanus es.Tum ille manu apprehenſum hominem, blandiendo ſecum ducebat, illumq; Arabice alloquens ſubdit,I & ſocium tuum occidito,pro qua re tibi ſeptem oppida polliceor daturum quamprimum.At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta annis conuictorem habui ſocium hunc meum,propterea id ſceleris quod iubes nõ auſim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verum intra triduũ uocato ad ſe altero mancipio,itidem agit cum eo quod cum ſuperiore mancipio tentauerat,inſidias illi nectens. At ille cui Chaim nomen erat,hoc intellecto,Fiat,inquit,in dei nomine mi princeps: moxq; clanculum loricatus ibat obiturus principis imperata. Vt igitur ad ſocium peruenit, facere nequit,quin ſcelus uultu proderet.Eo uiſo,haud mora, intellexit in ſe cudi fa-

bam hanc,& proditoris appellatione inclamans ſocium, Veniſti,inqu it,pro
ditor leto me traditurus?at ille,neutiquam huiuſcemodi operam nauaturus
accedo:at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conſcius patrandi
ſceleris animus luridum effecit uultum,ob id haud euades,quin te protinus
mactem. Cognito Chaim in certiſſimam notionem inſidiarum quas ſtrue-
bat deueniſſe,gladium quem ſtrinxerat,ad pedes ſocij abiecit, illicoq; humi
ſtratus ueniam precabatur plorabundus,identidem inclamans, parce mihi
mi princeps,nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem
mucrone,quo te mactatutus acceſſeram. At ille,nemini profecto dubiũ eſt,
quin ſis perditiſſimus proditor, quippe qui triginta fermè annis mutuo
uſus cõtubernio conuictor perennis fuiſti, & nũc necem illaturus aduenisti:
num miſer intelligis hunc qui tibi id negotij demandauerat cacodæmona
eſſe? Verum cõ ſurge,quoniam iam tibi parſum eſt:illud etiam noueris, iugi
triduo hanc furiam me ingentiſſimis oneraſſe pollicitationibus,ut mortem
quam mihi illaturus adueneras,prior tibi inferrem:ſed ego cõditionẽ aſper-
natus,facinori atrociſſimo minime ſum aſſenſus. Verũ ſinito deos agere im
mortales:tu tamen ſi me audis,continuo nauabis eam operam quam mox
ſubijciam. Cõuenias uelim Sultanum, illicq; dicas te leto me tradidiſſe. Ad
hæc Chaim,Subibo imperata princeps, quare ad Sultanum profectus eſt:
quo uiſo Sultanus inquit,heus Chaim,mactaſti'ne amicũ?at ille, cõfeci me
hercle princeps:tunc Sultanus,accede propius:hærenti iam principis lateri,
Sultanus gladio pectus fregit. Perendino die Mahumetes clanculũ induit
loricam,ſeq; ad Sultanum recepit. Hunc ut cõſpicatus eſt Sultanus in cubi
culo,Canis,inquit,cane natus,adhuc frueris aura ętherea? Cui Mahumetes
uiuo quidem in contumeliam tuam, ſumq; te actutũ mactaturus cacodæ-
mone deteriorem. His dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum
eſt nonnihil:tandẽ præualente Mahumete,mortẽ occubuit Sultanus. Quo
facto,haud mora,uictor Mahumetes regiam occludi,firmariq; præſidio iu-
bet. Iuuerunt Mahumetẽ populi in eum ardentiſſima ſtudia. Ad eam diem
charus fuerat populo admodum,ob eam rem cunctus populus acclamatio
nibus læticiam teſtans Mahumetem Sultanum ſalutabat. Dum itaq; Sul-
tanus in principatu uigeſimum diem egiſſet:illis tranſactis,claſſico ad ſe pri
mores urbis,necnõ negotiatores,reliquumq; fermè populũ uocat. Quibus
ita loquutum eſſe accepimus, quod à ſe factum audierant, non ultra id pa-
tratum fore,nequiuiſſe fugere urgentis fati neceſſitatem, probe ſe intellige-
re id principatus ſibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrare
uelle,ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitatio-
nen ſtulticiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iuſto iure perti-
nere imperiũ. Concionanti Mahumeti aſſenſum eſt: moxq; ille,qui amens
habitus

habitus fuerat, in demortui locum ſuffectus eſt, moderatore tamen Mahu-
mete: nam poſtquam facinus auſit Mahumetes, omnium confeſſione, deo-
rum amicus credebatur. Ob id ultro ab cunctis moderandæ urbis illi datum
eſt negotiũ, deſipiente præſertim Sultano, cuius in ſuperioribus abunde me
minimus Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negotiatores uſq; t. o
rari cõmerciorum cauſa, quæ illic plurimũ uigent, illò enim comportantur ſe
ricum, uniones, margaritæ, & id genus baccæ, aromatumq; adfatim. Viunnt
plerunq; oriza, quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Perſidis, deq; eius opibus, & com-
plurium rerum copia, præſertim reubarbari. Cap. IIII.

INde diſcedens in Perſidẽ ſum profectus: peracto duodecim dierũ itinere, ad urbem quanda Eri nomine perueni. Regioni nomẽ eſt Chorazani, ea appellatione qua & nos Flaminiã nuncupauimus: urbẽ Eri regionis eius rex incolit, ea eſt omniũ fermè rerũ ferax, uiſiturq; tanta ſerici copia, ut una die emere queas tantũ ſerici, quod ternis camelorũ millibus onerandts ſufficiat: *Serici copia* ibi nunq; ingraueſcit annona ob rerũ ubertatẽ. Reubarbari in primis mira eſt copia: ea cõiectura id ſum aſſequutus, quòd ſenæ reubarbari libræ noſtro more põdo unciarũ duodecim ſingulo aureo nũmo ueniebãt: urbs ambitu circiter ſeptẽ milliũ ædium continetur: colũt Mahumetẽ quàm qui maxime. Abiens illinc itinere dierũ uiginti, animaduerti regionẽ intra terras procul ab litore maris frequentẽ eſſe admodũ uicis ac oppidis, eiſdemq; ſummopere cultis.

De eo flumine quod arbitramur eſſe Eufratẽ. Cap. V.

PErueni tandẽ ad quendã amnem, quẽ ipſa incolarũ lingua Eufra appellant: hunc ego crediderim Eufratẽ eſſe, uaſtioris conceptaculi ductus argumento. Dum itaq; ſecus fluuiũ lauorſum iter ago, tridui peracto itinere, ad urbẽ aliã peruentũ eſt Schirã nomine, ea unicũ principẽ habet, eundẽq; Perſam, alij nemini parentẽ, addictũq; fidei Mahumetanæ. Ibi omnifariam pretioſi capilli inueniunt: & cõprimis Eranõ lapis, qui abigit lymphationes, pelliteq; formidines, turchicã appellãt: abunde enim aduehunt, ut ferebatur, ex urbe Balaſchã nomine, ubi ingẽs eſt ubertas caſtorei, ibiq; colorũ cõplura genera. Illud uobis compertum fiet, quur perraro apud nos caſtoreum ſyncerum inuenit: prius equidẽ adulterat, quàm ad nos comportet, Perſis adulterantibus: nam id hominũ genus his uaframentis adulterandarum rerum concedit nemini, id ego coràm perſpexi, uoluiq; quandoque ſynceri caſtorei uim oderiferã experiri. Igit conſpicatus ſum aliquando quoſpiã huius rei periculũ facientes: ſumebant enim ueſicã caſtorei, eamq; cõceptã mox naribus olfaciẽdã admouebãt quaterni ex ordine hoĩes, ea admota, tãta erat fragrãtis caſtorei uis, ut olfacientibus eliceret ſãguinẽ è naribus, idq; præſeferebat haud adulteratũ caſtoreũ. Percũctabar etiam Perſa, an caſtoreũ ut cętera un

guenta, quæ ſuis moriunt̃ horis, illico expiraret. Pro reſponſo habui, uim huius odoris adſeruarí ad annos denos, ſi modo non adulteretur. In qua re Perſæ eminent præſtantq́ꝫ plurimum: inuicem hi ſunt cunctorum hominũ commiſſimi, & cõprimis liberalitare præferendi omnibus: neqꝫ id auſim adſtruere, niſi corãm eiuſce rei periculum feciſſem. Per id tempus quo illic agebã, nactus ſum ibi negotiatorẽ quendam Perſam, qui me ſuperiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriũdus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me cõſpicatus eſt, Ludouice, inquit, quis te impulit has uiſere ſedes, nõne ille es quẽ dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidẽ ille, qui uiſendi orbis deſiderio mirabilem in modum ardeo: at Perſa, deus laudetur infit, poſtquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem deſiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen eſt, mora quindecim dierũ inſumpta eſt. Perſa uero me hortabatur, ne à ſe diſcederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaqꝫ itineri accingimur, profecturi uerſus eum locum, cui Sancto Barganti nomen eſt inditum.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, deq́ꝫ Perſarum rege, qui Sophi dicitur, Cap. VI.

VRbem Sancti Bragantes ferunt magnitudine Babyloni minime cõcedere: quippe quam uaſtiſſime patere autumãt: eius rex Mahumeti eſt addictus. Memorant negotiatores habere in armis ubi libuerit ad ſexagena equitum millia: gens inclinat in colorẽ albicantem, bellicoq́ꝫ uſui aptiſſima: nos uero hæc tantum ex aliorum narratu adfirmamus: non enim ultra progredi licuit graſſante ac ſæuiente Sophi in eos qui Bobachar & Othomar ac Omar ſacris ſunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiuſq́ꝫ deliramentorum conſcij. Qui itaqꝫ his fidem cenſent adhibendam eſſe, abſumuntur: quos uero nouerit Mahumetis ac Hali ſacra, imò prophana colere, illæſos ſinit. Inter hæc comes meus accerſito me, ait, Vt ſcias Ludouice quanti te faciã, quámue ex meo contubernio tibi proſpectum iri aueam, inſtitui te arctiſſima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi ſit, me nuſquam defuturũ eſſe cœptæ neceſſitudini, Eſt, inquit, mihi neptis, cui † Samis nomen, en, hanc tibi matrimonio iungi ita cupio, ut nihil deſiderem ardentius. Samis eorum lingua Phœbus dicitur. Nec id ab re, Phœbo profecto uenuſtior candidiorq́ꝫ erat. Adiecit ad hæc ille, ſe non ambire orbem, ob id quod cuiuſpiam rei egens eſſet, uerum ſolius animi ac uoluptatis cauſa, quam ex multarũ rerũ cognitione proficiſci adfirmabat. Quare gradu reuocato, ad urbem Eri nomine redijmus: quò ut peruenimus, excipit me domi ſuæ comes meus honorifice & amanter, oſtenſaq́ꝫ nepte, inſtantius mecum agebat, ut iure matrimonij uirgine potiri uellem. Ego uero qui longe

al's, Semes

alia

ulia animo deſtinaueram: præ me tuli id quidem non aſpernari, ſed commodius illud agendum eſſe arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes, reuerſi ſumus ad urbem Ormus nomine: illincq́ʒ ſoluentes in Indiam uelifi cauimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarũ Cheo dicitur.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium fermè rerum ferace, Cap. I.

QVONIAM in operis huius exordio, ſi recte meminimus, ſpopondimus cuncta nos denarraturos eſſe compendioſius quàm quibimus, ne plus iuſto prolixior oratio faſtidium pareret lectori, decreuimus ob id promiſſa diſſoluere, & ab inſtituto haudquaquam recedentes, ea ueſtris auſpicijs tantum ſcripto prodere, quæ narratu digniora uidentur. Indiam igitur ingreſſi ad portum quendam deuenimus, hũc præter luit ingens fluuius, cui Indo nomen eſt: isq́ʒ uon procul abeſt ab urbe quæ Cambaia dicitur. *Indus flu.* Ea ad terrium lapidem poſita intra terras, reſpicit meridiẽ: ad eam non eſt liburnicis uel actuarijs nauigijs acceſſus, niſi inundet flumẽ uberius ſolito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare maiore auctu arua cõſueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices incrementorum habent, quippe qui nõ niſi decreſcente luna augeſcunt: apud nos uero plenilunijs tumeſcũt amnes mirandũm in modũ. Vrbs muro noſtro more ambitur: cunctisq́ʒ fermè abundat, re præſertim frumentaria, ac fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera reperiuntur, quorum nomina me latent: illic etiam goſipium abunde inueniť, ulgo bombix dicitur: aſportãt inde negotiatores annis ſingulis tantum goſſipij ac ſerici, ut quandoqʒ quadragenas aut quinquagenas naues harũ merium abducãt, alioqʒ comportent. In eodem regno is mons reperitur unde ruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde eſt mons unde excidiſur calcedonius lapis, adamasq́ʒ.

De moribus incolarum Cambaiæ præclaræ, Cap. II.

CAmiam ſubijciemus Sultani eius ſtatum ac mores: is Machamut dicitur, quum ibi eſſem agebatur quadrageſimus annus, quo ipſe regnum indetus fuerat, rege Gugeratorum depulſo. Hi nullum animal occidere cibi gratia, nulláque carne ueſci optimum eſſe arbitrantur: non ſunt Mahumetani, neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, ſi baptiſmi caractere inſignintur, eos parum à ſalute abeſſe: nam genus eſt plenum iuſtitiæ: quippe quod alijs non infert, quod ſibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nudi agunt, pars tantũ obſcœna uelati: caput uincit gauſape, coloris purpurei.

His

His autẽ colos eſt ſubfuluus, ob eam cauſam à Sultano regno pulſi dicũtur de cuius moribus iam deſcendo dicturus. Huic igitur ſunt in armis equitum uicena millia. ſiguloq; mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis inſidentes: quibus id ſolum negotium datum eſt, ut uenerabundi regem uenerentur, belluis genua flactentibus. Mane uero rege experrecto, crepant cymbala, tympanaq;, audiunturq; ſonantes tibiæ, necnon buccinatores: adſunt & complures alij, qui multijugis inſtrumentis muſicis læticiam uiuentis regis teſtantur: itidem pranſuro agunt: adſuntq; itidem diſcumbenti memoratis elephantis inſidentes, & rurſum cõſueto munere colendi principis funguntur. Locis ſuis animalium huiuſmodi ingenium ac conſuetudinẽ denarrabimus. At Sultanus memoratæ urbis ſuperiora labia adeo prominentia habet, ut illis æque ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit aduſque umbilicum promiſſam: ueneno ita aſſueuit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipſam ſatietatem uenenum ſumi. Leto traditurus è ſatrapis quempiam, ad ſe accerſitum, cui mors imminet, nudum ſibi aſſiſtere compellit: moxq; edit nonnullos fructus, choſolos uocitant, inſtar nucis myriſticæ muſcatã appellant: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Aſſyrij, tambolos nominãt: addit etiam attritarum concharum oſtreæ calcem, ſimulq; cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aſperſoq; eo, cõtinuo mors ſubſequitur, præſentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut præmiſimus, expuerit contrita uenena, intra mediæ horæ ſpatium perfuſus ueneno in terram corruẽs efflat animam. Huic etiam ſunt circiter quaterna ſcortorum millia: nam ubi ſemel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depoſitam interulam amictuſq; mortalium nemo attingit. Mutatorijs opus eſt propè innumeris. Sciſcitabatur diligentius: ab negotiatoribus comes meus, unde hæc profecta eſſet pernicies uenenorum. Aiebant illi parentẽ Sultani à cunabulis natum aluiſſe ueneno, propterea uni ſibi innocuum ſola cõſuetudine factum eſſe, cæteris uero pernicioſum ac letale eſſe admodũ. Verũ de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores deſcripturi, redeamus unde ſumus digreſſi. Hi igitur plerunque ſola tunica interiore uelantur, omnium ſunt bellaciſſimi, commercijſq; ſtudent quàm qui maxime: regionis ubertas pro meritis referri non poteſt. Ea frequentatur ab ultro citróque commeantibus ex omni fermè mortalium genere. Inde hac de urbe altera, cuius quum opportunũ duxerimus, meminiſſe eſt animus, ad uarias multiplicesq; regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos præſertim, Syrosq;, Arabas felices, Indóſue, & item ad Africam incolentes, Æthiopasq;, & alios mortalium plurimos: ſericum in primis, ac xylon, bombicem appellant, illinc exportant. Hinc eſt quòd ille Sultanus omnium cenſetur ditiſſimus, mercimonijs ibidem mirabilem in modum uigentibus. Hic

Sultani deſcriptio

maximas

maximas exercet ſimultates cum rege quodam, qui Iogæ regno imperitat, quod abeſt à ſupradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Iogæ imperium longe lateq́ꝫ patet, illićꝫ in armis ſunt triginta armatorũ millia, idolorum eſt cultor, omnisq́ꝫ eius populus: ſuntq́ꝫ opinione ſanctitatis apud cæteros reges magno in pretio, celebresq́ꝫ admodum: nam ex inſtituto rex huiuſmodi ſingulo triennio ter uel quater peregre proficiſcitur, aliturq́ꝫ aliena impenſa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuſpiam gratia peregrini circuire regiones ſolent. Trahit ſecũ ad quaterna contubernaliũ millia, longum ſanè ſeruorum ordinem: cõiugem inſuper & natos omneis circun ducit: ducit etiam quatuor uel quinq́ꝫ feruidos ſonipedes, felesq́ꝫ qui odorẽ illum gignunt lectiſſimum, Gibellum uocitant, cercopithecosq́ꝫ compluſculos, pſitacos item ac pardos, accipitresq́ꝫ, hocq́ꝫ ordine ambit fermè Indiam totam. Illi habitus eſt geminum corium caprinum, altero priorẽ partem, poſteriorem altero corporis partem uelat, uillo extrà eminẽte: coloris eſt propè muſtelini. Ibi enim ob incendium candentis ſyderis nigreſcere ac torrere corpora incipiũt: omnes inaures geſtant dependentibus omnifariã monilibus lapidibusq́ꝫ pretioſis: alij exerto brachio uelant corpus, alij ſola interula amiciuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluiſculis odoriferis quaſi per ſpeciem maioris claritudinis, infectam faciem circunferũt, ac reliqua corporis infecta: alij alijs uanis ducũtur ſuperſtitionibus, induxerũt in animũ alij ne humi procumbant unquam, alij ne toto corpore ſtrati cõſidant in terra: alij ab omni eloquio ueluti elingues temperant: his uero adſunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictũ ſuppeditant: omnibus in uniuerſum cornu è colle depẽdet: illi ubi ad urbem quampiam peruenerint, incolas, ceu agunt apud nos cornicines, admonentes ſimul omnes cõcinunt, eoq́ꝫ concentu ſtipem ab mortalibus petũt. Rege domi ſedente trecenti, aut ſane quadringẽti homines ſimul peregre exeũt. Nec plus triduo, modo Ægyptiorum, in eadẽ urbe morantur. In manibus ferunt ſcipionem in ima parte ferreo orbe munitum: alij orbes tantum quaquauerſum limatos nouaculæ inſtar incidẽtes ferunt: illi quos oderũt impetunt funda lapides uibrantes: quare ubi in urbẽ aliquam uenerint, ab omnibus excipiunt placidiſſime, illisq́ꝫ impune eſt uel urbis ſummatẽ occidiſſe, quando profecto id agere diuinitus credũtur: ager non eſt ferax admodum annona ingraueſcente. Regio montibus plurimũ aſperatur: eorũ ædes ſunt deſpicabiles peſſimiq́ꝫ incolatus: urbes muro ambitas non habent: horum opera ac ſtudio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illudq́ꝫ non difficulter efficiunt, peregre quoquo uoluerint aliena impenſa proficiſcentes. Hi igitur ob propè inacceſſam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negotium. Rex Iogæ

De urbe

De urbe Ceul, deq; moribus ac audentia eius populi. Dap. III.

ABiens ab urbe Cambaiæ me recepi ad aliam urbē Ceul nomine, quæ à Cambaia itinerē dierum duodecim abeſt. Ager qui inter utrunque intercedit Guzerat dicitur. Rex eorū idola colit: his eſt colos ſubfuluus, pro amictu alij interula utuntur, nudi agunt alij, tantū obſcœna uelati, nudis pedibus ingrediuntur, apertoq; capite prodeunt: ſi perpaucos Mahumetanos negotiatores excipias: ad bella ſunt promptiores, in prælijs enſe, arcubus, lanceis harundineis, clypeisq; orbiculatis utnutur: tormenta habēt quibus proruūt mœnia, ſtragesq; inferū armatis exercitibus. Ea urbs munitiſſima mœnia habet, diſtatq; à mari duobus ac mille paſſibus: præterfluit urbē amœniſſimus amnis, quo ultro citroq; undecunq; mercimonia comportantur, ac cedentibus eò exteris liburnicis: copiā præſtat ager ſuapte natura omnibus abundans, ſi uuas, iuglandesq; nuces ac caſtaneas excipias: legitur triticum ac hordeum, adfatimq; leguminum, Illic etiam cōficitur goſſipinus pannus, Eorum fidem prudens prætereo, quando certe conſtat eos eiuſdē latriæ eſſe, cuius eſt rex Calechut. Horū meminiſſe hæſit cordi mihi, ubi fore opportunū duxero. Illic cōplures negotiatores Mahumetani degunt: aëris temperies calidior eſt, quàm ubi eſt frigidiſſima: iuſtitia ibi maxime uiget in pretio: regi in armis nō ſunt frequentes milites. Regio fert equos uaccasq; plurimas.

Dabuli urbs Diſcedens illinc ad urbem quandam Dabuli nomine me contuli, itinere bidui ab ſuperiore urbediſtat: hāc ingens fluuius præterfluit, noſtro more mœnia habet, ager eſt fœcundus, ipſaq; urbs amœna admodum, ibi negotiatores propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta hominū millia in armis ſunt: corpora animosq; ut ſuperiores populi exercent: genus eſt plenum iuſtitiæ: his idē eſt cultus corporis, uictusq; ac mores inſunt ut illis quos ſuprà memorauimus.

De Goga inſula Indiæ, deq; eius rege, Cap. IIII.

SOluens illinc profectus ſum ad eam inſulam cui Goga nomen eſt, ea ab continente abeſt mille paſſibus: hæc regi de Dechan quotannis pendit

Perday uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: ſi horum formam quæras, anguſtiores cōtractioresq; ſunt ſaraphis Babylonicis ſed lōge craſſiores: ab altera parte pro ſuperſcriptione bini ſunt inſculpti dæmones: ab altera uero cernitur neſcio quid, literis exaratum. In ea inſula maris ſecus litus uiſitur oopidum more noſtro conſtructum: illi eſt præfectus dux quidam militum cui Sauain nomen eſt: ſub eo quadringenti mamaluchi merent ſtipendia, ipſeq; mamaluchus eſt: is ubi cōſequi poteſt quempiā ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæterisq; adnumerat militibus: conducere enim eos conſueuit ſtipendio uiginti aureorū mēſe ſingulo: ſed prius honores huiuſmodi nō centuriat, quàm hūc morem ſeruauerit. Iubet

Militum delectus. igitur centuriaturus delectumq; habiturus, geminas ex corio afferri diploides, ipſe

des, ipſe alteram, alteram uero induit is qui admittendus eſt ad militiam. Vt itaq; uterq; diploidem induit, luctantur nonnihil: ubi is qui adſcribi debet in ſtipendiatorum militum numerum, inter luctandum repertus fuerit præſtā/ti fortitudine, corporiſq; uiribus eximius, uirūq; ſe explicuerit, haud mora, militibus conſociatur: ſin minus, ſellulariæ aut cerdonicæ arti mancipatur. Is itaq; dux cum quadringentis mamaluchis regi Narſingæ negotium ingens exhibet: huius mentio fiet locis ſuis. Recedens inde contendi terreſtri itinere octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, deq; multijugis eius monilium generibus. Cap. V.

VRbi Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, ſub quo prædi/ctus mamaluchorum præfectus ſtipendia meret. Ea urbs uiſu eſt pul/cherrima, feraxq; ferme rerū cunctarum. Eius rex inter mamaluchos adnu/meratur, & cum eo ad trigintaquinq; hominum millia ſuæ ditionis, ſi peditū equitumq; recenſeas numerum. Vrbem decentiſſime elegans regia exornat: regiam honeſtant loca complurima: nam priuſquam ad regis cubiculum de uenias, per quadragena quaternaq; cubicula tibi tranſeundum eſt: ſic enim diſpoſita contignatio eſt, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad no/uiſſimum perueneris. Vrbs more Chriſtianorū mœnibus ambitur: domus ſunt haud inelegātes. Rex uero utitur faſtu, pompamq; ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in ſummis ſotularibus circūferunt pyropos ac adamā/tes, & id genus lapides pretioſos. Quæ uero monilia pro inauribus ac conda/lijs ferant, cogitent ipſi quibus acerrimum eſt iudicium, quum pedes eminen tioribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons eſt, unde erui di/citur adamas. Is mons eſt ab urbe ad ſextum lapidem, muroq;, quaquauer/ſum circundatur: ipſum firmiſſimum adſeruat præſidium. Scatet ea regio fe/rè rebus omnibus in uniuerſum. Mahumetem colunt: amiciuntur ſericis ue/ſtibus, uel interula ex ſerico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis inſtar remigum utuntur. Mulieres Damaſcenarum fœminarum modo uelant faci em, ne unqnam ſatient intuentium aſpectum.

Adamantis fodinæ

De regis diligentia peritiaq; diſciplinæ militaris. Cap. VI.

IS rex cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narſin/gæ. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerunq; conducit exteros aduenaſq;. Illis eſt colos albicans, indigenis uero ſubfuluus. Rex opi bus diuitijſq; uberioribus ac liberali conſuetudine nemini fermè concedit. In mari etiam claſſem habet ualidiſſimam, Odit Chriſtianos quàm qui ma/xime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uerſus urbem, cui Bathacala nomen eſt.

De urbe Indiæ Bathacala, deq; eius ubertate, præſertim orizæ, ac ſaccari. Cap. VII.

ABeſt urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinque dierum, arte & natura nulli urbium poſtponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circuitur mœnibus, eſtq; à pelago ad primum lapidem: portum non habet maritimum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negotiatores Mahumetani ob cõmercia, quæ inibi ſummopere uigent. Amnis præterfluit urbem: ager mittit orizam, ſaccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum ſunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen ſeruant ritus ſuos. Equis, mulis, aſinisue haud utuntur: uaccas, bubalos, pecora & capreas habent. Regio tritici, hordei leguminumq; ferax non eſt, uerum fructus omnifariam alij inibi legũtur Indico more. Dimiſſa ea urbe ad inſulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorumq; cultoribus: diſtat inſula à continente ſtadijs quaternis: ambitu uero patet uiginti mille paſſuum Illic cœlum minime clemens eſt, agérque infœcundus. Intra inſulam ac continentem terram intercedit portus commodiſſimus. In inſula aquæ potu ſuauiſſime hauriuntur.

Anzediua inſula

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

Centacola urbs

ILlinc diſcedens iter à me ceptum eſt uerſus urbem quandam, cui Centacolæ nomen inditũ eſt, unius diei itinere prius abſoluto. Huic princeps haud magnarum opum moderatur. Affatim tamen inibi carnium ubertas inuenitur orizæq;, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi compluſculi Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos eſt ſubfuluus: nudi prorſus agũt, apertoq; capite prodeunt. Princeps huiuſmodi regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum eſt ad inſulam quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus eſt dæmonum, & regis Narſingæ ſubit imperata. Is eſt omnium comiſſimus, expers faſtus: huius iuſſu circiter octonæ liburnicæ aſſidue maria ſulcant, & prædabundæ quidem excurſionibus uacant. Hic ſumma neceſſitudine ac uinculo amoris regẽ Portugalliæ complectitur. Gens obſcœna ſindone uelat, cætera ſunt nudi. Mittit ager orizam ubertim non ſecus quàm Indica arua. Illic animalia propè omne genus, ut ſunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariam auitia, noſtris tamen abſimilia. Paui in primis pſitaciq;, necnõ uaccæ ferè innumeræ, eædemq; ſubrutilæ: ſunt item uerueces obeſi admodum. Florum uero ac roſarum tãta eſt copia, ut ibi uel hybernis diebus non deſint. Cœlum clemẽtius eſſe nequiret: cultoribus longe diuturnior uita eſt, noſq; in ea re exuperant. Haud longe à dicta urbe uiſitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter ſexaginta naues oriza onuſtæ ſoluere conſueuerũt. Incolæ partim idolis ſeruiunt, partim Mahumetem

Onor inſula

Mangolor

humetem colunt:uictus amictusq; ij ſunt,quos ſupra memorauimus.

De Canoror urbe Indiæ maxima. Cap. IX.

DIgredientes illinc iter cepimus uerſus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine præſtantiſſimam. Ibi rex Portugalliæ munitiſſimum habet oppidum. Vrbis rex idola colit,ipſiq; regi Luſitaniæ eſt charus in paucis. Portū urbs habet:illò cōuehuntur equi Perſæ:ſed immania ſunt horū uectigalia:nam penduutur pro equo ſingulo aureorum uicena & quina milia. Digreſſis inde iter introrſus terras eſt ad Narſingæ urbem,ubi complures Mahumetani negotiatores degunt. Ager tritici,uuarum,ac omnium ferè fructuum,ſi poma citrea cucurbitasq; excipias,expers eſt admodum. Pane non ueſcūtur incolæ,ſed oriza,piſce ac carnibus,necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorum cultu ac moribus diſſeremus, quum iam ſit omnibus in cōfeſſo,eos indigenis urbis Calechut haud diſſimiles eſſe. Inibi cœpta ſunt in ueniri zinziber piperq;,myrobolanum,cardamomum,caſſia,& id genus aromata complura. Vrbem mœnia haud circundāt: ædes ſunt deſpicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera noſtris abſimilia, uerum longe ſuauia: ſuis locis à nobis deſcribetur eorum forma. Regio eſt propè inacceſſa,ob frequentiores ſpecus ui extructos. Regi ſunt in armis ad quinquaginta nobilium millia, Hæros ipſi appellant. In prælijs utuntur enſe,clypeo obrotundo, haſtis ac arcubus:nunc uero tormentis etiam uti conſueuerūt. Nudi incedūt, obſcœna tantum uelati: ijs apertum eſt caput,niſi ubi ad bella contendunt: tunc caput ſubrutilo galero tegunt,eoq; bis inuoluūt,uittaq; neſcio qua uinciunt. Equis,mulis,aſiniſq; non utuntur,minusq; camelis, quos dromedarios paſſim uocitamus. Elephantis tantum utuntur,non tamen præliaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit contra regem Portugalliæ. In urbe uigent ſummopere commercia: nam quotannis illò undecunque ducenta ferme nauigia appellere conſueuerunt. Præteritis nonnullis diebus,peracto itinere quindecim dierum oriētem uerſus,poſtquam in regnum Narſinge deuentū eſt,tandem ad urbem quandam Biſinagar nomine peruenimus.

De Biſinagar urbe regni Narſingæ feraciſſima. Cap. X.

VRbi moderatur rex Narſingæ:ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis ſita eſt,circuitu octo mille paſſuum: triplici muro circundatur: ibiq; cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur emporium. Fœcundus eſt mirum in modum ager: illic quicquid eſt quod ad delitias ac ſuauiores faciat uoluptates, inuenitur : uenationibus ac aucupijs alibi nuſquam arua aptiora,ſyluæq;: credas uoluptatis paradiſum eſſe quampiā. Rex indigenæq; regni idola colunt. Magnarum eſt rex uirium : huic ſupra quadringenta equitum millia in armis excubant. Illud etiam non præteribo, equum ibi non minoris quàm quadringentis aut quingentis pardais(ij ſunt

aurei nummi)uendi. Vſu quandoq; euenit, ut octingẽtis aureis quis equum emerit: pretij hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibique nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus aſſeruari iubent maritimos, ne importentur equæ. Huic etiam ſunt quadringenti ad belli uſum elephantes: habet & dromedarios, qui ocyſſime currũt. Hic peropportunum uidetur, ut de docilitate, deq; agillima conſuetudine elephantorum nõ nihil diſſeramus, ne uideamur non meminiſſe ſuperiorum, quum claſſico lectori colliqueſcat, nos ſuprà id eſſe crebrius pollicitos. Igitur id animal docile eſt admodum, parumq; ab humanis abeſt ſenſibus, cunctasq; belluas fortitudine anteire ſolet. Indi bella inituri clitellas elephanto imponunt: ſunt clitellæ huiuſmodi, cuiuſmodi in regno Auſonio utũtur muli: clitellas ſubtus aluum cingũt geminæ ex ferro catenæ: ſupra clitellas hinc & hinc domus, uel ſi mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungũt caueas, aſſamenta neſcio quæ craſſitudine medij palmi: ſingulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utraſque dorſo belluæ inſidet Indus, qui belluam alloquitur: illis eſt enim patrij ſermonis intellectus, officiorumq; memoria. Conſtat nullum aliud animal humanis ſenſibus accedere propius, ſi amoris & gloriæ uoluptatem, ſi probitatem conſpicuam, ſi prudentiam, & id genus mores, quorum ſunt cætera animalia expertia, ſpectaueris. Itaque ſepteni ſunt homines, qui elephantum bella inituri conſcendunt loricati, ferentes arcus, lãceas, enſes ac peltas. Promuſcis elephanti, quam manum appellant, loricatur: illi alligatur exertus enſis duorum longitudine cubitorum: craſſitudine uero ac latitudine palmæ humanæ, ſicq; inſtructi præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum eſt, monet domitor, cuius uocem callet elephas. Feri, inquit moderator belluæ, illum, ab illo tempera: ſæui item in alios, abſtine ab aliis. At animal cuncta ſubit imperata, eaq; adamuſſim explet æque ac humanorum capax ſenſuum. Verum ubi uſu euenerit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci poſſunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis belluis excitat. Hos adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreatur. Ob id uiſis ignibus effuſiſſime diffugiunt. Reliquum quid eſt ? diſcretis moribus, fortitudine eximia præſtat omnibus. Memini aliquando uidiſſe elephãtos ternos maximam liburnicã in ſiccum trahere, ut haud multo poſt referabimus. Dum ego apud Canonor urbem agerem, nõnulli negotiatores Mahumetani in hunc modum in ſiccum nauim trahebant, ſeruata Chriſtianorum conſuetudine, uerſa naui, expoſita prora uerſus continentem, ſubiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capitéque in humum connixo nauigium in terram trahunt. Verum ſunt plures qui exiſtimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicareq; ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abeſt. Habent iuncturas ut cætera animalia, ſed in ima propè parte crurum. Fœ

Elephanti natura

minis

minis ineſt ferocia maior quàm maribus, conuehendiſq; oneribus illis longe maiores ſunt uires: furore etiam corripiuntur, id curſu lymphatico præ ſe ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam non abſimiles: oculi ut ſuibus: promuſcidem, quam manum appellamus, promiſſam admodum habent: ea ori eſculenta ac poculenta admouēt: ſubeſt enim iugulo os, ſui ſanè non abſimile, hiſcam referens: proboſcis exeſa eſt ac caua intus: eáque ſæpenumero uidi belluas porrectas capere ſtipes: uidi item ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem uaſtitatis, ut quod effecit bellua, nos priores numero uiginti quatuor nequiuerimus. At elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui prominent, collocantur in ſuperiore maxilla: auriculas quaquauerſum gemini palmi magnitudine habent: nec id uſque minore aut maiore, ut aſſolet, proceritate. Pedes illis ſunt obrotundi inſtar orbium, quibus diſcumbendo carnes excipimus munditiarum cauſa, ne gauſape fœdetur. Pedem ambiunt quinæ ungulæ oſtrinæ conchæ latitudine. Cauda inſtar bubali, terni palmi longitudine, uillo rariſſimo. Fœminis ſunt proceriores mares: magnitudine ſunt multiiuga: alij ad tertiumdecimum palmum, ad quartumdecimum tolluntur alij: tranſcendi quandoque in nonnullos ego eiuſce magnitudinis. Adſeuerabant cultores, ad ſextumdecimum palmum quoſdam altitudine exurgere. Lentius incedunt: fit propterea ut qui non aſſueuerint, non aliter quàm in undabundo æquore nauſeam ſubeant, ac inſidere nequeant. Iunioribus ubi inſederis ſumma afficieris uoluptate, molliter iſtar gradariæ mulæ gradientibus. Vbi conſcendendendus eſt elephas ſubmittit genua, & quaſi ſtapedes inſtrueret, præbet ſcandendi facultatem: ſubleuante tamen quopiam homine à tergo ſeſſorem. Infrenes ſunt omnes, nec ceruicem reſtis uincit: ſoluto prorſus capite gradiuntur.

DE COITV ELEPHANTORVM, CAP. XI.

INituri loca quærunt paluſtria, pudoreq; non niſi in abdito coëunt: dicunturq; ferè humanitus ueneri operam dare: etſi non deſint autores, qui barros dicant auerſe coire. Apud quoſdam pro ſummo munere habetur, ut regem elephantino membro donent. Id forte plurimi faciunt, ob immane pretium, quo ueneunt elephanti, utpote quingentis aureis: alij (ſi credere dignum) duobus millibus aureis emuntur: illud forſan non moles corporea, ſed acre ingenium præſtat. Nuſquam ſanè negauerim me alicubi uidiſſe gentes quaſpiam, ſenſu ac ingenio elephantis longe inferiores. Itaque is rex Narſingæ opibus ac imperio præſtat cunctos, quos unquam conſpicatus ſum reges, unquámque audiuerim. Vrbs ſitu ac elegantia urbem Mediolanum effingit præſent atq; : ſi tamen id excipias, quòd in loco eſt decliui,

Barri

Narſingæ regis opulentia

minúsque æquo. Quæ illi ſubſunt regna, ea Narſingam circundare uidetur, ut regnum Auſoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine ſacerdotes eorũ dignantur) regem ſingulo die ad duodecim mille Pardios pro uectigalibus, cenſus'que loco ſumere. Huic ſemper in armis excubant complura armatorum millia: quippe cui bella nunquam deſunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum eſt addictus fœdiſſimæ latriæ, ipſum'que cacodæmona colit non aliter quàm rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viuunt ut idolorum cultores: æs eiuſmodi eſt habitus: qui maioris ſunt cenſus, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero faſcia uerſicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarij obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi. Rex birreto panni attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium goſipinã induit ueſtem: hanc chlamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honeſtant monilia fermè omne genus. Equus eius tanti eſſe creditur, ſi pretium inſpexeris, quanti eſt quæpiam è noſtris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides pretioſi, margaritarum ac uniorum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes con comitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum ſena millia iter agenti præſto ſunt. Colliqueſcit itaque hunc regem opibus, diuitijs, militumq́ delectu, & ſexcentis ſimilibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant: & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur: hanc efficiunt ſexdecim minutiores denarij. Aes etiam ſignatum habent Eas nomine, ſexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum eſt iter uſquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Eſculenta quibus aluntur prudens prætereo, eadem demum denarraturus, quum de rebus Calechut ſermo fiet. Rex memoratus Chriſtiano nomini plurimum fauet, cum regeq́ Portugalliæ, quæ pars eſt Luſitaniæ, ſecum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Chriſtianos uouit nullos: illò enim appellunt Luſitani, honorificéque appulſi tractantur. Viſa itaque hac urbe mora complurium dierum, redijmus ad urbem Canonor. Quò quum perueniſſemus, triduo ibi abſumpto, intra terras proficiſci placui, tandemq́ aliquando ad urbem Trompatam nomine deuentum eſt.

De urbe Indiæ Trompatam nomine, deq́ nonnullis alijs Indiæ locis.

CAPVT XII.

VRbs Trompatam abeſt ab Canonor urbe duodecim mille paſſibus. Illi moderatur idolorum cultor, ſoli non eſt admodum ditis, parumq́ ab

pelago

pelago diſtat,utpote mille paſſibus. Interfluit eam annis perquã mediocris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uiſuntur: cultores frugaliſſime ui/uunt: maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas: eas condunt ori/za: Scatet regio lignis & aſſeribus ad fabricandas liburnicas aptiſſimis. Ibi ad quindena milia Mahumetanorum degunt: regi tamen idola colenti obſe/cundant. A' cultorum habitu & moribus temperabo tantiſper, donec ad id loci uentum erit, quo res urbis Chalechut ſumus explicaturi: eſt enim illorum una eadẽq; fides. Eorum domus adeo ſunt deſpicabiles, ut nõ pluris ſingulæ uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo poſt compertum fiet uo bis. Bidui itaque illic abſumpta mora diſceſſimus inde, uterq; uerſus urbem nomine Pandaran cepimus, diſtantem à memorata unius diei itinere. Regi Calechut paret, nulliusq; fermè momenti eſt: & comprimis portum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduerſa eſt inſula deſerta, habitatoreq; uidua. Indigenarum ſuperioris urbis is eſt habitus, qui & urbi Calechut: urbs in cli uo poſita eſt. Illinc digredientes contendimus ad urbem aliam Capagot no mine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe eſt regia puchertima ueterum more conſtructa. Qua orientem reſpicit, perpulchro fluuio alluitur, ab ur/beq; Calechut ternis abeſt leucis. Hic non eſt maxime immorãdum, quum ſatis conſtet, eoſdem mores ambabus eſſe urbibus. Inde igitur abeuntes tan dem aliquando per celebrem inclynatam'que urbem Calechut deuenimus. Præterij ſciens ac prudens tot regum ac populorum mores habitumq;: præ/ſertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecalo Onóue, ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narſingæ potentiſſimorum principum, Id abs me factum eſt fermè ex compoſito, ut diutius denarran dis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer. Conſtat ſanè hunc regem cunctos orientales anteire reges: ob id indigenarum lingua Sa/mory id eſt, in terris deus dicitur.

Pandaran

Capagot

LVDOVICI PATRITII ROMA/NI RERVM INDICARVM LIBER QVINTVS.

DE VRBE CALEBHVT PRAESTANTISSIMA, CAPVT PRIMVM.

Samorî

Nobis ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præci/puam metropolim appulſis, uiſum eſt ſuperiori libro ſupre mam imponere manum, ſequentemq; auſpicari, quo ma/iore uoluptate lector afficiatur, rerumq; dignior elegantia a/nimos demulcens mentem teneat, ut nobis ſtudium pera/grati orbis opem ferat, ingenióque ſubſcribant uires: hæcq;

ultro peritioribus harum regionum,ceu cenſoribus acerrimis dijudicanda relinquimus,ut ſi forte lõge plura adiuerint,ipſi in mediũ proferãt. Igitur urbs Calechut eſt in cõtinenti:ædes eius pelago alluuntur. Ibi non eſt portus, ſed quà meridiem reſpicit ad primum ab urbe lapidem eſt amnis,qui effluit in oceanum anguſtiore oſtio:is multifariam diuiſus per arua diſpergitur patentia,ac irrigandis agris carpitur à cultoribus:altiores nõ uehit aquas quàm quini palmi altitudine: incuruat ad urbem amnis non deſpicabili decurſu,eam'que interfluit. Mœnibus haud ambitur,uerum continetur circuitu ſex mille ædium, non adhærentibus ut apud nos ædificijs, ſed longiore ſpatio diſcretis inter ſe ædibus, forte ignium metu, aut ſanè imperitia ædificandi. Quà uero in longitudinem extenditur,millenis patet paſſibus. Domus ſunt deſpicabiles,quippe quæ ſupra equitis altitudinem ab humo non tolluntur,frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur,multis contignationibus. Huius rei cauſſam afferunt,quòd humo egeſta ad quinos palmos aqua mox ſcaturire dicitur: ob id nequeunt altius fundamenta iacere, quæ contignationibus ferendis ſufficiant. Negotiatorum ædes tabernæ'que non minoris, quàm quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Cultorum uero domus non pluris ad ſummum, quàm binis aureis emuntur. Nec idem eſt omnibus prætium: Aliæ minus aureo nummo: aliæ ſolido aureo nummo uenduntur.

DE REGE CALECHVT, DE'QVE EORVM LATRIA CAPVT SECVNDVM.

PRimum igitur omnium rex Cacechut dæmonum latriæ eſt addictus, ut haud multo poſt compertum fiet uobis. Non diffitentur deum optimum maximum cœli ac terræ potiſſimum architectum, præcipuumq́ autorem, ac primariam cauſam eſſe. Sed uero fabulam addunt,ſomniantq́ deũ nullam ſui principatus capere uoluptatem quire. Vbi negotium iudicandi orbis ſumeret ipſe,delegaſſe propterea uicariam operam,ut ipſi comminiſcũtur,cacodæmoni, quem deliri mentiuntur eſſe de cœlo ſumptum,iuri reddẽdo mortalibus. Illicq́ rurſus ineptientes aiunt, factam à deo poteſtatem tribuendi cuique quod ſuum eſt, pro benefactis,uidelicet, ac malefactis mercedem emeritam. Huic Deumo nomen indidere. Deũ uero maximum Tamerani appellant. At Deumum dæmonum fallaciſſimum,rex in eius regia conſtructo ad id ſacello hoc apparatu, ut illico colliqueſcet,colit. Sacellum patet quaquauerſum teſtudinis latitudine duûm paſſuum: tollitur autem ab humo non plus ternis paſſibus. Ingreſſum ligneum oſtium præbet cum antipagmentis, quæ ſunt dæmones compluſculi torreutice ſculpti,ut in emblematis uiſitur. In ſacello medio collocata eſt ſedes ſolij inſtar ex ære, æneum admittens

Deumus

Tamerani

admittens ſeſſorem dæmonem. Dæmõ ſedens diademate redimitum caput habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quod diadema ternis inſignitur cornibus. Fulciũt item dæmonis caput quaterna cornua, oreq́ȝ uaſtiſſimo hians, dentes præ ſe fert quaternos: naſo eſt deformi, toruis trucibusq́ȝ luminibus, uultu minaci: aduncas manus uncini inſtar habet, pedes uero gallo haud abſimiles. Qui monſtrum horrendum ingens conſpicantur, pauent continuo: res eſt ſane uiſu indigniſſima, eademque horrifica admodum. Sacellum ambiũt picti dæmones ad omne teſtudinis latus, hoc eſt, in ſingulo angulo ſedens ex ære uiſitur ſatanas, ita fabrefactus, ut undecunque flãmeſcere uideatur, abſumentibus animas miſerandum in modum flãmis. Animabus eiuſmodi magnitudo ſemidigiti eſt, aut procerioribus ſoli di digiti. At demon dextra animam ori admouet: ſiniſtra autem ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum ſacerdotes, Bramini dicuntur, memoratum idolum roſacea, & id genus latice odorifero emaculant, ſuffiũtq́ȝ uarijs odoramentis: ſuffitum humi procumbentes adorant: intra heptomadam aliquando idolo ſacrificant, etſi nunquam litant. Sacrificando hunc ritum ſeruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorum altitudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum ſternunt omnifariam floribus ac puluiſculis odoriferis. Sic referto floribus altari, ſanguinem galli uaſi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis ſuffimentis odorum innumeris: thuribuloq́ȝ accepto adolent largiſſime thura, altare circumuecti, tinniente crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum mactant cultro argenteo, cruoreq́ȝ infectum cultrum nonnunquam igni admouere ſolent. Aliquando cultro arrepto edunt geſtus neſcio quos, ut ſolebant qui à laniſta olim ob munus gladiatorium rationem inferendi & euitandi ictus diſcebãt. Crematur ſanguis galli totus accenſis funalibus altare complẽtibus. At ſacerdos immolaturus galli ſanguinem, lacertos pedesq́ȝ argẽto exornat, ita fabrefacto ut aſtãtium auribus tintinnabuli inſtar inſonet. Pectus bulla neſcio quæ condecorat: id eſt eorum inſigne. Peracto ſacrificio, ſumpto ambabus manibus tritico, diſcedit ab altari ceſſim cancrorum more gradiendo, nuſquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborem quãdam peruenerit: quò ut deuentum eſt, mox manibus reſeratis in ipſam arborem effũdit triticum, quod tulerat occluſum: elatis ſupra uerticem manibus demũ rediens unde digreſſus fuerat, altare omni cultu denudat.

Dæmonis ſimulachrum

Bramini

Sacrificandi ratio

De regio more, quem rex diſcumbendo ſeruat. Cap. III.

PRius rex cibum ſumpturus non diſcumbit, quàm quaterni ſacerdotes regias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam paſſis manibus, eiſdemq́ȝ ſupra uerticẽ elatis, ac ceſſim utraq́ȝ occluſa manu ad ſe retracta, pollice tantum prominente, idolo eſculenta quibus rex ueſci debet, offerunt,

ibi tan

ibi tantiſper opperiuntur, donec nõ ſit uero abſimile, quempiam eſſe potuiſſe. Ea adducti ratione id agunt, ne rex quicquam ſumere uelle cẽſeatur, quod idolo honoris gratia non ſit oblatum prius. Id eſculenti quo rex ueſci conſueuit, affertur in trulla lignea arboris cuiuſdam latiore folio ſtrata: ueſcitur oriza, & compluſculis alijs rebus, quarum in præſentiarum nõ ſatis memini: humi recubat abſq; ſtragulis: diſcumbentem ſtantes ſacerdotes circunſtant, nuſquam propius quàm ad quaternos paſſus accedentes, regis uerba reuerentiſſime obſeruantes. Vbi uero rex eſſe deſierit, actutum ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rurſus & iterum manibus comploſis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur: hæ enim ſigno huiuſmodi aſſueuere, propterea ueluti teſſera data illico aduolãt, regiasq; reliquias depaſcũtur: has uolucres nephas eſt lædere: ob eam rem tutò uolitant quocunq; libuerit.

De ſacerdotibus urbis Calechut, qui Bramini dicuntur: Cap. IIII

COnſentaneum eſſe arbitramur, plurimumq; uoluptati legentium conducere exiſtimamus, ubi horum ſacerdotum ſtatum ac mores expediuerimus. Hi igitur eius loci ſunt apud eos, cuius ſunt & apud nos ſacerdotes primarij. Ducturus rex uxorem, prius thorum inire non conſueuit, quàm à digniore ſacerdote noua nupta deflorata fuerit. Nec id munus ultro ſubeunt ſacerdotes. Stupri à rege pretium conſtituitur quingentorum aureorũ. Hunc morem præter regem Calechut ſeruat nemo.

De multijugis idolorum cultoribus in urbe Calechut. Cap. V.

IAm iam expediemus multijugũ indigenarũ urbis Calechut idolorum cultum. Primores idolorum cultores Bramini appellantur: ij ſunt eorum ſacerdotes: qui prioribus ſuccedunt, uocitantur Nacri, non minoris ſunt apud eos quàm apud nos patritij pẽdũtur. Horum intereſt enſem, clypeum, arcum, lãceamq; quum prodeunt ferre. Deſinentibus hæc circumferre, aufertur ceu exautoratis nobilitatis inſigne. Qui tertiæ claſſis habentur, ij eius loci ſunt apud eos cuius apud nos ſunt cerdonicam exercentes artem. Sequentes Mechoa dicuntur, piſcatu uictum quæritantes. Qui nouiſſimis ſunt proximi, illis Poliar nomen eſt inditum. Ad hos ſpectat piper, uinum iuglandesq; legere. Poſtremi uero Niraui appellantur. Ea gens poſtquam ſeuit orizam, eandem colligit: at Poliar & Niraui etiam ueluti poſtremæ tribus hominibus, neutiquam niſi uocatis ad Bramini & Naëri propius quàm ad quinquaginta paſſus accedere licet: ob id deliteſcunt in umbraculis ac locis paluſtribus. Quum prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant neſcio quid ſublatiſſima, ut nobiliores moneant, ne inopinatò reperti luant morte pœnas. Vbi enim uſu euenerit, ut Bramiui & Naeri inclamationibus aſſueti haud moniti forent, obuiam quempiam ex illis capite cenſis haberẽt, dũ arua reuiſunt, impune eos leto tradere queũt: ob eã rem inclamationibus aduẽtantes quoſ

tes quoſ

tes quoſcũq; præueniũt, monentq́;, iã uobis innotuere ſeni idolorũ cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorumq́; urbis, deq́; edendi modo, CAPVT VI

REgi ac reginæ, incoliſq́; urbis, idolorũ cultoribus haud dubie diſſimilis non eſt habitus: quippe qui goſipino, haud ſane ſerico panno obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertóque capite prodeunt. At Mahumetani tunica interiore ad umbilicum uſq; amiciuntur. Fœminæ uero eodẽ habitu utuntur quo & uiri: latriæ idolorum cultores, uti conſueuere: ſed id plus habent, quòd promittunt capillum mirum in modũ. Rex ac primores urbis inconſultis ſacerdotibus non ueſcuntur carnibus: cæteris autem gregarijs licet quibuſuis ueſci earnibus, ſi uaccas excepias, qui Nitaui & Poliar dicuntur: mure ac piſcibus ſole exuſtis ueſcuntur.

De horum ritu poſt obitum regis. Cap. VII.

EXempto rebus humanis rege, ſi ſuperſtites ſunt mares liberi aut germani, aut fratrum filij, ij minime regno ſuccedunt: nam filio ſororis ex gentis inſtituto ſceptra debentur: qui ſi nullus foret, regno ſuccedit is qui arctiore coniunctione regem contingit, non alia, aiunt, de cauſa, niſi quòd Bramini ſacerdotes, ut præfati ſumus, reginam deflorauerunt. Peregre proficiſcente aut exeunte in uenationes rege, ſacerdotes uel uigeſimum annum tantum nati reginã domi aſſeruant, illi aſſiſtentes: nihilq́; gratius regi contingere poſſet, quàm ut reginæ per ſtupri conciliationem aſſueſcant. Propterea exploratum habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea ſuſceptam prolem inter liberos collocandũ minime fore. At ſororis natos ueluti ſibi iure ſanguinis coniunctiſſimos, adſcire in imperij partem conſueuit. Rege defuncto regni indigenæ omnes barbam ponunt, capitéque tonſo deſiderium regis teſtantur. Nec omnibus eſt idem mos, alijs menti partem nouacula nudantibus, alijs uero capitis partem ſolum tondentibus, ut ſua trahit quemque uoluptas. Per id tempus etiam quo regem funerantur, qui piſcatu uitam trahunt, per ſpeciem mœroris à piſcium captura temperant octonis diebus: & ubi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem ſeruãt quod rege defuncto ſeruari memorauimus. Rex quandoque adductus ſuperſtitione, ad annum ab re uenerea abſtinet, & item animo deſtinat ueſci nolle betolis: hæc ſunt folia quæ Aſſyrij mali frondis ſimilitudinem exprimũt: has enim frondes in cibatu habent gratiſſimas: æque quidem illis utuntur ac nos bellarijs ex ſaccaro ſciuiſſime conditis: eas enim ceu illecebras edunt: nec alia quàm uoluptatis aut exuſcitandæ ueneris emortuæ cauſa, illa eſſe creduntur, dum huiuſmodi folia mandunt. Edere ſueuerunt fructum quendam, cui coffolo nomen eſt: hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non abſimilis, quæ cariotas gignit non abſimiles, conſimiles producens fructus. Miſcent inſuper cõtritas oſtrearum conchas calcis inſtar cinami. *Betoli folia*

Quomodo

Quomodo idolorũ cultores inter ſe coniuges cõmutant. Cap. VIII.

PAtritij ac negotiatores hunc morem inter ſe ſeruant. Fit quandoque ut iure amicitiæ alter alterum miro affectu proſequatur. Propterea quibus ſunt uxores amicis, nonnunquam complacitum eſt per ſpeciem maioris coniunctionis uxoribus commutãdis operam dare: ſtultorumque lingua mutuo ſe compellant in hunc ferme modum: Heus tu amice, coniunctiſſime uiximus. At ille: Ita diutine cõiunctius amiciusque uiuere nequiuimus. Et rurſum alter. Verum' ne loqueris, quum adſtruis te mihi amicũ eſſe optimum? Sum, inquit ille: Et itẽ prior: mehercle diligis me? At ſocius: amo te mediusfidius. Tum ille: Commutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queã. Tum alter: ain, tu ſerio? Cui ille: ita per Pollucem. Concedamus, inquit ſocius, domum meam. Quò ubi peruentum eſt, alter eorum inclamat uxorem: Accede, ait, mulier, huncque ſequere: quoniam deinceps coniunx erit tuus. At mulier: quam ob cauſam? loqueris' ne ſerio? At prior coniunx: non iocor quidẽ. Tum mulier, lubens, inquit, ſequor. Protinus his ultro citroque dictis, abit cum prioris ſocio uiri mulier, inuicemque coniugem ſuam iure cõmutationis ad ſocium mittit, qui prior adduxit mulierem. Hoc inſtitutum permutandis ſeruant uxoribus. Pignora uero alterũ parentem ſequuntur. Alijs uero idolorum cultoribus lõge ſunt alij mores: nam fœmina ſeptenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternãt. Vbi autem pepererint mulieres prolem, delegant ad quemcunque ex ſeptem coniugibus uoluerint, à quarum aſſertione nulla eſt prouocatio.

Polygametia

De ritu edendi incolarum, deque eorum iuſtitia. Cap. IX.

HVmi procumbentes edunt in trulla ænea: coclearis uicem ſupplet arboris folium. Eſculenta ſunt oriza, piſces, aromata, fructusque ignobiliores. Ex ea hominum nota qui ruſtici dicuntur, adeo illote ac fœde uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dumque orizam capiunt, fœdantes in olla manus in pilæ modum concinnant, ſicque concinnatam admotamque ori uorant. Id genus iuſtitiæ apud eos uiget: ubi quis quempiam cõfecerit, correptus pœnam in hunc modum luit, Genus habent patibuli, id eſt, palum longũ quaternos paſſus. Huic non longe à faſtigio ligni ſcipiones gemini in crucis figuram affiguntur. Tunc palo per terga ſontis acto, terebratum homicidæ corpus cruci miſerãdum in modum infigitur, ſicque affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. Patibulum huiuſmodi patrio ſermone Vncaleut appellant. Qui uero conſauciant, aut ſcipione quempiam uerberant, ij culpam ab rege auro redimunt. Obærati uero ita præſtare ſolidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut ſoluat. At is qui es contraxit alienum, uerba dat. Quod ubi intellectum eſt illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni eſſe dicuntur, conſtiterit id æris eſſe contractum, tunc praſini coloris fronde arrepta tam diu hominem conſectatur,

Atrox homicidæ ſupplicitũ

Creditorũ mira exactio.

ſectatur, donec comprehenderit: cōprehenſum uirenti fronde circūſcribit, iubetq́ lingua incolarū his uerbis, niſi ſolido præſtito illinc ne abeat: hęcq́ uſq; tertiò profatur, per caput Bramini, id eſt nomen ſacerdotis: & item per caput regis iubeo, ne hinc diſcedas, niſi æs retētum diſſolueris. Ille uero qui intra circulum circumſcriptus eſt, aut protinus ſolidum præſtat, aut illic uitam ſine cuſtode exuit: qui ſi aliò diffugeret, ſemel correptus continuo leto iuſſu regis traderetur.

De eorum latria erga idola. Cap. x.

ADoraturi idola ante emerſum ſolis ſtagno lotionis gratia immerguntur, ſicq́ loti nihil prius contrectant quàm domi ſuæ preces ad idola fuderint: orant enim humi ſtrati, idq́ clanculum. Dum ſic orant, edūt geſtus neſcio quos dæmoniacos ueluti lymphati, inuerſis luminibus, miroq́ oris dehoneſtamento inſtar portenti. Pauorem non ſine horrore cōſpicantibus inferunt: nec horæ quartam partem orando perēnant. Vbi uero edēdi tempus appetierit, eſſe nequeūt, niſi obſonia concinnauerit à patritijs quiſpiam. Ea cura fœminis non delegatur, quando certe ſua tantum curant eſculenta. Hunc morem ſolum nobiliores ſeruant. Fœminis autem aliud non eſt curæ, quàm muliebri mundo ſtudere: ob eam præſertim cauſam, quòd uiri cum eis ante non coëunt, quàm lotæ fuerint, ſuffitæq́ uarijs odorum generibus. Quum prodeunt fœminæ, mirus eſt monilium apparatus, ab auribus pretioſis lapillis dependentibus, lacertiſq́ ac pedibus omni genere cultis.

Quomodo prælium ineunt Cap xi.

IN ea urbe quotidie quaſi ex inſtituto à laniſta rationem inferendi euitandiq́ ictam more digladiatorum diſcunt cultores, enſe, clypeo ac lācea exerciti. Profecturo ad bellum regi in expedito ſunt centena peditum millia: nam equitum ibi uſus eſt (præter elephantorum) nullus. His uehitur præliaturus rex, qui regem ſequuntur, uitta ſerica, eademq́ coccinea caput uinciunt. Prælium inituri, enſe obrotundo, clypeo, lanceis ac arcubus utuntur: regis uero inſigne eſt neſcio quid rotundum ex arborum frondibus complicatis inſtar cooperculi dolij cuiuſpiam, arundini adfixum: eo candentis ardorem ſolis arcet: Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinque conſtitere acies ad trinum arcus iactum, rex mittit ſacerdotes ſuos (Braminos appellant) in hoſtium caſtra, ut ex ſe regi dicant, propius cum centenis Naeris (ij ſunt nobiliores roburq́ mimilitiæ) collaturus pedem accedat, ſe quoq; cum totidem protinus acceſſurum. Naëri
Hoc renuntiato uterq; ſe accingit expeditioni bellicæ, inq́ itinere medio centeni cum centenis manus conſerunt: qui ſi uel tridui ſpatio concertarent, nunquam pnnctim, ſed cæſim feriunt bino ictu caput petentes: item ſemel tantum cruribus intentant enſem. Vbi uero quaterni uel ſeni mortem oppetiere, continuo ſacerdotes bellum dirimunt, eorumq́ iuſſu utrinq; canitur receptui. Dirempto prælio ſacerdotes utriuſq; exercitus ultro citroq́ contendentes, utroſque reges his uerbis percunctantur: Vultis'ne amplius? At ſacer-

dos: Minime, inſit. Itidem ex hoſtili exercitu ſacerdos agit. Hunc morem prælíando ſeruant cum centenis centeni. Rex uehitur quandoq; elephanto, non nunquã à ſuis triariјs (Naëri dicuntur) inceſſu perniciſſimo conuehitur. Proſiciſcentem regem ſequuntur multíjugis muſicæ inſtrumentis concinentes. crepant tympana, & id genus complura. Naëris ſuis ſtipendíj cauſa ſingulo menſe quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, ſeni: hoc ſtipẽdio uitam trahunt milites. Ii dentes habent nigricantes, ob eam herbam quam crebrius mandunt. Hos ubi occiderint, rogo miro apparatu imponũt: alíj adſeruant horum cineres: cæteris uero non idem eſt funerandi mos, gregarіјs præſertim: alíj uita functum intra proprias ædes tumulant: alíj in ædium ueſtibulo: alíj corpora in amœnis ſeceſſibus, ac uiridarіјs ſuis humant. Monetam cudunt non aliter quàm in urbe Narſinga. Quum ego illic agerẽ, ex omnibus fermè orientis partibus negotiatores aderant, cumprimis Mahumetani: alíj ex regione Melacha, ex Bangella alíj: nonnulli ex Tarnaſſari, ex Pego & Ciriomãdel alíj: nonnulli ex Zeylan de Sumatra, id eſt, Taprobana, alíj ex Colon, nonuulli ex Caicolon, alíj ex Bathecala, & innumeri fermè alíj, præſertim iam notiora nomina, uidelicet Perſæ, Arabes, Syri, Turcæ, Aethiopes, & ex regno Narſingæ compluſculi, tot aduenæ exq; uarіјs regionibus per id tempus quo illic agebam, aderant in urbe Calechut florentiſſima. Illud eſſe noueritis, quòd qui idola colunt, non ſulcant maria: id munus Mahumetanis delegatur, utpote exercendis commercіјs aptioribus. Incolunt enim urbem Chalechut circiter quindena Mahumetanorum millia, qui ex ea urbe plerunq; oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria ſulcant. Cap. XII.

QVomodo enim maria adeant, quóue tempore ſe pelago committant, qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uiſitur Calechut, haud multo poſt compertum fiet uobis. Igitur naues fabricantur non minores, quàm quæ quadringentis aut quingentis dolíјs ferendis ſufficiant: patentq; abſq; tecto. In nauium commiſſuris nullo modo ſtupam ponunt, ſed aſſeres adeo affabre connectunt, ut optime arceant aquas: commiſſuras pice ferruminãt. clauiſq; ferreis abunde firmant communiũtq;: nec à ſtupa temperant ob id quòd illius ſint egentes, quando affatim ſtupæ ac lini aliunde ille cõuehitur. Aſſamẽta habẽt trabeſq; multiplices: & ſi ligna quæcũq; ſpectaueris, noſtris quidem non ſunt deteriora, noſq; copia lignorum ſuperãt: uela nauium habent goſſipina, eademq; in ima parte geminata: utraque enim utuntur ductu ri in altum, ut uenatorum uim maiorem uela cõcipiant, tumeſcantq; magis. Nos itaque in ea re ſuperant, qui unis tantum utimur uelis. Ancoras iaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauerſum binos: eas gemino fune appenſas æquori induunt: ancoras præter has habent nullas: nauigãdi ſtata habent tempora. E' Perſide uſq; ad eam plagam, cui Cumerin nomen

eſt(ea meridiem uerſus abeſt à Calechut octo dierum itinere)octonis menſi/
bus,id eſt,inter Septembrem & Aprilem maria ſulcant, à Calendis autem
Maĳs uſque ad menſem Sextilem medium. Ab hoclatere ſinus urbis Cale/
chut temperandum eſt à nauigationibus, ob nimiā pelagi ſæuitiam:nam un
dabundo indignantiq́ꝫ oceano haud tutò naues committuntur. At illi habēt
temporum uices contrarias. Quum enim apud nos ob candens ſydus arent
fermè omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effuſum largius imbrem: nam
Maio, Iunio, & item Quintili ac Sextili mēſibus largior ibi effunditur imber,
interdiu non ſolum,ſed etiam noctu,non uſq́ꝫ, ſed ſubinde pluit,modo no/
ctu,interdiu nonnunquam. Per id tempus uix Phebus ſupra horizontem
emergit:cæteris uero octonis menſibus pluit nunquam. Aprili exeunte ſol/
uunt à promontorio(latus appellant) Calechut,& uerſus caput Cumerin ue
lificant,aliamq́ꝫ oram pelagi nanciſcuntur,ubi æquor minime ſæuit:tunc trā/
quillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia,ut apud nos,alia alĳs
locis nomina acceptant:liburnicas alĳ ſambuc nominant: celoces alĳ more
noſtro complanatas capel appellant. Minora igitur nauigia,ut ſunt cymbæ,
& id genus alia,quibus maiora nauigia quandoq́ꝫ more noſtro remulco dicū
tur,parao nominant: hæc ſunt denos paſſus longa è ſolido ligno: remis ac
malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues,almadias uocant,
ſolidæ abſq́ꝫ commiſſuris:& rurſum alias habēt nauiculas lōgas paſſus duo,
denos,uel terdenos,roſtro perquàm anguſto:uniq́ꝫ tātum homini aditus pa
tet,adeo in arctum eius oſtium agitur:hinc & hinc acuminantur maxime, ca
turos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm trire/
mes aut liburnicæ, uel celoces noſtræ impelluntur uelificantes. Ii ſunt piratæ,
qui maria infeſtant. Fabrefiunt huiuſmodi naues in inſula non longe à Cale
chut,cui Porcai nomen eſt. *Porcai inſula*

De regia principis urbis Calechut, Cap. XIII.

Regia principis Calechut patet non minus mille paſſibus,ſi ambitum ſpe
ctaueris. Paries parum conſurgit,ut iam prędiximus:ſtructuram affabre
tamen elaboratæ trabes ſuperpoſitæ coniungunt, toreutico operæ intercurſā
tibus dæmonum figuris:quod opus circiter ducentis aureis conſtare creditur:
neque altius tolli queunt ob inſtabile ſolum, quo fundamenta iaci neque/
unt, mox aquis ſcaturientibus. Quas uero margaritas,& id genus pretioſos
lapillos rex cultus circumferat,uix expedire præ magnitudine rei poſſum: ex/
cedunt enim æſtimationem omnem: etſi per id tempus,quo illic agebam, pa
rum genio indulgens mœſtiſſime uiuebat, tum ob id bellum quod illi rex
Portugalliæ intulerat, tum uel maxime ob eam ægritudinē,quam Gallicam *Puſtulæ apud*
appellant,qua maxime afflictabatur, quum præſertim iugulum morbus in/ *Indos*
uaſiſſet:tamen auribus pendebant lapilli pretioſi, lacertoſq́ꝫ ac manus, pe/
des'ue ac crura tot monilium genera honeſtabant decentiſſime, ut ſatis pro

rei magnitudine referri non poſſint. Regis theſaurus immẽſus creditur, quippe qui uix binis cellis continetur. *Theſaurus* Theſaurum efficiunt innumeræ aureæ bracteæ, laminas appellamus: & rurſum tantum ſignati auri, quantum onerandis centenis mulis abunde ſufficeret: id adſeuerabant eorum ſacerdotes, qui regis arcanorum ſunt callentiſſimi. Ferunt id auri corrogatum à prioribus regibus eſſe, numero fermè duodenis, qui reipublicæ proſpectum iri cupientes, tot opes congeſſere, eſtq; in primis magni pendendum, in memorato theſauro, monilibus & id genus multijugis, eiſdemq; pretioſiſſimis lapillis oppletũ ſcrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, pluriſq; eſſe creduntur, quàm ut emptorem naſciſcantur.

De aromatibus, quæ urbs Calecht mittit. Cap. XIIII.

Piper PIper mittit ſuburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra urbem cultores. Caulis piperis infirmus eſt admodum, inſtarq; uitis abſq; adminiculo (pedamenta uocamus) conſiſtere nequit: hederæq; non eſt abſimile piper, quippe quod ſerpit, & altiore complexu proximam ſemper arborem uincere conſueuit. Dicta arbor, imò frutex diſpergitur in ramos complusculos intra geminum ac ternum palmum longos. Folia eius mali Aſſyrij figuram exprimunt: ſed hæc craſſiora pinguiuſculaq; nonnihil, intercurſantibus ex aduerſa parte minutioribus uenis. E ſingulis malleolis ſeni dependent racemi palmo haud ampliores, paſſilis non abſimiles, confertiores tamen. Color is eſt, qui & immutioribus uuis. Legunt itaque menſe Octobris ac Nouembris in colorem praſinum adhuc inclinantes, ad ſolemq; apricantem aſſandum imponunt tegetibus: triduo nigreſcit non aliter quàm huc *Zinziber* affertur: abſque cultu alio putandi, minuſq; ligonizandi cura eſt illis, ſimplici ac ſyncero telluris prouentu. Mittit & regio zinziber: haud dubie radix eſt, eruiturq; nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus eſt eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos uel quaternos palmos harundinum modo. Quum eruitur zinziber, relinquunt internodium radicis in ſcrobe, unde erutum eſt zinziber, terramq; radici aggerunt ceu ſemen eius radicis, proximo anno eruturi fructum, id eſt, zinziber. Inuenitur in locis æquis inſtar myrobalani: in tellure tamen rubente omnifariam, ibi legitur zinziber. Caulis eius pirum mediocre effingit: mittitur ut piper in ſubligarijs.

De nonnullis urbis Calechut fructibus. Cap. XV.

IBi etiam reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appellant. Caudici eius arboris amplitudo piri eſt: fructui magnitudo bini ac medij palmi: craſſitudinis uero humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice arboris ſubtus frondes, alij circiter medium caudicem. Colos eſt uiridis, cætera nuci pineæ haud abſimilis: uinaceis tamen minutioribus. Quum mature/

ſcere

ſcere incipit, obducit nigrantem colorem, marcereque uidetur. Legitur is fructus menſe Decembri: ſaporis ſunt fermè peponis, caſtoreum redolentis, parumq́, ſi ſaporem quæras, abeſt à cotoneo Perſico, eodemq́ mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo ſuaue Medicum malum comedere: intra membranas habet ut malum Punicum, inq́ eis deliteſcunt fructus neſcio qui, mollibus non diſſimiles caſtaneis: ſi enim igne torrentur, ſaporem caſtaneæ repræſentant, Propterea fateri licet, non eſſe excellentiorẽ digniorẽ ue illo fructu quempiam. Eſt item fructus alius, amba nomine. Eius caudex magna dicitur, ſimillima eſt arbori, frequentesq́ ut piro fructus: is iuglandem nucem è noſtris effingit, quum iam ſunt abſoluti: quum matureſcit, fului eiuſdemq́ ſplendentis coloris eſt: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ: Damaſceno guſtu ſuauior eſt fructus: conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, ſed ſunt lõge meliores. Illic etiam inuenitur fructus, cuius forma eſt peponi ſimillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ inſtar terna aut quaterna: arbori eſt eadem amplitudo, quæ eſt cydoneo malo, foliaq́ eidem ſimilia: fructui nomen carocapel inditum eſt: in cibatu eſt optimus, medicinæq́ aptiſſimus. Itemq́ alius fructus uiſitur, meſpilis non diſſimilis: uerum albicantis eſt coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quoſdam cucurbitis ſimiles, ſed conditura aptiores: res eſt non indigna memoraru, huic nomen eſt comolangæ: oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu digniſſimum, mala apolanda appellant, tollitur ab humo nonnihil ſupra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina ſurculis connexa: ſingula folia ſingulis hominibus ad arcendam pluuiam ſolemq́ ſartum tectum præbent. In folio medio conſurgit malleolus inſtar caulis fabæ flores producens, fructusq́ edit longos palmum unum, quandoque medium, craſſitudine haſtæ conti unius. Quum legunt hos fructus non operiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi matureſcere: pariunt ſinguli ſurculi circiter ducentos fructus miro prouentu, ſeq́ inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum. Triplex horum genus: alij cianchapalon uocitantur, guſtu magnopere ſuaues, cordi præſertim conducentes plurimum: colos eſt illis ſubfuluus, tenuiſſimæq́ ſiliquæ. Alij cadelapalon dicuntur, ſuperioribus etiam in cibatu gratiores, ijdemq́ longe ſuauiores: reliqui uero ceu inſuaues nullius ſunt uſus, Quos diximus eſſe hominibus ad ueſcendum non ingratos, eos aiũt ficis noſtris non eſſe abſimiles. Horum arbor in uita ſemel tantum fructus gignit: uerum ad radices conſurgunt quinquaginta aut ſexaginta ſurculi, qui parentem renouant, ne ſit nepotum expers. Hos transferunt aliò cultores ſpe futuri prouentus: nam conſtat eos intra annum fructificare. Quum uero fructus huiuſmodi legere uolunt, ſi uirentes nimium fuerint, id eſt, acerbi nimis, ut

Amba

Carocapel

Comolanga

Malapolanda

matureſcant ocyus, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt: leguntur iſ fructus uberrime toto fermè anno: ueneunt uiceni ſingulo nummo, id eſt, quarta ſolidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, roſas, uidelicet, albicantes rubenteſq́, necnon fului coloris.

De feraciſſima totius orbis arbore. Cap. XVI.

EST & alia arbos cognitu ſanè digniſſima: quippe quæ fœcunditate ac fructuum mira ſuauitate totius orbis arboribus longe eſt præſtantior: ea palmæ inſtar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quaſi denum emolumeutum: fert enim ligna igni alendo aptiſſima, iuglandeſq́ in cibatu gratiſſimas: item funes uelificationibus admodum conducentes: prætcrea tenuiſſimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, ſericum præſentant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, uinumq́: item latices, oleum, & ſaccarum: ex frondibus uero quæ decidũt, quũ, uidelicet, tempeſtate aliqua ramus quiſpiam è caudice auellitur, fiunt ædium imbricamenta, uicemq́ tecti ſupplent, idq́ ſenos menſes aquam continent, adeo ſartum tectum præbent. Vix dictis erit fides, niſi rem compertius expediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ inſtar, ſingulæq́ arbores ducentas nuces gignunt. His demunt priorem corticem, ignibuſq́ delegant: nã lignorum modo flagrantiſſime ſubiecto igne ardet. Alius uero fructus goſſipino aut byſſino non eſt abſimilis: linum quidem figurat, poſtquam ab artifice expolitum eſt: ex floribus uero pannum conficiunt ſerico ſimillimum: ſequens autem penſum rurſum nent, indeq́ fiunt tenuiores funes, hoſq́ funiculos nectunt, ut ex illis grandiores funes faciant, nauigationibuſq́ ſufficiant. Ex proximo nucis cortice, qui tertio loco ſuccedit, carbones eruunt. Vltimus autem cortex nucem occulit in cibatu gratiſſimam: corticis huius craſſitudo minimo manus digito haudquaquam maior eſt: cum nuce ſimul latices gignuntur: iuglandeq́ adoleſcente, creſcunt item aquæ in ea adeo, ut abſoluta nuce ſimul aquæ interiora nucis occupent: tantumq́ laticis in nuce quãdoq́ uiſitur, ut haurias ex ſingulari nuce ternos aut quaternos aquæ calices: ea potu eſt ſuauiſſima, eademq́ limpidiſſima, roſaceæ non abſimilis: fit ut inde oleum pinguiſſimum, nuxq́ ipſa homini gratior ac exiſtit, eſſe nequiret. Vobis itaque iam innotuere ſeptena huius nucis emolumenta. Alterum autẽ huius elegantiſſimæ arboris ramum nuces producere minime ſinunt: uerum circiter medium caudicem incidunt mutilantq́ truncum, mane & ueſperi cultro conſauciant, liquoremq́ neſcio quem infundunt: iſq́ fugit ex arbore ſuccum: quo hauſto, in ſuppoſita ad id uaſa proſilit: colligunt enim noctu ſimul & interdiu calicem liquoris ſingularem: unum hunc enim liquorem igne ſubiecto decoquere ſolent, rurſuſq́ & iterum decoctum id agunt, ut uitalis aquæ ſimilitudinem exprimat: cuius tamen mirus odor, ne potum dixerim,

adeo

adeo cerebro humano eſt infenſus,ut ſi modum exceſſeris,furorem propè pariat,non aliter quàm temulentis euenire conſueuit. Is itaque liquor inibi temeti uicem ſupplet,eoq; ut nos uino illi illecebre utuntur. Ex alio autem dictæ arboris ramo legunt ſaccarum,uerum fermè inſuaue. Fert dicta arbor perennes fructus,modo uirides,aridos modo:gignere incipit anno quinto. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille paſſuum. Habent hæ arbores dominos, tantiq; ſunt apud cultores, ut ſi aliquando uiguerint inter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum confecerit, pacem tamen non aſpernentur. Verum ubi inter certandum belli licentia, aut iure uictoriæ memoratæ arbores excíſæ fuerint,qui arborem læſit, pacem nunquã conſequitur. Viuunt dictæ arbores ad annos quinos ſupra uicenos: fabuloſa amant loca:panguntur ut iuglandes,ut inde oriatur arbor. Mittit item ea regio neſcio quid aliud,de quo optimum ſumunt oleum.

Quomodo ſerunt orizam. Cap. XVII.

COlunt arua,arántque bobus terras ut nos. Quum uero ſerendæ orizæ tempus appetierit,eius rei lætitiam omni muſicorum genere tripudioq; incredibili geſtientes teſtantur: inq; maioris lætitiæ ſpecimen denos homines dæmonum cultu habitúque horrifico exornant,ijq; clangentibus tubis geſtiunt quaſi choreas ductitantes: feſta celebrantes rogitant ac precantur cacodæmones,ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uiſunt ægrotos medici. Cap. XVIII.

VBi quiſpiam idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua cõflictatur, eóque peruenerit, ut efflaturus animam cenſeatur,tunc nonnulli incolæ, quos ipſi medicos appellant, ad id munus delegati, conticinio noctis amicti horrifico dæmonum habitu, eos qui iam ſunt deplorati uiſunt: inijciunt torrem in ore ignitum, manibúque geſtantes ignem, inq; pedibus calopodia craſſitudine paſſus unius habentes,& abſono clamore tinnitu quorundam inſtrumentorum ægri auribus obſtrepunt, horrore tanto, ut etiam incolumis his auditis uiſisq; ægreſceret quamprimum, horrerétque ac humi procumberet. Eiuſmodi enim ſunt eorum medici,qui ægros reuiſunt ſolantúrque. Eius regionis cultores diſtenti ac farti quandoque ob uoracitatem nimiam, ut ſunt edaces plurimum, ubi ſtomachi morbo laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus,indeq; ſucco facto,cyphum plenum ſucco huiuſmodi hauriunt: quo hauſto,intra triduum conualeſcunt. Deguntigitur ij homines brutorum modo.

De trapezitis ac colibiſtis. Cap. XIX.

HAbent colibiſtæ & menſarij pondera ac bilances adeo minutas, ut ſi pyxidem, ubi aſſeruant,& reliqua id genus quibus pondus efficitur tru

tineris, unciam non excedant, adeóque iuſtum eſt examen, ut etiam capillum ponderare queas. Vbi autem adulterinum aurum à puro obryzoq; dignoſcere uoluerint, Lydio lapide, nos indicem appellamus, noſtro more utuntur. Id plus habent, quod probaturi aurum pilam habent ex rebus neſcio quibus compoſitam, ceram exprimentem, lapideq; Lydio, quo probatur aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem deueniũt adulterinumq; à puro auro diſcernunt: aiuntq; eorum lingua, id optimum eſt, illud uero deterrimum. Pilam autem memoratam ubi auro oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurumq; quod imbiberat colligunt. Sunt itaque ij trapezitæ omnium inſaniſſimi, eiusq; artis quam exercent propè ignari, ne dixerim expertes. Mercimonia exercentes, ubi emundis uẽdundiſq; mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo poſt referabimus, obſeruant. Proxenetam habent, cuius opera exercendis mercimonijs utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditorq;, ubi conuenit inter eos de exercendis commercijs, conſiſtunt in orbem: tunc proxeneta arrepto uelo ſiue gauſape propalam dextram uenditoris apprehendit, comprehenſám q; gauſape uelat, moxq; geminos pollici digitos proximiores crebriore contractu digitis ſuis attrectat, ab uno uſque ad centena millia numerum recẽſens clanculum arcanéque, idemq; ſilens. Tunc uenditor, quanti uendere cupiat, digitorum cõtractu declarat, nodos tantiſper tangens, donec peruenerit ad id numeri, quo merces ſuas eſt expoſiturus. Hoc intellecto, proxeneta contendit ad emptorem, uelatiſq; manibus, ut memorauimus attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pro mercibus uenditor conſequi aueat. At emptor comprehenſis proxenetæ digitis, contrectatione nodorum aperit, quid ſit pro mercibus uenditori daturus. It ultro citróque proxeneta, & utriuſque mentem ſilens retegit. Quare hunc in modum exercent mercimonia miro ſilẽtio, ſola, ut diximus, digitorum attrectatione. Quum uendunt aromata, menſuras habent, bacchar appellant, nos uero cantaros uocitamus. Si autem pannos mercantur, carijs uti conſueuerunt: id eſt menſuræ genus. Itidem ſeruant in pretioſis margaritis, & id genus monilibus: ea exponũt põdere neſcio quo, faraſolam appellãt: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

Proxenetæ mirus mos

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt.

CAPVT XX.

MVlieres eorum tranſacto tertio menſe filios ablactant, deincepsq; lacte caprino alunt: & ubi referſerint lacte pueros, illotos fœdosq; admodum in ſabulum reponunt, ubi interdiu ferarum more uolutantur. Verum quia in nigrantem colorem inclinant magis, à bubalis haud dignoſcuntur. Sunt itaque deformiores fœdioresq;, quàm quis autumare poſſit, dæmo

dæmonumq́ alumni uidentur. Inumbrante ueſpera rurſum parentes fœminæ natis lac propinant. Quum uero adoleſcunt, hoc uigore alti pueri, incredibili dexteritate uiri euadunt: ſuntq́ pernices admodum, ac curſus citatiſſimi, itemq́ funambuli, & hiſtriones, & id genus circumforanei.

De quadrupedibus ac auitijs. Cap. XXI.

INueniuntur ibi compluſcula quadrupedum ac alitum genera, ut ſunt leones, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues fœminæ, bubali, capreæ, elephantes: uerum ibi non naſcuntur, ſed importantur. Sunt item inibi pſitaci praſini coloris, alij ſcutulati, alij coloris purpurei. Horum eſt tanta ubertas, ut adhibendi ſint cuſtodes ſeruandæ orizæ in aruis, ne eam depaſcantur. Sunt uocales admodum uiliq́ pretio, utpote gemino denario, id eſt, media ſolidi parte ſinguli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites ſarau nomine, pſitacis nonnihil inferiores, ſi proceritatem reſpicias, concentu tamen longe ſuauiores amœnioresq́. Sunt & complura alia auitiorum genera noſtris diſſimilia, quorum mane & ueſperi tantus eſt cõcentus, tantaq́ canendi ſuauitas, ut nihil amœnius, nihilq́ uoluptuoſius audiri poſſit: in tam paruis faucibus tota ferme conſiſtit harmonia. Ob id immenſa eſt incolarum uoluptas, non ſecus quàm ſi in terreſtri paradiſo conſiſterent, uernantibus floribus, uirentibusq́ toto anno omnifariam arboribus, mira cœli clementia, incredibiliq́ temperie, hyeme æſtateq́ nuſquam ſæuientibus: uernare enim ſemper uidentur, adeo algoris ac æſtus ſunt expertes. Mittit eadem regio cercopithecos, uenduntur q́ ſingulis ſolidis, id eſt, quaternis caſſis: tot enim ſolidum efficiunt. Sũt huiuſmodi ceropitheci cultoribus, inopibus præſertim, magno oneri: quippe qui iuglandium arbores conſcendũt, & liquorem illum, unde uinum exprimi diximus, effundunt, euertuntq́ uaſa quibus liquor excipitur. *Sarau* *Cercopitheci*

De ſerpentibus, qui in urbe Calechut inneniuntur. Cap. XXII.

ILlic igitur in tantam magnitudinem adoleſcunt ſerpentes, ut maximis ſuibus non ſint abſimiles: habent longe uaſtius caput quàm apri: quadrupedes ſunt quaternorum cubitorum longitudine: in paluſtribus locis naſcuntur. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers eſſe, quippe quod homines niſi mordicus inpetere non nouit. Reperiuntur & ibi ſerpentum terna genera: alij adeo eſt exitioſum uirus, ut modo nonnihil ſanguinis eliciant, mortem homini afferant præſentaneam: id enim uſu euenit crebrius quum illic agerem. Ex his itaque ſerpentum generibus alij aſpidem magnitudine repræſentant, alij ſunt longe proceriores, uiſiturq́ inibi illorum ingens copia. Huic ubertati cauſſam præbet rex Calechut, qui neſcio qua ductus inſania, tanti facit ſerpentes huiuſmodi, ut illis uel ipſa mapalia conſtrui iubeat ad arcendas pluuias, fluminúmque cohibendas inundationes: & ubi quiſpiam ex illis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm ſi hominem confeciſſet, *Serpentes uaſti*

ciſſet. Itidem rex agit ubi quis bouem fœminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam cauſſam plurimi faciunt, quòd adſcuerant ipſos eſſe de cœlo ſumptos ſpiritus. Illud ea coniectura aſſequuntur, quòd ſolo ictui præſentaneã mortem afferant: id efficit, ut inibi multa ſit ſerpentum fœcunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati ſerpẽtes idolorum cultores, ab eiſq; minime cauent. Id etiam me illic agente uſu euenit, ut ingreſſus domum quandam noctu, ſerpens exitioſus octonos homines confecerit: ĳ enim mane poſtridie tumeſcentes reperti ſunt exanimes: Sunt tamen apud eos ſerpentes boni ominis, nam ubi aliquo cultores proficiſcuntur, ſi quempiam ſerpentum obuiam habuerint, protinus felix omẽ interpretantur,

De accenſis lychnis regiæ Calechut. Cap. XXIII.

IN regia principis Calechut ſunt uariæ manſiones, multipliciaq; cubicula: nam inumbrante cœlum ueſpera innumeri ardentes lychni conſpiciuntur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalcho faberrime facta inſtar ſignati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, ſingulaq; uaſa ternas habent lucernas (polyxines appellant, Græce uero polylychnos) gemini palmi altitudine, inq; eis non parum eſt olei. In priore uaſis parte innatant oleo ex goſipio funiculi accenſi, elychnia uocantur: huiuſmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: inq; uaſe medio anguſtius uas conſpicitur luminibus oppletum: & rurſum in uaſis faſtigio in minore uaſculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas conſurgit inſtar trianguli: priui dæmones toreutice inſculpti priuos angulos fulciunt. Ii ſunt miniſtri regis, qui lumina aſſiſtentes regi tenent. Vbi uero quiſpiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem ſuum obierit, trãſacto anno luctus, edicto ad ſe cunctos regni ſui ſacerdotes (Bramini appellantur) accerſit. Imperata ſubeuntibus, ad dieq; uenientibus, mox ab rege opipari conuiuĳ dies indicitur, genioq; triduo indulgent. His in cibatu eſt oriza plurifariam condita: ueſcuntur item apro, ceruoq;: uenatu enim oblectantur plurimum. Trãſacto triduo ſingulos conuiuas, omnes ſecerdotes inquam, quaternis uel quinis aureis donat. Quo facto, abeundi aliò remeandiq; ad propria facit poteſtatem. Tunc omnes regni cultores per ſpeciem lætitiæ barbam ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illò percipiendæ ignoſcẽtiæ cauſa contendunt. Cap. XXIIII.

HAud procul ab urbe Calechut uiſitur delubrũ quaquauerſum circũdatum aqua: inſulæ modo conſtructũ eſt, uetuſto more, geminumq; colũnarũ ordinẽ habet, inſtar tẽpli diui Ioannis in fonte urbis Romæ. In delubro medio cõſurgit altare lapideũ, ubi gens ſacrificat idolis. intra ipſas columnas uiſitur actuaria cymba oleo referta duorũ paſſuũ longitudine: huiuſmodi oleo enna nomen eſt. Delubrũ plurimæ arbores, uerum conſimiles ambiunt.

In his

In his uiſuntur ardentes lucernæ & lychni penſiles, & id genus luminaria propè innumera. Complent rurſum delubrum accenſæ lampades fouente ignes oleo: & ubi illuxit ea dies, quæ eſt uigeſima quinta Decembris, frequens undecũque populus etiam quindecim dierum itinere illinc diſtans, eò cateruatim, & cumprimis ſacerdotum ordo ſacrificandi gratia cõtendit. Verum prius idolis non ſacrificant, quàm immerſi aquis delubrum ambientibus ſe lauerint. Quibus locis ſacerdotes eorum conſcendunt cymbas oleo, ut prædiximus, refertas, ad ſeq; aduentantem populum oleo memorato aſpergunt, capita duntaxat oblinẽtes: quibus oleo delibutis, cuncti ſacrificio incumbunt. Ab altero altaris latere, ubi ſacrificant, immaniſſimus uaſtiore forma ſatanas uiſitur: hunc frequens populus humi procumbens adorat, moxq; ad ſedes proprias quiſq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminum fide publica proponitur impunitas, triduiq; ſpatio unicuique licet illò contendere ceu in aſylum, nec licet per id tempus alteri de de altero ultionem ſumere. Nuſquam gentium me hercle frequentiorem uidi populum, ſi eum diem excipias, quo Mecham inuiſi. Sed iam hinc abeo, totius profectiõis meæ difficultates ac diſcrimin, quæ mihi euenerunt, ſeriatim expediturus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI

RERVN INDICARVM LIBER SEXTVS

De ciuitatibus Caicolon & Colon. Cap. I.

ANimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob uarias interturbationes, bellorumq; diſcrimina, commercijs locum eſſe propè nullũ: ob eam præſertim cauſam, quòd Luſitani urbi Calechut cultoribusq; nõ ſine ſtrage maxima bellum intulerãt, ſumpta in occaſione inferẽdi belli, quòd indigenæ Mahumetanis aſſenſi fuerant, ut circiter quadraginta octo Portugallenſes leto traderentur: hos enim uita functos coràm uidi: propterea rex Portugalliæ genti hoſtilia arma ſemper intentat, cõcertatq; diuturniore prælio, inq; ſuorum ultionem innumeros confecit cultores, mactariq; iubet indies. Ob id urbs peſſime accipitur, quippe quæ ommi habitatore uidua exiſtit uigentibus bellis. His itaq; inſpectis, uiſum eſt illinc abire. Quare uecti limpidiſſimo amœniſſimoq; flumine, inde ſoluẽtes ad urbem nomine Caicolon tãdẽ aliquãdo deuenimus: ea abeſt ab urbe Calechut leucis quinquagenis. Vrbis rex idolorũ latriæ eſt addictus. Ibi uigent mirabilem in modũ mercimonia: mittit ager optimũ piper. Regi non ſunt maximæ opes. Huius habitus mõteſq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime abſunt. Illic etiam nacti ſumus nonnullos Chriſtianos qui diui Thomæ nuncupantur: ij negotiabãtur, ſeruatoriq; noſtro ut nos initiati ſũt: de his accepimus ſingulis ternis annis ex Mẽphi ſiue Babylone urbe Nilotica ſacerdotẽ illò aduẽtare

re bapti

re baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit: illi ritus ſeruant Chriſtianos: quadragenos dies obſeruant: credunt ſeruatorem noſtrum reſurrexiſſe, eo argumento quòd paſcha celebrant noſtro more, reliquasq́ ſanctorũ ſolennitates, ac miſſarum ſolennia ritu Græcorum expediunt: à quaternis nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Matthia, & Thoma nomina acceptant. Vrbs, ſi cœli temperiem, ſi regionis ſitum, moresq́ hominum reſpicias, parum diſtat ab incolis urbis Calechut. Tranſacto triduo inde ſoluentes

Colon ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata ſpatio uiginti mille paſſuum diſtantem. Rex eius urbis idola colit, eſtq́ magnarum princeps uirium, quippe qui in armis uicena equitum millia ſemper habet. Illic elegans portus uiſitur: haud procul à mari arua ſunt rei frumentariæ expertia: mittũt tamen omnifariam fructus: & præſertim piper modo urbis Calechut: his color, habitus, moresq́ ſunt ut indigenis Calechut. Rex diutine cum finitimis regibus bella gerit, utiturq́ in prælio hippotoxotarum opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbente, uiſum eſt comiti meo ut illinc abiremus. Igitur pelago commiſſi, inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem, cui Cayl no-

Cayl men eſt, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille paſſus. Vidimus quomodo piſcãtur nautæ margaritas unionesq́, et id genus baccas, ſicuti etiã retulimus in ſuperioribus de urbe Ormo denarrantes.

De Cyromandel urbe Indiæ. Cap. II.

VLtra progreſſi ad urbẽ aliam appulimus Ciromandel nomine. Vrbs eſt maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter ſeptem diſtat: ea eſt uaſtiſſima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narſingæ: altrinſecus uiſitur inſula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum prætererieris, mittit ager huiuſmodi miram orizæ copiam, illacq́ ad multiplices uariasq́ regiones iter patet: ob id complurium regionum ſcalæ nuncupantur. Vrbem incolũt innumeri negotiatores Mahumetani, qui commercij cauſa ultro citroq́ commeant. Nulla inibi aromata uiſuntur: fructus fert omnifariam inſtar urbis Calechut. Illic nactus ſum nonnullos Chriſtianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id eſt, ad duodecim mille paſſus abeſſe. Adijciebant etiam ad hæc, curam ſancti corporis quibuſdam Chriſtianis delegatam eſſe, adſeuerantes inibi male accipi Chriſtianos, uixq́ poſſe uitam trahere, poſtquam rex Luſitanorum arma cultoribus intulerat hoſtilia, compluresq́ indigenas eius regionis cõfici iuſſerat. Ob eã rem adfirmabat regẽ memoratũ genti formidoloſum eſſe admodũ. Tædere uitæ propterea Chriſtianos omnes, clanculumq́ eos paſſim mactari, ne id regi Narſingæ innoteſcat: quãdo certe conſtat, inter regẽ Luſitaniæ ac Narſingæ ſummã intercedere neceſſitudinem, Chriſtianosq́ regi memorato in paucis charos eſſe. Ex memoratis etiã referebant nonnulli tranſactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinũ miraculũ contigiſſe in hunc ferme modũ: aiunt enim Chriſtianos

ſtianos cum Mahumetanis quandoque manus conſeruiſſe,acieq́ʒ diſceſſiſſe Chriſtianum quendam recepto prius in lacerto uulnere,contendiſſeq́ʒ protinus ſanandi brachij cauſa ad diui Thomæ ſepulchrum,tactoq́ʒ eo conſauciato,manum ad uſum rediſſe quamprimū. Ob eam rem narrāt regē Narſingæ cœpiſſe Chriſtianis ſubſcribere,gentemq́ʒ fouere plurimum. Itaqʒ comes meus inibi complura mercimonia uenū expoſuit:uerū quia per id tempus bellum illatum regi Ternaſeris regionis erat, duximus propterea nonnihil illic cōſiſtendum fore. Abſumptis ergo ibi compluſculis diebus,celocē cōſcendimus,id genus nauigij ciampanam appellant, in inferiore parte magnopere complanatam:huiuſmodi enim celoces altiores aquas minime expoſcunt,licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur ſinum latitudine circiter uiginti leucarum, in cuius traiectu parum abfuit quin peſſum iuerimus, aperto diſcrimine,ob breuia,aridas,ſcopuloſq́ʒ crebriores imminente. Tandem aliquando appulimus inſulæ,cui nome eſt Zaylon, quæ patet ambitu decies centum mille paſſuum,ut referebant cultores. *Ciampana*

De inſula Zaylon,ubi inueniuntur lapilli pretioſi. Cap. III.

IN ea itaqʒ inſula,cui Zaylon nomen eſt,quaterni reges longe lateq́ʒ imperitant, adeo regio in immenſum propè pateſcit. Perfunctorie ac penè in tranſcurſu res dictæ inſulæ ſumus denarraturi:uigentibus illic acerrime bellis,effectū eſt ut mores hominum ac regionis ſitum minus explorare potuerimus:quare perpaucorum dierum mora hæc tamen quæ collegi,mox ſubijciam. Fert regio in primis elephātos complures,inibiq́ʒ pyropos eruunt: nō longe enim,utpote ad geminum lapidem, uiſitur mons uaſtiſſimæ longitudinis,ad cuius radices pyropi inueniūtur,hi ſunt lapilli pretioſi,uulgo rubini appellantur:ſic enim inueniuntur:nam ubi negotiatores quipiam,& præſertim mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæpretium eſt eos prius regem adire:quo conuento,emunt menſurā telluris quandam,utpote cubiti unius quaqua uerſam magnitudine: id genus menſuræ molam dicunt,eo nomine enim brachium appellant. Huiuſmodi terræ mēſura quinis uenit aureis,ea lege atqʒ omine, ut humū effodientibus ſemper pro rege quiſpiam adſiſtat,ut ſi forte fortuna inter effodiendum conſpicerētur lapilli pretioſi excedentes caracteres denos, regi protinus adiudicentur: inferiorum uero lapillorum citra dictū pondus mangonibus ac negotiatoribus qui tellurem memoratam præſtinarunt,poteſtatem faciūt. Haud procul ab dicto monte innumeri pretioſi lapilli inueniuntur,interfluente maximo amne,hyacinthi præſertim,ſapphyriq́ʒ,ac toparij,& id genus lapides cō plures: mittit & idē ager ſuauiores quàm unquā uiderim fructus,præcipue gariophyllū noſtris non conferendū,malaq́ʒ aſſyria ſuauitate incredibili,ac omnifariā fructus fermè inſtar urbis Calechut:ita tamen,ut hi illis ſuauiore guſtu minime concedant. *Pyropi*

De Cinami arbore, Caput IIII.

CInami arbor lauro haud eſt abſimilis, ſi præſertim folia ſpectes, grana primo gignit lauri inſtar, bac cas credas, minutiora tamen, eademq; albi cantia. Cinamũ itaq; nihil aliud eſſe q̃ arboris librũ planiſſime cõſtat, hunc enim in modũ legitur: nã ſingulis ternis annis incidũt ramos, delibrãtq;: dẽptum eo modo corticẽ cinamomũ appellant: neq; enim caudicẽ incidũt, ſed ramos tantũ. Huius itaq; cinami illic mira eſt ubertas: quũ aũt colligitur, non eſt protinus abſoluta ſuauitate, menſtruo pfecta abſolutaq; eſt ſuauitas. Retulit ea tempeſtate comiti meo Mahumetanus negotiator in faſtigio uaſtiſſimi montis ſpecũ eſſe quendã, quò ſe recipiebãt eius regionis cultores omnes, orandi gratia in protoparentis ſanctiſſimi memoriã: memorãt enim incolæ diuũ Adã poſt lapſum illic fletu ac continentia pœnitudine ductũ culpã re-demiſſe: id aſſequunť ea coniectura, quòd parentis adhuc uiſuntur impreſſa pedũ ueſtigia: longitudine geminũ palmũ excedẽtia. Arua ſunt orizæ expertia, ſed qui conuehunt illàc iter agunt. Reges enim dictæ inſulæ, Narſingę regis uectigales ſunt, nam pendunt quotannis tributũ, & ob orizã quæ abũde ex continẽti Narſingæ illò cõportatur, coguntur uectigal ſoluere memorato regi: cœli eſt inſula clementis admodũ: genti colos eſt ſuffuluus, æſtumq; minusúe algorẽ ſentiunt, uernante ſemper tẽpore: habitu utũtur uere Gabino, chlamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis goſipinis aut ſericis utuntur plurimum: ea inſula ſita eſt ſub æquatore in zona peruſta, ſubq; cãdenti ſydere: bellicæ uirtutis id hominum genus eſt prorſus expers, quippe quod tormentis ferróue haudquaquã utitur: harundo enim lanceæ ac enſis gladijq; uicem ſupplet: ob id perraro in prælio occumbunt: apprime ſunt imbelles, nulliusq; fermè ſpiritus: illic flores prope omnifariã legũtur: gens multo perennior eſt, longioreq; æuo q̃ noſtra. Vſu euenit aliquando, pręſertim quadam ueſpera, ut ex rege quidam comitẽ meum conueniret, diceretq;, ut continuo corallos ac crocum ad regem deferret, nam horum omniũ comes meus uim maximã habebat. His auditis negotiator alius dictæ inſulæ Mahumetanus clanculum quaſi per ſpeciem amicitiæ ſocium meũ monuit, ne regem adiret, ceu mercimoniorum pretium minime conſequuturum. Id egit Mahumetanus mira impoſtura, ut iniecto comiti meo pauore, eoq; abſcedente liberius ſua ipſe mercimonia exponeret. Huius doli non ſatis gnarus comes meus, ſtatuit abire: reſpondit tamen nuntio regio, poſtero die iturum ad eum. Verum mane poſtridie conſcenſo nauigio, proximum continentẽ remigibus maxime adnitentibus dilapſi ſumus.

Adam pœnitentia

De Paleachet urbe Indiæ, Caput V.

TRidui itaq; itinere ad urbem quandã Paleachet nomine deuenimus, ea paret regi Narſingæ, complurium q; mercimoniorũ famigeratũ eſt emporiũ, & cõprimis moniliũ quaſi omne genus: hæc enim ex Zaylon & Pego cò compor

eò comportantur: urbē etiam incolunt ex Mahumetanis negotiatores com/plures, uiſunturq́ꝫ inibi omnifariā aromata: nam recepti hoſpitio cuiuſdam Mahumetani, illi cuncta referabamus, unde, uidelicet, ſoluiſſemus, quoue tē debamus, nosq́ꝫ cōplures merces attuliſſe, corallos præſertim crocumq́ꝫ: res enim huiuſmodi Mahumetano magnā peperit uoluptatē. Memorata urbs omniū rerū copia, Indicarū urbiū modo, ubertim affluit: ager rei frumētariæ expers eſt, uerū oriza ſcatet plurimū: inſtitura uero legesq́ꝫ, necnō habitū ac mores inſtar indigenarū urbis Calechut habēt. Incolæ rei bellicæ gnari ſunt admodū, ſed tormētis utūtur nullis. Verū quia per id tēpus quo illic agebā, diſſidebant cultores cum rege Tarnaſari, nō niſi hoſtilia meditantes, uiſum eſt propterea perpaucorum dierum inibi ſumpta mora, abeundū eſſe proti nus illinc. Quare inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem Tarnaſari, quæ abeſt ab memorata urbe centenis mille paſſibus. Eò igitur appulimus, abſo luto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnaſari urbe Indiæ. Caput VI.

VRbs eſt in Indię haud procul à mari, cui Tarnaſari inditū eſt nomen, ea poſita eſt loco minime iniquo, mœnibus ambitur, portumq́ꝫ perce/lebrem habet, amnis limpidiſſimus urbem præterfluit Septentrionem uer/ſus. Rex eius latriæ idolorum eſt addictus, magnarumq́ꝫ uirium princeps, huic diutina cum rege Narſingæ ſunt bella, cumq́ꝫ Bangellæ rege prælīū iu/ge exercet. Huic item ſunt in armis centeni elephantes, proceriores uaſtio/resq́ꝫ quàm unq́ꝫ conſpicatus fuerim: merent ſub eo ſtipendia quum equitū tum etiā peditū centena millia: enſe paruo, clypeisq́ꝫ obrotundis, eiſdemúe ex libris arborū cōfectis utuntur: alij Peltas modo indigenarū Calechut ad bella ituri ferunt: arcubus plerūq; utuntur, harundoq́ꝫ teli loco ſuccedit: rur/ſum profecturi in prælīū ſe loricant amictu xylo magnopere referto: ædes eo rum paries circundat, collocanturq́ꝫ nō aliter q̄ noſtræ: mittit ager triticū go ſſipiumq́, necnon adfatim ſerici: legunt etiā colores inibi cōplures, eum maxi me quem uerzinū appellant: ferunt arua omnifariā fructus, alios pomis no/ſtris haud abſimiles, pyris alios ſimillimos: ferunt rurſum aſſyria mala, cetri/naq́ꝫ, necnon cucurbitas, habent etiam uiridaria amœniſſima. *Præſilium*

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnaſari, Cap. VII.

GIgnit ea regio multifariā animalia, fera alia, exarmata alia: cicurū ſunt, boues, pecora, caprcę, apri, cerui, hinnuli: ferarū uero generis ſunt lupi, leones: uiſuntur etiā ibi feles eiuſmodi, qui zibellū gignūt: aruis etiā inerrāt, paui cōplures, & eius generis aquilæ, quas falcones appellamus, pſitaci item omniū pulcherrimi, albicantes ſepteno colore præſertim diſtincti: eſt etiam illic leporū ac perdicū mira fœcunditas: honeſtāt regionē complura alia aui/tiorū genera, raptu pręſertim uiuentia longe aquilis proceriora: nam ex ſupe tiore roſtri parte enſiū capuli fabricant: id roſtri fuluū eſt phœnicato colore diſtinctū, nihil ſanè uiſu pulchrius, nihil amœnius, aliti uero colos eſt niger. *Capuli ex auium roſtris*

& itẽ purpureus, incercurſantibus albicantibus pennis nõnullis: ibi naſcũtur proceriores gallinæ, galliq́; gallinacei, q̃ hercle uidiſſe meminerim. Summã propterea uoluptatẽ cepimus confligẽtantibus acerrime gallis gallinaceis: nã ſingulo die huic ludicro in uicis medijs Mahumetanorũ animi cauſa opera dabatur, mirũq́; eſt Mahumetanorũ pro hac re certamẽ: habẽt priui priuos gallos gallinaceos, eosq́; cõmittunt alijs, expoſitis quandoq; pro alitũ futura uictoria aureis centenis ſingulo congreſſu, uter ſuperior euaderet: conſpicati ſumus ſenis horis concertantes alites, nec prius modũ prælio faciebant, q̃ occubuiſſent. Reperiũtur etiã ibi nonnullæ capreę magnitudine noſtras excedentes, noſtriſq́; longe pulchriores, tantæ fœcunditatis, ut uno partu quaternos fœtus ferant: exponũt ibi tanta, eſt animaliũ copia, duodenos uerueces ſingulo aureo. Cõſpiciũtur illic rurſum uerueces, alij cornua haud abſimilia damis habẽtes, noſtris longe maiores, ferocioréſue. Bubalos uero noſtris habent deformiores: piſcibus autẽ noſtro more regio ſcatet, in tantamq́; adoleſcunt magnitudinẽ, ut bini cantari pondo nonnulli inueniantur: ueſcitur id hominũ genus omnibus ferè animalibus, ſi uaccas excipias. Edẽtes humi ꝓcumbunt abſq; gauſape, ligneis tamen uaſis utũtur adfabre factis: potus eſt illis latex ſaccaro cõditus ditioribus præſertim: cubilia habẽt, quæ ab humo more noſtro altius tollũtur: ſtratũ uero ex goſipio habẽt, ſtragulã autẽ ex ſerico, aut ſanè xylo: chlamyde utũtur exerto brachio ſerica uel goſipina: ferũt ex negotiatoribus nonnulli interulas ſericas, uel xylinas elegantiſſime confectas: in uniuerſum autẽ pedibus incedũt nudis, ſi ſacerdotes excipias, qui apices ferunt ex ſerico uel undonibus longos binos palmos, inq́; apicis faſtigio gerunt neſcio quid in modũ glandis elaboratum, quaſi toreutice, multo quaqua uerſum ſparſum auro, depẽdet à tergo inſtar uittæ geminũ ſericũ binos longum digitos, inauribuſq́; plurimũ delectantur, quippe qui gẽmis ac margaritis pretioſioribus onuſtas habent aures: in digitis autem nulla condalia. His eſt colos ſubalbicans, cœli uero tẽperies frigidior eſt nonnihil q̃ urbis Calechut: mores uero, colendiq́; arua, ac legendi fructus conſuetudo, à noſtris inſtitutis moribuſq́; parum abſunt

Gallorum certamen

De more quem ſeruat rex quum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet. Caput VIII.

EXhibet memoratæ urbis rex deflorandã coniugẽ nõ ſacerdotibus, ut ſolet urbis Calechut princeps, ſed albicantis coloris hominibus Chriſtianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorũ id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum nõ ineunt, quàm quempiam ex albicãtibus hominibus cuiuſuis nationis exiſtat, aſciuerint coniugũ ſuarũ ſtupratorẽ: complacitum eſt enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quàm earum ſibi fiat poteſtas. Id equidẽ uſu euenit quũ illic ageremus. Ingredientibus enim urbẽ, nobis occurrère terni uel quaterni idolorũ cultores, qui comitẽ meum in hunc fermè modum eorum lingua compellarũt, Eſtis ne amici hoſpites?

Sumus

Sumus,inquit,comes meus. Tunc negotiatores,Quãdo huc appuliſtis? Ad hęc comes meus,Quartus agitur dies quo huc deuenimus,Et rurſus negotia torũ quiſpiã, Ite mecũ,ædesq́ meas uiſite:quando certe nos hoſpitesq́ quã qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes ſequuti ſumus:eoq́ ut peruenimus,ientaculũ apparate appoſitũ eſt:nobisq́ iam refocillatis,ait ille, Ducturus ſum intra quindenos dies uxorẽ,uni ueſtrũ deflorandæ coniugis priore nocte munus delegetur. His auditis,quæ nundinato pudore promebantur ab hoſpite,puduit nos quamprimũ. Tunc mancipiũ noſtrũ ad nos conuerſum,Non uos, inquit,pudeat oblati muneris,quãdoquidẽ is eſt mos gentis urbisq́ inſtitutũ. His intellectis,pauebamus ne deterius qppiã nobis eueniret:rebamur enim gentẽ nobis illudere. Innotuit continuo hoſpiti pudor noſter,nosq́' his fermè uerbis hortabatur, Ponite curas omneis amici, quoniã eiuſmodi eſt urbis huius cõſuetudo. Hæc itaq́ ut nobis cõperta fuere ampliorẽ ſpiritũ ictis ſtupore impudẽtis moris dedere:accedẽte præſertim alius comitis,qui nobiſcum ibat,crebriore adhortatione:quare comes meus pollicitus eſt ſe id laboris ſubiturũ. Tunc negotiator qui nos hoſpitio exceperat,Eritis, inqt,diutini mei hoſpites,dignaborq́ uos honoratiore tecto. Verũ comes meus ſubrecuſabat,adfirmans comites nolle deſerere. At negotiator rurſum inſtabat,identidem ædes,ſuaq́ omnia offerens. Peruicit itaq́ ne inde diſcederemus: allatis ergo comitis mei ſarcinulis, hoſpiti comiſſimo ſimul omnes(ſex enim eramus)aſſenſi ſumus. Verũ operępretiũ fuit comitẽ meũ tantiſper opperiri,donec eius hoſpes uxorem duceret:quod prius q̃ ad quindenos dies nõ euenit. Ducta noua nupta,comes meus ſponſa diſſoluit, uxoreq́' hoſpitis illecebre potitus eſt. Ea annũ quintum decimum,quaſi flos ipſe,haud excedebat. Verum poſtq́ deflorata eſt nupta priore nocte,ſi uiri de cætero honori illius deerit,fideq́ iugalẽ temerauerit,morte protinus uulgatæ pudicitiæ pœnas luit. Ob id uoluiſſent mulieres huiuſmodi ſalaces plurimũ,ut nũquã nox,qua deflorabantur,eſſe deſijſſet,ſed ſaltẽ protogaretur ad menſem:nõ tamen nos functos munere uulgandę pudicitiæ miſſos quãprimũ faciebat hoſpes: uerum ad quaternos quinosq́ menſes ſua impenſa domi alebat largius quàm referre poſſim :id efficit annonæ uilitas incredibilis,gentisq́ liberaliſſima conſuetudo ac natura comiſſima.

De modo condendi humana corpora, Caput IX.

EXempti rebus humanis ardẽtiſſimo rogo ſacerdotes regesq́' deflagrãt, tunc ſacrificant cacodæmoni, combuſtorũq́ cineres in uaſis Samijs eiſdemq́ infectis nitro cõdunt: his eſt anguſtũ orificium inſtar patinæ mediocris,defodiuntq́ domi uaſa cineribus oppleta. Sub arborũ umbraculis ſacrificãt inſtar cultorũ Calechut. Qnũ comburũt corpora,omnifariã odores in rogũ cõijciunt,aloẽn,uidelicet,& id genus arboris,cuius gũmi elegantiſſimũ illud unguentũ gignit, quod uulgo belzoi nũcupat̃,laſerpitiũ eruditiores ab

arbore laſeri dicunt, & item ſtoracem, thus, corallum, ſandalium, & id genus propè innumeras odoratas arbores: hæc odoramenta igni imponunt, corporeq; impoſito incendium excitant, tubis clangentibus, tibicineq; concinente, quaſi eorum more qui olim inter diuos referebantur: circundant rogum quindeni aut uiceni homines, cultu dæmonũ amicti, qui geſtientes lætitiam præſeferũt: deflagranti uiro aſſiſtit coniunx ſuperſtes, comite muliere nulla, pectusq; plangens, tota ruit in eiulatus fletusq; lugubres. Hæc fiũt ſecunda noctis uigilia. Tranſactis uero poſt uiri obitum qndenis diebus, mulier uiro ſuperſtes ad ſe conuiuij celebrandi gratia agnatos omneis accerſit, coniugem præſertim defunctum coniunctione arctiore contingentes. Itaq; omnes ubi ad diem uenerint, ad locũ illum adeunt, ubi rogo traditus eſt coniunx, ea fermè hora noctis, qua uir arſit: tunc prodit mulier compta omniũ monilium genere, reliquisq; decoramentis, quæ ad mundum pertinent muliebrem: ad id collatis forunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id munus extructo: nec is plus in profundum agitur, quàm ut fœminã capere queat, puteum harundinibus ſepiunt, ſeptumq; uelant ſerico panno, ut conſpectus adimatur: ardet interea mirabilem in modum odoratis refertus arboribus puteus: at mulier poſtquam conuiuæ opipare epulati ſunt, rurſum illa mandit plurimam betolam (id eſt edulij genus) eoq; cibatu farta adeo ſatura eſt, ut mente uacare uideatur. Interea circundant puteum innumeri tibicines geſtientesq; choraulæ, & amicti dæmonum cultu complures, qui flammas ore efferueſcere uidebantur: tunc dæmoni cui Deumo nomen eſt, sacrificant. Mulier uero obiter quaſi lymphata ultro citroq; commeat, nec aliter tripudiat, quàm ſi choreas duceret: identidem illis qui habitu horrifico dæmones referũt, ſe commendans, ut pro ſe cacodemona rogitent, ſibiq; impetrent ad ipſum haud difficilem aditum, ſuisq; adnumeret. Aliquando pompam ambiunt compluſculæ mulieres, quæ rogo imponendam arctius contingunt. Nec arbitremini id munus mulierẽ mœſtè exequi, quando certe nihil lętius, nihilq; iucũdius agi poſſet, quàm mulier id hilari animo exequit, æque ac ſi cœlo recipiẽda foret. Itaq; peractis cærimonijs, mulier lymphato curſu, concepto prius manibus ſerico panno, in rogum flagrantiſſimum ſeſe præcipitat. Quo facto, actutum proximiores agnati rogo iniectam ſcipionibus obruunt, obrutamq; multa pice onerant, ut hoc fomẽto altus ignis, mulier præſentius intereat. Et niſi ſubiret mulier id munus poſt uiri mortem, incredibilis infamiæ nota illi inureretur, foretq; toti regioni ludibrio, ceu coniugis minus ſtudioſa letoq; ab agnatis traderetur. Pompæ huiuſmodi rex intereſſe ac præeſſe dicitur, quoniam hunc morem non ſeruant, niſi ſummates clarioresue urbis patritij, ne qui putent hunc ritum ab incolis in uniuerſum ſeruari.

Vxoria fides — *Deumus*

De iuſtitia

De iuſtitia quam ſeruant cultores urbis Tarnaſſari, Cap, x.

SI quis mortalium quempiam confecerit, is protinus morte luit pœnas: eundem morem incolæ urbis Calechut ſeruant. Accepti uero ac expenſi habetur ratio, ſi modo chirographo quopiam, aut ſanè teſte aliquo id liquidius conſtiterit: exarant in membranis noſtris haud abſimilibus: nō in libris arborum ut indigenæ Calechut: quum diſceptant inter ſe, itur ad moderatorem urbis, cui ſummi iuris reddēdi munus ab rege delegatum eſt: ubi uero quiſpiam negotiator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredē inſtituere poteſt, rege fortunas omneis ſibi adiudicante. Rege autē uita functo, nati in regnum ſuccedunt: cultores uero quicquid poſſidēt fortunarum, uitam efflaturi ex urbis inſtituto elargiuntur uiritimq́ꝫ natis impartiuntur

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnaſſari, Caput xi.

EXutos uita Mahumetanos negotiatores, miris condiunt odoribus, cophinis induunt corpora ligneis, ſicq́ꝫ cōditos humāt, comprimisq́ꝫ obſeruant, ut defunctorum capita Mecham reſpiciant, id eſt, Septentrionem uerſus collocentur.

De uarijs multijugisq́ꝫ nauigijs, quibus eius urbis cultores utuntur, Caput xii.

HIs eſt uarius multiplexq́ꝫ nauigiorum uſus, ſulcant alij maria celocibus complanatis admodum, quæ altiores aquas minime expoſcūt: alij nauigant liburnicis geminam proram habentibus, geminumq́; malum abſq́ꝫ tecto. Eſt & aliud onerariæ nauis genus, quo enormia onera comportantur: nam ferūt aliæ ex memoratis onerarijs nauibus ſupra mille mercium dolia: imponunt his uaſtioribus nauigijs cymbas, nauesq́ꝫ actuarias in urbē Melacha nomine deferendas, quibus captum proficiſcuntur aromata illò, quò locis ſuis, ubi opportunum duxerimus, denarrabimus,

De urbe Indiæ Bangella, deq́ꝫ eius ab urbe Tarnaſſari diſtantia Caput xiii.

IAm tempus appetit, ut comitis mei meminerim, quoniam utriq́ꝫ noſtrū cordi hæſerat, ultra progredi, longeq́ꝫ remotiora coràm uiſere. Quum igitᷣ hoſpiti ſuo comes meus defloranda coniuge feciſſet ſatis, nos'que rei Venereæ, præſertim deformium mulierum ſatietas cepiſſet, pariente faſtidiū plerunque uberiore copia: expoſitis mercimonijs quæ comiti meo ſuperfuerant, duximus illinc abeundum fore. Quare iter ingreſſi, ad urbem quandā Bangellam nomine peruenimus: ea ab memorata urbe ſeptingentis abeſt mille paſſibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierū: nam dicta urbs fœcunditate rerum omniū cum cæteris totius fermè orbis urbibus contendit, nemini ſanè ſecūda, patet propè in immēſum eius urbis regnū. Regi ſunt in armis quum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorū

millia: is tantarũ eſt princeps uiriũ, ut diutiſſime cũ rege Narſingę prelietur: *Narſingæ ubertas* huius regni tanta eſt rerũ omniũ ubertas, ut nihil ꝙ ad humanos uſus perti neat deſideres, ſi omnifariã animalia, ſi itẽ rei frumentariæ uberiorẽ copiã, ſi rurſum ſaccarũ, zinziber, & id gẽus aromata, ſi poſtremo goſipiũ ſericumꝗ; reſpicias, nulla eſt profecto in orbe toto plaga fœcundior. Ob eã rem nuſꝗ; alibi ditiores locuplerioresúe inueniũtur negotiatores: ſingulo eni anno abducũtur inde ad quinquaginta nauigia goſipinis pãnis ſericisq; onuſta: mercimonia huiuſmodi uarijs barbarorũ lingua cenſent nominibus, à quibus ex cõpoſito temperamus, ne Romano ſermoni aſſuetis pariant faſtidiũ. Igit inde auecti panni ad Turcas Syrosq;, necnon Arabas, Perſas, Æthiopes, Indósue deferuntur: ſunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas lapillósue pretioſos præſtinant ab incolis.

De nonnullis Chriſtianis negotiatoribus, qui inibi commercia exercent, Caput XIIII.

ILlic itaꝗ; offẽdimus Chriſtiani nõis cõpluſculos negotiatores ex urbe Sarnau, ut referebãt, oriundos: hi illò ueluti ad nundinas ferũt ſericos pãnos, odorataꝗ; ligna aloẽs, uidelicet, & laſeris: ea eſt arbor quæ electiſſimũ gũmi illud gignit, laſerpitiũ appellant doctiores, uulgo aũt belzoi dicitur: attulerãt etiã caſtoreũ, & id genus fragrantiores odores: memorabãt dicti Chriſtiani eſſe in eo regno huius ſancti nominis cõplures principes magni Chami urbis Catai imperata ſubeuntes. *Chriſtianorũ Narſingæ mores* Chriſtianis huiuſmodi ex undonibus ueſtes erant, nõ eiuſmodi quæ ſingulos artus exprimãt, ſed laxas innumerasꝗ; plicas habentes: manicas uero goſipio referſerãt: caput tegebat apex ex panno coloris Veneti, altitudine fermè gemini palmi. His eſt colos albicãs: trinũꝗ; deũ eſſe adiuratiſſime fatent: quũ initiant Chriſtianorũ ſacris, more noſtro latice aſpergũtur: duodenisq; apoſtolis, ac quaternis euangeliſtis fidẽ adhibendã eſſe planiſſime adſtruũt: ſcribũt ordine prępoſtero Armeniorũ more, celebrãtꝗ; noſtri ſeruatoris ortũ & occaſũ: quadragenis Chriſtiano more abſtinent diebus, nonnullasꝗ; alias ſanctorũ colunt celebritates: ſoleis non utuntur: caligas uero ex ſerico fluxas admodum ferunt, eaſdemꝗ; omni monilũ genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili ſplendore lapilli: quum diſcumbunt abaco non utuntur, ſed humi procumbentes omnifariam carnibus ueſcuntur: adijciebant ad hæc illi ſe compertum habere, eſſe complures reges Chriſtiani nominis maximos magni regis Turcarũ finitimos, Rumi appellãt. Hi ubi cõſpicati ſunt comitis mei pretioſiora mercimonia, & præſertim prægrandẽ coralli ramuſculũ, hominẽ ingentiſſimis pollicitationibus onerabant, contendentes plurimũ, ut ſecũ iret ad urbem quandã ubi pollicebantur ſe daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret, ſi pyropos præſtinare uoluiſſet, haud difficulter ſupra dena aureorum millia lucrari quire: ſubdentes etiam lapillos huiuſmodi pretioſos longe pluris

eſſe

eſſe apud Turcas,exponiq́; poſſe quaſi centenis aureorum millibus. Ad hęc reſpondit comes meus,ſe quidē illis morem gerere uelle,modo quamprimū illinc abirent. Tunc Chriſtiani,Perendino,inquiūt,die hinc ſoluet nauis, eā cōſcendemus,ut protinus illò quò te ſumus ducturi,uelificemus:nam ad urbem Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pollicitationibus, ſtatuit ſecū proficiſci. Ad id accedebat quod exploratū habebat compluſculos Perſas eòdem ituros:quū præſertim ſibi dictorū Chriſtianorū ſuauiſſima conſuetudo iampridē innotuiſſet,incolis referētibus. Inita itaq; cum eis amicitia,diuenditisq́; mercimonijs,excepto croco,necnō hetruſca purpura,inde ſoluimus,eam urbē deſerentes quæ omniū rerū fœcūditate cunctas exuperat urbes,ſi humanas ſpectaueris delitias. In ea urbe pannos non conficiunt mulieres,neq; lanificio nentes incūbunt:id munus uiris delegatʳ. Diſceſſimus itaq; illinc,Chriſtianos memoratos ſequuti,tandemq́; aliquando ad urbē peruenimus,cui Pego nomen eſt,quæ decies centenis mille paſſibus ab urbe Bangella abeſt:nec prius eò peruenitur, quàm ſinum meridionalem traieceris. *Bangellæ ubertas*

De Pego urbe Indiæ clariſſima, Cap. XV.

HAud procul à mari in continenti urbs Pego nomine ſita eſt:leuorſum, id eſt,orientē uerſus. Vrbē pręterfluit limpidiſſimus amnis,quo ultro citroq́; mercimonia cōportāt. Rex eius urbis idola colit,cultoribus fides, habitus,uiuendi modus,moresq́; indigenis urbis Tarnaſſari ſunt ſimillimi,colore uero candidiore cœliq́; frigidioris,regionis autē ſitus,plagæ noſtrę non eſt abſimilis:urbs ambitʳ mœnibus,ædesq́; pulcherrimas,ac elegantiores habet,conſtant enim lapidibus,& calce:ipſi regi in armis innumeri ſunt,quum equites,tum etiā pedites,merentq́; ſub eo mille Chriſtiani,inde tamen oriundi:nā priuis ſingulo menſe ſtipendij nomine ſenos aureos (pardaios ipſi appellant) ſolui iubet, alitq́; eos impenſa propria. Ager re frumentaria plurimum ſcatet,adfatimq́; carnium habēt quaſi omnifariā animalia,ut in urbe Calechut uiſitur:inibi perpauci ſunt elephātes,reliqua uero animalia, & auitiorū cōplura genera illic conſpiciuntʳ modo regionis urbis Calechut:habēt præſertim pſitatos uocaliores q̃ uſquā alibi offēderim,eoſdēq́; pulchriores: ſunt itē ibi proceriora ligna, fabricandiſq́; ædibus aptiora q̃ uiderim unq̃: ferūt etiā harūdineta uaſtiores harundines,utpote craſſitudine dolij unius. Inueniuntur ibi feles qui unguentū illud,fragrantiſſimū gignūt,quod uulgo zibellū dicitur:ueneūt dicti feles terni aut quaterni ſingulo aureo. Mittit memorata urbs pręter monilia pręſertim pyropos,mercimonia nulla: hi lapilli pretioſi aliūde aduehūtur ex urbe uidelicet quę Capelā dicitʳ, ea orientē uerſus ab dicta urbe itinere xxx.dierū abeſt:neq; illò ſū ꝓfectus:ſed de negotiatoribus q ampliter memorabāt,hæc accepi. Illud etiā noueritis, in urbe præfata adamātes grandiores,magaritasq; lōge pluris eſſe maioreq́; pretio uenire q̃ apud nos:itidē de ſmaragdo referebāt negotiatores. Quū illuc appulimus,rex lōge illinc aberat,utpote itinere xv.dierū:nā bellū inierat cōtra regē

quendam

quendã,qui rex de Aua nuncupat̃.Propterea inde abijmus,uecti nauigio ex ligno ſolido,longo ſupra quindenos paſſus,lato binos paſſus,remis uero ha rundineis,ut haud mora cõpertũ fiet uobis,ea enim parte qua remus aquas complectitur, ſciſſus erat ferme biſulcus: iungebãt geminas partes aſſeres a/ baci inſtar cõnectẽtibus funiculis,quo fiebat ut citatius permearet aquas: id genus nauigij impulſum remis huiuſmodi uelocius ꝗ̃ noſtræ celoces fertur: malus arboris conſtat ex harundine uaſtiore,doliũ,quo aſſeruãtur aleces,fi gurat.Nos itaq; peruenimus ad ruſculũ quoddã, ubi nacti ſumus nonnul/ los negotiatores,qui ob uigentia bella urbẽ inire nequiuerant:quo uiſo duxi mus redeundũ eſſe ad urbẽ Pego,unde paulo ante diſceſſeramus obiter ſpa tio quaſi quinq; dierũ.Rex quẽ urbe abeſſe memorauimus,ouans uictorq; redijt poſt habitam de hoſte uictoriã. Quare poſtridie illius diei quo rex re/ dijt,Chriſtiani illi negotiatores comiti meo aditũ ad regem impetrarunt,

De cultu regis Pego, Caput XVI.

NOn eſt quur quis arbitretur eo faſtu hunc regem uti,quo rex Calechut utitur,quando certe conſtat regẽ memoratũ adeo ſe exhibere adeunti bus facilem,ut uel infans ipſum alloqui queat:omniũ tamen eſt ditiſſimus, quippe qui tanto moniliũ cultu,& cõprimis pyropũ exornat̃,ut uel maxima urbs tanti nõ ueniret,quanti ſunt gẽmæ,uniones,margaritæ, & id genus la/ pilli pretioſi,quibus is elegantiſſime honeſtat̃ : in digitis uero cõdilia et gem mæ nitent:crura aũt bracteæ ex puriſſimo auro longe inſigniũt, intercurſan tibus pyropis mirandũ in modũ micantibus:ut breue faciã,manus,lacertos aureſq; omni genere moniliũ onuſtas circũfert,adeo ut aures pondere gem marũ appẽſo pendulæ ad mediũ palmũ conſpiciant̃: propterea fit,ut ſi quiſ piã tenebricoſa nocte regẽ cõſpicatus fuerit,nõ aliter illi lumen clariſſimũ il/ luceat,ꝗ̃ ſi phœbus ipſe radios ſuos uibrauiſſet.Conuenerũt igit̃ regẽ nego ciatores Chriſtiani,illumq; certiorẽ reddiderũt comitẽ meũ compluſcula ma gni penſi mercimonia attuliſſe. Ad hæc rex reſpondit, irent ad ſe poſtridie: quoniã ea die ſacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit,quem rex præfixerat,continuo aecerſire ad ſe Chriſtianos comitẽq; meum iuſſit, addi ditq; ut illò prius nõ contẽderẽt,ꝗ̃ merces cõportarent:paritũ eſt ergo regi, allataq; ſunt mercimonia,cuius rei maximã rex cepit uoluptatẽ:nec id ab re, nã inter cætera quę attulimus affatu digniſſima,erãt & rami ex corallo gemi ni rari admodũ,q forte ſimiles uiſi ſũt nuſꝗ̃ habuiſſe,quiq; eò cõmercij gra/ tia aliquãdo ſint cõfecti.Ictus rex harũ rerũ ſtupore eximio , cœpit Chriſtia nos percõtari,q nã mortales eſſemus?Cui negotiatores, Sũt utiq; Perſę iſti. Tũc rex cõuerſus ad intrepretẽ ſuũ,Percontare,inquit,an has merces ſint hic expoſituri.At comes meus,Sunt hæc tua oĩa clariſſime princeps, eis utere ꝓ tuo arbitratu.Ad hæc rex,Incubui ſuperiore biẽno diutinis bellis diſſidẽs cũ rege de Aua:exhauſtũ ꝓpterea eſt mihi ærariũ , ſuppeditãtibus prælio uires pecunijs:ſed ſi cõmutatione gemmarum, & præſertim pyropum expoſituri

eſtis

eſtis mercimonia,id efficiã,ut uos cõmercij huius minime pœniteat:at comes meus ad Chriſtianos inquit, compertũ quæſo regi facite me aliud nihil quære rere præter ſuæ celſitudinis beneuolentiã,ſumat propterea ex mercibus quic quid ſibi collibitũ fuerit. Tunc negotiatores Chriſtiani aperuerunt regi Per ſam ſuæ eminentiæ ultro ſubiturũ eſſe imperata, daturũq́ꝫ mercimonia uel abſqꝫ pecunijs gemmarũq́ꝫ permutatione. His auditis rex reſpondit, Audiuiſſe ſe iampridẽ Perſarũ liberaliſſimã eſſe cõſuetudinẽ,ſed hoc Perſa uidiſſe liberaliorẽ nominẽ,moxq́ꝫ iuratiſſime per dæmonũ capita adfirmare cœpit, ſe experiri hoc exemplo uelle,uter liberalitate præſtaret: quo dicto, accerſito actutũ mancipio,iubet afferri ſcriniũ geminũ palmũ longũ quaqua uerſum toreutice elaboratũ,pyropiſq́ꝫ refertũ,quo reſerato,nam multijuga intus re ceptacula habebat,diſciminantibus bracteis tenuioribus: ſingula itaqꝫ receptacula ſplendentibus pyropis oppleta erant. Reſeratũ itaqꝫ ſcriniũ coram Perſa ſiſti iubet,ſimulq́ꝫ monet ut tantũ ex his lapillis pretioſis caperet,quãtũ ſibi complacitũ eſſet. Hac liberaliſſima cõſuetudine regiſq́ꝫ munificentia allectus comes meus,hoc ſane pacto regẽ alloquit̃, O rex egregie, tanta me proſequeris beneficentia,ut nuſq́ꝫ maiore munere ſim affectus:ob id ꝑ ſacrũ Mahumetis caput,perq́ꝫ eius ſacra,q̃bus ſum illi initiatus,tibi ultroneus omniũ mercimoniorũ meorũ facio poteſtatẽ,donoq́ꝫ te his rebus omnibus, nõ enim ſũ qui peregre proficiſcor quæſtus gratia, ſed uiſendi orbis deſiderio. Tũc rex,Adhuc mecũ liberalitate cõtendis,nec poſſũ te munificentia ſuperare: quibus dictis,rex manum pyropis ex ſingulis ſcrinij receptaculis referſit, quantũ ipſa palma cõprehendere quiuerat,eoq́ꝫ munere,id eſt,ducentis pyropis Perſam affecit:cape inquiẽs,ob eã liberalitatẽ.quã beneficentia mecum cõtẽdens præ te tuliſti,donauit etiã rex geminis pyropis ſingulos Chriſtianos qui profecto ueniſſent mille aureis:quos uero comiti meo pyropos dono dedit rex,tanti eſſe adfirmabãt, ut nõ minoris q̃ꝫ centenis auri millibus uenire poſſe autumarent. Eſt igit̃ rex memoratus is qui cunctos orbis reges munificentia eximia preſtat,omniũ fermè regũ ditiſſimus,quippe qui decies centena aureorũ millia quotannis ab regni ſui incolis exigit. Nã mittit ea plaga colores quaſi omne genus: itẽ goſipiũ,plurimũq́ꝫ ſerici:ſed has prope innumeras opes militibus oẽs impartit̃:gens eſt in uniuerſum ueneris amãs, imò ſalax plurimũ. Tranſactis itaqꝫ compluſculis diebus,memorati negotiatores pro me à rege cõmeatũ abeundi impetrarũt:quo impetrato,rex iuſſit ut mihi ædes incolatu cõmodiſſimæ prepararent̃,ubi ad uſum humanũ deſiderarẽ nihil. Quare morã quinqꝫ dierũ inibi abſũpſi: interea rumore nũtio percrebuit regẽ Daue cũ robuſtiſſima manu aduẽtare, ut regi Pego hoſtilia arma inferret. Huic occurrit rex cum exercitu innumero; circiterq́ꝫ medium iter nactus eſt eum. Obiter etiam deflagrantes mulieres illic cõſpicati ſumus modo mulierum urbis Tarnaſſari.

Regis Pego opulentia

De urbe

De urbe Melacha, deq́ flumine Gaza, ut autumant incolæ, necnon de cultorum feritate, Cap. XVII.

POſtridie eius diei conſcenſa liburnica, uelificauimus uerſus urbē cui Melacha inditum eſt nomen, ea occidentē reſpicit, illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus. uaſtius ſanè q́ unquā conſpicati fuerimus, huic Gaza nomen eſt, latitudine quinq́ ac uiginti mille paſſuū patet: altrinſecus uero uiſitur inſula ingens, Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus: cultores memorabant dictam inſulā quaſi quingentorū mille paſſuū ambitu patere. Huius latius meminiſſe eſt animus, quū opportunū duxerimus. Vbi igitur deuētū eſt ad urbem Melcha, Sultanū adire iuſſi ſumus quamprimū: is Mahumetanus eſt, eiusq́ regnum Mahumetano paret. Vrbs ſita eſt in continēti, penditq́ uectigal regi Cini. Tributo huiuſmodi, ut aiebāt, anſam præbuit, quòd eius urbis cōditor rex Cini memoratus ferebatur extitiſſe octuagenis iam tranſactis annis: nec alia de cauſa urbs illic condita eſt, quàm quod cōmodiſſimū habet portū, & ſanè cōmodiorem, quàm forte in toto fermè oceano intueri liceat. Crediderim propterea plura illò appellere nauigia, quàm quouis aliò: & comprimis aromata, & complura alia mercimonia omnifariā eódem con uehuntur. Regio non eſt generatim ferax, mittit tamen triticum, carnes, per paucaq; ligna: aruis inerrāt alites inſtar regionis Calechut: uerū pſitaci ſunt illis longe meliores: mittūt item arua ſandaliū, ſtannumq;: elephātes, equos, pecora, boues fœminas, pardos, bubalos, pauos, & id genus complura animalia habet. Fructus autem legunt pauciſſimos, modo urbis Zeilani: illic mercari non licet niſi emere aromata ſericumq; uolueris: his eſt colos penè ſubcinericius: capillum promittunt: habitu uero inſtar incolarum Memphis urbis, cayrum appellant, utuntur: amplam habēt frontem, oculos teretes, naſum autem ſimū: ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, graſſantibus inuicem cultoribus, nam mutuis cædibus canum more ſe cōficiunt: ob id appulſi negotiatores non niſi in nauigijs noctes agunt. Indigenas eius urbis omnes oriundos eſſe Agiauais adfirmant. Illic moderatori cuidā rex uicariam operam reddēdi iuris aduenis delegat, uerū cultores parent nemini, illisq; eſt pro ratione uolūtas, prauisq́ moribus concedūt nemini, adeo mētes efferarunt: ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit, proſiliūt magis, regionéq́ ſi redigantur in ordinem, ſe deſerturos minitantur: idq; agūt audacius, quoniam mari adiacent, quaſi paruo negotio, quū libuerit, aliò dilapſuri. Propterea comes meus Chriſtianos negotiatores monuit illic diutius commorandum haud eſſe, proſilientibus nimium cultoribus. Quare cōducta celoce, Sumatram inſulam uerſus uela fecimus: quò quinq́ dierum itinere peruenimus ad urbem præſertim quandam Pyder nomine, quæ fermè octuagenis leucis à continente abeſt.

Sumatra inſ.

Anarchia

De Sumatra

De Sumatra inſula,deq́ꝫ eius urbe Pyder nomine, Cap. XVIII.

HAnc urbē celebrior totius inſulæ portus inſignit, ea eſt inſula cuius paulo ante meminimus, ubi retulimus huiuſmodi inſulam quingentorum mille paſſuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam eſſe Taprobanam inſulam,quod quidem inter complures conuenit autores: huic inſulæ quaterni diademate inſigniti reges moderantur: hi ſunt idolorum cultores, fideq́ꝫ & ritu uiuendi,nec non habitu regi Tarnaſſeri non ſunt abſimiles: fœminæ uero coniugum deſiderio ſponte ardent: his eſt colos quaſi albicans: amplioris ſunt frontis: oculos habent obrotūdos, praſini coloris, capillum promittunt, naſo ſunt latiſſimo eodemq́ꝫ ſimo admodum,ſtatura uero perquàm deſpicabili: ius ibi ſummopere uiget: ſignato argēto auroq́ꝫ ac ſtanno pro moneta utuntur: aurum ſignatum eſt eiuſmodi,ab altera parte uiſitur dæmonis cælatū caput: ab altero uero carpentum elephantis trahētibus cōſpicitur. Pari modo ſignantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponūt denos ſingulo aureo: ſtanneæ uero quinque & uiginti numerum aureum efficiunt. Mittit ea regio numeroſius proceriores quàm uſquam alibi conſpexerim elephantes,eoſdemque meliores: id hominum genus belli eſt expers admodum,uerum quæſtibus plurimum inhiat mercimonia exercens: ſuntq́ꝫ in uniuerſum hoſpitales,appulſis exteris præſertim. T a drobanā

De alio piperis genere,deq́ꝫ ſerico ac laſerpitio,quod belzoe appellant,inde prouenientibus. Caput XIX.

ILlic igitur proceriotis piperis uberior eſt prouentus, miraq́ꝫ copia. Lingua patria piper molaga dicitur,id eſt longe procerius illo,quod huc aduehitur, multoq́ꝫ candidius,uerum inane ac mordax plurimum,ſed ponderoſum minus: uenit enim inibi piper non pondere ſed menſura,ut apud nos triticū exponitur. Tanta eſt huius ubertas,ut inde anno ſingulo uicenæ naues onuſtæ euehantur: hæ Cataium proficiſcuntur,illic exponitur haud difficulter ob frigidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiuſmodi gignit,producit etiā proceri us piper,ſed craſſioris eſt caudicis, amplioraq́ꝫ folia eadēq́ꝫ carnoſiora habet arboribus urbis Calechut: fert item affatim ſerici,fitq́ꝫ plerunq́ꝫ id ſericū more noſtro: aliud uero mittūt ſponte arbores, prouenitq́ꝫ in ſyluis ac nemoribus abſq́ꝫ cultu,ſed id eſt priore deterius. Ibi uiſitur lazeris arbor,quæ gummi gignit,cui laſerpitio nomen eſt,uulgo belzoë dicitur: referebāt nōnulli id procul à mari naſci. Ego hæc nuſquā affirmauerim,quādo certe coràm minime uidi.

De triplici arborum aloës genere, Caput XX.

QVoniam rerum uarietas parit uoluptatem , mortaleſq́ꝫ allectat plurimum,deſiderioq́ꝫ diſcendi noua inuitat ad lectionem. Ob id duxi non ingratum fore lectoribus,ſi hæc ſubderem, quæ coràm uiſi: propterea exploratum habebitis ob eam cauſam laſerpitium aloëq́ꝫ ubertim ad nos minime conuehi,quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noue-

ritis, triplex eſſe aloës genus: aliud eſt longe perfectius, huic calampat nomen eſt. Hoc inſula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur: ea, ut memorabant Chriſtiani negotiatores comites noſtri, haud procul ab dicta urbe ubi aloë naſcitur, nomine calampat, abeſt. Eſt & aliud genus aloës, lubam nomine, hoc flumine neſcio quo huc comportatur: nouiſſimo autem bochor nomen eſt. Referebant dicti Chriſtiani negotiatores cauſam, quur ad nos aloë primo loco dictum nõ deferretur, quod, uidelicet, id genus aloës mitterent regna Cataij, necnon Cini, & macyni, Sarnauq́ ac Grauay longe ditiora: quippe quæ auro uberrime ſcatẽt, multoq́ maiorem quàm nos auri copiam habent, ſuntq́ item maiorum principes uirium, noſtris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit, quòd ſuffimentis odoramentorumq́ genere plurimum delectantur, inq́ ea re reges ſuperant noſtros. Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quod in urbe Sarnau ſingula libra aloës denis aureis uenit, id efficit eius rei ſumma caritas.

Quomodo ligna aloës ac laſeris probantur, Caput XXI.

DEuenimus in certiſſimam notionem gemini ſuffimẽti, aloës, uidelicet, ac laſerpitij, doctoribus memoratis negotiatoribus, nam alter eorum nõ nihil aloës ac laſerpitij habebat, binas uidelicet aloës uncias, eius inquam, quod calãpat appellãt: ſic enim probabamus, comes meus nihilum aloës manu occluſum tantiſper tenuit, donec is pſalmus, qui Miſerere mei deus incipit, tertio conſummari poſſet, moxq́ reſerata manu calefactum iam aloë inenarrabilem ſuauitatis odorem adeo fragrabat, ut nuſquam fragrantiora ſenſerim ſuffimenta. Cepit item tantum laſerpitij, quantum iuglandem efficeret, rurſumq́ ſumpſit libram mediam illius, quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuaq́ ſuffimenta, ignitis uaſis impoſita prius indidit cubiculis: uera mehercle refero, longe ſuauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat, quàm id quod libram mediam complebat: uel ſi ad geminam libram aſcendiſſet: uix igitur pro meritis horum geminorum ſuffimẽtorum præſtantia referri poteſt: id itaq́ cauſæ referunt, quur ad nos non conuehuntur. Mittit etiam ea regio lactam, unde conficiunt rutilum colorem, gignitur in arbore iuglandibus noſtris haud abſimili: Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariam animalia.

De multijugis Sumatræ inſulæ negotiatoribus, Cap. XXII.

IN ea itaque urbe complura uidi adfabre elaborata, eademq́ elegantiora quàm uſquam uiderim, cophinos præſertim auro exornatos, hi ſinguli ueniebant gemino aureo: uidi etiam in uico unico ſupra quingentos collybiſtas: tanta eſt inibi trapezitarum copia: illò ceu ad percelebres nundinas commercij gratia propè innumeri negotiatores proficiſcuntur: cultores uero goſſipinis ſtraguláque ſerica & ſyndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio

adfatim

adfatim lignorum,unde fiunt naues,gunchos ipſi appellant,hæ trinos habēt malos,geminamq́ꝫ proram, geminosq́ꝫ utrinq́ꝫ clauos. Quum nauigant in undabundo oceano,ubi aliquando uela uentis fecere,moxq́ꝫ oborto tempeſtatis turbine,operæpretium eſt alteris uelis, haud mutatis prioribus, uentos legere:cōdicto itaq́ꝫ naui minime circūacta, altero malo uſi retrocedunt,ſunt enim omnium dexterrimi præcipuiq́ꝫ urinatores,ignesq́ꝫ ex tempore miro artificio fabricantur.

De eorum ædibus,deq́ꝫ ædium imbricamentis, Cap. XXIII.

EOrum ædes lapidibus conſtant, parumq́ꝫ ab humo tolluntur: loco imbricum piſcis Tartarucæ pelles ſuccedunt: mittit enim eum piſcem pelagus Indicum, nam illic agens uidi adeo uaſtum beluæ corium, ut pondo librarum centum triumq́ꝫ eſſet. Vidi item inibi maxima ebora, hæc ſunt elephantorum dentes,pondo trecentarum ac triginta quinque librarum:conſpicatus ſum etiam inuſitatæ magnitudinis ſerpentes,longe quidem proceriores quàm uidentur in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negotiatores Chriſtianos,qui deſiderio uiſendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id percontabātur comitem meum,hæſiſſet ne cordi ſibi uelle ultra progredi, an retrocedere, uel forte inibi conſiſtere. At comes meus reſpondit,ſe poſtquam illò uenerat, prius inde non diſceſſurum, quàm uaria aromatum genera uidiſſet. Tunc Chriſtiani adfirmabant,illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ conſpexeramus. Quibus rurſum infit comes meus, Vnde myriſtica nux,gariophyllumq́ꝫ prouenit? At Chriſtiani myriſticam nucem muſcatam appellant: Maſticemq́ꝫ fert quædam inſula, quæ hinc trecentis mille paſſibus abeſt. Tum comes meus, Patétne inſulam adeuntibus tutum iter,aut infeſtant piratæ æquora? Ad hæc Chriſtiani reſponderunt,indignabundi æquoris tantum pertimeſcendam eſſe ſæuitiam: addebantq́ꝫ id æquoris onerarijs nauibus ſulcari non poſſe. His auditis,attentius explorabat comes meus quonam modo tuto illuc proficiſci quiret. Reſponderunt Chriſtiani nihil magis uotis comitis mei ſatisfacturum, quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen eſt,emerent quampiam, id eſt genus actuariæ nauis. Hoc intellecto,ſciſcitabatur comes meus an naues huiuſmodi illic inuenirentur. Reſpondentibus autem negotiatoribus Chriſtianis adfatim nauium reperiri, uel ſi ſupra mille cōducere uellet,aſſenſus eſt comes meus,ut ſimul geminæ naues conducerentur. Quo dicto quamprimum binæ naues affuere,compluſculiq́ꝫ remiges:& ubi de uectura inter eas conuenit,id pretium enim ad quadringentos aureos aſcendebat. Rebus itaque in hunc modum compoſitis,comes meus cœpit amici appellatione compellare negotiatores Chriſtianos his fermè uerbis, Etſi dilecti mei non ſim ueſter conterraneus,eoſdem tamen parentes habuimus,Adam uidelicet & Euam, eſtis ne me ſociumq́ꝫ meum qui ueſtris ſacris eſt initiatus,

Tartarucæ piſcis

deſerturi? Ad hæc Chriſtiani, Quomodo hic qui non eſt Perſa, fidem noſtrã induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipſe Perſa eſt emptus aliquando Hieroſolymis. Huius ſancti nominis mentione exciti Chriſtiani negotiatores, ſublatis in cœlum manibus, moxq́ꝫ procedẽtes humi, tellurẽ uſqꝫ tertio deoſculabantur, conſurgentesq́ꝫ à nomine meo, ſciſcitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hieroſolymis adductus eſt: tũc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rurſum Chriſtiani, Debet igitur patriæ meminiſſe. At comes meus, Meminit quidem, cepiq́ꝫ iampridem eo denarrante miram uoluptatem, doctoreq́ꝫ eo ſingula humanorum mẽbrorum, eſculentorumq́ꝫ nomina quibus utuntur Chriſtiani, didici. Ad hæc negotiatores reſpondêre, Etſi uiſendæ patriæ ardentes deſiderio decreuiſſemus tandem aliquando lares patrios reuiſere, licet procul hinc, utpote trecentis mille paſſibus abſint: tamen in ueſtri gratiam comitisq́ꝫ huius, inſtituimus eòdem proficiſci, quo ire decreuiſtis. Id plus adimus, daturos nos operam, ut longe locupletior euadat, neque propterea ritus patrios deſerat, ubi Perſarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negotiatoribus reſpondit, ſe libenti animo amplecti oblatas amicitiæ conditiones, ſeq́ꝫ eos ſequuturum quocunqꝫ ierint: uerum me id exequi quod animo deſtinauerant, nequire ob eam rem, quòd neptem eius Solẽ nomine in Perſide duxiſſem uxorem: quare ſi cordi hæſit uobis, ut ſim meditati itineris comes, hoc munus quo uos afficio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me initæ amicitiæ minime pœniteat. Tunc Chriſtiani, Agite, inquiunt, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His itaqꝫ ultro citroq́ꝫ dictis, in monumẽtum cœptæ amicitiæ denis pyropis, mediam curiam appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erant, ut quingentis aureis ueniſſent. Perẽdino igitur de in expedito fuere geminæ actuariæ naues conuehendis nobis commeatibusq́ꝫ aptiſſimæ, fructibus præſertim omnifariam impoſitis, iterq́ꝫ in ſulam uerſus, cui Bandan nomen eſt, cepimus.

De inſula Bandan, quæ meryſticas nuces ac maſticen mittit, Cap. XXIII.

SVlcantes æquora circiter uicenas inſulas offendimus, cultas alias, deſertas admodũ alias: eò peruenimus itinere quindecim dierũ peracto: inſula eſt inculta plurimum, ac infœcundi ſoli, humilisq́;, ſed magnopere plani: centum mille paſſuũ ambitu patens: huic rex minusq́; hexarchus moderatur: uerum eam incolit genus hominũ agreſte, parũ diſtãs à beluis, nullius ſanè momẽti: humiles caſas, imò mapalia lignea parũ ab humo extantia ſubeunt: ſola interula amiciuntur, nudis pedibus apertoq́; capite prodeunt, capillũ promittũt, fronteq́ꝫ ſunt lata, ſed tereti: colos eſt his albicãs, ſtaturaq́; deſpicabilis: idola colunt, ſuntq́; longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyraua appellant: obtuſi ſunt ingenij, nullarũq́; uirium, adeo perditi, ut prorſus ſint illaudabiles: ritu degunt ferino: ager præter myriſticam nucem, muſcatã appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myriſticæ nucis caudex Perſico cau

Anarchia

dici

dici ſimilis,ramos foliaq́ꝫ conſimilia producit,uerum nõnihil anguſtiora:priuſquam nuces huiuſmodi percoquāt, ſepit arborem maſtix florentis roſæ inſtar:& ubi nox percoxerit,maſtix eam complectitur, complexoq́ꝫ ſimul ſtato tempore,cultores legunt certatim uberiusq́ꝫ quàm poſſunt, quoniam cõmunia ſunt ibi omnia,ceduntq́ꝫ præoccupantibus:arbores abſq́ꝫ cultu,ſuppeditāte tantū natura,fructus mittūt.Nuces huiuſmodi myriſticæ uæneunt menſura utpote ſenarū ac uiginti librarū,tātūq́ꝫ nucū ternis ſolidis, id eſt,medio carlino exponunt:genus monetæ eiuſmodi eſt,quale eſſe in urbe Calechut diximus:illi mutua iuſtitia degunt,nec opus eſt legibus,gente à puris naturalibus uix recedente:his uiſis perendino die poſtquam illò appulimus,comes meus percunctatus eſt negotiatores Chriſtianos, ubi iam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret.Ad hæc reſponderunt Chriſtiani,procul illinc itinere ſex dierum in inſula Monoch nomine,gariophyllum inueniri.Tunc comes meus, Sūt'ne illi adeo rudes agreſteſq́ꝫ, ut hi quos paulo ante conſpicati ſumus?At Chriſtiani reſponderunt, eſſe quidem illos populos his diſſimiles,uerum inceultiores minoreq́ꝫ ingenij captu.His intellectis,Eia inquit,progrediamur,ingreſſiq́ꝫ iter ad memoratam inſulam ſeptem dierum ſpatio peruenimus.

De inſula Monoch,quæ gariophyllum mittit, Caput XXV.

HAnc inſulam perquam anguſtam,Bandan inſula magnitudine excedit:gens eſt cultoribus Bandan multo deterior, præter humanam ſpeciem à beluis nihil differens: his eſt colos nonnihil candidior,cœliq́ꝫ temperies aliquantiſper frigidior: mittit hæc inſula gariophyllum:nõnullæ mediocres admodū,eædéq́ꝫ incultæ inſulæ circūadiacentes eundē fructū ferūt.Huic caudex ex buxo non abſimilis:folia uero cinnami inſtar habet, ſed obrotūda magis: eius eſt coloris,cuius in ſuperioribus meminimus,lauri foliū propè exprimēs: quum matureſcere incipiunt,cultores harundinibus flagellant arborem,conſtrato prius circum arborem tegetibus ſolo:colos telluri eſt qui ſubargilloſæ ac arenoſæ terræ eſſe conſueuit.Regio eſt humilis admodum,adeoq́ꝫ demittitur,ut Septētriones inibi minime, adimente proſpectum ſyderum orizonte, cernantur.Explorata regione,uiſoq́ꝫ inciuili hoc hominum genere, percūctabatur negotiatores comes meus, Supereſſet'ne illic uiſēdum aliquid?Ad hæc negotiatores,Videamus inquiunt, quo pretio exponant gariophylla:& ut id compertius fieret nobis,finximus uelle mercari gariophyllū, moxq́ꝫ intelleximus duplo uendi quàm nux myriſtica uendebatur, menſura tamen:quoniā id hominum genus omnium eſt prorſus expers ponderum.

De inſula Bornei, Caput, XXVI.

GNari iam eius plagæ,auebamus plurimum nouas uiſere regiones,ut noua ſemper delectant, ſtudio præſertim diſcendi maiora . Quare Chriſtiani negotiatores his uiſis,in hunc fermè modū me compellarunt, Dilecte comes,inquiunt, poſtquā hucuſq́ꝫ deorum munere peruenimus incolumes,

 ſi tibi

ſi tibi eſt complacitum, eamus uiſum totius orbis celebriorẽ inſulã, eandemq; locupletiorem: uidebis aiunt, rem cognitu digniſſimam, qua forte uidiſti pulchriorem aliã neminem: uerum operæpretium eſt ad aliã prius proficiſci inſulã, cui Bornei nomen eſt, illic maiores multo liburnicas conducemus: quoniã longe altius, undabundumq; magis æquor nobis ſuperandum eſt. Tunc comes meus, Agite inquit, ut libet, in ueſtram enim ſententiam totus concedo. Quare conſcenſa liburnica uaſtiore, iter ceptum eſt ad eam inſulã, uerſus meridiem ſemper uelificantes die noctuq;. Dum iter agimus, confabulationibus mira uoluptate incumbebamus, percõtantibus me illecebre dictis negotiatoribus, præſertim de noſtri ſeruatoris inclyta latria. Et ubi ſancti uultus (Veronicã appellant) mentio abs me facta eſt, deq; diuorũ Petri ac Pauli principum apoſtolorum capitibus, necnon de compluſculis alijs ſanctis: clanculũ me monuerũt, ut ſi uellẽ ſecũ proficiſci, futurũ ut magnus euaderẽ princeps, ob tantarum rerum notionẽ: uerũ abſterritus itineris magnitudine, longioreq; interuallo, quippe qui rebar, ubi illò contendiſſem, me nũq; reuerſurũ, ſtatui eò minime proficiſci. Itaque inſulæ Bornei tandem aliquando appulimus, ea à monoch abeſt circiter ducentis mille paſſibus, illaq; nonnihil maior eſt, uerum lõge humilior, ſituq; demiſſiore. Gens idola colit, acerrimiq; eſt ingenij, ac uitæ haud illaudabilis: colos in albicantem magis inclinat colorem: his non eſt idẽ habitus, alij interula goſſipina, alij undonibus utuntur, alij apice ſubrutilo uti conſueuere: ius ſummopere illic uiget: ea inſula mittit quotannis adfatim camphoræ: hanc arboris gummi eſſe adſeuerant: ego uero id nũq; adfirmauerim, quando certe rem huiuſmodi oculis minime ſubieci: illud tamen non diffitebor comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxiſſe. *Bornei*

De obſeruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad inſulam Gyaua contendentes, Cap. XXVII.

POſtq; tot cõmeatus ſumpſimus, qui itinere nauando abunde ſufficerent, uela uentis dãtes, uerſus inſulam Gyaua nomine ceptũ eſt iter, eò quinq; dierum itinere meridiẽ uerſus nauigantes peruenimus: nauis moderator pyxidẽ magnetemq́; necnõ paginã marinam compluribus lineis diſtinctam, quę uẽtorum rationẽ inſinuãt, ſecum more noſtro attulerat. Vidẽs igitur comes meus euanuiſſe Septentriones, inq́; ea urbe minime conſpici negotiatores Chriſtianos percõtabatur, quonam modo adempto Septentrionis ducatu ſulcare quirẽt maria: explorabũdusq́; ſciſcitabatur ab eis, quo duce ſydere pelago ſe committerẽt. Ad hæc nauis moderator percontãtibus negotiatoribus Chriſtianis, reſpondit cultores eius regionis quina fermè ſydera habere, & cõprimis aſtrum quoddam Septentrioni oppoſitum obuerſúmque quo nauigaturi utebantur, addens ſe magnete uti, quoniam is lapis Septentrionem ſemper conſequitur. Subdidit etiam ab altero dictæ inſulæ latere gentem eſſe quandam, quæ Septẽtrionibus obuerſis ſyderibus æquora ſulcans, utebatur quaſi

quaſi Europeæ Sarmatiæ eſſent antipodes: inq́ zona frigidiſſima circiter polum antarcticum cultores huiuſmodi degerent, argumento quòd diem quatuor horarum tantum habent, quodq́ algent mirum in modum rigore frigidioris zonæ inſtar eorum qui à polo arctico parum abſunt, quare ex denarratis comes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De inſula Gyaua, deq́ cultorum fide ac moribus, necnon compluſculis alijs, Cap. XXVIII.

ITaq́ permeando maria itinere quinq́ dierũ ad dictam inſulã peruenimus: ea propè in immenſum patet, quippe quæ cõplura regna cõtinet. Reges cultoresq́ idolorũ latriæ ſunt addicti plurimũ: nec ijdem ſunt omnibus ritus, colunt alij modo incolarum Calechut idola, alij phœbum, phœbem alij obſeruant: alij boues, alij quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colunt: dæmonem alij, ut ſupra meminimus, uenerãtur. Hæc inſula more noſtro ſericum mittit, ſyluis ſponte id gignentibus: ſmaragdos totius orbis habent elegantiores, habentq́ adfatim auri ac optimi æris: ager re frumentaria ſcatet, omnifariamq́ fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiã carnes omne genus more noſtro inueniuntur. Id hominũ genus perfidiæ eſt prorſus expers: eius ſunt coloris necnõ proceritatis cuius nos ſumus, uerũ latiore ſunt nõnihil frõte: oculos habent pergrãdes, praſiniq́ coloris, ſed naſo ſunt admodũ ſimo, capillumq́ promittunt: cœlo inerrant complura auitiorum genera noſtris quidem abſimilia, ſi pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic mirabilem in modum colitur: cultores chlamyde ſerica, aut ex undonibus, ex goſſipio nonnunquã exerto brachio amiciuntur: lorica perraro utuntur, quippe qui bellorũ propè ſunt expertes. Verum maria ſulcaturi arcubus ac harundineis ſagittis utuntur: cõſueuit etiã gens illitas ueneno ſagittas eo inſtrumẽto, quo nos tormenti inſtar figulina glande aues cõficere ſolemus, ore in hoſtes uibrare, mortemq́ illico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormentis omne genus non utuntur, neſciuntq́ tormẽta huiuſmdi fabricare: omnibus nõ ſunt in cibatu eadẽ eſculenta, alij triticeo pane utũtur, ac ueruecũ carnibus ueſcuntur alij, alij ceruis ac apris oblectantur, piſce ac fructibus aluntur alij.

De cultorum huius inſulæ ſæuiſſimis moribus, deq́ modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis, Cap. XXIX.

EIus inſulæ cultores (eos inquam qui carnibus ueſcuntur) ubi uiderint parentes confectos ſenio nullius iam uſus eſſe, in emporium adductos protinus Anthropophagis uendunt: qui ubi uenierint, continuo mactantur, loco'que eſculentorum ab nonnullis abſumuntur. Et ubi iunior quiſpiam in eam deuenerit ægritudinem, ut iudicio ſapientum, præſentem lãguorem euadere non poſſe uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipſa præueniatur, leto traditur quamprimũ, functusq́ uita uenit Anthropophagis. His inhumanis moribus perterritus comes meus, ſtupore incredibili afficiebatur,

aſpernabaturq́ꝫ deteſtandæ feritatis abuſum, quum præſertim nonnulli ex regionis cultoribus negotiatores petulantius his ferè uerbis aliquando compellaſſent, O Perſæ inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quãdo carnes adeo formoſas uermibus epulandas exponitis. Hoc audito, comes meus efferatam eorum conſuetudinem adeo horruit, ut condicto illinc abeundum eſſe duxerit, Redeamus, inquit, ad noſtram liburnicam: quam ubi ſemel tenuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo in inſula Gyaua nomine, ſol in meridie orbem ſiue ſphæram complet. Caput XXX.

POſtq́ꝫ ſatis ſuperq́ꝫ horũ populorum inhumana crudelitas nobis innotuit, negotiatores Chriſtiani comitẽ meũ hortabantur, ut hæc quæ paulo ante conſpicati fuerant, ueluti noua quæpiam ſuis quum domi forent renunciarent, Ferte, inquiũt, in patriam, eaq́ꝫ mox comperta uobis de hoc orbe fiẽt: quibus dictis, Intuemini, aiunt, in meridie ſitũ ſolis, iuſſeruntq́ꝫ ad ſydera tollere uultus: reſpicite inquiũt, ſolis orbem, ut quamprimũ exploratũ habeatis, quantum hic abſit ea quæ uos tulit regio. Reſpiciens itaqꝫ comes meus, uidit ſolem dextrorſum decurrere, & rurſum ſphæram latam circiter binos palmos læuorſum imprimere: quæ res comitẽ meum magna affecit admiratione: id ut ipſe memorabat, menſe Quintili uſu euenit: ego eius rei uix memini, quoniã agentẽ apud exteras gentes, in orbeq́ꝫ remotiore noſtrorũ menſium nomina me fugerant, imò quandoqꝫ dierum nomina obliueſcebar. Illud etiam noueritis, paria in eo orbe nobiſcum agere anni tempora: nam illi haud plus quàm hic nos inibi algent. Intelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus petere, utpote qui perfectum habebat ſe non poſſe illic ſine aperto uitæ diſcrimine morari diutius, graſſantibus ſæuientibusq́ꝫ in appulſos nimium cultoribus: nam acriore diligentia, noctu præſertim, nobis ab Anthropophagis cauere opus erat: comitem meum conueniens ſtatuit inde diſcedere, in patriãq́ꝫ feſtinatius quàm poſſet repedare. Inter hæc comes meus ſmaragdos geminos mille aureis emit, binosq́ꝫ infantes aureis ducentis præſtinauit: hi exectis teſtibus euirati erant: nam in ea inſula complures ſunt negotiatores, qui præter infantes mercantur nihil: hos adhuc impuberes ita emaſculant, ut parum abſint à fœminis.

De reditu noſtro ex inſula Gyaua, Caput XXXI.

IGitur quatuordecim dierum inibi inſumpta mora, pertesi ob inhumanam feritatem Anthropophagorum mores, alboréque nimio nos premente: Zonæ enim frigidiſſimæ, ut in ſuperioribus perſpectum habuiſtis. appuleramus. Duximus ultra progrediendum minime eſſe. Ad id accedebat, quòd nulla ſupererat regio digna cognoſci, propterea gradum reuocauimus, conductáque liburnica, gionchum ipſi appellant, inde ſoluentes ab extimo inſulæ latere orientem uerſus, minus illic ſæuiente ſalo,

uelificare

uelificare cœpimus, itinereq́ quindecim dierum peracto, tandem aliquando ad urbem Melacha nomine peruenimus: ibi tridui abſumpta mora, ſocijs ibidem remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus nos abeuntes proſequuti fuerint Chriſtiani negotiatores: profecto ingenue fateor, ſi celebs fuiſſem, natosq́ habuiſſem nullos, nunquam hos adeo charos comites deſeruiſſem: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem adſeueuerãtes, ubi ſe rati fuiſſẽt tuto iter agere poſſe, nuſquam nos dereliquiſſe. Ad id accedebant comitis mei crebriores adhortatione, squibus negotiatores huiuſmodi pericula obiectans hortabatur ne nos ſequerentur, eò tendens ut denarrantibus ipſis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locupletiſſimi, noſtris haud innoteſcerent. Igitur digredientibus nobis illi remanſerunt, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conſcenſa liburnica, uerſus urbem Cyromandel nomine uelificamus. Inter nauigandum moderator nauis memorabat circum inſulam Gyaua Taprobanamq́, Sumatram ipſi appellant, ſupra ſeptem mille inſulas fore. Vbi urbi Malachæ appulimus, comes meus tantum aromatum ſericiq́ ac odoramentorum emit, ut circiter quina millia aureorum expoſuerit. Ad urbem enim Cyromandel non prius peruenimus, quàm itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exonerauimus, uigintiq́ dierum abſumpta mora, conducta alia liburnica, ad urbem Colon tandem peruentũ eſt: illic nempe ſupra uiginti ac duos Chriſtianos è Luſitania oriundos offendimus: quibus uiſis fugam meditari cœpi, contempta tamen eorum paucitate, deſij pedem ſtruere, Huc etiam accedebat, quòd aderant nonnulli negotiatores Mahumetani, qui nouerant me uidiſſe Mechã, Mahumetisq́ corpus: ob id uerebar, ne ſi fuga arrepta illic diſceſſiſſem, ſuſpicarentur illi ob id id ſolum me abijſſe, ut eorum aperirem hypocriſim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierum decem, ad urbem Calechut tandem aliquando redijmus.

De urbe Calechut, Caput XXXII.

POſt multiplices uariasq́ peragratas regiones, uti claſſico beneuoloq́ lectori in ſuperioribus abunde innotuiſſe arbitramur, tum ob multijugam cœli clementiam, & rurſum eiuſdem aliquando incredibilem intemperiem, ut haud difficulter concipere poſſunt, qui peregrinationibus affuere, tum uel maxime ob populorum efferatiſſimos mores, inhumanamq́ ſæuitiam, iam perteſi peregrinationis, memoratis cauſis faſtidium parientibus, tandem aliquando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi, uſu euenerunt, paucis expediam, ne prolixior ſermo lectori faſtidium pariat: conducent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exemplo cohibebunt complures uoluptates ſuas, qui nimio plus quàm ſatis uiſendi orbis deſiderio ardent. Quòd ſi monitis noſtris minus obtemperabunt, illud ſaltem denarrantibus nobis diſcent, quonam modo peragraturi

orbem

orbem ſe gerere debeant in euentis præcipue præſentaneis, ubi acriore opus eſt ingenio. Itaque regreſſi iam ad urbem Calechut, illic duos Chriſtianos nacti ſumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat, hi Mangones erant, è Luſitaniaq; emendorum monilium gratia dato ab rege negotio ſoluerant: quum enim ad oppidum Coccin deueniſſent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uiſis, tanta ſum affectus lætitia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem: nudi enim incedebamus cultorum inſtar, Percunctari propterea eos cœpi, eſſent'ne Chriſtiani: ſciſcitanti mihi condicto Ioannes Maria reſpondit, ſe quidem Chriſtianum eſſe: tum Petrus Antonius ad me conuerſus infit, Et tu es'ne Chriſtianus? Cui ego, Sum equidem in ſummi optimiq; dei gratiam. Quo dicto manu me apprehenſum, in ædes ſuas humaniſſimime me duxit, eoq; ut peruenimus, ruit in oſcula & fletus maximos, nec me amplexando ſatiari quibat: ego uero uix patrij ſermonis memineram, uidebarq; balbutiens, ac lingua impeditiore: quippe qui iam annis quaternis aliæ linguæ, ipſiq; barbaræ diutius aſſueueram, minusq; interea Chriſtiani cuiuſpiam uſus eram contubernio: cóquieui proxima nocte ſecum, uerum ob conceptam lætitiam nemo noſtrum ſomno indulſit, minusq; epulis: adeo enim quiſq; noſtrum mutuo fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui ſpatio propagari uoluiſſet. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis ſciſcitatus ſum, eſſet'ne in paucis regi Chalechut chari: at illi, Sumus inquiũt, apud regem plurimi, maioreq; in pretio eſſe nequimus, eoq; familiariſſime utimur. Addidi etiam quid nam deſtinauiſſent animo: rurſum illi, Cupimus profecto in patriam redire, ſed quo nam modo id conſequi poſſimus, nos planè fugit. Quibus ego, Redite inquam eà quà ueniſtis: Tunc illi, Illud ſanè per arduum eſt, quoniam Luſitanorum perfugæ ſumus, ad timorem præſertim accedente, quod innumera propè tormenta auſpicijs regis Calechut, non ſpõte tamen fabricati ſumus: propterea non eſt inanis timor noſter, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, quum præcipua claſſis Luſitanorum iam iter ingreſſa, breuí que affutura dicatur. Ad hæc reſpondi, ſi munere deorum conſequi poſſem, ut tandem aliquando clanculum, claſſe Luſitanorum appulſa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter, à præfecto claſſis impetraturum pro deſertoribus ueniam. Adijciebant etiam illi ob id quod famigerati eſſent admodum, fabricandiſq; tormentis percelebres, futurum ut alià euadere nequirent, niſi eà, quà prædictum erat, compluribus regibus eorum ueſtigia obſeruantibus: adeo enim tanti opifices huiuſmodi habebantur, ut pluris eſſe nequirent, propterea fugæ ſpẽ eſſe nullam: nam ſupra cccc. tormenta, ſi uaſtiora minimaq; recenſeas, fabricati ſumus. Ob eam rem Luſitani ſunt nobis magnopere formidoloſi, paue musq; plurimum, ne commiſſorum luamus quãdoque pœnas: nec id ab re,
quoniam

quoniam non iniuſti timoris ſuberat cauſa: nam præterquam quod fabricati fuerant propè innumera tormenta in maximam Chriſtiani nominis iactu/ram, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandiq́ ac exonerandi tormenta quindenos homines, quibus id munus à rege delega/tum erat, in diuini nominis contumeliam docuiſſe dicebantur. Per id tem/pus enim quo illic agebam, coràm uidi memoratos Chriſtianos dediſſe cui/dam idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari poſſet tantæ magnitudinis, ut capax quinq́ ac centum cantarorum (id eſt menſuræ genus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, cui liburnicam elegantiſſimã quaternaq́ tormenta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi ſui gratia ad flumen quoddam perrexiſſet, forte non ſine nutu deorum aquis immerſus peſſum iuit, uitamq́ efflauit. Sed iam ad Chriſtianos redeamus, nouit me/hercle deus optimus maximus, quo conatu ab dictis Chriſtianis contende/rim, ne poſt hac in ſancti nominis contumeliam ſanctorumq́ fidelium dede cus ac detrimentum maximum tormenta huiuſmodi fabricare uellent. Quũ hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrimæ erumpebant. At Ioannes Maria, cui pertinacius forte hæſerat, in patriam redire nolle, aiebat nihil pen ſi ſe habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis: noſſe de/um quid de ſe decretum foret. Quare poſtridie ſocium meum uiſum redeo, qui non abſque querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui rebatur ob diuturniorem moram è uiuis me deceſſiſſe: ego uero finxi me pernoctaſſe in delubro quodam, Meſchitam ipſi appellant, ut deo ac Mahumeti, quo/rum in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uiſus eſt co/mes meus huius rei magnam cepiſſe uoluptatem: ut uero attentiore animo, commodius'ue cultorum mores explorare poſſem, comiti meo inſinuaui no ctu delubrum incolere uelle, opesq́ ac diuitias floccipendere, eſſeq́ inopiæ amantem plurimum: nam noueram fugam meditando aptius illis impone/re non poſſe, quàm ut ſimularem me eſſe ſanctum Mahumetanum: propte/rea ut huius ſanctitudinis fidem facerem potiorem, in propatulum carnibus ueſci nuſquam uolui, uerum clanculum ac ſilenti nocte apud Ioannem Mari/am gallinas epulabar ſingula nocte quaternas: temperabamq́ à cõgreſſu ne/gotiatorum, agelaſtos, id eſt, non ridẽs ex compoſito factus eram, perdius de/lubrum incolens, nec illic abibam niſi uocatus à comite, qui miſeratus abſti/nentiam meam (ſic enim rebatur) creberrime me increpuit, quod carnibus nõ ueſcerer. Ad hæc ego reſpondebã, epulas ganeatasq́ dapes ueneris aliorũq́, peccaminum eſſe fomenta: Quare effeci hac hypocriſi, ut opinione probita tis ac abſtinentiæ me illic ſanctior eſſet nemo: argumento, quòd nihil magis in uotis, imò ſupra uota cultores gerebant, quàm ut manus aut genua mea deoſcularentur.

De aduentu

De aduentu liburnicarum regis Luſitanorum ad urbem Calechut. Caput XXXIII.

EPulanti mihi apud comitē meum, ecce Perſæ gemini negotiatores urbis Canonor à comite meo hoſpitio recepti, comiterq́ꝫ inuitati, dixere habere ſe neſcio quid ſiniſtri, quod in mediū proferrent. His uerbis excitus comes meus, quid in quid audio? Tūc Perſæ, Aduenere duodenæ Luſitanorum Liburnicæ, eaſq́ꝫ coràm conſpicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam ſunt mortalium? At Perſæ, ſunt, inquiunt, Chriſtiani loricati albicantibus armis, qui munitiſſimam arcem ac propè inexpugnabilem in urbe Canonor erigere cœperunt. His auditis comes meus ad me conuerſus, Heus Ludouice, qui mortales ſunt hi Luſitani? Cui ego, Oro uos, ne huius gentis mentionem mecum faciatis, quando certe cōſtat gentem huiuſmodi latrociniȷs ac maritimis excurſionibus ceu piratas uſqꝫquaqꝫ uacare, ob id aueo plurimum eos aliquādo Mahumetis ſacris initiari. Huius rei pœnituit ſociū meum, cuius ego magnam capiebam uoluptatem, lætabarq́ꝫ plurimum hos aduenisse.

Quomodo medici officio illic fungebar, Cap. XXXIIII.

VSu euenit aliquando, ut negociator Mahumetanns ex urbe Calechut oriundus, pergraui ægritudine adflictaretur, aluumq́ꝫ haberet inſolutā: & quoniā comite meo is familiariſſime utebatur, ac deterius indies ſe haberet: comitē meum monuit, ut iure coniunctionis, ſi quid præſentanei remediȷ noſſem, quod languorem leuare quiret, illud afferret in medium. Ad hæc reſpondit comes meus, ſe iturū ad ægrotū quamprimum: quo uiſo (me enim ſecū lāguentem uiſum duxit comes meus) Quæ cauſa, inquit, cōdigna ſerenos fœdauit uultus, quur hæc triſtia cerno? At ille, Languori ſtomachi, inquit, crudelem in modū urgeor, aluumq́ꝫ ſoluere nequeo. Cui comes meus, Algés ne forte? Rurſus languens, Minime inquit, quando certe uſqꝫ in hanc diē algoris ſum prorſus expers. His auditis, cōuerſus ad me comes meus, Heus, inquit, Ludouice, noſti'ne antidoti quippiam aut pharmaci nonnihil, quod lāguorē huic meo charo leuet? Cui ego, Erat quidē parens meus medicus, uerum in patria, didiciq́ꝫ ſolo experimento doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro te propterea Ludouice, ut ſi quid comperti habes quod languori conducat, proferas quamprimū in amici huius mei gratiā. Ego uero lingua eius gentis uerba quædā protuli, languentisq́ꝫ manu apprehenſa, pulſum attrectare cœpi, is eſt enim ægritudinis plærūqꝫ index: cognoui propterea maximis hominem detineri febribus, percunctatusq́ꝫ ſum eū, doleretne caput. At æger, Dolet quidem uehementer caput meum. Et rurſum ego, Soluis ne pro libito aluum? Tunc languēs, Iam triduo eā minime exoneraui. Hoc audito comes meus, refertū inquit, bile hic ſtomachū forte ob nimiam ingluuiem habet. Opus eſt propterea clyſtere ad egerenda excrementa. Tum æger. Agite ut lubet inquit, modo ſaneſcā. His intellectis, clyſtere expedito ſaccaro ouis ac ſale mixtis, additis

Pulſus

ditis herbis nõnullis, quæ, ut arbitror, officere citius q̃ cõducere languẽti debebãt: nã folia erant iuglandiũ: quare nocte ac die una quinis clyſteris excrementa egerere fruſtra tentaui, aluo obdurata nimis reluctante, officientibus herbis, eoq; diſcriminis ægrũ adduxi, ut me iam cœptę prouincię pœniteret, in contrariũ cedẽte antidoto. Vt tamen conſulerẽ languenti, cepi rurſum amphorã ſucci herbæ cuiuſdã, oleoq;, ſale ac ſaccaro inditis, rurſum mollire uentrẽ conor: uerũ nouiſſimus error peior peiore fuit: quoniã decoctionẽ haud calefactã aluo languentis indidi: pedem tamen ægri fune alligaui, ut impoſito clyſtere, capitiq; ac manibus innixus reliquum corpus penſile haberet, me fune pedes ægri ſuſpendente, adq; horæ ſpatiũ uel inuitũ ęgrum nobis in ſuperiora pertrahentibus. His uiſis comes meus infit: Heus Ludouice apud ueſtrates dum proſpectum iri languentibus cupiũt, utuntur'ne hoc antidoto? Cui ego: Vtuntur quidem, ſed quũ fermè ſunt deplorati. Tunc comes meus quaſi ſubridens: Quadrat, inquit, id remedium quo ſuſpenſum tenes hominẽ, ut euaneſcat decidatq; dementia uiri. Succlamabat interea infelix æger, lingua patria aiens non plura: Sat ac ſuper habeo, animam iam efflaui. Nos uero miſerum languentem hortabamur, ut tolerantius ferret antidotum, futurumq; breui ut incolumis fieret. Quo dicto mirabilem in modum ſoluta eſt aluus inſtar ſcaturiẽtis fontis. Ob id haud mora, demiſimus fune ſuſpenſum, tantumq; egeſſit excrementorum, ut trullam implere quiuiſſet. Lætabatur propterea ſoluta aluo hilarem in modum æger, magnaq; afficiebatur uoluptate. Poſtride uero huius diei febrium ac grauedinis capitis, ſtomachiq; languoris iam expers, crebrius ſolito aluum laxabat: uerum poſtero die cœpit dolere latera: quo uiſo, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominem, canapinaq; ſindone uinciri: addidiq;, ſi priſtinam incolumitatem recipere aueret, operæpretiũ eſſe, idq; in primis fore obſeruandum, ut bis tantum in die comederet: nec prius id mane faceret, quàm ad primum fermè lapidem commeaſſet. Tunc ille: ſi, inquit, animo deſtinauiſtis, ut bis tantum in die cibum capiam, emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hactenus conſueui. Propterea ſibi perarduum uidebatur ea ſubire, quę recipiendę ſanitatis gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. Ob id cœpi eſſe in magno extimatu apud omnes, in pretioq; erat mea hypocriſis, paſſimq; me dei amicũ eſſe dictitabant. Pro qua re denos aureos mihi expoſuit: ego tamen renui id pretium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habebam, inopibus erogaui, idq; ex compoſito egi clanculum, ut perſpicuũ foret omnibus, me opum haudquaq; amantẽ eſſe. Hoc facto eò loci apud omnes eram, ut quiſq; pro ſummo preito duceret me domi habere conuictorẽ, perbeatusq; uidebatur is, qui pedes manusq; meas deoſculari potuiſſet. Et ubi munus populus deoſculandi mei exequebat̃, condiebam mira grauitate mores, caperataq; fronte quaſi quiſpiam è cinctis Cethegis, uel Socratico quo-

Pharmaca ciendæ aluo accommoda

Hypocriſis

piam cenſore, præ me ferebam mirã ſanctitudinẽ, ut intellectum illis eſſet, quæ mihi exhibebantur officia, ea pro meritis exhibita eſſe. Iuuabat opinionem huiuſmodi comes meus, cui impoſitum à me ibat: nã rebatur ipſi me nuſquam carnibus ueſci, idq; ex profeſſo uulgabat, addens uidiſſe me apud Mecham Mahumetis corpus uiſentẽ: & ut fidem dictis adſtrueret maiorẽ, denarrabat populis ſe noſſe mores meos, fuiſſeq; me ſuorum itinerũ uſq; comitẽ, eſſeq; me proculdubio ſanctũ: rurſumq; addebat, ſe hac ſanctitudinis opinione, & morũ dignatione adductũ, ut mihi neptem ſuam iure matrimonij iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omniũ multus eram, à cunctiſq; dilectus mirabilem in modum. Inter hæc ſinglus noctibus clanculum Chriſtianos memoratos cõueniebam: de quibus aliquando accepi, duodenas Luſitanorũ naues urbi Canonor appuliſſe. Quo audito ratus ſum tempus ad ueniſſe, à ſuperiſq; oblatam eſſe euadendi occaſionem: ob id octonis diebus undequaq; diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negotiatores in rem meam eſſe dicebant, ut terreſtri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire ſolent populum.

CAPVT XXXV.

POſtridie eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuenere: conuocandi enim populi ad eorum prophana (ne ſacra dixerim) hunc morem ſeruãt. Sunt quidem innumeri huiuſmodi præfecti, nonnulli qui editiſſimam delubri turrim cõſcendunt, interdiu ter uel quater æris campani uicem ſupplentes, uoce ſublatiſſima inclamant populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adſit: alteramq; aurem digito obſtruentes, hæc ſermone patrio profantur: Alla u eccubar, id eſt, deus eſt magnus. Et rurſum: Deus eſt magnus, uenite ad delubrum, uenite ad delubrũ. Et itẽ: Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus eſt magnus, deus eſt magnus, deus fuit, deus erit, Mahumetes dei nuntius reſurget. Duxerũt me igitur in delubrum, precibuſq; contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem. Quod abs me factum eſt publicitus, ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

SIc enim ea gens orat, habetq; ut nos quotidianas orationes, quibus ſummum deum appellatione patris noſtri, diuamq; uirginem Mariam plenitudine gratiarũ dignantur: nam Mahumetani in ordine expoſiti pręfante ſacerdote iam loti in quendam modum, quo & ego uſus ſum, lingua patria orant. Itaq; aſtante frequenti populo, ne proderẽ Chriſtianos mores eadem oratione ſum uſus. Demũ rediens ad comitẽ meum poſtero die ſimulabam ægritudinem: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, aſſiſtente comite meo: uerum noctu prodibam ſemper, apud Chriſtianos cibum ſumpturus

pturus. Afficiebatur huius rei maxima admiratione comes meus, meq; per cunctabatur, quęnam inediæ huius cauſa eſſet. Cui ego reſpondebam, affli ctari me inſidioſiſſima grauedine capitis. Tunc ille. Vnde hoc domine mi? At ego arbitror, inquam, cœli inclementiã id effeciſſe. Ad hæc comes meus: Si, inquit, inſalubris eſt hic aër, tibiq́; officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad urbem Canonor te recipe, donec redeamus in Perſida: cõmendabo enim te de meliore nota negotiatori cuidam, cũ quo magna mecum intercedit ami/ citia: is mea cauſa te ita honorifice excipiet, perhumaneq́; tractabit, ut nihil quod ad officium pertineat deſiderare poſſis. Reſpondi ego id me ſponte ſu biturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: ſed uereri me plu/ rimum, ne quid nocumenti inferrẽt Chriſtiani, qui illò appuliſſe dicebãtur. Tunc ille: Non eſt cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Qua re exploratis eorum moribus, conſpectaq́; claſſe barbarorum, quæ conſtite rat apud urbem Calechut, inſpectisq́; tormentis, ac luſtrato exercitu, que itu ri in Chriſtianos cõparauerant, duxi ſoluendi illinc iam tẽpus appetere: qua re inde abiens iter ſum ingreſſus, monuiq́; Chriſtianos, ſi quid comperti ha bebam, mihiq́; conſului, ut tandem aliquando horũ canũ euadere manus.

De dexteritate qua ſum uſus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

IGitur pridie quàm illinc diſceſſerim, omnia Chriſtianis memoratis reſerã ui. Interea comes meus duobus Perſis me tertium accedere iuſſit: propte/ rea ſimul actuariam nauim conduximus: iam iam compertum habebitis, quidnã aperti diſcriminis ſubierim: agebant enim illic circiter quatuor ac ui/ ginti negotiatores, ſi Perſas, Syros, Turcasq́; percenſeas: ij me nouerãt dilige bantq́; plurimũ, ac intelligebant quantũ Chriſtiani pręſtarẽt ingenio, gerẽ darũq́; rerũ dexteritate: nam quaſi in biuio curarũ poſitus angebar utrinq́; ſi enim commeatum abeundi petijſſem, uerebar ne ſuſpicarent᷑ uelle me di labi ad Luſitanos: ſi uero hoſpite inſalutato abijſſem, timebam ne retractus à fuga rationem à me exigerent poſthabitæ amicitiæ: propterea lupum tene bam auribus, interq; ſacrũ & ſaxũ poſitus, quidnam acturus eſſem nõ ſatis ſciebam. Deſtinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meũ cer tiorem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui eſt dicata, pridie Nonas De cẽbres, comitibus Perſis duobus mare ingreſſus abij: uixq́; nauim ad arcus iactum duxerant in altum nautæ, quum mox quaterni cultores, quos Naë/ ros appellant, nauis moderatorem inclamare cœperũt. Quibus exauditis li/ tori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percuncta bantur uectorem, cur rege inconſulto me abducerent. Ad hæc Perſæ: Is qui nobiſcũ Mahumetanus uehitur, moribus eſt ſanctiſſimis, ad urbemq́; Ca/ nonor contendimus. Tunc illi: Nouimus quidem hunc Mahumetanũ mira culis clareſcere: uerum quia Luſitanorũ doctus eſt linguam, ſubueremur ne gentis noſtræ arcana Luſitanis aperiat: docebit enim eos claſſem hic compa

rari in eos maximam:ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, meq́ in litus expoſitum deſeruere. Cultores uero quos memoraui, dilapſi ſunt ad regem. Quo uiſo, alter Perſarum: eamus, inquit, ad urbē Calechut. Ego uero inquā: Nolite illuc ꝓficiſci, quoniā iacturā huius mercis(ferebamus enim ex ſplendenti byſſino telas)ſubibitis: quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluiſtis. Tunc alter Perſa: Quid igitur domine agemus? Cui ego: Proficiſcamur litus ſequentes tantiſper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur, comperiamus. Idcirco ut ita nobis conſuleremus, inter nos cōuenit. Quare ingreſſi iter ſarcinulis noſtris onuſti, ſpatio duodecim mille paſſuum in litore oberrauimus. Quid tūc haberem ſpiritus, quem'ue animū deſpondiſſem in ſummis poſitus anguſtijs, relinquo in mediū prudentiori dijudicandū lectori. Tandem deorum munere cymbam offendimus, qua uecti ſumus in portum Canonor urbis: eò etenim ueſperi appulimus in die ſabbati. Appulſi illico literas comitis mei negotiatori cuidam, ad quem in mei gratiam ipſe ſcripſerat, reddidi, tenoris fermè huiuſmodi: Exciperet me tamdiu, donec eò contenderet: addens, ſi quid officij mihi interea ab ſe collatum foret, id totum ſibi adſcripturum eſſet: me inſuper uirum ſanctitudine clarum, ſibiq́ arctiſſima neceſſitudine coniunctum. Quare negotiator perlectis literis eas capiti impoſuit: Eris, inquit, per hoc caput hic tutò, moxq́ imperauit ut cœna ſplendide apparateq́ inſtrueretur: nam inter cætera fercula allatæ ſunt etiam gallinæ ac columbi complures. Perſæ uero conſpectis gallinis: Heus, inquiunt, quidnam agitis? hic carnibus minime ueſcitur: propterea inſtructæ ſunt aliæ dapes, quibus ueſci conſueueram. Poſtquam igitur eſt exempta fames, amorq́ compreſſus edendi, ad me conuerſi Perſæ: eamus, inquiunt, animi cauſa uerſus mare. Quo dicto protinus eò contendimus, ubi Luſitanorū naues in ancoris ſtabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quiſq́, quanam ſim tunc uiſis Luſitanis lætitia uoluptateq́ incredibili affectus. Progreſſus nonnihil cōſpicatus ſum in ueſtibulo deſpicabilis caſæ terna dolia: qua coniectura ſum aſſequutus, id tugurium Chriſtianorū eſſe. Quare introſpiciens nōnullos uidi Chriſtianos: quibus uiſis quaſi decreui intrò ad Chriſtianos me recepere: uerū rem attentiore animo expendens, exiſtimaui ſi id in propatulum egiſſem, futurum ut tota fermè urbs tumultuaretur, uotiſq́ ob id meis minime potiri quirem: propterea obſeruaui locum ubi Chriſtiani arcem cōſtruebant, decernens illò poſtridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapſus ſum ad Luſitanos.

CAPVT XXXVIII.

POſtero igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce conſurgens finxi me animi cauſa ſpatiatum ire uelle: tunc comes meus, i quò libet: ego

bet:ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Chriſtianorum perueni:uerum digreſſus à comitibus meis, quum iam nonnihil littoris menſus eſſem, Chriſtianos duos oriundos ex Luſitania obuios habui, hosq́ꝫ lingua Hiſpanorum ſum percunctatus: Vbi, aio, ô domini, eſt arx Luſitanorum? Tunc illi: Es'ne tu, aiunt, Chriſtianus? Quibus ego: Sum quidem ad dei laudem. Rurſum illi: Vnde uenis? At ego: Ex urbe Calechut profectus ſum. Tunc alter eorum comiti meo dixit: Redi tu ad ædes noſtras, quoniam hunc uirum ad dominũ Laurentium (is natus erat eius, qui regis uicaria opera fungebatur) ſum equidem ducturus. Igitur ductus ſum ad arcem, quæ ab urbe quaternis abeſt ſtadijs: nam per id horæ princeps diſcumbebat. Quo uiſo protinus in terram procidens orare eum cœpi demiſſiſſime quàm poteram, ut me commendatum habens, quoniam Chriſtianus eram, aſſereret è barbarorum manibus. Quanta tunc ſim affectus lætitia referre ſatis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuoſius illico agere cœperunt. Propterea acciti ſunt tormentorum opifices, ut expedirent tormenta, ne ſi forte fortuna frequẽs populus oppugnatum arcem aduentaſſet, incauti reperirentur, quaſi nihil tale metuentes. Reſedit tamen haud multo poſt exuſcitatus furor, cunctaq́ꝫ pacatius iam agebantur. His intellectis præfectus claſſis manu me apprehenſum in aulam quandam ducens, quidnam cultores Calechut ſtruerent, quid'ue in Chriſtianos molirentur, tridui ſpatio uoluptuoſius percunctabatur. Ego uero amans Chriſtiani nominis, cupiensq́ꝫ illis proſpectum iri, cuncta reſeraui præfecto claſſis, certioremq́ꝫ effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduerſus Chriſtianos parabantur. At præfectus claſſis arcanorum gentis, me prodente, iam factus callentiſſimus, me triremi uectum miſit ad proregem parentem eius, qui apud urbem Cucin conſederat: triremi enim præfecerat rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen eſt. Itaque parens uice rex, ut me uidit. fronte excepit ſereniſſima, comiſſimeq́ꝫ me accipiens: nam & hunc monui certioremq́ꝫ reddidi omnium, quæ moliebantur cultores urbis Calechut. Addidi etiã ad hæc, ſi fide publica propoſita eſſet impunitas illis Mediolanẽſibus, Ioanni Marię uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormentis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Chriſtianos redirent quamprimum: quãdo certe exploratum habebam, eos id munus minime ultro ſubire: idq́ꝫ ſolum opperiri Mediolanenſes, ut commeatum illò accedendi impune impetrarent. His auditis præfectus triremis ex denarratis magnam cepit uoluptatem, poſtulatisq́ꝫ aſſenſus eſt: interpoſitaq́ꝫ fide publica prædem ſe conſtituente uicario, commeatum impetraui, intraq́ꝫ triduum ad natum eius, qui in urbe Canonor conſtiterat, literis datis me remiſit, monens hominẽ, ut tantum auri erogaret mihi, quantũ ſoluẽdis exploratoribus pro acceſſu urbis Calechut ſufficeret. Itaque illinc ſoluens ad urbem

Canonor tediȷ,ubi ſum nactus idolorum quendam cultorem, qui coniugē
natosq; chariſſima pignora oppignerauit, ut ſibi perferendarum literarum
ad urbem Calechut,id eſt,ad Ioannem Mariam,Petrumq; Antonium mu
nus delegarem:continebant enim literæ huiuſmodi,propoſitam eſſe ambo
bus à prorege impunitatem,impetratumq; eſſe accedendi tutò commeatū:
nam crebrius ſupra quinas uices ad memoratos Chriſtianos ultro citróque
nuntios miſi,monens homines ne cuiquā fiderent,ſcortis præſertim ac man
cipio:nam quiſque eorum pellicem,& ex ea natum mancipiumq; domi ale-
bat.Reſcripſere tamen ultimo loco ad me in hunc fermè modum :Se quic-
quid fortunarum habebant,exploratori quem illò miſeramus,dediſſe:item
propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piſcatu uitam tra-
hentes utebantur,deſertis inibi cuſtodiȷs ui numinum uenturos eos, fami-
liamq; ducturos.Nos tamen memoratos Chriſtianos monueramus,ut na
tis pellicibusq;, necnō mancipiȷs fortunisq; omnibus illic relictis,ad nos,cō
uectis tantum monilibus nummisq;,haud mora contenderent:nam ȷ ada
mantē percelebrē habebāt,utpote pondo duorum ac triginta characterum,
unicum propè opus naturæ.aiebant enim adamantes huiuſmodi non mi-
noris quàm quinque ac triginta mille aureis uenire debere. Habebant præ-
terea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum ,binaq; millia py
roporū,quorum aliȷ pondo characteris unius,aliȷ characteris ac mediȷ. Inſu
per ſexaginta quatuor condalia, uariȷs monilibus inſignita habebant.Item
quadringentos ac mille aureos.Viſi ſunt etiam digreſſuri aſportare uelle ſe-
prena tormenta,ternos cercopithecos,binosq; feles,qui id ungentum quod
zibellum appellant,gignunt.Item tornum,quo gemmæ ac monilia mango
nizantur,expoliūturq;:quæ omnia cauſam interitus infelicibus attulere:uſu
enim euenit, ut eorum mancipium reſciuerit diſceſſuros Chriſtianos:ob id
omnium regem Calechut certiorem fecit: & relatis rex uix fidem adhibere
uelle uidebatur:tamen quinos prætorianos milites. quos Naëri appellant,
miſit ut explorarent an uera relata forent.At mancipium intelligens regem
mitius cum Chriſtianis acturum,præfectum fidei Mahumetanorum (Cadi
diunt) adiuit, & eadem expoſuit,quæ ad regem detulerat: id plus addens,
Chriſtianos arcana gentis Luſitanis aperuiſſe. His intellectis, præfectus fi-
dei per ſpeciem conſiliȷ adhibendi,Mahumetanos omnes,negotiatores prę
ſertim accerſit : qui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per id
tempus illic agebat,nummis huiuſmodi donarunt,eumq; in hunc modum
alloquuntur: Noſti princeps, ſuperioribus annis quum huc accedebas,
nos honoratiore ſplendidioréque apparatu, quàm in præſentiarum tecum
egerimus,te excepiſſe:forte diminuti honoris cauſa te latet.Huic rei occaſio-
nem dedere hi gemini Chriſtiani, noſtræ fidei hoſtes acerrimi, qui Luſita-
nos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. Propterea abs te
ſupplicibus

ſupplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis, hos Chriſtia-nos protinus cõfici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi illico occidendi Chriſtianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui ſubeuntes regis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Chriſtianorum appellere cœperunt, quaſi per ſpeciem petendæ ſtipis. Verum Chriſtiani ubi conſpicati ſunt frequentiores homines propius ad ædes accedere, ſuſpicati ſunt aliud quàm ſtipem eos quærere. Propterea arma condicto expediunt, accedentes que ſubmouere cœperunt: & dum è proſpectibus eminus pugnãt, ſenos conficiunt homines, ac ſupra quadragenos conſauciant. Tandem ij, quos Gioghæ appellant, funda fibrarunt ſagittas ex ferro obrotundas peltæ inſtar. Quare ambo icti ſunt: alter, id eſt, Ioannes Maria in capite: Petrus uero Antonius in fermore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque corruerit. Quibus uiſis qui illò conceſſerant, accurère quamprimum, inciſisq; iuguli uenis, concauis manibus ſanguinem Chriſtianorum hauriebant. At pellex Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapſa eſt. Hunc natum octonis aureis emi, ſacròque latice aſpergi iuſſi, Laurentij indito nomine, in diui Laurentij gratiam: quoniam ea die, quæ ſancto huiuſmodi dicata eſt, ſacro fonti immerſus eſt: uerum intra annum ægritudine Gallica correptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragraſſe fermé orbem totum: quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta millia paſſuum, coràm ego conſpicatus ſum humanum genus inficiens irrepſiſſe in gentes innumeras: Puam ipſi appellant: aiuntq; ſupra ſeptimum ac decimum annum id morbi ſæuire in mortales haud cœpiſſe: eſtq; is morbus noſtris ægritudinibus multo inſidioſior, longeq; atrocior. Pua

De claſſe urbis Calechut, deq; memorabili Chriſtianorum cum Mahumetanis pugna, qua Luſitani fortitudine incredibili hoſtes uicerunt, rege Canonor ipſis uictoriam congratulante.

CAPVT XXXIX.

IGitur anno à partu uirginis quingenteſimo ſexto ſupra milleſimũ, quarto Idus. Martias perlatum eſt ad nos, memoratos Chriſtianos occubuiſſe. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam clariſſimis urbibus claſſis ingens inſtructiſſimàque, utpote octo ac ducentarum nauim ſoluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant: reliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehebat claſſis ꝓpe innumeros Mahumetanos, purpureis ex byſſino goſipioq; refertis ueſtibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honeſtabant item armillæ lacertos, chirotecisq; xylo refertis manus tegebantur: pro armis, arcubus lanceis, enſe ac peltis, necnon omne genus tormentis more noſtro utebantur. Quare Idibus Martijs ſic inſtructam claſſem conſpicati ſumus: qua conſpecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condenſiſſi-

mum nemus,malis ſupra nauim eminentibus,referret. Nos tamen ſperabamus ſuperûm non defuturum auxilium,planiſſime credentes ui numinum peſſum ituros Sarracenos,noſtræ fidei hoſtes truculentiſſimos. Quare ſtrenuiſſimus eques claſſis præfectus, natus clariſſimo domino Franciſco Dalmeda prorege Indiæ,qui inibi undenis nauigijs moderabatur, comite præfecto noſtro,ubi robuſtiſſimam hoſtium manũ uidit, memor priſtinæ uirtutis, claſſico milites omnes conuocat,eosq; in hunc fermè modũ alloquitur: Meminiſſent ſeruatoris noſtri,ultróque pro alma fide noſtra mortem ſubirent:principumq; ac fratrum appellatione eos dignãs hortabatur,ut ad memoriam reducerent aduenisse, inquiens, diẽ,qua irrogati cruciatus Chriſto meminiſſe deberent:item'que animo reuoluerent paſſum eſſe noſtra cauſa Chriſtum,ut aſſerti à nexu peccaminum,diuino frueremur quandoque cõſpectu. Ft rurſum: hodie,inquit,ſocij nobis facta eſt poteſtas comparandæ æternitatis,oblataq; eſt occaſio promerendi ſeruatoris noſtri: delebuntur enim peccamina noſtra:ite propterea alacres mecum,ſpirituq; ampliore ſumpto occurrite hoſtibus,hosq; canes mactate:quandoquidem in manu futura eſt uictoria,fauente cœptis deo optimo maximo,cui de orthodoxa fide cura eſt potiſſima,neq; feret unquam ut illa ſit hoſtibus ludibrio. Interea ſacerdos in editiore nauis loco poſitus, cruci affixum ſeruatorem noſtrum Chriſtianis omnibus identidem oſtentabat,concionabaturq;, exhortans ut mãdatorum dei meminiſſemus:locoq; dei,ut ſolent noſtri ſacerdotes,nobis indulgens contritis corde reatus omneis dimiſit pro fide Chriſti mox pugnaturis:Eia,inquit, filij mei ultro ſpontéque deo duce contendamus in hoſtes. Elicuit ſacerdotis efficax ſermo toti concioni uberiores lachrymas, effecitq; ut quiſque noſtrum in eo certamine in Chriſti gratiam occumbere aueret. Obiter Mahumetanorum claſſis ingens in nos acerrime uela faciebat.Eadem die noſtræ claſſis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime,iuit'que medius inter binas Mahumetanorum uaſtiores naues, exoneratis utrinque tormentis: id enim præfectus claſſis ea ratione fecit,ut hoſtiũ,& comprimis earum nauium, quæ prætoriæ erant, trophæis ducum id præ ſe ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatũ eſt à certamine.Poſtridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulſuri urbi Canonor. Monuere tamen prius ducem noſtrum crebro, ut ſineret eos illò proficiſci, quò animis deſtinauerant,addentes ſe minime cum Chtiſtianis congreſſuros eſſe. Ad hæc præfectus claſſis reſpondit, meminiſſe Chriſtianos uiolatæ olim fidei perfidiæ'que Mahumetanorum,quum ea gens non eſt paſſa Chriſtianos ex urbe Calechut redeuntes, etſi fides publica data erat, illàc iter agere: tantumq; abfuiſſe,ut fidem ſeruauerint Mahumetani, ut etiã ſeptenis, ac quadragenis Chriſtianis confectis ſupra quaterna aureorũ millia diripuerint: eà ob id

Concio ad milites

eà ob id tranſirent ſi poſſent, ſcituros eos, quales, cuius'ue pen ſi, necnon ſpi-
ritus forent Chriſtiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt,
nos Mahumetes, fundétque Chriſtianos. Quare uno impetu feruntur om
nes in Chriſtianam gentem furore incredibili traijcere conantes nõ longius
à litore, quàm ad decem mille paſſus iter habentes. At præfectus claſſis
ex compoſito tulit, ut hoſtes propius accederent, è regione urbis Canonor
hoſtibus congreſſurus, ut conſerentibus manum Chriſtianis, rex urbis Ca-
nonor noſtrorum uirtutis ſpectator eſſet & teſtis. Inter hæc ſumendi cibum
tempus appetebat. Quare præfectus claſſis iubet milites genio indulgere
nonnihil: & ubi refocillatos ſenſit animos, claſſico monens eos: Eia, inquit, *Prælium na-*
fratres, nunc operæpretium eſt, ut quiſque ſe ſtrenuum equitem, uirum'que *uale*
manu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentiſſimas
naues onerarias impetum facit. Vix referre poſſim, quibus tubarum clan-
goribus nobis obſtrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis in
numeris. Obiter præfectus claſſis hoſtem paruipẽdens, uaſtiori naui hoſtiũ
onerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hoſtes male acciperet. Mahu-
metani uero iactas catenas uſq; tertio reijciunt: uerum iactis rurſum catenis,
Chriſtiani nauem corripiunt, inq; correptam audacius tranſcendentes cun-
cta perturbant: ferebat enim nauis ſupra ſexcentum uiros. Quare conſerue-
re manus omnes, atroxq; prælium nõ ſine maxima humani cruoris effuſio
ne initum eſt, eoq; ſtragis peruentum, ut Mahumetani omnes occiſione oc-
cubuerint: nulluſq; qui cladis acceptæ nuntium ferret ſuperfuit. Potitus hac
uictoria pręfectus claſſis irruit in alteram Mahumetanorũ nauẽ onerariã,
quæ iam iniectis catenis cum Chriſtianorum liburnica congrediebatur. Ibi
acerrime pugnatum eſt: ceciderеq; eo cõgreſſu quingenti Mahumetani. Per
fundatis his onerarijs nauibus, deſpondentes Mahumetani animos, in no
ſtras irruère undenas liburnicas, maioreq; eorum frequentia eas diduxere.
diductaſq; ſingulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit præfecti
claſſis Ioannis Saranni ſtrenuiſſima indytaq; uirtus, qui ſola triremi Mahu
metanis huiuſcemodi ſtragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quan
doq; uſu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingenta nauigia, quæ
remis aguntur, tormentis onuſta admodum circumuecta, negotium tantũ
exhibere non potuerint. Tantum enim Chriſtianis deus optimus maxi-
múſque fauit, ut in tota eorum claſſe Chriſtianorum nullus occubuerit, et-
ſi ſaucij exceſſerint acie cõplures. Pugnatum equidem eſt à mane uſque ad
ueſperam, noxq; prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Chriſtia-
ni: id'que operæpretium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehe-
bar, nonnihil diſcreta à claſſe, in altum ducta occaſionem præſtiterit ho-
ſtibus corripiendi Chriſtianos. Mox enim affuere quaterna Mahumeta-
norum nauigia, quæ circumuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis,
negotiũ

negotium ingens noſtris exhibuerunt, eóque diſcriminis Chriſtianos adduxerant, ut ingreſſis iam quindenis Mahumetanis, celocem iam noſtri perciti timore in puppim ceu in tutiorem locum ſe contulerint. His animaduerſis uir inſignis claſſis præfectus, cui Simoni Martino nomen eſt, ægre ferens tot Mahumetanos celocẽ ingreſſos eſſe, inſiliit in eam, uadensq́ per canum rabidam cateruam, Ieſu ſeruatoris inclamans celebratiſſimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deeſſet orthodoxæ, ſtrictoq́ enſe ſupra ſenos Mahumetanos confecit. His auſis perterriti Mahumetani ſeſe præcipites in pelagus dabãt, aliiq́ aliò, ut ſors tulit, dilapſi ſunt. Quare ut intellectum eſt Mahumetanis, Chriſtianos potitos eſſe uictoria, ducti uerecundia facti, continuo quaternas alias liburnicas prioribus ſuppetias laturas mittunt. Quo uiſo præfectus celocis actutũ arripit dolia, ubi puluis tormentorum aſſeruari conſueuerat, indita depexa ſindone, ut ſic inſtructum dolium grandis tormenti formã effingeret, moxq́ allato puluere ignitum torrem manu tenens, tormenũ incendere ac exonerare uelle, ut pauorẽ ea re inijceret hoſtibus, præ ſe ferebat. Videntes hæc Mahumetani, rati uerũ eſſe quod fingebatur, expeditiq; tormenta exiſtimãtes, haud mora retroceſſere. Quamobrem dictæ claſſis præfectus ſuperato diſcrimine ad Chriſtianos ſe recepit: rurſumq́ dux noſter irrumpens in hoſtes ſtragem intulit nõ mediocrem, correptis ſeptem liburnicis omne genus mercimoniorũ onuſtis, uiq́ tormentorũ denis aliis celocibus peſſundatis, quarum una inuumeros elephantes ferebat. Itaq; ubi Mahumetani conſpicati ſunt iam ęquor corporibus Mahumetanorum ſtratum eſſe, captasq́ duas prætorias naues, nõnullaq́ alia nauigia, protinus fuga ſibi cõſulere cœperũt, aliis aliò dilabentibus. At dux noſter uidens noſtros incolumes euaſiſſe, uberiores laudes deo dabat, hortabaturq́ ut poſtq́ uicerant uictoriam ſequi haud deſinerent. Quibus adhortationibus Chriſtiani audentiores facti, hoſtium terga confectabantur, diffugientibus nõ aliter Mahumetanis, quàm ſi centum nauiũ claſſis inſequeretur eos. Certatum eſt diutiſſime, utpote à mane uſq; ad ueſperã: nec diremit pugnã nox, conſectantibus nocte tota Chriſtianis Mahumetanos. Quare fuſa eſt tota hoſtium claſſis, incruenta Chriſtianorũ uictoria. Inter hæc nonnullæ noſtrorũ liburnicæ conſpicatæ ſunt in pelago errabundã hoſtium onerariam nauim in illam continuo uela facere: congreſſæq́ nonnihil, tandem quum ſuperiores euaſiſſent, impetu in hoſtes facto, eò eos adduxere diſcriminis, ut coacti ſint omnium armamentorum in mare iactum facere, eodem'que ſe dare præcipites. Noſtri uero cum Neptuno luctantes, hoſtes eminus arcubus ac lanceis miſerandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Inſequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Chriſtianis ad ipſum uſque continentẽ, euaſere tamen peritia nandi hoſtium complures, numero fermè ducentum: qui adeo

qui adeo nandi artem docti erant, ut æquoris ſpatium propè immenſum, utpote uiginti mille paſſuum, menſi ſint, urinantes quandoque, nonnunquam ſupra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falſo Chriſtianorum conſpectu quum urinabant, arbitraremur peſſum eos iuiſſe, ſupra iactum arcus ſubter aquas hoſtibus colluctantibus: nam conſectando eos ubi propius accedebamus, rati ſemineces eſſe, arma leto eos prorſus tradituri expediebamus. Illi uero rurſum fallentes uiſum noſtrum urinabant. Rebamur propterea id propè phantaſma eſſe, ſuſpenſiq́ꝫ rei admiratione loco miraculi id factum eſſe credebamus. Interiere tamen ferè omnes uarijs excepti caſibus, peſſundata ui tormentorum oneraria naui. Poſtridie uero eius diei claſſis præfectus celoces mittit triremésque nonnullas, ut litori inhærentes occiſorum corpora percenſerent. Quare iuſſu memorati ducis connumerata ſunt hoſtium occiſorum ſupra terna millia, ſi eos percenſeas, quos pelagus in litus eiectauerat: ſi item illos adnumeres, qui in liburnicis Mahumetanorum occubuerãt. Periere etiam multo plures abſumpti pelago, inſequentibus in ipſam uſq́ꝫ tellurem Chriſtianis. His conſpectis rex Canonor uiſaq́ꝫ Chriſtianorũ eminentiſſima uirtute, ceu amans gentis arctius eos diligere cœpit. Nec id ab re: uera enim fateri licet: interfui quidem ſępenumero creberrimis bellis, ſed hac gente Luſitana fortiorem uidi neminem. Poſtridie eius uictoriæ redimus ad proregem noſtrum, qui in Cucin urbe rei euentũ ſuſpenſus opperiebat᷑. Quò ut eſt peruentum, adeo lętitia dux eſt affectus, rexq́ꝫ ipſe Luſitanorum ſuapte natura ſtudioſus, tantum lætitiæ ex parta uictoria præ ſe tulit, ut ſatis pro meritis id minime referre queã, ob immenſum gaudiũ, uel cœlo ipſo crepitantibus tormentis, ut aſſolet, reboante.

Quomodo iuſſu proregis ad urbẽ Canonor ſum remiſſus. Cap. XL.

IAm tempus appetit, ut rebus expeditionisq́ꝫ claſſis regis Calechut, quæ ut præfati ſumus, peſſum ĳt, modũ faciens tandem aliquando ad res meas redeã. Tranſactis itaq́ꝫ ternis menſibus, is quẽ proregẽ appellamus, procurationis negotiatorũ munus mihi ad annũ ac mediũ delegauit, functo hoc munere, idem princeps meus poteſtatẽ mihi fecit conſcendendi nauim, quæ ad urbẽ Canonor proficiſcebatur, eódem cõtendẽtibus urbis Calechut cultoribus impetrato prius à Chriſtianis illac tranſecundi cõmeatu. Falſò memorabant dicti negotiatores, in urbe Canonor mercimonia exercẽtes, urbis Calechut incolas morã trahere: ob quã cauſam princeps meus iuſſit me tantiſper in dicta urbe morari, quoad in certiſſimã dictorũ negotiatorũ deueniſſem notionẽ: uerũ interibi uſu euenit, ut rex Canonor rebus eximeret᷑ humanis: huic ſuffectus eſt rex Chriſtiani nominis hoſtis acerrimus: nã ope ac diuitĳs regis Calechut id regni conſecutus erat: & ut cõmodius expeditionẽ in Chriſtianos parare poſſet, mutuo illi cõceſſit quaterna ac uicena tormenta. Igitur M. D. VII. uigeſima ſeptima Aprilis cœptum eſt atrox bellum, nec prius

ſunt

ſunt poſita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ eſt uigeſima ſeptima Augu-ſti. Iam compertum fiet uobis, quanti ſit habenda orthodoxa fides, cuiusuę penſi ſit gens Luſitanorũ. Dum itaq; Chriſtiani, ut aſſolet, aquatum contẽdunt, aggreſſi ſunt eò Mahumetani, latrunculorũ inſtar itinera obſidentes: quippe qui nos oderãt quàm qui maxime: uerum gens noſtra ubi uis apparuit, gradum retulerũt, in arcemq; ſe ceu in portum tutiſſimũ receperunt: ob id adempta eſt Mahumetanis in Chriſtianos ea die ſæuiendi poteſtas. Hæc ubi dux noſter, cui Laurentio Britæ nomẽ eſt, reſciuit, continuo certiorem fecit proregem, qui in urbe Cuchin agebat. Quare dictus prenceps Laurẽtius mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, tranſactisq; quaternis diebus, ad urbem memoratã rediјt, commiſſo nobis negotio præliandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: alebamur enim oriza, ſaccaro ac iuglandibus: uerũ aquarũ in arce ſumma erat caritas: propterea operæpretium erat aquatũ bis uel ter intra hebdomadem ad fontem quendam, diſtantẽ ab arce ad arcus iactum, proficiſci: quotiesq; illò aquationis gratia ibamus, manum cõſerere cum Mahumetanis oportebat: nec niſi ferro iter aperiendũ erat, graſſantibus atrociſſimeq; ſæuientibus in Chriſtianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus, nõ enim nobis unquã cõgreſſi ſunt, quin quatuor ac uiginti millium hominũ numerum exceſſerint. Vbi uero frequẽtiores nos correpturi aduenere, ſupra quinquaginta hominum millia arma expediuerunt. Pugnabãt enſe, arcubus, lancea peltisq;, ſecumq; trahebant ſupra centum ac quadraginta tormenta. Loricati erant inſtar cultorũ urbis Calechut. In hunc ferme modum præliant: nam plures binis uel ternis millibus una acie nõ congrediuntur: priusq; certamen non ineunt, quàm omni ferme muſicorũ genere pugnantiũ animos demulcere cœperint, præcedentibus exercitũ miro artificio excitatis ignibus: tantoq; feruntur impetu, ut terna millia denis hominum millibus pauorẽ incredibilemq; formidinẽ inferre poſſint. Verũ Chriſtiani ſuapte natura manu promptiſſimi occurrebant hoſtibus, priuſquam puteum propius accederent: neq; proximius quàm ad geminũ lapidis iactum ad arcem accedebant: ſummaq; diligẽtia opus erat ambiẽtibus nos quaquauerſum hoſtibus, ſuppetias ferẽte Mahumetanis claſſe ſexaginta nauiũ. Verum Chriſtiani adeo ſe uiros explicuerunt, ut nunquam die ſingulo acie exceſſerint, quin ex hoſtibus denos, quandoque quindenos, aliquando uicenos confecerint. Sed iam ſtragibus modum faciebamus, territis hoſtibus, ſtrato iam cæſorum corporum ſolo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorem addidit ingens tormentum, cui ſerpenti nomen eſt: quo exonerato, magna hominum ſtrages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahumetani interiere. In nos uero inanes ictus uibrabant, è noſtris occumbentibus nullis. Ob id rebantur ipſi cacodæmona nobis ſubſcribere, parteſq; noſtras tueri.

tueri. Nec prius bello huiuſmodi modum fecimus, quàm quarto Calēdas Septembres: tunc enim Luſitanorum claſſis aduenifſe dicebatur, duce Triſtano à Cugna equite ſtrenuiſſimo. Quum enim nobis innotuiſſet, claſſem Canonor urbi appuliſſe, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello eſſe implicitos. Cuius rei gnarus præſtans præfectus iuſſit claſſiarios milites arma expedire, miſſis actuarijs nauigijs, quibus tercentum loricati notæ audaciæ equites uehebantur: quibus appulſis, ampliore ſumpto ſpiritu, niſi obſtitiſſet præfectus noſter, incendio ſubijcere urbem Canonor parabamus. Obſeruet nunc attentius quiſque ſapiēs lector, quo gaudio, quáue lætitia affecti fuerimus, quum ſuppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulſæ claſſis: nam elanguerant militum uires, torpebantq́ diuturniore labore animi, conſauciatis præſertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere tuliſſe opem Triſtanum nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, hoſtilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium fortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare it ad nos protinus: uerum prius pacis conſequendæ non eſt ſpes data, quàm proregem noſtrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux noſter conditionibus pacis haud ſpretis, bello finem imponere duxit: adductus eo argumento, quòd graſſantibus inibi bellis onuſtas mercimonijs naues in Luſitaniam mittere minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quatriduum negotiatores urbis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiariſſime, me adeuntes in hunc fermè modum ſermone patrio alloquuti ſunt: Petere abs me iure coniunctionis noſtræ, ut illi oſtenderem quēdam cæteris Chriſtianis multo proceriorem, qui fermè ſingulis diebus circiter uicenos homines ex Mahumetanis confecerat, quiq́ iaculantibus quingētis ex ea militum nota, qui Naeri dicuntur, ceu ad ſcopum, ſemper incolumis euaſerat. Ad hæc ego reſpondi, abijſſe hominem, iamq́ in urbe Cucin agere: uerum rem tacite reuoluens credidi fauſtiorem humanis fuiſſe, qui Mahumetanis ſtragem intulerat: propterea compellabam hominem, qui me percunctatus fuerat, his fermè uerbis: Es ne mihi amicus? At ille. Sum quidem. Cui ego: Is miles qui adeo in acie ſtrenue egit, non eſt Luſitanus. Ad hæc ille: Vnde igitur eſt oriundus? Rurſum ego: Luſitanorum, imò totius orbis eſt deus, idemq́ omniū maximus. At ille. Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini dixiſſe Mahmmetanos, non Luſitanū, ſed Luſitanorum deum eū eſſe, qui ſtragem Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebātur multo meliorē ſuis dijs deum ueſtrum eſſe, uerum eius eſſe eos expertes. Quare receptū eſt ubiq́, ui numinū, nō humana ope Mahumetanis cladem eſſe illatā: id enim hominū genus ſimplex eſt admodum: quippe quod ad omnem fermè aurā ſtupet plurimum: nam tinniēte ex ære campana adeo ea gēs ſtupebat, ut miraculi quippiam fieri orbitraretur: deſinente uero tinnitu aiebant: Summus eſt horum

 deus.

deus:nam ubi tintinnabulum tangunt,loquitur:ubi uero tãgere deſierint, ob muteſcit æs campanum : Quid hoc igitur eſt:horum deus ſanè omnium eſt optimus.Intererant etiam noſtris miſſarum ſolennibus:& ubi ſacram eucha riſtiam aſtantibus adorandam ſacerdos more Chriſtiano oſtendebat,conuer ſus ego ad Mahumetanus aiebam,ſeruatorem noſtrum digito monſtrans:is eſt,dicens,Luſitanorũ noſtræq́ gentis,necnõ totius orbis deus optimus ma/ ximus.Ad hæc illi aiebant: Vera quidem loqueris,ſed id nos fugit.Ea idcirco ſubieci,ut exploratum haberetis, mira ignoratione gentem huiuſmodi in di/ uinam maieſtatem committere.Sunt item ĳ populi miri incantatores,faſcina tionibusq́ creberrimis ſtudent,quibus cogunt adeo exitioſos ſerpentes,ut eo rum uirus præſentaneam admodum mortem ſolo contactu inferat. Sunt itẽ omnium dexterrimi funambuli,ac planipedes,& id genus homines circumfo ranei:ego crediderim agilitate corporis eos præſtare mortales omnes.

De congreſſu Luſitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

APpetit iam certe tempus reuiſendæ patriæ: ad id præſertim accedente, quòd præfectus claſſis onuſtis nauigĳs, profectionem in patriam pa/ rabat. Ardebam ſanè miro amatæ patriæ deſiderio: quippe qui extra eam quaſi conſenuiſſe uidebar, ſpatio ſeptem annorum extorris. Mouebar eti/ am deſiderio conducendi uobis,utpote qui noueram poſt tot peragratas regi ones me doctore proſpectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege abeun di commeatu, ſtatui illinc quamprimum diſcedendum fore:uerum abeun/ di dux memoratus mihi prius poteſtatem non fecit,quàm ſecum uiſum irem nonnulla,ut mox compertum fiet uobis,ſibi grata.Iuſſit igitur militibus cun/ ctis,ut loricati ſplendentibus armis ſibi præſto adeſſent. Qui imperata ſube/ untes ducem ſequuti, urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant,indeq́ uigeſima tertia Nouembris anni memorati impetum ſimul omnes in portũ Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulſi urbi memoratæ poſtridie eius diei horis antelucanis, expeditis actuarĳs nauigĳs claſſico ad ſe milites con/ uocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur:Supereſſe Luſitanorum ſo lidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ gentis Chriſtianæ uictoriæ curſum remorari poſſet, à tergoq́ relinquendam minime eſſe: eam totius Indiæ certiſſimam eſſe ſalutem, collatis eò fortunis incolarum innumeris,ceu in tutiſſimum patriæ receptaculum perfugiumq́ cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illuſtria decora id unũ quod ſubeundum ſupererat deformaret.Finita concione ſacerdos more Chriſtiano ad memoriam cunctis reducens ea quæ ad comparandã æternita tẽ,promerendãq́ ſeruatoris noſtri gratiam pertinebãt,adſeuerans nullã dein ceps offerri Chriſtianis delendorũ reatuũ cõmodiorẽ occaſionẽ,quàm ut pro ſeruatoris noſtri aſſerẽdo imperio pugnaciſſime præliarẽtur:eoq́ aſtantes ſa/ cerdos adduxit, ut efficaciore ſermone cõcioni exciuerit uberiores lachrymas.

auentibus ſubire imperata enixiſſime miroq; ardore Chriſtianis omnibus. Quare paulo ante emerſum ſolis cœptum eſt atrox cum rabidis canibus bellum: pugnauerunt enim ſexcenti Chriſtiani cum octonis Mahumetanorum millibus: accedente præſertim Chriſtianis incommodo, quod triremes quæ aderant geminæ, litus appellere nequibant. Itaque ſolis actuarijs nauigijs uecti in terram, Mahumetanis congreſſuri appulimus. Tellurem prior tenuit illuſtris Laurentius proregis filius: ſecundo loco ſucceſſit prætoria nauis, qua & ego uehebar. Vbi itaque propius acceſſimus, conſertum eſt prælium, tantoq; atrocius, quanto ſuperandum erat fluminis contractius oſtium, diſpoſitis: utrinq; tormentis innumeris, pugnantibus è litore quadragenis ac quaternis Mahumetanis, qui animo iuratiſſimo deſtinauerant, ſe in ueſtigio tantiſper manſuros, quo ad uictores euaderent, aut pro uictoria certantes illic occumberent, acti amore fortunarum ſuarum (præfecti enim nauium erant) quarum certiſſimam iacturam imminere conſpicabantur. Exoneratis itaque compluribus tormentis, appulſos ſummouere nequicquã conabantur: nam ſupra quadragenas machinas cepimus, deorumq; munere noſtrum nemo interijt, occiſis nihilominus centenis ac quadragenis Mahumetanis At princeps Laurentius me ſpectatore ſenos Mahumetanos confecit, gemino excepto ulnere. Exceſſere acie è noſtris complures ſaucij, feruente atrocius prælio. Verum ubi triremes aduenere, hoſtes pedem referre cœperunt: nos uero aquis decreſcentibus duximus receptui canendum eſſe: illo præſertim accurrentibus cateruatim Mahumetanis. Propterea captas terdenas naues incendio ſubiecimus, rati eas ubi abijſſemus, hoſtibus adhuc uſui futuras. Quibus crematis præfectus claſſis militibus iuſſit, ut gradu relato in proximum latus ſeſe reciperent, ubi militum ſuorum abſolutæ uirtutis memor, militiæ inſignibus compluſculos honeſtauit: me quoque, quæ ſua fuit humaniſſima conſuetudo, in equitum ſplendidiſſimorũ numerum aſciuit, parentis loco mihi ſubſcribere Triſtano à Cugna duce promptiſſimo. Auctoritatis itaque militibus, dux noſter ad uaſa conclamari iubet, illincq; ſoluens cunctas Mahumetanorum ædes incendio ſubijci mandat. Quare munere deorum ſummis defuncti periculis incolumes, tametſi militum haud expleto numero, tãdem aliquando ad urbem Canonor redijmus. Quà ut peruentum eſt, onuſtis omni commeatuum genere nauigijs, in dilectam deſideratámque diu patriam, profectionem parare cœpimus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI
RERVM AETHIOPIAE LIBER SEPTIMVS
CAPVT PRIMVM.

HIſtoriam cudere uolentibus,coſmagraphis præſertim,qui immortalitatem nominis, geſtorumq́ ſuorum propagationẽ plurimi faciunt, nihil æque conducit,quàm ſuperiorum firma ac pertinax memoria, neceſſarium profecto uitæ bonũ, ne ubi eos promiſſorũ ceperit obliuio,iuri optimo ceu obliuioſi,uel certe indiligentes in ordinẽ redigantur ab eis,qui famam aliorum ultronei lacerãt,diſcerpunt ac laniant ultra quàm par eſt:ob id eorum non immemor, quæ intio operis pollicitus ſum , iam iam deſcendo ſponſa diſſoluturus : quippe qui probe memini dixiſſe me aliquando, Aethiopum res celebriores,uidelicet ſitum regionis,moresq́ populorum me denarraturum.Quare nactus occaſionem ſolidum præſtabo,ea explicans quæ inibi offendi haud longiore immoratione,ut feſtinantius cœpto operi ultimam manum imponã,tandẽq́ aliquando optato otio fruar tot exantlatis erũnis.

De multijugis Aethiopiæ inſulis. Cap. II.

NOs igitur ſeptimo Idus Decembris iter cepimus uerſus Aethiopiam,traiecto prius ſinu,itinereq́ quadringentorum mille paſſuum peracto,ad eã inſulam,cui Monzambrich inditum eſt nomen , ditionis Luſitaniæ regis, peruenimus:uerum priuſquam eo appulerimus,complura conſpicati ſumus oppida,quæ regi memorato parent.Ibi uiſuntur munitiſſimæ arces,comprimis in Melindæ ac Mombazæ regno : eas quandoque dux incendio ſubiecit. Habet item arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala.Quæ uero illuſtris Triſtanis de Cugna , uir manu promptiſſimus, præclare geſſit, prudens præteræo , probe noſcens,geſta huiuſmodi longe maiore immoratione indigere:nam ſi eius facta fortia,quæ ex India rediens egit, captam præſertim Gogiam , Pati ac Craua urbes clariſſimas, necnon Sacutaram inſulam optimam,ubi erexit arces rex Luſitaniæ,percenſuero,exurget præſens opus in longe maius uolumen , quàm ab initio animo deſtinauerim . Tempero item ex compoſito à bello inibi patrato, quoniam procul illinc aberam,ne uidear ea denarrare , quæ oculis minime ſubieci.Omitto præterea complures alias inſulas , quas iter agendo offendimus:præſertim Cumeris inſulam,ac ſenas alias, quæ affatim zinziberis,ſaccari , compluriumq́ fructuum , necnon omniſariam carnium mittunt . Item ſuppreſſa eſt mentio eius feraciſſimæ inſulæ,cui Pendæ nomen eſt : ea regi Luſitaniæ paret , omnium'que rerum eſt fœcun admodum.

De Monzambrich inſula,deq́ eius cultoribus. Cap, III.

SEd ad inſulam Monzambrich redeamus: ea ut præfati ſumus , pcuti etiam Zaphala , regi patet memorato : inde enim iuſſu regis auri ac olei

plurimum

plurimum exportatur: uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim dierum mora inſumpta eſt. Inſula perquam mediocriter patet, coliturq́ ab nigricantibus Mahumetanis: commodiſſimum habet tamen portum: cultores autem ſunt fermè rerum omnium egentes: illicq́ ſumma eſt annonæ caritas: quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur. Nam quandoque animi cauſa continentem proximum, ut regiones exploraremus, uiſimus, ubi incultum hominum genus nacti ſumus: nigricantis enim ſunt coloris, libris arborum obſcœna uelati, cætera ſunt nudi. Mulieres uero frondibus auerſæ ac diuerſæ pudenda uelant: capillum non promittunt, ſed, calamiſtro criſpant: labra uero gemini digiti craſſitudine habent: latiſſima ſunt fronte, prægrandibusq́ dentibus, eiſdémque inſtar niuis albicantibus. Id hominum genus pauet ad omnem conſpectum, uiſis præſertim loricatis hominibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem eſſe, plusq́ iuſto pauidiorem, ſeni ſimul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regionis gnaro, perambulare memoratam inſulam cœpimus. Quumq́ itinere unius diei progreſſi eſſemus, complura elephantorum armenta offendimus: monuerat enim nos itineris dux, ut flagrantibus facibus belluis huiuſmodi occurreremus, pauentibus ſuapte natura ignes elephantis: uerum quandoque uſu euenit, ut ternas elephātes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime perterrefacere poterimus: interritæ enim nos conſectatæ ſunt tam diu, donec mōtem quempiam inuenimus, ubi à feris ſæuientibus nos tutati ſumus. Itaq́ itinere decem mille paſſuū ab aduerſo latere montē menſi ſpecus quoſdam comperimus, ubi deliteſcebāt nigricantes uiri, qui adeo inepte incompteq́ loquebantur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor tamen uel exemplo quopiam melius quàm quibo, ut id uobis innoteſcat, ſi forte uobis ſuccurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita lingua ſubtus oris labrum imum, edunt informem uocē agaſones: qua edita, mox muli citatius incedunt: In hunc fermè modum balbutientes populi inter ſe colloquuntur. At dux noſtri itineris nos percunctabatur, uellemus'ne boues ac uaccas mercari, addens ſe operam daturum ut perquam uili pretio pecudes huiuſmodi aſſequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cultorum nobis impoſiturum, tradituruḿq; eis direptioni fortunas noſtras, reſpōdimus pecunias nobis eſſe nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit nihil minus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locupletiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem ad illum conuerſi: Quid igitur, dicimus, cupiunt iſti? Quibus ille. Amant res deſpicabiles, nulliusq́ momenti, ut paruum forcipem, uel panni nonnihil, quo aurum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana inſtar bullæ exornant (ſonalia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum in modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc reſpondimus, daturos

ea quæ exoptabant,modo ea armenta,quæ empturi eramus, uſque in proximum montem agerent. Tunc dux itineris infit: Ibunt quidem nobiſcum uſque in ſummum montem: ultra tamen nullis conditionibus progreſſuri: ſupereſt tamen ut ingenue dicatis,quid ſitis pro armentis huiuſmodi expoſituri. Tunc unus è noſtris comitibus,qui fabricandis tormentis operari conſueuerat,reſpondit ſe nouaculam ac bullam ex ære ſonalij, ut aiunt, inſtar daturum. Ego uero ne mercimoniorum huiuſmodi expers eſſem. carnibuſq; ueſci quirem,exuta interula dixi me eam pro bobus daturum. Ad hæc ille:Quis tot armenta,inquit,uſq; ad proximum pelagus aget? Cui nos: Faxint ſuperi, ut tot boues elargiantur, quot ſumus acturi. Et rurſum dux itineris,Sinite me agere. Captiſq; eis rebus quas pro armẽtis exponebamus,illas quinis aut ſenis hominibus impartitus eſt,petens pro erogatis tricenas boues fœminas. At cultores,qui parum aberant à belluis, innuerunt ſe quindenas tantũ daturos. Huic rei aſſenſi ſumus:uerebamur tamẽ ne ſubeſſet impoſtura quæpiam: uerum conuentis fides ſeruata eſt:nam continuo nigricantes uiri duo quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt:quum tamen uix ab antris eorum digreſſi eſſemus, qui in ſpecubus remanſerant tumultuari cœperunt. Qua de re pauere cœpimus, arbitrantes Troglodytas nos conſectaturos. Dimiſſis propterea bobus arma expedire cœpimus. Quibus uiſis, nos hortari cœperunt nutibus, ne formidaremus.Subdidit dux itineris,eos non alia de cauſa tumultuari,quàm ut quiſque eorum bullam memoratam prior ſibi uendicaret. Nos igitur apprehenſis rurſum bobus in ſummum montem euaſimus.Quò ubi peruentum eſt,nigricantes uiros miſſos fecimus,uaccaſq; agentes perquam mediocre nemus præterijmus,indeq; ad quintum lapidem obuios habuimus eoſdem elephantes, qui paulo ante eodem iter agentibus nobis occurrerãt. His uiſis ingens formido nos peruaſit. eóque pauoris deducti ſumus, ut dimiſſis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nigricantes uiros uaccis:nos uero ad noſtram inſulam reuertimus,ſumptiſq; pro itinere nauando uberrimis commeatibus, uerſus Caput bonæ ſpei uelificauimus, prætereuntes diui Laurentij inſulam,quæ octuagenis leucis à proximo continente abeſt. Eius inſulæ reor regem Luſitaniæ breui futurum dominum:quoniam ſubiectis iam incendio oppidis compluribus,genti factus eſt admodum formidoloſus. Propterea ut ex certiſſima peragrati orbis, Indiæ præſertim ac Aethiopiæ conictura aſſequi licet, exiſtimo regem Luſitaniæ, ubi uincere perrexit, euaſurum cunctis orbis regibus longe ditiorem: idq; ſanè pro meritis, proq; tanti uiri dignatione:quoniam eius opera ac ſtudio, miriſq; auſpicijs orthodoxæ fidei accedit plurimum. Nam clarius Phœbo conſtat, in India, & comprimis in urbe Cucin ſingulis feſtis diebus denos ac duodenos idolorum cultores, aut certe Mahumetanos fidei noſtræ ſacris initiari. Fit propterea ut maiore in pretio noſtra fides habita, incrementa maiora

ta maiora

ta maiora indies ſuſcipiat. Eſtq́ue uero haud abſimile, defuturum nũquam his cœptis deum optimum maximum, regiq́ue daturum ampliorem contra fidei hoſtes uictoriam, fauſtiſſimeq́ue eius pientiſſimis uotis affuturum ſemper.

De Bonæ ſpei capite. Caput IIII.

REdijmus itaque ad iter noſtrum, Caputq́ue cognomento Bonæ ſpei præterijmus: digreſſiq́ue illinc ad ducentos circiter mille paſſus oborta in mari tempeſtate aduerſis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorſum diui Laurentij, necnon compluſculæ aliæ inſulæ uiſuntur, unde plerunque maxima uis uentorum erumpit. Verum poſtquam ſpatio ſenum dierum à fortuna nouercante, pelago nimio plus quàm ſatis ſpumas efferueſcente, agitati ſumus, tandem aliquando deorum munere diſcrimen euaſimus. Illinc abeuntes ad ducentas fermè leucas rurſum fluctuante ſalo eò diſcriminis perducti ſumus, ut graſſante tempeſtate ad ſacram ancoram peruentum ſit, alijs aliò dilabentibus liburnicis: ſpatio item ſenum dierum, quibus trãſactis, nunquam deinceps coiuimus, alijs aliò proficiſcentibus, donec Vlisbonam appulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tuſciæ oriundi, Vlisbonæ tamen cultoris uehebar: liburnicæ diui Vincentij nomen inditum erat, enormium'que ponderum capax, quippe quæ ſupra ſeptena millia omnifariam aromatum dolia conuectabat. Iter propterea agentes aliam inſulam præterijmus, cui diuæ Helenæ nomen eſt, ubi enormes piſces conſpicati ſumus, tantæ quidem uaſtitatis, ut ſinguli ſingulis magnis ædibus conferri poſſint: ij enim ſupra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidenturq́ue quum ſupernatant frontem retegere inſtar loricati militis, dum à congreſſu temperat lumen admiſſurus. Rurſum memorati piſces dum urinant, frontem condunt latam ternos paſſus. Quum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiuſmodi præſertim ut belluas ſubmoueremus, omnia tormenta exonerauerimus. Haud multo poſt offendimus inſulam quandam, quam de nomine aſcenſionis appellant, ubi uiſimus complura auitia anatum noſtrarum magnitudine: uerum adeo ſimplices alites doliq́ue expertes, ut quo minus manibus ipſis ea corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ ſe ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti ſtupidi ad omnem conſpectum nos inſtar miraculi cuiuſpiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiuſmodi alios nuſquam præter Chriſtianos uidiſſe homines, ad humanum conſpectum alite ſtupente nimium: quando certe conſtat, in ea inſula præter undabundum æquor ac piſces innumeros, aues'que memoratas, nihil nos conſpicatos eſſe. Præterita hac inſula poſt complurium dierum uelificationem, quaſi orbi noſtro iam appulſi eſſemus, Septentrio noſtrorum nautarum ſydus conſpicuum mox apparuit, Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, ſenſa'que diluam, qui autumant circiter

polum antarcticum æquora ſulcari duce ſeptentrione non poſſe, ob id uelificantes canopo uti ſydere: ij profecto minime ſunt audiendi: quandoquidem colliqueſcit clarius, ut aiunt, Phœbo, Luſitanos ſeptentrionibus aſtris uti: etſi ea ſydera eleuato polo quandoq; conduntur. Vtuntur tamen Luſitani eius ducatu, ſuccedente aſtro magnete, qui ſolito ſemper munere fungitur, polum arcticum ſuapte natura uſquequaque intuens. Tranſactis nõ multis diebus, appulimus elegantiſſimæ regioni, ubi complures inſulæ conſpiciuntur ditionis regis Luſitaniæ: quæq; id genus aquilas, quas aſtures uocamus, abunde mittunt: nã hæ inſulæ uarijs cenſentur nominibus: Aliæ de nomine Pici Martij, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. Eſt & diui Georgij inſula, & alia quæ gratioſa dicitur, & rurſum quæ Feial nominatur: inde diſcedentes ad eam inſulam quæ Tertiera dicitur deuenimus, ubi bidui moram inſumpſimus. Sũt memoratæ inſulæ in uniuerſum feraces admodum, quippe quæ omnium fermè rerum fœcunditate pollent. Illinc igitur abeuntes ſeptem dierum itinere ad Vliſbonam Luſitaniæ urbem clariſſimam deuenimus: qua quidem urbe uix uidi nobiliorem. Cogitet itaque quiſq; lector, qua lætitia,, quóue immenſo gaudio, uiſo continente ſim affectus. Adpulſus illico ad regem ducor: is tunc aberat ab urbe Vliſbona, adq; oppidum, quod Almadam uocant, è regione urbis memoratæ ſe contulerat. Quò ut perueni, uenerabũdus regem cõ ſalutaui, deoſculatis que eius manibus ceu numen quodpiã uenerabar. Is me humaniſſime excepit, uſusq; ſum eius contubernio tãtiſper, donec doctus eſt ea omnia, quæ apud indos nactus eram. Tranſactis uero cõpluſculis diebus, oſtendi ſuæ eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria opera fungitur, in numerum aureatorum militum aſcitus eram, precibus que contendi, ut robur regium adderet ſignaret que manu regia diploma. Quare uiſo diplomate, protinus poſtulatis aſſenſus eſt, iuſſitq; nouũ diploma expediri: quo expedito, abeundi prius à rege impetrato commeatu, ad urbem Romam, ſolum patrium, diu deſideratam, ſummis exantlatis laboribus, ſuperatisq; erumnis innumeris, tãdem aliquando deorum munere me recepi.

Magnes ſeptentrionis amans

Vliſbona

F I N I S.

AD STVDIORVM LECTOREM.

NE te lateat lector ordo, quem Procardus monachus, huius libelli cõſcriptor, & terræ ſanctæ ſtudioſus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire, potiſſimum quum ad lectionis ſynceriorem intelligentiam id non ambigamus conducere. Igitur non eſt ſequutus Ptolomæi & reliquorum coſmagraphorum ſubile illud metiendi artificium, qui cuiuſlibet loci longitudinem & latitudinem iuxta cœli ſitum exptndentes, locorum diſtantias certiore addiſcunt uia, quàm ſi per miliaria, leucas, aut ſtadia, terreſtri itinere id efficere molirentur. Sic enim licebit inuentis ſemel radicibus uti ad quorumlibet locorum quãtumlibet longe diſſitorum inueſtiganda interualla. At Procardus iſte uulgari dimenſione cõtentus, Aconem maritimam ciuitatem, & in occidentali plaga ſitam, loco centri conſtituit & hinc quatuot lineas ad quatuor mundi præcipuas plagas imaginatione ſua traxit, atque rurſus quamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uẽtos duodecim itineraria per memoratã terrã ſanctã deſcripſit, atq; ſingula loca in his imaginarijs lineis ſita , iuxta priſcã & modernã appellationẽ annotauit: præſertim ea quæ ſcripturæ commendatione aut commemoratione celebriora ſunt uel inſigniora. Per leucam accipe ſpatium terræ, quod quis commode una hora mediocri greſſu conficere poteſt.

LVDOVICI

LOCORVM TERRAE
SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO, AVTORE F. BROCARDO MONACHO.

ISTA terra, quam ſanctam uocamus, duodecim tribubus Iſraël funiculo diſtributionis in poſſeſſionē tradita, poſt tempus Salomonis in duo regna excreuit: unum regnū Iudæ dicebatur, duas complectens tribus, nempe Iudæ & Beniamin: alterum uero regnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samariæ, quæ nunc Sebaſte nomen habet, reliquas decem cōtinens tribus: utrunq; tamen regnum unà cum Palæſtina pars erat Syriæ, non ſecus quàm Tuſcia aut Lombardia pars eſt Italiæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas ſcinditur particulares prouincias. *Syriæ latitudo* Et quidem ea regio, quæ eſt à Tigride fluuio uſque ad Aegyptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui eſt inter duos illos inſignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræos *Meſopotamia* ארם נהרות id eſt. Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Meſopotamia appellatur, quod media inter aquas contineatur: habetq; ciuitatem inſignē & celebrem Edeſſam, quæ olim Rages, nunc autem Raſe nuncupatur. Deinde eſt alia pars Syriæ, quæ Cœle uocatur, incipiens ab Eupharte flumine & deſinens in riuum Valaniæ, qui fluit ſub caſtro ualat, exoneraturq; in mare magnum, ſeu mediterraneum, in uilla Balaniæ, una leuca à dicto caſtro diſtante. *Cœleſyria* In hac Cœleſyria eſt nobilis Ciuitas Antiochena, cum alijs urbibus, Laodi- *Phœnicia* cea, Apamia, & ſimilibus. Rurſus eſt Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone initium ſumit à riuo Valanię, & extenditur uſq; ad montem Carmeli, ubi locus eſt qui hodie Caſtrum peregrinorum uocatur. In hac multæ ſunt ciuitates, nempe Tripolis, Berytus, Sidonq;, Tyrus, Acon, Capharnaum & aliæ quædam. Habet quoq; Lybanum montem ſecūdum aliquos, in quo thura legūtur. Porrò uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum inſtaurauit, & metropolim in ea prouincia conſtituit. Eſt & alia pars Syriæ, quæ Syria *Damaſcus* Damaſci appellatur, in qua Damaſcus eſt metropolis, quæ & Syria Libanica a Libano monte uocatur. Poſt Syriam Phœnicis ſequitur Palæſtina, e- *Palæſtina* tiam pars Syriæ in tres ſciſſa regiones. Vna uocatur Palæſtina ſine ullo additamento, habens Hieruſalem metropolim, extenditurq; uſq; ad mare mortuum, & ad deſertum Cades barne. Alia eſt Palæſtina Cæſareæ, habens ſcilicet Cæſaream maritimam urbem metropolim, incipiens à caſtro peregrinorum, & excurrens contra auſtrum uſq; ad Gazam ciuitatem. Tertia uocatur *Arabia multiplex* paleſtina Galileæ. Vendicat quoque ſibi nonnihil Syria de partibus Arabiæ: Nam una eſt Arabia, quæ Baſtrum habet metropolim, quæ nunc Buſ-

rit appellatur: olim autem Orſa fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis regio atque Itura, & ab Aquilone Damaſcus, unde & Syria Damaſci olim non raro Arabia uocabatur. Alia eſt Arabia Petrea, habens Petram metropolim, quæ olim Rabbath dicebatur, ſita ſuper torrentem Arnon, Hanc regionem olim inhabitarunt Ammonitæ, tametſi Ar ciuitas fuerit Moabitarum: fuitq́ in ea regnum Seon, & regnum Og regis Baſan. Tertia eſt Arabia, quæ habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deſerti, ſita ſupra mare mortuum, continens ſub ſe montem Moab, & uocatur proprie Syria Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, ſiue mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum uſque ad Cadesbarne, & aquas contradictionis uerſus mare rubrum, & per ſqualidas ſolitudines uſq; ad Euphratem, eſt Arabia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetem ſepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ ſanctæ dicta ſufficiant: nunc de particularibus eiuſdem locis nonnihil dicemus, initium ſumpturi ab Aconē ſi ciuitate maritima.

DESCRIPTIO ACONENSIS CIVITATIS

ACon apud ueteres Ptolomais dicta eſt, & nunq; fuit terræ ſanctæ connumerata, nec à filijs Iſraël unquā poſſeſſa: tametſi tribui Aſer in ſortē ceciderit. Eſt in prouincia Phœnicis, habens ad Auſtrū montē Carmelū quatuor leucis diſtātem, ubi ultra torrentē Ciſon Elias propheta ſacerdotes Baal interfecit. Eſt hæc ciuitas Acō optime munita, cincta muris & antemuralibus, turribus, foſſis, triangularē in modū clypei habēs formā, cuius duo latera iungūtur mari: tertiū uero planiciē terræ reſpicit. Habet agrū fertilem, optima paſcua, uineas elegātes, & amœniſſimos hortos, ī quibus diuerſi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hoſpitali inſigni domus Teutonicæ unà cum munitiſſimis caſtris: ſed & non parum commodi habet ab optimo partu maris, capaci ab Auſtro multarum nauium. Hinc uerſus Aquilonem eſt Caſale Lamberti, quatuor leucis ab Aconenſi urbe diſtans, ſub monte Saron iuxta mare locatū, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte ſi perrexeris in litore maris ad tres leucas, occurret caſtrū Sandalido, locus ſcilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrum oppugnauit. Hoc caſtrū collapſum Balduinus rex Ieroſolymitanus inſtaurans, quibuſdam nobilibus poſſidendum tradidit: nā eſt locus amœnus, abundans paſcuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc ad unum milliare Germanicum eſt puteus ille admirabilis aquarū uiuētium, haud longe à uia quę Tyrū ducit, de quo in cantico Salomonis dicitur: Aquæ quæ fluunt cum impetu de Libano. Sunt autem quatuor fontes, quorū unus eſt præcipuus, habēs tam in longum quàm latū XL. cubitos, ut ego ipſe utrūq; latus dimenſus ſum. Alij uero tres habēt circitur XXV. cubitos in unoquoq; quadrati latere: & ſunt omnes duriſſimis incluſi lapidibus, atq; opere inſolubili obfirmati. Hinc uarij deducuntur riui & aquæductus, unde ferè tota planicies Tyri

cies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parum increm͂eti in fructibus percipit. Cæterum diſtant hi fontes à mari paulo amplius quàm ſit iactus arcus, & in hoc tam anguſto ſpatio ſex molares impellit rotas. Ab hoc fonte ſpatio dimidij miliaris Germanici diſtat Tyrus urbs nedum in prophanis, uerum & in ſacris literis celebratiſſima, in qua ueteris ſuæ maieſtatis adhuc plurima uiſuntur ueſtigia. Hanc primum aiunt conditã à Tigra filio Iaphet, ſed à Phœnice inſtitutam. Magnum habet murorum ambitũ, & ut mihi probabile eſt, amplior & maior eſt ciuitate Aconenſi: formã habet rotundam, rupi duriſſimæ inſidens, & undiq; mari circundatur, niſi quod à frõte ciuitatis, hoc eſt, ab oriẽte patet aditus, quẽ primo Nabuchodonoſor, & deinde Alexander magnus fecerunt, urbem continenti contiguã reddentes: uerum is introitus hodie munitus eſt quadruplici muro fortiſſimo, ſpiſſo & alto, XII. turribus & propugnaculis intra eos collatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex caſtrum munitiſſimum, in rupe & corde maris ſitum, ſeptum turribus, & ornatũ palatijs egregijs: crederes, ſi illud uidiſſes, nulla potentia facile expugnabile. Eſt ſedes Archiepiſcopalis in hac urbe, habens ſub ſe eccleſias Sidoniẽſem, Aconẽſem Paneenſem, & Berytenſem, Ante portã eius oriẽtalem ad iactum duarum ſagittarum oſtenditur locus in quo Chriſtus prædicauit, & ubi mulier extulit uocem de turba dicens: Beatus uenter qui te portauit. A` Tyro tribus ferè leucis aquilonem uerſus miſcetur Eleutherus fluuius mari magno, ab Ituræa ſeu Galilæa gentiũ prorũpens, de quo mentio fit in libro Machabeorũ. Hinc ad tres leucas eſt Sarepta Sidoniorum, ubi Elias propheta olim ſuſcitauit à mortuis filiũ mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos, at ruinæ adhuc cernũtur, antiquæ ſuæ magnificentiæ indices. Ab eo loco ſũt tres leucæ ad Sidonem magnã Phœnicis urbẽ: licet & ipſa pro magna parte in ruinis hodie iaceat. Situs eius eſt ferè ſub Antilibano: habens hinc & hinc caſtra natura & arte munita: nam unũ ad aquilonẽ urbis extructum eſt in rupe maris, idq; à peregrinis, qui ex Teutonia illuc uenerũt. Aliud uerſus Auſtrum in colle eſt collocatum, quod milites tẽpli unà cũ alio caſtro & ciuitate inhabitãt. Adiacẽs terra fertilis eſt, producitq; cãnas mellis. Mons Antilibanus diſtat à Sidone una leuca ad orientẽ, initium ſumẽs à fluuio Eleuthero, & uergẽs uſq; ad Tripolim, quinq; ſcilicet leucarũ ſpatio, nec recedit à mari ultra tres leucas, licet in quibuſdã locis mare ipſum cõtingat. Abundat optimis uineis. Vltra Sidonẽ ad nouem leucas eſt Berytus ciuitas Epiſcopalis. Hinc per ſex leucas ſupra mare eſt Biblium ciuitas, Patriarchatui Antiocheno ſubiecta, de qua in Ezechiele fit mentio: uocatur aũt hodie Giblec, & eſt admodũ parua. Hinc ſũt ſex leucæ ad ciuitatẽ Botrũ, quæ anteq; per magiſtrũ tẽpli deſtrueretur ualde opulenta fuit, in uino optimo reliqua loca excellens. Hinc ad tres leucas eſt caſtrũ Neuphrus, quod fere totũ mari alluitur, & habet triginta fortes turres, principi Anthiocheno ſubiectum. Hinc eſt iter triũ leucarũ ad Tripolim, urbẽ inſignem,

Tyri celebritas

Sarrepta

Sidon

Berytus

Biblium

Botrum

Tripolis

gnem, quæ ut Tytus ferè tota mari circundat. Habitāt in ea Græci, Latini, Iudæi, Armeni, Maronitæ, Saraceni, Neſtoriani, & aliæ multæ & uariæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia ſericeorũ pannorũ, habetq́ incredibilem numerũ hominũ, qui ſoli ſerico texendo uacant. Terra quoq; adiacẽs prorſus dici poſſet paradiſus domini, adeo amœna eſt et fertilis in uineis, oliuetis, ficetis, & relqs arboribus. Diſtat ab hac urbe Libanus tribus leucis, ad cuius pedem oritur fons hortorũ, fluens impetu de Libano, ut in Cãtico Salomonis dicitur, habens quidem ſcatebrã humilem, ſed illico tumeſcẽs fit fluuius magnus, irrigans & fœcũdans omnes hortos, & totam regionẽ, quæ eſt inter Libanum & Tripolim. À Tripoli per duas leucas eſt mons Leopardorũ, rotũdus & altus, una leuca à Libano diſtans. Habet hic mons in pede Aquilonari ſpeluncã, in qua monimentum cernitur xxvi. pedum longitudinis, frequentaturq́ deuote à Saracenis, qui putant illic Ioſue ſepultum. Hinc uenitur ad caſtrum Arachas & Sycon oppidum, & deinde ad Aradiũ, quod & Antheradum appellat, undiq; mari cinctũ, quinq; diætis à Tyro diſtans. Condidiſſe dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan poſt diluuium, ſicut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan, & Syneus Synochin, qui in hac terra manſerũt, & pyramides atq; mirabile ſepulchrum poſt ſe reliquerunt ſtupendę magnitudinis, habens xx. cubitos in longitudine. Cernunt autẽ iſtæ pyramides una leuca ab Antherado, & ſunt compactæ ex maximis lapidibus, quorũ multi excedunt ſtaturã hominis. À latere Antheradi orientem uerſus ſunt parua quædam montana, uocaturq́ terra illa terra Aſiſinorũ. Scribit Clemens diuum Petrũ Antheradi aliquandiu euangelium prædicaſſe, quum Antiochiam petere uellet. Ab Antherado per ſeptẽ leucas eſt caſtrũ Margath, una leuca à mari diſtans, munitũ & in altiſſimo monte ſitum, habens è uicino ciuitatẽ Valaniã, quod fratres de hoſpitali ſancti Ioannis inhabitant. Cæterũ epiſcopatus qui fuit in Valania, propter Saracenorũ inſultus translatus eſt in hoc caſtrũ. Hucuſq; extenditur regnum Ieroſolymitanũ, & incipit principatus Antiochenus, quẽ fluuius quidam Valania nomine, à montibus haud longinquis prorumpens, diſterminat à regno terræ ſanctæ. Et hoc eſt itinerarium primum quod feci in terra ſancta, ab Aconenſi, ſcilicet, ciuitate, uſq; ad fluuiũ Valaniam, quod in octo diebus mediocri greſſu confici poteſt. Porrò à Valania uſq; ad Antiochiam ſunt quatuor diætæ.

Libanus

Antheradũ

Iter ab Acone uerſus Boream.

NVnc iterum ad Aconenſem ciuitatẽ redeuntes, iter aliud deſcribemus, quod, ſcilicet, uerſus Boream uergit, Igit ab Acone ſoluentes, uenimus ad caſtrum Monsferet nominatũ, diſtãs ab illa ciuitate quatuor leucis, quod fratres Teutonici aliquando inhabitarũt, ſed nunc deſolatũ iacet. Inde ſi per quatuor leucas cœptũ iter proſequaris, occurret Thoron caſtrũ munitiſſimũ,

Thoron

diſtans à Tyro ſeptem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios extruxit. Ab hoc loco ſunt quatuor leucæ uſq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim

Aſſor Aſſor uocata fuit, quam rex Iabni olim inhabitauit, contra quem & alios uiginti quatuor reges Ioſue iuſſu diuino admonitus pugnauit. De hac ciuitate dicitur Ioſue ſeptimo, quod ſolam Aſſor munitiſſimā uorax flāma conſumpſerit. Porrò ruinę eius uſq; in hodiernū diem atteſtantur priſcā magnificentiam. Diſtat autē à Tyro octo leucis orientē uerſus. Hinc ſex leucis cōtra A-

Bellena quilonem eſt Bellena ciuitas, in pede montis Libani ſita, quæ ut ex libro Iudicum colligitur, olim Lachis dicebatur. Quūq; eam filij Dan cepiſſent, uocauerunt eam Leſedam, quæ tamen aliquando Dan ſimpliciter nominatur,

Dan ſecundum illud, Congregatus eſt Iſraël à Dan uſq; Berſabee. Eſt enim Dan illa terminus terræ ſanctæ uerſus Septentrionē, Berſabee uero eſt limes contra Auſtrum. Cæterū quū Phillippus eſſet tetrarcha Itureæ & Traconitidis regionis, uoluit ciuitatē iſtam Bellenam ſuo nomine Cæſarem Philippi nominari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Nō longe ſupra hanc ciuitatem oriuntur duo fontes, nempe Ior & Dan, qui in pede montis Libani

Iordanis origo ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanē fluuium efficiunt. Sunt tamen qui alium ortum Iordanem habere aſſerūt. Nam aiunt ab oriente per ſubterraneum meatum riuū quendā deferri, cuius fons ab iſto loco centū & uiginti quinq; ſtadijs diſtat, qui Syala uocatur, & eſt ſemper plenus nunq; effluens, ſed quantū aquæ per ſcatebram ſuſcipit, tantum per abditam uoraginem in Dan tranſmittit, id quod per paleas immiſſas probatum affirmāt. Saraceni tamen fontē illum primum non Syalam ſed Medan uocant, hoc eſt, aquas Dan: nam מי id eſt me, lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis eſt, aquas ſignificat. Porrò Matthæus locum iſtum uocat Magedan, & Marcus Dalmanuta, & eſt in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iā diximus, ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus naſcens, poſt longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozaim in mare Gali-

Mare Galileæ & Tyberiadis idem læx labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galileæ in quandam uallem receptus, ſtagnum quoddam efficit, præſertim tempore reſolutionis niuiū à Libano defluentiū, quod hodie aquas Maron uocāt, ubi, ſcilicet, olim Ioſue cum Iabin rege Aſſor dimicauit. Hoc ſtagnum tempore æſtiuo pro maiori parte exiccat, & creſcunt ibi arbuſta & herbæ diuerſæ, in quibus latitant leones, urſi, & aliæ beſtiæ Porrò ultra Iordanē ſunt uarij montes, nempe mons Seir, mons Hermonimons, Libani, & mons Galaad, qui tamen omnes ſunt unus mons continuus, niſi quod in diuerſis locis diuerſa ſortitur nomina.

Montes Galaad, Seir & Hermon Mons Galaad eſt altiſſimius, & uidetur reliquorum caput eſſe ob ſui eminētiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Eſau inhabitauit, ceciditq; in ſortem dimidiæ tribus Manaſſes: Huic iterum iungitur mons Hermon qui circuit Traconitidem regionem, & perueniēs uſq; Damaſcū copulat ſe Libano

inter

inter Bellenã & Damaſcum. Nec eſt Libanus ullo in loco eminentior quàm ſit ſupra hanc ciuitatẽ, ut etiã iuxta Tyrum uideri poſſit xl. leucarum ſpatio, ſiue quinq; diætarum itinere. Sub Libano eſt Antilibanus. Præterea ualles quæ circa Libanum inueniũtur, ſunt ſupra modum fertiles & cultæ, abundãtes paſcuis, uineis, hortis & pomerijs. Habitatores uero illorũ locorum ſunt Maronitæ, Gręci, Armeni, Neſtoriani, Iacobini & Georgiani. Hæc de itinere quod ab Aconenſi urbe uerſus Boream tendit, dicta ſufficiant. Nunc aliud iter proſequamur, quod, ſcilicet, ab Acone uerſus Vulturnum ducit.

Iter ab Acone Verſus Vulturnum.

IGitur ab Acone quatuor leucarum ſpatio eſt caſtellum Indi, dictũ Saron, in montanis ſitum, quod fuit domus fratrum Teutonicorũ, ſed modo in ruinis iacet. Hinc ad leucã unam eſt caſtrũ regium, omnibus abundans bonis, ſed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco ſi deſtinatum iter proſequaris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi eſt uallis in qua Eber Cineus tetenderat tabernaculũ haud longe à ciuitate Aſſor, cuius uxor, nempe Iabel, Siſſaram principẽ militiæ Iabin regis Aſſor, clauo in tabernaculo per tempora fixo interfecit. Ab iſta ualle uſq; ad caſtrum Sabul, quod Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocat̃, ſunt leucæ tres. *Sabul* A' quo ſi uerſus Auſtrũ per tres leucas perrexeris, occurret caſtrum & ciuitas Sephet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Caſtrum eſt firmiſſimum & elegans, in altiſſimo monte ſitum, ſed per Soldanũ captum, & hodie in magnam Chriſtinorum iacturam ab illo poſſidetur, unde totam Galilæam, hoc eſt tribũ Zabulon, Neptalim, Aſer, Iſachar, Manaſſe, & omnem terram uſq; ad Tyrum & Sidonẽ ſubactam tenet. *Caſtrum Sephet* Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas eſt Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in tribu Neptalim, & abundat omnibus bonis. *Cedes* Monſtrant̃ illic magnæ ruinæ, & ſepulchra pulcherrima antiquorũ. De caſtro Sephet per tres leucas in deſcenſu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, eſt mons ille quem toties ſeruator noſter Chriſtus aſcendit, in quo fecit ſermonẽ illũ ſalutarem, quem diuus Matthæus deſcribit, & in quo de quinq; panibus & duobus piſcibus ſatiauit quinq; millia hominum. *Mons Chriſti* In hunc quoq; montẽ fugit, quũ populus eum uellet facere regem: ibi docuit diſcipulos orare, ubi & ipſe ſæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Cẽturione fuit interpellatus pro puero paralytico curãdo. Hic quoq; uenit ad eum multitudo languentiũ, & ſuo tactu mundauit leproſum. Ab hoc monte uideri poteſt totũ mare Galilææ, Iturea & Traconitidis regio uſq; ad montem Libanum. Cõtinet longitudo eius duos iactus arcus, latitudo uero habet ſolum iactum lapidis: totus eſt herboſus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons uiuus, quem quidam ſomniant uenam eſſe Nili: Ioſephus uero appellat eum Capharnaum, à quo etiam tota illa regio uſq; ad Iordanem per tres leucas

Capharnaũ nominatur. Ab hoc fonte ſi ieris per uiginti paſſus ſupra mare Galilææ, eſt locus ubi Chriſtus poſt reſurrectionẽ ſuã ſtetit in litore, dicens diſcipulis piſcantibus, Pueri nunquid pulmentariũ habetis? Ab eo loco ori-

Capharnaum entem uerſus per unam leucam eſt Capharnaũ ciuitas quondam glorioſa, ſed nunc uicus humilis, uix ſeptem habens caſas piſcatorũ, ut adimpleretur uerbum Chriſti ita loquentis, Et tu Capharnaum, ſi in cœlũ aſcendes, uſq; ad infernum demergeris. Ab hoc loco ſunt, tres leucæ ad aſcenſum montis

Mons Sanir *Cedar* Sanir, ubi, ſcilicet, eſt introitus Idumeæ. Et ſuperatis iterũ tribus leucis, occurret Cedar ciuitas glorioſa iuxta montem Sanir infimo loco contra orientem ſita. Per hanc ciuitatem & per litus maris Galilææ tranſit uia ducens ad occidentem, quam Iſaias uocat uiam maris, quod trans Iordanem in Galilæa gentium iuxta litus maris procedat. Ab hoc loco, ubi Iordanis mare influit, uſque in Cedes Neptalim ſunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris eſt Maron aquarum, uallis quædã ſic uocata, per quam tranſiens Iordanis curſum ſuum uerſus orientem flectit. Proinde à ciuitate Corozaim, & oſtio flu

Sueta uij Iordanis cõtra Aquilonem ſunt quatuor leucæ ad Suetam ciuitatẽ, unde fuit Baldad Suites. Monſtratur ibi pyramis beati Iob. Ad huius loci campeſtria conueniũt Saraceni ex diuerſis regionibus, à Syria, Meſopotamia, Moab & Ammon, toto æſtatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœ-

Huſſ nitate illecti. A' ciuitate Corozaim uerſus orientem quatuor ſunt leucæ ad ciuitatem Cedar, in alto monte ſitam, quam Ioſephus Camelam uocat, eo q; mons ille Cameli formam præſefert. Hic notabis, totam illam terrã quæ eſt ultra Iordanem, in litore eius orientali, uocari Traconitidis regionem, & planiciem Libani & Boſram, uſq; ad montem Libani: litus uero occidentale appellatur Galilæa gentium, Iturea, Zabul, Decapolis, & uia maris. In Traconitide eſt terra Huſſ, quæ beati Iob principatus olim fuit.

Iter ab Acone uerſus orientem.

AB Acone quinq; ſunt leucæ ad uallem fortẽ Aſer, quæ tenditur uſq; ad mare Galilææ. Hinc tres ſunt leucæ ad Naſon uillã Neptalim, de qua

Dotaim in Tobia. Hinc tres ſunt leucę ad Dotaim caſtrum ſub monte Bethuliæ, ubi Ioſeph errauit quũ quæreret fratres ſuos. Hinc tres ſunt leucæ ad ciuitatẽ Ne

Neptalim *Bethſaida* ptalim, quæ nũc Syziz uocat', unde Tobias fuit. Hinc tres leucæ ſunt ad Beth

Magdalum ſaidã, patriã Andreæ & Petri. Hinc iterũ tres leucæ numerãtur ad Magdalũ caſtrũ Mariæ Magdalenæ. Inde uenitur ad terrã Geraſenorũ, in qua multæ ſunt ciuitates & oppidula, ubi etiã mons Hermõ in dimidia tribu Manaſſe in altum erigitur. Caſtrũ ſeu oppidum Dotaim ſitum ſub monte Bethuliæ, eſt admodum amœnum: nam habet circumiacentes uineas, olиueta & ficeta, abundatq; paſcuis pinguibus: ubi & uſq; in hodiernum diem oſtenditur ciſterna (ſi incolis fides ſit habenda) in quam Ioſeph miſſus fuit. Per hũc locũ tranſit iter à Sytria in Ægyptũ iuxta montes Bethuliæ per campũ Eſdrelon,

proce

procedens ſub monte Thabor ad ſiniſtram, & inde per campum Magedo aſcēdit in montē Ephraim, tranſiens per Ramatha Sophim, & tandē ducēs in Ægyptū. A' Naſon tribus leucis ad orientē, & à Dotaim tribus leucis ad Aquilonem eſt ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidij Hieroſolymitani Ionapa credit' uocata. A' Neptalim tres ſunt leucæ ad Beth ſaidā in angulo maris Galilææ, habetq́ hodie uix ſex domos. Hinc ad tres leucas contra meridiē eſt Magdalū caſtrum, ſitū in litore maris, diſtās à Bethania tribus lecuis contra Vulturnū. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ plurima caſtella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz Themanites, Gereſa, à qua terra Geraſenorum, quæ in litore maris Galilææ ſub monte Seir contra Tyberiadem eſt ſita, licet paululū declinet ad Aquilonē. Eſt autē tota illa terra ultra mare Galilææ montuoſa, eratq́ olim de regno regis Baſan, continens montē Seir: nā & Seir & Hermon inter illa montana comprehendūtur, ceſſitq́ hæc terra dimidiæ tribui Manaſſe. Hodie uero Saraceni eam inhabitant. Eſt & alius mons Seir iuxta deſertū maris rubri Pharan, ubi Codorlaomer & alij reges cum eo percuſſerunt Choræos, qui habitabant in monte Seir, quē Eſau & poſteri eius inhabitauerunt. Sunt tamen qui dicunt Eſau utrunq́ inhabitaſſe montē, & utrique nomē dediſſe. Nam quum Iacob proficiſceretur in Meſopotamiam, Eſau habitabat cum patre ſuo in Berſabee, & aſſumptis omnibus ſuis ſeceſſit ultra Iordanē, quod hinc patet, quia dicit' Gen. xxxiij. Quum Iacob tranſiſſet Phanuel, ortus eſt ei ſol, & eleuans oculos uidit uenientē Eſau. Oſtenditur autē hodie locus Phanuel ultra Iordanē ad orientalē plagam. Quòd ſi Eſau tunc alterū montē Seir inhabitaſſet, nō tam ſubito occurrere potuiſſet fratri ſuo Iacob, quū mons ille à loco Phanuel plurimū diſtet, quippe qui tribus diætis à mari mortuo in ulterioribus locis abeſt. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illū conſequuta propter diuerſas uxores, quas paſſim ex alienigenis gentibus duxit. Nā quū filiam Iſmaël ſororē Nabaiath accepiſſet, cœpit habitare in monte Seir, qui eſt iuxta deſertū pharan, in confinio illo, ubi ſocer eius Iſmaël habitauit, de quo in Geneſi dicitur, Factus eſt uir gnarus ſagittandi, moratusq́ eſt in ſolitudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filijs Euei Chananei, qui habitabāt iuxta montes Gelboē nō longe à mari Galilææ, ubi mons quidā ab eius inhabtatione denominatus eſt Seir, quem, ſcilicet tunc poſſedit quū Iacob è Meſopotamia rediret: id quod & hinc probari poteſt, quia quum Iacob timeret occurſum fratris ſui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corroborarent, quos appellauit Mahanim, hoc eſt caſtra: unde & locus ille Mahanim cœpit uocari: conſtat aūt locū illū eſſe in monte Galaad, qui tribui Gad ceſſit in ſortē. Mons itaq; Seir q eſt in tribu, Gad, nō longe abeſt à mōtibus Gelboē atq; ciuitate Bethſan, ubi, ſcilicet, Iordanis ingreditur mare Galilææ, à quo loco litus Iordanis orientale eſt duarū tribuū & dimidiæ uſq; ad cam-

Neptalim

Bethſaida

Magdalum

Mons Seir

Phanuel

Mons Galaad

Bethſan

peſtria Moab ſub mōte Abarim. A' quo ſi ulterius in eiuſdē fluuij litore con-
Pater deſerti tra Auſtrū procedas tranſibis terrā Moab uſq; ad petram deſerti, quæ nunc
Krac dicitur, cui pars quædā terræ Ammō ſuccedit, pertingens ad mare mor-
tuum, & hinc uſq; ad montē Seir qui coniungitur deſerto pharan iuxta Ca-
desbarne, habens à latere deſertum Sinai. Iter ab Acone uerſus Eurū.

NVnc aliam ꝓſequamur lineā, ab Acone, ſcilicet, cōſueto more exordiū
facientes, & contra Eurū iter dirigentes. Igitur ſi ad hāc plagā greſſum
Cana Galilææ moueris, primo occurret Cana Galilææ, iiij. diſtans leucis ab Acone. Hinc ſūt
duæ leucæ uerſus meridiē ad uillā Ramā nomine, quę ſita eſt ſub monte qui
Nazaret uſq; pertingit. A' Rama eſt una leuca & dimidia ad uillam quandā
quæ olim grandis fuit uocata Abelina, diſtans à Dotaim media leuca uer-
ſus orientem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina eſt una leuca ad
Bethulia montē Bethulię, ubi Iudith occidit Holofernē, qui mons per totā ferè cerni-
tur Galilæā, habēs adhuc pulchra quędā ędificia, ſed plures ruinas. A' Bethu-
lia eſt una leuca ad ciuitatē Tyberiadis, eundo, ſcilicet, inter orientē & Auſtrū
ſupra mare Galilææ, à q̄ mare Galilæę dictū eſt mare Tyberiadis. Hęc olim
Tyberias olī Cinereth uocata eſt Cinereth, & ab ea mare Cinereth, ſed ab Herode iſtaurata in ho-
norē Tyberij Cæſaris, Tyberias eſt uocata. Habet ſolū fertile & pingue, ter-
minaturq; ad eā regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ieroſolymita-
Decapolis nus ſic ait in lib. quē de terra ſancta cōpoſuit: Regiōis Decapoleos fines ſūt
mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc eſt latitudo
eius. In lōgitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit ꝑ litus maris
Aquilonare uſq; in Damaſcū. Dicitur aūt Decapolis à decē principalibus eius
ciuitatibus, quarū nomina ſunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim,
Aſſor, Cæſarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethſaida, Corozaim &
Bethſan, quæ etiā Sitopolis eſt appellata. A' Tyberiade contra occidentem
ſunt ſex leucę, & à Cana Galilææ tres contra Auſtrū ad Sephorū oppidū &
Sephoron caſtrū, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriundus putatur: & eſt in tribu A-
ſer iuxta uallē Carmelon. A' Sephor ſunt tres leucæ contra Auſtrū ad Naza-
Nazareth reth ciuitatem Galilææ, ubi Chriſtus conceptus & educatus fuit. Diſtat ab
Acone ſeptē leucis. Extra eam ciuitatē ad ſpatiū unius ſtadij eſt locus, quem
appellant ſaltū domini, ubi Iudæi uolebant Ieſum præcipitare, ſed ſubito ela-
pſus manibus eorū, in latere montis oppoſito inuentus eſt. Ab iſto mōte ui-
detur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferè tota
planicies campi Eſdrelon. A' Nazareth duabus leucis uerſus orientē eſt mōs
Mōs Thabor Thabor, in quo dominus tranſfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinæ uariæ
palatiorū, & turriū quæ hodie ſunt latibula leonū & aliarū beſtiarū. In pede
Auſtrali huius montis contra uillā Endor prope uiā quæ ducit à Syria in Æ-
gyptū, eſt locus ubi Melchizedec dicitur occurriſſe cū pane & uino Abrahæ
redeunti à cęde iiij regū. In pede uero eius orientali deſcendit torrens Ciſon,

iuxta

iuxta quem Barac pugnauit contra Siſarã & in fugã uertit. Colligit͛ aũt tor/
rens iſte de aquis pluuialibus quæ defluũt à montibus Thabor & Hermon,
& præcipitat͛ in mare Galilææ. A' monte Thabor contra Eurũ eſt una leuca
ad uillam Endor, quæ ſitũ habet iuxta montẽ Hermonim: qui tamen nõ eſt *Endor*
mons proprius & diſtinctus, ſed iugum quoddã humile ſeu tumor quidã à
monte Hermon contra montẽ Thabor procedẽs. Eſt & alius mõs Hermon *Mons Hermõ*
minor, qui diſtat à Nazareth duabus leucis, à mõte uero Thabor uerſus Au
ſtrũ paulo plus una leuca, in cuius latere Aquilonari eſt ciuitas Naim, ubi do *Naim*
minus filiũ uiduę unicũ à mortuis ſuſcitauit. Extendit͛ aũt mons ille in longũ
ferè quatuor leucis contra mare Galilææ, deſinens non longe ab eo loco ubi
Iordanis ex mari Galilææ egreditur. Iter ab Acone uerſus Notum.

DEſcribemus nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo, ſcilicet, ab
Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor ſunt leucæ ad torrentẽ
Ciſon, ubi Elias occidit ſacerdotes Baal, & is torrens paruo exacto terræ ſpa/
tio intrat mare magnum, tribus, ſcilicet, ferè leucis ab Acone. Et licet iam di/
xerimus hunc torrentẽ in mare Galilææ deferri, tamen quum locus eius ori/
ginis ſit aliquanto eminentior, fluit in diuerſas plagas, partim, ſcilicet, contra *Duplex tor/ rens Ciſon*
orientem in mare Galilææ, & partim contra occidentẽ in mare magnũ: & ita
duo ſunt torrẽtes ſeu riui, ſed ab uno loco originem ducẽtes. Ille tamẽ Ciſon
qui fluit ad occidentẽ, colligit plures aquas, quia à monte Ephraim & à locis
Samariæ ꝓpinquioribus atq; à toto cãpo Eſdrelon, confluũt plurimę aquæ
& recipiũtur in hũc unũ torrentẽ. A' loco interfectionis ſacerdotũ Baal ſunt
tres leucæ contra Auſtrum ad caſtrũ Cain: à quo rurſum uerſus Auſtrũ ad
Magedo ſunt ſex leucæ, quod hodie Subimbre uocat͛, ubi rex Ioſias occiſus *Magedo*
fuit à Pharaone rege Ægypti. Et aduerte quod campus iſte Magedo, Eſdre
lon & planicies Galilææ ſunt ferè unus & idem campus: ſed nomina illa ho/
die oĩa in obliuionẽ abierũt, uocaturq; campus Sabæ, à quodã caſtello quod
Saba nũcupatur, diſtans à ciuitate Aphec quãtus eſt iactus arcus, Cingitur *Campus Sabæ*
cãpus ille ab oriente mari Galilææ & Iordane, ab Auſtro monte Ephraim &
Samaria, ab occidente partim monte Ephraim & partim mõte Carmelo, ab
Aquilone mõtibus planiciei & Libano, uideturq; iuxta lõgitudinẽ habere x.
leucas, & iuxta latitudinẽ ſex. De mõte Cain cõtra orientẽ ſunt duæ leucæ ad
Caſal Meſra, & una leuca contra Auſtrũ ad caſtellũ qđ Saba uocatur, ad cu
ius occidentale latus extra uiã quæ ducit in Iezarẽl ad dexterã, oſtendũtur rui
næ ciuitatis Aphec, ubi Syri pugnauerũt contra regẽ Achab, qñ dixerũt, Dij *Aphec*
montiũ dij deorũ, pugnemus cõtra eos in uallibus. De Aphec ad unã leucã
cõtra orientẽ ſiniſtrã uerſus, extra uiam quæ ducit Iezraẽl, in latere Auſtrali
montis Hermon, eſt ciuitas Suna, celebris miraculo quod p Eliſæũ dñs in ſu *Suna*
ſcitatione pueri mortui fecit. A' Suna xi. ſunt leucæ ad ciuitatẽ Bethſan, eũdo
cõtra orientẽ, & parũ declinãdo ad Auſtrũ, inter montẽ Gelboë & Iordanẽ.

Diſtat autē media leuca à Iordane. In huius murum ſuſpenderūt Philiſtĳm cadauera Saulis & filiorū eius, quos occiderunt in monte Gelboë. Hæc Beth ſan ſecundum Ioſephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatē eſt mons Gelboë, extendens ſe uerſus occidentē uſq; in Iezraël ad duas leucas. A' Bethſan ſunt duæ leucæ uerſus occidentē ad Iezraël, quę olim erat una

Iezrael ex ciuitatibus regalibus in Iſraël: ſed hodie uix habet xx. domos, uocaturq; Zaracin, in pede montis Gelboë ad occidentē ſita. Ante cuius introitum eſt

Mons Gelboe ager Nabot. Et nota quod hi duo montes, Hermō & Gelboë, iacent in una linea meridionali, Gelboë quidem ad Auſtrum, & Hermō ad Aquilonem, intercepto duarū leucarum ſpatio inter eos. Longitudo uero eorū eſt ab oriente in occidentē, terminanturq; ambo ab oriente in Iordanē. Porrò longitudo eorū deſcribitur eſſe undecim leucarū. In ualle uero ſeu planicie intermedia deſcribūtur multi cōmiſſi conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian, & Saul contra Philiſtæos, Achab contra Syros, & modernis temporibus Tartari ibi conflixerunt cum Saracenis. Notandū quoq; hîc, ſupra

Mōs Hermon regionē Traconitidis eſſe alium montē Hermon iuxta montē Sanir, de quo ſcriptura in multis locis mentionem facit, & eſt multo maior & altior illo de quo hic ſcripſimus. Cæterū in planicie quæ eſt inter iſtos montes, incipit con uallis, quæ ob ſui amœnitatē dicitur illuſtris, extenditurq; in longū per totū

Vallis illuſtris deſcenſū Iordanis uſq; ad mare mortuū: & priuſquā dn̄s ſubuerteret Sodomā & Gomorrhā erat uallis illuſtriſſima, aquis irrigata ut paradiſus dei. Habet Iezraël pulchrū ꝓſpectū per totam Galilæā uſq; ad Carmelū & montes Phœnicis, montēq; Thabor & Galaad. Ante montē Galaad uerſus Iezraël, quæ eſt in latere Auſtrali mōtis Gelboë, tranſit uia plana de Iordane in Salim ubi erat Ioannes baptizans. Nec eſt uerum, ut quidam putant, neq; rorē neq; pluuiā deſcendere ſuꝑ mōtes Gelboë, quū in memetipſo anno domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio, & pluuiā & rorē in illo mōte ſim

Alĳ, Gelim expertus. De Iezraël ſunt iiĳ. leucæ contra Auſtrū ad oppidū † Ginū, ſitū in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sūt aūt à Gino ad Iordanē vĳ. ferè leucæ eundo uerſus orientē, & loco illi coniungit᷑ ab Auſtro terra Taphue. A' Gino contra Auſtrū ſunt iiĳ leucæ ad ciuitatē Sebaſten, quæ olim Sa

Samaria Maria fuit dicta, caput regni decē tribuū, quod regnū Iſraël dicebatur. Nūc uero peccatis hominū exigentibus pauculas habet domos unà cū eccleſia in honorē diui Ioānis baptiſtę extructa, ſed quā Saraceni ſibi uſurpauerūt. Eſt & alia eccleſia in ſupcilio mōtis, ubi palatiū regis fuit, ſita, quā Gręci monachi Chriſtiani inhabitāt, à qbus humaniter fui ſuſceptus. Nō facile dixero quales & quātas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiā longe excedāt ruinas quæ Ieroſolymis cernuntur. In monte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ ſuſtentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitū huiuſcemodi inueniuntur ſtantes columnæ, quæ platearum

ſuſtinebant

ſuſtinebãt teſtudines. Situs huius deuaſtatæ ciuitatis eſt pulcherrimus, nam inde liber patet aſpectus uſq; ad mare Ioppe, & ad Cæſaream Palæſtinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelũ maris: abundat quoq; hortis, fontibus, oliuetis, & omnibus bonis neceſſarijs. A' Samaria contra orientem ſunt tres leucæ ad Therſam ciuitatẽ, ſitam in alto monte, in qua reges Iſraël ante ex ſtructionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, eratq; in ſorte Manaſſe. A' Therſa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanẽ, eſt terra Taphue, ſex diſtans à Therſa leucis, & eſt quoq; de ſorte Manaſſe. A' Samaria cõtra Auſtrũ iuxta uiam quæ ducit Sichẽ ſunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte ſitam, in quo Ieroboam filius Nabat poſuit unum de uitulis aureis, quibus peccare fecit Iſraël. Inde ad mediam leucam uerſus ſiniſtram, eſt mons alius nomine Can, ſupra ciuitatem Sichem, in quo ſecundũ quoſdam alius uitulus aureus poſitus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum cõſtitutũ fuiſſe in ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæſarea Philippi uocatur. Inter iſtos duos montes ſita eſt ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amœnitate & delitijs nullo loco inferior. Haud longe à porta eius Auſtrali eſt fons Iacob in uia quæ ducit Ieruſalẽm, ubi dominus ſedens ſuper puteum, potũ poſtulauit à muliere Samaritana. Supra fontem iſtũ ad dexteram eſt mons excelſus habẽs duo capita, quorũ unus eſt mõs Garizim, alius mõs Ebal, de quibus in Deuteronomio legimus Ad ſiniſtrã uero fontis huius ſunt ruinę magni oppidi, ubi cernũtur lapides marmorei, & integræ quædã columnæ, aliaq; magnorũ & collapſorũ palatiorũ indicia. Locus quoq; ipſe mirum in modum eſt fertilis, & ſolũ fœcundũ. Diſtat ab his ruinis Neapolis uno ſtadio, putoq; fuiſſe oppidũ Thebes. Huic fonti adiacet prædiũ quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, uallis, ſcilicet, quædã looga & fertilis. A' Siãhem numerãtur quatuor leucę contra Auſtrũ ad Lemnã, caſale ualde pulchrum, ſitum iuxta uiam ad dextram, quæ ducit Ieruſalẽ. Eſt & alia Lemna ciuitas in tribu Iuda, hæc aũt eſt in tribu Ephraim. A' Lemna eundo cõtra Auſtrũ ſunt iiij. leucæ ad oppidũ Magnas nomiẽ, quod fuit terminus Auſtralis tribus Ephraim, hodie uero dicit̃ Bira, & eſt de dominio militiæ templi. A' Magnis uerſus Auſtrũ eſt una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppreſſa fuit uxor Leuitæ, & ob facinus illud ferè tota tribus Beniamin deleta, ubi & Saul filius Kiſch primus rex Iſraël natus fuit. A' Gabaa euntibus una leuca cõtra Auſtrũ occurris Rama ciuitas, ſed quæ hodie eſt uilla, ſita in monte ad ſiniſtram itineris ducentis in Ieruſalem. Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad ciuitatem Ieroſolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & deſcribam iter quod ab ea ducit uerſus orientem. Itaq; à Sichem uerſus orientem ad Iordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad Ennon oppidum bene munitum atq; optimis abundans terræ naſcentibus, fuit autem de ſorte Ephraim. Ab Ennon contra orientem quatuor ſunt leucæ ad Phaſellum caſale

Therſa *Bethel.* *Dan* *Sichem* *Lemna* *Magnas* *Gabaa* *Rama* *Ennon*

caſale, ſitum in deſcenſu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campeſtribus, ubi torrēs Charith deſcendit de monte, in quo loco manſit Elias, quando corui ei deferebāt cibum mane & ueſpere. Sunt & aliæ uillæ in terra ſancta, quæ Rama uocantur, una iuxta Thecuam in uia qua itur in Hebrō, alia in tribu Neptalim nō longe à caſali Sephet, tertia in Silo. Et omnes iſtæ uillæ iacent in collibus excelſi: nam Rama excelſum interpretat᷑. A' Phaſello ad ſiniſtram una leuca uerſus terram Taphue, eſt caſtrum Dooch, ubi Tholomus filius Abochi inſidioſe cepit Simonem Machabæum. In loco iſto cōſpicitur terra Galaad, & duarum tribuū atq; dimidiæ, terra Eſebon & montana Moab, mons Abarim & Phaſga atq; Nebo: & deſcenditur hinc in campeſtria Iordanis, quæ loca ſunt plana uſq; in Iericho, & ultra per totū deſcenſum Iordanis uſq; ad mare Salinarum, Sciendum etiam quòd ab ortu Iordanis ſub mōte Libano uſq; ad deſertum Pharan per centum ferè milliaria, Iordanis ipſe in utraq; ripa campos habet latos, & amœnos atq; prata uirentia poſitis hinc inde altiſſimis montibus, in quos hæc arua deſinunt, qui & uſq; ad mare mortuū iuxta Iordanis riuum protenduntur. De Phaſello contra Auſtrum quinq; ſunt leucæ uſq; ad Galgalam, ubi filij Iſraël tranſito Iordane longo tempore ſunt caſtrametati. A' Galgalis ſi uerſus Iericho uadas, habes ad dextram montem Quarentanam dictum, diſtantem media leuca à Galgalis, ubi, ſcilicet, dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Eſt mons ille altus, & aſcenſu difficilis, habens ab uno latere fontem, cuius aquas amaras ſanauit & dulcorauit Eliſæus, cuius aquę fluunt iuxta locū Calgalæ à parte Auſtrali, & illico in tantum ſuccreſcunt, ut impellant totas moles, ſed poſtea in riuos ſecretæ, hortos & prata irrigant. A' Galgala dimidia leuca contra Auſtrum eſt uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtū anathematis. Item à Galgala per unam leucam contra orientem eſt ſita Iericho, ciuitas olim famoſa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ ſortita. A' Iericho per duas leucas uerſus Iordanem eſt ſacellum extructū in honorem ſancti Ioannis baptiſtæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus: alij uero id factum putant in Salim. A' Iericho ſunt duæ leucæ uerſus mare mortuum ad Bethagla, ubi filij Iſraël planxerunt patrem ſuum Iacob defunctum, quando eum tulerunt de Ægypto, & diſtat una leuca à Iordane. A' Iericho tres numerantur leucæ ad mare mortuū, quod eſt locus aſphalti ſeu bituminis, quod etiam mare ſalis nominatur, diuiditq́; Arabiam à Iudæa. & terminatur ad eius litora terra Moab & Ammon, itemq́ue mons Seir, de quibus ſupra mentionem fecimus. Circa medium eius, in litore orientali oſtenditur caſtrum Mozera, quod olim Petra deſerti uocabatur, nunc uero Crack dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ieroſolymitanus reſtaurauit, ut regnum illud ampliaret, ſed à Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit theſaurum totius Ægypti & Arabiæ. A' Crack duæ numerantur leucæ

Dooch

Galgala

Quarentana

Achor

Iericho

Crack

leucæ (ſecundũ aliud exemplar, duæ diætæ) ad Areopolim eundo uerſus Vulturnum, quæ nũc Petra dicitur, & eſt metropolis totius Arabiæ ſecũdæ. Olim uero Ar uocata eſt, ſita in torrente Arnõ, in confinio Moabitarũ, Ammonitarum & Amorreorũ. In eodem litore eſt locus ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filijs Iſraël. A Iericho quinq; ſunt leucæ contra Auſtrũ ad oppidũ Segor, ſub monte Engaddi poſitũ, inter quem montem & mare mortuũ eſt ſtatua ſalis, in quam uxor Lot fuit conuerſa: pro qua uidenda, multũ ſubij laboris, ſed incaſſum: nam auerterunt me Saraceni, dicentes locũ non carere periculo propter ſerpentes, uermes, & feroces beſtias ibi habitantes: ſed poſtea comperi rem nõ ita ſe habere. Et nota quòd mare mortuum ab oriente in occidentẽ, quæ eſt latitudo eius, habet quinq; leucas, in longitudine uero, quæ eſt ab Aquilone ad Auſtrũ, hebet quinq; diætas: ut mihi Saraceni retulerunt. Alij tamen aliã aſſignauerunt longitudinẽ. Scribit patriarcha Ieroſolymitanus, qui ſæpe locum illum inuiſit, mare illud ſemper fumum reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa uallis quæ aliquando ob ſui fœcunditatem & amœnitatẽ illuſtris dicta fuit, ad ſpatium dimidiæ diætæ ſterilis & inutilis reddita eſt, ita ut nec ullum germen proferat ferè per ſpatium quinq; leucarum, niſi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantˀ à fonte Eliſæi. A dextris & ſiniſtris huius maris, montes ſteriles & aridi cernuntur, nam quocunq; uapor à mari illo aſcendens impellitˀ, ibi terræ naſcẽtia nõ ſecus q̃ ſi à pruina fuiſſent tacta emoriuntur. In quo diſtrictũ dei iudicium nobis ob oculos ponitˀ, qui tam ſeuere grandia illa Sodomorũ peccata uſq; in hodiernũ diem non deſinit punire. Nec niſi uiſa hic ſcribo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuũ, & rurſum egredi, ſed poſt exiguum interuallũ à terra abſorberi. Excreſcit interdũ mare illud ex reſolutione niuiũ de Libano & pluuijs cadẽtibus in Galilæa, in mõte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane cõfluũt, & in mare mortuũ emittũtur. Inuenitˀ in eo bitumen, collectũ de fundo eius, quod agitante uento ſibijpſi cohæret, & litori appulſum in magna legitur quantitate. Eſt autẽ medicinale & durum, nec reſolui poteſt, niſi in ſanguine menſtruo, appellatq; gluten Iudaicũ, & ab eo lacus ille lacus aſphalti, id eſt, bituminis appellatˀ. De quo in Geneſi ita legimus, Vallis ſylueſtris, quæ nũc eſt mare ſalis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei uſq; in hodiernũ diẽ cernuntˀ in litore eius, habentes ſinguli pyramides erectas, id quod oculis meis uidi. Et tantum de iſto mari. A' Galgala tres numerantur leucæ ſimiliter à fonte Eliſæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Quarentanæ ad ciuitatẽ Hai, quã expugnauit Ioſue. Ab Hai ferè una leuca cõtra Aquilonẽ eſt Bethel ciuitas, tuæ olim Luza dicebatˀ in tribu Beniamin, ubi Iacob in oriẽtẽ à facie fratris ſui Eſau fugiẽs dormiuit, & ſuppoſito capiti ſuo lapide, uidit in ſomnis ſcalã ſtantẽ ſup terrã, & cacumine ſuo cœlos tangentẽ: ubi &

Segor

Mare mortuum

Iordanis exinanitio

Aſphaltum

Bethel

ubi & erexit lapidē in titulum, uocauitq; nomen loci illius Bethel. Et hic erāt hi qui dicunt hæc Ieroſolymis facta. Oſtenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulū erectus, unà cū ſepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ. A' Bethel una eſt leuca eundo contra Aquilonem uerſus Rama, quæ Silo dicitur, ad palmam Deboræ uxoris Lapidoth, quæ iudicauit Iſraël, & miſit Barach ad pugnandum contra Siſaram in monte Thabor. A' Bethel per duas leucas non longe à Rama Beniamin, eſt Anatoth uiculus ſacerdotum, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientē & Auſtrū incipit deſertum illud quod eſt inter Ieruſalem & Iericho, quod nūc deſertum Quarentanæ dicitur, & extēditur uſq; ad mare Galilææ, & uſq; ad deſertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. A' Segor ſupra mare mortuum ad unam leucam eſt aſcenſus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latitauit, quum à Saul hoſtili animo quęreretur. Ibi quoq; in circuitu montis fuit hortus Balſami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina Ægypti, in odium ipſius Herodis annuente Antonio, tranſtulit illum in Babylonē Ægypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuū ſunt arbores pulcherrimę, ſed fructus earum quando decerpuntur, intus fauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi ſunt ualde alti, mirabilem pręſeferentes diſpoſitionē: nam habent tam præruptas rupes caſum minantes in ualles ſubiectas, ut uidentibus & tranſeuntibus timorem & terrorē incutiant. A' Iericho quatuor ſunt leucæ contra occidentem, uia quæ ducit Ieroſolymam ad ſiniſtram Quarentanæ, ad caſtrum Adumim, ubi, ſcilicet, ille qui deſcendebat de Ieruſalē in Iericho, incidit in latrones: id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id ab effuſione ſanguinis frequenti nomē accepit. Eſt locus ipſe uiſu horribilis, & periculoſus ualde, nec quiſquam eum audet pertranſire ſine conductu. Ab Adumim una leuca contra occidentē eſt Bahurim de tribu Beniamin, de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid, & eſt caſtrum pulchrum in monte alto ſitum. De Bahurim contra occidentem ad duos iactus arcus eſt Bethania, caſtellum Marthæ & Mariæ, ubi peregrinis adhuc oſtenditur domus Simeonis leproſi, & ſepulchrum Lazari, in quo reſuſcitatus fuit à domino, tectum lapide marmoreo, in quod ego ut reliqui deſcendi. Recedendo à Bethania nō uideri poteſt Ieruſalēm ob interpoſitum montē Oliueti, ſed conſcenſo quodam terræ tumore, uidetur pars quædā ciuitatis unà cum monte Sion.

Silo — *Engaddi* — *Adumim* — *Bahusim* — *Bethania*

Deſcriptio ciuitatis Ieroſolymitanæ.

IEruſalem itaq; ciuitas dei ſummi, de qua dicta ſunt glorioſa, poſita eſt in terra montoſa: montes enim ſunt in circuitu eius, habetq; in circuitu terrā fertilem & bonam, præterquam ad orientem & uerſus Iordanem. Diſtat ab Acone triginta ſex leucis, quæ, ſcilicet, eſt contra Aquilonem: à Sebaſte uero ſiue Samaria diſtat ſedecim leucis: à Sichem octo, & à Nazareth uiginti ſeptem. Et hæc loca omnia ſunt uerſus Aquilonem. A' Ioppe uero diſtat octo leucis

leucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho ſeptẽ uerſus orientem, à Bethleem duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates ſunt ad Auſtrum. Poſita eſt itaque hæc urbs ab Auſtro in latere montis Sion, & ab occidente habet montem Gion, nec eſt hodie ſitus eius mutatus ut aliqui fabulãtur, quum ob locorum munitionem trãsferri nõ poſſit à priſtino ſitu. Eſt quidem nonnihil ampliata in latum, ſed non in longum, quum à patre arcis & montis Sion extendi non poſſit, ſiquidem mons ille ſuperemnet, intra muros tamen ciuitatis concluſus, ampliſſimus, qui per ſe ferè ciuitati fundũ præſtare poſſet: nam initium ſumit à portu aquarũ ſiue fontis Siloæ uerſus orientẽ, & ſuo tractu per meridiem uſq; ad occidentem ferè ſemiciculum deſcribit, rupe prærupta ſemicirculũ hunc cingẽte & conſolidante. Concauitas uero huius ſemicirculi quum uerſus ciuitatem exinanita eſſet, ut non cõmodum fundamentũ caſtro eſſe potuerit, plurimũ negotij priſcis regibus fecit, quouſq; oppleretur. Porrò à parte occidentis ubi iugum montis initium ſumere diximus, ſita eſt turris Dauid in quodam colle ipſius præruptæ rupis, habebatq; à tergo uoraginem quandam quæ uenit à parte Auſtrali montis Sion, & in huius turris angulo ſe reflectẽs gyrabat uerſus orientem, diuidebaturq; in duas ualles profundas, quarum una uergit ad Aquilona, altera ad orientem, alium ſcilicet conſtituentes angulum, oppoſitum illi angulo, cui innititur turris Dauid. Proinde uallis quæ à turri Dauid deſcendebat contra latus Aquilonare montis Sion uſque ad montem Moria, & reflectitur in orientem, ſeparabat montẽ Moria in quo fuit templum, à monte Sion, & totam infeiorem ciuitatẽ, extẽdebaturq; uſq; ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc eſt porta aquarum inter montem Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Auſtrali montis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion, & hæc erat ciuitas Dauid. Verum nũc uorago ipſa tota repleta eſt, relictis tamen ueſtigijs prioris concauitatis. Altera uero uorago ſeu uallis quę ab iſta iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uerſus Aquilonem, faciebatq; foſſam ciuitatis iuxta longitudinem eius uſque ad plagam Aquilonis: & ſuper eam erat intrinſecus rupes eminens, quam Ioſephus Arram appellat, quæ ſuſtinebat murum ciuitatis ſuperpoſitum, cingentem ab occidente ciuitatem uſque ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientẽ uſq; ad portam anguli, quæ in angulo ciuitatis conſtituta erat contra angulũ Aquilonis & orientis: & ibi rurſus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Auſtrum extra aream templi, includens illam & domũ regis atq; portam fontis ſiue aquarum iuxta montem Sion. Et iſte totius ciuitatis erat ambitus. Rupes autem illa ſuper quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens, præſertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connectebatur Aquilonari, ubi & turris, Nebloſa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cuius ruinæ adhuc uiſuntur, unde tota Arabia, Iordanis, mare mortuum, & alia

Mons Sion · *Turris dauid* · *Mons Moria* · *Nebloſa*

plurima loca ſereno cœlo uidet poſſunt. Ab hac rupe ex parte occidentis de-
cliuis pendebat ciuitas, nunc paulatim ſeſe inclinans. & rurſum ſenſim erigens
uſq; ad murum orientalem qui erat ſuper torrentem Cedron, ubi ciuitas ip-
ſa contingebat litus fluminis, habens illic portam, quæ dicebatur porta ſter-
quilinij, eo quòd per eam ſordes ciuitatis defluebant in memoratum torren-
tem. Extra uallem quæ eſt à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & poſt
paſſionem ſuã uorago illa fuit terra repleta, & longo poſt tempore ciuitas mu
ro alio fuit cincta à turri Dauid uſq; ad portam Ephraim, quæ nunc Beati Ste
phani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion,
qui in altum contra occidentem urgebat, ſupereminebat urbi, ſicq; tota ciui-
Mons Moria tas ab iſtis duobus montibus quaſi in decliui pendebat. Mons Moria, in quo
templum domini & palatiũ regis ædificata erant, aliquãtulum altior erat ciui-
tate, ſed per Romanos complanatus fuit mons ille, & miſſus in torrẽtem Ce-
drõ cum omnibus ruinis templi & atriorum, id quod hodie aperte uideri po-
teſt. Area autẽ templi quadrata eſt, habens in longitudine & latitudine iactũ
arcus, & aliquid plus ſpatij, & templum in ea nunc ædificatũ adhæret ferè mu
ro ciuitatis, quum uetus templum longe ab eo diſſitum fuerit, quippe quatu-
or atrijs interpoſitis, nec modo diſtat à muro torrentis Cedron ultra triginta
pedes. Ab area templi contra Aquilonem, quãtus ſcilicet eſt iactus lapidis, eſt
porta uallis quæ ducit in uallem Ioſaphat: & hæc etiam uocatur porta gregis,
quòd per eam introducebantur greges immolandi in templo. Proinde intran
tibus portam uallis ſeu gregis, ad ſiniſtram occurrit piſcina probatica, in qua
Piſcina proba tica Nathinnei lauabant hoſtias, quas tradebant ſacerdotibus in templo offeren-
das, & hæc duas porticus habuiſſe oſtenditur, in quibus ſecundum Ioannem
iacebant infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextram uero oſtenditur alia
piſcina grandis, quæ dicebatur piſcina interior, facta ab Ezechia: nam obtu-
rans ſuperiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxitq; uerſus
occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quam paulo ſupe
rius commemorauimus, introduxit aquas per medium ciuitatis in piſcinam
iſtam, ne populus in obſidione poſitus aquæ penuria laboraret: fontem uero
aquarum Gion, qui non longe diſtabat ab agro fullonis, duxit in ſuperiorem
piſcinam, quæ eſt ſuper natatoria Silohæ. Et hæc quidem Achaz incepit, ſed
non perfecit. De hac piſcina & hoc fonte atq; eius ſitu loquitur Iſaias: Egrede-
re ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris in uia agri fullonis. Dicitur au
tem piſcina ſuperior reſpectu natatoriæ Silohæ, quæ tanquam inferior reci-
pit aquas de fonte Silohæ. Et ne erres in his piſcinis, aduerte quòd prima &
præcipua piſcina in Ieruſalem erat piſcina probatica, duas habens porticus,
quam Solomon fecit pro miniſterio templi. Secunda fuit iuxta illam contra
Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum eſt. Tertia natato-
ria Silohæ, quæ erat ſub monte Oliueti, & ſub monte Sion, prope agrum Ha
keldemah

keldemmach,habebatq; aquam de fonte Silohæ,quam Ezechias quoq; fecit. Quarta erat ſuperior piſcina,de qua dictum eſt,quam Ezechias etiam fecit:Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam ſentire uidentur,quum ciuitas ipſa altior fuerit origine eius, de qua hæc piſcina ſuas hauriebat aquas,nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion. Vallis Ioſaphat cingebat ciuitatem ex parte orientis,ſub monte Oliueti deſcendens: & quamuis adhuc ſit profunda,multum tamen eſt impleta.Romani enim,ut dicit Ioſephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes,inciſis oliuis & alijs arboribus atq; aggeribus inde factis,eam impleuerũt.Sed & poſtea capta ciuitate, Ælius Adrianus iuſſit ruinas atriorum & templi proijci in torrentem Cedron atque complanari montem Moria,& ciuitatem aſpergi ſale,quæ uſq; in hunc diem oculariter uidentur facta. Sepulchrum uirginis glorioſæ oſtenditur in ualle Ioſaphat, nõ in ima eius profunditate,ſed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quàm ſit ipſa uallis, quod ante ſubuerſionem ciuitas extra terram eminebat: nunc uero eſt ſub terra,unà cum eccleſia circum ſepulchrum extructa. Non longe ab hoc oſtenditur alia eccleſia, ubi fuit hortus Gethſemani, quem dominus oraturus ante paſſionem ſuam intrauit, iuxta montem Oliueti cuidam rupi concauæ adhærens, ſub qua diſcipuli ſediſſe memorantur,quum ipſe oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Ioſaphat eſt fons Silohæ, à quo per aquæductum deriuatur aqua in piſcinam ſuperiorem & in natatoriam Silohæ,non ſemper,ſed quando inundat aquis.Porrò ambæ piſcinæ ſunt in pede montis Sion.Suſcipiunt quoque hæ piſcinæ aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur ſub agro fullonis.Iuxta has piſcinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Auſtralem eſt ager Hakeldemach,emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit,deputatus in ſepulturam peregrinorũ.Infra piſcinas iſtas & agrum Hakeldemach contra orientem, fluit torrens Cedron, colliguntúrque in ipſum omnes aquæ,quæ tempore pluuiarum in altiora quæque loca circumadiacentia ab aëre deſcendunt.Nõ longe à ſepulchro uirginis benedictæ auditur ſtrepitus eius ſub terra ad locũ iſtũ properãtis: augeſcit quoq; ex aquis quæ fluũt ex memoratis piſcinis,& defertur in uallem Gehennon,quæ etiam locus Tophet uocatur,ubi eſt fons Rogel,lapis Zoeleth,& ubi Adonias fecit conuiuium,quum regnare inſtituiſſet. Ibi quoque Iſaias ſepultus dicitur,ſerra prius iuxta fontem Silohæ ſectus.Sunt hæc loca amœniſſima,delitijs plena, uiridarijs & hortis conſita,irrigante ea torrente Cedron.Sub hunc locum eſt mons offenſionis,ubi fuit locus ille deteſtabilis,in quo inſani homines traijciebant filios ſuos per ignem,offerentes eos dæmonijs. Et hæc de forinſecis locis ciuitatis Ieroſolymitanæ dicta ſufficiant. Nunc etiam quædam perſtringemus breui ſermone,quæ intra mœnia eiuſdem urbis continentur.Et quidem eccleſiæ ſepulchri dominici principatum concedimus: hæc rotunda eſt, habetq; in

Vallis Ioſaphat

Sepulchrum Mariæ

Gethſemani

HaKeldemach

Cedron

Gehennon

Sepulchrum dominicum

medio aperturam rotundam, ſub qua ſepulchrum dominicum ſub diuo conſiſtit nullo tectum imbricamento. Spelunca ſepulchrum domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmote tecta, intus uero adhuc nuda conſpicitur, ſicut tempore paſſionis fuit. Oſtium quod ducit in hãc ſpeluncam, ſepulchrũ ponitur ad dextrã, hoc eſt, ad parietẽ ſpeluncæ Septentrionalem, factum de marmore griſei coloris, habens in longitudine octo pedes, ſicut & ſpelunca ipſa: nec eſt in crypta illa lumen aliquod cœleſte, ſed lampades aliquæ accenſæ reddunt eam illuſtrem. Et nota quòd ante ſpeluncam dominici ſepulchri eſt alia crypta eiuſdem magnitudinis & figuræ, ſolo pariete intermedio à priori ſegregata, & ad hanc primo deſcenditur, deinde per oſtium intermedij parietis uenitur in ſpeluncam dominici ſepulchri: & oſtium illud fuit clauſum, quando mulieres tempore reſurrectionis dominicæ dicebãt,

Caluariæ locus

Quis nobis reuoluet lapidem ab oſtio monumenti? Mons caluariæ, in quo dominus crucifixus eſt, diſtat à loco ſepulchri centum & octo pedibus, & eſt aſcenſus à ſuperficie pauimenti eccleſiæ ad locum ubi crux rupi infixa fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet ſciſſura, in morte domini facta, A` Caluaria per decem pedes oſtenditur pars columnæ, in qua Chriſtus fuit flagellatus, illuc ex domo Pilati translata. Non longe ab hoc loco deſcenditur per xlviij. gradus ad locum, ubi Helena inuenit crucẽ domini defoſſã. De magnitudine huius urbis ſcribit dominus Iacobus patriarcha Ieroſolymitanus in libro quem de terra ſancta compoſuit in hunc modum:

Ieruſalem deſcriptio

Eſt ſæpe nominata & ſæpius nominanda ciuitas ſecundum omnes eius partes in monte ſublimi ſita, muro ualido undiq; cincta, nec nimia paruitate anguſta, nec magnitudine cuiquam faſtidioſa. A` muro nanq; uſq; ad murum habet diſtantitiam, quantum iacere poteſt arcus, habens inſuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indiſſolubiliter compaginatam, quæ ab uno latere ciuitati eſt pro muro, appellaturq; turris Dauid. Ipſa tamẽ eadem eſt, quæ à quibuſdam Antonina dicitur, habetq; mõtem Sion ab Auſtro, in quo Dauid ſibi habitaculum fecit, in quo etiam cum alijs regibus Iuda ſepultus eſt, & eam appellauit ciuitatem Dauid. Mõs autem Caluariæ, in quo dominus crucifixus eſt, à parte occidentis erat extra murum ciuitatis: ſed Ælius Adrianus ipſam per Titum & & Veſpaſianum omnino deſtructam reparauit, & adeo ampliauit, ut locum crucifixionis & ſepulturæ dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit. Hactenus ille.

Octo portæ

Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quæ erat in latere montis Sion contra occidentem, ubi erat angulus ciuitatis inferioris, oppoſitus turri Dauid, in loco ſcilicet ubi duę uoragines ab una naſcebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientem uergente: ubi & teſtudo facta eſt ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexteram huius teſtudinis Iudas in ſycomoro quadam

laqueo

laqueo ſe ſuſpēdit. Iſta quoq; porta dicebatur porta piſciū,quia per eam erat uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde piſces inferebantur. Dicebatur quoq; porta negotiatorū,quia per eam erat uia in Bethleem,Hebron, Gazā, Aegyptum & Aethiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis iuxta montem Gion,ubi à ſiniſtris ibatur in Hebron,à dextra uero uerſus Ioppen. Et hæc eadem uia poſt modicum interuallum iterum diuidebatur:nam ad ſiniſtrā ducebat in uallem Raphaim ſub caſtro Bethſura uerſus Philiſtijm & Gazam,& inde in Aegyptum atq; Athiopiam,unde negotiatores merces uarias adducebāt. Et ad dextram ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidētem ad mare mediterraneum. Secunda porta ab iſta fuit in eadem parte muri,reſpiciens etiam ad occidētem,& partim ad Aquilonem,uocabaturq; Iebus à Iebuſæis. & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorum exequutio. Vnde & extra eā fuit dominus crucifixus. Huius portæ ueſtigia adhucapparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro,qui includit ſepulchrū domini,reſpondet ei porta eodē nomine appellata,ducēs in Silo & Gabaō. Tertia porta ab iſta, eſt contra aquilonē, uocaturq; porta Ephraim & porta ſancti Stephani,qui extra eam lapidatus fuit:& hæc ducit in Sichē,Samariam,& Galilæā, Quarta ab iſta eſt contra orientem in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron,dicta porta Anguli,quia in angulo ciuitatis ſita erat. Dicta quoque eſt porta Beniamin,quia per eam fuit uia in Anathoch,Bethel,in deſertum & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat contra Auſtrū ab iſta,dicta porta Sterquilinij,quia per eam deferebāt aquæ pluuiales ſordes ciuitatis in torrentem Cedron. Sexta porta ſimiliter reſpiciebat Auſtrum,& poſita erat iuxta torrentem Cedron,dicta porta Gregis,quia per eam introducebantur greges immolandi in templum, eratq; probatica piſcina haud longe ab ea. Dicta quoque fuit porta Vallis,quia per eā duccebat uia in uallē Ioſaphat:& porta fōtis draconis,à fonte illo ſic denominata. Septima erat porta aurea ſuper torrentē quoq; Cedron poſita,& Auſtrum reſpiciens,quæ magis erat porta templi q̄ ciuitatis,quia ducebat per compendium ad montem Oliueti. Octaua quoque poſita fuit ſuper torrentem Cedron uerſus Auſtrum,ſita inter montem Sion & montem templi,dicebaturq; porta Aquarum,quia ducebat ad fōtem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon.

Porta piſciū

Montes circa Hieruſalem.

AB orientali parte ciuitatis eſt mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius ſummitate eſt eccleſia conſtructa,in loco ubi dominus aſcendit in cœlū. Ad auſtrum eſt mons offenſionis,ubi ſcilicet Salomō templum poſuit idolo Moloch. Subter eum eſt locus Tophet ſiue Gehennō. Inter orientem & Auſtrum eſt ager Hakeldemach,habens à tergo montem mediocriter ſublimem, qui eodem appellatur nomine: Porrò ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminatur in montem Gion.

Mons Oliueti

Mons Scādali

Mons Gion

Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, ſed ſenſim decreſcit uerſus portam iudiciariam. Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti eſt mons alius altus, quatuor ſtadijs à Ieruſalem diſtãs, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum conſtruxit, & ubi tempore Machabæorum ædificatum fuit caſtrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ieruſalem, in angulo qui eſt inter occidentem & Septentrionem, *Mons Silo* eſt mons Silo, qui nunc ad ſanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, tabernaculum fœderis, quod fecerat Moſes in deſerto. Hinc *Gabaon* per unam leucam eſt Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte ſita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum miſſis, uenerunt ad Ioſue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. À Ieruſalem decem numerantur leucæ *Emaus* contra occidentem ad caſtellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus eſt à diſcipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. À Ieruſalem duæ ſunt *Bethoron* leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Ioſuæ. À Ieruſalem contra occidentem quatuor ſunt leucæ & dimidia ad Ca*Cariath Iarim* riath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis manſit, poſtquam à Philiſteorum terra fuit reducta. À Cariath Iarim *Lachis* ferè ad occidentem eſt Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obſedit Sennacherib tempore Ezechiæ. De Cariath Iarim ſi duabus leucis cõ*Bethſames* tra Auſtrum procedas, occurrit Bethſames oppidum, ad quod uaccæ duxerũt arcam dei tempore meſſis triticeæ, ubi plurimi mortui ſunt qui arcam dei nu*Ramatha* dam uiderunt. À Ieruſalem decem leucis uerſus occidentem eſt Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, ſita tamen in monte Ephraim. Dicta quoque fuit Aramathia, de qua fuit Ioſeph nobilis decurio, qui ſepulturæ domini interfuit. Hinc quoque Samuel propheta oriundus fuit, ibiq; ſepultus, & uocatur hodie Ramula. À Ramula uer*Ioppe* ſus occidentem tres ſunt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharſis, hoc eſt, ad inſulas maris. Porrò ad Bethleem ciuitatem Dauid ad Auſtrum ſitam, tres ſunt leucæ, in cuius ſiniſtra parte eſt uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoque occurrit ſi parum ad dextram declinet, ſepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra immi*Bethleem* net à Iacob in titulum monumenti extructa: eſt Bethleẽ ſita in colle arto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingreſſum, ubi etiam eſt ciſterna iuxta portam, de qua Dauid bibere deſiderauit, quũ eſſet in præſidio. In extremitate uero orientali ſub rupe quadam, quæ erat iuxta murum ciuitatis, fuit ſecundum morem illius terræ locus pro ſtabulo, habens præſepe in rupe exciſum, ubi mundi ſaluator de uirgine natus & reclinatus fuit, quum locus alius commodior in diuerſorio non eſſet quàm præſepe, in quod mundi creator & redemptor reponeretur. Hic hodie ſacellũ eſt extructũ nobiliſſimũ, ſtratum marmore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri poſ

ſit locus

ſit locus ſacer illo pulchrior,ut etiam Sultanus tentarit hinc aſportare colum/
nas & alia cruſta marmorea quibus parietes nitent,ad decorandum palatium
ſuum Babylonicum:ſed ſerpente ſubito apparente,& terrorem incutiẽte,deſi
ſtere coactus eſt à concepto propoſito. Videntur quoq; iuxta hanc eccleſiã in
dicia quædã monaſterij,in quo lectus & ſepulchrum diui Hieronymi peregri
nis oſtẽditur.Item oſtẽditur locus occiſionis innocentiũ puerorũ,& ſepulchra
Paulæ & Euſtochij,haud lõge ab hac eccleſia. A' Bethleẽ per dimidiã leucã ad
occidentẽ eſt uilla Bezec,ubi captus fuit Adonibezec, & trũcatus ſummitates
manuũ atq; pedũ. Creſcit ibi optimũ uinũ,quo melius in terra illa non inue/ *Bezec*
nitur. A' Bethleem duabus leucis contra collem Achillæ eſt ciuitas Thecua in
monte ſita,de qua fuit Amos propheta,ibidem Ochozia rege Iſraël,occiſus & *Thecua*
ſepultus.Inter Thecuam & Engaddi ad ſiniſtrã cõtra deſertũ Quarentanæ eſt
caſtrũ Herodiũ alto loco ſitũ ab Herode extructũ. A' Theuca duabus leucis.
inter orientẽ & Auſtrũ, eſt Zoph oppidũ iuxta deſertũ, Zipheorum patria, *Herodium*
ubi Dauid uagabundus latuit. Huic contra Auſtrum adiacet deſertũ Maon, *Ziphei*
in quo eſt mons Carmelus,iuxta quem Nabal repulit nuntios Dauid. Nota
eſt hiſtoria. Ab hoc deſerto Maon inter Auſtrum & orientẽ,parũ diſtat mõs
Seir ſiue Idumea,quam terrã filij Iſraël longo tẽpore iuſſi ſunt circuire. Quod *Idumea*
ſi à memorato deſerto contra Auſtrum uadas,occurrit terra Amalech, quam
iuſſus eſt Saul ſubuertere interfectis habitatoribus eius . Ante terram Ama/ *Amalech*
lech cõtra mare mortuum eſt Cadesbarne,locus unde Moſes xij. miſit explo/
ratores. A' Bethleẽ tres ſũt leucæ uerſus Auſtrũ ad collẽ Rama,in qua uidetur *Cadesberne*
tota Arabia uſq; ad montẽ Seir,& omnia loca circa mare mortuum,itemq; lit
tus maris magni à Ioppe uſq; ad Gazam . A' Rama duabus leucis prope uiã
quæ ducit in Hebrõ eſt prædiũ Mamre,ubi habitabat longo tempore Abrã *Rama*
iuxta ilicem. Ab hac ilice per dimidiã leucã uerſus dexterã, eſt Hebron ciuitas *Mamre*
illa uetus , olim Cariath Arbe dicta, in qua regnauit Dauid vij. annis: ſitaq;
fuit in monte : hodie præter magnas ruinas nihil ibi cernitur, ſed ad tres ia/
ctus arcus Auſtrũ uerſus,declinando tamen paululũ ad orientẽ , eſt Hebron
noua extructa in loco ſcilicet ubi ſpelunca duplex , ubi ſepulti ſunt Adam & *Hebron*
Eua, Abraham & Sara , Iſaac & Rebecca , Iacob & Lia., Saraceni circa ſpe/
luncam duplicem,quæ erat in eccleſia cathedrali,ædificauerunt munitionem. *Spelunca duplex*
A' ſpelunca duplici ad occidentem,ad iactum arcus unum,eſt ager Damaſce
nus , ubi plaſmatus dicitur Adam , habetq; argillam rubeam , flexibilem in *Ager Dama/*
modum ceræ , quæ per camelos in magna quantitate in Ægyptum , Æthio/ *ſcenus*
piam,Indiam,& alia loca deportatur . Nam abutuntur ea in uarias ſuperſti/
tiones . Iuxta hunc agrum Damaſcenum , oſtenditur etiam locus ubi Cain
fratrem ſuum Abel occidit . Fabulantur quoque illic Adam & Euam multo
tempore luxiſſe Abel filium ſuum in ſpelunca rupis cuiuſdam, quæ ad Au/
ſtrum patet . Ab Hebron tribus leucis contra Auſtrum eſt Dabir, quæ &

 Dabir

Cariath Sepher, id eſt ciuitas libri ſeu literarũ, de qua Ioſue. Ab Hebron tres numerantur leucæ contra Aquilonem, declinando paululum ad occidentem, ad Nehel Eſcol, id eſt, torrentem Botri, unde exploratores portauerunt palmitẽ uuæ. Ad læuã huius uallis per dimidiã leucã deſcẽdit riuus, in quo Philippus baptizauit eunuchũ Candacis reginæ, haud lõge à Sicelech. A' Nehel Eſcol octo numerantur leucæ uerſus Ieruſalem, ad domum Zachariæ, quam itrauit pregnãs uirgo Maria, ſalutatura Eliſabeth. A domo Zachariæ tres ſũt leucæ uerſus Aquilonem, & itidem tres leucæ à Nicopoli contra Vulturnum, *Nobe* ad Nobe ciuitatẽ ſacerdotũ, quæ nũc Bochonopolis dicitur, i uia quæ Dioſpolim ducit atq; Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladiũ Goliath Gethæi. Hæc de Ieruſalem & locis circumiacentibus dicta ſufficiant.

Ab Acone uerſus Auſtrum iter.

QVatuor ſunt leucæ ab Aconenſi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonem ſitum. A Caipha tres numerantur leu- *Caſtrum peregrinorum* cæ ad caſtrum peregrinorum fratrũ militiæ templi, munitiſſimum quidem, & in corde maris ſitum, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferè inexpugnabile ſit. A' Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli eſt *Fratres Carmelitæ* ſpelunca Eliſei & manſio Eliſei: ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A caſtro peregrinorũ quatuor ſunt leucæ ad Cæſaream Palæſtinæ metropolim, in qua fuit ſedes archiepiſcopalis, quámque Herodes magnus inſtaurauit, & *Cæſarea Palæſtinæ* in honorem Cæſaris Cæſaream appellauit, & in ea Petrus baptizauit Cornelium centurionem. A' Cæſarea nouem leucis contra Auſtrum eſt munitio Arſur, quondam Antipatrida ab Antipatride Herodis magni dicta. Hæc aliquando fuit fratrum de hoſpitali ſancti Ioannis. Ab Arſur quatuor ſunt leucæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & ſub monte Ephraim *Kato* ſita non longe à monte Saron. In hac Saraceni poſuerunt præſidium militum contra caſtrum peregrinorum. A' Kato quatuor leucis contra Auſtrum eſt mons Saron & oppidum Sarona, de quo fit mentio in Actibus apoſto- *Ioppe* lorum. De Arſur octo ſunt leucæ uſque ad Ioppen, & hinc quatuor numerantur uſque in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philiſtinorum: ſed nunc paruum eſt caſale, uocaturq́ue Ybilim in colle ſitum. A' *Geth* Geth duæ ſunt leucæ contra Auſtrum ad Bethſames Iuda. Hinc ſi ad orien- *Bethſames* tem procedas, poſt ſex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fue- *Mons Modin* runt Machabæi, & oſtenditur illic ſepulchrum eorum. A Bethſames contra occidentem, ferè per quatuor leucas haud longe à mari eſt Accaron, e- *Accaron* tiam una de principalioribus ciuitatibus Philiſtinorum. Verum hodie exiguum eſt caſale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor ſunt *Azotus* leucæ uerſus Auſtrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Philiſtinorum ciuitatibus, una leuca à mari diſtans, ſed hodie parua eſt uil- *Lida* la. A' Ioppe duæ ſunt leucæ ad Lidam ſeu Dioſpolim. Hinc quatuor

leucæ

leucæ contra orientem ferè, paululum ad Aquilonem declinando, eſt Lobna, non longe à Lachis quam cepit Ioſue, & quā obſedit Sēnacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, eſt Aceda oppidū, & Maceda, ubi quinq; reges ſe abſconderāt in ſpelunca, de quo in Ioſue. Hinc ſi progrediaris tribus leucis contra orientem, nō longe à Nobe, eſt Sochoth Iudæ, iuxta uallem terebynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. À Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, ſunt tres leucæ uſque in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus ſpatio unius leucæ & dimidiæ aſcenditur per uallem Raphaim, à latere domus Zachariæ, quæ relinquitur ad dextrā euntibus in Ieruſalem. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorſum ad caſtrum munitiſſimum Bethſura nomine, ſitum in latere montis contra Bezeck & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabæorum, & paulo poſt fraudulenter captum ab Antiocho adoleſcēte. Diſtat autē ferè per unam leucam à Ieruſalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Auſtrum eſt Aſcalon, quarta Philiſtinorum ciuitas, ſita in litote maris, & habens formā ſemicircularē, unicum ferè robur & propugnaculum Saracenorū in terra illa. Ab Aſcalone duabus leucis contra Auſtrū eſt Gaza, in litore quoque maris ſita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & tranſit per eam uia in Ægyptum. À Gaza quatuor numerantur leucæ uſq; ad Berſabee, quæ nunc Giblin dicitur, & eſt terminus Iudææ atque terræ promiſſionis contra Auſtrum. In hac manſerunt multo tempore Abraham & Iſaac, ut patet in Geneſi. Diſtat ab Hebron ſicut & Gaza paulo amplius una diæta. Vltra hanc extremitatem terre ſanctæ eſt deſertum illud magnum, quod ad Aegyptum uſque ferè extenditur, in quo aberrauerunt filij Iſraël quadraginta annis. Itaque longitudo terræ ſanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cæſaream Philippi, extēditurq; contra Auſtrum uſq; in Berſabee Iuda, quæ eſt cōtra deſertum, complectens plus minus ue lxvij. leucas. Latitudinem uero eius non adeo exacte obſeruaui. Porrò memorata longitudo decem tantum complectitur tribus. Tribus Iuda ſuperiorem obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur ab Aeygpto uſque in Ieruſalem, diciturq; interuallum illud occupare ſeptem diætas. In latitudine uero incipit à lacu aſphalti, hoc eſt, à mari mortuo, & definit uſque ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipſa tribu Iudæ, nempe quæ eſt iuxta Aegyptum circa mōtana Arabiæ. Beniamitæ ſortiti ſunt poſſeſſionem ſuam à Iordane uſque ad mare magnum in lōgitudine, latitudo uero eius eſt ab Ieruſalē uſq; in Bethel quatuor ferè complectens leucas. Tribus Ephraim ſortem ſuam accepit à Iordane fluuio uſque ad Gaderam, quæ eſt iuxta Ioppen, & ex tranſuerſo uſque ad campum magnum ubi incipit Galilæa. Tribus Manaſſe una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in tranſuerſo quæ eſt latitudo eius, definit in Bethſan. Tribus Iſachar ſecundum longum incipit à Iordane &

Lobna *Aceda* *Sochoth* *Emaus* *Bethſura* *Aſcalon* *Gaza* *Berſabee* *Lōgitudo terræ ſanctæ* *Iuda* *Simeon* *Beniamin* *Ephraim* *Manaſſe* *Iſachar*

dane, & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet Bethſan & montem Thaborinum extremitates. Tribus Zabulon habet Carmelũ & lacum Genezareth extremitates longitudinis, & in latitudine à monte Thabor uerſus Nazareth, quinq; occupat leucas. Tribus Aſer occupat totam terram à Carmelo maris uſq; ad Sidonẽ magnã, in longitudine ſcilicet uiginti leucarum continẽs ſpatium: in latitudine uero extenditur à mari magno uſque Naſon & Aſſor per ſpatium nouem leucarum. Tribus autem Neptalim accepit partes orientales uſq; ad Damaſcũ, Gallilæã ſuperiorẽ á mari Galilææ uſq; ad montem Libani, fonteſq; Iordanis includens, & hæc in longitudine: iuxta latitudinẽ uero tranſit ab aſſor uſq; ad regionem Traconitidis. Tribus Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnũ, ab Auſtro terminata ad Azotum: ab Aquilone ad Doram, habens ſcilicet à tribu Iuda Azotum, Accarõ & Geth: & à Beniamin Iamniam & Ramatha uſq; ad Ioppẽ. Et ut in ſumma dicam, tota terra ſancta à Iordane uſq; ad mare magnum, quæ eſt latitudo eius ab oriente ſcilicet in occidentẽ, nõ uidetur excedere ſedecim leucas. In longitudine uero, quæ ab Aquilone in Auſtrum computatur, à Dan ſcilicet, quæ nũc Belenas ſiue Cæſarea Philippi dicitur, uſq; ad Berſabee, quæ nunc Giblim appellatur, habet circiter ſexaginta quatuor aut ſex leucas. Et hæc de magnitudine, urbibus, fluminibus, & cæteris locis terræ ſanctæ dicta ſufficiant.

Zabulon · *Aſer* · *Neptalim* · *Dan*

De fertilitate terræ ſanctæ & uarijs eius habitatoribus.

HAbet terra ſancta id in ſacris literis præconij, ut reliquas terras in bonitate & fœcunditate excellat, atque longe poſt ſe relinquat, quippe quę melle & lacte exuberare dicitur, per quæ intelliguntur omnia ea quibus opus habet mortalis hæc uita. Eſt ſolum ipſum frumenti feraciſſimũ, quippe quod in cultura ſua minimum laborẽ exigit, & multũ reddit fructũ. Nã id ſæpe oculis meis uidi, duobus tantũ bobus aratrũ inuerti: nec agros ſtercore opus habere quum ſuapte natura terra ipſa pinguis ſit, & in pleriſq; locis hoc externo minime egeat cõdimento: roſas, rutã, fœniculũ, ſaluiã & alias herbas humus ipſa ſpõte producit. Lana quoq; ſuccida ibi creſcit in fruticetis quibuſdã, quorum ſemina ſingulis annis iu terrã ſpargũtur, & ex his cõſurgit caudex quidam, in cuius folliculis lana illa colligitur. Creſcunt quoq; ibi cannæ molles, ex quibus colligitur ſaccarũ. Habent hæ cannæ medullã quãdã humidã in modum ſambuci, quæ in peluim expreſſa atq; in æneis caldarijs decocta, optimum efficitur ſaccarũ. Id tamẽ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, ceraſa, nuces, & alios ſimiles fructus arboreos, ſedè Damaſco illuc deferũtur, qui tamẽ adeo ſolis ardore decocti ſũt, ut diu cõſeruari nequeant. At loco illorũ habent alios fructus, qui etiã per totũ annũ i arboribus cõſeruãtur, ut ſæpe uideas unã arborẽ ſimul flores & fructus maturos geſtare. Ex his faciũt icolę uaria cõdimẽta quibus pultes, carnes, piſces, & alios cibos ſapidiores reddũt. Habẽt poma cetrina magna, ex qbus optima cõficiũt electuaria. Habẽt & alia optima poma & mirabilia

Lana in fruticetis

rabilia, quæ poma paradyſi ab eis uocãtur. Hæc creſcunt in modũ maximi botri, quãtitatem habẽt mediocris cophini, cuius grana ſunt ipſa poma, ita ut nõ raro centũ poma, & aliquãdo plura ſimul conglobata in modum uuarum reperias, quarũ quodq; oui habet magnitudinem, obductũ folliculo ſpiſſo crocei coloris, qui decorticatus dulcẽ & delicatũ relinquit fructũ. Hæc arbor ultra bienniũ nõ durat, ſed areſacta, ex radicibus alios ſurrogat ſurculos. Folia eius adeo longa ſunt, ut ſtaturã hominis erecti ferè excedãt. Latitudo uero tãta eſt ut duo folia hominis corpus cõmode tegere poſſint. Vineæ multæ ſunt in terra ſancta, & plures eſſent, ſi Saracenis uini uſus in uniuerſum uon eſſet interdictus. Hi autem terram illam hodie pro maiori parte ſubiectam tenẽt: & ubi uineas inueniũt eradicãt. Optimũ uinũ quod in ea inuenitur, creſcit circa Bethleẽ in ualle Raphaim, & in Neheleſchol, unde exploratores portauerũt palmitẽ uuarũ ut in Numeris legimus. Circa Sidonẽ quoq; & Anteradũ, itẽq; ſub Libano monte bonũ creſcit uinũ, & ut mihi retulerunt indigenæ Anteradi, colligunt uno anno ab eadẽ uitæ triplex uinũ, hoc eſt: habent uno anno tres uindemias. Nã quũ uitis tempore Martij conſuetos produxerit botros, id ligni quod uacuũ eſt à fructu, reſecatur, & tũc ex relicto palmite in Aprili alius & nouus repullulat ſurculus, ſuos quoq; ſecũ ferens fœtus. Qui & ipſe truncatus, in Maio nouũ producit ramuſculũ, ſerotinis oneratũ uuis. Et hac arte fit, ut primi botri in Auguſto ad maturitatẽ perducti, ſuã uindemiam requirãt. Secundi uero qui in Aprili floruerunt, in Septembri racemantur: & tertij in Octobri. Hinc etiam eſt ut in terra ſancta botros uenales inuenias à die Ioannis baptiſtæ uſq; in diem diui Martini. Habẽtur quoq; in ea terra ficus, malogranata, mel, oleum, pepones, cucumeres, melones, citruli, cucumeres Babylonici, & alij multi fructus his ſimiles. Frumẽtum quoq; ipſum eſt delicatiſſimũ, ut nõ uideatur mihi quòd unquã meliorem comederim panem quàm Ieroſolomis. Porci ſylueſtres, capreoli, lepores, perdices & coturnices abundant in terra ſancta, ſicut & leones atq; urſi. Sed & cameli ibi in maximo habentur numero.

Poma paradiſi | *Tres uno anno uindemiæ*

Qui homines terram ſanctam inhabitent.

SVnt in terra promiſſionis homines ex omni natione quæ ſub cœlo eſt, & uiuit quælibet gens iuxta ritũ ſuum. Et ut uerũ loquar, in noſtrã magnam confuſionem, nulli in ea peiores & moribus corruptiores inueniuntur quàm Chriſtiani, cuius hãc eſſe rationẽ arbitror. Quando aliquis in Hiſpania, Gallia, Germania, Ialia, aut alijs Chriſtianitatis nationibus malefactor deprehenſus fuerit, utpote homicida, latro, fur, inceſtuoſus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea à iudice condignam ſibi irrogari pœnam, fugit & transfretat in terram ſanctam, quaſi hoc contractum abolituros malum, & quum illuc uenerit, non animum ſed locum mutauit, & euenit ſibi id quod ſcriptum eſt: Nunquid Aethiops poteſt mutare pellem ſuam? Tales ſunt hodie in terra ſancta non pauci, qui ſpoliant peregrinos & conterraneos ſuos, ad ſe

Transfugæ Chriſtiani

ad ſe bona fiducia diuertentes, & nihil mali de eis ſuſpicantes: deteſtabilesq́ illi patres deteſtabiliores poſt ſe relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca ſancta, & ſua peſſima uita id efficiunt, ut ſancta dei in magnum ueniant contemptum. Sũt autem præter Chriſtianos in terra promiſſionis & aliæ uariæ gentes, præſertim Saraceni, qui Mahumetum prædicant, & legem eius obſeruant, agnoſcentes etiam Chriſtum ueluti magnum prophetam, de ſpiritu ſancto conceptum, & natum ex uirgine Maria, ſed negãt eum paſſum & mortuum, uerum quum illi placuit, aiunt, aſcendit in cœlum, ſedetq́ ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt ſedere ad ſiniſtram dei, & eum ut dei nuntium ad ſe tantum miſſum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciæ addictiſſimi, ducuntque tot quot paſcere poſſunt uxores, præter id quod Gomorrhaico fœdati uitio. Sunt tamen hoſpitales, & ſatis humani, id quod non ſemel tantum in meipſo ſum expertus. Pro modico miniſterio illis exhibito, copioſam reddunt mercedem. Sunt præterea in hac terra Syriani, qui quidem Chriſtiani ſunt, uerum Latinis nullam ſeruant fidem, miſere & pauperrime uiuunt: auaritiæ ſtudentes, nemini eleemoſynam largiuntur. Ditiſſimus inter eos nõ delicatius uiuit quàm pauperior. Inter Saracenos habitant, & ut plurimum officijs eorum mancipantnr. In habitu à Saracenis ferè nihil differunt, niſi quòd per cingulum laneum ab eis aliquid diſcriminis habent. Græci ſimiliter Chriſtiani ſunt, ſed ſchiſmatici, & à Romanæ eccleſiæ obedientia alieni: ſunt & alijs multis implicati erroribus, faxit deus ne & Latinis multæ irrepſerint ſtultitiæ. Apud Græcos omnes ferè prælati ſunt monachi, magnæq́ abſtinentiæ, & habentur à plebeis hominibus in magna reuerentia & honore. Sunt quoque in hac terra Armeni, Georgiani, Neſtoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldæi, Maronitæ, Aethiopes, Aegyptij, & multæ aliæ gentes, quæ quidem omnes confitentur Chriſtũ, & habent ſuos patriarchas. Quidam ſunt hæretici, & à ſuo hæreſiarcha nomen ſunt ſortiti, ut ſunt Neſtoriani, Iacobitæ & ſimiles. Sunt tamen multi in his ſectis admodum ſimplices, neſcientes quicquam de hæreſibus: Chriſto deuoti, carnem ieiunijs macerantes, atq́ ſimpliciſſimas ueſtes induti, ut etiam longe ſuperent religioſos Romanæ eccleſiæ. Nubiani & Iabeani dicunt ſe ſiue maiores ſuos fidem ſuſcepiſſe à ſancto Matthæo, ab eoque baptizatos, & baptiſmi modum ab illo recepiſſe, quem hodie inuiolabiliter ſeruare contendunt, innitentes huic autoritati, Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Nam quum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. Et hi deuotiores inter orientales habentur. Eſt & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atque Turoniani dicuntur, qui magnam partem terræ ſanctæ impleuerunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus ſupra modum abundant: Certam manſionem nõ habẽt, ſed ubi bona inuenerint paſcua, ibi cum tabernaculis ſuis tantiſper ſubſiſtunt, donec herbis depaſtis, alium

Sacramẽtorũ fides

Syriani

Græci

Nubiani

Madianitæ

alium locũ pro gregibus quærere cogãtur. Sunt homines pugnaciſſimi, & repleuerunt ferè totam Syriam: potiſſimũ occuparũt ripas Iordanis à Libano uſq; ad deſertum Pharan, quum montes qui ultra Iordanẽ ſunt, optima ſuppeditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. Habent arietes & ueruces tam craſſos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus ſufficiat ad eſum. Neſtoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Libani contra Ituream: Maronitæ uero occuparũt regionem quæ eſt circa fontem hortorum à Libano deſcendentem contra Tripolim, dicunturq; habere quadragiuta millia pugnatorum. Porrò circa caſtrum Arachas poſt Tripolim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. His ſociantur Saraceni quos Aſininos uocant, habitantes in montanis uſq; ad caſtrũ Antheradũ, plurima habentes caſtra & oppida, atq; fertiliſſimam occupantes terram. Hi de Perſide dicuntur duxiſſe originem, & in tantum numero ſunt aucti, ut & ipſi quadraginta millia armatorum aſſerantur poſſe producere. Voluerũt ante paucos annos ſeſe Romanæ ſubijcere obedientiæ, ſed per Templarios impediti à ſuo reſilierunt propoſito. Hos Aſininos nullus hactenus Sultanus potuit in ordinem redigere, ſed ipſi ſibi leges & iura condunt, utentes illis ut libet: ſuntq; omnibus adiacentibus nationibus formidini ob ſuã feritatem.

Neſtoriani *Maronitæ* *Aſinini*

Et quum hic orientales attigerim nationes, non inutile uiſum fuit de ijs ampliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi ſunt, qui quũ nihil ſciant, ſcire omnia uelint, aſſerẽtes nullos in his maximis regionibus uſq; ad Indiam inueniri Chriſtianos, ſed perfidum Mahumetũ omnia loca cõſpurcaſſe. Id quod uerum non eſt, ſed ubiq; Chriſtus in mundo ſuos habet cultores, præterquã in Arabia & Ægypto, ubi rari inueniuntur Chriſtiani, ſed omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerũ eſt, omnes Chriſtianos tranſmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldæos, Medos, Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Aſianos, Georgianos, & reliquos orientales populos, non eſſe homines bello aſſuetos: ſed quum à Saracenis, Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarij fiunt, atq; omne permittũt dominium: exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantũ ex ſe eſt cõſeruent: & hinc fit ut regiones illæ quas Chriſtiani inhabitant, Saracenorum eſſe putentur, atq; perfidiæ illorum ſubiacere: quum tamen ibi ferè omnes ſint Chriſtiani, id q̃d ego expertus ſum in Cilicia & Armenia minori quæ parent Tartarorum principi: & tamen ſunt meri Chriſtiani, qui eas inhabitãt regiones, eccleſias frequentantes, miſſas audientes, genua flectentes, atq; deuote orantes: religioſis etiam perſonis magnum exhibentes honorẽ, id quod in meipſo ſum expertus, quum illic aliquantiſper morarer. Præterea eos quos nos damnatos iudicamus eſſe hæreticos, ut ſunt Neſtoriani, Iacobitæ, Maronitæ, Georgiani, & ſimiles, ego plerunq; inueni bonos & ſimplices eſſe homines, ſyncereq; erga deum & homines uiuentes: ſunt magnæ abſti-

Chriſti cultus ubique

nentiæ,& in quadrageſima nec piſces,nec uelum comedunt. Attenti audiũt uerbũ dei: id quod ego uidi in ueſpera Ramiſpalmarũ,quantis cateruis ad concionẽ confluxerint.Habẽt præterea ſuos Archiepiſcopos,Epiſcopos Ab *Neſtoriani* bates,& alios prælatos,præter Neſtorianos, qui loco Papæ habent prælatũ, quẽ Iacelichum uocant,cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Geor *Georgianorũ ſacri ritus* giani habent prælatos,quos Catholicos uocant,qui ſub ſe habent Archiepi ſcopos,Epiſcopos,& alios prælatos,qui optima conuerſatione plebi præeun tes,uerbo pariter & exemplo illos docent:& quamuis munitiſſima inhabitẽt caſtra,atq; magnis polleant diuitijs, induuntur tamen uilibus & ſordidis ue ſtibus,ampliſſimas habẽtibus manicas:exterior enim ueſtis eſt pellicea arie tina,groſſa & rubea, & ſub ea deferunt tunicam griſeam atq; detritã.Supre ma uero ueſtis eſt ſcapulare nigrum,uile & aſpetũ,quaſi ciliciũ. Interfui etiã ſemel in die annuntiationis ſacris eorũ,& aduerti eos eiſdem ferè uti cærimo nijs & precationibus quibus nos in miſſa,niſi ꝙ ſuo,& nõ Romano utuntur *Catholicus* idiomate.Nota quoq; ꝙ Catholicus ipſe, & omnes alij prælati ſunt mona chi,nec quiſquam niſi monachi ad hæc eccelſiaſtica admittuntur officia. Cle rici uero ſeculares & ſacerdotes ferè nullam habent autoritatẽ,nec aliud agũt niſi quod diuina celebrant officia.Ad omnes horas ſignũ faciunt cum tabu la lignea:non enim campanas habent: & tunc nocte ſurgunt ad matutinas preces, excitantq; ſe mutuo,ut omnes conueniant:nec iterum dormitũ eunt poſt illas abſolutas preculas,ſed ſedent in eccleſia docentes populum uſque *Matrimoniũ ſacerdotum* ad auroram.Sacerdotes omnes ſunt uxorati:nec aliquis permittitur exequi ſacerdotis officium,niſi legitimam habeat uxorem.Sabbato duntaxat & die dominico miſſas celebrant: reliquis diebus per hebdomadã amplexibus ua cant.Mortua uero uxore ſacerdos cõtinebit,nec aliam poterit ducere uxorẽ. Et ſi fornicatus aut adulteratus fuerit, ſine ſpe ulla amittit officiũ & eccleſiã. Quòd ſi uxor eius adulterium peepetrauerit,ſacerdos maritus eius aut conti nebit,aut officium & eccleſiam perdet. Vxor uero adulterans naſum perdet: & uir qui cum ea concubuerit caſtrabitur,etiam ſi legitimam habuerit uxorẽ. Id ego ſemel fieri oculis meis uidi. Mortuo uero ſacerdote, uxor eius relicta continebit:& ſi aliud præſumpſerit inire matrimoniũ,comburetᷣ:ſin meretri cari libuerit,nil mali patietur,& id ſæpe adud illos euenire ſolet. Et hæc mihi uidetur potiſſima cauſa eſſe,ꝙ tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam uxores talium continere nolentes,meretrices efficiuntur. Fures cõmittentes furta non admodũ nociua,& alij malefactores qui mortẽ non cõmeruerunt, caſtrantur,ne filios generent paternorum morum imitatores.Id ſcio, quum eſſem apud regẽ Armeniç,habuit regina plures quàm ſexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus ſuis libenter audit uerbum dei: quibus etiam ſingulis diebus hora tertia illud à monachis,quos Vetrapethe uocãt,deuote ex ſacris libris proponitᷣ,utentibus expoſitione Ioannis Chry ſoſtomi.

ſoſtomi,Gregorij Nazanzeni,atq; Cyrilli,quē ipſi Kyrillum proferunt. Deuoti & morigerati ſunt in eccleſia,nec facile ullum ibi uideas diſſolutū aut indiſciplinatum.Quū Epiſcopus ſacrū facit,habet aſtantes ſuos miniſtros,puta diaconū,ſubdiaconū & acoluthū,& cum magna grauitate cærimonias ſolitas celebrat.

Deſcriptio Ægypti,

LVſtrata itaq; Armenia ſeceſſi in Cappadociā, & hinc pertexi ad Seleuciam,à qua traieci in Cyprum,à Cypro nauigio ueni Tyrum,& rurſum à Tyro ſoluēs per litus Palæſtinæ deſcendi uſq; ad oſtia Nili. Ibi uidi Pharmam ciuitatē munitā quidem & egregie extructam ,ſed hominibus uacuā: nam ſerpentibus cedere coacti ſunt. Ab hoc loco uiginti numerant leucæ ad Taphium: hæc eſt Taphnis, de qua in pſalmo: Fecit prodigia ſua in campo Thaphneos:Hæc poſita eſt in terra Geſſen,de qua in Geneſi multa ſcribūt. Fuit olim urbs inſignis, ſed noſtro æuo deſtructa eſt. A' Taphni uſque ad Memphim,quā nunc Damiatam eſſe putāt,quindecim ſunt leucæ,diſtatq; duabus à mari leucis,in ruinis penitus iacens,niſi q nō longe à ſitu ſuo uilla eſt extructa propter naues in ea collocandas atq; merces colligēdas. Abūdat is locus ęque ut Taphnis frumēto, fructibus,& omnibus fere bonis, quibus homo ueſci poteſt. Deriuat à Nilo riuus unus uerſus Taphnim,& hinc uerſus Pharmam fluens primū uerſus terram ſanctam conſtituens portum. Alterum uero portū efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damiata mare ingrediens. Tertius portus eſt in Alexandria,ubi,ſcilicet,maior pars Nili labitur in mare,diſtatq; à Pharma, ubi primus Nili riuus mare intrat, centū uiginti milliaribus: & hæc eſt longitudo Ægypti iuxta mare. Ab Alexandria uero uſq; in Babyloniā numerantur etiā centū uiginti milliaria,aſcēdendo cōtra Nili curſum. Porrò à Pharma eundo per Taphium & Damiatam centū computantur milliaria uſq; ad Babyloniā , ſiue Cayrū ,etiam ad uerſus fluuiū nauigando. A' Babylonia uero uſq; ad Syenē,quæ uerſus Auſtrum ultima eſt pars Ægypti,ſunt milliaria circiter ducenta quadraginta:& ibi incipit Aethiopia,quæ hodie Nubia dicit:& eſt tota Chriſtiana,ubi beatus Matthæus prædicaſſe dicitur. Huius Aethiopiæ regē captiuū uidi in Babylonia. Aſcendens autē à Damiata per Nili fluuiū ueni in Abdelā, ac deindein Mauſotā,ubi Nilus ſcinditur in duo,uoluiturq; riuus minor ad fretū quod eſt iuxta Pharmā.& ex illo intrat mare. Rurſus iuxta uillā Semmath eſt alia Nili ſciſſio, labiturq; is abſciſus riuus iuxta uillam quæ Phatures dicitur,in mare:ſed non eſt nauigabilis, ut alij iam memorati riui ſunt. Item à Semmath aſcēdendo,priuſquam uenias ad Phyton & Ramaſſen,ſeparatur à Nilo quartus riuus,intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur:& ea Nili diuiſione uſq; ad uillas Phyton & Ramaſſen ſunt quinq; leucæ,ponuntur hæ uillæ altrinſecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur milliaria ad locū qui Delta nomínatur, ubi,ſcilicet Nilus in duos riuos diuiſus totā fe

Pharma *Damiata* *Diuiſio Nili* *Syene* *Nubia*

 rè Aegyptum

rè Aegyptū facit inſulam in modum Δ literæ triangulariter figuratū, proce
ditq́; maior aquarū uis ad Alexandriā, & minor ad Damiatā. A' Delta uſq;
Heliopolim tria numerāt' milliaria, ubi & alius riuus à Nilo ſegregat', & de
fertur ad ciuitatē Peluſij, & inde fluens per deſertum uerſus terram ſanctam
iuxta ciuitatē Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ ſunt diętæ uſq; ad Ragazā:
uel Gazaram & Berſabee. Hic riuus uocatur proprie in ſcriptura riuus Aegy
pti, terminaturq́; ad ipſam ſors tribus Iudæ. Quidam uocāt eum Binocoru/
Heliopolis lam, alij Syron Aegypti: & nō eſt nauigabilis. Heliopolis eſt uilla opulenta,
ſed nō munita, ſicut nec alius quiſpiā locus per totam Aegyptū eſt mutatus,
præter Alexandriam & Babyloniā. Hinc ſeptem numerantur leucæ uſq; ad
Babylonia Babyloniam. Hæc ciuitas eſt ſupra modum magna, in litore Nili ſita, tran/
Aegypti ſitq́; per medium eius riuus aquarū à Nilo excurrens, & rurſum in eū ruens.
A' Babylonia duabus leucis diſtāt pyramides quædam triangulares & inſi
gniter magnæ. Et hinc duæ ſunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeo/
Thebais rū. Huic quoq; adiacet deſertū Thebaïdos, in quo olim fuit magnus nume/
rus monachorum. Et nota ꝙ à Babylonia uſq; ad Syenen per milliaria c c
Situs Aegypti x x x Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit alueo. Ter
ra Aegypti ferè eſt inacceſſibilis: nam ab occidente habet mare magnū, con/
tra Aphricam eſt deſertum Libyæ & Philenorū: ab Auſtro eſt deſertū Ae/
thiopiæ, & ab oriente deſertū Thebaidos uſq; ad mare Rubrum. Tranſitus
illius deſerti eſt triū dierū, donec ueniatur ad locū qui Beronice uocat': & eſt
portus Aegypti in litore maris Rubri ad Indiam ducēs. Porrò contra Vul/
turnū & ſeptentrionē habet Aegyptus deſertum magnū uſq; ad terram ſan
ctam, in quo filij Iſraël ab Aegypto fugiētes XL. annis morati ſunt. Floruit
Chriſtus olim in Aegypto cultus ante tempora noſtra Aegyptus mirū in modum Chriſtiana religione, mul/
ta millia habens monachorū, multa cœnobia, & plures eccleſias. Vnde dixe/
runt mihi Saraceni, quòd in ſola Babylonia & Cayro (ſunt enim duæ urbes
ſed in unā coniunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur eccleſiæ. Habet
uillas fermè infinitas, & populum ſine numero. Dominātur hodie in ea Sa/
raceni. Inter Heliopolim & Babyloniam oſtenduntur loca, in quibus bea/
ta uirgo manſit cum puero Ieſu & marito Ioſeph, quum à facie Herodis fu
Hortus balſami giſſet è Iudæa. Eſt etiā ibi hortus balſami, qui irrigatur à fonte paruo, uber/
rime tamen fluente, in quo aiunt beatam uirginem puerum Ieſum lauiſſe,
ob id habetur fons ille in ueneratione nedum à Chriſtianis uerum & à Sa/
racenis. Modum colligendi balſamum hunc mihi Saraceni oſtenderunt.
Carpebant folium unum à ſtipite (adhærent enim folia ſtipiti) & contra ra/
dium ſolis illud diſcerpentes, guttam lucidiſſimam, & ſupra modum odori/
feram elicuerunt: & is eſt uerus liquor balſami: qui in phialas uitreas colligi
tur, & ad diuerſas mundi partes mittitur: tametſi raro ſine mixtura ad re/
giones noſtras perueniat. Aiunt etiam, ſi folium illud contra radium ſolis
non fran/

non frangeretur,minime ſuccum illum ſtillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem,quum fons prior non ſufficiat ad irrigationẽ totius horti,ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ ſufficere poſſit ad illius humectationem.

FINIS.

AD LECTOREM PRAEFATIO.

PRæter Quintum Curtium, qui geſta conſcripſit Alexandri Magni, & paſſagia quædam terræ ſanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uarijs illis atque multis prouincijs, quas habet oriens, præſertim Indicus, nos certiores redderent:& tamen interim ſemper fuerunt uiri quidam ſtudioſi, qui Aſiani orbis uiſendi gratia haud cunctãter pericula corporis atq; rerũ iacturas ſubire contenderũt:& proculdubio plurimarũ orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, ſi ſaluus illis in patriam contigiſſet reditus. Nunc autem quum tam multa peregrinantibus in illis regionibus ſint ſubeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones,& alij ferociſſimi homines,uerum & beſtię immanes,deſerta ampliſſima,ſqualentia & arentia,quæq; neq; hominibus,neq; iumentis quicquam pabuli afferre poterunt,maria illa ſabuloſa,ut uocãt,quæ interdum peragranda ſunt, aquæ mortiferæ,mare tempeſtuoſum,calores intolerabiles,frigora acerba,& alia innumera pericula:quot putas Aſia nobis incolumes reſtituit,quos in eã Europa ueluti exploratores miſit?& ſi quoſdam reſtituit,hi uel itineris labore atque periculorum ſufferentia adeo exanimati ſunt, ut nõ curarint explorata ſtylo excipere:aut ſi annotarunt ea quæ uiderunt & experti ſunt, uernaculo uſi ſunt idiomate,id quod fecit Vartomannus ,Benedetto Bordone,ut uulgaris libri uulgari utar titulo , Marcus Paulus Venetus, & alij quidã Itali atq; Hiſpani,quorũ ſcripta adhuc in tenebris eſſent,ſicut & aliqua ſũt,niſi boni quidam uiri ea in latinũ uertiſſent,atq; omnibus legẽda exhibuiſſent. Et utinam Marcus iſte Venetus commodiorẽ nactus fuiſſet interpretẽ,aut ipſe librum ſuum latine ſcripſiſſet, qui latine ſciuit id quod in loco quodam ſubindicat:ſed multis conciuibus ſuis Venetis gratificari maluit, quàm paucis latine doctis. Natus eſt hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clariſſimo,qui quũ per tres aut quatuor annos luſtraſſet partes orientales, comitẽ habens fratrem genuinum,Matthæum,ſcilicet Paulum domum rediens filium Marcum ſecum ducens,denuo in Indiam conceſſit,manſitq; multis annis apud magnum Cham Cublai,aulicus illius factus. Hiſtoria illius profectionis atq; reditus deſcribitur in primis decem primi libri capitibus:& hæc tibi lector cauſam reddent,quomodo Marcus huius libri conſcriptor,tot potuerit perluſtrare prouincias.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus, & Matthæus Paulus fratres in orientem conceſſerint. Cap. I.

BALDVINO principe inclyto regni Conſtantinopolitani ſceptra tenente, anno, ſcilicet ab incarnatione domini M. CCLXIX. duo uiri nobiles & prudentes è clariſſima Paulina familia nati, ciues Veneti, nauē uarijs onerantes mercibus, cōmuni cōſenſu Venetijs ſoluētes, proſpero uento, & deo ducatū felicem præſtante, ſulcarunt mare mediterraneum, & per anguſtas Boſphori fauces contendentes, Conſtantinopolim ꝑuenerunt: ubi quū paucis quieuiſſent diebus, iterū uelis uentum dantes traiecerunt pontū Euxinum, appuleruntq́ ad portū ciuitatis Armeniæ, quæ Soldadia appellatur: & præparantes iocalia pretioſa, curiam cuiuſdam regis magni Tartarorū, Barka dicti, ingreſſi, illi obtulerunt quicquid optimū habebant. Ille uero gratiſſima & libere oblata munera nō aſpernās uiciſſim placido illos ſuſcipiens uultu, multo maiora tribuit quàm illi cōtulerunt. Per annū autē cum illo cōmorantes rege, Venetias redire ſatagerūt. Et quū id molirentur, ſubito inter regē Barka, & alium quempiā Tartaricū regē Allau nomine, lis oboritur cruenta: & aliquādiu inter ſe cōfligentes, exercitu Barkæ deuicto, ſors regi Allau uictoriā conceſſit: ſicq́ memorati fratres bellorū ſæuiente tumultu præpediti, uaria captant conſilia, quā eligāt uiam, per quā uitę ſublato diſcrimine, in patriā reuertantur: tandēq́ iudicāt per uarias itinerū ambages circuire regnum Barka, & furentiū euadere manus: & id tentantes ꝑuenerūt ad ciuitatē quandam Guthacā nomine, à qua ultra ꝓgreſſi Tigrim traijciunt, & XVII. dietas facientes in deſerto quodā magno, in quo neq; habitatores, neq; oppida inueniūtur, ad Bocharā ciuitatē Perſidis inſignē profecti ſunt, præſidente illi Barach rege: ibiq́ annis tribus manſerunt.

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorum. Cap. II.

EO tempore uir quidam grauis & inſignis à rege Allau ad maximū Tartarorū regem deſtinatus, Bocharā ꝑnoctaturus uenit, & illic præfatos uiros inueniens, qui iam linguā Tartaricā erant edocti, ſupra modū hilaris efficitur, cogitatq́ quomodo ꝑſuadeat, ut ſecum ducat hos occidētales uiros, inter Latinos natos, ad præſentiā maximi Tartarorū imperatoris, ſciens ſe illi in hoc gratificaturū, & nihilominus uiros debito ſuſcipiēdos honore, & largis donādos muneribus, potiſſimū quū iā ex multiplici colloq̃o gratiſſimos ipſorū exploraſſet mores. Viri igitur illi aduertētes ſe nō facile & abſq; periculo poſſe domū reuerti, inito cōſilio memorato adhærent ambaſiatori, iterq́ cū illo

cũ illo ſuſcipiunt ad Tartarorũ imperatorẽ,comites habentes quoſdam alios Chriſtianos,quos ſecũ è Venetijs duxerãt,& ſoluentes à loco Bochara, poſt multos tranſactos menſes ꝑueniũt ad maximũ omniũ Tartarorũ regẽ Cublai uocatũ,quem etiã magnũ Cham appellant,hoc eſt,magnũ regem regũ. Porrò ꝙ tam ꝓlixũ tempus inſumpſerũt,donec ad magnũ uenirẽt Cham, aliud in cauſa nõ fuit,quã ꝙ in frigidiſſimis regionibus Aquilonẽ uerſus niues plurimas,& aquarũ inundationes inuenerunt,quæ uiã illis præcluſerũt.

Quanta humanitate à magno Cham ſuſcepti ſint. Cap. III.

ADducti igit̃ ante conſpectũ magni imꝑatoris Cham,ꝑbenigne ab eo ſuſcepti ſunt. Interrogauit aũt eos de multis,utpote de regionibus occidentalibus,de imperatore Ro. atq; alijs regibus & principibus, qualiter ſeſe gererent in regimine & rebus bellicis,quo pacto pax,iuſtitia & concordia inter eos cõſtaret,itẽ quales mores & uiuendi ritus eſſent apud Latinos,& præſertim qualis eſſet noſtra chriſtiana religio,qualiſq; Papa ſummus illius moderator. Et ad hæc memorati uiri ſingillatim reſpondẽtes,eò imperatorẽ ſuis deduxerũt uerbis,ut libenter illis auſcultaret,& ſæpe ad ſe introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. IIII.

QVadam itaq; die magnus Cham cũ regni ſui principibus inito cõſilio, rogat Latinos, ut nomine ſuo ad Papã proficiſcentes,unà cũ barone quodã Gogaca nomine,uiro aulico & optimo,atq; apud illũ agant,ut centũ uiros ſapiẽtes, & in lege Chriſtiana doctos ad ſe dirigat,qui ſapiẽtibus ſuis oſtendere poſſint Chriſtianorũ fidẽ cæteris omnibus ſectis pręferendã,atq; unicã ſalutis eſſe uiã,quodq; dij Tartarorũ eſſent dęmões,qui oriẽtalibus in ſui cultura impoſuiſſent:nã quũ is imꝑator multa audiſſet de fide catholica, & interim aduerteret,quàm mordicus ſui ſapiẽtes conarent̃ ſuã defendere fidem,in ambiguo poſitus neſciebat cui tutò animũ ſuũ inclinaret, quãq; ut uerã amplexaret̃ uiã. Illi itaq; debitã regiæ maieſtati exhibentes reuerentiã, pollicẽtur ſe cõmiſſa fideliter executuros,& literas quas ab eo Ro.Pont. offerẽdas accepint,præſentaturos. Ipſe uero tabulã aureã ſigno regali ſculptã & inſignitã,iuxta imperij ſui cõſuetudinẽ illis tradi iubet, quã cõmeatus loco ſecũ per totũ eius imperiũ deferentes ubiq; à prouinciarũ & ciuitatũ rectoribus per loca diſcriminoſa ſalui deducerẽtur atq; expẽſas ab eiſdẽ recipent,& quacunq; tandẽ re opus in itinere haberẽt,illis imperatoris noĩe ſuppeditaretur. Rogabat quoq; eos imperator,ut nonnihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicũ ſepulchrũ Ieroſolymis ardebat,ſibi in reditu deferrent,credens ſibi illud nõ parũ profuturũ,ſi Chriſtus mũdi eſſet ſaluator. Illi igitur imperatori ualedicentes arripiunt iter,literas & aureã tabulam ſecũ deferentes. Quumq; xx. dię̃tas equitãdo peregiſſent,Gogacal,qui illis ab imperatore aſſociatus erat,grauiter ægrotare cœpit. Vnde conſilio inito eo illic relicto, ipſi cœptũ proſequunt̃ iter,ubiq; ob imperatoris ſignũ humaniter ſuſcepti. Pluribus ta

men in locis ob fluminum inundationes pedem ſiſtere coacti ſunt, ut etiam tres annos citro ultroq; abſumpſerint, priuſquam ad portum ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. A' Galza rectà ad Anconem tendunt anno, ſcilicet domini, M. C C L X X I I. menſe Aprili.

Quomodo ſummi Pontificis expectarint creationẽ. Cap. V.

INgreſſi autem urbem Anconam audierunt dominum Clementẽ Papã quartum nuper defunctum, aliumq; neminem in locũ eius ſurrogatũ: de quo non parũ contriſtati ſunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam ſedis apoſtolicæ, dominus. ſcilicet, Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in cõmiſſis habuerunt, exponentes, indicabãt quomodo à magno Cham miſſi fuiſſent. Ille uero conſulebat, ut noui Põtificis expectarẽt creationem. Abeuntes itaq; interim Venetias ſuos inuiſuri, & illic quouſq; alius inſtitueretur Pontifex manſuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem ſuam extremũ clauſiſſe diem, quippe quã in receſſu ſuo prægnantẽ reliquerat, filium uero Marcũ nomine, qui iã annos ætatis X V. habebat, atq; poſtea hunc librum conſcripſit, ſanum & incolumẽ inuenit. Porrò electio Ro. Pontificis ad duos uſq; annos eſt protracta.

Qualiter regreſſi ſint ad regem Tartarorum. Gap. VI.

ANnis duobus poſtq; redierunt in patriã elapſis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorũ turbationẽ, quem ipſorum reditũ ſciebant expectare, reuertuntur Anconã ad legatum, ſecum ducentes Marcũ filium, longi itineris futurũ comitem. Acceptiſq; à legato literis, quas Tartarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quę ſidem concernunt catholicam, abire iterum in orientem diſponunt: illiſq; paululum ab Ancona digreſſis, nũtij ueniũt à Cardinalibus ad legatũ, indicãtes illi ſe in ſummũ electum Pontificẽ, poſtea Gregoriũ dictum. Quo audito illico miſſis nuntijs Venetus reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorũ offerrẽt ſummo principi, quibus & duos adiũxit fratres prædicatores, uiros probitate & literatura conſpicuos, quorũ unus Nicolaus, alius uero Guilhelmus Tripolitanus uocabat̃, qui tunc Anconæ moram trahebant. Abeuntes itaq; unà uenerũt ad Glaciã portũ maris in Armenia. Et quoniã Sultanus Babyloniæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaſerat, cœperũt memorati fratres ſibi timere, atq; uiarũ uolentes uitare diſcrimina & guerrarũ pericula, cum magiſtro tẽpli in Armenia manſerunt: nã nõ ſemel in mortis periculum inciderunt. Nuntij uero Veneti omni ſeſe periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorũ imperatorẽ in ciuitatẽ quæ Clemeniſu appellat̃, peruenerunt: nam iter eorũ hyemali tpe ꝑpter niues & frigora atq; aquarũ inundationes ſępe ad longũ tẽpus impediebat̃. Porrò rex Cublai audiens eos aduẽtantes q adhuc lõgiſſime aberant, per quadraginta diętas nuntios illis obuiam miſit, qui eos conducerẽt, & neceſſaria quæq; pro itinere ſuppeditarent.

Quomodo

Quomodo Veneti à Tartarorũ imperatore ſuſcepti ſunt. Cap. VII.

REgis itaq; curiam adeuntes,& ante conſpectum eius ducti,prociderunt coram eo in faciẽ,reuerentiã cõſuetam exhibẽtes. A' quo humaniter ſuſcepti iubent ſurgere,& qualiter uaria uiarũ penetrarint diſcrimina, quidq; cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cuncta ordine exponunt,& allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus fidelem illorum cõmendauit ſolicitudinẽ. Oleum quoq; de lampade dominici ſepulchri allatũ & oblatũ accepit ab illis, & cũ honore reponi iuſſit. Et quũ intellexiſſet Marcũ Nicolai eſſe filiũ, blanda facie illum ſuſcepit, omnesq; tres illos, patrẽ & filiũ, atq; patruũ tali dignatione proſecutus eſt, ut ab omnibus aulicis deinceps ſuſpicerent, & in honore haberent.

M. Paulus quàm gratus factus ſit Tartarorũ imperatori. Cap. VIII.

MArcus itaq; breui tempore in aula magni Cham Tartarorũ addiſcens mores, atq; quatuor uarias gẽtis illius linguas edoctus, quas nedũ legere, uerũ & ſcribere didicit, omnibus charus effectus eſt, & in primis imperatori: qui ut hominis prudentiam magis conſpicuã redderet, negotium illi commiſit in longinqua expediendum regione, ad quam ſex menſium ſpatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus ſe gerens, non ſine laude & principis gratia, quæ in mandatis acceperat tranſegit. Et ſciens imperatorẽ oblectari nouitatibus, diligẽter ſcrutatus eſt in regionibus quas pertranſiuit. conſuetudines & mores hominum, conditiones & naturas animalium, atq; harũ rerum ueridica relatione mirum in modum ſibi deuinxit regem, ut etiã rex in magnis obeundis regni negotijs hoc uteretur per XVII. annos uiro, mittens illum ad diuerſas latiſſimi imperij ſui terras. Is uero præter id quòd regis exequebatur cauſas, etiam terrarum obſeruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum conſiderabat ſitus, & quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens, tandem nobis occidentalibus patefecit, id quod ſecundus liber explicat.

Quomodo Veneti poſt aliquot annos obtenta licentia redire diſpoſuerint. Cap, IX.

MOrantes autẽ aliquanto tempore Veneti apud magnũ Cham, patriæ uiſendæ accenſi deſiderio, à rege abeundi licentiã petũt. Is uero eorum oblectatus præſentia, difficile ad id inclinari potuit. Accidit tamen interea ut rex Indorũ Argõ nomine, tres inſignes uiros mitteret ad curiã magni Cublai, quorũ nomina fuerunt Culatai, Ribuſca & Coila, qui agerẽt cũ eo, ut aliquã ex proſapia ſua ei traderet in uxorẽ: nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua, in teſtamento reliquerat, & maritũ adiurauerat, ne ab alia quàm à ſua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obſequutus petitioni, puellam quandam XVII. annorum nomine Gogatim. è ſtemmare ſuo prognatã illis aſſociat, inq; uxorẽ Argonis conſecrat. Nuntij uero

quum

quum reginam abducturi eſſent,& aduertiſſent Venetos patriam ſuam ſiti re,rogabāt Cublai regem,ut pro honore regis Argonis hos ſecum abire per mitteret,qui nouam reginam in Indiam conducerent,& inde ad loca ſua re uerterentur. Ille procerum inſtantia & petitione deuictus,etiam inuitus Venetos abire permiſit.

Quomodo Venetias redierint, Cap. x.

SOluentes itaq; à Cublai aula,quatuordecim paratas naues,& ſufficienti commeatu oneratas,quarum quælibet quatuor malos atq; totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali charactere inſignitas,quas per omne imperiū ſuum, & per tam multas prouincia præfectis oſtenderent,à quibus ſecurum conductum,uictualia,& alia neceſſaria perciperent. Adiunxit quoq; illis ambaſiatores aliquos ad ſummum Pontificem,& ad reliquos quoſdam Chriſtianos reges. Et nauigio hinc diſceden tes,poſt tres menſes uenerūt ad inſulam quandam Iana nomine,& inde per Indicum uagantes mare,poſt multū temporis ueniunt ad regis Argonis pa latium,allatamq; illi præſentant puellam. At ille filio ſuo hanc tradidit uxorem. Plurimi autem deſiderati ſunt ex his ſexcentis uiris, quos pro adducen da puella rex ad tartarum miſit,qui in itinere eundo & redeundo ſpiritū exhalarunt. Porrò Veneti cū ambaſiatoribus hinc recedentes.ab alio uicerege,qui regno pueri loco præerat,Acata nomine,alias duas aureas & cōmendatitias tabulas more gentis illius acceperunt, atq; ſalui cū honore ex regno illo deducti ſunt,& poſt multum temporis multis exantlatis laboribus,protegente domino Conſtantinopolim perueniunt, atq; inde cū diuitijs & honorifico comitatu incolumes Venetias redierunt,anno,ſcilicet.domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto,gratias agētes deo,qui eos de periculis multis liberatos ſaluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri breuiter & ſummate annotare libuit, ut lectori cōſtet,quomodo,& qua occaſione Marcus Paulus Venetus huius libri compilator,hæc quæ ſequuntur omnia ineuſtigare potuerit.

De Armenia minori, Cap. xI.

PRæmiſſa generali itinerum noſtrorum deſcriptione,nunc ad particularia deſcendētes,ſingulas regiones quas perambulando luſtrauimus,denuo reuiſentes,quid in eis uiderimus & experti ſimus annotaturi. Igitur Armenia minor quam primo intrauimus,iuſtitiæ cōſeruatione,& bona gubernatione conſiſtit. Habet regnum ipſum ciuitates multas & plurima oppida: ſolum quoq; ipſum fœcundū eſt,& terra nullius rei neceſſariæ indiga: uenationes beſtiarū & auiū illi non deſunt:aër quoq; ipſe nulla corruptione infectus,omnibus gratū præſtat ſpiraculū. Incolę uero regionis illius,q olim ſtrenui fuere bellatores,nūc otio torpētes molles & effœminati effecti,potationibus & luxui uacāt. Eſt ciuitas quędā in hoc regno, iuxta mare ſita,Glacia nomine,optimū habēs portū,quò plurimi cōueniūt mercatores ex uarijs regionibus,

Glacia

nibus,etiam à Venetijs & Ianua propter uarias merces quę illuc deferuntur, præſertim aromata diuerſarũ ſpecierum, aliaſq; pretioſas quaſdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nã eſt is locus ueluti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ, Cap. XII.

TVrcia prouincia collectæ gentis,continet populos ex Græcis, Armenis, & Turcis. Habent Turcæ linguam propriam,ſub lege deteſtabilis Mahumeti uiuentes. Sunt homines indocti,rudes & agreſtes,in mõtibus & uallibus habitantes, atq; paſcuoſa loca cæteris præeligentes: nam habent greges magnos iumentorum atq; porcorũ: habent & mulos, ſed illi in magno ſunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppida poſſident, operamq; ſuam in ſericum collocant. Habent autem ciuitates multas, inter quas præcipuæ ſunt Gomo, Cæſarea & Sebaſte, ubi beatus Baſilius martyrium pro Chriſto ſuſcepit, unũq; ex Tartarorũ regibus dominũ agnoſcunt.

De Armenia maiori, Cap. XIII.

ARmenia maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates multas habet atq; oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, fitq; ibi buchiranns optimus. Scaturiunt quoq; ibi aquæ feruentes, corporibus humanis abluendis & medendis ſaniſſimæ. Aliæ uero inſigniores poſt metropolim ciuitates ſũt Argyron & Darzirim. Æſtiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertunt cũ gregibus & armentis, uberioris paſcuæ gratia illecti. Et rurſum hyemali tempore ob niuiũ inundantiam ad tempus ſecedunt. In montibus huius Armeniæ remanſit arca Noæ Habet hæc regio ab oriente confinem prouinciam Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inuenitur, de quo liquor oleo ſimilis ſcaturit, ad condimentum quidem cibi inutilis, lampadibus uero cõcinnandis & nutriendis, alijſq; rebus inungendis cõmodiſſimus: unde uicinæ quæq; nationes cõcurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis haurire cõtendunt: tam enim indeſinẽter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ, in alias abducantur regiones. *Fons olei*

De prouincia Zorzania, Cap, XIIII.

ZOrzaniæ prouincia Tartarorum regi tributa offert, eumq; dominum ſuum agnoſcit. Sunt autem Zorzanij homines pulchri, in armis ſtrenui, atq; in arte ſagittaria periti. Sunt etiam Chriſtiani Græcorum obſeruantes ritum. Capillos nutriunt breues, ut clerici occidentales. Eſt prouincia eorum aditu difficilis, præſertim ab oriente: illic enim arctiſſima eſt uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes, per quam quatuor leucarũ ſpatio eundum eſt, donec in prouinciã ueniat. Vnde pauci homines ibi magnũ exercitũ ab ingreſſu arcere poſſunt. Habẽt incolæ multas ciuitates & caſtra, abundantq; ſerico, de quo pulcherrimos holoſericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt, alij uero mercimonijs diſtrahendis,

diſtrahendis. Terra ipſa ſatis fertilis eſt: id mirabile aiunt in hac terra reperiri. Eſt lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus mare † Chelucelam, in gyro habens circiter ſexcenta milliaria, qui per totũ anni ſpatium nullos mittit piſces præterquam per quadrageſimam uſq; ad ſabbatum ſanctũ. Diſtat is lacus à reliquis æquoribus duodecim diętis. Aiunt quoque Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum.

forte Caſpiũ

De regno Moſul. Cap. XV.

REgnum Moſul ad orientem ſitum, partim confine eſt Armeniæ maiori, habitãtq; in eo Arabes Mahumetũ colentes, & multi Chriſtiani, Neſtoriani atq; Iacobini: quibus præeſt patriarcha magnus, quem ipſi Iacelich uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex ſerico & auro. Cæterum in montibus huius regni habitãt homines Cardi appellati, quorũ quidã Neſtoriani ſunt, alij Iacobini, & quidam Mahumeti ſunt ſectatores, atq; magni prædones.

De ciuitate Baldachi. Cap. XVI.

EST in partibus illis ciuitas quædam inſignis Baldachum nomine, quæ in ſcripturis ſacris Suſis appellatur, in qua manet prælatus magnus Saracenorum, quem ipſi Caliphũ uocant. Non inuenitur in partibus illis nobilior quàm illa ſit ciuitas. Parãtur ibi ex auro & ſerico pulcherrimi panni, ĳq; ſub uaria habitudine. Anno ab incarnatione domini M. CCL. magnus Tartarorum rex Allau obſedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem, donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum millia armatorũ in ciuitate. ſed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus turrim habebat plenam auro, argento, & lapidibus pretioſis, atq; reliquis iocalibus, ſed auatitiæ ſtimulis ſauciatus noluit collectum theſaurũ in milites ſpargere, illiſq; munera largiri, ideoq; ipſe cum ciuitate periclitatus eſt: nam Allau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit, & in turrim illam, in quã theſaurũ ſuum repoſuit. coniecit. negatóque omni cibo & potu ait illi: Si theſaurum hunc non tam auare & tenaciter ſeruaſſes, teipſum & ciuitatẽ liberaſſes: nũc igitur fruere theſauro tuo & ex eo comede atq; bibe, quem tantopere dilexiſti. In hunc itaq; modũ miſer ille theſauro ſuo incumbens fame perĳt. Tranſit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atq; in oceanum Indicum ſe effundens, à cuius oſtio urbs ipſa decem & octo diſtat diætis, ut citra magnũ incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci poſſint. Porrò fluuius ipſe originem ſumit à ciuitate Chiſi. Eſt quoq; ciuitas alia inter Baldachum & Chiſi, Baſcia nomine, quæ magno palmarum nemore circundatur, de quo maxima dactylorum colligitur copia.

Haolonus

De ciuitate Tauriſĳ. Cap. XVII.

IN illis quoq; partibus eſt Tauriſium nobiliſſima ciuitas, in qua multiplices exercẽtur mercantiæ: nam ſunt ibi gemmæ pretioſæ, panni auro texti atq; holoſerici cum alĳs uarĳs mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo ſita eſt loco,

eſt loco, conueniunt ibi plurimi negotiatores ex uarijs mundi partibus. ab India, à Baldacho, à Moſulo & Cremoſor: ex Latinorum quoq; terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt: nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Neſtoriani atq; Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni, unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomodo miraculoſe mons quidam in alium locum fuerit translatus, Cax. XVIII.

EST mons quidam in regione illa haud longe à ciuitate Taurisij, qui olim uirtute diuina à loco ſuo hac occaſione dimotus eſt. Accidit ſemel ut Saraceni Euangelium Chriſti blaſphemare uolentes, & ueluti uanā doctrinā Chriſtianis improperantes dicerent: Eſt ſcriptum in Euangelio ueſtro: Si habueritis fidem ſicut granū ſinapis, & dixeritis mōti huic, tranſi hinc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit uobis. Nūc igitur ſi fides ueſtra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelij uirtutem. Et quoniam Chriſtiani ſub perfidorum illorum dominio erant, cogebantur uel montē illum tranſferre, uel Mahumeticam ſubire legem: & ſi neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Chriſti feruens amore & fide, confortauit puſillanimes, & fuſa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti: abi hinc: quod uidente multitudine illico factum eſt. De quo miraculo multi Saracenorum conuerſi, Chriſtum confiteri cœperunt. *Miraculum fidei*

De regione Perſarum, Caput XIX.

PERſia maxima & latiſſima eſt prouincia, fuitq; olim nobilis & magni nominis: nunc uero à Tartaris diſſipata obſcurior eſt quàm unquā fuerit: abijt tamen nomen eius in uiciniores quaſq; prouincias, ut etiam hodie Perſidis prouincia octo complectatur regna: quorum primū uocatur Chaſum, ſecundum Churdiſtam, tertium Lor, quartum Cielſtam, quintū Inſtanich, ſextum Zerazi, ſeptimum Socham, octauum Timochaim, & eſt in finibus Perſarum: ſuntq; ibi equi magni & pulchri, ut etiam quandoq; unus ueneat pro ducentis libris Turonenſibus. Ducunt autem eos negotiatores ad ciuitates Chiſi & Curmoſa, in litore maris ſitas, unde in Indiam uenduntur. Aſini quoq; ibi ſunt plucherrimi & optimi, ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis peſſimi ſunt, rixoſi, prædones & homicidæ, fidem Mahumeti profitentes. Mercatores paſſim occiduntur ab illis prædonibus, niſi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen ſunt optimi artifices, qui in auro, ſerico, & opere acupictorio mira faciūt. Abundāt bombice, tritico, hordeo, millio, alijsq; frumēti ſpeciebus. Vini quoq; & fructuū habent ubertatē. De ciuitate Iaſdi, Cap. XX.

IAſdi eſt ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ ſiunt mercantiæ. Habet quoque & ipſa ſubtiles artifices, qui in ſerico laborāt. Colunt etiā

F Mahume-

Mahumetum. Vltra Iaſdi per ſeptem diętas non eſt ulla hominum habitatio uſque ad ciuitatem Crermam: ſed ſunt loca campeſtria atque nemoroſa, in quibus multæ ſunt uenationes. Inueniuntur quoque ibi magni cöatiees, & hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam. Cap. XXI.

CRermam eſt ciuitas inſignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapides, Turchici uulgo appellati. Sunt quoq; ibi mineræ chalybis & andanici. Item habent falcones nobiles, uolatum perniciſſimum habentes, minores tamen falconibus peregrinis. Habet Cremã artifices diuerſorum armorum, qui fabricant frena, calcaria, ſellas, ſpatas, arcus pharetras, & alia inſtrumenta iuxta uſum patriæ illius. Mulieres uero diſtinentur opere plumario, facientes culcitras & ceruicalia ſpecioſa. A' Cremã ultra progrediendo itur per magnam planiciẽ, exactoq; ſeptem dierum itinere peruenitur ad deſcenſum quendam, qui duorũ dierum ſpatio uix tandem perficitur, ueſtigo ſemper in decliuum inclinato. In planicie multi inueniuntur perdices, itemq; caſtra & oppida. In decliui uero deſcenſu ſunt arbores multæ & frugiferæ, ſed non eſt ibi habitatio niſi paſtorum. Habet hæc regio hyemali tempore intolerabile frigus.

De ciuitate Camandu, & regione Reobarle, Cap. XXII.

VEnitur poſt hęc ad planiciem quandam magnam, ubi ciuitas quædam ſita eſt Camandu nomine, quæ olim magna fuit, ſed nunc à Tartaris diruta eſt, retinuitq; regio ab ea uocabulum. Inueniũtur ibi in magna copia dactyli, piſtachi, poma paradiſi, atq; alij uarij fructus, qui in regionibus noſtris non creſcunt. Habet quoq; regio illa aues quæ ſincolinæ dicũtur, permiſti coloris, albi, ſcilicet & nigri, quarum pedes & roſtra rubeſcunt. Habet item boues maximos, & in uniuerſum candidos, cornua breuia & minime acuta in capite geſtantes, camelino gibbo dorſo eorum imminente, unde tam fortes redduntur, ut ad magna onera geſtanda facile aſſuefiant. Et quum clitellæ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt, & rurſum ſuſcepto onere ſurgunt, ſic ab hominibus edocti. Arietes illius regionis non minores ſunt aſinis, caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus habeant. Sunt pulcherrimi & pingues, atq; ad eſum optimi. Sunt præterea in huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, ſed quæ muros habent luteos atq; incompoſitos, fortes tamen. Nam ſunt in ea regione multi prædones, quos Caraonas uocant, habentq; regem. Vtuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, ut aër interdiu per magnum temporis ſpatium adeo obſcuretur, ut à nemine uideri & caueri poſſint, prorogantq; huiuſmodi caliginẽ interdum quinque, & aliquando ſeptem diebus, & interim campos peruagantes in maximo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem millia graſſatorum complectatur.

Boues gibboſi

Arietes maximi

complectatur, in aciem bellatorum more ſe redigunt, & in latum diffuſi ſic procedunt,& quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta,capiunt,iuuenes uenum exponunt,ſenes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc ſcribo, ſemel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à caſtro, quod Canoſalim dicitur,facile periculum euadere potui ad caſtrum fugiendo. Plures tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim uenditi,& partim interfecti fuerunt.

De campeſtribus formoſis,& ciuitate Cormos. Cap. XXIII.

PLanicies illa de qua iam dictum eſt,meridiem uerſus extenditur ad ſpatium quinque diætarum.In extremitate uero eius incipit uia ſenſim deſcendere,ut per uiginti milliaria ſemper in præceps cogaris ire: & eſt uia ipſa peſſima,atque ob prædatores periculis nõ carens. Tandem uenitur ad campeſtria pulcherrima,quæ in longum ad duas diætas ſe extendunt,uocaturq́ue locus ipſe Formoſa. Abundat terra illa riuis aquarum,& arboribus palmarum.Eſt quoque ibi copia diuerſarum auium,præſertim papagaiorum, quæ citra mare non habentur.Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius litore ſita eſt ciuitas Cormoſa, optimum habens portum, ad quam multi conueniunt negotiatores,ab India aromata,margaritas,lapides pertioſos, pannos aureos & holoſericos, dentes'que elephantorum, & alia pretioſa quæque adferentes. Eſt ciuitas illa regalis, habens ſub ſe ciuitates & caſtra. Regio uero ipſa calida eſt & infirma.Si extraneus quiſpiam mercator in ea moriatur, rex terræ omnia eius confiſcat bona. Vinum faciunt in illa terra ex dactylis,atque alijs optimis ſpeciebus:tamen qui eo non ſunt aſſueti,& primum bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero aſſueti fuerint, mirum in modum pingueſcunt.Incolæ loci non ueſcuntur pane triticeo & carnibus, ſed comedunt dactylos, piſces ſalitos,& cepas. Naues habent non admodum tutas:nam non conſolidant eas clauis ferreis, ſed ligneis cum filis quibuſdam,quæ fiunt ex corticibus nucum Indicarum. Hi cortices in modum corij parantur,unde fila ſcinduntur,& ex filis funes fiunt fortiſſimi,qui aquarum impetum & aſſultum ferre poſſunt,nec ab aquis facile corrumpuntur. Habẽt naues illæ unas arbores,una uela,unosq́ue temones, nec niſi uno teguntur opertotio. Pice non linuntur,ſed piſcium ſumime. Et quum in Indiam transfretant,equos & alia onera ſecum deferentes,multas amittunt naues,quòd mare illud admodum tempeſtuoſum ſit, & naues ferro non ſint communitæ. Incolæ illius regionis nigri ſunt, Mahumetíque legi addicti. Æſtatis tempore,quando æſtus intolerabiles ſunt, non morantur in ciuitatibus, ſed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalia huc illucq́ue aquam trahũt,illicq́ue habitantes ſolis calorem aliquantulum ſubterfugiunt. Fit etiam non raro,ut à regione cuiuſdam deſerti, ubi nihil eſt præter ſabulum, uentus quidam urens & uehemens ſpiret:& niſi homines illico fu-

gam caperent, nimio calore oppreſſi ſuffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti ſpiracula, mox ad aquas confugiunt deliteſcunt'que in eis, donec flatus expirauerit: atque in hunc modum ardorem illum ab arena allatum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut ſementem non niſi in Nouembri in terram ſpargant, & in initio Martij ſegetem demetant, quo tempore etiam alij fructus matureſcunt & colliguntur. Nam poſt Martium arborũ folia & herbæ nimio calore percuſſæ exareſcunt, ut per totam æſtatem nec unum uirens folium, niſi iuxta aquas inuenias. Mos eſt huius patriæ, quum quiſpiam paterfamilias mortuus fuerit: ut uxor eius relicta quatuor annis cõtinuis eum lugeat, ſingulis diebus ſemel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum conſanguinei eius & uicini quiq;, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbas facientes querelas.

De regione quæ eſt inter ciuitates Cremos & Crermam.

CAPVT XXIIII.

VT etiam ad alias ſtylum uertã regiones, relicta iam India redeundum eſt mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & luſtraui terras. Igitur ſi greſſum à Cremos uerſus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quãdam planiciem, nulla re quæ ad uictum pertinet carentem: præſertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab ijs qui eo non ſunt aſſueti, comedi non poteſt, adeo amarus eſt, ab amara aqua illi impaſta. Abundant etiam incolæ dactylis, & alijs ſuauibus fructibus. Habent inſuper thermas contra ſcabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam ſita, Cap. XXV.

EVndo à Crerma uerſus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædioſiſſimũ, quippe quod in longum ad ſeptem extenditur diætas, nullas ferè habẽs aquas, niſi perpaucas, & has quidem ſalſas & amaras, uiridem præ ſe ferentes colorem, perinde ac ſi herbarum eſſet ſuccus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non poteſt. Idem fieri ſolet ſi quiſpiam guſtet ſal ex ea aqua confectum. Neceſſe igitur eſt, ut uiatores aquam aliam ſecum portent, ſi modo non uelint ſiti periclitari. Iumenta quoq; ipſa horrent, quum aquam illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint ſubterfugiunt. Nulla propterea eſt in illo deſerto habitatio hominũ neque ferarũ, exceptis onagris, quo'd nec cibum, nec potũ illic habere poſſint.

De ciuitate Cobinam, Cap. XXVI.

CObinam eſt ciuitas magna, copiam habens ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi ſpecula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoq; ibi tutia quæ oculis medetur, & eſpondium, idq; in hunc modum: Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, deſuper crate ferrea uaporem aſcendentẽ intercipiente, in qua uapor

conglu

cõglutinatus,tucia efficit. Materia uero groſſior,que in igne remanet,eſpondium uocatur.Sunt huius terræ incole Mahumeti ſectatores.

De regno Timochaim,& arbore ſolis,quæ à Latinis arbor ſicca uocatur. Cap. XXVII.

RElicta ad tergum ciuitate Cobina, occurrit deſertum aliud, habens in longitudine iter octo dierum, eſtꝗ in eo ariditas magna: caret arboribus atque fructibus: & aquæ quas habet amariſſimæ ſunt,ut etiam iumenta eas bibere recuſent: & niſi uiatores aquam ſecum deferrent, ſiti periclitarentur.Superato uero hoc deſerto uenitur ad regnum Timochaim,in quo multæ ſunt ciuitates & caſtra.Eſt regnum illud confine Perſidi à parte Aquilonis,creſcitꝗ in eius planicie arbor magna,arbor ſolis dicta,quæ apud Latinos arbor ſicca uocatur. Hæc groſſa eſt ualde, habetꝗ folia quæ ex uno latere ſunt candida,ex oppoſito uero latere ſunt uiridis coloris.Fructus nullos præter entios producit,eosꝗ in modum caſtaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa milliaria,ut nec unam in eo inuenias arborem.Aiunt Alexandrum Magnum ibi cum Dario conflixiſſe.Eſt autem tota terra regni Timochaim, ſaltem quæ inhabitatur, fertilis,& multarum rerum ferax, bonoꝗ aëre temperata. Habet etiam uiros pulchros,ſed pulchriores mulieres.Mahumeti perfidiam ſequuntur.

De tyranno quodam inſigni & ſicarijs eius. Cap. XXVIII.

ESt in terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam peſſimus ,Senex de montanis dictus, de quo multa audiui: & quæ relaturus ſum, ab alijs multis regionis illius incolis didici, qui,ita mihi dixerunt.Fuit princeps ille cum uniuerſo populo ſuo, cui præerat, legi Mahumeti addictus. Is inauditam excogitauit malitiam: Nam homines quoſdam ſicarios ſeu gladiatores,quos uulgo Aſſaſinos uocant, ſibi adiunxit,& per illorum effrenem audaciam quoſcunꝗ uoluit occidit, ut breui omnibus terrori eſſet.Porrò id hac impoſtura effecit.Erat in terra illa uallis quædam amœniſſima altiſſimis ſepta montibus, intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus ſuauibus,atque alijs delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædã egregia mira decorata pictura, & quicquid illis ornamento eſſe potuit,adhibuit.Porrò quæ ad totius corporis uoluptatem faciunt, non eſt opus ut multam de illis faciam mentionem, quum horto illi & palatijs non defuerint riuuli uarij, aqua,melle, uino & lacte fluentes ,uaria muſicæ artis inſtrumenta & melodiæ, choreæ, tripudia, palæſtræ, ueſtes pretioſæ,& mirus apparatus omnium delectabilium rerum, quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridariũ poſiti,qui aliud nihil faciebant,quàm quòd uitam beatam uiuebant,triſtitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti caſtrum fortiſſimum,diligenti munitum cuſtodia, per quod ſo

lum, & per nullum alium locum patebat ingreſſus & exitus in hortum, Extra locum illum habebat ſenex ille, cui nomen erat Alaodim, iuuenes quoſdam & uiros fortes, audacis atque præfracti animi, quos ad hoc ipſum inſtituebat, ut animi ſui deteſtabile exequerentur propoſitum. Curabat illos informari in nepharia lege Mahumetica, quę obſeruatoribus ſuis in uita futura carnales promittit uoluptates. Et ut eos obſequentiores ſibi redderet, & ad omne uitæ periculum intrepidos, quum illi uideretur, faciebat eis, uel quibuſdam eorum, dari potum quendam, quo ineſcati dementes fiebāt, & graui opprimebantur ſopore, interimq́ in uiridarium ducebantur: & quum ſopore ſoluto euigilarent, & uiderent ſe tantis intereſſe delitijs, putabant ſe in paradiſum dei raptos, uiuereq́ cum Mahumeto legiſlatore ipſorum, & illis quæ promiſit perfrui gaudijs. Quid plura? Gaudebant ſe ex ſeculi miſerijs ereptos, & iam aliam atque felicem uiuere uitam. Sed quum paucis diebus his gaudijs interfuiſſent, ſenex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit, & dementatos extra paradiſum illam reduxit. Tunc illi ad ſe redeuntes, & reminiſcentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuiſſent gaudijs, ſupra modum dolebant, & triſtes efficiebantur quod delitijs illis perpetuo frui non conceſſum ſit, mortem libenter ſubituri, modo hac uita tam modice deguſtata, ſemper uiuant. Tunc tyrannus ille, qui dei prophetam ſe eſſe mentiebatur, aiebat illis: Audite me, & nolite contriſtari: ſi parati eſtis, ut pro mea obedientia mortem intrepide, ubi illata fuerit, ſubeatis, participes uos pronuntio futuros illorum gaudiorũ quæ ad horam uidiſtis. At miſeri illi mortem lucrum putantes, nihil tam difficile aiunt iniungendum, quod pro illa beata uita conſequenda non libenter ſubeant. Abutitur igitur tyrannus ille his pręfractis hominibus ad innumera homicidia, quippe qui corporalem uitā proſtituentes, contemnebant etiam mortē ipſam, & paſſim ad tyranni iuſſus in regione illa ſic graſſabantur, ut omnibus hominibus eſſent formidini, & nemo inſaniæ illorum reſiſtere auderet: ſicq́ fiebat, ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarij fierent.

De interfectione memorati tyranni, Cap. XXIX.

ANno domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo Allau rex Tartarorum, potenti exercitu tyranni illius caſtrũ obſedit, cupiens tantum periculum è ſuis eliminare partibus. Et elapſis tribus annis cepit illum cum omnibus Aſſaſinis ſuis: defecerant enim illis uictualia: & funditus aboleuit locum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius, Cap. XXX.

REcedendo à præfato loco uenitur ad regionem quandam ſatis amœnā, quæ habet colles, planicies, & optima paſcua, uberrimos denique fructus: eſt enim ſolum eius feraciſſimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ: nam eundum eſt per quinquaginta aut ſexaginta milliaria,

donec

donec aliquid aquæ inuenias: unde niſi uiatores aquam ſecum deferrent, ſæpe ſiti periclitarentur, id quod etiam iumentis accidere ſolet. Feſtinanter igitur regio ipſa percurrenda eſt, præſertim ubi tanta eſt terræ ariditas. Extra illam ſiccitatem habet regio illa multas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoſcunt. Poſt hęc uenitur ad ciuitatem Sopurgã, ubi omniũ uíctualium reperitur copia: præſertim abundant ibi pepones, quos filis diuidunt non ſecus quàm cucurbitæ diſſecantur, & deſiccatos ad proximas terras uendendas portant, à quibus auide comeduntur, quum mellis ferè habeant dulcedinem. Sunt etiam in regione illa plurimæ uenationes beſtiarũ & auium.

De ciuitate Balac, Cap. XXXI.

PRætereuntes inde uenimus in ciuitatem qnandam Balac nomine, quæ olim magna & nobilis fuit, ſumptuoſa habens marmorea palatia: nunc uero à Tartaris diruta eſt. In hac ciuitate ferunt Alexandrum Darĳ regis filiam in uxorem accepiſſe. Hæc ab Aquilone terminatur ad Perſidis prouinciam. Quòd ſi hinc ſoluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem: quia habitatores loci tot moleſtias à latronibus & prædonibus paſſi, coacti ſunt fugere ad montana, loca, ſcilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquæ multæ, atq; uenationes beſtiarum plurimæ: ſunt quoque illic leones. Viatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uíctualia ſecum deferunt, quę pro duobus diebus illis ſufficiant.

De regno Taicam & terminis eius, Cap. XXXII.

EXacto itinere duorũ dierum quos memorauimus, occurrit caſtrũ quoddam Taicam uocatũ, ubi frumẽti magna eſt copia, agerq; ipſe pulcherrimus. Sunt ibi quoque montes ſalis ad meridiẽ extenſi, tam magni, ut totus mundus hinc ſal ſufficiens habere poſſet. Eſt autem ſal ipſum tam durum, ut non niſi cum ferreis malleis è montibus erui poſſit. Quòd ſi ultra ab iſto loco procedas, inter plagam, ſcilicet, orientalem & aquilonarem eundo, poſt tres conſummatas diætas uenies ad ciuitatem Scaſſem, licet alia quoq; oppida in itinere occurrant. Huius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamẽ uinum, cuius terra illa ſicut & frumenti atque fructuum maxime eſt ferax: imò tota die nihil agunt, quàm quòd calicibus euacuandis incumbunt. Eſt uinum illud coctum & optimum. Homines uero ſunt peſſimi, ſed optimi uenatores: nam abundat terra eorum beſtĳs ſylueſtribus. Nudi caput incedunt, niſi quòd uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. È beſtiarum uero ſylueſtrium, quas capiunt, pellibus indumenta ſibi parant, ſicut & caligas & calceamenta, nec alĳs utuntur ueſtibus. *Montes ſalis*

De ciuitate Scaſſem, Cap. XXXIII.

CIuitas autem Scaſſem in planicie eſt ſita, habetq; in circumiacentibus montibus multa caſtra. Fluit etiam per medium eius magnus quidam

Sues ſpinoſi

fluuius. Sunt in regione illa multi ſues ſpinoſi, qui quum capiuntur, ſpinis ſuis ſæpe homines & canes lædunt: nam canes à uenatoribus in porcos prouocati, adeo iritãt & cõmouent feras illas, ut ſimul cõcurrentes terga ſua, quibus ſpinæ innituntur, uehementer commoueant, atque ſtimulos ipſos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrẽt. Habet gens illa linguam propriam: paſtores eius morantur in montibus, uendicantes ſibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres diætas ad prouinciã Balaſciæ, atq; in medio itinere nulla humana occurrit habitatio. Neceſſe igitur eſt ut uiatores cibum & potum ſecum portent.

De prouincia Balaſciæ, Cap. XXXIIII.

BAlaſcia eſt prouincia magna, habetq; linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario ſibi inuicem ſuccedunt, ab Alexandro Magno originem duxiſſe feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides pretioſos atque magni ualoris, qui à nomine regionis balaſci uocantur. Nemo citra capitis pœnam audet huiuſmodi lapides uel fodere, uel extra regionem aſportare, niſi cum licentia & conſenſu regis: omnes enim illi lapides regis ſunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono, uel pro ſolutione tributi: multos etiam commutat pro auro & argento. Vſqueadeo autem terra illis turgeſcit laipdibus, ut ad regem parum hinc rediret emolumenti, ſi paſſim omnibus permitteret eos fodere & diſtrahere: nam ſic lapis ipſe uilior redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum, de quo fit azurum optimum, quale etiam in mundo non inuenitur. Elicitur autẽ ex mineris non ſecus ac ferrum: præbent quoque mineræ argentum. Regio ipſa ualde frigida eſt. Equos habet multos & optimos, magnos & ueloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant, etiam quantumlibet per ſaxa & montes currant. Abundat præterea regio ipſa uenatione beſtiarum & auium. Habet quoq; herodios, ſeu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum, hordeum & millium in magna copia. Oliuis caret, ſed ex nucibus & ſoſima oleum conficiunt. Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quòd introitus in prouinciam ſunt multum arcti, nec poſſunt hoſtes facile irrumpere. Ciuitates eorum & caſtra arte & natura munita ſunt. Sagittarios habent certos, & uenatores optimos. Induuntur ut plurimum corio: nam ueſtes laneæ & lineæ ibi haberi nequeũt, niſi pro magno pretio. Mulieres tamen nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis.

De prouincia Baſciæ, Cap. XXXV.

PRouincia Baſciæ diſtat à regione Balaſciæ decem diætis. Et eſt regio ipſa ualde calida: unde fit ut homines nigri ſint, ſed aſtuti atque mali. Linguam habent propriam: & in auribus geſtant inaures aureas & argenteas, atq;

teas, atq; margaritas. Veſcuntur carnibus & riſo: idololatræ ſunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Cheſimur, Caput XXXVI.

PRouincia Cheſimur diſtat à Baſcia per diætas ſeptem. Incolæ eius linguam propriam habent, & idololatræ ſunt, idola conſulentes, atque reſponſa à dæmonibus recipientes. Faciunt quoque arte diabolica, ut aër in caliginem condenſetur. Bruni coloris ſunt, hoc eſt, nigricantis: nam regio temperata eſt. Carnibus ueſcuntur & riſo, & tamen macilentiſſimi ſunt. Ciuitates ibi multæ ſunt & oppida. Rex eorum nulli tributarius eſt, quia neminem timent, deſertis undique uallati, quo fit ut difficilis ad eos ſit acceſſus. Sunt in hac prouincia quidam eremitæ, qui in monaſterijs & cellis idolis ſeruiunt, cum magna cibi & potus abſtinentia deos ſuos honorantes, quos etiā plurimū reuerentur, & cauent ne eos offendant, nepharia illorū mandata tranſgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ij habentur eremitæ. *Monachi*

De prouincia Vocam, & montibus in ea altiſſimis,

CAPVT XXXVII.

HIc iam iterum occurreret India, ſi iuxta priorem tramitem progrederer, ſed quia illam in tertio libro deſcripturus ſum, iam aliam uiam pergere ſtatui, ad Balaſciam, ſcilicet, redeuntes, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur ſpatio duorum dierum uenitur ad flumen quoddam, ubi multa ſunt caſtra & uillæ: & homines illorum locorum probi ſunt, & in armis ſtrenui, ſed Mahumetum colunt. Rurſus ſpatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciam Vocam, quæ ſubiecta eſt regi Balaſciæ, habens in longum & latum ſpatium trium diætarum. Incolæ eius habent linguam propriam, & colunt Mahumetum. Sunt etiam ſtrenui bellatores atque boni uenatores: nam abundat regio illa ſylueſtribus animalibus. Hinc ſi diſcedas ad orientalem plagam, aſcendendum tibi erit per tres continuos dies, quouſque peruenias ad montem altiſſimum, & quo altior non eſt in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amœna, & in ea fluuius pulcherrimus, iuxta quem optima ſunt paſcua, ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum ſpatio pingueſcat. Eſt ibi copia animalium ſylueſtrium: præſertim inueniuntur ibi arietes ſylueſtres maximi, longa habentes cornua, ex quibus uaria uaſorum genera effinguntur. Continet planicies illa in longitudine ſpatium quod duodecim diebus peragrari poteſt, uocatur'que Pamer. Sed ſi longius progrediare, deſerti ſpeciem præ ſe fert: nec eſt ibi ulla habitatio humana, aut ulla herba uirens. Coguntur itaq; uiatores ſecum ferre ea quæ illis ſunt neceſſaria, pro corporis ſuſtentatione. Nulla quoque ibi apparet auis, propter frigus, & nimiam terræ eleuationem, quæ pabulum nullum adminiſtrare poteſt animalibus. Ignis ſi quandoque ibi accendatur, obſtante nimia regionis frigidita *Vocam*

te, non

te, non eſt ita lucidus, nec adeo efficax in ſua actione, ut in locis demiſſioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes, colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina, nulla autem habitatio humana, nec ulla herba: uocaturque regio ipſa Belor, omni tempore hyemis effigiem præ ſe ferens, eaq; facies perſeuerat, donec uiator quadraginta diætas abſoluat. Pro tot etiam diebus neceſſe eſt ut uictum ſecum deferat. In montibus tamen altiſſimis hinc inde hominum habitationes conſpiciuntur, ſed qui peſſimi & crudeles ſunt, idololatriæ dediti, qui ex uenatione uiuunt & corio ueſtiuntur.

De prouincia Caſſar. Cap. XXXVIII.

POſt hæc peruenitur ad prouinciam Caſſar, quæ magno Cham tributaria eſt. In ea ſunt uineæ, uiridaria, arbores frugiferæ, bombix, & aliæ agrorum poſſeſſiones. Incolæ uero habent linguam propriam, & ſunt negotiatores & artifices, atque lucri gratia per prouinciam diſcurrentes, adeoq; auare diuitijs inhiant, ut uix ſatis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent: tametſi quidam Chriſtiani Neſtoriani ibi inueniantur, qui ſuas quoque habent eccleſias. Regio patet quinq; diætarum ſpatio.

De ciuitate Samarcham, & miraculo columnæ in eccleſia facto.
CAPVT XXXIX.

SAmarcham ciuitas magna & egregia eſt in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Chriſtiani cum Saracenis, hoc eſt. Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham, nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, perſuaſus à Chriſtianis baptiſmi ſuſcepit ſacramentum. De quo Chriſtiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt baſilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptiſtæ. Porro architecti eccleſiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius teſtudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium eccleſiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni inſignem lapidem qui omnibus modis ad hoc quadrabat, ut baſis loco præfatam ſuſtineret columnam. Raptus igitur à Chriſtianis, in fundamento columnæ locatus eſt. De quo Saraceni dolentes hiſcere non audebant, quum princeps ad hoc ipſum annuiſſet. Factum eſt autem, ut aliquanto poſt tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius ſuccederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Chriſtiani lapidem illum, quem columnæ ſuppoſuerant, reddere cogerentur. Et quum illi pretium ſatis dignum offerrent, recuſarunt Saraceni quicquam aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impoſtura faciebant, ut Chriſtianorum eccleſia funditus deſtrueretur. Chriſtiani itaque uidentes durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, aliò confugere nequiuerunt, quàm ad deum, & ad ſanctum ſuum Ioannem Baptiſtam, quem lachrymoſis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die quando

quando lapis ſub columna auferendus erat, ne eccleſia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quàm perfidi ſperauerant Saraceni. Siquidem columna ipſa adeo ſubleuata eſt ab ipſa baſi, ut trium palmorum ſpatium inter utriuſque lapidis ſuperficiem interceſſerit, & columna ipſa iam teſtudinem eccleſiæ non ferret, ſed uiceuerſa teſtudo columnam portaret, id quod in hunc uſque diem perſeuerat,

De prouincia Carcham, Cap. XL.

RVrſum ab hac urbe digreſſi uenimus in prouinciam Carcham, quinq; quaſi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, ſubiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Chriſtiani Neſtoriani.

De prouincia Cotam, Cap. XLI.

PRouincia Cotam ſequitur prouinciā Carcham, ſita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta eſt dominio nepotis magni Cham, habetq; ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictū pertinet in ea eſt defectus, Habet copiam bombicis, atq; uineas multas & optimas. Homines uero ſunt imbelles, ſed boni artifices & negotiatores. Mahumetum agnoſcunt.

De prouincia Peim. Cap. XLII.

PRogredientibus ultra per eandē plagam occurrit prouincia Peim, extenſa in longum quinque dierum itinere. Subiecta eſt magno Cham, habetq; multas ciuitates & caſtra. Metropolis eius uocatur Peim iuxta quam currit fluuius, in quo pretioſi inueniuntur lapides, nempe iaſpides & chalcedonij. Incolæ regionis reuerentur Mahumetum, & ſunt eximij artifices atq; negotiatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiā. Eſt conſuetudo in hac prouincia, quando maritus quiſpiam ob certā cauſam in alium locum commigrat, & infra uigeſimam diem domum non redit, licebit uxori alium ducere maritum priore relicto, Id idem licitum eſt uiro, poſteaquam domum reuerſus fuerit, ut, ſcilicet, impune matrimonium cum alia cōtrahat uxore.

De prouincia Ciartiam. Cap. XLIII.

POſt hæc uenitur ad prouinciam Ciartiam, quæ eſt ſub dominio magni Cham, habetq; ciuitates & aſtra multa. Metropolis eius, unde etiam ipſa denominata eſt, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi lapides pretioſi, prȩſertim iaſpides & chalcedonij, quos negotiatores deferunt ad prouinciam Cathai. Eſt prouincia Ciartiam multum ſabuloſa, plurimas habens aquas amaras, unde ſterile ſolum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc tranſit prouinciam, incolæ eius omnes cum uxoribus, filijs, animalibus, & cuncta ſuppellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorē, ubi paſcua & aquā bonam inueniūt, ibiq; morantur donec hoſtium

exercitus

exercitus tranſierit:& quum hoſtium effugiunt conſpectum, uentus adeo delet ueſtigia eorum arenæ impreſſa, ut superuenientes hoſtes illorum iter nequaquam explorare poſſint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus ſubiecti ſunt, eorum pertranſierit terram, ipſi non fugiunt, ſed animalia duntaxat in alium abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependāt. Recedendo ab hac prouincia, ſabulum quinq; dierum ſpatio terendum eſt, ubi nulla ferè alia aqua, quàm amara inuenitur. donec perueniatur ad ciuitatē Lop nomine. Et nota quòd omnes iam memoratæ prouinciæ, nempe Caſcar, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam uſq; ad ciuitatem Lop, ponuntur intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deſerto maximo. Cap. XLIIII.

LOp eſt ciuitas magna, ad introitū deſerti magni, inter orientem & Aquilonem ſita. Incolæ eius Mahumetum colunt. In ea faciunt ſibi mercatores, qui deſertum tranſire cupiunt, parare cuncta neceſſaria. Quieſcunt etiā in ea aliquātiſper, prouidentes ſibi de fortibus aſinis & camelis, quos uictualibus onerant. Et quando in deſerto uictualia deficere incipiunt, interficiunt aſinos, uel in deſerto relinquunt, quia non poterunt amplius illis de pabulo prouidere quouſq; deſertum ſuperauerint. Camelos tamen libentius ſeruāt, quod pauco ſuſtententur cibo, & grauia onera ferant. Offert deſertum illud magnum uiatoribus, aliquando aquas amaras, ſed frequentius aquas dulces, ut ferè ſingulis diebus per illos triginta dies, quibus deſertum ipſum uix pertranſiri poteſt, aquam recentem inueniant, ſed quæ interdum adeo modica eſt, ut nō omnibus mercatoribus ſimul euntibus ſufficiat. Eſt deſertum illud multum montuoſum:& ubi ad planiciē peruenitur, illic per ſabulū eundum eſt. Eſt in uniuerſum ſterile & ſqualidum, nullumq; propter pabuli penuriam animalibus præſtat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo interdiu, & ſæpius noctu, dæmonū uariæ illuſiones. Vnde uiatoribus ſumme cauendum eſt, ne multū ab inuicem ſeipſos diſſociēt, aut aliquis à tergo ſeſe diutius impediat: alioquin quamprimū propter montes & colles quiſpiam comitū ſuorum aſpectum perdiderit, ut non facile ad eos perueniat: nam audiuntur ibi uoces dęmonum, qui ſolitarie incedentes proprijs compellāt nominibus, uoces fingentes illorū quos comitari ſe putant, & à recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aëre cōcentus muſicorum inſtrumentorū, ſed frequentius ſonitus tympanorum. Eſt igitur huius deſerti tranſitus periculis plenus.

Dæmonū præſtigia

De ciuitate Sachion, & combuſtione corporū mortuorū, Cap. XLV.

SVperato deſerto peruenitur ad ciuitatem Sachion, quæ ſita eſt in ingreſſu prouinciæ magnę Taguth ubi int̄ Mahumeti cultores pauci inueniūtur Chriſtiani Neſtoriani. Sunt quoq; ibi plurimi idololatrę, qui etiā linguā propriā habent. Vrbis huius incolę negotiationibus nō uacant, ſed de fructibus terræ

bus terræ uiuunt. Habet denique urbs ipſa multa monaſteria diuerſis idolis conſecrata, in quibus multa offeruntur ſacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerẽtia. Et quando homini filius aliquis naſcitur, ſtatim commendat eum idolo alicui, atq; in honorem eius anno illo in domo ſua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filij reuoluto, proximo illius idoli feſto unà cum filio offert cum multis cærimonijs & magna reuerentia. Poſtea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittunturq; ante idolum tamdiu ſuſpenſæ, donec completæ fuerint nephandæ orationes, quas ante ipſum iuxta conſuetudinem ſuam murmurare ſolent. Et in primis rogat pater idolũ cum magna inſtantia, ut filium ſibi commendatum conſeruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferunt, & conſanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedunt, oſſa uero decenter in uaſculo quodam conſeruãt. Cæterum in mortuorum parentatione his utũtur cærimonijs, Curant proximi quiq; ut corpora exanimata cõburantur in hunc modũ. Primo interrogant aſtrologos, quando mortuus in ignem ſit conijciendus. Tũ illi quærũt quo anno, quo menſe, die & hora is qui in fata cõceſſit. ſit natus: conſtellationeq; perſpecta, indicãt diem quando ſit comburendus. Alij uero mortuum corpus aliquot diebus reſeruant, aliquando ſeptem diebus, quandoq; per menſem, nõnunq; per ſex menſes, domi capſam illi parãtes, & tali ingenio latera compaginantes, ut nullus fœtor ex ea exhalare poſſit. Corpus etiam ipſum aromatibus condiunt, & capſam pulchre depictam panno pretioſo operiunt: & ſingulis diebus quibus cadauer domi tenetur, hora prandij mẽſa iuxta capſam præparatur, uino & cibo per integræ horæ ſpatium deſuper poſitis, putantes defuncti animam de appoſitis manducare. Et quãdo defuncti corpus eſt offerendũ, aſtrologi cõſuluntur qua ex parte id ſit faciendũ. Nam ſi porta aliqua dum cõſtrueretur caruit bonis fatis, illã indicãt fugiendã atq; incongruã per quã mortuorum cadauera efferantur, indicãtq; aliam quę huic rei accõmoda ſit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturam. Dum uero funus per ciuitatem portatur, lignea tuguria in uia conſtruũtur, atque ſericis & aureis pannis cooperiuntur: & quũ defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terram uina & delicata cibaria, putantes defunctum in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipſum uaria inſtrumenta muſices, inquorũ concentu maxima eſt iucũditas. Et quum ad locum combuſtionis uentũ fuerit, ſcribũt & pingũt ſuper chartas imagines uirorũ ac mulierum, itemq; multorum denariorũ, quæ omnia ſimul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctũ illum tot ſeruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combuſtæ, uicturusq; ſit perpetuo in diuitijs illis & honore. Hanc ſuperſtitionem ſeruat ferè ubiq; cæcitas paganorum in partibus orientis, quum cadauera defunctorum comburunt.

Dæmonum cultus

Funerandi mos

De prouincia Camul, Cap. XLVI.

CAmul prouincia eſt intra magnam prouinciam Tanguth, ſubiecta imperio magni Cham, habens ciuitates multas & oppida, Attingit autem terra Camul duo deſerta, magnum ſcilicet, de quo iam ſupra diximus, & aliud quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ ſuſtentatione homo opus habet. Habent incolę huius regionis linguam propriam, & ad aliud non uidentur nati, quàm uacare ludis & tripudijs. Idololatræ ſunt & cultores dæmonum, ad hoc ab ipſis perſuaſi, quando uiator quiſpiam pertranſiẽs ad domum alicuius hoſpitij gratia diuertit, ſuſcipit eum paterfamilias cum magno gaudio, atq; præcipit uxori & toti familiæ, ut quamdiu ille apud eos manere uoluerit non excludatur, ſed illi in omnibus obediant. Ipſe uero interim diſcedit, non reuerſurus quamdiu hoſpes in ædibus ſuis manſerit. Et uxor interim paret hoſpiti ut marito ſuo. Sunt mulieres illius regionis formoſæ: & uiri à dijs ſuis hac dementati ſunt ſtulticia, ut putent ſibi glorioſum eſſe ſi eas uiatoribus proſtituant. Tempore uero quo regnauit Mogut magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul ſtulticia, mandauit ipſis ne amplius ſeruarent hanc deteſtabilem conſuetudinem, ſed potius uxorũ ſuarum cuſtodientes pudicitiam, communia pararent hoſpitia, in quæ aduenæ & superuenientes diuerterent uiatores, & prouinciam tanta non fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum ſunt contriſtati, miſſisq; nuntijs & muneribus, inſtantiſſime rogarunt, ut tam graue reuocaret edictum, & traditionem illam, quam à ſuis ſenioribus ueluti per manus acceperunt, non aboleret, maxime quum compertum haberent ſe propter illud hoſpitalitatis beneficium deorum ſuorum cõſequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere ſua deſtitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela, acquieuit petitioni illorum, & reuocans mandatum dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandaui ut deteſtabilem illam & toto orbe inauditam aboleretis conſuetudinem: ſed quia opprobrium honorem ducitis, habete opprobrium ut optaſtis. Nuntij itaque alias portantes literas, quæ priores caſſauerunt, uniuerſo populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos uſq; in hodiernum diem à populo illo cuſtoditur.

Hoſpitalitas mira

De prouincia Chinchinthalas, Caput XLVII.

POſt prouinciam Camul ſequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis eſt deſerto, habetq; in lõgitudine iter ſexdecim dierum, ſubiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & caſtra multa. Populus eius in tres diuiſus eſt ſectas. Pauci quidam confitentur Chriſtum, & hi ſunt Neſtoriani: alij Mahumetum colunt, tertij idola adorant. Eſt in hac prouincia mons, in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici: itemq; ſalamandræ, de quibus fit pannus, qui ſi in ignem proiectus fuerit, non comburi poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è socijs meis, uir ſingulari

ſingulari prædítus induſtria, Curficar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud diſſimilia: & hæc ad ſolem deſiccata in mortario æneo teruntur, deinde lauantur, & quicquid terrenum illis adhæret ſubmouetur: demum fila illa ſic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atq; in pannum contexuntur. Et quando pannos illos uolunt dealbare, proijciũt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæſi educuntur niue candidiores. Haud ſecus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra uero ſerpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi, ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidem Tartarorum Romano miſit pontifici.

De Prouincia Suchur, Caput XLVIII.

A Tergo relicta prouincia Chinchintalaſi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas diætas nulla reperitur habitatio, niſi in paucis locis, quibus ſuperatis, uenitur ad prouinciam Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouĩcia inter multos idololatras pauci inueniuntur Chriſtiani. Sũt autẽ omnes magno ſubiecti Chã. Negotiationibus non uacant, ſed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuerſas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition, Caput XLIX.

EST Campition ciuitas magna & inſignis, principatum habens in regione Tãguth. Sunt in ea Chriſtiani, Mahumetani, & idololatræ. Habent idololatræ multa monaſteria, in quibus idola ſua colunt. Porrò idola illa ſunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto deſuper deaurata. Inter hæc quædam ſunt tam magna, ut decem paſſus contineant longitudine, terræ ac ſi ſupini iacerent affixa, iuxta quæ parua ſunt poſita idola, quæ maioribus reuerẽtiam exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam ſuos ſacrificulos & religioſos, qui cæteris honeſtius uiuere uidentur: nam quidam ſeruãt caſtitatem, multumq; cauent ne deorum ſuorum legem præuaricentur. Totum anni circulum per lunationes computant, nec alios habent menſes, aut hebdomadas præter lunares. In his lunationibus obſeruant quinq; cõtinuos dies, in quibus nullam beſtiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiam honeſtius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hũc morem, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quòd multas nutrire poteſt: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima cenſetur. Non recipit uir ab uxore dotem, ſed ipſe in animalibus, uel ſeruis aut

pecunia iuxta poſſibilitatem ſuam conuenientem aſſignat dotem. Si uxor uiro fiat odioſa, licitum eſt illi eam à ſe repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in ſecundo gradu ſibi attinentes, ſimiliter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia cenſentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non ſecus quàm beſtiæ, ut ſatis mihi mores eorum ſunt perſpecti, qui unà cum patre meo atque patruo per anni ſpatium ob quædam negotia in hac ciuitate manſi.

De ciuitate Ezina, & alio deſerto magno, Caput L.

A Ciuitate Campition itur per duodecim diætas uſque ad Ezinam ciuitatem, quæ affinis eſt arenoſo deſerto Aquilonem uerſus. Sunt ibi cameli multi, & alia animalia multa, atque aues diuerſi generis. Incolæ uero idololatræ ſunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negotiationibus abſtinentes. Præparant quoque ſibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt tranſire per deſertum illud magnum, quod uergit ad Aquilonem, & non niſi quadraginta dierum ſpatio pertranſiri poteſt. Nulla inuenitur in hoc deſerto uirens herba, ſicut nec ulla habitatio, niſi perrara in montibus quibuſdam & uallibus, ubi aliqui homines æſtatis tempore morantur. In quibuſdam etiam locis inueniuntur feræ ſylueſtres, præſertim onagri, qui ibi in magna diſcurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinent ad prouinciam magnam Tanguth.

De ciuitate Tarocoram, & origine dominij Tartarorum, Caput LI.

SVperato memorato deſerto, peruenitur ad ciuitatem Tarocoram, quæ eſt ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominium. Nam habitarũt primum in campeſtribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, ſolum paſcua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriẽdis, nec habebãt de gente ſua principem, ſed tributa pendebãt magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo presbyterum Ioannem uocant. Sed indies incrementa ſumentes, & ſeipſis fortiores euadentes, cœpit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipſis offenderetur, atque in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæpretium ſe facturum, ſi illos ab inuicẽ in partes ſecerneret, atque in diuerſas regiões collocaret. At illi nolentes à ſe inuicem diſgregari, tranſierunt omnes pariter in deſertum uerſus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionẽ, in qua tuti eſſe poſſent, nec regem ſuum timerent, negato etiam illi tributo.

Vncham

Tartari regem ex ſeipſis eligunt, & diſcordia inter eum & regem Vncham naſcitur. Caput LII.

PAucis tranſactis annis, Tartari omnium conſenſu eligunt ex ſeipſis uirum probum & ſapientem regem, Cinchis nomine, anno ſcilicet domini

mini M. CLXXXVII. cui coronam imponentes, & omnes circumquaque qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obediētiam & ſubiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, ſubiectos optime gubernabat, atque breui tempore octo prouincias cepit, & regno ſuo adiecit. Et quādo ciuitatem aliquam aut caſtrum cepit, neminem ſinebat occidi, aut rebus ſuis ſpoliari, qui ſaltem imperio ſuo ſponte ſe ſubmittebat, atque ſecum ad alias proficiſcens ciuitates, illi operam ſuam libens impendebat. Hac itaque humanitate uſus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaque uidens ſe in tanta ſublimari gloria & potentia, deſtinatis nuntijs ad regem Vnchā, cui quondam tributa pendebat, rogabat ut illi filiam ſuam in uxorem collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione reſpondit, Malo filiam meā Vulcano conſecrare, quàm ſeruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nūtijs aiebat, Dicite domino ueſtro: Quia ad tantam creuiſti ſuperbiam, ut præſumas petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam etiam amara interire morte.

Vincitur rex Vncham à Tartaris, Caput LIII.

AVdiens uero rex Chinchis moleſtam regis Vncham reſponſionem congregato magno exercitu, profectus eſt hoſtili animo contra regem Vncham, caſtraque poſuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denuntiat illi ut ſe defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, deſcendit ad campeſtria, & caſtra ſua poſuit iuxta caſtra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & aſtrologis ſuis, ut illi indicarent qualem euentum prælium futurum eſſet habiturum. Tunc aſtrologi ſcindentes arundinem per longum in duas partes, poſuerunt diuiſiones ipſas in terram, unamq́ uocauerunt Cinchis & alteram Vncham, dixeruntq́ regi: Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipſorum fiet, ut hæ duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars ſuper alteram aſcenderit, ille rex uictoriam in prælio obtinebit. Multitudine itaque ad ſpectaculum illud concurrente, cœperunt aſtrologi murmurare precationes ſuas & legere incantationes, & mox commotæ ſunt partes arundinis contra ſe pugnantes, donec tandem pars Chinchis aſcenderet ſuper partem Vncham. Quo uiſo, Tartari de futura certiores facti uictoria confortati ſunt. Tertia igitur die prælium commiſſum eſt, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remanſit. ſicq́ factum eſt, ut Tartari regnum Vncham penitus ſibi ſubiugarint. Regnauit autem Chinchis poſt mortem Vncham ſex annis, in quibus multas acquiſiuit prouincias: & quum ultimo caſtrum quoddam expugnare moliretur, acceſſit'que propius, ſagitta in genu percuſſus, interijt, ſepultus in monte Alchai, ubi & reliqui Tartarorum principes huius ſucceſſores, & qui de eius ſunt progenie

omnes ſepeliuntur, etiam ſi centum dierum ſpatio funus fuerit adducẽdum.

Catalogus regum Tartarorum, & de ſepultura eorum in monte Alchai, Caput LIIII.

PRimus Tartarorum rex uocatus eſt Chinchis, ſecundus Cui, tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, ſextus Cublai, qui modo rerum potitur, cuius potẽtia maior eſt quàm omnium ſuorum prædeceſſorum: imò omnia Chriſtianorum regna atq; Saracenorum ſi unum eſſent regnum, uix adæquarent regnum Tartarorum, id quod ſuo loco manifeſtius fiet, ubi potentiam eius & dominium deſcripſero. Porrò quando corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alchai, hi qui ipſum ad ſepulturam comitãtur, perimunt paſſim eos quos in uia obuios habent, dicẽtes, Ite & domino noſtro regi ſeruite in alia uita. Tanta enim inſania percuſſi ſunt à ſatan, ut credant taliter occiſos, in futura uita regis obſequio mancipandos. Nec modo ſic contra homines inſaniunt, uerum & in equos ſæuiunt, quos obuiam uenientes iugulant unà cum defuncti regis optimis equis, putantes illos regi uſui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædeceſſoris ad montẽ Alchai ſepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes, feruntur circiter uiginti millia hominum prædicta occaſione interfeciſſe.

Crudelis ſuperſtitio

De generalibus moribus & conſuetudinibus Tartarorum, Cap. LV.

MVlieres Tartaræ uiris ſuis fideliſſimæ ſunt. Abſurdum eſt apud eos & intolerabile uitium, ſi quiſpiam ad proximi ſui uxorem præſumat accedere: & hoc unico ſtudio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honeſtum & licitum ducitur, ut quiſque tot ducat uxores quot nutrire poteſt, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter ſorores, omnes conſanguineas quæ in lateralibus lineis comprehenduntur ducunt uxores, etiam nouercam, ſi pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit ſuperſtiti fratri fratris relictam ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes, ſed ipſi uxoribus atq; earum matribus dotes aſſignant. Propter uxorum multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec eſt uxorum multitudo Tartarie admodum oneroſa, quum illæ ſuis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem, & ad ciborum præparationem multum ſolicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupijs atque armorum exercitiis ſunt intenti. Nutriũt Tartari multos geges boum, ouium, & aliorum iumẽtorum atq; pecorum, & cum illis morantur in locis paſcuoſis, æſtate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi paſcua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones ſe trãſferunt. ubi pabulum pro animalibus inueniũt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas ſecum deferunt quocunque migrant. Nam poſſunt eas plicare & extendere, leuare & deponere. Oſtia earum ſemper Auſtro obuertunt. Habent quoque

quadri

qnadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utenſilia neceſſaria ſecum uehunt, atque à pluuiarum iniuria defendunt.

De armis & ueſtibus Tartarorum, Caput LVI.

ARma quibus Tartari prælij tempore induuntur, non ſunt ex ferro fabre facta, ſed ex corio forti atque ſolido parata, quale eſt corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt ſagittarij optimi, à pueritia ad arcuum exercitia aſſueti. Vtuntur etiam clauis & gladijs, ſed rarius. Illi qui cæteris ditiores ſunt, utuntur indumẽtis ſericis & aureis, & ſub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium præſertim quæ uulgo Zebellinæ uocãtur, quæq; reliquis pellibus pretioſiores iudicantur.

De cibis Tartarorum, Caput LVII.

VEſcuntur Tartari cibis groſſioribus, præſertim carne, lacte & caſeo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immũdorum animalium. Nam equos & carnes comedunt, atque reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur eſſe uinum album, non admodum inſipidus potus. Vocatur ab ipſis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum, Caput, LVIII.

COlunt Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putantq; illud deum eſſe terræ, qui curam de ipſis ac filijs eorum, de fructibus terræ atq; regibus pecorum gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec eſt aliquis qui in domo ſua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai eſſe uxorem & liberos, collocant etiam ipſi iuxta penates ſuos imagunculas quaſdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem ſimulachrum ad ſiniſtram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiam, præſertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequam ipſi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij aut cœnæ extra domum in honorem illorum ponentes, credũt deos hinc cibari. Quo facto, ipſi ad menſam euntes comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nõdum duxit uxorem, & item alterius moriatur filia innupta, cõueniunt utriuſq; defuncti parentes, & inter defunctos õcnubium faciunt: conſcriptisq; cõtractus illius literis, iuuenem & puellam in charta pingunt, & hanc cum pecunia cõtributa atq; utẽſilibus & ſupellectile Vulcano deuouẽt, credentes defunctos in alia uita matrimonialiter cõiũctos. Faciũt quoq; pro hac re ſolẽnes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundũt, ut ſponſus & ſpõſa his quoque ueſcãtur. Quo facto, parentes & conſanguinei defunctorum tali putant ſe affinitatis uinculo coniunctos, ac ſi nuptiæ illæ ſponſis adhuc uiuẽtibus fuiſſent celebratæ. *Cõiugium inter mortuos*

De ſtrenuitate & induſtria Tartarorum, CAPVT LIX.

SVnt Tartari homines bellicoſi, ſtrenui in armis, & ad ſubeundos labores intrepidi. Non ſunt effœminati, molles, & delitijs aſſueti, imò tolerantiſſimi laborum & inediæ. Fit non raro ut per integrum menſem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiunt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, ſola herba quam in paſcuis inueniunt nutriuntur. Inſident armati equis ſuis tota nocte, & equi interim nihilominus paſcuntur ubicunque bona inuenerint paſcua, Ipſi quoque exiguo contenti ſunt cibo, quantumlibet magnos ſubeant & perficiant labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, ſingulari & magna utuntur aſtutia, Quum bellandi cauſa in remotas partes expeditionem parant, nihil ſecum præter arma portant atque parua tentoria, ſub quibus pluuiæ tempore latitant. Portat etiam quilibet ſecum duo uaſcula, quæ uulgo flaſcones uocant, in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnibus adaptandam. Quum uero ſine mora ad remotiſſimas partes concedere uolunt, accipiunt ſecum lac in modum ſolidæ paſtæ ſiccatum, quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudicijs & iuſtitia Tartarorum, Caput LX.

MAlefactores hoc modo puniunt. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuſte ſeptem uicibus, aut decem & ſeptem, aut uiginti & ſeptem, aut quadraginta & ſeptem, pro menſura peccati ictus inferendo, idq́ue uſque ad cētum, addendo ſemper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percuſſionibus moriuntur. Quòd ſi quis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, merſo mucrone in uentrē eius occiditur. Quod ſi uitam ſuam liberare uoluerit, reſtituet furtum in noncuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, ſigna ſua pilis eorum inurunt, atque ſine cuſtode ad paſcua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibēt paſtorum cuſtodiam. Hæ primæ Tartarorum fuerunt conſuetudines: uerū quū iam inter uarios mixti ſint populos, nonnihil à prioribus degenerauerūt moribus, & populis quibus coniuncti ſunt, conformes ſe fecerunt.

De campeſtribus Bargu, & extremis inſulis Aquilonis, Caput LXI.

REtardati ſumus nonnihil in tartarorum moribus & conſuetudinibus deſcribendis, nunc uero alias orientalis regionis luſtrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus deſcripſimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uerſus uenitur ad campeſtria Bargu, quæ in longitudine quadraginta habent diætas. Incolæ illorum

locorum uocantur Meditæ, parentq́ magno Cham, Tartarorum habentes mores. Sunt homines ſylueſtres, & ueſcuntur carnibus animalium, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorum magnam habent copiam, & adeo cicures faciunt, ut illis atq; equis uel aſinis inſideant. Carent blado & uino. In æſtate maximas exercent auium & ſylueſtrium animalium uenationes, quorum carnibus per hyemem uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immenſum illius regionis frigus aufugiunt. Poſt terminum dictarum quadraginta diætarum, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare ſolent herodij ſiue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiã perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus præter herodios & aliam auiculæ ſpeciem, qua paſcuntur herodij. In inſulis maris illius naſcuntur grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. Grifalchi uero qui de Chriſtianorum terris ad Tartaros portãtur, non perferuntur ad magnum Cham, quum ille ijs abũdet auibus, ſed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines ſunt. In illis Septentrionalibus partibus inſulæ ſuut quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus arcticus illis uideatur ad meridem deflectere.

De regione Egrimul, & ciuitate Singui, Caput LXII.

HIc redeundum erit nobis ad ciuitatem Campition, de qua paulo ſuperius mentionem fecimus, ut inde ad alias digrediamur prouincias, quas nondum deſcripſimus. Igitur ſi à ciuitate Campition uerſus orientem itinere quinq́ dierum procedatur, audiuntur in locis intermedijs nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Erigimul, & ad regnum Cerguth, quæ ſunt regna magna magno Cham ſubiecta, Ibi inueniũtur Chriſtiani Neſtoriani, idololatræ & Mahumetani. Sunt ibi multæ ciuitates & caſtra. Hinc ſi inter oriẽtem & meridiem procedatur, uenitur ad prouinciam Cathai. Eſt tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædã Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiam triplex illa memorata inuenitur hominum ſecta. Inueniuntur etiam ibi boues ſylueſtres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. Multi etiam ex his bobus domeſtici facti, ad onera ferenda inſtituuntur: alij ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. Inuenitur in hac prouincia muſchum optimum, & quo melius in mundo non inuenitur. Eſt enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos groſſos ut ceruus, pedes quoque habens ungulatos, & dentes quatuor, duos ſupra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem ueſicam habet ſanguine plenam, & ſanguis is eſt muſchum. à quo tam ſuauiſſimus exhalat odor. Incolæ huius regionis idololatræ ſunt, & libidinis ſectatores, corpore pingues Muſchum

& naſo

& naſo paruo, pilis labia obſidentibus. Mulieres pulchræ ſunt & albæ. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quærunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde ſæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorē, ſed formoſam, matri illius dotem aſſignans. Negotiatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque diætarum, & eſt admodum fertilis. Sunt in ea maximi faſiani, caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuerſis & elegantibus diſtinctas coloribus.

De prouincia Egrigaia, Caput LXIII.

PRocedēdo ulterius uerſus orientem, ſeptemq́ʒ exactis diætis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ ſūt ciuitates & caſtra. Eſtenim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ ſunt, præter aliquot Chriſtianos Neſtorianos, qui ibi tres habent eccleſias. Subiecti ſunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, de lana alba & camelorū pilis cōtexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negotiatores ad diuerſas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & magog, & ciuitate Cianiganiorum, Caput LXIIII.

AB Egrigaia prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciam Teuduch, in qua ſunt ciuitates & caſtra multa, ubi etiam manere conſueuit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatiſſimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui eſt de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham poſt mortem illius qui à Cinchis in prælio fuit occiſus, tradiderunt filias ſuas illis regibus in uxores. Et licet ibi ſint aliqui idololatræ, & itē aliqui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obſeruat Chriſtianam: & hi Chriſtiani primas tenent in hac prouincia: præſertim ubi eſt gens quædam, Argon uocata, quæ reliquis populis ſagacior eſt & elegantior. Sunt etiam ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum. Fiunt quoque ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum; & item panni de auro & ſerico diuerſarum habitudinum. Eſt ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuerſorum generum, pro exercitibus neceſſaria. In montibus huius prouinciæ ſunt magnæ mineræ argenti, & multiplices uenationes ſylueſtrium beſtiarum, uocatur'que regio montium Ydifa. Diſtat tribus diætis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianiganiorum, in qua eſt palatium maximum, magni Cham habitatio, quādo ad illam diuertit ciuitatem. Proficiſcitur autem ſæpius illuc, quia iuxta ciuitatem ſunt lacunæ, in quibus diuerſorum

diuerſorum generum aues inueniuntur, præſertim grues, faſiani, perdices, & his ſimiles aues. Hæ aues capiuntur griſalchis, herodijs ſeu falconibus, habetq́ʒ rex ipſe in hoc ſummam delectatiouem. Sũt ibi quintuplices grues: quę dam habent alas nigras ut corui, aliæ ſunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut ſunt apud nos caudæ pauonum: rurſum aliæ inueniũtur ibi noſtris haud diſſimiles: ſunt deindæ aliæ quæ ſunt paruæ, ſed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubro nigróque permixtas colore. Quinto ſunt ibi grues griſei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ ſunt ualde magnæ. Eſt iuxta hanc ciuitatem uallis quædam, in qua multæ ſũt caſæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui ſeruantur pro rege illuc pro tempore diuertente. *Grues quintuplices*

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itemq́ʒ de feſtiuitatibus quibuſdam Tartarorum, Caput LXV.

A Ciuitate Cianiganorum tres ſunt diætæ contra Aquilonem ad ciuitatẽ Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore conſtans, & auro adornatum. Iuxta palatium iſtud eſt nemus regale, muris undiq́ʒ cinctum, quorum circuitus patet miliarijs XV. In nemore uero ſunt fontes & flumina, atq́ʒ prata, & uariæ beſtiarum ſpecies, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatem & cibum ſeruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit autẽ ſæpe uenationi operam daturus equo inſidens, ducitq́ʒ ſecum leopardum domeſticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captamq́ʒ beſtiam griſalchis tradit, atq́ʒ in hac re ſpectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam de arundinibus conſtructa pulcherrima conſiſtit intus & foris deaurata, & uarijs picturis adornata, atque tali artificio communita, ut à pluuia nequaquam illi iniuria fieri poſſit. Poteſt quoque domus ipſa in modum tabernaculi diſſolui atque deponi, & rurſum erigi. Nam ſuſtinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus ſericis. Porrò arundines ex quibus cõſtat, habent ſingulæ quindecim paſſus in longitudine, & in ſpiſſitudine tres palmos: ex quibus fiunt columnæ, tabulæ & compagines, ſed & imbricamenta. Nam diuiduntur arũdines iuxta nodos, & pars illa per medium ſciſſa duas præbet tegulas, quæ domo ſuperpoſitæ eam à pluuiarum defendunt ſtillicidijs. Solet magnus Cham tribus menſibus per annum illic habitare, ſcilicet in Iunio, Iulio atque Auguſto, nam eſt ibi aëris conueniens temperies, caretq́ʒ locus ipſe ſolis ardoribus. His igitur menſibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus depoſita & conuoluta ſeruatur. Proinde die uigeſimo octauo Auguſti rex à ciuitate Ciandu diſcedens, proficiſcitur ad locum alium dijs ſuis ſolenne facturus ſacrificium, à quibus ſperat ſibi, uxoribus, filijs, & animalibus quæ poſſidet uitam & ſanitatem concedi. Nam habet armẽta magna equorum alborum & equarum albarum, quæ putãtur excedere numerũ

decem

decem millium. In hac autem feſtiuitate præparatur lac equinum in uaſis decẽ tibus, & rex ipſe manibus ſuis proprijs diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum ſuorum, arbitrans & à magis ſuis ſic edoctus, quòd dij lac bibant effuſum, & ſoliciti ſint conſeruatores omnium eorum quæ poſſidet. Poſt ſacrificium illud nephandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, niſi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius Horiach uocatum, qui hoc etiam gaudet priuilegio, propter uictoriam quandam magnam, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hic igitur ritus die uigeſimo octauo Auguſti ſolenniter in perpetuum à Tartaris obſeruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore, Comeduntur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortem cõdemnati ſunt. Qui uero ex ægritudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham magos, qui dæmonum arte obtenebrant & in caliginem conuertunt aërem, luce ſuper palatium regis clara permanente. Agunt etiã hi magi, ut rege iuxta menſam ſedente, ſcyphi eius aurei dæmonum arte ab alia menſa quæ in medio aulæ conſiſtit, regia portans uaſa, ſuper menſam regis exiliant, dicuntque ſe id ſecreta quadam efficere arte. Et quando feſta idolorum ſuorum celebrant, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloës & thure ceu odoriferum ſacrificium dijs offerunt, coctasque arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent: ius uero carniũ ante idola effundunt, aſſerentes ſic deorum ſuorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

De monachis quibuſdam idololatris, Cap. LXVII.

INueniuntur in regione illa plurimi monachi, idolorum cultui deputati. Habent hi monaſterium quoddam magnum, oppiduli habens magnitudinẽ in quo ſunt circiter duo millia monachorum, qui idolis ſeruiunt, raſura & ueſte à laicis ſequeſtrati. Nam radunt caput & barbam, ueſtemque induunt religioſam. Hi in idolorum ſolennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accẽdunt, alijsque compluribus diſtinẽtur ſtultis cærimonijs. Sunt & alijs locis monachi & uarij idololatræ, quorum quidã multas habent uxores, alij uero pro honore deorum ſuorum caſte uiuunt, uitam auſterã ducentes, nam nihil comedunt præter farinæ purgamenta aquis diluta. Veſtiuntur quoque pannis rudibus & aſperis, coloris abiecti, & lecti molliciem uitantes, dormiunt ſuper rigentia ſtramina. Alij tamen monachi qui laxioris ſunt uitæ, iudicant hos tam auſtere uiuentes hæreticos, quòd non debito uiuẽdi modo deos colant.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTALIBVS, LIBER SECVNDVS.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum, Caput I.

IN hoc ſecũdo libro ſcribere inſtitui de magnificentia, põpa, ſumptuoſitate, potẽtia, diuitijs, & imperij adminiſtratione Cublai Tartarorum ſummi Imperatoris, qui noſtro æuo regni ſceptra gubernat. Is enim in ſua magnificentia & dominio longe ſuperat omnes prędeceſſores ſuos, adeo ampliauit imperij ſui limites, ut ferè totum orientem ſuæ habeat ſubiectum poteſtati. Is ex proſapia Chinchis primi Tartarorũ principis ſatus, ſextus Imperator illius terræ fuit, anno ſcilicet domini M.CCLVI. regnare incipiens, & populo magna ſapientia atq; grauitate præſidens. Eſt uir ſtrenuus, in armis exercitatus, corpore robuſtus, atq; animo ad res gerendas promptus, conſilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atque circunſpectus. Nam priuſquam imperij conſequeretur faſces, ſæpe ſtrenuũ in bellis egit militem, atq; in cunctis ut prudẽtem uirum ſe gerebat. Interim tamen quo regno præfuit, nõ niſi ſemel ad pugnam proceſſit, ſed filios ſuos & alios aulicos loco ſui illuc deſtinauit.

Qualiter Cublai rex à patruo ſuo Naiam rebellionem ſuſtinuit, Cap. II.

DIximus Cublai regem ſemel ad pugnam egreſſum, ſed modo cauſam explicabimus. Anno domini M.CCLXXXVI. patruus eius Naiam nomine quum triginta eſſet annorum, & multis populis atq; regionibus eſſet præfectus, iuuenili elatus uanitate, motus eſt contra dominum ſuum Cublai, maximum contra eum ducens exercitum, & ut felicius pugnaret, aſciuit in auxilium alium quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, ſed odio habebat eum. Rebellioni igitur aſſenſum præbens, promiſit ſe in propria uenturum perſona, conductis cẽtum millibus militum. Hi igitur ut conduxerunt, conuenire decreuerunt cum ſuis copijs in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuaſuri. Porrò Naiam in exercitu ſuo habuit circiter quadraginta millia militum.

Qualiter Cublai ſe contra hoſtes muniuit. Cap. III.

NOn autem latuit Cublai Imperatorem, quid cõſanguinei ſui molirentur contra eũ, & quàm acerbo animo contra ipſum concitati eſſent, publica facta conſpiratione. Quapropter per caput ſuũ & Imperialem coronã iurauit, quòd ſe defenderet ab illis, & uindicaret hoſtium ſuorum audaciã. Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe

trecenta ſexaginta millia equitum,& peditum centum millia,idq́ꝫ ex his qui uicini erant ciuitati Cambalu. Et quanq́ꝫ longe maiorem potuiſſet congregare exercitũ,tamen quia ſubito & quaſi ex improuiſo uoluit irruere in hoſtes,noluit diutius morã trahere in aggregando maiori exercitu, ne inſtitutum eius Naiã hoſti pateſieret & fugam meditaretur,aut ad tutiora loca exercitũ ſuum perduceret. Habuit quidem Imperator tunc & alios exercitus in armis,ſed quos contra diuerſas miſerat prouincias expugnãdas,& hos quoque reuocare noluit,quo minus hoſti conſilium ſuum aperiretur. Interim aũt mandauit omnes uias maxima cuſtodiri diligẽtia,ne expeditio ſua ullo pacto Naiam hoſti innoteſceret,atqꝫ præſentire poſſet aduentum ſuũ. Vnde cuncti euntes & redeuntes à regis cuſtodibus tenebantur,ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret. Rebus itaqꝫ ſic ſe habentibus,cõſulit rex Cublai aſtrologos,quando fata felicem ſibi indicarent profectionem, & qua hora itineri ſe accingere debeat. Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt,adeſſeq́ꝫ aiunt tempus quo de hoſtibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam, Caput IIII.

IGitur Cublai Imperator cum exercitu ſuo ſoluens, profectus eſt uſqꝫ ad planiciem ubi Naiam adhuc præſtolabatur aduentum Caydu regis, qui illi ſuppetias erat laturus. Et Cublai ad collem quendam caſtrametatus,quieuit illa nocte cum exercitu ſuo. Populus uero Naiam nihil ſibi metuens nec periculi aliquid adeſſe ſciens,inermis per planiciẽ uagabatur, genio largius uacans. Et tranſacta nocte,ut dies terris reddi cœpit,Cublai Imperator in collẽ aſcendens,exercitum ſuũ in duodecim diſtinxit acies, tria millia militum una habente acie. Pedites uero iuxta milites tali collocati ſunt ordine, ut in quibuſdã aciebus duo pedites lanceas tenentes,duo militũ ſtiparent latera. Rex uero ipſe ſedebat in caſtro quodã mirabili ſuper quatuor conſtructo elephantos,in quo etiam regale erat uexillum. At exercitus Naiam ubi uidiſſet inſignia,& acies Cublai uehementer expauit,quippe qui adhuc expectabant ſubſidium regis Caydu. Et continuo currentes ad tentoriũ Naiã qui cum concubina quam adduxerat dormiebat,excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit,exercitum ſuũ in acies diſpoſuit. Eſt autem conſuetudo omnium tartarorum,ut tubis primum clangorem edant,& tangant cuncta exercitus inſtrumenta,atqꝫ altis uocibus cantẽt, & tandẽ ſigno à rege dato, arma contra hoſtem corripiant. Sic quum uterqꝫ exercitus ſuas abſoluiſſent cantilenas,iubet Cublai buccinis ſignum dare,& hoſtem aggredi. Illico aũt manus conſerere cœperunt,& tam atrox præliũ inierunt,ut putares imbrẽ ſagittarum & iaculorum per aërẽ deſcendere. Baliſtis laxatis, mutuo gladijs & lanceis ſe conficiunt. Erat quidem Naiã profeſſione,& nomine Chriſtianus,ſed non operum fidei ſectator,ſignaueratq́ꝫ principale uexillũ ſuũ crucis ſigno,habẽs ſecũ nõ paucos Chriſtianos. Cõmiſſum eſt itaqꝫ præliũ ab

initio

initio diei uſq; ad meridiẽ,& ceciderunt multi ex utroq; exercitu, donec tan/dem Cublai ſuperior euaderet,& hoſtẽ in fugã uerteret. Mox autẽ ut populus fugere cœpit, Naiam captus eſt,& ingens multitudo in fuga ipſa occiſa.

Quomodo Naiam ſuffocatus fuerit, Caput V.

REx itaq; Cublai captum habens hoſtem ſuum, iuſſit ut confeſtim occi/deretur, qui auſus fuerat contra dominũ ſuum arma mouere, & rebellionem excitare. Sed quoniam erat de proſapia ſua, noluit ut ſanguis regius de ſtirpe ſua funderetur, ne terra regium biberet ſanguinẽ, aut ſol uel aër ui/derẽt mala morte quẽquam de regali progenie natum interire. Iuſſit igitur ut tapeto inuolutus atq; ligatus, tamdiu hincinde duceretur, agitaretur, tra/heretur & impelleretur, donec cõtracto anhelitu ſuffocaretur. Hoc aũt mortuo, optimates ſui & cunctus populus qui euadere potuerũt, inter quos multi fuerunt Chriſtiani, ſponte ſe ſubmiſerunt domino & obedientiæ Cublai Imperatoris. Et tunc quidem quatuor prouinciæ acceſſerũt ditioni eius, qua/rum nomina ſunt, Funotia, Cauli, Barſcol & Sinchintingui.

Compeſcit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Chriſti contem/ptores, Caput VI.

POrrò Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Chri/ſtianis, qui cum Naiam uenerat exprobrare, & dicere quod Chriſtus, cuius ſignũ Naiam in uexillo habuerat, non potuerit ſuis auxilio eſſe: hasq; contumelias cotidie Chriſtianis obiecerũt, Chriſti potentiam ut inanem irridentes. Chriſtiani uero qui ad regis Cublai obedientiam uenerant, indi/gnum rati ut talia ferrent cõuicia, quæ gloriam Chriſti minuerẽt, conqueſti ſunt Imperatori quales illis inferrẽtur iniuriæ. At ille cõuocans Iudæos & Saracẽos, ad Chriſtianos conuerſus ait, Deus ueſter & crux eius noluit quidẽ Naiam præſidium ullum ferre, uerum uos propterea nolite erubeſcere, quo/niam deus bonus & iuſtus, iniuſtitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit. Naia domini ſui proditor extitit, atq; contra omnem æquitatem rebellio/nem excitauit, & quidem dei ueſtri auxiliũ in ſua malicia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus, noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iu/dæis & Saracenis, cæterisq; Chriſtiani nominis blaſphematoribus interdi/cebat, ne ullus eorũ Chriſtianorũ deum aut crucẽ eius amplius blaſphema/re præſumeret. Sic illis ſilentium impoſitum eſt. Cublai uero tumultu ſeda/to, cum uictoria & gaudio ad ciuitatem ſuam Cambalu eſt reuerſus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites ſuos parta uictoria, Caput VII.

POrrò prẹfectos, exercituũ duces, atq; alios anteſignanos milites, rex Cublai quum uictorẽ bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præ/erat centum militibus, in gradum ſublimiorem collocat, atque mille præfi/cit militibus: & ſic gradatim reliquos belli duces in digniorẽ ponit ſtatũ, do/

natcꝫ illis aurea & argentea uaſa, tabulas, priuilegia atcꝫ immunitatem. Et hæc quidem priuilegia tabulis uel bracteis per ſculpturas imprimuntur. Ex uno latere ſcriptura huius tenoris cōtinetur: Propter dei magni uirtutem, & propter gratiā magnā quā Imperatori cōtulit, nomē magni Chā benedictū ſit. In alio uero latere ſculpta eſt imago leonis cū ſole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorū animaliū. Quicūcꝫ autē habet tabulā cum leone & ſole atcꝫ luna, quando procedit in publicū, defertur palliū ſupra eū in ſignū magnæ autoritatis. Qui aūt grifalchi habet imaginē, poteſt ſecū de loco uno ad aliū ducere uniuerſam cuiuſcuncꝫ principis uel regis militiā. Sicꝙ omnia in ſuum diſtributa ſunt ordinem, tabulis indicātibus quibus obediri oporteat. Et ſi quis iuxta tabularum expreſſionem obedire noluerit, contempſeritꝙ præſcriptam autoritatem, ut rebellis Imperatori, interficitur.

De forma Cublai atcꝫ uxoribus, filijs & ancillis eius. Cap. v.

REx Cublai eſt homo admodū pulcher, ſtatura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilētus, faciem habet rubicundā atcꝫ candidā, oculos magnos, naſum pulchrū, & omnia corporis lineamēta debita proportione conſiſtētia. Habet uxores iiij. quas legitimas cēſet, & ſuccedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harū quatuor, peculiarē curiam, eamcꝫ regalē in proprio palatio tenet, habēs circiter trecentas electas pediſſequas & famulas, multosꝙ miniſtros eunuchos, & aliā familiam plurimā. Habet preterea rex ipſe concubinas multas. Nā eſt inter Tartaros natio quædā, quæ dicitur Vngrac, quæ mulieres habet admodum formoſas, & moribus conſpicuas, de quibus nutrit in palatio ſuo circiter centū, quæ ſcilicet elegātiores ſunt formæ & ſuper has conſtituit matronas quaſdā, quarū officiū eſt, ut illarū curā gerāt, & diligēter cōſiderent, quando in infirmitatē ciciderint, aut maculam aliquā contraxerint: alioquin regis complexibus frui nō poterunt. Ex his cōcubinis ſex deputātur tribus diebus ac noctibus pro cuſtodia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitū, aut è lecto mane proſilit, aſſiſtunt ei ut miniſtræ, atcꝫ in cubiculo eius dormiūt. Quarta uero die ſex aliȩ prioribus in dicto miniſterio ſuccedūt, tribus diebus & totidē noctibus regi obſequentes. Et his rurſum aliæ ſex ſuccedunt, cōtinuaturꝙ hæc permutatio, donec omnes centum miniſterio regis fuerint adhibitȩ. Porrò de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai xxij. filios, uocatusꝙ fuit primæ uxoris primogēitus Chinchis, qui illi ſucceſſurus erat in imperio, niſi ante patrē in fata conceſſiſſet. Is itacꝫ reliquit filium, nomine Temur, qui eſt homo ſtrenuus, prudēs, & in militia exercitatus, ſuccedetꝙ auo in imperio loco patris ſui defuncti. Cæterū de ancillis & famulabus ſuis habet rex Cublai xxvij. filios, qui omnes in aula ſua ſunt magni barones.

De palatio eius quod eſt in Cambalu, & loci amœnitate, Caput IX.

TRibus anni mēſibus, nempe Decembri Ianuario & Februario Cublai rex

rex in regia ciuitate Cambalu moratur, ubi palatiũ habet miro artificio extructũ. Ambitus enim eius continet milliaria iiij quadratura qualibet unum milliare cõplectente. Et eſt murus is ſpiſſus ualde, decẽ paſſibus in altum cõ ſurgẽs. Superficies eius extrinſeca colore albo & rubeo nitet. In ſingulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalitij loco cõditum eſt. Sic in medio cuiuslibet quatuor murorũ, palatiũ egregiũ extructum eſt: eaq; in uniuerſum octo ſunt. In his cõſeruantur arma, inſtrumẽta, tormentaet uaſa bellica, nempe arcus, ſagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lanceæ, clauæ, funiculi arcuũ, & reliqua quæ in bello neceſſaria ſunt, ſingulaq; armorũ genera in ſingulis poſita ſunt palatijs. Porrò facies palatij quæ meridiẽ reſpicit quinq; habet portas, quarũ media maior eſt omnibus, nec unquã aperitur, niſi pro regis introitu. Nã nulli per eã patet ingreſſus niſi ſoli regi. Sed hæc habet duas minores collaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quælibet uero reliquarũ trium facierum, unicam dũtaxat in medio habet portam, per quam quiſq; ingredi poteſt. Cæterũ intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regium caſtrũ, habens ut prior murus, in angulis & meditullijs eorũ octo palatia, in quibus cõtinentur alia uaſa & pretioſa iocalia regis. In ſpatio uero medio interiori eſt regium palatium, habitaculum ſcilicet in quo rex moratur. Hoc palatiũ caret ſolario, pauimentum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectũ eius altum eſt ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro et argento fulgent. Vbiq; picturæ pulcherrimæ & bellicarũ rerum hiſtoriæ ſeſe ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruſcantes. In aula maiori ad mẽſam ſimul recumbunt circiter ſex hominũ millia. Intra dictos muros totũ caſtrum ambientes, ſunt plurima uiridaria atq; prata lignis pomiferis atq; uarijs cõſita arboribus. Diſcurrũt etiã p̃ hæc uiridaria, animalia ſylueſtria, ut cerui & animantia, ex quibus muſcum colligitur, capreæ, damulæ, & aliarũ ſpecierũ animalia. Verſus Aquilonem uero ſunt uiuaria, in quibus meliores quiq; piſces, qui haberi poſſunt, nutriuntur. In lacũ illũ ingreditur fluuius quidam, & rurſus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus cõmunito, ne piſces elabi queant. Extra palatiũ ſpatio unius leucæ, eſt monticulus quidã centum paſſibus in altum erectus, cuius circumferẽtia millaris continet ſpatium, arboribus ſemper uirẽtibus cõſitus. In hunc montem iubet rex arbores quaſq; optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahuntur em̃ cũ radicibus & tranſplãtantur in hũc montem. Et quoniã is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius eſt palatium egregium: uiridi diſterminatũ colore, in quo magnus Chã ſæpe genio uacat. Eſt & aliud magnificũ palatium ſeu caſtrum iuxta magni Cham extructum caſtrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio ſucceſſurus, cum aulicis ſuis magnifice & regaliter uiuit. Nam ampliſſimã ha

bet autoritatẽ & ſigillũ imperiale, uerũ magno Chã ut domino ſubiectus.

Deſcriptio ciuitatis Cambalu, Cap. X.

CIuitas Cambalu in ꝓuincia Cathai iuxta magnum ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat aũt Cambalu ciuitas domini. Hanc magnus Cham tranſtulit in aliam fluminis partem: nã didicerat ab aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Ciuitas in quadrum cõſtructa, in gyro complectitur uigintiquatuor milliaria, quolibet quadrati latere ſex habẽte milliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis xx. paſſuum, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa ſenſim aſcendẽdo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuerſum duodecim ſunt, conſtitutis iuxta ſingulas magnificis palatijs. In angulis quoque murorũ ſunt egregia palatia, ubi ciuitatis conſeruantur arma. Trãſeunt per hanc ciuitatẽ uici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per ciuitatem ad portã oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorũ inſtar utrinq; cõſtructis Porrò in medio ciuitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua ueſperi tria fiũt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſq; ad initium ſequẽtis diei, niſi infirmorum aut parentũ cauſa. Et qui noctu per ciuitatẽ ire neceſſitate cogẽte uolunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cauet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceãtur

De ſuburbijs & mercatoribus ciuitatis Cambalu, Cap. XI.

EXtra ciuitatẽ Cambalu duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbijs illis rerum negotia tractat. Nec habent ſuburbia, ut aliàs fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadauer ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarũ corpora cõburuntur, & reliquarũ ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniã ingens multitudo exterorum hominũ ſemper illic uerſatur, habẽtur in ſuburbijs circiter xx. millia meretricũ: intra uero mœnia ciuitatis nulla ſuſtinetur. Dici nõ poteſt quanta uis mercimoniorũ & opũ in hanc urbem cõuehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Aduehũtur aũt lapides pretioſi, uniões, ſericum, & diuerſarum ſpecierum aromata ex india: Mangi, Cham & alijs regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumiacentium prouinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua nõ circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negotiatoribus conuehantur, ex quo per ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus Cham ſatellitio maximo ſtipatur & cuſtoditur, Cap. XII.

Habet

HAbet magnus Cham in curia ſua xij. millia equitũ, quos uocãt Quæſitã, id eſt, fideles domini milites, qui corpus ſuũ cuſtodiunt. Et iſtis quatuor præfecti ſunt duces, quorũ quilibet tribus pręeſt millibus. Horũ officiũ eſt, ut diximus, die noctuq; regẽ obſeruare, & eius cuſtodiæ mãcipatos eſſe. Vnde etiã à curia regis recipiũt impenſas. Cuſtodias aũt ſuas tali diſtribuũt ordine, ut quũ per triduũ dux unus cum tribus millibus militũ intra palatiũ regẽ ſtipauerit, tribus ſequentibus diebus dux alius cũ alijs tribus militum millibus, qui interim quieuerũt, obit hoc cuſtodiæ munus, cui iterũ dux alius cũ militibus ſuis ſuccedit: ſicq; per totũ annũ hæc cuſtodiæ obſeruatur uiciſſitudo: non quòd regem tanta maneant pericula, ſed ut magnificentia ſua maior appareat.

De magnifico apparatu conuiuiorũ eius, Cap. XIII.

POmpa quæ in conuiuijs regis obſeruatur, tali celebratur ordine. Quum propter feſtũ aliquod, aut aliam ratiõabilẽ cauſã, Imperator uoluerit in maiori aula cõuiuiũ inſtituere, mẽſa eius cæteris mẽſis ſublimior ad Aquilonarẽ aulæ partẽ ponitur, & rex iuxta eã ſedens uertit faciẽ ad meridiẽ, habẽs ad ſiniſtrã reginã maiorẽ, principalẽ ſcilicet uxorẽ, & ad dextrã filios atq; nepotes, & qui de regali ſunt proſapia. Ipſorũ tamẽ menſa eſt in demiſſiori loco, ut uix attingãt pedes capitibus ſuis. Reliqui uero barones & milites ſedẽt adhuc in demiſſori loco, habẽtes ſinguli uxores ſuas ad ſiniſtrã collocatas, tenetq; quilibet dux & nobilis gradũ & ordinẽ ſuum, ſicut & uxores eorum. Nam omnes nobiles in curia Imperatoris tempore ſolennitatis prãſuri, ducunt ſecum uxores ſuas. Et Imperator ipſe dũ in menſa ſua recũbit, poterit ad oẽs deflectere oculos ſuos, q in aula illa cõuiuãtur. Porrò extra aulã illam regiã ſunt etiã aliæ aulæ collaterales, in quibus ſolennitatũ tẽpore nõnunq; quadraginta millia hominũ cibãtur, quorũ multi ſunt aulici, alij uero feuda ab Imperatore renouãtes: ioculatorũ quoq; & mimorũ cõcurrẽtiũ nõ eſt numerus. Proinde in medio aulę regię, uas quoddã aureũ erigitur, ex quo uinũ aut alius qſpiã optimus potus in modũ fontis ſcaturit, iiij. alijs dolijs aureis hic inde ſitis, quæ uini illius fluẽta ſuſcipiũt. Et ex dolijs hauritur uinũ quod diſcũbẽtibus largiter apponatᷣ. Nemo aũt in hac diſcũbẽs aula, alio quàm aureo utitᷣ poculo. Dici nõ poteſt quãtus ſit apparatus, & quãta magnificẽtia in uaſis & omnibus utẽſilibus, quãdo magnus Chã in aula ſua regia publice diſcũbit. Porrò principes q regi diſcũbenti miniſtrãt, oẽs delicatiſſimo ſerico pãno ora ſua cooperiũt, ne ipſorũ flatus ſeu halitus quoq̃ modo regiũ cibũ aut potũ cõtingere queat. Et quũ Impator ſcyphũ leuat ut bibat, oẽs circũſtãtes citharœdi & muſicorũ inſtrumẽtorũ luſores, inſtrumẽtorũ ſuorum chordas tangunt, & ſuauiſſimã edũt melodiã: atq; cæteri aulæ miniſtri interim genuflectũt. De cibis qui ad mẽſã deferũtur, nõ eſt ut quicq; ſcribã q̃ opipari ſint & delicati, & q̃ magnifice atq; põpatice inferãtur. Prãdio finito, accedunt citharœdi & harmoniaci quiq; concentores, ioculatores, & nigromantici, qui

miras melodias & miros geſtus ante regis menſam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem ſoluunt.

Qualis magnificẽtia ſeruetur in natali regis, Caput XIIII.

SEruant omnes Tartari hunc morem, ut diẽ natalem domini ſui honorificentiſſime celebrent. Feſtum uero natale magni Cham Cublai, eſt uigeſimo octauo die Septẽbris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullũ totius anni diem, excepta feſtiuitate kalendarum Februarij, qua annum ſuum incipiũt. In natali itaq; ſuo rex induitur ueſte aurea pretioſiſſima, & omnes aulici ſimiliter optimis & melioribus quæ habent ueſtiũtur indumẽtis, quibus ſingulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calceamenta de camuco parata, filo cõſuta argẽteo, adeoq; ſinguli ad honorem regis ornare ſe ſtudent, ut nullus non regiã præſeferat formã. Hæc aũt pompa nedum in regis natali fit, uerũ & in alijs feſtiuitatibus, quas tartari per annũ habent, numero tredecim, pro quibus rex annuatim aulicis ſuis pretioſiſſimas largitur ueſtes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus alijs pretioſis, unà cum zonis & calceamentis, ut iam præmiſimus. Nec ſunt aulicorũ ueſtes diſcolores à regia ueſte. Seruatur etiã hæc cõſuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Chã omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius ſubiecti ſunt, mittant illi ut Imperatori ſuo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrare cupiunt, poſtulationes ſuas duodecim baronibus, qui ad hoc ipſum cõſtituti ſunt, offerunt, & quod illi decernũt perinde eſt ac ſi Imperator ipſe reſpondiſſet. Aſtringũtur etiã oẽs populi, cuiuſcũq; ſint fidei aut ſectæ, ſiue Chriſtiani, ſiue Iudæi, ſiue Saraceni, ſiue Tartari, cæteriq; pagani, ut deos ſuos ſolenniter inuocẽt pro uita, incolumitate & proſperitate magni Cham.

De initio anni quod ſolenniter celebrant Tartari, Caput XV.

IN die kalendarum Februarij, qui initiũ eſt anni Tartarici, magnus Chã & omnes Tartari ubicunq; ſunt, maximum & ſolenne celebrant feſtum, omnesq; unanimiter tam uiri quàm mulieres ſtudent albis indui ueſtibus, uocantes diem illum, feſtiuitatem alborum. Nam credunt ueſtem albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis ſit propria, in anni initio albis induuntur. Porrò ciuitatũ rectores & prouinciarum præfecti, memores officij ſui, mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argẽtea, uniones & gemmas, pannos pretioſiſſimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri ſolet, ut regi in hoc feſto offerantur centum millia alborum equorum. Sic cæteri Tartari ſibi inuicem munera mittunt ab initio anni, id'que ominis gratia, credentes omnia per annum felicius ſucceſſura. In hoc denique feſto, omnes elephanti quos habet Imperator, numero quinque millia, ducuntur ad curiam, ueſtiti tapetis, in quibus pictæ ſunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris ſuis capſas plenas aureis & argenteis uaſis, quibus opus habetur pro feſto alborum magnifice

Xenia

celebrando.

celebrando. Multi quoq; cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio ſunt neceſſaria. Illuceſcente autē die Alborum, omnes, reges, duces, barones, milites, medici, aſtrologi, præfecti prouinciarū atq; exercituū, & alij Imperatoris officiales, ad aulam regis cōueniūt, & quibus locus in ea contingere nequit ob hominū multitudinē, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaq; in ſuo ordine & gradu ſedentibus iuxta cuiuslibet officij dignitatem, ſurgit unus in medio, & alta uoce clamat, Inclinate & adorate. Hac uoce facta, conſurgunt omnes celeriter & genu flectunt, fronteq; ad terram demiſſa quaſi deū adorāt, & id quatuor faciunt uicibus. Adoratione cōpleta, uadūt omnes ſuo ordine ad altare, quod in aula poſitū conſiſtit ſuper unā tabulā depictā rubeo colore, in qua ſcriptū eſt nomen magni Cham, arreptoq; thuribulo pulcherrimo, & redolētibus ſpeciebus illi impoſitis, ad honorē magni Cham cum multa reuerētia tabulam ipſam & altare ſuffumigant, & ad ſua redeunt loca. Thurificatione iſta nepharia completa, quilibet in conſpectu Imperatoris offert munera illa, de quibus ſupra diximus. His omnibus rite peractis, parantur menſæ, & fit ſolenniſſimū prandiū, edentes & bibētes cum lætitia magna. Quo finito, modulatores & ioculatores accedunt, & ſuis concentibus atq; geſtibus omnium mentes exhilarant. In huiuſmodi deniq; feſtis, ducitur ad regē leo unus domeſticus, q ad pedes illius ut catulus māſuetus iacens dominū ſuū agnoſcit

De feris quæ magno Cham undequaq; mittuntur, Cap. XVI.

TRibus illis menſibus, quibus, ut ſupra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, ſcilicet Decembri, Ianuario & Februario, omnes uenatores quos Imperator habet in ſingulis prouincijs prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnesq; beſtias grandiores, puta ceruos, urſos, capreas, apros, damulas, & huiuſmodi feras offerunt præfectis ſuis: qui ſi minori ſpatio quàm in triginta diebus peragrari poteſt, diſtant à curia imperatoris, mittūt huiuſmodi captas beſtias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quàm triginta diætis ab eius curia diſtant, ſolum pelles mittunt, quæ pro armis parandis ſunt neceſſariæ.

Quomodo magnus Cham cum feris manſuefactis feras ſylueſtres capit, Caput XV.

NVtrit domi magnus Cham uarias beſtias, domeſticasq; factas ſecum ad uenationes ducit, & mira afficitur uoluptate, quoties uidet domeſticam ferā cū ſylueſtri pugnare. In primis aūt habet cicuratos leopardos, q mirū in modū uenationi inſeruiunt, multasq; capiunt beſtias. Habet & lynces non minus ad uenādū induſtrios, & itē leones maximos atq; pulcherrimos maiores illis qui ſunt in Babylonia, in quorū pilis radioli quidā uarij coloris apparēt, ſcilicet albi, nigri, atq; rubei, & illi quoq; docti ſunt artē uenatoriā.

Nam

Nam plurimum proſunt uenatoribus ad capiẽdum apros,urſos,ceruos,capreas,onagros,atq; boues ſylueſtres.Duci aũt ſolent duo leones in uehiculo quodam,dum uenatum itur,ſequente utrunq; eorũ caniculo paruo. Habet quoq; imperator multas aquilas cicuratas,quæ adeo efferatæ ſunt, ut lepores,capreas,damulas & uulpes capiãt:inter quas aliquæ tã præfractæ ſunt audaciæ,ut non uereantur cũ magno impetu in lupos inſilire,eosq; in tantum diuexare,ut ab hominibus ſine labore & periculo capi poſſint.

De ſpectaculo quod magnus Chã in uenatiõe facere ſolet, Cap. XVIII.

HAbet magnus Chã in curia ſua duos barones,qui regiæ præfecti ſunt uenationi,quorũ uterq; decem præeſt millibus hominum,qui ea curãt quæ ad uenationẽ ſunt neceſſaria.Nam nutriunt canes magnos,& ad uenationem aſſuefaciunt.Et quando magnus Cham cupit ſe uenatione oblectari,& ſingulare oſtentare ſpectaculum,duo memorati barones ducunt ſecũ illa uiginti millia hominum, atq; canum magnam turbam,qui cõmuniter circiter quinq; millia ſunt,& cum rege in campum proficiſcentes ubi feras uenari uolunt,hoc pacto rem ipſam aggrediuntur.Rex cum nobilibus ſuis in medio planiciei locum tenet,& duo uenatorij pręfecti cum populis ſuis ſtãt ad dextram & ſiniſtram regis:unius populus induitur ueſtibus rubeis,& alterius ueſtibus aërei ſeu cœleſtis coloris.Stant aũt ſinguli in una acie ſeu linea,unus ſcilicet alterius aſſiſtens lateri,& tantam campi occupant longitudinẽ,ut uix itinere unius diei perueniri poſſit ab una extremitate ad aliam. Habent aũt canes memoratos ſecum.Et poſtquam ſic in unum ordinẽ digeſti ſunt,laxant canes ſuos in uenationẽ,& ipſi procedentes in illo ordine, maximum capiũt ferarũ numerum:nã & terra illa animalibus ſylueſtribus plena eſt,nec ullum facile ipſorum effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham, Caput XIX.

MEnſe Martio ingrediente,diſcedit Cham magnus à ciuitate Cambalu,proceditq; ad cãpeſtria quæ uerſus oceanũ ſita ſunt,ducens ſecum magnũ aucupũ numerũ,circiter decẽ millia,qui habent falcones, accipitres, grifalchos,& alia rapaciũ auiũ genera aucupio idonea,numero circiter quingentas aues.Hi igitur aucupes per regionem illã ſe diffundentes,falcones & accipitres ſuos in capturã laxant auiũ,quibus regio illa plena eſt:& aues quę capiũtur,deferũtur pro maiori parte ad regẽ.Rex uero ſedet in ligneo habitaculo,quod geſtãt quatuor elephãti,leonũ coopertũ exuuijs,& intus deauratũ,habẽs ſecũ pro ſua recreatione aliquos duces,& xij. accipitres electos. Porrò iuxta elephãtes qui regiũ portãt habitaculũ,obequitãt multi nobiles & milites,regis latera ſtipãtes.Qui quũ uiderint faſianos aut grues,aut alias aues in aëre uolitantes,indicant id aucupibus qui iuxta regem ſunt.Et hi id ipſum regi ſignificantes,diſcooperiunt habitaculũ regiũ, laxantq; falcones uel accipitres,& rex in lecto ſedens auium intuetur ludũ.Migrant quoq; cũ

rege

rege & alia decem milia hominum, qui in illo aucupio bini & bini per cam/
pos diſcurrunt, & aduertunt quò emiſſi uolitent falcones atq; accipitres, & ſi
opus fuerit illis ſubſidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toſcaor,
id eſt, cuſtodes, certum ſcientes edere ſibilum quo emiſſas uocant aues. Nec
opus eſt ut auceps qui emittit auem, ſequatur illam, quũ hi de quibus iam
diximus, intẽti ſint auibus capiendis, & ſoliciti ſint ne aliquo modo lædan/
tur, aut perdantur. Qui eñ aui periclitanti uiciniores ſunt, hi tenẽtur illi ſub/
uenire. Quælibet aũt emiſſaria auis tabellã paruã argenteam ſigno domini
aut aucupis ſui cõſignatam in pede geſtat, ut ſi amiſſa fuerit, domino ſuo re/
ſtitui poſſit. Quòd ſi ſignum non cognoſci poſſit, traditur auis baroni cui/
dam, qui ob hoc ipſum uocatur Bularguci, id eſt, cuſtos auium perditarum.
Nam conſeruat omnes aues ſibi oblatas, donec à dominis ſuis fuerint repe
titæ. Idem fit de equis & alijs rebus in uenatione amiſſis. Et qui rẽ quãpiam
in uenatione repertã huic præfecto nõ illico tradit, ſed ea aliquandiu utitur,
hic pro fure cenſetur. Vnde is perditarũ rerũ præfectus in uenationibus lo/
cum tenet eminentiorem uexillo ſuo ſignatum, ut in tanta populi frequen/
tia cognoſci poſſit, & amiſſa facile illi uel offerri uel ab eo repeti poſſint.

De magnificis tentorijs magni Cham, Cap. XX.

INterim aũt cum ſic ludendo cum auibus aucupio intenditur, peruenitur
ad planiciẽ quandã magnã Caciamordim, ubi ſunt regis & omniũ aulico
rum præparata tẽtoria, numero circiter decẽ milia. Hæc aũt tali ordine ſunt
diſpoſita. Primũ eſt ingens tentoriũ, ſub quo cõmode manere poſſunt mille
homines, ingreſſum habens ad meridiem, & ſub hoc morãtur barones, no
biles & milites. Iuxta hoc ad occidentẽ alius eſt erectũ tentoriũ, in quo regis
eſt aula & conſiſtoriũ, quod intrat quãdo cum aliquibus uult loqui. Et huic
in altera parte adiunctũ eſt cubile, in quo rex dormire ſolet, & his manſioni
bus rurſum aliæ aulæ & cameræ adhærent. Regiæ uero aulæ, hoc eſt, cubile
regis, conſiſtorium & habitaculũ militũ, ſic diſpoſita ſunt. Suſtẽtantur ſingu
læ tribus colũnis de lignis aromaticis cũ uarijs et elegãtibus ſculpturis fabri
catis, & cooperiũtur exuuijs leonũ nigri & rubei coloris. Nã diſcolores leones
in partibus illis inueniũtur. Nec poſſũt tẽtoria illa à uẽtis uel pluuijs iniuriã
ullã recipere, quũ coria illa qbus tegũtur ſolidiora ſint ꝙ quę facile lædi poſ/
ſint. Intus uero parietes tẽtoriorũ pellibus nobiliſſimis armelinorũ & zebelli
norũ ſunt operti, etiã ſi in regiõibus illis hæ pelles pretioſiſſimæ habeantur,
ut quãdoq; uix ꝓ duobus millibus Byſantiorũ aureorũ pelles pro una tuni
ca ſufficiãt. Porrò funes qbus hæc tria ſuſtẽtantur tẽtoria, de ſerico ſunt. Sũt
præterea & alia erecta tẽtoria iuxta illa tria, in quibus uxores, filij & ancillæ
regis morãtur. Deinde habẽt etiã falcones, accipitres, bubones, grifalchi, & re
liquæ aues, quæ aucupio inſeruiũt, ſua tẽtoria, in quibus cõtinẽtur. Tãta eñ
eſt tentoriorũ multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic inſignem

conditam urbem. Confluit etiam undiq; maxima multitudo hominũ otioſorum ad ſpectaculum illud contuendum, præter eos qui in regis miniſterio ſunt, qui ſua loca in tentorijs nõ ſecus habent quàm in ciuitate Cambalu, ut ſunt regis medici, aſtrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum Martium, & capit innumera animalia atq; infinitas aues. Nemini em̃ alioquin licet uenatiõi intẽdere in omnibus regni illius prouincijs, ſaltem quæ in uiginti diebus & citra pedeſtri itinere attingi poſſunt: nec ulli permittitur canis aut uolucris uenaticus: et pręſertim à principio Martij uſq; ad menſem Octobrẽ nemini permittitur, quocũq; etiã utatur ingenio, capere ceruos, damulas, capreas, lepores, & huiuſmodi ſylueſtres feras. Hinc igitur eſt ꝙ terra illa talibus abundat animalibus, & plerunq; adeo familiaria fiũt hominibus, ut tranſeuntia prope eos minime horreãt aut paueãt aſpectũ illorũ. Aucupio expleto, rex domũ redit, & per tres dies celebratis conuiuijs, omnes quos ad hoc uocauit ſpectaculum, ad propria reuerti concedit.

De moneta & opulentia magni Cham, Cap. XXI.

MOneta magni Cham non fit de auro uel argento, aut alio metallo, ſed corticem accipiunt mediũ ab arbore mori, & hũc conſolidant, atq; in particulas uarias & rotundas, magnas & paruas ſcindũt, atq; regale imprimunt ſignum. Minimi denarij ualent pretiũ parui Turonenſis: & maiuſculi dimidiũ groſſum Venetũ: qui uero maiores ſunt, habent ualorem duorũ Venetorũ, aut quinq; aut decẽ. Sunt qui Byſantiũ aureum ualent, aut duos aut quinq; Byſantios. De hac itaq; materia facit Imperator in ciuitate Cambalu cudi immẽſam uim pecuniæ, quæ pro toto ſufficit imperio: nulliq; ſub pœna mortis in omnibus regnis & terris ſuis licet aliã cudere uel etiã expendere monetã, aut illã recuſare. Nec aliquis ex alio ueniens regno, quod magno Cham nõ eſt ſubiectũ, audet aliã expendere pecuniã in imperio magni Chã. Vnde fit, ut nõ raro negotiatores ex longinquis terris & regionibus ad ciuitatẽ Cãbalu uenientes, ſecũ portẽt aurũ, argentũ, margaritas & gemmas, & pro illis accipiant monetam regiã. Et quoniam hæc in terris ſuis nõ recipitur, cõmutant rurſus eam in imperio magni Chã pro mercimonijs quæ ſecũ abducant. Mandat quoq; nonnũq; Imperator his qui in Cambalu morantur, ut qui aurũ uel argentũ, aut lapides prætioſos habẽt, ea quantocyus officialibus ſuis tradant, & cõſuetam ab illis monetã iuxta illorũ ualorẽ recipiant. Hoc itaq; modo fit ut mercatores & ciues indẽnes ſeruẽtur, & nihilominus rex omne aurũ & argentũ corradens maximũ congreget theſaurum. De memorata factitia moneta, ſoluit etiã officialibus & exercitibus ſuis ſtipẽdia, & quacũq; tandem re in curia ſua opus habet, hac emit pecunia. Vnde quũ tantã uim pecuniæ ex re nihili cõflet, & tamẽ ꝑ eã aurũ & argentũ plurimũ cõſequatur, ea quæ curiæ neceſſaria ſunt, emat, miniſtris ſuis ſtipẽdia ſoluat, cuilibet facile cõſtabit nullũ in mũdo reperiri regẽ, ꝗ diuitijs illũ ſuperet.

Corticea moneta

De duodecim

De duodecim præfectis prouinciarum,& eorum officio, Cap, XXII.

HAbet Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti ſunt prouincijs:& horum officiũ eſt,ut ſingulis prouincijs duos præficiant rectores,atque regijs exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant:& quicquid ordinant,regi indicant,qui ſua autoritate id confirmat quod illi ſtatuendũ duxerint.Hi multa beneficia & priuilegia paſſim concedunt,& propterea plurimum à populo obſeruantur & ambitur fauor eorum. Habitant in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & cameras pro ſe & miniſtris ſuis. Habent etiam aſſeſſores & notarios,qui illis à conſilijs ſunt, quiq; ea quæ agunt diligenter annotant.

De curſoribus & nuntijs magni Cham,atq; multiplici manſione eorum, Cap. XXIII.

EXtra ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uiæ ad uiciniores ducentes prouincias, & ſingulis caſtra ſeu diuerſoria ſunt extructa cum pulcherrimis palatijs, uiginti quinque diſtantia milliaribus ab urbe Cambalu, ubi diuertunt emiſſarij & nuntij regis. Vocantur autem manſiones illæ Ianli, id eſt, manſiones equorum: nam expectant ibi trecenti, aut quadringenti equi regis nuntios. Qui hinc ſoluẽtes poſt uiginti quinque milliaria alia inueniunt diuerſoria, prioribus haud diſſimilia:& ea hoc ordine & diſtantia continuantur uſque ad extremos imperij limites: ita ut per uniuerſum imperium in publicis uijs circiter decem millia inueniantur regia hoſpitia. Equorum uero numerus,qui in illis diuerſorijs nuntiorum officijs ſunt deputati,eſt circiter ducenta millia. In locis quoque deſertis & ſylueſtribus, ubi alioquin nulla eſt humana habitatio, huiuſmodi regia inueniuntur diuerſoria, triginta aut quadraginta miliarijs à ſeinuicem diſtantia. Miniſtratur autem pabulum equis, & uictus cuſtodibus eorum, ab his ciuitatibus & incolis, qui diuerſorijs uiciniores ſunt, aut intra quorum terminos illa conſiſtunt hoſpitia. Diuerſoria autẽ quæ in deſertis poſita ſunt, recipiunt neceſſaria à regis curia. Igitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, deſtinat equites dicto ſuo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt milliaria, & paucis diebus immenſum terræ peragrant ſpatium: quod in hunc modum fit. Emittuntur duo cum equis, qui concitatiſſimo curſu ſine ulla mora ad proximum declinant diuerſorium: ubi demiſſis feſſis equis duos alios aſcendunt, & ad ſequens citiſſime ſe transferunt diuerſorium, ſicq; fit ut continue curſum ſuum eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotiſſima loca pauculis diebus perferãt, & rurſum ex remotiſſimis partibus noua ad regem portent. Sunt etiam inter iam dicta diuerſoria alia habitacula ſpatio trium aut quotuor milliarium ab inuicem diſtantia, ubi paucæ ſunt domus, in quibus habitant curſores pedeſtres, habentes ſinguli cinctoria plena ſonoris

tintinnabulis. Hi ſemper præparati ſunt, ut quoties literæ regiæ ad eos deſti‑nantur, citiſſime illas ad proximum perferant habitaculum. Et priuſquam ad illud ueniant, à longe audientes curſoris uenientis ſonitum, præparati illum expectant, & ſuſceptis literis eueſtigio illas ad ſequentem deferunt cuſtodiam: ſicq; literæ per uarias tranſeuntes manus, ſine ulla impediente mora ad locũ illũ deferũtur, quò peruenire debẽt. Et ſæpe fit ut rex in triduo noua perdiſcat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decem dierum itinere à ſua habitatione diſtat. Omnes autem memorati curſores liberi ſunt ab omni tributi exactio‑ne, & præterea à regis quæſtoribus bonam laboris ſui accipiunt mercedem.

De prouidentia imperatoris tempore cariſtiæ. Cap. XXIIII.

SOlet magnus Cham ſingulis annis nuntios ſuos mittere ad diuerſas pro‑uincias imperio ſuo ſubiectas, ad inquirendum num damnũ aliquod à lo‑custis aut alijs uermibus frumẽto ſit illatum, aut alia peſtis ſterilitatem in pro‑uinciam aliquam inuexerit. Et quum ſibi innotuerit prouinciam aliquam aut ciuitatem detrimentum paſſam, remittit illi populo tributa pro illo anno mit‑titq; de horreis ſuis blada pro uictu & ſemente. Nam tempore magnæ uber‑tatis emit rex copioſam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in thecis conſeruat, ut quum in una regione frumenti penuria præualuerit, defectus il‑le ex regijs horreis ſarciri poſſit. Vendit autem bladum ſuum minimo pretio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum eſſet, ſi ab alio quopiam emeretur. Similiter quando peſtis aliqua animalia inuaſerit, remit‑tit anno illo conſuetum tributum, uenditis illis alijs pecoribus & armentis. Præterea ne uiatores & curſores in prouincijs Cathai errarent, proſpexit illis prudens imperator hoc conſilio: Plantari fecit plurimas arbores, una ab a‑lia modico diſtante interuallo, easq; iuxta uias ſic conſtituit, ut iter agentibus ſeu digito oſtendant ueram ſemitæ lineam. Quantum uero numerum paupe‑rum hominum per totum annum uutriat, & de horreis ſuis frumẽtum & pa‑nes illis elargiatur, incredibile putabis ſi narrare perrexero: id tamen pro uero aſſerere poſſum, eum quotidie per totum annum circiter triginta millia pau‑perum pane paſcere: nec ulli ſinit frumẽtum negari panis. Quapropter à pau‑peribus quaſi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat, Cap. XXV.

COnficiunt in prouincia Cathai potum optimum ex riſo & uarijs aro‑matibus, qui ſuo ſapore etiam uini excellit ſuauitatem. Et qui eo auidius potiuntur, quàm ratio equum eſſe iudicet, aut bibentis natura egeat, citius in ebriantur quàm ſi uinum bibiſſent.

De lapidibus qui ut ligna ardent, Cap. XXVI.

PEr totam prouinciam Cathai ex montibus eruuntur lapides quidam ni‑gri, qui in ignem miſſi ut ligna ardent; & accenſi aliquandiu ignem con‑ſeruant, ut ſi ueſperi accendantur, per totam noctem uiuum ignem retineant.

Vtuntur

Vtuntur autem multi ijs lapidibus, quod lignorum in quibuſdam locis ſit pe nuria.

De fluuio Puliſachniz & egregio ponte eius. Cap. XXVII.

INdicauimus hactenus in hoc ſecundo libro ſitum, magnitudinem, & negociationem ciuitatis ambalu, itemq́ obiter ſcripſimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo expoſcit, ut finitimas quoque regiones luſtremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui ſermone aperiamus. Igitur quum Cham magnus me Marcum ad remotas partes pro quodam regni ſuo negotio deſtinaſſet, quod quatuor menſium ſpatio me in itinere retinuit, omnia diligentius conſideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam quum à ciuitate Cambalu itinere decem milliarium receſſiſſem, inueni fluuium quendam magnum Puliſachniz nomine, in oceanum ſeſe exonerantem, per quem naues multæ cum plurimis mercibus aſcendunt. Eſt autem in eo loco pons marmoreus pulcherrimus, trecentos in longitudine continens paſſus, & in latitudine octo: arcubus uero ſeu fornicibus uiginti quatuor innitens, ſculptis leonibus utrunqe eius periorem marginem adorantibus.

De locis ultra fluuium Puliſachniz ſitis, Cap. XXVIII.

TRanſito fluuio & ponte, procedendo per milliaria triginta, continuo occurrunt caſtra, aliæq́ elegantes domus: item uineæ electæ. & agri fertiles. Sed finito itinere triginta milliarium peruenitur ad ciuitatem Geogui, quæ quidem magna eſt & pulchra, plurima habens monaſteria idolorum. Fiunt ibi pāni optimi, aurei & ſerici, itēq́ ſindones mundiſſimæ. Habentur & multa communia hoſpitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem ſunt artifices & negotiatores. Extra hanc ciuitatem peruenitur ad biuiū quoddam, cuius una uia ducit per prouinciam Cathai, altera uero uerſus regionem Mangi ad mare. Ea quæ tranſit per prouinciam Cathai, habet ciuitates, caſtra, uiridaria, & optimos agros, in quibus multi quoq́ ſunt negotiatores & ingenioſi artifices: & homines illi multū ſunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Vainfu, Cap. XXIX.

ITinere dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnum eſt atq́ cultiſſimum: nam ſunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullum creſcit uinum, ſed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundatq́ artificibus, & omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus ſuis, fabricātur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amœniſſimam, caſtris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiam mercimonia fiunt magna. Emenſo hinc itinere ſeptem dierum, peruenitur ad ciuitatē quādam prægrandem Pianfu nomine, in qua ſerici maxima eſt copia.

De caſtro Chincui, & rege eius ab hoſte capto, Cap. XXX.

AB urbe Pianfu duæ ſunt diætæ ad caſtrum quoddam elegantiſſimum,

Chincui nomine, quod quidam Darius nomine extruxit, hoſtis magni illius regis, quem presbyterum Ioannem uocant. Eſt caſtrum illud adeo arte & natura munitum, ut præſes eius Darius neminem metueret etiam potentiſſimum regem: de quo plurimum circumiacentium prouinciarum præſides dolebant, ut hominem illum nemo unquam ſuperare potuerit. Porrò habuit presbyter Ioannes in aula ſua ſeptem iuuenes præfracti animi, qui iureiurando promiſeruut illi, ſe Darium regem traditurosin manus illius. Qui uiciſſim illis multa bona pollicetur, ſi effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam Darij ueniunt, obſequijsq́ illius ſe offerunt, diſſimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obſeruans calliditatem & uerſutum animum, ut fideles miniſtros ſuo mancipauit obſequio. Factum autem eſt, ut illi per totum biennium id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperāt. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis miniſtris confidens, animi recreandi gratia cū illis & alijs paucis militibus quodam tempore extra caſtrū per milliare unū equitauit. Tunc proditores illi horam adeſſe putātes, qua excogitatam malitiam publicarent, euaginatis ſuper eum gladijs captum duxerunt ad presbyterum Ioannem, ſponſioni ſuæ ſatisfacturi. Qui mirum in modum lætus effectus, deputauit eum ad cuſtodiam animalium, optimeq́ cuſtodiri iuſſit. Et elapſo biēnio, quo cum paſtoribus rex captus uixerat, iuſſit eum presbyter Ioannes coram ſe regio apparatu decoratum adduci & alloquens dixit: Experimento nimirum nunc didiciſti, quàm nihili fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: poſſem iam te, ſi uellem, occidere, nullus mortalium te eripere poſſet è manibus meis. Cui ille reſpondens ait: Verum ais, eſt ita. Tum rex Ioannes: Quia te adeo humiliaſti, ut te nihil eſſe duxeris reſpectu mei, en uolo te deinceps agnoſcere pro amico: & pro uictoria abunde ſatis mihi eſt, quòd potuiſſem, ſi uoluiſſem te occidere: traditisq́ illi equis & deputatis miniſtris cum honore fecit eum reduci ad caſtrum ſuum. Et ille quoad uixit, presbytero Ioāni honorem exhibuit, & iuſſis quibusq́ obediuit.

De fluuio quodam magno Caromoran nomine, & adiacēte regione, Cap. XXXI.

TRanſito itinere ultra caſtrum Chincui uiginti milliarium, peruenitur ad flumen Caromoram, quod ob nimiam latitudinem & profunditatem nullum habet pōtem: fluit uero ad oceanum. Sunt in littore eius multæ extructæ ciuitates & caſtra, in quibus multæ exercentur nundinationes. Abundat hæc regio zinzibere, ſerico & auibus, præſertim phaſianis. Traiecto fluuio poſt duorū dierum iter peruenitur ad nobilem ciuitatem Cianfu nomine, ubi de auro & ſerico pulcherrimi fiunt panni. Omnes incolæ huius ciuitatis & ferè totius prouinciæ Cathai idololatræ ſunt.

De ciuitate

De ciuitate Quenquinaſu, Cap. XXII.

VLtra uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur paſſim ciuitates & oppida multa, agri pulcherrimi & uiridaria. Abundat terra ſerico & uenationibus beſtiarum atq; auium. Quod ſi ulterius alijs octo diætis progrediaris, perueniens ad ciuitatem grandem Quenquinnaſu nomine, quæ eſt regni Quenquinaſu metropolis. Et regnum iſtud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie præeſt illi filius magni Cham Mangala nomine. Producit ea regio magnam copiam ſerici, & omnia ea quæ ad hominis uitam conſeruandam ſunt neceſſaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes. Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem eſt regale palatium in planicie ſitum, in quo Mangala cum aulicis ſuis uerſatur. Eſt quoq; in medio ciuitatis palatiū quoddam elegantiſſimum, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cum aulicis ſuis uenationi animalium & capturæ auium, quibus illa regio abundat.

De prouincia Chunchi, Cap. XXXIII.

REcedendo à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciē quandā pulchram, in qua ciuitates plures ſunt & caſtra, & ubi abundantia eſt ſerici, uſq; dum ueniatur ad regionem montuoſam, ubi nedum in mōtibus, uerum & in mōtium conuallibus inueniuntur ciuitates & caſtra, & ſunt de prouincia Cunchi. Incolæ ſunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in ea regione uenationes leonum, urſorum, ceruorum, capreolorum, damularū, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierum, habens montes, & ualles, atq; nemora multa, ſed ubiq; pro uiatoribus cōuenientia inueniuntur diuerſoria

De prouincia Achalechmangi, Cap. XXXIIII.

IAm dictæ prouinciæ contigua eſt prouincia alia, nomine Achalechmangi, quæ eſt ad occidentalem plagam: & ſunt in ea multæ ciuitates & caſtra: ſed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & eſt confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere trium dierum planiciē habet, deinde ſequuntur montes & ualles atq; nemora, patetq; itinere uiginti dierum, habēs ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: uam habet negotiatores, artifices & cultores terræ: itemq; uenatores multarum ſylueſtrium animalium. Habet quoq; animantia quæ muſchū producunt. Creſcit in hac prouincia zinziber in magna copia, ſicut & triticum atq; riſum.

De prouincia Sindinſu. Cap. XXXV.

PRiori prouinciæ cōtermina eſt alia prouincia Sindinſu nomine, quæ etiā cōtingit prouinciam Mangi. Huius principalior ciuitas eſt Sindinſu, quæ olim fuit magna & locupletiſſima, habēs in circuitu uiginti milliaria. Habuit etiam regem ditiſſimum & potentem: qui quum tres reliquiſſet filios regni ſucceſſores, trifariam diuiſerunt ciuitatem, partes ſingulas proprijs cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus uero Cham ciuitatem illam & regnum ſuæ ſubiecit ditioni. Per mediū huius

ciuitatis tranſit fluuius qui dicitur Quianfu, habens in latitudine dimidium milliare,& eſt profundus ualde atq; piſcoſus. Poſitæ ſunt in ripis eius multæ ciuitates & caſtra. Oſtia eius diſtant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per ipſum aſcendũt in maxima multitudine & copia. Tranſit etiam pons lapideus per ipſum in ciuitate Sindinfu, habẽs longitudinem unius milliaris,& latitudinem octo paſſuum. Et ſupra ipſum conſtruũtur mane uariæ domunculæ, quæ artificum ſunt officinæ, & ſero iterum deponuntur. Eſt & alia ſuper eum conſtructa domus, in qua manent regis miniſtri, qui à tranſeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vlterius uero procedendo per iter quinque dierum tranſitur per planiciem quandam, in qua ſunt ciuitates, caſtra,& uillæ multæ, in quibus ſunt ſyndones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia ſylueſtria multa.

De prouincia Tebeth, Cap. XXXVI.

POſt planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciam Tebeth, quã magnus Cham expugnauit atq; deuaſtauit: nam multæ in ea ſunt ciuitates deſtructæ,& caſtra diruta. Patet autem in longum itinere uiginti dierum. Et quoniam omnino in ſolitudinem eſt redacta, habitatoribus carens, neceſſe eſt ut uiatores uictualia ſecum ferant, quæ illis ſufficiant per iter uiginti dierũ. Et poſtquam hominum habitatione cœpit deſtitui, feræ ſylueſtres totam eã occupantes periculoſum iter tranſeuntibus fecerunt, præſertim noctu. Verum contra hoc periculum mercatores & alij uiatores tale excogitauerunt cõmentum. Naſcuntur in regione illa maximæ arundines, quæ habent in longitudine paſſus quindecim: craſſitudo uero in gyro tribus menſuratus palmis. Porrò inter duos uiciniores nodos diſtantia eſt trium palmorum. Itaq; quando uiatores noctu uolunt quieſcere, accipiunt faſces magnos de illis arũdinibus, & in unam ponunt congeriem, ſubiectoq; igne ſuccendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantusq; in eis excitatur ſtridor & fragor, ut eminus ad aliquot milliaria audiri poſſit. Quem terribilem ſonitum animalia audientes, obſtupeſcentes fugiunt tamdiu, donec crepitus ab auribus eorum euaneſcat, illisq; ſic eluſis mercatores & uiatores tuti pertrãſeant prouinciam illam. Porro equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utũtur, hoc audito ſtrepitu plurimum inhorreſcunt, & multa in fugam conuerſa dominis ſuis elapſa ſunt: ſed prudentiores uiatores pedes eorum compedibus lignantes, ui quadam ea ſecum retinent, ne territa aufugiant.

De regione alia Tebeth,& turpi eius cõſuetudine. Cap. XXXVI.

PEracto itinere uiginti dierum, tranſitaq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillæ plurimæ, in quibus idololatriæ occaſione peſſima inoleuit conſuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginem, ſed ſi quam ducere inſtituit, neceſſe eſt ut prius à multis uiris ſit cognita: aiunt enim mulierem non eſſe coniugio aptam, niſi prius fuerit ſtuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ

uentæ aliunde uenientes hanc trãſeunt regionem,& quietis grãtia tabernacula ſua ponunt,mulieres eius loci habentes filias nubiles,ducunt illas ad peregrinos,aliquando uiginti,quandoq; triginta aut plures iuxta numerum mercatorum ſeu aduenarum,rogantes eos, ut quilibet unam è uirginibus ſibi aſſociet,atq; concubitu eius fruatur quàm diu illic manſerint. Illi igitur matronarum precibus uicti,deligunt ſibi ex puellis quas uolunt,& matrimonio aptiores reddunt.Et quum recedere uolunt,nullam ſecum abducere permittuntur, ſed parentibus fideliter reſtituunt. Exigit etiam puella ab eo qui eam deflorauit,iocale aliquod,ſeu munuſculum,quod oſtendere poſſit ceu argumentum ſuæ deflorationis.Et quæ à pluribus uiris fuit amata atq; corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ oſtendat procis, hæc nobilior habetur,faciliusq; & & honorificentius maritari poteſt.Et quando honorifice uult incedere,ſuſpẽdit ad collum omnium amatorum inſignia:quantoq; pluribus fuit grata,tanto maiori honore digna iudicatur.Sed quando cum maritis nuptias inierint, iam non permittuntur amplius extraneis uiris copulari,ſed maritis ſuis fidem ſeruare coguntur.Et plurimum cauent huius regionis uiri, ne in hac re alterutrum ſe offendant. Idololatræ ſunt atq; crudeles homines,pro nullo reputantes peccato,ſi prædentur & latrocinia exerceant. Viuunt de uenationibus atq; fructibus terræ.Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muſchũ producunt,quæ Gadderi nocantur. Venantur incolæ huiuſmodi animalia canibus, abundantq; muſcho. Linguam habent propriam atq; peculiarem monetam, & pellibus induũtur beſtiarum,aut canabeo rudi.Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth:nam eſt Tebeth latiſſima prouincia, diuiditurq; in octo regna,habens ciuitates & oppida multa. Terra montuoſa eſt,ſuntq; in ea loca quædam,atq; quidam fluuij in quibus aurum inuenitur. Vtuntur quoque ibi corallio pro moneta:nam eſt is lapis apud eos in magno pretio,& omnes fœminæ deferunt eum ad collum,appenduntq; ipſum quaſi rem ſpecioſam ad colla idolorum.Sunt in hac regione canes maximi, aſinis æquales, qui ſylueſtres capiunt beſtias.Habent etiam falcones, & alias aues uenaticas. Creſcunt apud eos in magna copia cinamomum & aliæ ſpecies aromaticæ. Subiecta eſt prouincia ipſa magno Cham. *Gadderi*

De prouincia Caniclu, Cap. XXXVIII.

PRouinciæ Tebeth adiacet ab occidente prouiucia Caniclu,quæ regem habet,ſed qui tributarius eſt magno Cham.Eſt ibi lacus in quo tãta eſt margaritarũ copia,ut pretium earũ omnino uileſceret,ſi pro hoim libito aſportari permitterentur.Vnde ſub capitis pœna cautũ eſt,ne ullus in hoc lacu piſcari margaritas abſq; magni Chã indulto præſumat.Sunt quoq; in hac prouincia animãtia Gadderi,qui muſchũ ferunt in magna abundantia,Scatet etiam lacus ille, qui margaritas in tanta copia nutrit,piſcibus:& tota terra plena eſt ſylueſtribus beſtijs,puta leonibus,urſis,ceruis,damulis,lyncibus, capreolis, &

diuerſis auium ſpeciebus. Vinũ non creſcit in ea, ſed loco eius potum optimũ conficiunt ex tritico, riſo, & alijs uarijs ſpeciebus. Inueniuntur ibi gariophylli in magna copia qui colliguntur ab arboribus quæ habẽt ramuſculos paruos, atq; album florem, ex quo natum pirum loco grandi habet gariophyllũ. Creſcit deniq; ibi zinziber in magna copia, cinamomum & aliæ uariæ aromaticæ ſpecies, quæ ad regiones noſtras non deferuntur. Inueniuntur etiam in montibus huius regionis lapides qui Turchiſi nominantur, pulchri ualde, ſed qui hinc abſq; licentia magni Cham auferri non poſſunt. Incolæ huius terræ idola colunt, à quibus adeo ſunt dementati, ut putent eorum promereri gratiam, ſi uxores ſuas & filias uiatoribus abutendas proſtituant. Nam quum peregrinus quiſpiam ad eos hoſpitij gratia diuertit, confeſtim paterfamilias uxorẽ filias, & reliquas mulieres quæ in domo eius ſunt conuocat, mandatq; ut hoſpiti & ſocijs eius per omnia obediant: & ipſe recedens peregriuum & comites eius in domo ſua relinquit, nec redit donec illic abierint. Et peregrinus interim quo illo fruitur hoſpitio, ſuſpendit pallium ſuum, aut aliud ſignum ante fores illius domus: & quando paterfamilias redit, atq; per ſignum illud animaduertit hoſpitem nondum diſceſſiſſe, non intrat domum ſuam, ſed iterum abit, foris expectaturus donec ille emigrauerit, Et in hunc modum poteſt peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hoſpitio. Et obſeruatur conſuetudo iſta per totam illam prouinciam Ganidu, nec quiſquam putat ſibi illud eſſe dedecori, ſi peregrino uxoris ſuæ aut filiæ copiam fecerit, quod in deorum facit gloriam ſperãs illos ſibi magis propitios futuros. Moneta eorum ſunt uirgulæ quædã aureæ, certum habentes pondus, & iuxta pondus uirgulæ eſt ualor monetæ. Et hæc quidem eſt moneta maior. Habent etiam minorem, quam hoc modo faciunt. Coquunt ſal in caldario, & poſtea faciunt ex eo in formellis maſſulas paruas, quas conſolidatas pro moneta exponunt. Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum, & interim occurrunt caſtra & pagi multi, quorũ incolæ eaſdem habent conſuetudines quas prouincia Canidu, tandemq; peruenitur ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Canidu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurum in magna copia, quod paglola dicitur: & in ripis eius creſcit cinamomum in maxima abundantia.

De prouincia Caraiam, Cap. XXXIX.

TRaiecto flumine Brio peruenitur ad prouinciam Caraiam, quæ ſeptem continet regna. Subiecta eſt autem magno regi Cham, cuius filius Eſentemur nomine, meo tempore regno illi præfuit. Incolæ eius ſunt idololatræ. Nutrit regio equos optimos: habet etiam linguã propriam & difficilem. Metropolis eius uocatur Iaci, & eſt ciuitas magna & inſignis, in qua multæ fiunt nundinationes. Habitant ibi etiam pauci Chriſtiani Neſtoriani, & plurimi Mahumetani. Habent triticum & riſum multum, licet triticeo nõ ueſcãtur pane, quum hunc digerere ſine ſtomachi afflictione nequeant, ſed ex riſo panẽ

conficiunt.

conficiunt. Faciũt quoq; potum ex narijs ſpeciebus, ſed qui eos facilius quàm uinum inebriat. Vtuntur pro moneta lapillis quibuſdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur. Fit in hac ciuitate ſal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnum habet emolumentum. Sunt uiri in hac regione adeo ſtupidi & ſtolidi, ut non curent ſi quiſpiam accedat ad uxores ſuas, modo illæ aſſenſum præbuerint. Eſt etiam illic lacus ualde piſcoſus, centum in gyro complectens milliaria. Edunt homines illi carnes crudas, ſed hoc modo paratas. Primo terunt illas minutatim, deinde condiunt eas oleis odoriferis atq; optimis ſpeciebus, & ſic deuorant.

De regione quadam in prouincia Caraiam ſita, in qua ſunt maximi ſerpentes, Cap. XL.

DIſcedendo à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud, emenſo ſcilicet decem dierum itinere, cuius metropolis dicitur Caraiam, cui præſidet Cogracam filius Cublai imperatoris. Et ab hac urbe tota illa regio denominationem habet. Suppeditant ibi flumina plurimum auri, quod paglola nominatur. Inuenitur quoq; in lacunis & montibus aurum, ſed quod alterius eſt ſpeciei. Incolæ ſunt idololatræ. Naſcuntur in hac regione ſerpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem paſſus, & in complexu groſſiciei decem palmos. Aliqui ipſorum prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. Caput ipſorum eſt magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quãtitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. Dentes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non deſunt. Nec eſt homo aliquis, aut aliud animal, quod ſine terrore ſerpẽtes illos aſpicere, ne dicam adire poſſit. Capiuntur uero in hunc modum: Solet is ſerpens interdiu latitare in cauernis ſubterraneis, aut alijs ſpecubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens rerram, & potiſſimum aliorum animalium luſtrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius beſtiæ genus: deuorat enim beſtias magnas & paruas, leones & urſos: & ubi uentrem exaturauerit, redit ad ſpeluncam ſuam. Et quum terra illa admodum ſit ſabuloſa, mirum eſt quantam foueam corporis ſui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per ſabulum uoluntatum. Venatores itaque beluæ inſidiantes, interdiu figunt multos palos in ſabulum, fortes & acuto ferro in ſuperiore extremitate dentatos, & hos ſabulo tegunt, ne à ſerpẽte uideri poſſint: multoſq; paſſim terræ infigũnt, præſertim ubi in uicino norunt beluam latitare, Et quando nocte ſolito more progreditur, ut eſcam ſibi quærat, & molem corporis ſui per cedentem arenam reptando & trahẽdo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem ſudem ferro acuminatam uiolenter immergat, & ſeipſum interficiat, aut graui læſione ſauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes beluam interficiunt, ſi adhuc uiuit, & fel extrahunt, quod

quod magno uendunt pretio: nam eſt medicinale: unde qui à rabido cane læſus fuerit, ſi uel modicum, quantum eſt pondus unius denarij, de illo biberit, ſtatim ſanatur. E mulier in partu laborans ſi uel tantillum de hoc felle guſtauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut ficum anus ſuſtinuerit, & locum illum ſecretum hoc perunxerit felle, poſt paucos dies à morbo liberatur. Carnes uero illius ſerpentis uendunt in cibum: nam libenter ueſcuntur ea homines. Abundant quoq; in hac prouincia equis optimis, & qui à negotiatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. Incolæ uero ſolent illis equis auferre de oſſe caudæ nodos duos uel tres, ne equus currẽs ſeſſorem cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nunc illuc flectere poſſit: nam turpe hoc iudicant. Vtuntur in bello ſcutis & armamentis de corio bubalorum factis, & ſagittas atque lanceas omnes intoxicāt. Et priuſquam magnus Cham Cublai hāc prouinciam ſuæ ſubieciſſet ditioni, præualuerat apud eos iſta deteſtāda conſuetudo, ut quum uir aliquis exteræ nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honeſtate conſpicuus apud eos hoſpitaretur, occidebant eum nocte, putantes quòd mores, prudentia, honeſtas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. Et hæc perfidia ſeu diſcredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occiſi fuerint, Verum magnus Cham ut regnum illud ſuo ſubiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & ſummam illam ſtultitiam.

Crudelitas in hoſpites

De prouincia Ardadam, Cap. XLI.

EVntibus nobis de prouincia Caraiam, poſt quinq; diætas occurrit prouincia Ardadam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. Vtuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione illa & multis alijs circumiacentibus regionibus minime inuenitur. Qui autem argentum aliunde important, hi commutant illud pro auro, & multum lucrantur. Potu factitio utuntur, ex riſo & aromatibus confecto. Viri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt ſubtilibus laminis aureis, quas ſic illis adaptant, ut dentes ipſi in laminis quadammodo ſedere uideantur. Viri omnes militarem edocti ſunt artem, quippe qui ſoli militiæ & uenationi beſtiarum atq; uolucrum intenti ſunt. Mulieres uero domus curā gerunt, habentes ſeruos emptitios, qui eorum mancipati ſunt obſequijs. Eſt quoq; in hac prouincia conſuetudo, ut quum mulier pepererit, quàm cito poterit, lectum deſerit, ſurgensq; gubernationi domus intendit: & tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus, nati infantis curam gerens. Mater uero aliud nihil circa infantem agit, niſi quòd lac illi ſugendum præbet. Et amici atque conſanguinei interim uiſitant uirum illum decumbentem non ſecus quàm hic puerperæ uiſitantur. Aiunt enim mulierem, quum uterum geſtaret atque euacuaret, longo tempore grauiter afflictam, & nunc conueniens eſſe, ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quieſcat: affert

Vir puerperus

tamen

tamen uiro cibum ad lectum. In hac prouincia idola alia non ſunt, niſi quod quælibet familia progenitorem ſuum adorat. Habitant plerunque in locis ſyluestribus atque montanis. Ad montes autem illos extranei non accedunt, quia aërem qui ibi corruptus eſſe cenſetur, ferre non poſſent. Literas non habent, ſed contractus ſuos & obligationes faciunt per teſſeras, quarum medietatem ſeruat unus, & aliam alius: quæ poſtea in unum collatæ, ſignis conuenientibus adhibitis, rei cauſam exponunt, Non ſunt in hac prouincia medici, ſicut nec in Canidu & Caraiam: ſed quum quis infirmatur, conuocant magos ſeu idolorum miniſtros, & illis exponit ægrotus morbum ſuum: tunc magi choream agunt, inſtrumenta quædam ſonant, & in honorem deorum ſuorũ magnos reboãt cantus, donec tandem unus ex eis in chorea ſaltantibus & ludentibus à dæmone corripiatur. Tunc chorea relicta, arreptitium in terra iacẽtẽ cõſulunt, ex qua cauſa id morbi illi acciderit, quidq́ pro ipſius liberatione ſit agendum. At dæmon per arreptitium reſpõdet: Quia id uel illud fecit: aut, quia hunc uel illum offendit deum, ideo in hunc incidit morbum. Tunc magi orant ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum ſi conualuerit, de ſanguine ſuo proprio ſacrificium oblaturum. Quòd ſi dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo, ut hinc liberari non poſſit, reſpondere ſolet: Iſte tam grauiter deum illum offendit, ut per nulla ſacrificia placari poſſit. Et ſi à morbo conualiturus ſit, iubet ut tot arietes, nigra habentes capita offerat, tot etiam & tales paret potiones, tot ad ſe conuocet magos, totidemq́ magas, per quorum manus ſacrificiũ offeratur, & tum placetur illi deus. Quo audito, conſanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iuſſit: occidunt arietes & ſanguinem ipſorum in cœlum ſpargunt, conuocatiq́ magi cum ſagis ſuis, accendunt luminaria magna, & domum totam thurificando ſuffumigant, ſed & fumum de lignis aloës faciunt, atq́ ius carnium in aëra ſpargunt unà cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rurſum ſaltant in honorem illius idoli, quo infirmo putatur propitiũ factnm, cantant & horribiliter uocibus ſuis ſtrident. His factis, interrogant rurſum arreptitium, num per hæc idolum ſit placatum. Si reſpondet, non, confeſtim parant ſe ad implendum aliud eius mandatum. Si autem reſpondet ſibi ſatis factum, phanatici & incantatores ſedent ad menſam, & carnes idolo immolatas comedunt cum magna lætícia, & bibunt confectiones quas in dæmonum ſacrificio libaueruut. Et finito prandio quiſq́ ad ſua redit. Et quum æger ex diuina prouidentia ſic morbum euaſerit, & incoluminitati reſtitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, ſed dæmoni gratum ferunt. *Idololatria*

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien.

CAPVT XLII.

ANno domini M.CCLXXXII. magnũ eſt ortũ bellum propter regnum Caraiam, cuius præcedẽti capite meminimus, & regnum Botiã: nã miſit

magnus

magnus Cham unum de principibus ſuis Neſcordim nomine cum duode-cim equitum millibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infeſtatione. Erat autem dictus Neſcordim uir prudens & ſtrenuus, habebatq́ ſibi adiunctos milites probos & bellicis rebus aſſuetos. Horum aduentum ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti ſunt plurimum, putantes quòd ad regna eorum expugnanda ueniſſent. Et conuocantes militias ſuas coadunauerunt equites & pedites circiter ſexaginta millia, elephãtos autem duo millia, caſtra geſtantes, & in quolibet caſtro erãt poſiti duodecim uiri armati, aut quindecim, aut ſedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uerſus ciuitatem Vociam, ubi quieſcebat Tartarorum exercitus, & per tres dies in campeſtribus illis quietus manſit. Audiens uero Neſcordim tantum contra ſe ueniſſe exercitum, plurimũ timuit: tametſi metum illum omnino diſſimularet. Roboratus eſt nonnihil animo, quòd ſciret ſe in ſuo exercitu habere uiros fortes & ſtrenuos bellatores. Egreſſus itaque uirili animo ut pugnaret cõtra hoſtem, caſtra poſuit contra nemus quoddam magnum, quòd proceras & maximas habebat arbores, non neſcius quod elephãti cum turribus ſeu caſtris illis portatilibus nemus ingredi minime ualerent. Tunc Mien rex audiens adeſſe Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adeſſe ſentientes, quippe qui in prima acie conſtituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à ſuis ſeſſoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis deſcendere, illiſq́ ad nemoris arbores ligatis, pedeſtres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites baliſtas habebant, & ſagittis iaciendis aſſueti erant, tantam ſagittarum uim in hoſtem torquent, ut elephanti uulnerati, & ſagittarum ictus minime ferre ualentes, fugã arriperent, omneſque rapido curſu uerſus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum quum ſumma ui illos in hoſtem arcere mollirentur, incaſſum laborauerunt: nam diſperſi ſunt huc atque illuc, & ingreſſi nemus portatilia caſtra ruperunt, & armatos uiros in illis ſedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos ſuos, illiſq́ conſcenſis cum magno impetu irruunt in acies regis. Hoſtis uero territus, quòd elephantorum diſſipata eſſet acies, quantum potuit manu ſe defendit. Et quum utrinque atrociter pugnarent, atque multi de utroque caderẽt exercitu, rex Mien cum ſuis tandem in fugam uerſus, Tartaris inſequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriam reliquit. Quibus ſuperatis Tartari in nemus properant, atque elephantos capere conantur: uerum illis fugientibus nullum cepiſſent, niſi inter captiuos quidam illis auxilio fuiſſent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc prælio & deinceps cœpit magnus Chã uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc aſſuetos officium non habuit. Paulo poſt deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, ſuoque ſubiugauit imperio.

De regione

De regione quadam ſyluestri,& prouincia Cap. XLIII.

RΕcedendo à prouincia Caraiam peruenitur ad deſcenſum quendam,in quo ferè per tres dies itur in præceps,nec eſt ibi ulla habitatio,etiam ſi ſit latiſſima quædam planicies,in quam tribus diebus per hebodomadam mul ti conueniũt homines mercandi gratia.Deſcendũt multi de magnis regionis illius montibus,aurum ſecum deferentes quod pro argento cõmutant, nem pe unam auri unciam pro quinque argenti uncijs dantes:unde de exteris na tionibus multi illuc ueniunt negotiatores,qui argentũ afferentes aurũ aſpor tant.Ad montes uero illos excelſos,in quibus illi cum magna ſecuritate ha bitant qui aurũ in regione illa colligũt,nemo extraneorũ uenire poterit,quũ iter illud inuium ſit,& adeo perplexũ,ut potius teipſum perderes, quàm ab ſconditos inuenires homines.Poſt hæc uenitur ad prouinciam Mien,quæ à meridie confinis eſt Indiæ, & hæc maxima habet loca ſylueſtria & nemoro ſa,in quibus innumeri diſcurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agre ſtes,ſed nulla ibi eſt habitatio humana.

De ciuitate Mien & ſepulchro regis, Cap, XLIIII.

ITinere peracto quindecim dierũ peruenitur ad ciuitatẽ quæ uocat̃ Mien, & hæc magna eſt atque nobilis,quippe quæ caput eſt regni, magno ſubie cta Cham.Habitatores eius linguam propriam habent,& ſunt idololatræ. Fuit in hac ciuitate rex prædiues,qui moriturus iuſſit ſibi parare ſepulchrum in hũc modum:In quolibet capite ſeu angulo monumenti fieri iuſſit turrim unam marmoream altitudinis decem paſſuũ, ſpiſſitudinis iuxta proportio nem altitudinis ſeruata.In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubeban tur,atq; una earum undiq; auro cooperiri.Super cacumẽ uero turris multę ſuſpendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti ſonum quen dam redderent.Alia autẽ turris argento debebat operiri, habens in ſua ſum mitate campanellas argenteas, quæ ſimiliter tinnitum ederent flante uento. Hoc ſepulchrũ fieri iuſſit pro honore nominis ſui, & ut memoria ſua apud homines nunquam interiret.Et quum magnus Cham ſibi ſubijceret hanc prouinciam Mien,noluit ut exercitus uiolaret ſepulchrũ illud, quod rex ille fecerat ad honorem nominis ſui:nam eſt mos Tartarorũ,ut non præſumãt uiolare ea quæ ſpectant ad pietatem defunctorũ.Sunt in hac prouincia mul ti elephantes,boues ſylueſtres magni & pulchri, cerui & damulæ,aliaq; di uerſarum ſpecierum animalia ſylueſtria.

De prouincia Bangala, Cap. XLV.

BAngala prouincia à meridie confinis eſt Indiæ, quam magnus Cham nondum ſubegerat,quum ego in curia illius uerſarer,ſed ad expugnan dum exercitum miſerat.Habet regio regem proprium atque propriam lin guam.Incolæ eius ſunt omnes idololatræ: ueſcuntur carne, riſo & lacte: ha bent bombicẽ in magna copia,& gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun

dinationes. Abundant etiam ſpico, galaga, zinzibere, ſaccaro, & alijs diuerſis aromatibus. Sunt quoq; ibi maximi boues, qui craſſitudine, ſed nō altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui poſtea negotiatoribus uenduntur, diſtrahendi in diuerſas prouincias.

De prouincia Cangigu, Cap. XLVI.

POſt memoratam prouinciam orientem uerſus ſequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atq; propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & ſunt tributarij magno Cham, Rex eorum habet circiter trecentas uxores, Inuenitur in iſta prouincia aurum multum, & multa aromata, ſed quæ non facile diſtrahi poſſunt, quum regio ipſa longe diſſita ſit à mari. Sunt quoq; in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt de carnibus, lacte & riſo. Vino carent, ſed de riſo & aromatibus potum conficiunt bonum. Solēt tam uiri quàm mulieres pingere acubus facies ſuas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagiens leonū, draconū, & auium, adeoq; eas impreſſas firmant, ut non facile aboleri poſſint: & quo quis plures huiuſmodi habuerit imagines, eo pulchrior æſtimatur.

De prouincia Amu, Cap. XLVII.

AMu prouincia ad orientalem ſita plagam, magno ſubiecta eſt Cham cuius incolæ idola colunt, habentq; linguam propriam. Abundāt gregibus animalium, habētq; copiam uictualium, & equos multos, eosq; optimos, quos negotiatores in Indiam ducunt. Habent quoq; bubalos multos & boues, quia ſunt illic paſcua delicata. Tam uiri quàm mulieres geſtant in brachijs monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman. Cap. XLVIII.

PRouincia Tholoman diſtat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, ſubiecta magno Cham, habens linguam propriam, & idola colens. Viri & mulieres eius ſunt elegantis formæ: tametſi bruno ſint colore. Terra cultiſſima eſt, caſtra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis ſunt exercitati, & ad bella aſſueti. Mortuorum ſuorum corpora comburūt, & oſſium reliquias capſę includentes, in cauernas montium recondūt, ne uel ab homine, uel à beſtia tangi poſſint. Aurum eſt ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui, Cap. XLIX.

A Prouincia Tholoman ducit iter uerſus orientem ad prouinciā Gingui, iturq; duodecim diebus iuxta fluuiū quendam, donec perueniatur ad ciuitatem grandem Sinulgu. Subiecta eſt regio magno Cham, & ſunt incolæ eius idololatriæ addicti. Parātur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborum, quibus æſtate induūtur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiā prę timore eorū nullus audeat noctu extra domos dormire: nam quoſcunq; inueniunt lacerant atq; deuorant. Naues quæ aſcendunt & deſcendunt per flumen

flumen, propter leonum metum ad ripam non ligantur, ſed in medio fluminis ancoris eiectis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuum in eis reperirent deuorarent Et licet leones illi ſint magni & feroces, ſunt tamen in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non uereantur leones inuadere. Et ſæpe fit ut duo canes & uir ſagittarius equo inſidens leonem ſternant: nam quum canes leonem adeſſe ſentiunt, magno latratu eum inuadunt: præſertim quando ſciunt ſe hominis auxilio fultos, nõ deſinunt mordere leonem in partibus poſterioribus atq; cauda: & licet leo ſępe rictum illis minetur, huc illucq; ſe uertens, ut illos dilaceret, tamẽ canibus magna cautela ſibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præſertim quũ inſequens eques tunc leoni iaculum infigere ſtudeat, quãdo canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum alij quoq; canes & homines prouocentur in eum: & quum arborem apprehendere poteſt, illico confugit ad eam, & ceu tuto fortalitio ea fruitur à tergo, uerſoq; rictu contra canes, tota ui ſeſe turatur contra illos. Vir autẽ eques appropians non ceſſat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: uſqueadeo faciunt canes illi negotium. Abundat regio iſta ſerico, quod per mercatores ad diuerſas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacauſu, Canglu & Ciangli, Cap. L.

RECEDENDO à prouincia Gingui plures paſſim occurrunt ciuitates & caſtra: & ubi abſolueris iter quatuor dierum, offert ſeſe Cacauſu nobiliſſima ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, ſita ad meridiem, & ſerico abundans, unde pretioſi fiunt panni atq; ſindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur diætæ uerſus meridiem ad ciuitatem aliam magnam, Canglu nomine, quæ ſale abundat: nam eſt terra illa ſalſiſſima, & ex ea eliciunt ſal hoc pacto: Congerunt terram in modum collis, & ſuperfundentes aquam, quæ ſalſuginem terræ attrahat, eam iterum ſub congeſto colle hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in ſalis coaguletur denſitatem. Vltra ciuitatem Canglu itinere quinque dierũ eſt ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium trãſit fluuius magnus, nauibus mercibus oneratis commodiſſimus: nam eſt illic emporium inſigne.

De ciuitatibus Tadinfu & Singuimatu, Cap. LI.

VLterius procedendo poſt diætas ſex uerſus meridiem peruenitur ad ciuitates magnam Tadinfu, quæ regem propriũ habuit, priuſquã ſubijceretur magno Cham: & habet quadraqinta ciuitates iuriſdictioni ſuæ ſubditas, quæ omnes elegantiſſima habent uiridaria. Rurſum eundo uerſus meridiem, abſolutis tribus diætis, peruenitur ad aliam inſignem ciuitatẽ Singuimatu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuiſus riuos partim ad orientem uerſus Mangi, & partim ad occidentem uerſus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ naviculæ cũ mer-

cibus adducũtur. A' Singuimatu ſi uerſus meridiem duodecim diætis cõtendas, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum ſunt idololatræ, magno Cham ſubiecti.

De fluuio magno Caromoran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui, CAPVT LII.

PRiore continuato itinere peruenitur ad flumen magnũ Caromorã nomine, quod ex regno presbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in latitudine ſpatium unius milliaris: profunditas uero eius eſt tanta, ut oneratę naues per ipſum aſcendere & deſcendere queãt: abundat etiam piſcibus. Haud longe ab oſtio huius fluminis, ubi, ſcilicet, ruit in oceanũ, ſunt circiter quindecim millia nauiũ, quas illic inſtructas habet magnus Chã, ut ſi neceſſitate ingruente nauigandum ſit ad inſulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci poſſit. Harum nauiũ plurimæ ſunt tam magnæ, ut quindecim ferre poſſint equos, ac eorum ſeſſores, cum uictu & pabulo illis & iſtis neceſſario. Nautæ uero circiter uiginti ſunt in qualibet naui. Porrò iuxta ſtationem illarum nauium duæ ſunt ciuitates iuxta fluminis ſitę ripam, quarũ una dicitur Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenit̃ in nobiliſſimam prouinciã Mangi, cuius præconiũ explicabit̃ in ſequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atq; iuſtitia regis, Cap. LIII.

HAbuit prouincia Mangi, regem quendam Facfur nomine, diuitẽ & potentem, quo præter magnũ Cham nullus in regionibus illis maior inueniebatur. Regnum eius fortiſſimũ erat, & inexpugnabile putabatur, ut nemo ipſum inuadere præſumpſerit. Vnde factum eſt, ut tam rex quàm populus bellorum & armorum uſum & exercitum amitterent. Erant ſingulæ ciuitates foueis atq; foſſatis latiſſimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant equis, quia neminem timebant. Hincq; factum eſt, ut rex genio plus æquo indulgens, delicijs frueretur cõtinuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud ſatellitium magnum & honorificũ habuit. Fouebat tamẽ iuſtitiam, cõſeruabat pacem, & diligebat miſericordiam. Nemo audebat proximũ offendere, & fraternã pacem interturbare, alioquin pœnam luiſſet. Tanta erat in regno illo cõcordia, ut artifices ſępe noctu dimitterent officinas ſuas apertas, & tamen nemo præſumeret intrare. Viatores & peregrini tutiſſimi per totũ illud regnũ ambulabant die ac nocte, nullum metuẽtes hominẽ. Erat quoq; rex ipſe pius & miſericors in pauperes, & non deſerebat eos qui neceſſitate premebãtur, aut penuria laborabãt. Colligebat præterea ſingulis annis pueros & infantes à matribus ſuis abiectos, aliquãdo circiter uiginti millia, & eos ſumptibus ſuis nutriri faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres cõmuniter à ſe abdicant atq; abijciunt proprios natos, ut ab alijs collecti enutriantur. Rex tamẽ infantes, quos ſic colligi iubet, tradit diuitibus quibuſq;, quos in regno ſuo habet: præſertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis ſuſci-

piant

piāt filios mandat. Eos uero quos ipſa nutrit, matrimonio tradit puellis eiuſ dem conditionis, quas, ſcilicet, in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum ſuppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit prouinciam Mangi, Cap. LIIII.

ANno ab incarnatione domini M. CCLXVIII. magnus Cham Cubi lai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; ſuo ſub iecit imperio. Miſit exercitum maximū ex equitibus & peditibus conflatum, illicq; ducem præfecit Baian Chinſan, quod ſonat, lumina centum oculorū, quaſi Baian centum habens oculos. Hic itaq; cum exercitu ſuo ad prouinciā Mangi perueniens, primo obſedit ciuitatē Conigangui, & ut imperatori ſuo obedientiam pollicerentur poſtulauit. Quibus id recuſantibus, receſſit, nulla ciuitati illata iniuria: atq; idem requiſiuit à ſecunda ciuitate. Qua ſimiliter re cuſante, proceſſit ad tertiā, & deinde ad quartam & quintā, & ab omnibus ſi mile accepit reſpōſum. Sextā uero aggreſſus eſt ciuitatē cum audacia multa: & hac ui expugnata cōtra alias proceſſit, breuiq; tēpore duodecim obtinuit ciuitates: nā habuit in exercitu uiros ſtrenuos & fortes, optimosq; bellatores Ad hoc miſit magnus Cham poſt illum exercitū, aliū grandē priore nō infir miorē: ſicq; factū eſt ut cōtremuerint corda uirorū Mangi, atq; diſſoluerent. Baian uero mouit exercitū contra metropolim Quinſai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaq; Mangi uidens Tartarorū audaciā & fortitudinē, uehemē ter expauit, conſcenſaq; naui cū maximo comitatu ad inſulas quaſdam inex pugnabiles ſe recepit habēs ſecū circiter mille naues, cōmittens reginæ cuſto diam ciuitatis Quinſai, atq; magnū in eam collocans præſidium. Regina ue ro uirilem induens animū prudenter ſe geſſit, atq; nihil eorū omiſit, quæ ad ciuitatis defenſionē neceſſaria uidebantur. Et quum audiret ducem exercitus Tartarorum uocari Baian Chinſan, id eſt, centū oculi, plurimum territa eſt, elanguitq; uirtus eius: præſertim quum audiſſet ab aſtrologis ſuis atq; Ma gis, ciuitatem Quinſai à nullo expugnandam, quàm ab eo qui centum habe ret oculos. Et quoniam cōtra naturam eſſe uidebatur, ut quiſquam hominū centū haberet oculos, & ducis illius nomen præſagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradit illi libere ciuitatem & re gnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Saniſu nomine, quæ per trienniū ad dedi tionem cogi nō potuit. Regina uero migrauit ad curiam magni Cham, ma ximoq; ab illo ſuſcepta eſt honore. Vir autem eius rex Mangi in inſulis per ſeuerans, reſiduum uitæ in illis conſumpſit.

De ciuitate Conigangui, Cap. LV.

CIuitas prima, quæ prouinciā Mangi ingrediētibus occurrit, uocatur Co nigangui, & eſt magna, inſignis, atq; opibus pollens, iuxta flumen Ca

romoram ſita. Sunt ibi naues in maxima multitudine, Fit etiam ibi ſal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus ſufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorum idololatræ ſunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain, Cap. LVI.

VLtra ciuitatẽ Conigangui uerſus Sirochum uentum itinere unius diei eſt ciuitas Panchi grandis & inſignis, in qua mercatura magna exercetur: & eſt in ea ſerici atq; uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porrò uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatem Panchi, pulchris conſtrata eſt lapidibus, ad dextram & ad ſiniſtrã fluentis decurrenibus: nec aliunde patet acceſſus in prouinciam Mangi, niſi per uiam iſtam. Ab iſta ciuitate Panchi ad ciuitatẽ Cain eſt iter unius diei: & hæc quoq; inſignis eſt ciuitas, abundans piſcibus & uenatione beſtiarum atq; auium: præſertim phaſiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui, Cap. LVII.

PRocedendo hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatẽ Tingui, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen uictualium maximã copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano eſt ſita: & intermedio ſpatio ſalinæ ſunt plurimæ, poſitaq; eſt iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uerſus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima ſita regione, ſub cuius præfectura ſunt aliæ ciuitates multæ, numero uiginti ſeptem. Et ego Marcus iuſſione magni Chã tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta, Cap. LVIII.

AD occidentalem plagã eſt regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & ſerico, & ubi magna frumenti eſt copia, Ciuitas præcipua illius regionis Sianfu uocatur, habetq; duodecim alias ciuitates ſibi ſubiectas. Hæc ciuitas tribus annis obſeſſa expugnari nõ potuit ab exercitu Tartarorũ, quũ ſubiugaretur prouincia Mangi: nam undiq; cingitur aquis & lacubus, ut nulla ex parte adiri potuerit, quàm ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obſidebat᷑, continue accedebãt & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in imperatoris aula: unde accedentes eum, conſuluimus & indicauimus illi, ſi nobis obremperaret, quo pacto urbs breui capi atq; expugnari poſſet, machinis, ſcilicet quibuſdam, quarũ uſus in regione illa non fuit. Quo aſſentiente, parari fecimus per fabros lignarios Chriſtianos, quos nobiſcũ habuimus, tres machinas ſeu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earũ excuteret lapidem trecentarũ librarũ: quas nauibus impoſitas miſit rex ad exercitum ſuum. Erigentes igitur eas ante ciuitatẽ Sianfu, proijcere cœperũt lapides gran

des grandes in ciuitatẽ: & primus cadens ſuper domum quandam, impetu ſuo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari ciuitatem obſidentes plurimũ obſtupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatẽ erant uidentes tantum illis ab hoſte imminere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus ſuis tuti non eſſent, magno concuſſi ſunt terrore: & ne ciuitas tota lapidũ iactu deſtrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magniꝗ Cham ſe ſubdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno, Cap. LIX.

A Ciuitate Sianfu quindecim numerantur milliaria ad ciuitatẽ quandã Singui nomine, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen maximã nauium multitudinẽ, ad ripam ſita maximi fluuij, quo maior in orbe nõ putatur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibuſdã locis habet milliaria decem, in alijs octo, & in quibuſdam ſex. Longitudo uero eius patet itinere centum dierum. Fluitant in hoc amne naues ſine numero. Putares in toto mundo tot naues non reperiri. Eſt autẽ in hac urbe emporium celebratiſſimum, & magna uis mercium per fluuium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates plurimæ numero circiter ducentæ ad ripam huius fluuij extructæ: nam fluit per terminos ſedecim prouinciarũ: nec eſt ulla earum quæ non quinꝗ millia nauium habeat. Maiores uero harum regionũ naues ſunt ſingulæ uno coopertæ ſolario: nec habet ulla nauis plures quàm unũ malum pro uelo expandẽdo. Canabeis funibus nõ utunť, niſi pro malo et uelo: ſed pilorchas, ſeu chordas faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoꝗ per flumen trahuntur. Scindunt autẽ arundines illas magnas quæ quindecim in longitudine continent paſſus, & ſciſſuras colligantes & contorquentes, funes longiſſimos faciunt, ut quidã longitudinẽ cõtineant trecentorum paſſuũ. Et ſunt pilorchæ illæ fortiores funibus canabeis.

De ciuitate Caigui, Cap. LX.

CAigui ciuitas quædam parua eſt, ſupra memoratũ fluuiũ uerſus Sirochum ſita, & creſcit in agro eius tanta uis bladi & riſi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam ſunt inter utrũꝗ locum multi lacus & fluuij qui induſtria magni Cham in unum ferè contracti riuũ, nauibus ituris & redituris congruã præbent ſemitã: tametſi aliquando naues ſint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacũ, ubi rurſum in naues recipianť & ulterius deducanť. Iuxta ciuitatẽ Caigui inſula quędã eſt in medio fluminis ſita, in qua monaſteriũ eſt monachis plenum, qui idolis ſeruiunt: & eſt monaſteriũ illud caput omnium monaſteriorũ quę idolorũ ſeruitio ſunt confecrata.

De ciuitate Cingianfu, Cap. LXI.

CIngianfu ciuitas eſt in prouincia Mangi ſita, in qua opera multa fiũt ex auro & ſerico. Sunt in ea eccleſiæ Chriſtianorũ Neſtorianorũ, quas ædificauit Marſarcis Neſtorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præſulatum obtinuit, anno, ſcilicet, domini M.CCLXXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius, Cap. LXII.

POſt receſſum à ciuitate Cingianfu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrẽtibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Eſt autẽ Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundãs uictualibus. Quũ Baiam dux militiæ Tartarorũ expugnaret prouinciã Mangi, miſit multos Chriſtianos qui dicebantur Alani cõtra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingreſſi igitur ciuitatem, neminem læſerunt, quum ſponte magni Cham dominio ſe ſubiecisſent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimũ, idq́ in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati ſunt: & nocte mox inſequenti omnes ſopore preſſi, nullam cõſtituerũt cuſtodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace ſuſceperũt, ſubito irruentes in dormiẽtes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baian uero hoc audiens, miſit alium exercitũ magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictã proditionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo ſuperſtite relicto.

De ciuitate Singui, Cap. LXIII.

SIngui ciuitas magna et egregia, cõtinet in circuitu milliaria circiter ſexaginta. Eſt in ea magna populi multitudo, ſicut & tota ꝓuincia Mangi populoſiſſima eſt, ſed nõ bellicoſa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoq; medicos cõplures atq; philoſophos. In ciuitate Singui ſunt põtes lapidei circiter ſex millia, tam altos habẽtes fornices, ut magnę naues ſine mali inclinatione tranſire poſſint. Creſcit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas ſub ſua iuriſdictione ſedecim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atq; plurima executur artificia. Ciues eius indumentis ſericis utuntur, necnon plurimi panni ex ſerico ibi parantur. Porrò uocabulum Singui lingua eorum ſonat ciuitatem terrę, ſicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinſai, id eſt ciuitas cœli, ꝙ hæ duæ urbes nobiliſſimæ ſint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Qninſai, Cap. LXIIII.

DIſtat ab urbe Singui quinque dierum ſpatio alia urbs inſignis nomine Quinſai, quod ſonat ciuitatẽ cœli: & eſt tã magna, ut maior in orbe nõ putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter luſtraui, aduertens conſuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro milliaria circiter centũ: pontes uero lapideos habet duodecim millia, eosq́ tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertranſire poſſint. Fundus autem ciuitatis eſt in loco paludinoſo ferè ut Venetiæ: unde ſi careret pontibus, de uico ad uicum perueniri non poſſet. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur, ſi numerum illorum recenſerem. Magiſtri artifices

non

non operantur,ſed habent miniſtros quos ad hoc inſtituunt. Homines ciuitatis in magnis uiuunt delicijs, & præſertim mulieres, unde & cæteris formoſiores apparent. Verſus meridiem eſt lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta milliaria in circuitu ſuo continet, habens in litore plurimas domos nobilium,foris & intus ornatas.Sunt quoque ibi delubra idolorum.In medio uero lacus ſunt duæ paruæ inſulæ,& in qualibet eſt elegantiſſimũ caſtrum ſeu palatium,in quibus continentur præparamenta & uaſa quæq; neceſſaria pro nuptijs & ſolennibus conuiuijs. Nam quicũq; ciues inſignia uolunt celebrare conuiuia,illuc inuitatos ducunt,& cum honore ſuſcipiunt. In hac ciuitate Quinſai ſunt pulcherrimæ & elegantiſſimæ domus.Sunt quoq; per uicos plurimæ publicæ turres,in quas tempore cõflagrationis uicini quique res ſuas portant atq; ab incendio ſaluant:nam habet urbs plurimas ligneas domos,& nõ raro fit ut ignis aliquas earum abſumat.Ciues eius adorant idola:comedunt carnes equorum,canum, & aliorum immundorũ animalium:moneta utuntur magni Cham.Collocauit magnus Cham in hãc urbem maximã cuſtodiam,quò rebellio caueatur, atq; furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decẽ habentur cuſtodes. Eſt mons quidã intra mœnia huius urbis,qui ſuſtinet turrim, in cuius cacumine ſunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc uſum illic ſeruantur, ut quamprimũ ignis in urbe conflagrauerit,cuſtodes malleo percutiant eas tabulas,cuius ſonitu,qui per totam auditur urbem,excitati ciues concurrunt, & ignem reſtinguunt.Pulſantur etiam hæ tabulæ,quãdo in urbe tumultus aliquis & populi commotio naſcitur.Omnes plateę ciuitatis lapidibus ſunt conſtratæ,unde fit ut mundiſſima ſit.Inueniuntur etiã in ea circiter tria millia thermarũ,quibus homines pro abluendis corporibus utuntur:nam hoc unũ gens illa ſtudet,ut ſit munda corpore,Diſtat hæc urbs orientem uerſus ab oceano uigintiquinq; milliaribus,ubi in litore maris ſita eſt ciuitas Canſu,portus commodiſſimus,ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & alijs regionibus.À Quinſai uero tranſit fluuius ad portum illum,per quem magna uis merciũ adducitur.Prouincia Mangi quum ſit latiſſima,diuiſit eam magnus Cham in nouem regna,cuilibet proprium aſſignando regem.Et hi reges omnes ſunt potentes,ſed magno Cham ſubiecti, cui etiam ſingulis annis de omnibus regnorũ prouentibus aliquid ſoluunt & rationẽ reddunt,Et unus illorum moratur in urbe Quinſai,habetq; ſub ditione ſua centũ & quadraginta ciuitates.Habet autem uniuerſa prouincia Mangi mille & ducentas ciuitates,& in ſingulis poſita ſunt à magno Cham præſidia, ne rebellare audeant.Sunt uero cuſtodes illi colluuies quædam multarum gentium, & ſtipendiarij undecunq; cõducti, ex diuerſis exercitibus magni Cham delecti. Eſt in regione illa, & præſertim in prouincia Mangi, diligens obſeruatio motuum cœleſtium,ut etiam cuiuſlibet naſcentis pueri horoſcopum accuratiſſime

tiſſime obſerueut, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarũ tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur aſtrologorum indiciis in cunctis factis & itineribus ſuis. Eſt etiam cõſuetudo in hac prouincia, quum quis moritur, conſanguinei eius canabeis induti ſaccis, extinctum corpus cum magno cantu efferunt, & pingũt in chartis imagines ſeruorum, ancillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quòd defunctus his omnibus in alia uita fruiturus ſit, atq; tale habiturus ſatellitium, quod illi obſequatur. Poſtea pulſant uaria inſtrumenta muſica, dicentes quòd dii ſui cum tali honore & pompa eos ſuſcipiunt, qualis illis in combuſtura ab amicis & propinquis exhibetur. In hac ciuitate Quinſai eſt palatium quoddam magnificum, in quo Facfur prouincię Mangi olim rex, curiam ſuam habuit, Extremus murus qui caſtrũ illud per quadrum cingit, continet in ſuo ambitu milliaria decem, habetq; competentem altitudinem. Intra hunc murum ſunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatiſſimis. Sunt quoq; ibi fontes & uiuaria piſcibus redundantia. In medio uero eſt palatium illud regium ampliſſimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas ęqualis magnitudinis, in quibus ſingulis decem millia hominum ſimul diſcumbere poſſunt. Sunt etiam omnes iſtæ aulæ regio more pictæ & ornatæ. Cæterum familiæ, qualem pater cum filiis, uxore & reliqua familia cooſtituit, putantur eſſe in urbe Quinſai ſexcenta millia. Vna ſolum in ea eſt eccleſia Chriſtianorum Neſtorianorũ. Eſt etiam conſuetudo in hac urbe & tota prouincia Mangi, ut quilibet paterfamilias ſcribat ſuper oſtium domus ſuæ nomen ſuum, & nomina uxoris atque totius familiæ ſuæ, ſed & numerum equorum ſuorum. Et quũ aliquis moritur ex familia ſua, aut quum domiciliũ mutat, delet nomẽ mortui aut diſcedentis, & adſcribit nomen recenter nati, aut in familiam ſuã cooptati: & per hunc modum abſq; magna difficultate ſciri poteſt numerus hominum totius ciuitatis. Similiter hoſpites & tabernarii ſcribũt in tabulis ante oſtium expoſitis, nomina uiatorum & hoſpitum, qui ad diuerſoria ipſorũ declinauerint, & quo menſe atque die ingreſſi ſint.

De prouentibus qui magno Cham in urbe Ruinſai & prouincia Mangi penduntur, Cap. LXV.

EXigit Cham magnus ſingulis annis de ſale quod parať in urbe Quinſai & terminis eius myriades octoginta aureorum. De rebus etiã aliis, præſertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ui uix numerati poſſit. Habet prouincia maximam copiam ſaccari, & aliarum multarum ſpecierũ aromaticarum. Recipit autem magnus Cham de centum menſuris aromatũ, tres & dimidiam, Idem facit de reliquis mercatorum bonis. De uino quoque quod ex riſo & aromatibus conficiunt, non patuum habet emolumentum. Similiter ab artificibus, præſertim duodecim generum habet commodum ſuum.

dum ſuum. De ſerito autem, cuius in prouincia Mangi maxima eſt copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus ſemel audiui computum fieri ſin gulorum redditũ, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quin ſai, quod eſt nona pars prouinciæ Mangi: aſcenditq; ſumma omnium, ſale tamen excepto, ad quindecim millia millium aureorum, atq; ſexcenta millia.

De ciuitate Tampingui Cap. LXVI.

PRogrediendo à ciuitate Quinſai, & eundo uerſus Sirochum, cõtinue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, inſignem & pulcherrimam. Vltra hanc ciuitatem tribus diebus uerſus Sirochum eundo, inueniũtur ciuitates & caſtra in maximo numero, ut à longinquo cõſpecta uiatori quaſi una urbs magna eſſe uideatur, tanta uicinitate ſunt cõiuncta. Eſt ibi uictualium magna copia. Creſcunt quoq; ibi maximæ arundines longitudinis quindecim paſſuum: in circumferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduiq; confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori ſeſe offerunt ciuitates & caſtra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, ſicut nec in prouincia Mangi, ſed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna eſt copia. Itinere quatuor dierũ conſummato, occurrit alia inſignis ciuitas Ciangiam nomine, in monte ſita, qui mons fluuium quendam in duas ſecat partes, quæ paulo poſt in oppoſitas tendunt plagas. Vlterius procedendo itinere trium dierum inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima eſt in regno ciuitatis Quinſai.

De regno Fugui, Cap. LXVII.

RElicta à tergo ciuitate Cugui, patet ingreſſus in regnum Fugui, in quod ſi pedem moueris itinere ſex dierum, eundum eſt per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & caſtris. Habet regio illa copiam uictualium: habet etiam uenationes plurimas beſtiarum & uolucrum: habet deniq; plurimos leones. Creſcit ibi zinziber in magna copia: creſcit quoque flos quidam haud diſſimilis croco, alterius tamen ſpeciei, ſed qui croci præſtat uſum. Comedũtur in hac regione humanæ carnes cũ magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit ſibi in fronte ſignũ, nec ullus eorum equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Vtuntur lanceis & ſpatis: & quos in bello perimunt, eorum bibunt ſanguinem, & comedunt carnes: nam ſunt homines crudeliſſimi.

De ciuitatibus Quelinſu & Vnquen, Cap. LXVIII.

ITinere ſex illorũ dierũ cõpleto de quo iã diximus ꝑuenit̃ ad ciuitatẽ Quelinſu nomine, quę magna eſt et celebris, ſita ſuper fluuiũ quendã, q iuxta ciuitatis mœnia labẽs tres habet lapideos pontes, marmoreis ſupne ornatos

columnis,

columnis. Hi pontes in latitudine continent octo paſſus, & in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate ſericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximiæ pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri, ſcilicet, coloris, ſed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena eſt leonibus, periculoſum eſt per eã ambulare. Ab hac ciuitate ſpatio quindecim milliariũ eſt alia ciuitas Vnquen nomine, ubi ſaccarum in maxima creſcit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ, ſcilicet, eſt in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui, Cap. LXIX.

PRocedẽdo ultra per milliaria quindecim, occurrit, ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput eſt in regno Concha, quod unum è nouẽ illis eſt regnis in quæ prouincia Magni eſt taxata. Morat̃ magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factioſos homines, qui parati ſunt rebellionem mouere contra imperatorẽ. Tranſit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat milliare. Et quoniam urbs iſta parum diſtat à mari oceano, eſt ibi inſigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alij lapides pretioſi. Eſt quoque in ea urbe maxima ſaccari copia, & uictualium ſufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui, Cap. LXX.

TRaiecto memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uerſus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel caſtra. Abundat regio illa uictualibus, habetq; montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis eſt ualde, habetq; portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onuſtæ ueniunt ſine numero: eſt enim illic unum de maioribus emporijs quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Chriſtianorũ, hæc ab illo emporio Alexandriam deferũtur. Penditur magno Cham in hac urbe uectigal immenſum: nam nulla adduebitur nauis, à qua nõ habeat maximum commodum: parum enim abeſt quin cuiuſlibet ſpeciei aromaticæ media pars ſit illi ſoluenda. Eſt etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras ſcutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipſa prouincia linguam propriã. Hæc tandem de prouincia Magni dicta ſufficiant: & licet de nouẽ eius regnis duo duntaxat explicuerimus, conſulto tamen alia præterimus, ſtylum ad Indiam torquentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniuntur mirabilia, coràm poſiti uidimus, atq; ut ita dicam, manibus contrectauimus.

MARCI PAVLI VENETI DE ORIENTALIBVS REGIONIBVS, LIBER III.

Quales naues in India ſint, Cap. I.

IN hoc tertio libro Indiæ regionẽ deſcripturi, à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ ſunt lignis, habentq́ ſolarium unũ, quod noſtrates nautę operimentum uocãt, ſupra quod circiter quadraginta ſunt manſiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet nauis una unũ gubernaculum, quatuor malos & totidem uela. Tabulæ clauis ferreis firmiſſime compactæ ſunt, & fiſſuræ quæq́ ſtupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues ſuas oleo cuiuſdam arboris calce mixto. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero nauis una quaſi ſex millia ſportarum piperis. Adhærent quoq́ his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piſcationi & ancoris iaciendis inſeruiunt.

De inſula Zipangri, Caput II.

ZIpangri inſula in alto mari ſita, diſtat à litore Mangi per mille milliaria atq́ quingenta, & eſt magna ualde. Habitatores eius albi ſunt, & decentis ſtaturæ, idola colentes, & proprium habẽtes regem, nulli tributarij. Eſt ibi aurum in maxima copia, ſed rex non ſinit illud extra inſulam facile portari: & hæc cauſa eſt quod pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex inſulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non ſecus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoq́ ſuperior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copia, rotundæ & craſſę rubei coloris, quæ albas in pretio & ualore longe præcellũt. Sunt quoq́ ibi alij lapides pretioſi, qui unà cum auro inſulam ditiſſimam reddunt.

Qualiter magnus Cham miſſo exercitu contendit pro inſula Zipangri expugnanda, Caput III.

MAgnus Cham Cublai quum audiſſet inſulã Zipangri tantis pollere diuitijs, cogitare cœpit quomodo eã ſuo ſubiugaret dominio. Miſſis igitur duobus ducibus, quorũ unus Abatan, & alter Nonſachum uocabatur, duos magnos exercitus deſtinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinſui ſoluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerũt uerſus inſulam Zipangri, & ingreſſi in eam multa damna intulerunt uillis & caſtris in planicie ſitis. Et antequam ſubiugarent inſulam, ortum eſt inter eos pernicioſum diſſidium, ut neuter alterius obtemperaret uoluntati & conſilio: quo factum eſt ut in nulla re proſperum haberent ſucceſſum. Nam nec urbem aliquã, aut ullum caſtrum præter unũ

expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico caſtro, omnes qui ad cuſtodiam eius à rege Zipangri deputati erant, iuſſi ſunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerũt, qui lapides quoſdam pretioſos in brachijs ligatos geſtabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quãdiu illos lapides ſecũ portarent. Et conſilio adinuento, ligneo fuſte percuſſi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi ſubmerguntur, Cap. IIII.

Accidit uero quadam die, ut magna in mari oborta tempeſtate, Tartarorum naues graui colliſione ad terram & ripam maris quaſſarentur. Et conſulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterq; Tartarorum erat exercitus, ſed procellis maris uehementius ſæuientibus, franguntur plurimæ naues & quidã ſubmerguntur, ſed plures correptis tabulis & lignis ad inſulam quandam paruam, à qua haud longe aberãt, quæq; non multũ diſtabat ab inſula Zipangri, natando peruenerunt. Alij uero quorum naues integræ manſerunt, ad propria redierunt. Porrò eorum qui fractis nauibus incolumes ad inſulam peruenerunt, fuerũt circiter triginta millia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc diſcederent, nec uictualia illis inſula ſuppeditaret, quippe quæ ab hominibus non habitabatur, nihil præter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri inſulam redeunt, Caput V.

Maris uero tempeſtate ſedata, habitatores inſulæ Zipangri cum multis nauibus & grandi exercitu uenerunt cõtra inermes Tartaros in inſula ad quã natando appulerũt, uagantes, eosq; in uniuerſum trucidare moliuntur, quippe qui omni auxilio deſtituti erant. Relictis itaq; in litore nauibus, terram ingrediuntur hoſtem quæſituri. At illi prudenter aſpectum Zipangriorum fugientes, deliteſcunt haud longe à litore maris, tantiſper expectantes, donec illi in terram effuſi à nauibus ſeſe elongauerunt: & ſubito prorumpentes naues apprehendunt, & ingreſſi eas ab inſula ſalui recedunt, dimiſſis Zipangrijs in inſula. Et rectà contendentes ad inſulam Zipangri, acceptis hoſtium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, proceſſerũt ad principaliorem inſulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderũt ſuæ gentis uexilla, exiſtimabant ſuos cum uictoria reuerti, & egreſſi illis obuiam, hoſtẽ incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerũt, præter paucas mulieres, expulerũt.

Stratagema

Quomodo Tartari ab obtenta ciuitate iterum excluduntur, Cap. VI.

Rex uero Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in inſula concluſum reducit, atq; obſidet ciuitatẽ quam occuparunt Tartari, tantaq; diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus cuſtodit, ut nullus ad hoſtem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum ducebat,

cebat, ne incluſi Tartari magno Cham principi ſuo quod acciderat indicare poſſent, alioquin de inſula actum fuiſſet. Manet itaq; hoſtis incluſus & obſeſſus ſeptem menſibus: & uidentes ſe omni auxilio deſtitutos, reſtituũt regi Zipangri ciuitatem, liberiq; & ſalui ad propria redierunt. Et hæc geſta ſunt anno domini M. CCLXXXIX.

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri, Cap. VII.

COlunt uiri Zipangrij uaria idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædã caput canis atq; aliorũ diuerſorum animalium. Snnt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite: alia tria capita, unum ſuper collum, & duo alia ſuper utrunq; humerum. Sũt rurſus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum. Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et quum incolæ interrogantur, unde hanc habeant traditionem, reſpondere ſolent, ſe patres ſuos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quod ab illis acceperunt. Eſt etiam hæc conſuetudo apud Zipangrios, quando hominem extraneum capiunt, ſi ille poteſt ſe pecunia redimere, dimittunt eum: ſi autẽ pretium non habet quo ſe liberet, occidũt illum & coctum deuorant, conuocantes ad conuiuium illud conſanguineos & amicos quoſq;.

De uarijs inſulis regionis illius, atq; fructibus earum, Cap. VIII.

IN litore maris oceani, in quod deſinit ab oriente prouincia Mangi, circa inſulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruę inſulę, quę à nautis numeratæ putantur eſſe ſeptem millia quadringentæ & quadraginta octo, quarũ maior pars ab hominibus habitatur. Nec eſt ulla in qua non creſcant arbores odoriferæ atq; uirgulta ſuauem ſpirantia odorem. Inueniuntur ibi aromata in maxima copia. Verum negotiatores extranei illuc non ueniunt, niſi habitatores Mangi, qui hyeme ad inſulas nauigant, & æſtate iterũ redeunt. Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppoſiti, unus hyeme, & alter æſtate. Et quoniam in inſulis illis non fui, nihil de illis ſcribere ſtatui, ſed ſtilũ reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias tranſeam regiones.

De prouincia Ciamba, Caput IX.

SOluentes à portu Zarten, & nauigantes uerſus Garbinium, peruenerũt ad prouinciam Ciamba, quę mille et quinquaginta milliaribus diſtat ab eo portu: & eſt magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam habens linguam. Anno incarnationis dominicæ M. CCLXVIII. miſit magnus Cham ducem quendã Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut prouinciam illam ſibi ſubiugaret. Sed quum in prouinciam ueniſſet, uidit ciuitates adeo munitas, & caſtra tam fortia eſſe, ut nulla ui illa poſſet expugnare. Combuſſit tamen uillas, & incidebat arbores, tantaq; prouincię intulit damna, ut rex eius libens mágno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex prouincia recederet. Inierũt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti

pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tūc tantam habuit uxorum multitudinē, ut illi eſſent nati trecenti & uiginti ſex filij atq; filiæ, quorum centū quinquaginta iam arma ferre poterāt. In hac regione plurimi ſunt elephanti, & lignū alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebani.

De inſula Iaua, Caput X.

RElicta prouincia Ciamba nauigatur uerſus meridiem mille & quingentis milliaribus uſque ad inſulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu ſuo patet tribus millibus milliariū. Habet regem qui nemini eſt tributarius. Ibi eſt maxima copia piperis, nucum muſcatarum, ſpici, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negotiatores: nam multa lucrant̄ ex allatis ſpeciebus. Incolæ inſulæ idololatræ ſunt: nec potuit magnus Cham hactenus eam ſuæ ſubijcere ditioni.

De prouincia Boëach, Caput XI.

NAuigando ab inſula Iaua, numerantur ſeptingenta milliaria ad duas inſulas, Sondur & Condur dictas: à quibus ultra procedēdo inter meridiem & Garbinum, ſunt quingenta milliaria ad prouinciā Boëach quę amplisſima & ditisſima eſt. Regem habet proprium, & propriā linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia urſos domeſticos, magnos ut leones, itemq; elephantos habet multos, & aurum copioſum. Vtuntur incolæ pro moneta glebis quibuſdam aureis. Pauci ſunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani ſunt habitatores eius.

De inſula Petan, Caput XII.

REcedendo à prouincia Boëach, nauigatur per milliaria quingenta uerſus meridiem ad inſulam Petan, quæ maiorem in partem ſylueſtris & nemoroſa eſt. Arbores eius odoriferæ ſunt, & magnam præſtant utilitatem. Inter prouinciam Boëach & Petan per milliaria ſexaginta, mare adeo eſt undoſum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nā profunditas eius uix eſt quatuor paſſuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima eſt copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De inſula quæ Iaua minor uocatur, Caput XIII.

VLtra inſulam Petan, per Sirochum nauigādo, eſt Iaua minor, centum diſtans milliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo millia milliarium. Diuiditur inſula in octo regna, habetq; linguam propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his noſtris partibus nunquā uiſa ſunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc inſula intantum ad Auſtrum, ut polus arcticus, & ſtellæ eius minime uideri poſſent. Ego Marcus fui in

fui in hac inſula, luſtrauiq; ſex eius regna, nempe regnũ Ferlech, Baſman, Samara, Dragoiam, Lambri & Fanſur. In alijs uero duobus non fui,

De regno Ferlech Cap. XIIII.

HAbitatores regni Ferlech qui montana occupant, nullam habent legẽ, ſed beſtialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorant, comeduntq; carnes omnium animalium mundorum & immundorũ, atque carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumeti ſunt addicti legi, quam ex Saracenis negotiatoribus illuc diuertẽtibus didicerunt.

De regno Baſman, Caput XV.

HAbet regnum Baſman linguam propriam, uiuuntq; incolæ eius beſtialiter. Agnoſcunt magnũ Cham pro domino, ſed tributa ei non ſoluũt, niſi quod interdum illi mittunt munera de feris ſyluestribus. Inueniuntur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et ſunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. Habent caput ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & alijs immundicijs. In medio frontis geſtant cornu unum, groſſum & nigrum. Linguam habẽt ſpinoſam, & hac lædunt homines & animalia. Abundat quoq; regio ipſa diuerſis ſimijs magnis & paruis, hominibus ſimillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, niſi quod in barba & in loco ſecreto pilos relinquunt, & occiſos ſpeciebus aromaticis condiunt, & poſtea deſiccant, uenduntq; negotiatoribus, qui per diuerſas orbis partes corpora illa deferentes, homines perſuadent tales homunciones in maris inſulis reperiri. *Vnicornium forma*

De regno Samara, Caput XVI.

IN regno Samara fui ego Marcus cum ſocijs meis quinque menſibus, nõ ſine magno tædio tempus expectans nauigationi aptum. Nam incolæ eius beſtialiter uiuentes, carnibus humanis edendis ſunt aſſueti. Quapropter conſorciũ eorum ſpernentes, caſtra lignea nobis haud longe a mari extruximus cum propugnaculis, in quibus tuti eſſemus contra incolas. In hoc regno nec urſa minor nec maior, quam uulgo currũ magnum uocant, apparet, uſq; adeo inſula illa uergit in Auſtrum. Incolæ idola colunt. Sunt ibi optimi piſces, & in magna copia. Triticum uero illic non creſcit, ſed de riſo panes conficiunt. Vineas quoque non habent, ſed potum ex arboribus hoc modo eliciunt. Sunt in ea inſula arbores multæ & paruæ, habẽtes ſingulæ ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt ſtillantem liquorem, qui tam largiter ex inciſura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rurſum adhibent ramo urceũ, & id tam diu frequentãt, donec ſtillicidium illud deſierit. Et hæc eſt uindemia eorum. Prouocant quoque arborem ad largiora fluenta per aquarum rigationes,

quas fundunt ad arboris radices, quando tardius cœperit emittere lachry/mam. Sed is liquor non eſt tam ſapidus, ut ille qui ſuapte fluit natura. Mit/tit quoq; hæc regio nuces Indicas in magna copia.

De regno Dragoiam, Caput XVII.

HAbet quoq; regnum Dragoiam homines ſylueſtres, qui idola colũt, & linguam atq; regem proprium habent. Apud hos talis eſt cõſuetudo, quando quis grauiter infirmatur, propinqui & conſanguinei eius conuocãt magos & incantatores, illoſq; interrogant, an ægrotus ſit ſanitatem recupera turus. Et illi reſpondent id quod dæmonum ſuggeſtione didicerint. Si dixe/rint infirmum nõ poſſe liberari, quin illa ægritudine intereat, adſunt qui in firmo os concludunt, ne reſpirare poſſit, atq; ſic occidunt priuſquam ab infir mitate extinguatur, & carnes eius incidunt, coquunt atq; deuorant, & id po/tiſſimum faciunt propinqui & conſanguinei infirmi ſimul congregati. Aiũt enim, Si carnes illius putreſcerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauiſſimas paſſura eſſet pœnas. Porrò oſſa in cauernis montium ſepeliunt, ne ab homine uel beſtia contin/gantur. Et quando hominẽ extraneæ nationis capiunt, ſi ille ſe pecunia non poteſt redimere, occidunt eum & comedunt.

De regno Lambri, Caput XVIII.

ESt aliud regnũ in memorata inſula, quod Lambri uocat̃, in quo multa creſcunt aromata, præſertim habentur ibi birci in maxima copia, quos poſteaquam creuerunt tranſplantant, & tribus annis in terra dimittentes, iterum cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quoſdam mecum in Italiam portaui, curauiq; ſeminandos, ſed deſtituti calidiori regione, non creuerunt: Regni huius incolæ idololatræ ſunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus nõ habitant, ſed in montibus. Habet quoq; hæc terra unicornes & alia multa atq; diuerſa animalia.

De regno Fanſur, Caput XIX.

IN regno Fanſur naſcitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Inco/læ huius regni panem de riſo faciunt: nam tritico carent. Potum ex arbo/ribus eliciunt, ut iam ſuper diximus. Sunt in regione iſta arbores quædam craſſæ, quæ habent corticem ſubtilem, ſub quo inuenitur farina quædam op tima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non ſine uoluptate comedi.

De inſula Necuram, Caput XX.

AB inſula Iaua numerãtur per mare centum quinquaginta milliaria ad duas inſulas Necuram & Anganiam. Populus autẽ inſulæ Necuram ualde beſtialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quàm fœminæ nudi in/

cedunt,

cedunt,nulla corporis parte tecta. Habent nemora plena arboribus ſanda/
lorum rubeorũ,nucum Indicarũ & gariophyllorum. Habet quoque copiã
bircorum & diuerſorum aromatum.

De inſula Angania, Caput xxi.

INſula Angania magna eſt,& incolę eius beſtialiter uiuentes crudeliſſimi
ſunt & ſylueſtres. Idola colũt:riſo,lacte, & carnibus uiuũt. Carnem quoq;
humanam non abominantur. Sunt homines deformes:nam habent caput
quaſi caninum, & dentes atq; oculos canibus ſimiles. Eſt in ea inſula omniũ
aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarij et diuerſi arborum fructus.

De inſula magna Seilam, Caput xxii.

A Memorata inſula uerſus Garbinum, mille numerantur milliaria ad
inſulam Seilam,quæ una putatur de melioribus mundi inſulis, habẽs
in gyro milliaria duo millia & quadraginta. Fuit tamen aliqãdo maior:nam
ut fama in illis partibus eſt,comprehendit olim in circuitu tria millia & ſex/
centa milliaria: ſed uento impetuoſo ab Aqilone multis annis irruente,ma/
re tam importune illiſit ad litora,ut etiam temporis ſuceſſu montes ruerent
in mare,& plurima terra indies ab eo abſorberetur. Habet inſula ditiſſimum
regem,qui nulli tributarius eſt. Incolæ idololatræ ſunt,& omnes nudi ince/
dunt,niſi quod obſcœna loca panno quodam operiũt. Nullum habent bla/
dum præter riſum,de quo uiuunt & de lacte. Habent copiam ſeminum ſo/
ſimæ,de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciunt iuxta modum
paulo ſuperius expreſſum. Mittit hæc inſula multos lapides pretioſos,prę ſer
tim rubinos,ſapphiros,topaſios,amethyſtos,& alios nobiles lapides. Habet
rex inſulæ rubinos,quo pretioſior in orbe non putatur eſſe. Nam habet lon
gitudinem unius palmi,& craſſitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis
ardens,omni carens macula. Obtulit magnus Cham inſignem ciuitatem
quandam illi regi pro hoc lapide:uerum recuſauit rex,ſaltẽ eo nomine,quod
à prædeceſſoribus ſuis illum habuerit. Homines huius inſulæ bello nõ ſunt
aſſueti: ſed quum belligerandum eſt, conducunt ſtipendiarios, præſertim
Saracenos.

De regno Maabar,quod eſt in India ma/
iori, Caput xxiii.

VLtra inſulam Seilam ſpatio ſexaginta milliarium, eſt prouincia Maa/
bar,quæ & India maior appellatur,terra continens.nõ inſula. Sunt in
ea quinque reges,& eſt ditiſſima. In primo eius regno nomine Var, regnat
Senderba,inueniunturq; ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam eſt
ibi inter continentẽ & inſulam quãdam ſiuns maris fermè uadoſus, quippe
qui in aliquibus locis profunditatem habet decem paſſuum,in quibuſdam
trium,& duorũ,ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores,

adducentes multas naues,magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundũ maris ſe demittant,piſcenturq́ marinas conchas, ex quibus uniones colligantur.Porrò piſcatores illi, quando aquam amplius ferre nequeũt enatant,& rurſus ſe præcipites dant in mare,quod per diem multis replicant uicibus.Sunt etiam in ſinu illo grandes piſces, qui homines facile occiderẽt, niſi huic periculo ſuccurreretur in hunc modũ. Conducuntur à negotiatoribus magi quidam,qui Abraiamim dicuntur, & hi incantationibus ſuis & diabolica arte coniurant piſces illos,ut neminem lædere poſſint.Nocte uero quando à negotiatoribus margaritarum piſcatio intermittit᷑. relaxant magi coniurationem ſuam, ne fures noctu ſine perculo ſeſe in mare demittant & ſuſtollant conchas cum margaritis. Porrò præter incatatores Abraiamim, nemo eſt qui illius coniurationis ſciat uerba.Et fit hæc unionum piſcatio nõ per totum annum,ſed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immenſa margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem,magis uero tribuunt uigeſimam partẽ, & piſcatoribus quoq; cõmodam præbent mercedẽ.Cæterum à medio Maij margaritæ non inueniuntur amplius iin illo loco,ſed in alio quodam qui trecentis milliaribus ab iſto diſtat,& ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem.Incedũt incolæ huius prouinciæ ſemper nudi,niſi quod panniculo uerenda contegunt.Rex quoq; ipſe ut alij nudus incedit,deferens in collo torquem aureã,ſapphiris,ſmaragdis.rubinis,& alijs pretioſis lapidibus oneratam.Pendet quoq; in collo eius chorda quædam ſerica,cui innectuntnr centum & quatuor pretioſi lapides, margaritæ,ſcilicet, grandiuſculæ, quæ eum admoneãt centum & quatuor orationum, quas cotidie in honorem deorũ ſuorum mane & ueſperi obmurmurat. Geſtat quoque in utroq; brachio & utroq; crure tres aureos circulos, quibus pretioſi incluſi ſũt lapides.Ornant᷑ deniq; digiti manuum & pedum eius lapillis quibuſdam pretioſiſſimis,auro etiam incluſis.Habet circiter quingentas uxores, & iam nouiſſime uni ex fratribus ſuis abſtulit uxorem,fratre iniuriam diſſimulante.

De regno Var,& uarijs erroribus iocolarum eius,

CAPVT XXIIII.

SVnt habitatores regni Var omnes idololatræ, multiq́ eorum adorant bouẽ,ut rem ſanctam,nec ullum occidunt.Quũ autẽ bos aliquis morit᷑, perungũt domos ſuas adipe eius.Sũt tamen quidã inter eos, qui licet boues nõ occidãt,tamen ab alijs occiſos comedant.Aiunt in hac prouincia diuũ occiſum Thomã apoſtolum,corpusq́ illius adhuc in quadã cõſeruari eccleſia. Sunt in ea prouincia multi magi,augurijs & diuinationibus uacantes.Sunt etiã ibi multa monaſteria,in quibus idola coluntur: & his aliqui conſecrant filias ſuas,quas tamẽ domi conſeruãt, niſi quando idolorũ ſacerdotes uolũt ſua ſacra facere,tunc uocant puellas cõſecratas, & cũ illis in cõſpectu idolorũ

choreas

choreas ducunt,atq; magnos & inconditos reboant cantus.Portant etiã hæ pu ellæ cibos ſecũ quos in menſa ante idolũ ponũt,& interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de appoſito cibo, & preſertim ius carniũ profundunt illis,quo potiſſimum delectari ab illis putantur. His cęrimonijs peractis, puellæ domum redeunt. Seruiunt autem idolis in hunc modũ,do/nec maritatæ fuerint.Seruatur etiã in hac regione hæc conſuetudo,ut quan/do rex mortuus ad comburẽdum ducitur,multi ex militibus eius qui cum eo uiui uerſati ſunt,ſponte ad cadauer eius in ignẽ ſe conijciunt,putantes in alia uita ſe ab eo nũquam diſſociandos Idem faciunt uxores quum mariti eorũ defuncti comburuntur,ſperantes ſe uxores illorũ futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt,nullius penſi apud illos homines habentur. Eſt etiam alia deteſtabilis conſuetudo in hac regione. ut quum quis cõmerente iniquitate ſua, publico iudicio condẽnari debet,is pro magna gratia ducit,ſi impetret a rege ut ad honorem alicuius idoli ſeipſum iugulet. Nam ubi id ſibi à rege conceſ/ſum fuerit, congregantur ad eum omnes cõſanguinei eius, & ad collum eius decem aut duodecim acutos ponũt cultellos, ipſumq; in cathedra collocatũ circunducũt per ciuitatem,alta uoce clamantes,Iſte homo pro illius aut illius dei honore ſeipſum occiſurus eſt. Et quum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit,arripiens manu ſua unum è cultellis,alta uoce exclamat,Ego meipſum occido pro illius dei honore:quo dicto,uulnus ſibi ipſi infligit:& accipiens aliud ferrum,confodit ſe etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus cõſauciat corpus ſuum,donec tandẽ moriatur,pro quolibet uulnere aliud & aliud ſumendo ferrum. Conſanguinei uero eius,corpus illius cũ magna lætitia comburunt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ ſpeciem putent eſſe peccatum

De multis & uarijs conſuetudinibus regni Var, Cap. XXV.

EST conſuetudo in hac terra, ut tam rex quàm cæteri homines in terra ſe/dere ſoleant. Et quum ob hoc ab alijs redarguuntur, reſpondere ſolent, De terra nati ſumus ,& in terram conuertendi , ideo terram honorare uolu/mus Non ſunt aſſueti ad arma:& quando ad bella procedunt, nõ induunt ueſtibus & armamentis,ſed ferunt ſecum ſcuta & lanceas. Nullum occidunt animal,ſed quando uolunt comedere carnes,ſatagunt ut per homines alte/rius nationis animalia mactentur. Tam uiri quàm mulieres corpora ſua bis in die lauant. Et ſi quis id intermitteret,pro hæretico iudicaretur. Homicidia & furta diſtricte iudicant. Vini uſus apud eos interdictus eſt . Et ſi quis uinũ bibiſſe deprehenſus fuerit,pro infami habetur,nec poteſt in iudicio teſtimonium dicere . Similiter hi in iudicio pro teſtimonio ferendo repelluntur. qui in mari nauibus ſe committere auſi fuerint:nam aiunt homines illos deſpe/rati eſſe animi.

De alijs

De aliꝭs quibuſdam conditionibus huius terræ, Caput XXVI.

NOn producuntur in hoc regno equi, ſed rex Var aliꝭq́ꝫ quatuor reges prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro equis. Nam emũt ſingulis annis circiter decem millia equorũ, qui ex regionibus Curmos, Chiſi, Durfar, Ser & Eden à negotiatoribus adducuntur, unde maximum habẽt emolumentum. Emuntur autem ſingulis annis aliꝭ & aliꝭ equi, quia equi in ea regione diu uiuere non poſſunt: nec cuſtodes eorũ ſciũt qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et ſi quando equæ apud eos pariant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectũ, ut ad equitandum idoneus eſſe nõ poſſit. Non creſcit ullum bladum in hac prouincia præter riſum, unde equis cõueniens pabulum dari nõ poteſt, niſi quod carnes coctæ cum riſo illis edendæ proponuntur. Eſt in hac terra maximus calor, ideo incolæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi deſcendit, niſi in Iunio, Iulio & Auguſto. Et ſi in his mẽſibus nõ plueret, unde aër refrigerari ſolet, nemo mortalium illic uiuere poſſet ob intenſiſſimum calorẽ. Habet regio multiplices & uariꝭ generis aues, quæ in partibus noſtris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apoſtoli ſepultum eſt, Caput XXVII.

IN prouincia Maabar, quæ eſt India maior, ſeruatur corpus beati Thomæ apoſtoli, qui in illa prouincia pro Chriſto paſſus eſt. Quieſcit autem corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi ſunt Chriſtiani & Saraceni, debito honore ſancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt mercatores, quum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regionis illius dicunt apoſtolum prophetam magnum fuiſſe, uocantq́ꝫ eum Auariꝭam, hoc eſt, ſanctum uirũ. Et Chriſtiani a longe ueniẽtes, & ſancti corpus uiſitantes, aſportant ſecum de terra illa in qua uir ſanctus occiſus dicitur, & de ea in potum miſſa faciunt infirmos bibere, & credũt illos hinc melius habere, atq; à diuerſis liberari infirmitatibus. Aiũt anno dñi M. CCLXXVII. tale apud eius tumbam factum miraculum. Quum princeps terræ illius meſſem riſi haberet multam, & locus illi ſufficiens non eſſet ad recõdendum riſum, uſurpauit ſibi domos & eccleſiam diui Thomæ, & in eas inuitis cuſtodibus repoſuit riſum. Factum autem eſt ut paruo poſt tempore nocte quadã ſanctus illi appareret, & manu fuſcinulam ferream tenens, & ad guttur eius applicans, minaretur illi exitium, dicens, Niſi domos meas quas temere occupaſti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, ſtatim ut edoctus fuerat, eccleſiã apoſtoli euacuauit. De qua uiſione Chriſtiani lætificati, deo & ſancto ſuo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni, Cap. XXVIII.

OMnes habitatores prouinciæ Maabar tam uiri q́ꝫ mulieres nigri ſunt, ſed arte quadã nigredinẽ illã corporibus illinũt, putantes eximiã nigredinẽ

dinem illis decori eſſe. Vngunt enim paruulos ter in hebdomada olio de ſoſima expreſſo, & ex hoc fiunt nigerrimi. Et quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æſtimatur. Idololatræ etiam qui inter eos ſunt deorum ſuorũ imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros eſſe, & omnes ſanctos. Dæmonem uero album pingunt, aſſerentes dæmones candidi eſſe coloris. Et quum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferunt ſecum pilos bouis ſylueſtris, eoſq; ligant ad crines equorum ſuorum quibus inſident: pedites uero ad ſcuta & crines ſuos pilos illos ligant, credẽtes ſe in bello tutos eſſe ab omni periculo, nã bouem ſylueſtrem magnæ ſanctitatis eſſe affirmant.

De regno Murſili, in quo adamantes inueniuntur, Cap. XXIX.

VLtra regnum Maabar per mille milliaria eſt regnum Murſili, quod nemini eſt tributarium. Habitatores eius lacte, carnibus & riſo ueſcũtur, atq; idola colunt. In quibuſdam huius regni montibus inueniuntur adamãtes. Nam quum pluit egrediuntur homines ad riuos aquarum, qui de montibus deſcendunt, & in arena multos legunt adamantes. Æſtatis quoq; tempore aſcendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undiq; æſtuantem, periculo etiam magno ſeſe exponentes, propter magnos ſerpentes qui ibi in maxima uarſantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atq; alijs decliuis & retruſis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia: idq; in hunc modũ. Morantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis ueſcuntur ſerpentibus: & homines qui per montes diſcurrunt, & ſæpe ob prærupta ſaxa & præcipitia montium ad cõualles peruenire nõ poſſunt, projciunt in illas fruſta recentiũ carnium uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis ſublata, nonnullos habẽt adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenant̃. Aduertũt quò auis ſublatã portet carnis portionẽ, & accurrentes abigunt aquilã, & lapillos carni adhærentes colligunt. Quòd ſi aquilæ in ualle proiectã comederint carnem, aduertunt lapidum ſcrutatores locũ ubi aquila noctu dormit, & egeſta ſtercora diſcutientes eliciũt adamantes, ſi quos cum carne deuorauit. Reges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro ſe, reliquos ſinunt in orbẽ per mercatores diſpergi. Abundat prouincia ipſa uictualibus & præſertim tanti ſunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Laë, Caput XXX.

REcedendo à prouincia Maabar occidentem uerſus, occurrit prouincia Laë, in qua habitant Abraiamim; qui ſupra modum horrent mendacium: non ducunt niſi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullumq; occidunt animal. Idololatræ ſunt, & auguria ſectantur. Quando quippiam emere uolunt, umbram ſuam prius in ſole conſiderant, & tũc iuxta errorẽ ſuũ mercatũ abſoluunt. Cibo modico utunt̃,

& magnas

& magnas faciunt abſtinentias. Vtuntur in cibo herba quadam, quæ pluri-
mum digeſtionem iuuat. Nunquam per phlebotomiã ſanguinem minuũt.
Sũt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum ſuorũ religioſiſ-
ſime uiuunt. Nudi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicẽtes ſe mi-
nime erubeſcere, quòd ſine peccato ſint. Boues adorant, & cum magna reue-
rentia perungunt ſe unguento, quod de oſſibus bouinis contritis faciũt. Scu
tellis dum comedunt nõ utuntur, ſed cibos ſuper arida ponũt folia, decerpta
ab arboribus quæ poma paradiſi proferunt, aut ſuper alia folia arida. Super
folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam
dicunt iſta omnia quum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea oc
cidere, ne, ſcilicet grande committant peccatum, ſi ullam creaturam priuarent
uita ſua. Super nudam terrã dormiunt, & cadauera defunctorũ cõburunt.

De regno Coilum, Caput XXXI.

DVm diſceditur à regno Maabar, ad aliam mundi plagam per milliaria
quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo ſunt Chriſtiani multi &
Iudæi atq; pagani. Rex eius nulli tributa pendit. Eſt quoq; in ea regione lin
gua propria: & creſcit ibi piper in magna copia. Nam nemora & campeſtria
arbuſtis eius plena ſunt. Colligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. Creſcit etiã
ibi herba quædam, unde fit color quo tinctores utunt̃, uulgo Eudici dictus:
quæ primum in uaſis aqua repletis humectatur, & deinde in ſole torrefacta,
in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri ſolet. Sunt in illa regione
tanti calores, ut moleſtiſſimum ſit illic uiuere. Flumina etiam adeo caleſcunt,
ut ouum ad aquam eorum poſitum, citra magnam moram decoqui poſſit.
Fiunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrum quod nego
tiatores hinc conſequuntur. Inueniuntur quoq; ibi animalia multa, cunctis
aliarum regionum animalibus diſſimilia. Nam inueniunt̃ illic leones nigri,
pſitaci ſeu papagalli albi cum pedibus & roſtris rubeis, & gallinæ noſtris om
nino diſſimiles. Hanc diuerſitatem putant accidere propter nimium calorẽ,
qui ibi exiſtit. Frumentum nullum ibi præter riſum creſcit. Potũ loco uini fa
ciunt ex ſaccaro. Habent plurimos aſtrologos & medicos. Nudi omnes ince
dunt, uiri & mulieres, obſcœnis locis panniculo opertis. Vacant ſupra modũ
rebus uenereis. Aduſtione ſolaris caloris nigri fiũt & deformes, ſed quod illis
elegans eſſe uidetur. Ducunt conſanguineas in tertio gradu uxores, ſimiliter
nouercam defuncto patre, & ianitricẽ fratre defuncto: quod etiam per totã
Indiam obſeruatur.

De prouincia Comari, Cap. XXXII.

COmari regio eſt in India, ubi polus arcticus uideri poteſt: ab inſula ue-
ro Iaua uſq; ad regionem iſtam uideri non poteſt: quũ omnes interme
diæ regiones ultra æquinoctialem ſint circulũ. Eſt regio iſta ualde ſylueſtris,
habetq; animalia multa & diſſimilia animalibus aliarum regionum, præſer-
tim ſimias

tim ſimias hominis effigiem exprimentes. Diſcurrunt quoq; illic leones & leo pardi in magna copia.

De regno Eli, Caput XXXIII.

EVndo à prouincia Comari uerſus plagam occidẽtalem per trecenta milliaria, peruenitur ad regnum Eli, quod proprium habet regem & propriam linguam. Incolæ eius idola colunt. Rex ditiſſimus eſt, habetq; theſauros multos, ſed non eſt potens in populo: licet regio ipſa natura munita ſit. Eſt in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatum. Si quãdo nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam prouinciam appulerit, puta tempeſtate aut alia neceſſitate id cogẽte, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribusq; eius aiunt, Inſtituebatis ad aliam diuertere prouinciã cum mercibus ueſtris, ſed deus noſter & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miſerunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agreſtes.

De regno Melibar, Caput XXXIIII.

POſt regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori eſt ad occidẽtalem plagam, & habet regem proprium nulli tributarium, atq; linguam propriã. Incolæ eius idola colunt. Inueniuntur in hoc regn o ſicut & in regno Gozurath illi propinquo piratæ multi, qui ſingulis annis cum centũ nauibus uagantur in mari, & capiunt tranſeuntes mercatores, atq; bona eorũ prædantur. Ducũt ſecum uxores & filios, & tota æſtate uerſantur in mari, præcludentes mercatoribus ſemitam, ut non facile euadere poſſint laqueos eorũ. Nam cum uiginti nauibus occupant in tranſuerſum centum milliarium ſpatium, quinq; milliarium ſpatio uni aſſignato naui. Et quum uident aduentare nauem aliquam mercatorum bonis oneratam, ſignum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui, & hæc rurſum naui tertiæ ſibi collaterali id ſignificat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauium gubernatores ſciant adeſſe nauim quam diripiant. Concurrunt igitur tot naues quot neceſſariæ ſunt ad prædandum nauem aduentitiam, & hominibus quidem captis nihil mali inferunt, ſed exponunt eos in litus maris, & rogant eos, ut eãt & alias adducant merces, tranſeãtq; per terminos eorum. Eſt in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis, & indicarum nucum.

De regno Gozurath, Caput XXXV.

EſT regno Melibar uicinum aliud regnum, quod Gozurath uocatur, habetq; regem & idioma proprium. Et eſt hoc regnum in India minori ad plagam occidentalem. Apparet in hoc regno polus arcticus ſuper horizontẽ ſex brachiorum alitudine, hoc eſt, ſeptem uel octo gradibus cœleſtibus. Sunt in hoc regno plurimi piratæ, qui quum mercatores ceperit, cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris, & illico fluxum patiuntur uentris. Quod ideo faciunt, quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas, ſolent

deglutire margaritas & lapides pretioſiores, ne illis per piratas eripiantur: ſed illi horum aſtutiam non ignorantes, cogunt eos illico egerere glutitos lapides. Eſt in hac regione copia endici, piperis, & zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombix in magna colligitur copia. Hæc arbor creſcit ſex paſſibus in altum, & fructum producit per uiginti annos, deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiam in hoc regno corium quoddam nobiliſſimum, & quo uix melius inueniri poteſt.

De regnis Tana, Cambaëth & alijs quibuſdam, Cap. XXXVI.

A Prædicto regno itur per mare ad regna Tana, Cambaëth, Semenath, & Reſmacoram, ad occidẽtalem ſcilicet ſita plagam in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodq; autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his ſcribere multa non præualeo, quia ſunt in India maiori, quam intactam ferè relinquam, niſi ubi maris litus contingit.

De duabus inſulis, in quibus uiri & mulieres ſeparatim habitant, Caput XXXVII.

VLtra regnum Reſmacoram per quingenta milliaria uerſus meridiem, in alto mari ſunt duæ inſulæ triginta milliaribus à ſe inuicem diſtantes, in quarum una morantur uiri ſine mulieribus, uocaturq; inſula maſculina: & in alia fœminæ ſine uiris, & hæc quoque uocatur inſula fœminina. Sunt autem Chriſtiani, & habent inter ſe matrimonia. Mulieres nunquam ueniunt ad inſulam uirorum, ſed uiri uiſitant mulieres, moranturq; cum illis tribus continuis mẽſibus, unuſquiſque ſcilicet cum uxore ſua in domo propria. Poſt hæc reuertuntur ad inſulam ſuam ubi per reſiduum anni tempus manent. Et retinent mulieres filios maſculos ſecum uſq; ad decimumquartum annum, poſtea mittunt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, niſi quod curam habent filiorum, & fructus quoſdam legunt. Viri uero laborãt & curam habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piſcationibus, & infinitos capiũt piſces, quos recẽtes & deſiccatos uendunt negotiatoribus, & hinc multum habent lucri. Veſcuntur lacte, carnibus, piſcibus & riſo. Abundat mare illud cetis & magnis piſcibus. Viri regem non habent, ſed epiſcopũ ſuum dominum agnoſcunt, ſubiecti archiepiſcopo de Scoira.

De inſula Scoira, Caput XXXVIII.

PRocedendo ulterius uerſus meridiem per quingẽta milliaria, occurrit alia inſula Scoira nomine, cuius incolæ Chriſtiani ſunt, & habent archiepiſcopum. Exercentur in ea inſula multa mercimonia, nam abundat bombice & piſcibus. Præter riſum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piſcibus. Deferũtur à piratis multa bona ad hanc inſulam, quæ rapta illic uendunt. Illi autem ſcientes non Chriſtianis, ſed Saracenis & idololatris illa ablata, libenter ea emunt. Suut in hac inſula inter Chriſtianos multi incantatores, qui pro libito ſuo naues in mari reuocare

poſſunt

poſſunt ut uolunt:etiam ſi proſpero nauis uehatur uento,illi arte ſua diaboli ca poſſunt contrarium excitare uentum,qui nauem etiam inuitam reducat.

De magna inſula Madaigaſcar. Caput XXXIX.

RE cedendo ab inſula Scoira,& uerſus meridiem per mille nauigando milliaria, peruenitur ad Madaigaſcar,quæ inter maiores & ditiores mundi computatur inſulas. Continere dicitur in gyro quatuor millia milliarium.Habitatores eius Mahumetani ſunt,nullum habentes regem,ſed quatuor ſenioribus per totam inſulam parent.Producit hæc inſula plurimos elephantos,ut nulla in orbe ſit regio quæ plures illa habeat.Eſt in ea & in alia inſula quæ Cuzibet uocatur,magna eboris nundinatio.Nam in toto orbe non putatur maior eſſe elephantinorum dentium copia,quàm in his duabus inſulis.Non comeduntur in hac inſula aliæ quàm camelorum carnes, quum illæ ſaniores incolis ſint.Eſt autem illorũ animalium maxima & penè infinita multitudo in hac inſula.Sũt præterea in hac inſula multa nemora ſandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uelo cete grandia capiuntur,ex quibus ambrum colligitur.Sunt ibi leones, leopàrdi,cerui, damulæ,& capreæ multæ.aliarumq́ꝫ beſtiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur deniq́ꝫ ibi uariæ ſpecies auium,quæ in terris noſtris nunquam uiſæ ſunt. Confluunt paſſim ad hanc inſulam multi mercatores , facillimeq́ꝫ illuc nauigare poſſũt propter maris fluxum:nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hanc inſulam Madaigaſcar,iuuante nauem fluxu maris:ſed difficillime reuerti poſſunt, quum uix in tribus mẽſibus aduerſum fluxum ſuperare poſſint.Nam tota ui mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc, Caput XL.

SVnt & aliæ inſulæ ultra Madaigaſcar uerſus meridiem,ſed quæ difficillime adiri poſſũt,propter uelociſſimum maris curſum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis ſpecies auis,quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens effigiem , ſed immenſæ eſt magnitudinis . Aiunt qui illas uiderunt aues,pleraſq́ꝫ alarum pennas in longitudine continere duodecim paſſus,ſpiſſitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proportione reſpondere : auis uero ipſa tantæ fortitudinis, ut ſola ſine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in ſublime ſuſtollat,atque rurſum ad terram cadere ſinat, quo carnibus eius ueſci poſſit.Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audiſſem , putabam eſſe gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur eſſe pennatus , leoni ex omni parte ſimilis, niſi quòd faciem habet aquilæ ſimilem : ſed hi qui aues illas uiderant,conſtanter aſſerebant , nihil illis commune eſſe cum ulla beſtia , & quod duobus ut reliquæ aues incederent pedibus . Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuntium quendam , qui in inſulis illis tamdiu captus tenebatur , denec

incolis earum ſatisfactum eſſet:& hic poſtliminio domum reuertens mira retulit de conditione illarum regionum, & de uarijs animalium ſpeciebus quæ illic inueniuntur.

De inſula Zanzibar, Caput XLI.

INuenitur etiam illic alia quædam inſula, quæ in gyro continet duo millia milliarium, habens regem proprium & linguam ſingularem. Incolæ uero eius idola colunt. Sunt homines illi corpore groſſo, ſed breui. Et ſi ſtaturæ longitudo corpulentiæ reſponderet, gigantes uideri poſſent. Sunt fortiſſimi, ut etiam unus tantum ferre poſſet onus, quantum alij uix quatuor. Comedit etiam unus tantum cibum, qui quinque noſtratibus ſufficere poſſet. Sunt omnes nigri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat tegentes. Capillorum tam denſam habent criſpitudinem, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. Os eſt illis magnum, & nares ſurſum patentes. Aures quoque habent grandes, & oculos horribiles. Mulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares goſſas admodum deformes ſunt. Viuunt lacte, carnibus, riſo & dactylis. Carent uino, ſed conficiunt potum optimum ex riſo, ſaccaro, & alijs ſpeciebus. Veniunt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. Nam ſunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. Viri huius inſulæ fortes & bellicoſi ſunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella procedũt, extruentes caſtella lignea ſuper elephantos, quæ tanta ſunt ut quindecim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili caſtro. Pugnant autem cum lanceis, gladijs & lapidibus: & ſunt huiuſmodi caſtra aſſeribus cooperta. Porrò quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipſi pro uino in terram bibunt, quo audaciores ſint in bello. Abundat iſta inſula leonibus, leopardis, & alijs uarijs beſtijs ſylueſtribus, quæ in alijs regionibus non inueniuntur. Habet præterea ſpeciem animalis quod graffa uocatur, habent collum longiſſimum, paſſuum ſcilicet trium, cuius anteriora crura multo longiora ſunt poſterioribus. Caput eius eſt paruum, & color uarius, albus ſcilicet & rubeus cum roſeis punctis per corpus diſperſis. Eſt autem animal manſuetum, neminem lædens.

De multitudine inſularum Indiæ, Caput XLII.

SVnt præter memoratas inſulas etiam plurimæ aliæ inſulæ in partibus Indiæ, prioribus quidem ut principalioribus ſubiectæ: quarum numerus ob multitudinem earum certo haberi nequit. Et quidem ſi nautis credimus & his qui diu ſulcauerunt maria, eſt numerus earum duodecim millia & ſeptingentæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abaſiæ, Caput XLIII.

DEſcripſimus hactenus obiter inſulas & regiones Indiæ utriuſque, maioris ſcilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminatur ad regnũ Reſcomorã: minor uero incipit à regno Ciamba, & terminatur ad regnũ

Murfili.

Murſili. Nunc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abaſia appellatur. Igitur Abaſia eſt regio maxima in ſeptem diuiſa regna, quibus ſingulis ſinguli præſūt reges. Et hi omnes ſunt Chriſtiani, præter tres Saracenos. Chriſtiani crucem auream in fronte geſtant, quod eis in baptiſmo imprimitur. Saraceni uero habent ſignum à fronte uſque ad medium naſi. Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla ſignati ſunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Chriſti fidem docuiſſe dicitur, & multos ad eandem conuertiſſe. Poſtea tranſtulit ſe ad regnum Maabar, in quo pro Chriſto mortem obijt.

De quodam epiſcopo Chriſtiano uiolenter à Sultano circunciſo, Caput XLIIII.

ANno à Chriſto nato M. CCLVIII. rex unus & qui principalior erat in regnis Abaſiæ, deuotione motus uoluit Ieroſolymam uiſitare, atque ſepulchrum domini. Et quum id conſiliarijs atque aulicis ſuis indicaſſet, illi omnino diſſuadent propoſitum arripere iter, ſcientes plurima in itinere eſſe diſcrimina, præſertim quum illi per multas Saracenorum terras ambulandum eſſet: ſed ut epiſcopum aliquem ſui loco mitteret cōſulunt, qui adeundo terram ſanctam munus perferret in Ieruſalē. Acquieſcit rex ſano cōſilio, mittitq; epiſcopum cum regia oblatione. Veniens autem epiſcopus in regionem Aden, quam Saraceni inhabitabant, & Chriſtianos implacabili perſequebātur odio, comprehenſus à Saracenis, ad regem Aden ducitur. Rex uero quum ex eo didiciſſet quòd nuntius eſſet regis Abaſiæ, miſſus ad terram ſanctam, minis nititur cogere hominem, ut abnegato Chriſti nomine, Mahumeti ſuſcipiat legem. Epiſcopus uero conſtanti animo in Chriſti perſeuerans fide, reſpondet ſe potius mortem ſubiturum, quam deſerto Chriſto, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet Epiſcopum in iniuriam Chriſti & deſpectum regis Abaſiæ circuncidi, & circunciſum iterum mittit ad regem Abaſiæ. Quo cognito rex Abaſiæ, uolens Chriſti ulciſci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis caſtella geſtantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis alijs duobus regibus, cū ualido exercitu properat in occurſum regis Abaſiæ, commiſſoq; prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abaſiæ uictor. Et intrans cum exercitu ſuo in interiora regni Aden, cœpit deuaſtare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi reſiſtere conabantur, ſed incaſſum, manſitq; per integrum menſem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum redijt, gaudens impij Sultani ultam perfidiam.

Quàm diuerſæ beſtiæ inueniantur in prouincia Abaſiæ, Cap. XLV.

VIuunt habitatores Abaſiæ carne, lacte & riſo: oleo uero utuntur de ſoſima facto. Habet regio ipſa multas ciuitates & oppida, in quibus plu-

rimæ fiunt negotiationes . Inuenitur ibi buchiranus optimus , & bombicini panni in magna copia. Habent quoq; Abaſini plurimos elephantos, ſed qui ibi non naſcuntur, uerum ab aliјs regionibus & inſulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuerſæ auium ſpecies quæ alibi non uiſuntur, in magna ibi naſcuntur abundantia. Habet præterea regio illa gallinas pulcherrimas, & ſtruthiones grandes, aſinis haud minores, aliarumq; beſtiarum & auium multiplicem uenationē. Habet pſitacos, & epimachos pulcherrimos: habet denique cattos diuerſarum ſpecierum, quorum aliqui humanā in facie exprimunt effigiem.

De prouincia Aden, Caput XLVI,

HAbet prouincia Aden regem proprium , quem Sultanum uocant, habens ſub ſe Saracenos , qui ſupra modum exoſos habent Chriſtianos. Habet autem regio ipſa multas ciuitates & caſtra, & præſertim habet portum optimum, ad quem ex India plurimæ appellunt naues aromata deferētes. Et negotiatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponunt ea in naues paruas, atq; ſeptem diebus per flumen quoddam ducentes, poſtea humeris camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram uſque ad fluuium Ægypti deportant, & rurſus in naues exonerantes, tandem uſq; ad Alexādriam perducunt: Nec poteſt compendioſior haberi uia ab orientis partibus uſq; Alexandriam. Negotiatores uero illi ducunt ſecum plurimos equos, quādo nundinandi gratia in Indiam concedunt . Exigit autem rex Aden ab illis mercatoribus qui per regionem ſuam aromata & alias merces ducunt , uectigal maximum, unde plurimum diteſcit. Quum Sultanus Babyloniæ obſideret ciuitatem Aconenſem, & eam expugnaret, anno ſcilicet domini M . CC. miſit Sultanus Aden in auxilium eius triginta millia equitum , & quadraginta millia camelorum, nō quòd uſque adeo illius cuperet augeri felicitatem, ſed quòd omnes maluit extinctos Chriſtianos. A' portu Aden eundo uerſus Septentrionem ſita eſt ciuitas Eſcier, quadraginta diſtans milliaribus ab illo portu, & habet ſub ſe multas alias cinitates & caſtra , ſed quæ omnia ſunt de dominio regis Aden. Eſt quoque iuxta hanc ciuitatem optimus portus à quo innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atque optimo, quod de paruis arboribus, abietibus tamen ſimilibus, ſtillat. Incolæ crebris inciſionibus perforant harum arborum cortices, ut thus extrahant, tametſi calor quoque, qui ibi muximus eſt, plurimum eliciat liquoris. Habet quoque regio ipſa palmas cum dactylis: ſed præter modicum riſum nullum producit frumentum, uerum aliunde importandum eſt. Abūdat autem piſcibus optimis, præſertim tunnis , qui ibi optimi habentur. Vinum non habent ſed ex dactylis, riſo & ſaccaro optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regione inueniuntur ſunt ſtatura parui, auribus omnino carentes , ſed loco earum

cornua

cornua parua habent. Equi boues,cameli atque oues ueſcuntur piſcibus, qui quotidianus illorum ſunt cibus, quum illic ob immenſum colorem herbæ & frumenta ex terra haberi non poſſint. Fit autem tribus anni menſibus piſcium captura,ſcilicet Martio, Aprili & Maio,tãtusq; illorum capitur numerus, ut non facile explicari poſſit. Hos piſces ſiccant & ſeruant,atque per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. Veſcuntur autem animalia libentius deſiccatis piſcibus quàm recentibus. Fiunt etiam ab incolis panes bis cocti ex piſcibus,idq; in hunc modum. Concidunt piſces minutatim,atq; contundunt in modum farinæ,& poſtea commiſcent & ſubagitant quaſi paſtum panis,atq; ad ſolem deſiccari faciunt,& uiuunt ipſi & iumenta ipſorum de illis panibus factitijs per totum annum.

De regione quadam,in qua Tartari habitant, Caput XLVII.

SCripſi hactenus de regionibus orientalibus ad meridiem expoſitis, nunc quaſdam in Septentrionali plaga poſitas,quæ ſupra in primo libro ſunt omiſſæ,breuiter attingam, & quæ de illis didici annotabo. Igitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitant Tartari, quorum rex eſt de progenie Imperatoris Tartarorum:& ſeruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. Sunt omnes idololatræ,coluntq; unum deum,quem Natigai appellant,putantes illum terræ habere dominium, & omnium eorum quæ ex ea producuntur. Sonat enim Natigai in lingua eorum deum terræ. In honorem illius dei multa faciunt ſimulacra & imagines. Non habitant in ciuitatibus uel oppidis,ſed in montibus & campeſtribus regionis illius: ſuntq; in maximo numero,frumento carentes, & lacte atq; carnibus uiuentes. Eſt magna pax & concordia inter illos,pariq; uoto ſuo obediunt regi. Habent equorum,camelorum, boum, ouium,& aliorum pecorum ferè infinitum numerum. Sunt etiam apud eos urſi maximi atq; uulpes inſignes. Sed & onagri in magna illic inueniũtur multitudine. Inter parua uero animalia eſt quædam ſpecies apud illos,quæ delicatiſſimas ſuppeditat pelles, quas uulgo zebellinas uocant. Sũt quoq; alia quamplurima ſylueſtria animalia ibi,de quibus multam percipiũt carnem ad comedendum.

De regione alia,ad quam propter lutum & glaciem difficilis pater acceſſus, Caput XLVIII.

SVnt etiam regiones aliæ in hac Septentrionali plaga, ſed prioreadhuc interiores, quarum una eſt montoſa, uaria producens animantia, ut ſunt rhõdes,armelini,erculini uarij,uulpes nigræ & alia quædam, quæ hominibus illis leniſſimas præbent pelles, & ad noſtras per mercatores deferuntur regiones. Equi uero, boues,aſini, cameli, & alia quæcunque corpulenta animalia,ad illa loca accedere nequeunt,uſque adeo eſt regio illa paludinoſa & ſtagnis ſpleda, niſi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & conſtricta

ſunt dura glacie. Cæteris uero temporibus tametſi multa illic ſit glacies, & magnum frigus, non eſt tamen glacies illa tam ſolida, ut currus & iumenta ponderoſa ferre poſſit, quinimmo homines ipſi cum magna difficultate poſſunt pertranſire terram illam, uſqueadeo ſtagnantur omnia loca aquis & paludibus. Patet regio hæc uerſus Septentrionem itinere tredecim dierum, in qua ſupra modum abundant animantia ea quæ memoratas pretioſas ſuppeditant pelles, unde incolæ multa aſſequuntur lucra. Nam accedunt eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipſam hoc modo. Habent canes maximos aſinorum inſtar, qui rhedis trahendis ſunt aſſueti. Carent autem uehicula illa rotis, facta de lignis leuibus & planis, ut duo homines in uno ſedere & uehi poſſint, nec facile in luto merguntur propter latitudinem eius. Igitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam ſex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocunque à ductore qui cum mercatore in rheda ſedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, tranſeuntes per lutum & aquam. Nec poſſunt ultra unius diei ſpatium laborem illum ſuſtinere: ſed tranſacto die, alij ad rhedam ligantur canes, quum pagi multi paſſim in regione illa inueniãtur, & illic canes in hoc officio nutriantur. Per hunc itaque modum poteſt mercator ad interiora illius peruenire regionis. Non autem ponuntur magna onera ſupra rhedas, quum canes præter mercatorem, aurigam & pellium faſcem nihil ferè aliud trahere poſſint. Fit igitur ut negotiator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigam, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum, Caput XLIX.

EST adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uerſus Aquilonem interior, quippe quæ extremum Septẽtrionis occupat locum, quam obſcuritatem appellant, eo quòd multo per annum tempore ibi ſol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ ſint, uerum & interdiu aër in modum crepuſculi caliginoſus ſit: cuius regionis homines pulchri ſunt, magni & corpulẽti, ſed pallidi. Regem non habent nec principem cui pareant, ſed in morem beſtiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuilitatem ullam curantes. Tartari uero qui illis hominibus ſunt confines, ſæpe regionem illam obſcuram ingredientes, rapiunt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliaq; multa inferunt damna. Et quoniam propter ſubito irruituram noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. Quando regionem ipſam prædam abducturi intrare diſponunt, accipiunt ſecum equas pullos habentes, illosq; in ingreſſu regionis cuſtodibus committunt, ut illic expectent donec ipſi cum præda reuertantur, ut quum illis noctu ſit regrediendum, equæ nocturni itineris obſeruatrices rectà ad pullos ſuos contendant, omni uitato diſcrimine. Laxant enim noctu equabus habenas, illasq; libere quò ſuo inſtinctu feruntur, ire permittunt: & hæ naturali ad filios

tracti

tracti affectu, ducunt ſeſſores ſuos ad priſtinum locum, quem ipſi in tenebris minime inuenirre potuiſſent. Habent etiam huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus pretioſas abſtrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum, Caput L.

INhabitant Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè uſque ad polum arcticum excurrit: & ſunt Chriſtiani, Græcorum ritum in eccleſiaſticis ſeruantes officijs. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines ſunt. Eſt etiam apud eos ingens copia pretioſarum pellium. Habēt quoq; mineras multas argenti. Regio uero ipſa eſt frigidiſſima, quippe quæ ad mare protenditur congelatum. Sunt tamen in eo mari inſulæ quædam, in quibus grifalchi, herodij ſeu falcones in maxima inueniuntur copia, & inde ad diuerſas mundi partes deferuntur

MARCI PAVLI VENETI LIBRI TERTII ET VLtimi de regionibus orientalibus finis.

PRAEFATIO.

PRAEFATIO.

IDEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto: uterq; enim primo librum ſuum uernacula ſcripſit lingua, ille in Italica, iſte uero in Gallica, deinde ut ſeculum illud nihil præter barbariem coluit, uterque infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori ſtilo latinis legendi traditi ſunt, quàm ut tenerioribus auribus ſimplicitas illa aridete poſſit. Sed ueritatis ſimplex eſt oratio. Etiam ineleganter ſcribentibbus ſuus debetur honor, quòd alios ad ueritatis excitēt inquiſitionem. Fuit Haythonus iſte Armenus, è regio natus ſtemmate, ſed nobilitatem ſuam in Chriſto nihil eſſe arbitratus, ſeculum & ea quæ in illo ſunt contemnens, monaſticam elegit uitam, quò à ſeculi ſequeſtratus tumultibus, Chriſto liberius uacaret. Scribit autem hæc de ſeipſo. Porrò interpres eius fuit Nicolaus Salcani, qui ex mandato ſummi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauienſi, primo hūc librum Gallice ſcripſit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinum ut potuit uertit, anno ſcilicet domini M. CCCVII.

HAITHONI ARMENI

ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE TARTARIS LIBER.

De regno Cathay, Caput I.

REGNUM Cathay eſt maximum quod in orbe ualeat inueniri, & eſt repletum gẽtibus & diuitijs infinitis, & in oceani litore habet ſitum. Tot etiam ſunt ibidem maris inſulæ, quod numerus nullatenus poteſt ſciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas inſulas aſſerat ſe uidiſſe. Illæ uero quæ calcari poſſunt, reperiuntur innumeralibus abundare diuitijs & theſauris. Et illud fere quod in illis partibus carius emittitur, & habetur, eſt oleum oliuarũ: & reges & magnates illud quaſi medicamen præcipuum, cum magna diligentia faciunt cuſtodiri. In ipſo etiam regno Cathay plura ſunt mirabilia monſtroſa quæ dicere prætermitto. Homines illarũ partium ſunt ſagaciſſimi, & omni calliditate repleti, & ideo in omni arte & ſcientia uilipendunt omnes alias nationes: & dicunt, quòd ipſi ſunt ſoli qui duobus luminibus reſpiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: ſed omnes alias nationes aſſerunt eſſe cæcas. Et per hoc certiſſime demonſtratur, quòd omnes alios reputant eſſe rudes. Et uere tot res mirabiles & diuerſæ, ac ineffabilis ſubtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quod non uidetur eſſe aliquis qui in talibus illis ſe ualeat comparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes ſuas multi tam uiri quàm fœminæ pulcherrimæ reperiuntur: tamen omnes communiter paruos habent oculos & naturaliter barba carent. Iſti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quæ latinis literis in pulchritudine quodammodo ſimiles ſunt. Secta uero illius regni gentium, uix poſſet aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui ſunt qui colunt idola de metallo, alij uero boues adorant, quia terram laborant, ex qua creſcunt frumenta & alia nutritiua. Alij colunt magnas arbores, alij naturalia, alij aſtronomiam, alij ſolem colunt, alij uero lunam, alij uero nullam habent fidem uel legem, ſed ſicut bruta animalia, ducunt beſtialiter uitam ſuam. Et licet ſint perſpicaciſſimi ingenij ad omnia opera corporalia exercenda, nulla tã men inter eos ſpiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriæ non ſunt audaces, ſed ſunt mortis timidi plus ſatis quàm armigeros eſſe deceat, multũ tamen ſunt ingenioſi, & magis per mare quàm per terram de inimicis ſuis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera, quæ non inueniũtur inter alias nationes. Moneta uero quæ in illis partibus expenditur, fit de pa-

Recenſet illas M. Paulus

pyro

pyro in forma quadrata,& eſt regali ſigno ſignata,& ſecundum illud ſignum illa moneta eſt maioris pretij uel minoris:& ſi forte illa moneta,propter uetuſtatem incipiat deuaſtari,ille uero qui illam habuerit,ad regalem curiā de portabit,tunc pro illa dabitur ſibi noua.De auro uero & alijs metallis faciunt uaſa & alia ornamenta.De iſto regno Cathay,dicitur quod in principio mūdi, quia eſt in oriente ab uno capite,& in illa parte nulla eſt aliarum habitatio gētium,ut refertur. Ex parte occidentis ſuos habet confines cum regno Tarſæ. Ex parte Septentrionis cum deſerto de Belgian. Ex parte uero meridiei, ſunt inſulæ maris oceani,de quibus ſuperius eſt expreſſum.

De regno Varſæ, Caput II.

IN regno Tarſæ ſunt tres prouinciæ, quarum dominatores ſe reges faciunt appellari. Homines illius patriæ nominātur Iogour,ſemper idola coluerūt. & adhuc colunt omnes,præter decem cognationes illorum regum,qui per demonſtrationem ſtellæ uenerūt adorare natiuitatem in Betlehem Iudæ.Et adhuc multi magni & nobiles,inueniūtur inter Tartaros de cognitione illa,qui tenent firmiter fidem Chriſti.Alij uero idololatræ de partibus illis, ſunt homines nullius ualoris in facto armorū.Perſpicaciſſimi tamen ſunt ingenij ad omnes artes & ſciētias addiſcēdas. Literas habent proprias,& ferè omnes illarum partium habitatores abſtinēt à carnibus & à uino,nec aliqua ratione occiderent quicquam uiuens.Illorum ciuitates ualde ſunt amœnæ,& templa magna habent,in quibus idola uenerantur:frumenta ibi creſcūt abundanter, & alia bona grauia. Vino uero carent,& bibere uinum reputāt eſſe peccatū,ſicut faciunt Agareni.Iſtud regnum tarſæ,ex parte orientis ſuos habet confines cū regno Cathay ſupradicto.Ex parte occidentis,cum regno Turqueſtā. Ex parte Septentrionis,cum quodam deſerto. Ex parte uero meridei, cum quadam ditiſſima prouincia,quæ uocatur Sym,quæ inter regnū Indiæ & regnum Cathay habet ſitum,& in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turqueſtan, Caput, III.

REgnum Turqueſtan, ex parte orientis ſuos habet confines cum regno Tarſæ,ex parte occidentis cum regno Perſarum,ex parte Septentrionis cum regno Coraſinæ,ex parte uero meridei protendiiur uſq; ad deſertum Indiæ. In iſto regno paucæ ſunt bonæ ciuitates: planicies habet latas,& bona pabula pro armentis,& ideo habitatores illius patriæ, ut plurimum ſunt paſtores,habitantes iu tentorijs,& in talibus domibus,quæ de loco ad locū poſſunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatut Ocerra. Parum ibi colligitur de ordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Curſiam, & alia poculenta quæ conficiunt,& lac.Riſum & millium comedunt atq; carnes, & uocantur Turcæ.Et ferè omnes tenent dogma peſſimi Mahumeti. Aliqui uero ſunt inter eos,qui nullam penitus fidem habent uel legem. Literas non habent proprias,ſed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus ſiue caſtris.

De regno

De regno Coraſminorum, Cap. IIII.

REgnum Coraſminorum eſt bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis, & multi ſunt ibidem habitatores, quia terra illa eſt fertilis & amœna, frumenta & alia bona grana colliguntur ibi in maxima quantitate, tamen modicum habent uini. Iſtud regnum ſuos habet confines cum quodam deſerto, cuius per centum diætas extenditur longitudo. Ex parte occidentis uſq; ad mare Caſpium protenditur: ex parte ſeptentrionis confines habet cum regno Cumaniæ: ex parte meridiei cũ regno Turqueſtã, ſuperius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Coraſme, & Coraſmi hoíes nominãtur. Pagani ſũt, nõ habentes literas ſiue legem. In armis ſunt ferociſſimi qui uocantur Soldini, & habent propriam linguam, literas atq; ritum Græcorum, & modo Græcorum conficiunt corpus Chriſti, & ſunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumaniæ, Cap. V.

REgnum Cumanię eſt ualde magnum, ſed propter aëris intemperiem male ab hominibus habitatur. Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus, quòd homines, ſiue animalia non poſſunt uiuere ullo modo: in aliquibus uero locis fit tantus calor in æſtate, quòd nemo poteſt ibi eſſe per æſtum, & etiam propter muſcas. Regnum iſtud Cumaniæ eſt quaſi totũ planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores ſiue ligna, niſi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentorijs habitant illæ gentes: ſtercora comburunt animalium loco ligni. Regnum Cumaniæ ex parte confines habet cum regno Coraſme, & cum quodam deſerto. Ex parte occidentis eſt mare maius, & mare detenue: ex parte ſeptentrionis cõfines cum regno Caſſiæ: ex parte meridei protenditur uſq; ad quoddam flumen magnum, quod reperitur in urbe quæ uocatur Etil. Anno quolibet congelatur, & quãdoq; per totum annum permanet ita firmiter congelatũ, quod glacies calcatur ab hominibus & animalibus ſicut terra. In litore illius fluminí inueniuntur quædam arbores ſatis paruæ: ultra uero & ex alia parte illius fluminis ſunt gentes habitãtes uariæ & diuerſæ, quæ non computantur de regno Cumaniæ, obediunt tamen regi. Et quidam ſunt qui habitant circa montem Cocas, qui mirabiliter eſt magnus & altus. Aſtures & aliæ aues rapaces albæ ſunt, quæ in illis montibus oriuntur. Et iſte mons reſidet inter duo maria: quia ex parte occidentis eſt mons, ex parte orientis mare Caſpium: & iſtud mare Caſpium nullum habet introitum cum mari oceano, ſed eſt ſicut lacus: mare tamen propter ipſius magnitudinem appellatur: eſt enim maior lacus quàm reperiatur in orbe: quia protenditur à dicto mõte Caſpio uſq; ad caput regni Perſarum, & diuidit totam terram Aſiæ in duas partes: & illa pars quæ eſt in parte orientis dicitur Aſia profunda: & illa quæ eſt in occidente dicitur Aſia maior, & multos retinet bonos piſces. Circa illum montem Caſpium inueniuntur bubali, & alia multa animalia ſylueſtria. Sunt etiam in illis parti-

bus multæ inſulæ, in quibus aues nidificant, & præcipue falcones, quæ pegrim uulgariter appellantur, & eſmerliones, & bonſacci, & multæ aliæ aues naſcuntur ibidem, quarũ nuſquam origo niſi in illis inſulis inuenitur. Maior ciuitas regni Cumaniæ uocatur Sara, quæ fuit antiquitus nobilis & famoſa: fuit tamẽ proſtrata, & quaſi totaliter deſtructa per Tartaros, qui illam uiolẽter ceperũt, ſicut inferius exprimetur.

De regno Indiæ, Cap. VI.

REgnum Indiæ eſt ualde longum, eſt ſitũ ſuper mare oceani, quod in illis partibus dicitur mare Indiæ. Iſtud regnum incipit à confinibus regni Perſarum, & extenditur per orientem uſq; ad unam prouinciã quæ uocatur Balarem: & in illa prouincia reperiuntur lapides pretioſi, qui balais appellãtur. Ex parte ſeptentrionis perlongum eſt & magnum deſertum Indiæ, ubi tot ſerpẽtes, & animalium diuerſitates habitantes imperator Alexander dicitur inueniſſe. In ipſo regno prædicauit beatus Thomas Apoſtolus fidem Chriſti, & multas conuertit prouincias atque gentes: ſed quia diſtant multum ab illis terris & locis, in quibus fides colitur Chriſtiana, ibi fides noſtra eſt multum diminuta, nec eſt ibi niſi quædam ciuitas, in qua habitant Chriſtiani: omnes uero alij fidem Chriſti totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum eſt mare oceanum, in quo ſunt multæ inſulæ, ſed homines degentes in illis ſunt nigri, & nudi incedunt totaliter propter æſtum, & colunt idola uelut ſtulti. In illis inſulis inueniuntur lapides pretioſi, margaritæ, & aurum, & multa genera ſpecierum & rerum medicinalium, quæ conferunt ſæpe hominibus huius mundi. Ibi etiam eſt quædam inſula, quæ uocatur Celan, & in illa reperiuntur lapides qui uocantur rubini & ſapphiri, & rex illius inſulæ habet maiorem rubinum & meliorem quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius inſulæ debet coronari, lapidem illum manibus ſuis tenet, & ſedens ſuper equo circuit ciuitatem, & ex tũc omnes ſibi obediũt tanquam regi. Terra Indiæ eſt quaſi inſula à deſerto ſuperius nominato, & mari oceano circundata, ita quod uix poſſet aliquis introire illam terram, niſi ab uno latere tantum, uidelicet ex parte regni Perſarum. Et mercatores qui ad illam terram uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatem quæ uocatur Hermes, quam Hermes philoſophus fundauit artificialiter, ut præfertur, & exinde tranſeunt per quoddã brachium maris, quouſq; ueniunt ad quandam ciuitatem quæ Combaech nominatur: & ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ ſunt uiridi colore: & tanta eſt in illis partibus illarum auium multitudo, quanta paſſerum in hac terra. In illo portu inueniunt quæcunq; uolunt uenalia mercatores. Et ſi ultra uellent procedere, abſq; moleſtia poſſent ire. In illa prouincia non habẽt abundantiam hordei uel frumenti: comedunt tamen illarum partium habitatores riſum, millium, lac, butyrum, & fructus qui multi creſcunt ibidem.

De regno Perſarum, Cap. VII.

REgnum Perſarum diuiditur in duas partes, quæ dicũtur ſolũmodo unũ

regnum,eo præcipue quod unus ſolus dominus illarum terrarũ ſemper obti/
nuit principatũ. Prima pars Perſarũ incipit in oriente à confinibus regni Tur
queſtan,& protenditur per occidentẽ uſq; ad magnũ flumẽ Phiſon, quod eſt *Videtur eſſe*
primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradiſo terreſtri. Et ex parte *Ganges*
ſeptentrionis extenditur uſq; ad mare Caſpium : ex parte meridiei uſq; ad de
ſertum Indiæ. Prouincia illa eſt quodammodo tota plana: in medio illius duæ
ſunt ſitæ magnæ & opulentiſſimæ ciuitates : quarum altera uocatur Boctara,
altera Seonorgant. Habitatores illarum partium dicuntur Perſæ, & habent
propriam linguam: de mercationibus & terrarum laboribus uiuũt, uerum de
armis ſe non ingerunt, nec de guerra. Antiquitus colebãt idola,& ignem tanq̃
deum præcipuum adorabant. Poſtq̃ uero ſecta Mahumeti illarum partium
dominium occupauit, effecti ſunt uniuerſaliter Saraceni, Mahumeti credẽtes
falſiſſimis documentis. Alia uero pars incipit à Phiſon flumine ſupradicto,&
extenditur per occidentem uſq; ad cõfines regni Mediæ,& partim maioris Ar
meniæ. Ex parte uero ſeptentrionis extenditur uſq; ad mare Caſpium. Ex par
te uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ. In illa
prouincia ſunt duæ maximæ ciuitates: quarum una uocatur Neſabor, & alia
Sachen: & tamen in ſecta moribusq; ſunt ſimiles alijs ſupradictis.

De regno Medorum, Cap. VIII.

REgnum Mediæ eſt ualde longum & ſtrictum : ex parte enim orientis in/
cipit à regno Perſarum, & partim cum regno Indiæ maioris,& extendi/
tur per occidentem uſq; ad regnum Chaldæorum. Ex parte ſeptentrionis inci
pit à regno Armeniæ maioris, & extenditur per meridiem uſq; ad ciuitatem
Aquiſſam, quæ eſt ſita ſupra mare oceanum: & ibi reperiũtur margaritæ groſ/
ſiores, quæ portantur per orbem. In regno Mediæ ſunt montes magni & par/
uæ planicies: & duæ ſunt ibi regiones: & gentes quæ in una ipſarum habitant,
dicuntur Saraceni,& alij uocantur Corduis. Duas habent etiam ciuitates ma
gnas: una uocatur Soracet, alia Queremon: legem & ſectã tenent perfidi Ma
humeti: literas habent Arabicas,& ad arma ſunt boni ſagittarij, pedites & ua/
lentes:

De regno Armeniæ, Cap, IX.

IN terra Armeniæ ſunt quatuor regna: tamen unus ſolus rex dominiũ ſem/
per occupauit. Longitudo terræ Armeniæ incipit à regno Perſarũ,& exten/
ditur per occidentem uſque ad regnum Turquiæ. Latitudo terræ Armeniæ in
cipit à Mirali ciuitate, quæ dicitur porta ferri, quam rex Alexãder firmauit, pro
pter nationes gẽtium uarias & diuerſas, in profundo Aſiæ habitãtes, quas no
lebat poſſe habere ingreſſum in Aſiã maiorẽ abſq; ſuo mandato: & eſt illa ci/
uitas ſita in quodam diſtricto maris Caſpij,& tangit magnum montẽ Cocas.
Latitudo Armeniæ extenditur uſq; ad regnũ Mediæ. In regno Armeniæ ſunt
plures magnæ & ditiſſimæ ciuitates: & ciuitas Tauriſij eſt famoſior,& plus ali *Tauriſium*
is opulenta. In Armenia ſunt magni montes, latæ planicies, & flumina ma/

gna,& lacus aquarũ dulcium & ſalſarum, in quibus piſcium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniæ habitantes, diuerſis nominibus nuncupâtur, ſecundum terras & regiones, in quibus degunt, & ſunt equites & pedites ſtrenui bellatores: in armis, equis & ueſtibus mores ſequuntur & habitũ Tartarorum, qui ſub eorum dominio longo tempore ſunt detenti. Literas habẽt Armenicas, & alias etiam quæ dicuntur Haloën. In Armenia eſt altior mons quàm ſit in toto orbe terrarum qui Arath uulgariter nuncupatur, & in cacumine illius mõtis arca Noë poſt diluuium primo ſedet. Et licet propter abundãtiam niuium, quæ ſemper in illo monte reperiũtur, tam hyeme quàm æſtate nemo ualeat aſcendere montem illum, ſemper tamen apparet in eius cacumine quoddam nigrum, quod ab hominibus dicitur eſſe arca.

אררט
Gen. 8.

De regno Georgiæ, Cap. x.

REgnum Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris: ibi multæ habitant gentiũ nationes, & ideo uocatur illa prouincia Alania: exinde extenditur regnum Georgiæ per occidentem uerſus ſeptentrionem uſq; ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipſius regni Georgiæ extenditur ſupra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cum regno Armeniæ maioris: & iſtud regnum diuiditur in duo regna: unum uocatur Georgia, alterũ uero Abcas nominatur: & ſemper ibi duo reges fuerũt: quorum alter eſt ſubiectus imperatori Aſiæ, ſcilicet rex Georgiæ: ſed rex Abcas eſt potens gentibus, & fortiſſimus munimẽtis: nec per imperatorem Aſiæ, nec per Tartaros potuit ſubiugari. In iſto regno Georgiæ apparet quoddam ſtupendũ miraculum & monſtroſum, quod dicere non auderẽ, neq; credidiſſem, niſi proprijs oculis perſpexiſſem: ſed quia perſonaliter ibi fui, & uidi, dico, quod in illis partibus eſt quædã prouincia quæ uocatur Hãſem, quæ in circuitu bene habet tres diætas: & quantũ extenditur illa prouincia tota, quadã caliginoſa & tenebricoſa caligine locus ille taliter obfuſcatur, quod nullus eſt qui aſpicere poſſit quicq;: nec eſt aliquis qui audeat ingredi terrã illã: quoniã ad redeundum tramitẽ ignorat. Habitatores illarum partiũ aſſerunt ſe ſæpius audiuiſſe uoces hominũ uociferantium, cantum galli, hinnitus equorũ in ſylua. Et per meatus cuiuſdam fluminis, quod de loco illo egreditur, apparent ſigna certa quod ſit gẽtium habitatio in eodem. Verum eſt quod legẽdo inuenitur in hiſtorijs regni Armeniæ & Georgiæ, quod quidã peſſimus fuit imperator & dominator Perſaram, nuncupabatur proprio nomine Sauoreus: idola colebat iſte, & perſequebatur crudeliſſime Chriſtianos, Quadam uero die præcepit, ut omnes habitatores Aſiæ uenirent, & ſua idola adorarent: & quicunq; eius dictis imperialibus contrairet, pœnam ſuccendij pateretur. Vnde accidit quod quidam fideles Chriſtiani potius quàm idola colerent, martyrium elegerunt: aliqui uero adorauerunt idola præ timore, & ne bonis tẽporalibus priuarentur: alij uero petierunt montes & monumẽta, & in illis tutarunt ſe uiriliter contra

ter contra

ter contra permulti. Quidam uero boni Chriſtiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebatur, & dum nollent modo aliquo idolis immolare, cogitauerunt de fuga, bonis temporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent ſe transferre, ipſe peſſimus Imperator obuiauit fugientibus Chriſtianis in illa uidelicet planicie Hamſem, ſuperius nominata. Quumq; iuſſu Imperatoris deberent Chriſtiani fruſtatim omnes uniuerſaliter detruncari, clamauerunt ad dominum Ieſum Chriſtum, & continuo tenebroſitas illa per ſyderum lumina obfuſcauit, & Chriſtiani pergentes recto tramite euaſerũt: iniqui uero in illa tenebroſitatis ualle uſq; nũc reſidẽt, & reſidere debent uſq; ad finem ſeculi, ut ab omnibus creditur & enarratur.

De regno Chaldæorum, Caput XI.

REgnum Chaldæorum ex parte oriẽtis, à montibus Mediæ incipit, & protenditur uſq; ad Niniue, maximã & uetutiſſimã ciuitatem prope flumen Tigris, & illa eſt ciuitas Niniue, de qua ſancta ſcriptura loquitur. Iſta ciuitas ad præſens eſt totaliter deuaſtata. Sed per ea quæ adhuc ſunt apparentia in eadem, firmiter credi poteſt, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorum ex parte Septrentionis incipit à quadã ciuitate, quę uocatur Maraga, & extẽditur per meridiem uſq; ad mare oceanũ. Maior ciuitas Chaldæorũ uulgariter nominatur Babylonia, & ſic antiquitus dicta fuit: i quã Nabuchodonoſor filios Iſraël captiuos abduxit de Hieruſalẽ ſanctiſſima ciuitate. In regno Chaldæorum multæ ſunt planicies, pauci montes, & modicæ aquæ, quæ per regnum diſcurrunt. Illi qui in Chaldæa habitãt, Neſtorini uocantur aliqui in errore Neſtorij, & literas habent Chaldæas Alij uero ſunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & ſectã tenẽt falſiſſimã Mahumeti.

De regno Meſopotamiæ, Caput XII.

REgnum Meſopotamiæ ex parte orientis habet initium à magna ciuitate Moſel, quæ ſita eſt prope flumẽ Tigris, & per occidentem dilatatur uſq; ad flumen Euphratis, & ciuitatem Rohais, quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit transmiſſa Veronica, quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Roha is eſt terra Haran, in qua Abraham antiquitus habitabat, quam terram dominus præcepit relinquere, & ſe ad terram promiſſionis ultra flumen Euphratis transferre, ſecundum quod in biblia plenius continetur. Iſtud regnum Meſopotamiæ Græco idiomate nominatur, eo quod inter iſta duo paradiſi flumina Tigris & Eupratis habeat ſitum. Latitudo iſtius regni habet initium ab uno monte Armeniæ qui uocatur Sanſon, & dilatatur per meridiem uſque ad deſertum Arabiæ minoris. Iſtud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas, duos habet montes ualde longos, & fructus copioſos. Mons ille qui ex parte orientis, uocatur Siniar. Alius mons uocatur Liſſon. Modicæ labuntur aquę per illam terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & ciſternis, & ipſorum aliqui ſunt Chriſtiani, Syriani uidelicet & Armeni. *Gen. 11* שנער

Alij uero ſunt Saraceni,& illorum tenentes legem & ſectam. Chriſtiani Armeni, ſunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non intromittunt ſe de armis, ſed ſunt artifices & cultores agrorum,& aliqui ſunt paſtores ouium, ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercdin: ſunt aliqui Saraceni ſagittarij ualde boni, eorum idiomate Cordins appellantur.

De regno Turquiæ, Caput XIII.

REgnum Turquiæ eſt ualde magnum,& diuitijs opulētum. Venas habet argēti, ferri, æris & aluminis in maxima quātitate. Ibi etiā omnium frugū & fructuū atq; uini copia inuenitur,& multa ſūt ibi animalia,& præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori, & partim cū regno Georgiæ. Ex parte occidentis dilatatur uſq; ad ciuitatē Nataliæ, quæ ſupra mare Græciæ ſitū habet. Ex parte Septentrionis nullos habet cum aliqua terra cōfines, ſed de longo in longū extenditur, ſupra litora maris maioris. Ex parte meridiei partim habet cōfines cū ſecunda Armenia,& partim cū Cilicia, & partim uſq; ad mare Græci dilatatur, & reſpicit inſulā Cypri. Iſtud regnū à diuerſis nationibus partium oriētis Græcia appellatur, quia antiquitus Imperator Græcorū, terrā iſtā Turqui quaſi pro ſuo proprio ſeruabat,& per duces atq; officiales Imperatoris tūc tēporis regebatur. Poſtq; uero Turchi occupauerūt terrā illā,& habitauerunt ibidē, elegerūt dominiū ſuper eos,& illum uocauerunt Soldā, quod idem eſt quod rex in idiomate latinorum,& ex tunc terra illa fuit uocata Turquia, præcipue à latinis. In regno Turquiæ ſunt plures prouinciæ, quæ magnas & principales obtinēt ciuitates. In prouincia Ligoniæ famoſa ciuitas Comi inuenitur, quæ eſt maior ciuitas totius regni Turquiæ. In ſecunda prouincia, quæ dicitur Cappadocia, eſt ciuitas Cæſareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria,& eſt ibi ciuitas antiqua Seleucia. Quarta eſt Briquia nominata,& eſt ibi ciuitas Zichiæ Græciæ. Quinta dicitur Quiſitan,& ibi eſt ciuitas Epheſon. Sexta Bythynia,& ibi eſt ciuitas Nichor. Septima Paphlagonia,& ibi eſt ciuitas Gynapolis. Octaua dicitur Genech, & in iſta eſt ciuitas Trapezonda. Et iſta ſola prouincia à paucis temporibus effecta eſt regnum per hunc modum. Quando Turchi occupauerunt dominium regni Turquiæ, non potuerunt ciuitatem Trapezondæ, nec eius pertinentias occupare propter caſtra fortiſs.& alia munimenta,& ſic permanſit in potentia Imperatoris Conſtantinopolitani ad terram illam regēdam. Vnum uero gubernatorem annuatim conſueuerat tranſmittere Imperator, qui Dux dicebatur, unde accidit, quod quidam ex illis rectoribus ſeu ducibus rebellis effectus, tenuit terræ dominiū pro ſeipſo,& fecit ſe regem,& ille qui nūc tenet terrā Trapezontis, fecit ſe Imperatorē uocari. Habitatores illarum partium ſunt Græci, & ritum Græcorū ſequūtur,& literas Græcas habent: nos uero poſuimus Trapezondā, in numero prouinciarū,& nō in numero regnorū, ſecundū q; nos inſtruunt hiſtoriæ partiū orientis. In regno Turquiæ habitant quatuor gētium nationes,

שולטן *Hebraice & Chaldaice ſonat præfectū*

nationes,uidelicet Græci,Armeni,& Iacobini,iſti Chriſtiani ſunt, & uiuūt de/ mercationibus & laboribus terræ:& Turqui,qui ſunt Saraceni, & illius terræ dominium de Græcorū manibus abſtulerūt,& aliqui ſunt qui uiuūt de merca tionibus & laboribus terræ,& habitant in ciuitatibus & in uillis:alij uero ſem per petunt nemora,& ſtant in campis hyeme & æſtate,qui ouium ſunt paſto res,& ſunt ſagittarij ualde boni.

De regno Syriæ, Cap. XIIII.

REgnū Syriæ ex parte oriētis incipit à flumine Euphratis, & extēditur per occidentē,uſq; ad ciuitatē Samaræ,quæ eſt ſita ſupra mare Græciæ, in ca/ pite deſerti Ægypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septentrionis,incipit à ciui tate Berytenſi,& dilatatur uſq; ad Craccū montis regalis. Ex parte orientis con fines habet cū Meſopotamia,ex parte Septentrionis cū ſecūda Armenia:& in parte cū regno Turquiæ. Ex parte meridiei uerſus occidentem nullos habet cū aliquo regno cōfines,quia mare Græciæ,& deſertū Arabiæ ſunt ſibi à duabus partibus circū circa. Regnū Syriæ diuiditur in iiij. partes ſiue prouincias, quæ propter ipſarū magnitudinē cōſueuerunt regna appellari antiquitus, & reges fuerunt retroactis tēporibus in eiſdem. Sed in hiſtorijs partium orientis pro/ uinciæ nō regna dicūtur. Prima prouincia, quæ eſt caput regni Syriæ,uocatur Sem,& in medio iſtius prouinciæ eſt ſita nobilis ciuitas Damaſcena. Secunda prouincia dicitur Palęſtina,in qua ſancta Hieroſolymitana ciuitas habet ſitū. Tertia dicitur Antiochia,& in illa ſunt duæ maximæ ciuitates,uidelicet Halay, & Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur,ibiq; eſt ſita inexpu gnabilis ciuitas Tarſenſis,in qua beatus apoſt. Paulus fuit natus,& iſta Cili/ cia hodie Armenia nuncupatur. Nam poſtq; Chriſtianæ fidei inimici terram illam de Græcorum manibus abſtulerunt, & illam lōgo tempore tenuerunt, Armeni conati ſunt tātum quod terram illam Ciliciæ eruerunt de populo pa ganorum,cuius quidem dominium rex Armeniæ per gratiam dei tenet. In re/ gno Syriæ habitant diuerſæ gentium nationes,uidelicet Græci, Armeni, Iaco/ bini, Neſtoriani & Saraceni:ibi ſunt etiam aliæ Chriſtianorū nationes,uideli cet Syriani & Maronini. Syriani ritū tenēt Græcorū,& fuerunt longo tempo/ re obedientes ſacroſanctæ Ro. eccleſiæ. Linguam loquuntur Arabicā. Sed offi ciū eccleſiæ dicūt in literis Græcis. Maronini uero tenēt ritū Iacobitarū,& linguā & literas Arabicas habēt. Circa mōtē Libani,& in partibus Hieroſolymitanis habitant iſte gentes,& ſunt ſagittarij boni:de culturis uiuūt. Syriani ſunt mul ti, Maronini uero in modica quantitate. Lōgitudo regni Syriæ xx. dierum ſpa tio terminatur:latitudo uero dierū quinq;,& in aliquo loco minus,ſecundum quod deſertum Arabiæ,& mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum, Caput XV.

SIcut in euangelio inuenitur,tēpore natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti, quū Imperator Ro. Auguſtus Cæſar totius orbis monarchiæ imperiū ob/ tinebat:poſtmodū uero qdā Rex Perſarū,nomine Coſſoraſſath,fuit primus

auſus Romano imperio rebellare, qui fecit ſe imperatorē Aſiæ nominari, iſte occupauit dominiũ Perſarũ, Medorũ, Armeniæ & Chaldæorũ, & ipſius potētia tantũ creuit, quod uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani totaliter uacuauit. Et durauit dominiũ regni Perſarũ cccxxix. annis. Poſtea uero Saraceni ab eis Aſiæ imperium abſtulerunt, ſicut inferius clarius exprimetur. Anno domini DCXXXII. maledictum ſemē perfidi Mahumeti regnum Syriæ introiuit, & Saraceni expugnantes Damaſci opulentiſſimam ciuitatem, de manibus Græcorum, qui illam longo tempore tenuerant abſtulerunt, & poſtea in breui tempore totum regnum Syriæ occupauerunt. Poſtea uero obſederunt magnam Antiochiæ ciuitatem, in qua Græci illo tempore morabantur. Imperator Eraclius Auguſtus, Romanum adminiſtrans imperium, hoc audiens, miſit ſubſidium magnum Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis, & dum gētes Imperatoris Eraclij ad quandam planiciem perueniſſent, quam Poſſene nominant, Saraceni ex oppoſito uenientes, cum eis bellum crudeliſſimum inierunt: magna quidem fuit altercatio inter eos, ſed obtinuerunt finaliter Agareni, & in illo cōflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo, & uſque nunc apparent ibi oſſa cadauerum in maxima quantitate. Vnde accidit, quod Græci qui in ciuitate degebant, nimio pauore perterriti, ipſam ciuitatem Anthiochiæ Saracenis cum certis pactis & conuentionibus dediderunt. Exinde præfati perfidiæ filij ingreſſi fuerunt Ciliciam, Cappadociam, Licaoniam opulentiſſimas regiones, quas in paucis diebus eorũ dominio ſubdiderunt: non enim erat qui eorum potentiæ poſſet contraire, & ideo in magnam fuerunt ſuperbiam elati: unde parauerunt galeas, & alia nauigia multa, & uerſus Conſtantinopolim carbaſa direxerunt: ſed primo deſcenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni, quæ Conſtantia uocabatur, ubi erat B. Barnabæ apoſtoli ſepultura. Expoliata igitur infinitis diuitijs ciuitate, & innumerabilibus populis captis, funditus ipſam totaliter diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata. Exinde pergentes quoque fuerunt inſulam Rhodi, & plures alias Romanas inſulas deprædati, & multos inde abduxerunt captiuos: finaliter uero Conſtantinopolim applicuerũt, tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificam obſederunt. Chriſtiani quidem tantam inimicorum copiam intuentes, terrore ualido ſunt perculſi, & dei miſericordiam humiliter implorarunt: unde accidit nutu dei, quod licet tunc tempus eſſet æſtiuum, & mare à fluctibus quaſi immobile permaneret, ſubito ſurrexit tempeſtas ualida, quæ perfidorum galeas & alia ligna ferè omnia ſubmerſit in mari, & inimicorum qui erant in illis nemo euaſit. Alij uero hoc uidentes, continuo receſſerunt. Chriſtiani quidem uidentes per Chriſti miſericordiam ſe ereptos, cum magna exultatione ordinauerunt diem annuum ad honorem ſaluatoris perpetuo ſolenniter celebrandum, & uſque hodie ab omnibus Chriſtianis illarum partium deuotiſſime

tiſſime obſeruatur. Præfati uero iniquitatis filij Agareni per aliquod tẽpus dederunt ſe quieti: poſtea uero copioſo exercitu congregato, regnum Perſarũ inuadere cogitarunt. Et primo fuerũt ingreſſi regnũ Meſopotamiæ, deinde pertexerũt ad regnũ Chaldæorum, quod erat ſub dominio Perſarũ regis, qui nõ poterat reſiſtere Saracenis, unde de terra illa fecerunt omnia uota ſua. Rex uero Perſarũ Aſcaiorth nomine, timens Saracenorũ poteſtati ſubiugari, nũtios ſuos miſit ad terras & regna, quæ erant circa flumen Phiſon, & ab eis ſubſidiũ implorauit, promittendo uenientibus magna ſtipẽdia & honores. De regno igitur Turqueſtan, quod propinquius erat regno Perſarũ, congregauerunt ſe circa ſex millia uirorũ, qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Perſarum dare ſubſidium intendebant. Tranſierũt quoq; flumen Phiſon, ex eo quod eorum conſuetudo eſt talis, quod quocunq; uadant, ſecum ducant filias & uxores, nõ poterant ire celeriter, ſed per diætas paruulas incedebant. Saraceni uero, qui erant in regno Chaldæorũ, quod ſubiugauerant, ut eſt dictum, timentes quod ſi exercitus Turquorũ & Perſarũ congregarentur in unum, nõ poſſent eorũ uota de facili adimplere, accepto cõſilio ſaniore, regẽ perſarũ inuadere properant, anteq̃ ei ſubſidium præberetur. Rex uero Perſarũ dum non poſſet prælium euitare, cum gente ſua ſe oppoſuit Saracenis, & inito bello iuxta quãdam ciuitatẽ quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos, & ab utraq; parte bellatores innumerabiles ceciderunt. Demũ uero Perſæ terga uerterunt, & Saraceni uiriliter perſequẽtes regẽ Perſarum inter alios occiderunt, & uictoriam reportarunt. Actum anno DCXXXII. Perſarum itaq; rege taliter interempto, & tam regno Perſarum, quàm pluribus alijs ſubiugatis, præfati iniquitatis filij Agareni ſibi imperatorẽ elegerunt, quendam uidelicet de progenie Mahumeti, & ipſum uocauerũt Caliph, & ordinauerunt quod ſedem teneret in Baldac opulentiſſima ciuitate. In quolibet uero aliorum regnorum, quæ ſubiugauerant Agareni, conſtituerunt unum dominum, quem uocauerunt Soldan, deinde ceperunt ciuitates & uillas, & totã maiorẽ Aſiam tenuerunt, præter regnũ Abcar, quod eſt in Georgia, & præter quãdam aliã regionẽ regni Armeniæ, quæ Haloën uulgariter appellatur. Iſtæ duæ regiones tenueruut ſe contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire: & ſic ſumpſerũt refugium & tutelam omnibus Chriſtianis, quos Saraceni perſequebantur, illos compellentes obedire Mahumeti falſiſſimis documentis. De Turquinianis uero ſuperius nominatis, qui regi Perſarum dare ſubſidium intendebant, breuiter ſumus aliqua loquuturi, ut eorum hiſtoria, quæ inferius exprimetur, clariorem habeat intellectum. Iſti uero Turquiniani ſuperius nominati peruenerunt uſq; ad quãdam terram quæ Coraſen nũcupatur. ibiq; intellexerunt qualiter rex Perſarum in cõflictu fuerat interemptus: & ideo ulterius procedere noluerunt, ſed ad detentionem illius terræ Coraſen potius aſpirantes, ipſam contra Saracenos crediderunt defendere

Olim Babylon

& tenere.

& tenere. Hoc quoq; Saraceni uidentes, copioſum exercitum congregauerũt, ut Turquinianos prædictos modis omnibus ſubiugarent. Sed Turquiniani uidentes Saracenorũ innumerabilem quantitatẽ, de prælio dubitantes, ſuos ad Caliphum nuntios deſtinauerunt, offerẽtes ſe obedire ſuis beneplacitis & mandatis, & rogauerunt ut eos ſub ſuo dominio conſeruaret. Hoc quidẽ gratum extitit Saracenis, & ſic receperunt eoſdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et impoſuerunt eis certum annuum cenſum domino perſoluẽdũ, & plures alias ſeruitutes: & ſic Turquiniani ſub iugo Saracenorũ longo tempore extiterunt, quouſq; regna Perſarum, Medorum, & Chaldæorũ redacta fuerũt ad falſam fidem peſſimi Mahumeti. Et poſt hæc Caliphus ſeniores Turquinianorum fecit ante ſuam præſentiã conuocari, & ſuaſit eiſdem, ut legem & ſectam acciperẽt Mahumeti, & procurarent quod idem illud facerent omnes alij Turquiniani, promittens eis facere gratias & honores, ſi in hoc caſu ſuis beneplacitis obedirẽt. Turquiniani autem, qui nullam legem penitus ſequebantur, mandatis Caliphi faciliter conſenſerunt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantum in proceſſu temporis procurarunt, quod ſectæ Mahumeti adhæſerunt Tturquinianorum ſexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuerſi ad fidem Saracenorum, præter duas tãtummodo nationes, quæ fuerũt omnes ipſi ab alijs ſegregati illi qui noluerunt ſe conuertere: Ex tunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia inpendebant: unde multiplicati fuerunt in diuitijs & perſonis: ſciuerunt enim ſub dominio Saracenorũ ſagaciter pertrãſire, quouſq; rebellionis locũ & materiam inuenerũt, quibus captatis dominiũ abſtulerũt à Saracenis, ſicut in ſequenti deſcribetur. Annis uero CXC. VIII. regnauerunt in Aſia Saraceni anteq; dominium amiſerũt. Sed exorta fuit quædam magna diſcordia inter eos, ita quod Soldani & alij principes terrarũ, qui tenebantur obedire Calipho, ceperunt rebelles fieri cõtra ipſum. Ob hanc cauſam Saracenorum poteſtas fuit plurimum diminuta. In Conſtantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentiſſimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iſte uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos: & rcuperauit plures ciuitates & caſtra, quæ redacta fuerant ſub potentiam inimicorum tempore imperatoris Eraclij: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatem, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armenia appellatur, & partem regni Meſopotamię. Idem dominium Chriſtianorum reduxit. Alia uero regna Aſiæ ſub Saracenorum dominio remanſerunt, & illa tenuerunt quouſq; Turquiniani eiſdem terris & dominio præualueruut, ſicut inferius clarius exprimetur. Anno M.LI. Turquiniani cœperũt primo in Aſia dominari, hoc modo uidelicet, quod quando Turquiniani fuerunt repleti diuitijs, & multiplicati plurimũ in perſonis, uidentes diſcordiam quæ inter ſaracenos uigebat, cogitauerũt de facili poſſe imperium occupare: unde ſuper eos regem & dominum elegerũt, nec unq;

prius

prius de natione eorum habuerunt dominum generalē. Primus quidem eo-
rum dominus uocatus fuit Sadoc. Aſſumpto domino, Saracenos uiriliter in-
uaſerūt, & in breui tempore acquiſiuerūt maioris Aſiæ totā terram. Calipho
uero nullam intulerunt moleſtiam uel grauamen. Et Turquiniani poſtquam
dominium terræ Aſiæ occuparunt, Caliphus timore potius quàm amore uo
lens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominū, Imperato
rem totius Aſiæ ordinauit. Sed poſt modicum temporis ſpatium Sadoc ſæpe
pe dictus diem clauſit extremum: huic uero ſucceſſit quidam eius filius, qui uo
catus fuit Dogriſſa: & iſte cœpit pugnare contra imperatorem Græcorum, &
plures ipſorū occupauit terras & caſtra: & miſit quendam ſuum conſanguine-
um, qui uocabatur Artot, ad inuadendum regnum Meſopotamiæ, & cōceſſit
ſibi quicquid poſſet acquirere contra Græcos. Vnde idem Artot iuit cum ma-
gna gentium comitiua, & obſedit ciuitatem Rohais, quam ſine moræ diſpen-
dio occupauit: deinde inuaſit alias terras & loca, & totum regnum Meſopota
mia dominio ſuo ſubdidit. In ciuitare uero Mercdin tenuit ſedem ſuam, & fe-
cit ſe Soldanum ab omnibus appellari. Eo uero tempore obijt Dogriſſa im-
perator Aſiæ, & quidā eius filius, Aſpaſalem nomine, ſibi ſucceſſit. Iſte Aſpaſa
lem quendam nepotem habebat, qui uocabatur Soliman, qui erat perſtrenu
us in armis, & diu ſeruierat patri ſuo, & iſtum cum magno exercitu in Cappa
dociam miſit, & conceſſit ſibi omnia quæ poſſet acquirere contra Græcos. So-
limā itaq; pergens cepit quāplures ciuitates regni Turquiæ, & dominium ipſi-
us regni totum ſuo ſubiugauit dominio, & fecit ſe nominari Soldanū, & mu-
tato ſuo proprio nomine, uocari ſe fecit Solimanſa: & de iſto Solimanſa faci-
ūt mentionē hiſtoriæ Paſſagij Godefridi de Bulliono: quia ille fuit primus qui
ſe belliger oppoſuit Chriſtianis. Poſtea uero obijt Aſpaſalem imperator Tur
quorum, & ſucceſſit ſibi quidam eius filius, uocatus Melecla. Iſte miſit Solda-
nū Meſopotamiæ Artot, & ſolimanſa Soldanum Turquiæ ad obſidendam ci
uitatem Antiochiæ, qui poſt paucos dies ceperunt eandem: erat enim illa ciui-
tas ualde magna, & pauci erant in ea defenſores, qui ſe opponerent Saracenis
& hoc modo fuerunt Græci de tota terra Aſiæ pulſi per potentiam inimicorū
fidei Chriſtianæ. Poſt hæc uero Melecla imperator Turquorum deceſſit, & du
os filios reliquit: primogenitus uero ſucceſſit in imperio patri ſuo, qui uocatus
fuit Belchiaroc: ſed frater ſuus qui audacior eo erat, occupauit imperij magnā
partē: & eo tempore quo Paſſagiū Godefridi de Bulliono trāſiuit per Turqui
am, Belchiaroc erat imperator Perſarum, & Solimāſa erat Soldanus Turquiæ
qui multas inuaſiones intulit Chriſtianis antequam trāſiret ad regnum Tur
quiæ. Poſtquam uero Chriſtiani regnum Turquiæ tranſiuerunt, ciuitatē An
tiochiæ obſederunt: quo audito imperator Turquorū miſit ad ſubſidiū ipſius
ciuitatis quendam ſuū ducem noīe Cerbagat, cum innumerabili multitudi-
ne bellatorū. Sed anteq̄ illud ſubſidiū ueniret, Chriſtiani iā occupauerunt ci-
uitatem,

uitatem, unde obſederunt illam undiq;: & ſic Chriſtiani, qui prius obſederũt, ſunt obſeſſi. Demum uero Chriſtiani egreſſi fuerũt de ciuitate per turmas & acies ordinati, & contra infideles prælium iniuerunt, & ipſos contriuerunt omnes uelut ſtipulam, nutu dei. Illi uero qui euaſerunt per fugæ remedium, ad regnum Perſarum fuerunt reuerſi, & inuenerũt quod Belchiaroc eorum dominus, finem clauſerat uitæ ſuæ. Frater uero ſuus uoluit ſuccedere ſibi, & imperium occupare: ſed certi eius aduerſarij irruerunt in eum, & ipſum in fruſtra diſſecuerunt: quia nec poſtea potuerunt eſſe concordes ad eligendum imperatorem, uel generalem dominum ſuper eos. imò diuiſi inter ſe inuicem præliantes. Georgiani uero & Armeni maioris Armeniæ, hoc uidentes inuaſerũt prædictos Turquos uiriliter & potenter, & ipſos de toto Perſarum imperio fugauerunt: unde iuerunt cum uxoribus & filijs habitare in regno Turquiæ. & per hoc multum creuit potentia Soldani Turquiæ, ita quòd potentior omnibus eſt effectus, & uſque ad tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum ſuum, à quibus poſtmodum fuit debellatus, ſicut inferius exprimetur. In regno Coraſminorum erant quidam populi ad arma ſtrenui, qui ſemper habitabant in tentorijs & campis, armentorum greges paſcentes: iſti audientes de regno Perſarum, quòd eſſet abſque rectore & domino derelictum, ac defenſoribus uacuatum, cogitauerunt illud poſſe faciliter occupari. Accepto itaque conſilio, inter eos ſibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus, & in facto unanimiter pergentes, ingreſſi fuerunt regnum Perſarum, & iuerunt uſque ad ciuitatem Coroſij abſque contradictione cuiuſquam: & ibidem reſidentiam facientes, præfatum eorum dominum Ialaladinum, Imperatorem Aſiæ coronauerunt: crediderunt enim alia regna Aſiæ ita faciliter ſubiugare, ſicut fecerant in regno Perſarum, quod inierunt regnum, totum defenſoribus uacuatum. Dicti Coraſmini itaque dederũt ſe ſolatio & quieti: & diuitijs regni Perſarum repleti, in magna ſunt ſuperbia eleuati: unde procedentes iuerunt ad regnum Turquiæ, illud inuadere cogitantes. Sed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus ſuum exercitum congregauit, & obuiauit Coraſminis in introitu regni ſui. Inter eos quidẽ fuit ingens prælium inchoatum: demum uero Coraſmini terga uerterunt, & amiſerunt eorũ imperatorem & dominum, qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui potuerunt fugere, congregaueruet ſe in planiciebus Rohais, quid facturi eſſent de cætero cogitantes. Vnde ingreſſi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tu nc temporis regebatur: & crediderunt illud regnum faciliter occupare. Sed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit ſuum exercitum congregari, & ſe oppoſuit Coraſminis, & iuxta flumen Euphratem prælium inierũt, ibiq; fuerunt iterum Coraſmini, & fugam arripuerunt uerſus deſertum Arabiæ. Poſtmodum uero tranſiuerunt flumen Euphratem prope caſtrum Cacabæ: & ingreſſi fuerunt terras Aſſyriorum, & iuerunt uſq; ad prouinciã Pa

læſtinæ

læſtinæ, uidelicet in regno Hieroſolymitanorũ: ibi quædã damna intulerũt non modica Chriſtianis, ſicut in hiſtorijs Godefridi Paſſagij plenius inuenitur. Finaliter uero iſta Coraſminorum progenies ad nihilum eſt redacta, & tẽpore ſatis breui. Quia dum prædicti Coraſmini nollẽt ſuis maioribus obedire, ſeparabant ſe per ſocietates & turmas, & ibant alij ad Soldanũ Damaſci, alij ad Soldanum Ames, alij ad Soldanum Haman, alij uero ad alios Soldanos regni Aſſyriorũ, qui tunc temporis erant quinq;, & ſicut ſtipendiarij ſeruiebant. Dux uero Coraſminorũ, qui uocabatur Bartat: præuidens ſe à gente ſua taliter derelinqui, iuit ad Soldanũ Babyloniæ, & obtulit ſe & ſuos ad eius beneplacita & mandata. Vnde Soldanus benigne ſuſcepit Coraſminos, et eos per exercitum ſuum diuiſit, quoniã nolebat quod inſimul morarentur, & ducem Coraſminorum plurimum honorauit, & eidẽ dedit magnos reditus & prouentus, & uſq; hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur. Per prædictos uero Coraſminos potentia ſoldani Babiloniæ multum creuit, qua ante ipſorum aduentum erat modica & exilis. Coraſmini quoq; modo prælibato diuiſi demũ ad nihilum redierunt. Et ſic Coraſminorũ deſtructa natione, poſt modicũ temporis ſpatiũ cœperũt poſtea Tartari in Aſia nominari, ſicut inferius plenius exprimetur.

De regione ubi prius Tartari habitabant, Cap. XVI.

REgio illa, in qua Tartari primitus habitabãt, eſt ſita ultra magnũ montem de Belgian, de quo monte fit mentio in hiſtorijs Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartari tanq; homines beſtiales, nõ habentes literas neq; fidem: greges paſcebant animaliũ, & de loco ad locum incedebant, quærentes paſcua armẽtis. Ad armorũ exercitum non ualebant, ſed erãt ab omnibus uilipenſi, reddentes uectigal uniuerſis. Plures Tartarorum fuerũt antiquitus nationes, quæ Moglos communi nomine dicebãtur: & creuerũt tantum, quod in ſeptem principales natiões ſunt diuiſi: & illæ nationes magis nobiles fuerũt habitæ inter eos. Prima iſtarum nationum Tartarorum nominatᷣ Tatar, quæ à prouincia in qua degebant primitus, nomen ſumpſit: ſecunda uppellatur Tangot, tertia Cunat. quarta Ialair, quinta Sonich, ſexta Monghi, ſeptima Tebeth. Quumq; iſtæ ſeptẽ Tartarorũ nationes ſtarent ſub obediẽtia uicinorũ, ut ſuperius eſt expreſſum, accidit quod quidam homo ſenex, pauper, faber ferrarius, uiſionem uidit in ſomno, militem uidelicet totũ album, armatum, & ſuper albo equo ſedentem, qui ipſum nomine proprio appellauit, & dixit: Changie, uoluntas dei immortalis eſt, quod tu Tartarorũ ſis rector, & dominus ſuper iſtas nationes Moglorũ, & quod per te à ſeruitute uicinorum, in qua ſteterunt diutius, liberentur: & dominabuntur uicinis eorum, & uectigalia quæ præſtare conſueuerant, recipient ab eiſdem, Changius fuit magna iocunditate repletus, audiens uerbum dei: & narrauit uiſionem quam uiderat uniuerſis. Sed duces & maiores iſtorũ no- *Tartari olim Moguli.*

luerunt credere uiſioni, imò ſenem quodammodo deridebant. Nocte uero ſequenti prædicti duces uiderūt militē album, & uiſionē, ſicut ſenex Changius omnibus reſerauerat: & præceptum fuit eis ex parte dei immortalis, quod obedirēt Changio, & ſua mādata facerent ab omnibus obſeruari: unde prædicti duces & maiores ſeptē nationum Tartarorū congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio ſuperius nominato, tanquam eorum domino naturali. Poſt hæc uero ſedem ſuam ſtatuerunt in medio ipſorum, & extendentes quoddam filtrum nigerrimum ſuper terrā, deſuper ſedere fecerunt Changium, & ſeptē duces maiores eleuantes illum poſuerunt in ſedem cum magno tripudio & clamore, & uocauerūt eū Chā primum imperatorem, ſolennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero ſolennitate quā Tartari fecerunt, qui eorum primum imperatorem & dominum poſuerūt, & de filtro nemo debeat admirari, quoniā forte pulchriorē pannum ſuper quo ipſum ponerent non habebant: aut erāt forſitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabāt. Sed de hoc an nō poſſet aliquis admirari, quòd quum prædicti Tartari acquiſiuerūt multa regna, & diuitias infinitas (quoniam dominium Aſiæ tenēt & opes, & uſque ad confines Hungariæ dominantur) nec propter hoc uoluerunt antiquam conſuetudinem relinquere, ſiue modū: imò oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorū ille modus totaliter teneatur, quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in cōfirmatione imperatoris Tartarorū bis perſonaliter fui præſens. Sed ad propoſitū redeamus. Changius Cham, qui factus fuit imperator de communi uoluntate & cōſenſu omnium Tartarorū, antequam procederet ad alia, tentare uoluit an Tartari omnes ſibi fideliter obedirēt: unde præcepta fecit quæ iuſſit ab omnibus obſeruari. Primum præceptū fuit, quod Tartari omnes crederent & obedirent deo immortali, cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem: & hoc mandatum Tartari tenuerunt, & ex tunc cœperūt nomē dei immortalis inuocare: & uſq; hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocāt nomen domini. Secundo præcepit, quod computarentur omnes uiri, qui poterant arma ferre: & facta computatione præcepit, quod ſub quolibet denariorum præponeretur unus, et ſuper decem millia præponeretur unus, et ſuper mille præponeotur unus: et uocauit aciem decem milia armatorum, turmam. Præcepit etiam ſeptem ducibus, qui præerant ſeptē nationibus Tartarorum, quod priores omnes dimitterent dignitates: et continuo hoc fecerūt. Aliud uero præceptum quod fecit fuit ualde ſtupendum: præcepit enim ſeptem maioribus ducibus prælibatis, quod unusquiſq; primogenitum ſuum adduceret, & ſibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur eſſe crudeliſſimum & iniquum, nullus tamen fuit auſus in aliquo contraire, eo quod ſciebant eum eſſe dominum prouiſiōe diuina;

Cham imperatoris cognomē apud Tartaros.

diuina, imò ſicut præceperat Imperator, continuo adimplerent. Poſtq́ uero Changius †Can uota ſuorum nouit, & uidit quod uſq; ad mortem erant obedire parati, certum diem omnibus aſſignauit, in quo eſſent parati ad pugnam. Equitauerunt itaq; Tartari contra illos, qui magis erant uicini, & ſubiugauerunt eoſdem, & redacti fuerunt, qui prius erant eorũ domini, in maximam ſeruitutem. Et inde proceſſit Changius Can contra plures alias nationes, quas ſuo ſubdidit imperio abſq; nimia tarditate. Nã omnia Changius Can faciebat cum modica quãtitate, & proſpere ſuccedebat ei. Quadã uero die accidit, quòd Changius Can equitabat cum modica quãtitate ſuorum, & obuiauit inimicis, qui erãt numero ſatis plures. Inito quoq; bello, dum imperator Changius Can ſe uiriliter tueretur, accidit quod equus ſuper quo ſedebat cecidit, interfectus in pugna. Tartari uero quũ uiderent eorũ dominum proſtratũ inter acies bellatorũ, nulla fuit ſpes ulterius ſalutis, unde terga uertentes, inimicos per fugæ remediũ euaſerũt. Quumq́; omnes ſimul intenderẽt ad perſequendum celeriter fugitiuos, & de rege proſtrato notitiam non haberent, Changius Can cucurrit, & ſe intra quædam arbuſtula occultauit, ut mortis periculum euitaret. Quumq́; de pugna redeuntes campũ expoliarent, & quærerent occultatos, accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur, ueniens ſuper arbuſtula illa ſedit, quibus maieſtas imperatoria regebatur. Quærentes uero uiderunt autem illam ſedentem ſuper illis arbuſtulis, & propterea crediderunt neminem ibi eſſe, & abſq; eo quòd quærerent receſſerũt, dicentes intra ſe: Si eſſet hic aliquis occultatus, auis illa nullatenus hic ſederet. In ſilentio uero noctis Changius Can propter metũ inimicorũ per deuia incẽdendo peruenit ad ſuos, & narrauit eis omnia quæ ſibi acciderant ſeriatim. Tartari quidem immortali deo gratias reddiderunt & auis illa, per quam poſt deum Changius Can creditur euaſiſſe, in tanta reuerentia poſtmodum fuit habita inter eos, quòd quicunq; poteſt habere de pluma illius auis, reputat ſe felicem, & portant illam plumam Tartari in maiorem reuerẽtiam ſuper capitibus reuerenter. Ego uero feci mentionem de iſta materia in hoc libro, ut ſciatur cauſa, quare Tartari ſuper capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tãto diſcrimine euaſerat, gratias egit deo, & poſt hæc ſuos exercitus congregauit, & præfatos inimicos ſtrenue inuadẽdo omnes ſub iugo ſuo poſuit ſeruitutis, & ſic fuit Changius Can Imperator omniũ regionum, quæ erant citra montem Belgian, & illas poſſedit abſq; inquietatione cuiuſquam, quouſq; aliam uidit iterum uiſionem, ſicut in ſequentibus deſcribetur: & non eſt mirandũ, ſi in iſtis hiſtorijs non poſui tempus certum, quoniã licet à multis ſcire quæſiuerim ueritatẽ, non tamen potui inuenire qui ſuper talibus plenarie me doceret: & credo quòd talis ſit ratio, quare tempus certum iſtarum hiſtoriarum penitus ignoratur, quia ab initio Tartari literas nõ habebant, & ſic tempora

† alias, Cham

& rerum geſta tranſibant abſque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni poſtea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum, Cap. XVII.

POſtquam uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montem Belgian erãt, ſuo dominio ſubiugauit, quadam nocte uidit aliã uiſionẽ. Vidit em̃ iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei eſt, quod tu tranſeas montem Belgian, & uerſus occidentem dirigas greſſus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo ſubijcies multas gentes: & ut certus ſis, quoniã ea quæ tibi dico ſunt ex parte immortalis dei, ſurge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibiq; deſcendens, & uerſus orientẽ cum nouem genuflexionibus nouies immortalẽ deũ adorabis, & ipſe qui eſt omnipotens, tibi uiã oſtẽdet, per quem mõtem poteris cõmode pertranſire. Viſa itaq; uiſione Changius Can, gaudens ſurrexit, nec in aliquo hæſitauit. Nã prima uiſio uelut uera, de alijs certitudinem ſibi dabat: unde feſtinãter ſuos undiq; cõgregauit, & præcepit, quod ſequerentur eum cum uxoribus & filijs & omnibus quę habebant. Perrexerunt itaq; quouſq; peruenerunt ad locũ, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia ſiue trãſitus aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, ſicut pręceptũ ſibi fuerat ab immortali deo, de equo deſcẽdit: illud idem omnes ſui uniuerſaliter facientes, uerſus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotẽti & immortali deo miſericordiam & gratiam implorantes, ut tranſitum & uiam eis oſtenderet abeundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uero ſurgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retroceſſerat à montibus, & dimiſerat uiam latam. Stupefacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidẽtes, & deo immortali gratias deuotiſſime reddentes, per uiã quam patentem uiderant tranſierunt, & uerſus occidentem eorum ueſtigia direxerunt. Sed ſicut inuenitur in hiſtorijs Tartarorũ, poſtquam Changius Can & Tartari montes tranſiuerunt prædictos paſſi fuerunt famis & ſitis penuriam aliquibus diebus, quoniã terram inuenerunt deſertam, et aquas amaras et ſalſas, quæ guſtari non poterãt quoquo modo, quouſq; peruenerũt eis omnia neceſſaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædã uehemẽs infirmitas inuaſit eundem, de cuius conualeſcẽtia medici deſperabant. Vnde Changius Can Imperator Tartatorum conuocauit ante ſe duodecim filios ſuos quos habebat, et monuit eos ut ſemper eſſent unanimes et concordes, et dedit eis tale exemplum. Præcepit enim, quod unuſquiſq; filiorum portaret unam ſagittam, & quum ſimul adeſſent omnes, præcepit maiori, ut omnes ſimul frangeret ſi ualeret. Ipſe uero accipiens ſagittas duodecim, conatus eſt illas frangere, ſed non potuit ullo modo: deinde tradidit ſagittas ſecundo filio, &

tertio,

tertio,& ſic de ſingulis,ſed nullus fuit qui frangere poſſet illas,Hoc facto,pręcepit quod diuiderentur ſagittæ,& iuſſit minori filio,quod diuiſim ſagittas acciperet & frangeret unamquamq;,& ille faciliter omnes fregit. Tunc Chãgius Can uertit ſe ad filios ſuos,& ait,Quare filij mei non potuiſtis frãgere ſagittas,quas uobis dedi frangendas? At illi dixerũt,Domine,quia erãt plures ſimul.Et quare fregit illas iſte minimus frater ueſter? Domine, quia ſingulariter & diuiſim.Ita erit de uobis.ait Changius Can,quamdiu eritis unanimes & cõcordes,durabit imperium ueſtrum ſemper.Sed quàm cito eritis diuiſi,dominia ueſtra ad nihilum reducentur,Multa alia bona exempla dedit Changius Can,quæ fuerunt à Tartaris obſeruata:& dicuntur in lingua eorum Iaſack Changij Can,id eſt,conſtitutiones Changij Can. Poſt hæc antequam decederet,ſapientiorem & meliorem filium quem habebat, fecit recipi in dominum & imperij ſucceſſorem.& uocabatur ille filius ſuus Hoccota Can.His finitis,Changius Can requieuit in pace,& filius ſuus Hoccota Can fuit poſitus in ſede imperatoria patris ſui.Sed antequam finẽ huic hiſtorię imponamus,dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimũ ueneratur In memoriam enim nouem genuflexionum, quas fecerũt in monte Belgian immortali deo,ſicut eis præceperat miles albus,& latitudinis uiæ nouem pedum,per quam tranſierunt,numerum reputãt eſſe felicẽ. Vnde,quicunq; uult domino Tartarorum aliqua præſentare,oportet quod offerat nouem res,ſi uult quod donum ſuum recipiatur gratioſe:& dummodo ſint nouem res quæ præſentantur,ſic donum illud reputatur pro felici & bono,& talis conſuetudo uſq; hodie inter Tartaros obſeruatur.

Nonarius numerus Tartaris ſacer.

De Hoccota Can ſecundo imperatore Tartarorum,Cap. XVIII.

HOccota Can,q in imperio patri ſuo ſucceſſit,fuit homo ſtrenuus atq; prudens,dilexerunt eum Tartari,& fidem & obedientiam erga ipſum fideliter ſeruauerunt.Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter poſſet totam Aſiam ſubiugare,& primo uoluit experiri potentiam regis Aſiæ, quàm perſonaliter ſe moueret,& uoluit cognoſcere principem fortiorem.Decem itaq; milliạ equitum bellatorum tranſmiſit,& dedit eis capitaneum ſtrenuum & ſagacem,qui uocabatur * Iſte uero procedens cum Turcis ad pugnam, debellatus fuit ab eiſdem,unde Tartari per fugæ ſubſidium ſe defendebant. His itaq; peractis,Hoccota Can elegit quendam ducem ſtrenuum & prudentem,qui uocabatur Baydo,& dedit ſibi triginta millia militũ Tartarorũ, qui dicebantur Tamachi,uel conquiſitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent,quam iuerant decem millia Tartarorum,ſuperius nominatorum,nec deberent in loco aliquo diutius commorari,quouſq; peruenisſent ad regnum Turquiæ,& tentarent ſi poſſent Soldano Turquiæ reſiſtere,qui inter omnes principes Aſiæ potentior dicebatur: & ſi forte tantæ eſſet potentiæ,quod eidẽ reſiſtere non ualerent,non properarent ad pugnã,

ſed in aliqua terra bona darent ſe quieti, & ſignificarent alicui ex filiјs ſuis, qui propinquior eſſet eis, ut ipſis ſubſidium delegaret, & poſtmodum bellũ poſſent ſecurius inchoare. Baydo igitur cum comitiua triginta militum Tartarorum per dietas ſuas incedens, peruenit ad regnum Turquiæ, ibiq; audiuit, quod Soldanus ille, qui priores fugauerat Tartaros, deceſſerat, & ſibi ſucceſſerat quidam eius filius, nomine Guiatadin. Iſte uero de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, timuit ualde ſibi, unde ad ſua ſtipendia conuocauitquoſcunq; habere potuit tam barbaros quàm latinos, & inter alios habuit ad ſua ſeruitia duo millia latinorum, qui duos duces ſiue capitaneos habuerunt, alter quoq; habebat nomen Iohannes de Liminata, qui fuit in inſula Cypri: alius uero uocabatur Bonifacius de Caſtro, qui fuit de ianua oriundus. Miſit etiam ad uicinos Soldanus, promittens ueuiếtibus gratias atque dona: unde congregata magna multitudine bellatorum, greſſus ſuos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus ſtupefacti, imò prælium uiriliter ſuſceperunt, in quodam loco uocato Conſedrack. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turqui fuerunt uiriliter debellati, & ſic occupauerunt Tartari regnum Turquiæ, anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto.

De Gino Can tertio Imperatore Tartarorum, Cap. XIX.

POſt modicum uero temporis ſpatium, Hoccota Can diem clauſit extremum: ſucceſſit aũt ſibi in imperio quidã eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & ſibi ſucceſſit quidam conſanguineus ſuus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualếtiſſimus, atque multas prouincias ſuo imperio ſubiugauit. Demũ uero tanquam magnanimus, per mare Cathay ſe tranſtulit ad quandam inſulam capiếdam: & dum in obſidiõe illius inſulę permaneret, homines illarum partium qui ſunt ualde ſagaces & ingenioſi, miſerunt homines qui ſe occulte immerſerunt in aquam, & ſub naui, in qua erat Mango, conſtiterunt tam diu, quoad nauem illam in locis pluribus perforarũt. Aqua quidem diu noctuq; paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat, quouſq; lignum funditus eſt demerſum, & Mango Can fuit continuo ſuffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeuntes fratrem ſuum Cobila Can in dominum elegerunt: & iſte†Cobila Can XLII. annis tenuit imperiũ Tartarorum. Chriſtianus fuit, & fundauit quãdam ciuitatem quæ uocatur Ions, in regno Cathay, quæ maior eſt Roma, ut dicitur. Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, uſque ad ultimum diem uitæ ſuæ. Sed dimiſſo imperatore Tartarorum, de tribus filiјs Hoccota Can, & de Haolono, & ſuis hæredibus ſumus aliqua narraturi.

Cublai ſupra in M. Paulo.

De Iocho

De Iochi primogenito Hoccota Can, Cap. xx.

IOchi primogenitus Hoccota Can,equitauit uerſus occidentem cum tota gente illa,quam ſibi dederat pater ſuus:inuenit quaſdam regiones illas,& terras fertiles & amœnas,& in omnibus diuitijs opulentas, unde ibi tẽtoria ſua fixit. Acquiſiuit igitur regnum Turqueſtan,& minorem Perſiam, uſque ad flumen Phiſon ſuũ dominium ſe extendit:cum gente ſua traxit ibi morã ſemper,quæ multiplicatæ ſunt in diuitijs &,perſonis & hæredes ipſius Iochi uſque nunc ſucceſſiue illarum partium dominium tenuerunt.Et illi qui nũc tenẽt terras illas,ſunt duo fratres,quorum unus uocatur Capar,alter Doax, & illi inter ſe diuiſerunt terras & gentes,& illas poſſident pacifice & quiete.

De Baydo ſecundo filio Hoccota Can, Cap. xxi.

BAydo ſecundus filius Hoccota Can,cum Tartaris quos ſibi dederat pater ſuus,equitauit uerſus partes Septentrionales,quouſque peruenit ad regnum Cumaniæ.Cumani uero,qui magnam habebant copiam armatorum,oppoſuerunt ſe Tartaris,credentes poſſe defendere terram ſuã. Sed demum fuerunt debellati,& fugerunt uſq; ad regnũ Vngariæ,& adhuc ſunt multi Cumani ibidem habitantes.Poſtquam uero Baydo extra regnũ Cumaniæ omnes fugauit Cumanos,ad regnum Caſſiæ ſe tranſtulit,& illud etiam ſubiugauit,& occupauit terram †Gaczariæ,& regnum Bulgariæ, & per uiam qua Cumani fugerant,peruenit uſque ad regnum Vngariæ.Poſt hæc iuerunt Tartari uerſus partes Alamaniæ,quouſq; peruenerunt ad quoddã flumen quod labitur per ducatum Auſtriacum.Tartari uero cogitauerunt tranſire per quendam pontem ibi factum.Sed dux Auſtriæ,& alij conuicini munierunt pontem,unde Tartaris fuit tranſitus denegatus.Baydo quidem furore accenſus,præcipit quod omnes tranſirent,& ipſe fuit primus ingreſſus,exponens mortis periculo ſe & ſuos. Nam antequam poſſent ad aliam ripam fluminis peruenire,equi fuerant feſſi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquæ,unde Baydo ſubmerſus & ſuffocatus fuit cũ magna quantitate ſuorum.Illi uero qui nondum ingreſſi fuerant aquas,hoc uidentes,magno dolore confuſi,redierũt ad regnum Caſſiæ & Cumaniæ,quæ occupauerant,ut eſt dictum.Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt.Hæredes quidam prædicti Baydo ſucceſſiue terras quas acquiſiuerat, poſtmodum tenuerunt.Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

† *alias Raſciæ.*

De Gohagaday tertio filio Hoccota, Cap. xxii.

GOhagaday tertius filius Hoccota Can,cũ Tartaris quos ſibi pater ſuus conceſſerat,equitauit uerſus meridiem uſque ad partes Indiæ minoris. Multa quidem inuenit deſerta,mõtes & terras aridas,& totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertranſire,imò amiſit gentium & animaliũ maximam quantitatem, Tunc uero uertit ſe ad partes occidentis, & poſt

multos labores peruenit ad fratrem ſuum Iochi,& quæ ſibi in uia acciderāt enarrauit.Iochi uero compatiens fratri ſuo,de terris quas acquiſierat, ſibi & genti ſuæ partem benignam conceſſit,& illi duo fratres ſemper ſimul poſtea habitauerunt,& uſq; nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamen,quod hæredes minoris fratris reuerentiam portāt hæredibus maioris,& contenti portionibus ſuis,ſimul uiuunt pacifice & quiete: & ſucceſſor Iochi qui nunc uiuit,uocatur Barachi.

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum, Cap. XXIII.

ANno domini M.CCLIII.rex Armeniæ dominus Aytonus uidens, quod Tartari fere ſubiugauerāt omnia regna,regiones & terras uſq; ad regnum Turquiæ,accepto conſilio ſapientum, cogitauit ad Imperatorē Tartarorum perſonaliter ſe transferre,ut facilius captare poſſet eius beneuolentiam & amorem,& ſecum inire pacis fœdus. Sed primo tranſmiſit dominum Sinibaldum Coneſtabulum regni Armeniæ fidelem ſuum,ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia,ſecurius poſſet ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xenijs multis,& pulchra gentium comitiua,iuit ad dominū Tartarorum,& negotia pro quibus tranſmiſſus fuerat,optime adimpleuit. Veruntamen per ſpatium annorum quatuor traxit moram,antequam Armeniam remearet. Poſtquam uero redijt,regi ea quæ uiderat & fecerat ſerioſius enarrauit. Abſque igitur tarditate rex Armeniæ receſſit occulte,dubitabat enim cognoſci in terra Turquiæ, per quam ipſum tranſire modis omnibus oportebat:& ſicut deo placuit,Soldanus Turquiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorum , quem rex Armeniæ inuenit,& ſui notitiam ſibi dedit. Quū́q; capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ,quod ad Imperatorem iret,ſuſcepit illum honorifice et benigne,& fecit illum ſecure conduci uſq; ad regnum Cumaniæ,& ultra etiam portam ferri. Poſtea uero inuenit rex alios duces Tartarorum , qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quouſq; peruenit ad Almalech,ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus reſidebat. Gauiſus fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quod poſtquam Changius Can montem Belgiam tranſiuit,nullus magnus princeps ei uenerat in occurſum,& ideo cum magna beneuolētia & honore ſuſcepit eundem,deditq; ſibi de maioribus domus ſuæ,qui eum aſſociarent,& in omnibus honorarent. Et ipſe imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ poſtquam per dies aliquos requieuit,ſupplicauit Imperatori,quatenus ſuper expeditione negotiorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur,& daret ſibi licentiā redeūdi. Imperator uero benigne reſpōdit,quod omnia uota ſua libentiſſime adimpleret,& quod ualde gratū erat ſibi,quod ad imperiū ſuum uenerat ſua ſpontanea uolūtate. Rex itaq; ſeptē petitiones cū deliberatiōe formauit. Primo enim rogauit,ut Imperator cum gente

cum gente ſua cōuerteretur ad fidem Chriſti,ſectis aliis omnibus derelictis, & ſe facerent baptizari. Secundo petijt,quod pax & amicitia perpetua inter Chriſtianos & Tartaros firmaretur. Tertio requiſiuit,quod in omnibus terris quas Tartari acquiſiuerant,& quæ acquirerent,omnes eccleſiæ Chriſtianorū & clerici illarū,ſiue laici,ſiue religioſi,ab omni ſeruitute & datia eſſent liberi & exempti. Quarto requiſiuit,ut terram ſanctam & ſanctum ſepulchrū domini de manibus Saracenorū auferret,& reſtitueret Chriſtianis. Quinto ut intenderent ad deſtructionem Caliphi de Baldack,qui erat caput & doctor ſectæ perfidi Mahumeti. Sexto requiſiuit,ut ſibi concederetur priuilegium ſpeciale,quod à quibuſcunq; Tartaris,præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret,ſibi dare omni mora poſtpoſita tenerētur. Septimo requiſiuit,quod omnes terræ iuriſdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerāt:& in manus Tartarorum poſtmodum redierāt, regi Armeniæ reſtituerentur:illas omnes quas rex acquirere poſſet contra Saracenos illos,haberet & teneret pacifice & quiete. Magno Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis,ſuos fecit proceres & conſiliarios conuocari,& regi Armeniæ in ſua præſentia conſtituto,corā omnibus adſtantibus ſic reſpondit,Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium noſtrum uenit nō compulſus,ſed ſua propria uoluntate, decet imperatoriā maieſtatem ſuis ſupplicationibus annuere,in his præcipuè, quæ ſunt licita & honeſta. Vobis itaq; regi Armeniæ taliter reſponſurus ſum,quod preces ueſtras acceptamus,& omnes faciemus cum dei beneplacito adimpleri. Primo quidē ego Imperator & dominus Tartarorū me faciam baptizari, tenebo fidem quā tenēt hodie Chriſtiani,& omnibus aliis ſub meo imperio cōſtitutis conſulam quod faciant illud idem,non tamen intendendo uiolentiam facere alicui. Ad ſecundā requiſitionē ueſtram taliter reſpōdemus,Qua uolumus qđ pax perpetua uigeat inter Tartaros & Chriſtianos,ita tamen, quod uos principalem fideiuſſorem conſtituere debeatis, quod Chriſtiani pacem & concordiā erga nos,ſicut nos erga ipſos inuiolabiliter obſeruent. Volumus etiam,quod omnes Chriſtianorū eccleſiæ,& clerici Chriſtiani,cuiuſcunq; conditionis exiſtant,ſeculares ſiue religioſi,gaudeāt in omnibus terris noſtri imperij priuilegio libertatis,nec libeat alicui ex eis inferre moleſtiā quoquo modo. Super facto terræ ſanctæ dicimus,quoniā ſi poſſemus commode,perſonaliter ueniremus ob reuerentiam domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed quia multum habemus in iſtis partibus expedire,fratri noſtro Haolono dabimus in mandatis,quod negotiū iſtud ſicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatē Hieruſalem,& totam terram ſanctā de manibus paganorum,& illam reſtituet Chriſtianis. Super facto Caliphi de Baldak nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui ſunt in regno Turquiæ,& aliis,quæ circa illas regiones inueniuntur, quod omnes

Regis Armeniæ ad imper. Tartarorū 7 petitiones

Imp. Tartar. reſponſio

omnes obedire debeant fratri noſtro,& uolumus quod ipſe deſtruat Caliphum tanquam noſtrum capitalem & peſſimum inimicum. De priuilegio uero illo,quod quærit habere rex Armeniæ ſuper habendo ſubſidio Tartarorum,uolumus quod illud dictetur iuxta ſuam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentiſſime confirmari. Vltimo uero de eo, quod rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni ſui per Saracenos ablatas,& poſt modum per Tartaros occupatas,ſibi reſtitui faciamus,hoc etiam concedimus liberaliter & libēter,& uolumus quod frater noſter Haolonus omnes dictas terras reſtituat ſine mora:& ulterius uolumus & mandamus,quod de terris quas acquiſiuimus,plana caſtra dicto regi in argumentum & tutelam regni ſui de ſpeciali gratia concedantur.

De magno Can,qualiter baptizatur in Chriſto, Cap. XXIIII.

POſtquam igitur magno Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit,& confirmauit per priuilegia mihi facta,cōcinuo uoluit baptiſmatis recipere ſacramentum,unde baptiſatus fuit per manus cuiuſdam epiſcopi,qui erat cancellarius regni Armeniæ,& omnes illi de domo ſua fuerūt etiam baptizati,& multi alij utriuſq; ſexus nobiles & magnates,& ordinauit de illis qui ſequi debebant Haolonum fratrem ſuum,pro ſubſidio terrę ſanctæ,Equitauerunt ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo ſimul, quouſque tranſiuerūt magnū flumen Phiſon.Haolonus quidem cum ſuo exercitu copioſo inuaſit regiones & terras undiq;,& antequam ſex menſium ſpatiū laberetur,totū regnū Perſarum,quia carebat domino & rectore, fuit faciliter ſubiugatū,cepitq; Haolonus abſq; reſiſtentia omnes terras,uſq; ad terram Aſſaſſinorum.Iſti uero Aſſaſſiani,ſunt homines infideles,nullā habētes legem,uel fidem,niſi ſicut eorū princeps & dominus inſtruebat,qui Sex montium uulgariter dicebatur,ad cuius beneplacitū & mandatū,morti ſe ſponte & faciliter offerebant.Habebant enim præfati Aſſaſſini,quoddam inexpugnabile caſtrum,quod Tigado dicebatur.Erat autem illud caſtrū omnibus neceſſarijs præmunitū,& ita forte, quod à nulla parte timebat inſultum. Præcepit itaq; Haolonus cuidam duci,ut aſſumeret decem millia Tartarorū quę dimiſit in cuſtodia regni Perſarum,quod ſubiugauerat,ut eſt dictum, quibus caſtrum illud obſideret,et quouſq; illud caperet,non diſcederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obſidione illius caſtri ſteterunt per uiginti ſeptem annorum ſpatium tam hyeme quàm æſtate:finaliter uero Aſſaſſini dediderunt caſtrum propter defectum ueſtium,et non propter penuriam uictualium uel in alia ratione.Eo uero tempore,quo Haolonus uacabat circa cuſtodiā regni Perſarum,et obſidionem caſtri Aſſaſſinorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi,quia longo tempore ſteterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, et eidem contulit magna dona,et inſuper mandauit præcipiendo Baydo,qui in regno Turquiæ, quod occupa

occupauerat reſidebat, ut regem Armeniæ conduci faceret ſecure uſq; ad introitum regni ſui. Cuius mãdatum fuit per omnia adimpletum, & ſic poſt ſpatium trium annorum & dimidium reuerſus fuit rex Armeniæ ſoſpes & hilaris per gratiam Ieſu Chriſti.

De Haolono fratre Magno, qui deſtruxit Aſſyrios, & introiuit in regnum Perſarum pro fide Chriſti, Cap. XXV.

POſtquam uero Haolonus de cuſtodia regni Perſarum, ſicut erat decẽs & rectum, ordinauit, tranſtulit ſe ad quandam Armeniæ prouinciam, quæ uocabatur Sorloch: ibi tota æſtate dedit ſe ſolatio & quieti: & ipſe quoque hyeme ueniente obſedit ciuitatẽ Baldach, in qua erat Caliphus, qui magiſter erat & doctor ſectæ perfidi Mahumeti, fecitq; Haolonus ad exercitũ conuocari triginta millia Tartarorum, qui erant in regno Turquiæ: poſtq; congregauit undiq; gentem ſuam, inſultari fecit ante litus ciuitatis, quæ uelociter abſq; nimio moræ diſpendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante præſentiam Haoloni: & inuentæ fuerũt in Baldach tantæ diuitiæ, quod uix credendum eſſet, eſſe totidem in reſiduo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini M.CCLVIII.

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach. & deſtruxit Caliphum ſummum Pontificem Saracenorum, Cap. XXVI.

POſtquam uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quæ uolebat, iuſſitq; Caliphum ante ſe adduci, & præcepit quòd ante ſe totum eius theſaurum poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicens: Cognoſcis'ne totum fuiſſe tuum quod uides? Vtique ait ille. Haolonus dixit: Quare tu tanto theſauro nõ conuocabas ſtipendiarios & uicinos, ut te et terram tuam tuerentur à potentia Tartarorum? At ille reſpõdit: Quoniam credebam ſatis ſufficere gentem meam. Tunc dixit Haolonus Calipho: Tu diceris doctor omnium credentium in falſa ſecta Mahumeti, & à tuis munerabaris: talis ergo magiſter & tantus alĳs cibis cibari non debet unde tibi damus in cibum iſta omnia pretioſa, quæ tantum dilexiſti & cum magna auiditate cuſtodiſti: & præcepit ponere Caliphum in una camera, & ante ipſum proĳci margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & præcepit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & ſic morte peſſima miſer ille & auarus miſerabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus poſtea extitit in Baldach.

De morte Caliphi, Cap. XXVII.

POſtquam uero Haolonus ſubiugauit Baldach, et terras alias circumcirca: prouincias diuiſit per duces et rectores, ſicut ſuæ placuit uoluntati, et præcepit, quòd ubiq; Chriſtiani tractarẽtur benigne, et quòd eis caſtrorum et ciuitarũ cuſtodiæ traderẽtur. Saracenos quidẽ iuſſit ponere in maxima ſeruitute. Haolono quidẽ erat uxor Chriſtiana, nomine Doucoſcaron, et fuit

de progenie

de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriēte uiſa ſtella natiuitatis domini,& iſta domina deuotiſſima Chriſtiana in perpetuam licētiam diruendi templa Saracenorum petiebat,& inhibendi,ne ſolennitas fieret in nomine Mahumeti,& fecit Saracenorum templa funditus deuaſtari ,& in tātam ſeruitutem poſuit Saracenos,quod non erant auſi ulterius apparere.

De perſecutione ſacerdotum in lege Mahumeti, Cap. XXVIII.

POſtquam uero Haolonus requieuit per ſpatium unius anni,tunc miſit ad regem Armeniæ,quod ueniret cum gente ſua ad ciuitatem Rohais in regno Meſopotamiæ:quoniā intendebat ire ad terram ſanctam,ut illam redderet Chriſtianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ,iter ſuum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum,equitum & peditū comitiua:quia tūc temporis regnum Armeniæ in tam proſpero ſtatu erat, quod facere poterat duodecim millia equitum,& quadraginta millia peditū armatorum,& ego qui hoc tempore meo uidi,poſſum perhibere teſtimonium ueritati. Quumq; rex Armeniæ ueniſſet,ſicut mandauerat Haolonus,& ſuper negotio terræ ſanctæ ſimul colloquium habuiſſet,ait rex Armeniæ Haolono: Domine: Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatū,in quo quidem regno ſancta Hieroſolymitana ciuitas inuenitur:& poſtquā intenditis terram ſanctam acquirere,ſicut mihi uidetur,primitus eſt Halappi ciuitas obſidenda,quæ totius regni Syriæ eſt caput & magiſtra, nam ſi ciuitas Halappi ueſtro ſubditur dominio,alias terras omnes poteritis faciliter obtinere. Conſilium itaq; regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obſidere ciuitatē Halappi,quæ erat fortiſſima ciuitas,muris circummunita, habitata, plena populis,& diuitijs opulenta. Haolonus quoq; cū meatibus ſubterraneis,cum onagris,arcubus & baliſtis,& alijs generibus armorum uarijs & diuerſis,inuadi fecit undiq; ſic uiriliter ciuitatem,quod licet inexpugnabilis uideretur,ipſam tamen uiolenter nouē dierum termino occupauit. In ipſa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinem inuenerūt,quod uix eſſet credēdum. Erat autem quoddam caſtrum in medio ciuitatis,quod ſe tenuit per undecim dies poſtquam ciuitas iam extiterat occupata,demū uero per meatus ſubterraneos fuit captū:& capta fuit ciuitas Halappi,& deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M.CCLX.

Halappi Syriæ metropolis.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damaſcum,& acquiſiuit terram ſanctam uſq; ad deſertum Aegypti, Cap. XXIX.

QVando uero Soldanus Halappi,qui uocabatur Melecnaſer,qui tunc erat in ciuitate Damaſci,intellexit quod ciuitas Damaſci capta fuerat cum filijs & uxore, qui erāt ibidem,neſciuit ad conſiliū ponere ſeipſum,niſi quod ad pedes Haoloni uenit,miſericordiā implorādo:ſperabat enim per hoc,quod ſibi uxor & filij redderentur,& pars aliqua ad ſuum dominium tenendum: ſed Soldanus fuit in ſua opinione deceptus: quoniā Haolonus ad regnum

regnum Perſarum deſtinauit ipſum cum filijs & uxore, ut abſque inquietatione dominium Syriæ obtineret. His itaq; ſic peractis, de ſpolijs acquiſitis in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ, Haolonus contulit magnam partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures conceſſit. Vnde rex Armeniæ accepit plura caſtra regno ſuo uicina, & illa fecit muniri ad ſuam liberam uoluntatē. Poſt hæc Haolonus miſit per principē Antiochiæ, qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipſum principem plurimum honorauit, & dedit ſibi priuilegia gratioſa, & omnes terras ſuæ iuriſdictionis, quas occupauerant Saraceni, & quæ ad ſuum dominiū redierant, iuſſit quòd principi redderentur libere & quiete. Et poſtquam Haolonus ordinauit ea quæ fuerant ordināda, circa negotia ciuitatum & terrarū quas occupauerat, dum intenderet ſe transferre ad regnum Hieroſolymitanum, ut terram ſanctam liberaret de manibus, & illam reſtitueret Chriſtianis: Et ecce nuntius uenit tertia die, noua ferens de obitu fratris ſui, & narrauit qualiter poſt obitum Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præſtolabatur aduentus, ut ipſum in ſede poneret fratris ſui. Haolonus quidem intellectis rumoribus de obitu fratris ſui, fuit ineffabili triſtitia circumuentus, unde ulterius non proceſſit, ſed ordinauit quendam ſuum ducem, nomine Guiboga, & dimiſit ipſum cum decem millibus Tartarorum in cuſtodiam regni Syriæ & præcepit quod terram ſanctam acquireret & reſtitueret Chriſtianis. Quo facto, Haolonus feſtinanter receſſit, uerſus partes orientis dirigens ſuos greſſus, & dimittens in Thauniſio natū ſuū, p diætas ſuas ꝓceſſit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. XXX.

SEd antequam ad regnum Perſarum perueniſſet, ecce ſibi nuncij quidam occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrē ſuum Cobila Can poſuerant in ſede imperatoria Tartarorum: quo audito Haolonus dum in Thauniſio moraretur, ecce nuntij uenernnt ad eum, qui retulerunt ſibi, quod Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hęreditare ſi poſſet. His quoq; rumoribus intellectis Haolonus, continuo gentem ſuam congregauit, & obuiauit inimicis ſuis ſuper quodam flumine congelato, ibiq; fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentiū & equorum glacies rupta eſt, & ſubmerſi, fuerūt tam ab una parte quàm ab alia triginta millia Tartarorum. Exercitus uero utriuſq; partis abſq; alio proceſſu redierunt triſtes propter amiſſionem ſuorum. Guiboga uero, quē Haolonus dimiſerat in regno Syriæ, & in prouincia Palæſtinæ, terras illas tenuit pacifice, & diligebat multum Chriſtianos. Nam ipſe fuerat de progenie triū regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Quūq; dictus Guiboga ſolicite laboraret, ut terram ſanctam reduceret in potentiam Chriſtianorū, ecce diabolus inter ipſum & Chriſtianos illarum partium ſemen ſcandali & diſcordiæ ſeminauit, & hoc accidit tali modo: in terra enim de Belfortis,

P quæ

quæ eſt de dominio ciuitatis Sidonenſis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum cenſum Tartaris exhibebant, unde accidit, quod certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorum & caſalia, & deprædauerũt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cũ magna multitudine beſtiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitiua ſequutus fuit celeriter Chriſtianos, qui talia fuerant operati, ut diceret, ex parte auũculi ſui, quod dimitterent prædam. Quidam ex ipſis Chriſtianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quoſdam alios Tartaros cum eodem, & noluerũt reſtituere prædã. Quando Guiboga intellexit, quod Chriſtiani interfecerãt nepotem ſuum tali modo, confeſtim equitauit & cepit ciuitatem Sidonienſem, & deſtruxit magnam partem murorum, paucos perdidit Chriſtianos, qui ad inſulam fugerant, nunquam tamẽ poſtea de Chriſtianis Syriæ Tartari fiduciam habuerunt, neque Chriſtiani Tartaris ſunt cõfiſi: poſtea uero Tartari pulſi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, ſicut inferius exprimetur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terram Syriæ Ægypti, Caput, XXXI.

INterea quoq; dum Haolonus haberet guerrã cum Bartat, ſicut ſuperius eſt expreſſum, Soldanus Ægypti ſuo exercitu congregato, egreſſus eſt de Aegypto, & uenit ad prouinciaã Palæſtinæ, & in quodã loco uocato Heny aleck, prælium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commiſit, & idem Guiboga fuit debellatus & occiſus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnũ Syriæ ſub poteſtate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Chriſtianorum poſitas prope mare. Quãdo uero Haolonus intellexit de Soldano Ægipti, qui reguum Syriæ inuaſerat, & fugauerat gentem ſuam, cõtinuo ſuum exercitum congregauit, & miſit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Criſtianos partiũ orietnis, ut uenirent parati contra Soldanum Ægipti & alios Saracenos. Quumq; Haolonus iam ſuum exercitũ congregaſſet, inuaſit eum quędã infirmitas, quę eum detinuit per ſpatiũ quindecim dierũ, & ex illa infirmitate obijt Haolonus: cuius rei cauſa terræ ſanctæ negotium iam incœptũ, fuit totaliter perturbatum poſt obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominium patris ſui, et rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum ſuum, ut ipſum in dominio ſuo cõfirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & cœpit dominari anno domini M. CCLXIIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio ſucceſſit, CAPVT XXXII.

ABaga fuit prudens, & dominium ſuum proſpere gubernauit, & fuit in omnibus forunatus, præter in duobus, unũ uidelicet, quia noluit effici Chriſtianus,

Chriſtianus,ſicut extiterat pater ſuus, imò colebat idola, & fidẽ dabat preſ‑
byteris idololatriæ. Aliud, quia ſemper guerram habuit cũ uicinis: & propter
hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete, & ex hoc Saracenorum potẽtia
multum creuit. Tartari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fu‑
giebant ad Soldanũ, ut euitarent grauia onera quæ eis Tartari imponebãt:
propterea Soldanus fecit quandã magnam ſagacitatem, quia miſit nuntios
ſuos per mare ad Tartaros, in regno Cumaniæ, & regno Ruſſiæ, & fecit cum
illis Tartaris compoſitionẽ & pactum, uidelicet, quod quandocunq; Abaga
moueret guerram contra terram Ægypti, quod ipſi inuaderent terram ſuã,
& promiſit dare magna dona eis: & hoc modo Abaga nõ poterat inuadere
terram Ægypti: & Soldanus ſine cõtradictione cuiuſquam potuit inuadere
Chriſtianos, & terras Syriæ faciliter occupare: unde Chriſtiani amiſerunt ci‑
uitatem Antiochiæ, & alia plura caſtra quæ in regno Syriæ poſſidebant

De Soldano Aegypti, qualiter debellauit regem Armeniæ, & unũ de filijs eius cepit, alterum occidit, Cap. XXXIII.

PRæterea Benededar Soldanus Aegypti ita extitit fortunatus, quod po‑
ſtea regnum Armeniæ conquaſſauit. Nam accidit, quod rex Armeniæ
cum magna gente iuerat ad Tartaros, & Soldanus hoc ſciens, cogitauit inua
dere regnum Armeniæ, unde miſit quendam capitaneum ſuum loco ſui cui
tradidit gentem ſuam. Filij autem regis Armeniæ ſcientes Saracenorum ad
uentum, congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni,
obuiauerunt Ægyptijs, cum quibus uiriliter pugnam inierũt: finaliter tamẽ
fuit Armeniorũ exercitus debellatus: ex duobus filijs regis, alter fuit captus,
alter uero occiſus in bello. Saraceni itaq; per regnum Armeniæ diſcurrentes,
ferro totã planiciem deuaſtarunt, & bona infinita inde aſportarunt in Chri‑
ſtianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia mul
tum creuit, & regis Armeniæ poſſe fuit mirabiliter diminutum. Rex uero
Armeniæ, qui ſemper ſolicite conabatur ad deſtructionem infidelium toto
poſſe, intellectis infeliciſſimis rumoribus regni ſui, fuit animo mirabiliter per
turbatus, & die noctuq; cogitabat qualiter Saracenis poſſet inferre graua‑
men, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad deſtructionẽ ſectæ
perfidi Mahumeti, & Chriſtianorũ ſubſidium & iuuamen: ſed Abaga pro‑
pter guerram quam habebat quotidie cum uicinis, ſe ſæpius excuſabat. Rex
Armeniæ uero perpendens, quod nõ poterat ad præſens habere ſubſidium
Tartarorum, miſit ſuos nuntios ad Soldanum Ægypti, & treugas cum ipſo
iniuit & firmauit, hoc faciens, ut de Saracenorum carceribus poſſet redimere
natum ſuum. Vnde Soldanus promiſit regi, quod ſi ſibi redderet quendam
ſuum ſocium nomine Sangolaſcar, qui captiuus penes Tartaros tenebatur,
& ſibi reſtitueret caſtra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Hao‑
loni, ipſe filium reſtitueret priſtinæ libertati, Soldanus itaq; reſtituit filium

regis,& recepit ſocium ſuum, & rex reſtituit Soldano caſtrum de Tempeſack,& alia duo caſtra fecit dirui,ad requiſitionē Soldani, & hoc modo filius Armeniæ regis fuit de carceribus liberatus. Poſt hæc uero rex Haythonus, bonæ memoriæ,qui xlv.annis regnum tenuerat,& multa bona fecerat Chriſtianis,regnum & dominium ſuum contulit & cōceſſit filio ſuo Dn.Tiuono, de Ægypti carceribus liberato:& ipſe renuntians pompis huius ſeculi, eſt religionem ingreſſus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, ſecundum conſuetudinem Armenorum,qui quando ingrediuntur religionē, mutari faciunt ſibi nomen.Et poſt modicum temporis ſpatium rex Haythonus requieuit in pace,anno domini M.CCLXX.

De Abaga,qualiter introiuit Ægyptum,& deſtruxit Turquiam, Caput XXXIIII.

ILle autē rex Armeniæ ſuper nominatus fuit ſapiens atq; prudens, & ſuū regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à ſua gente quàm à Tartaris, & ex toto animo ſtuduit deſtruere Saracenos,unde ſuo tempore accidit,quod Abaga pacem compoſuit cum uicinis ſuis, qui longo tempore ſibi fuerant inimici.Tunc uero temporis Soldanus Ægypti ingreſſus fuit regnum Turquiæ,& ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fugauit eoſdem.Nam quidam Saracenus,qui Paruana uocabatur,erat in regno Turquiæ Capitanens Tartarorum, & iſte rebellis effectus contra Abagan, conabatur Tartaros omnes perdere & fugare.Abaga uero hoc audiēs,equitauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierū ſpatio peregerit. Soldanus Ægypit audiens aduentum Tartarorum, ſubito de regno Turquiæ receſſit,nec fuit auſus ulterius expectare, non tamen potuit ita celeriter arripere iter ſuum,quin Tartari qui uelociter ſequebantur,attingerēt exercitus ſui finem, in introitu regni Ægypti in quodam loco, uocato Paſblanck.Irruentes itaq; Tartari in poſteriori cuſtodia exercitus,ceperūt duo millia equitum Saracenorum,& diuitias multas acquiſiuerunt,& ceperunt etiam quinq; millia domos Cordinorum,qui in illa regione degebant. Perueniente uero Abaga uſq; ad confines terræ Ægypti,conſultum erat ſibi,ne ultra progrederetur propter æſtum: terra enim illa eſt calida ultra modum, & Tartari,& eorum animalia,quæ à longe uenerant feſtinanter,non potuiſſent pondus ferre laboris & æſtus: unde Abaga rediјt in Turquiam, & fecit diſſipari & deſtrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant ſe Soldano,Paruanam uero proditorem cum ſuis ſequacibus iuxta morē Tartarorum per medium fecit ſcindi, & iuſſit quod in omnibus cibis quos erat comeſturus,poneretur de carne illa Paruanæ proditoris,de qua comedit Abaga,& dedit ſuis proceribus comedendum, et talem ultionem ſumpſit de Paruana proditore rex Abaga.

De Soldano

De Soldano Ægypti mortuo per uenenum, Cap. XXXV.

POſtquam ergo Abaga de regno Turquiæ ſua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitijs, quas acquiſiuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad ſe regem Armeniæ, & ſibi obtulit regnum Turquiæ, eo quod pater ſuus & ipſe ſemper ſe geſſerant fideliter erga dominium Tartarorum. Rex uero Armeniæ tanquam ſapiens & diſcretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiæ ſe curialiter excuſauit, aſſerens ſe non poſſe ſufficere ad duo regna commode gubernāda. Nā Soldanus Ægypti erat in integro poſſe ſuo, & ad grauamen regni Armeniæ toto conamine intendebat: quare ſatis ſibi facere uidebatur, ſi ad defenſionem regni Armeniæ poterat conſilium adhibere. Conſuluit tamē rex Armeniæ, ut Abaga de regno Turquiæ taliter ordinaret antequā recederet, quod de rebellione nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis conſilium, & nunquam poſtea uoluit quod Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaq; completis, rex Armeniæ requiſiuit & rogauit, quod Abaga uellet intendere ad liberationem terræ ſanctæ, & ipſam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promiſit facere toto poſſe, & conſuluit, quod rex nuntios ſuos mitteret ad Papam, & ad alios dominos & principes Chriſtianorum, pro ſubſidio terræ ſanctæ. Abaga uero in regno Turquiæ ordinatis quæ fuerant ordinanda ad regnū Coroſten, ubi familiam ſuam dimiſerat, eſt reuerſus. Benedeclar uero Soldanus Ægypti, quum Tartari damnū ſibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & ſubito obijt in Damaſco: de quo Chriſtiani partiū orientis fuerunt ualde gauiſi, & Saraceni cœperunt multipliciter contriſtari. Nam poſt mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter aſſerebant. Quidam uero filius ſuus Meleckſait nomine ſucceſſit in dominio: ſed poſt modicū temporis ſpatium de dominio fuit expulſus per quendam qui uocatus fuit Erſi, qui uiolenter dominium uſurpauit, & cōſtituit ſe Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem, Caput XXXVI.

TErmino itaq; ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerrā mouere contra Soldanum Aegypti, ordinauit quod Mangodanior frater ſuus ad regnum Syriæ, cum triginta millibus Tartarorum ſe tranferret, & ſi forte Soldanus ueniret belliger cōtra eum, ipſum uiolenter debellaret, & ſi Soldanus uitaret prælium, occuparet terras & caſtra, & cuſtodiendas traderet Chriſtianis. Quādo Mangodanior itaq; per dietas ſuas proceſſiſſet, quouſq; Armeniæ appropinquauit, tunc miſit pro rege Armeniæ, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingreſſi fuerunt regnum Syriæ, & iuerunt totam prouinciam deuaſtando uſq; ad ciuitatem Hames, quæ Camella ho

die appellatur à pluribus, et eſt ſita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis eſt quædam planicies ualde pulchra, ibiq; Soldanus Ægypti congregabat poſſe ſuũ, intendens cũ Tartaris præliari. Saraceni itaq; ex una parte, & Chriſtiani cum Tartaris ex aduerſo ingens præliũ iniuerũt, Rex itaq; Armeniæ cum Chriſtianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipſe inuaſit ſiniſtrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos uſq; ad ciuitatẽ Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiã quidã Tartarorũ, aliã partẽ exercitus Soldani uiriliter debellauit, et per tres dietas Saracenos fugauit, quouſq; peruenit ad quandã ciuitatẽ quæ uocat᷑ Tara. Quumq; crederent Soldani potentiã fuiſſe contritã, et ecce Mangodanior, qui nunquã uiderat diſcrimina præliorũ, de quibuſdã Saracenis. Bedinnis lingua Arabica nominatis, abſq; rattionali cauſa timens retroceſſit, campum uictoriæ derelinquens, dimiſitq; regem Armeniæ & aliũ ducẽ ſuũ qui inimicos fuerãt perſequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amiſiſſe, uidit campũ belli uacuũ & totaliter derelictũ, aſcendit quendam monticulũ cum quatuor armatis firmiter ibi ſtando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, quum non inueniſſet in campo Mangodanior, fuit plurimum ſtupefactus, cogitans uiã quam gradiebatur, poſt ipſum tenuit greſſus ſuos. Almach uero prædictus, qui perſequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, ſperans dominũ ſuum Mangodanior poſt ipſum, ſicut debuit, equitaſſe, ut inimicos & prouinciã ſubiugaret, de quibus fuerant uictoriam conſequuti. Cognita uero ueritate, de receſſu Mangodanior, poſt ipſum ire feſtinauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior ſuper litore fluminis Euphratis expectantem. Poſt hæc Tartari ad eorum prouinciam ſunt reueſi. Rex uero Armeniæ cum gente ſua in illo itinere paſſus fuit multa incommoda & labores. Nam propter uiarum longitudinẽ, & penuriam pabulorũ equi Chriſtianorũ regni Armeniæ fuerũt totaliter fatigati, quod incedere non ualebant: & ſic ſeparatim Chriſtiani per deuia incedentes, à Saracenis qui degebant in illis partibus, ſæpius inueniebantur, & abſq; miſericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amiſſa fuerat, & proceres quaſi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M.CCLXXXII. Poſtquã uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undiq; gentim ſuam, & quũ iam eſſet paratus contra Saracenos procedere toto poſſe: & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Perſarum, & quibuſdam qui Abaga familiariter ſeruiebant, contulit multa dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri ſuo Mangodanior uenenũ mortiferum propinaret᷑, ex quo ambo, proh dolor, exceſſerunt è uita in octo dierum ſpatio: per illos eoſdem, qui ſcelus iſtud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & ſic obijt Abaga Can anno domini M.CCLXXXII.

De Tan

De Tangodor ſecundo filio Haoloni, qui ſucceſſit Abaga in regno, Caput XXXVII.

POſt obitum Abaga Can congregauerunt ſe Tartari,& conſtituerũt dominum ſuper eos,quendam fratrem Abaga,qui Tangodor uocatur, & alios fratres ſuos præceſſerat.In diebus quidem iuuentutis ſuæ datũ fuit ſibi baptiſmatis ſacramentũ,& uocatus fuit in baptiſmate Nicolaus. Sed poſtq̃ fuit ætate perfectus, propter ſocietatem Saracenorum quam dilexerat,effectus fuit peſſimus Saracenus,& renũcians fidei Chriſtianæ Mahumet Can uoluit ſe appellari, & toto conamine ſtuduit facere quod oẽs Tartari conuerterentur ad ſectam iniquitatis filij Mahumeti, & quibus uiolentiam inferre forſitan non audebat,dona,gratias,honores cõferebat.Tempore iſtius igitur Mahumeti Can,conuerſi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, ſicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iſte filius diaboli Mahumeti,omnes eccleſias Chriſtianorum dirui,& ne Chriſtiani auderẽt amplius celebrare legem & dogmata Chriſti.Faciebat publice prædicari Mahumeten,& Chriſtianos exules fecit ire,& in ciuitate Tauriſij fecit Chriſtianorum eccleſias totaliter deuaſtari. Miſit etiam ſuos nuntios ad Soldanum Ægypti,& firmauit pacis & concordiæ ſecum fœdus, & promiſit quod omnes Chriſtianos qui in terris dominij ſui erant compellerent ad Saracenos, aut capitibus priuarentur:unde Saraceni fuerũt magna exultatione repleti: Chriſtiani uero triſtes & timidi incedebãt,nec eis aliud reſidebat,niſi dei miſericordiam inuocare:uidebant enim perſequutionem Chriſtianorum maiorem quàm unquam fuerat temporibus retroactis. Tranſmiſit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos,ut ad ipſum accederent ſine mora: ſed Chriſtiani cogitauerunt potius mori in prælio, quàm ſuis placere mandatis, quia neſciebant aliud remediũ inuenire.Quumq̃ fideles Chriſtiani in tanta eſſent cordis amaritudine poſiti, quod mori potius q̃ uiuere affectabant:ecce deus, qui ſperantes in ſe nullatenus derelinquit,cõſolamen tranſmiſit Chriſtianis omnibus.Nam quidã frater iſtius Mahumeti,& quidã eius nepos, nomine Argonus,fuerũt iſti Mahumeto ꝓpter mala opera ſua contrarij & rebelles, & ſignificauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum,qualiter iſte Mahumetus anteceſſorũ ſuorũ ueſtigijs derelictis, effectus fuerat peſſimus Saracenus,Tartaros omnes quos poterat inducendo,ut efficerentur etiã Saraceni.Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere ſe deberet,& à malis operibus abſtinere. alioquin procederet contra ipſum. Ipſe quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus: & quia nullus erat qui auderet ſuis uoluntatibus contraire, præter fratrem ſuum & prædictum nepotem ſuum Argonum, laborauit tantum

diabolicus ille Mahumetus, quod fecit interfici fratrem ſuũ, & de nepote ſuo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioſo, ut ipſum caperet & teneret. Argonus uero qui contra potentiã inimici non poterat belliger apparere, montes petijt, & in quoddam caſtrum fortiſſimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum caſtrum obſedit, ſtans circumcirca cum ſuo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus ſe rediddit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod ſibi & ſuum dominium ſeruaret. Poſtquam Mahumetus Can tenuit Argonum, tradidit eum coneſtabulo ſuo, & pluribus alijs magnatibus ſub cuſtodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Taurifij, ubi dimiſerat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod poſt ipſum incederẽt paulatim: coneſtabulo uero & quibuſdam alijs, in quibus præcipue confidebat, iuſſit quatenus nepotem ſuum occiderent, & occulte ſibi caput afferrent. His itaq; taliter ordinatis, feſtinanter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatũ ſuſceperant tanti ſceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipſius Argoni, qui pietare motus, armis ſuſceptis, coneſtabulum Mahumeti, & omnes ſuos ſequaces nocte gladio iugulauit, & Argonũ à mortis periculo liberauit, & conſtituit Argonum rectorem & dominum ſuper omnes. Vnde alij timore, alij uero amore obedientes fuerunt ſuis beneplacitis & mandatis. His itaq; ſic peractis, Argonus cum comitiua ſuorũ fidelium, fuit perſequutus celeriter Mahumetũ, et antequam Taurifiũ perueniret, perſonaliter cepit illum, quem captum iuſſit per medium detruncari, & ſic fuit interfectus canis ille peſſimus Mahumetus, inimicus fidei Chriſtianæ, antequam duorum annorum ſpatium in ſuo ſolio compleret.

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum poſt mortẽ Tangodor peſſimi Saraceni, Caput XXXVIII.

Anno domini M. CCLXXXV. poſt necem peſſimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit ſe uocari Can, quouſq; haberet à maiori domino in mandatis: & ſuper eo miſit Argonus ad magnum Can nuntios ſpeciales, quos magnus Can Tartarorũ benigne ſuſcepit, & honorifice tractauit, & de morte peſſimi Mahumeti fuit plurimũ conſolatus, & tranſmiſit de maioribus domus ſuæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et ex tũc Argonns fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iſte uero Argonus fuit aſpectu pulcherrimus, & dominiũ ſuum tenuit uiriliter & prudenter. Chriſtianos dilexit, & ipſos plurimum honorauit. Eccſeſias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde acceſſerũt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alij Chriſtiani partium orientis, & ſupplicauerunt ei, quod conſilium apponeret, & iuuamen, ut terra ſancta liberaretur de manibus paganorũ. Argonus quoq; benigne reſpondit, quod libenter faceret quicqd poſſet ad honorẽ dei & fidei Chriſtianæ, unde intendebat

debat fœdus pacis componere cum uicinis, ut ſecurius poſſet ire ad ſubſidiũ terræ ſanctæ. Quũq; Argonus in hoc bono propoſito perſeueraret, pacem quærens cum uicinis, ecce quarto anno ſui dominij tranſmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, ſibi ſucceſſit, ſed fuit homo nullius ualoris ſicut inferius exprimetur.

De Regayto ſucceſſore Argoni, Caput XXXIX.

ANno domini M. CCLXXXVIII. poſt obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam ſuam, uētris ingluuiem ſatiando ſuperfluis potibus atq; cibis, per ſpatium ſex annorum uixit in dominio: nihil aliud faciebat, unde per ſuam miſeriã ſuis fuit exoſus, & ab extraneis extitit uilipenſus: finaliter fuit à ſuis proceribus ſuffocatus. Et, poſt obitũ ſuum factus fuit dominus quidam eius cõſanguineus, nomine Baydo: iſte Baydo fuit in fide Chriſti fidelis, rectus, & multas fecit gratias Chriſtianis: ſed dies uitæ ſuæ ſubito defecerunt, ſicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit, Cap, XL.

ANno domini M. CCXC. poſt mortem Regayto, Bayto tenuit dominium Tartarorum. Iſte Baydo tanquam bonus Chriſtianus reædificauit eccleſias Chriſtianorũ, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui ſectam tenebãt perfidi Mahumeti, moleſte tulerunt mandatũ Baydo, & ideo occulte miſerunt nuntios ad Caſanũ, qui fuit filius Argoni, & promiſerunt ſibi dare dominium, quod Caydo tenebat, & ipſum conſtituere dominum ſuper eos, ſi uellet renuntiare fidei Chriſtianæ. Gaſanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promiſit facere quicquid uellent, & propter hoc Caſanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem ſuam, intendens Caſanum capere & tenere: proditionem enim quam gens ſua ſibi fecerat ignorabat. Quumq; ad campũ belli ueniſſent, ecce omnes illi qui ſectæ adhæſerant Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Caſanũ. Baydo quoq; uidens ſe ab omnibus derelictum, fugã arripuit. credens euadere, ſed perſequentibus inimicis fugiendo interijt.

De Caſano filio Argoni, qualiter dominium uſurpauerit, & geſtis eius, Caput XLI.

POſt mortem Baydo Caſanus fuit factus dominus Tartarorum, initio ſui dominij non audebat contraire his quæ promiſerat illis, qui eum in dominio poſuerunt, qui Mahumeti ſequebantur legem & ſectam, & ideo auſterum ſe oſtẽdit nimium Chriſtianis. Sed poſtquam in ſede dominij firmus fuit, cœpit honorare & diligere Chriſtianos, multa fecit in uita ſua ad cõmodũ Chriſtianorũ, ſicut in ſequẽtibus audietis. Et primo deſtruxit quã

plures

plures magnates,qui ſuadebant ei,ut Saracenorum fidei adhæreret, & perſe queretur undiq; Chriſtianos. Poſt præcepit omnibus Tartaris, qui in domi nio ſuo erant,quod eſſent armis & omnibus neceſſarijs pręmuniti,quoniam intendebant ingredi regnum Aegypti,& Soldanum deſtruere ſi ualerent,& hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & alijs Chriſtianis partium orientis. Verum uerno tempore adueniente, Caſanus ſuum exercitum con gregauit, & direxit greſſus ſuos per uiam de Baldach cum exercitu copioſo. Quando uero Caſanus peruenit ad terras Aegypti,cōgregauit in ſimul gen tem ſuam. Soldanus qui uocabať Melecnaſer,iamdudum de aduentu Tar tarorum rumoribus intellectis,cōgregauit poſſe ſuum, & uenit ante ciuitatē Mames cum maximo apparatu,quæ ciuitas eſt ſita in medio regni Syriæ, ut refertur. Quūq; Caſanus intellexiſſet, quod Soldanus contra ipſum inten deret præliari,ad obſidionem ciuitatis uel caſtri noluit perdere tempus ſuū, ſed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & ſe poſuit ex aduerſa parte per unam dietam in quibuſdam pratis, in quibus erat abun dantia pabulorum. Vnde præcepit Caſanus omnibus ſuis,quod in illo cam po eſſent,quouſq; equi requieſcerent à labore quem paſſi fuerant in uia cele riter ueniendo. In ſocietate uero Caſani erat quidā Saracenus nomine Cal phack,qui fuerat ſeruus Soldani,& fugerat ad Caſanum proptet metū Sol dani,qui propter exceſſus intendebat illum carceribus mancipare. Iſte Cal phack à Caſano receperat gratias & honores, & Caſanus de eo plurimum confidebat, ſed tanquā proditor maledictus per literas notificauit Soldano & Saracenis cōſilium & intentionem Caſani,& miſit qualiter Caſanus mo rari intendebat in pratis illis,ut dareť requies equis ſuis,qui erant mirabiliter fatigati,& conſuluit Soldano quod properaret ad pugnam quamdiu aduer ſariorum equi erant feſſi,quia faciliter poſſet de Tartaris uictoriā reportare. Soldanus Ægypti,qui apud ciuitatem Hames Tartaros propoſuerat expe ctare,ac quieuit tamen cōſilio proditoris,& cū electa multitudine ſuorū equi tauit feſtinanter,ut ex improuiſo inſultū faceret in Caſanum. Speculatores quidē exercitu Caſani notum fecerunt aduentū Soldani. Caſanus uero fecit edictū,ut omnes ſui equitarent per acies ordinati, ut uirilit erreciperēt inimi cos. Caſanus ergo leone audacior,cū illis quos circa ſe inuenit, equitauit ob uiam Saracenis,qui,iam tantū appropinquauerant,quod prælium nō poterat euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati, ut requiem darent equis,nō poterant ad ipſum accedere feſtinãter,unde Caſanus præcepit militibus qui ſecum erant de equis deſcendere,& de illis in circuitum facere uelut murum, & cum arcubus & ſagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad præ lium ptoperabant. Tartari uero deſcenderūt,& in circuitu ipſorum poſuerūt equos ſuos,& acceptis in manibus arcubus & ſagittis, expectauerūt quouſq; ſagittæ poſſent ad inimicos commode peruenire. Et ſic omnes ſimul Tartari

ſagittantes,qui in arte ſagittandi mirabiliter ſunt periti,equos inimicorũ præcedentes taliter precuſſerunt,quod ante alios ceciderunt: unde illi qui ſequebantur,qui curſu uelociſſimo properabãt,inuenientes præcedentes proſtratos,præcipitabantur ſuper illos:unde de multis Saracenis euaſerunt pauci, qui nõ erant proſtrati,aut ſagittis Tartarorum letaliter uulnerati. Soldanus Aegypti,qui in acie illa erat, quàmocius potuit retroceſſit. Caſanus hoc uidens,ſtatim præcipit equos aſcendere gentem ſuam, & inuadere uiriliter inimicos,& ipſe fuit primus,qui Soldani aciẽ eſt ingreſſus,& tamdiu Soldanus cum modica ſocietate ſuorũ bellum ſuſtinuit,proſtrando & occidendo ſtrenue inimicos,quoad Tartari muniti,& per acies ordinati uenerũt ad pugnã: tunc inceperunt omnes acies undiq; præliari, & durauit altercatio inter eos ab ortu ſolis uſq; ad nonam.Finaliter uero Soldanus nõ potuit reſiſtere audaciæ Caſani, qui manu ſua mirabilia fecit,& ſic uertitur in fugã Soldanus cum omnibus Saracenis. Caſanus itaque cum gente ſua perſequutus fuit uſq; ad noctis caliginem inimicos diuerſimode occidendo, unde tanta fuit ibi Saracenorum ſtrages, quod tota terra diſperſa extitit corporibus mortuorum.Poſt conflictum nocte illa requieuit Caſanus in quodam loco qui uocatur Cametũ,gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quem contra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actũ hoc anno domini M. C C C X. die mercurij ante feſtum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Caſanus contra Soldanũ Aegypti,& qualiter ſpolia diuiſit inter ſocios, Cap. XLII.

HIs itaq; ſic peractis. Caſanus præcepit regi Armeniæ,& cuidã duci Tartarorum,qui uocabatur Molay,quod cum xl. millibus equitum Tartarorum prrſequerentur Soldanum uſq; ad deſertũ Aegypti,quod diſtabat à campo belli per duodecim diætas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gacceræ ipſum expectarent aut eius mandatũ.Rex igitur Armeniæ & Molay prædictus cum xl. millibus Tartarorum ante ſolis ortum recedentes,Soldanum fuerunt celeriter perſequuti.Poſt triduum uero Caſanus miſit ad regem Armeniæ quod rediret,eo quòd intendebat obſidere ciuitatem Damaſci,& præcepit quòd Molay procederet,ſicut habuerat in mandatis, Saracenos omnes quos capere poterat perimendo.Soldanus uero quoq; fugit uelocitet diu noctuq; dromedarios equitando, & in ſocietate quorundam Beduinorum,qui eum conducebãt,Babyloniam mirabiliter eſt ingreſſus. Alij uero Saraceni diuerſimode fugerunt,quò quilibet opinabatur ſe poſſe melius receptare: quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Chriſtianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo rege Armeniæ ad Caſanum, inuenit quod ciuitas Caſana dediderat ſe Caſano, & totum ærarium Soldani & exercitus ſui quod ibi erat,fuit ante Caſani præſentiam deportatũ,cuius multitudo extitit infinita: mirati

mirati fuerunt omnes ſuper eo, quod Soldanus tãtas diuitias ſecum tulerat, dum intenderet præliari. Caſanus ergo congregatis omnibus illis diuitijs, & omnibus ſpolijs quas lucrati fuerant Tartari, poſt triumphum diuiſit omnia liberaliter inter ſuos, ex qbus omnes locupletes ſunt effecti. Ego uero Fr. Haythonus, qui hanc hiſtoriã compilaui, interfui omnibus negotijs & prælijs quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni, ſed nunquã uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorum, qui plura feceratin duobus diebus, quàm fecit Caſanus. Nam prima die belli cum parua ſocietate ſuorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorũ præliũ ſuſtinuit, & de perſona ſua taliter ſe probauit, quod inter omnes alios bellatores famã & laudem merito eſt adeptus. Et de ſua probitate inter Tartaros narrabitur in ſecula ſeculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis ſui, quod de om̃ibus diuitijs & infinitis theſauris quos acquiſiuerat, ſic inter ſuos diſtribuit & diuiſit, quod in ſua ſorte non retiunt niſi unum enſem, & quoddam marſupium, in quo erant ſcripturæ terræ Ægypti, & innumerus exercitus Soldani, & ſimilia. Et omnia alia diſtribuit liberaliter, ut eſt dictũ. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpuſculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter xx, mille millites, uix potuiſſet ſtaturæ minoris aliquis reperiri, neque turpioris aſpectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iſte Caſanus tempore noſtro fuit, dignum eſt quod de ſuis geſtis plenius enarremus: & ille Soldanus, qui per Caſanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterũt ſumere documenta, his hiſtorijs plenius intellectis.

Caſani laus

Poſtquam uero Caſanus per quinque dierum ſpatium requieuit & inter ſuos diuiſit ſpolia innumerabilia, ut ſuperius eſt expreſſum, per diætas ſuas iter ſuum direxit rectà ad ciuitatem Damaſci. Quúmque ciues Damaſci cognouerunt aduentum, timuerũt ualde, ne ſi Caſanus eos caperet uiolenter, abſque miſericordia perderentur. Vnde de conſilio ſapientum, & concordi omnium uoluntate, ſuos ad Caſanum nuntios tranſmiſerunt, qui dederũt ſibi multa dona, & ei claues ciuitatis etiam obtulerunt, ab eo miſericordiam implorãtes. Receptis ergo xenijs & clauibus ciuitatis Damaſci, præcepit Caſanus nuntijs quod redirent, & uictualia ſufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat deſtruere ciuitatem, ſed eam intendebat pro camera ſua reſeruare. Recedentibus itaque nuntijs cum exultatione ingenti, Caſanus poſt modicum equitauit ad flumen Damaſci, in cuius litore tentoria ſua fixit, & inhibuit, ne inferrẽtur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damaſci miſerunt plurima dona Caſano, & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, manſitq; ibi Caſanus per xlv. dies cum omnibus ſuis, præter xl. millia Tartarorum, quos miſerat cum Molay, qui apud ciuitatem

Gaccaræ

Gaccaræ morabantur, Caſani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchik qualiter fuerit proditor erga Caſanum, & reſtituerit terras Soldano, Cap. XLIII.

QVmq; Caſanus taliter moraretur, & daret ſe ſolatio & quieti, ecce rumores uenerũt de quodam ſuo conſanguineo, nomine Baydo, qui ingreſſus fuerat regnum Perſarum, damna Caſano plurima inferẽdo: & quia dubitabatur ne deterius faceret, conſultum fuit Caſano, quod ad propria remearet. His itaq; rumoribus intellectis, Caſanus præcepit maiori duci ſui exercitus, qui uocabatur Cotuloſſa, quod cum parte exercitus ad cuſtodiam regni Syriæ remaneret, & Molay ac alijs Tartaris, qui erãt in terra Gaccaræ mandauit, quod obedirent Cotuloſſę, quem dimiſerat loco ſui. Poſt hæc ordinauit Caſanus Baiulos, & rectores ſuper qualibet ciuitate, & tradidit ciuitatem Damaſci Capchick proditori ſuperius nominato, nondum enim Caſanus cognouerat uelle ſuum. Poſtea uocari fecit ad ſe regem Armeniæ, & ſuum ſibi reſerauit receſſum, dicens, Libenter tradidiſſemus terras, quas acquiſiuimus, cuſtodiendas Chriſtianis, ſi ueniſſent: & ſi uenerint, Cotuloſſæ dabimus in mandatis, quod eis reſtituat omnes terras, quas hactenus tenuerunt, & ad reparationem caſtrorum det eis ſubſidium opportunum. His omnibus ſic cõpletis, Caſanus arripuit iter ſuum, tendens uerſus Meſopotamiam: quumq; ad flumẽ Eufraten perueniſſet, mandauit Cotuloſſæ, ut dimiſſis Molay xx. millibus Tartaris, ad eum cum reſiduo exercitu accedere feſtinaret. Cotuloſſa quidem fecit, ſicut receperat in mãdatis, unde Molay ſtetit in cuſtodia regni Syriæ pro Caſano, & ſuadẽte Capchick proditore, Molay ſe tranſtulit uerſus partes Hieroſolymitanas, in quodam loco nominato Gaur, ut ibi pabula ꝓ equis, & alia neceſſaria inueniret. Aeſtiuo uero tẽpore ueniente, Capchick prædictus, qui erga Caſanum iamdudũ conceperat falſitatem, occulte miſit ad Soldanum, quod redderet ſibi Damaſcum & alias terras, quas Caſanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus promiſit Capchick, quod ſi ea quæ promiſerat adimpleret, ſibi daret perpetuo dominium ciuitatis Damaſci, & de theſauro ſuo etiam magnã partem, & ſororem ſuam ſibi traderet in uxorem: & ita poſt modicum temporis ſpacium, Capchick rebellis effectus, fecit omnia caſtra Tartaris rebellare: ſpes enim illorum erat æſtus æſtiui temporis, in quo Tartari non poterant equitare, neq; ſuis ſubſidium impertire. Quãdo Molay uidit, quod omnes terræ rebelles factæ fuerunt, non fuit auſus ſtare cum tam modica gentium quantitate, unde per uiam breuiorem ſe tranſtulit ad regnum Meſopotamiæ, & notificauit Caſano omnia quę in regno Syriæ euenerant ſeriatim. Caſanus uero tunc nõ potuit aliud facere per æſtum temporis. Sed ueniente tempore hyemali, ſuper litora fluminis Eufratis ſuum fecit maximum apparatũ, & tranſmiſit Cotuloſſam cũ xxx. millibus equitibus Tartaris, & præcepit quod

quando ad partes Antiochiæ perueniret, regē Armeniæ conuocaret, & alios Chriſtianos partium orientis & Cypri, & adiungeret eos ſibi. Et dum Caſanus cum robore ſui exercitus ſequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaq; Cotuloſſa fecit ſicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; xxx. millibus Tartarorum, per dietas ſuas perrexit, quouſque Antiochiam applicuit, & deinde miſit ad regem Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum ſuo exercitu equitauit. Chriſtiani etiam qui erant in regno Cypri, de aduentu Cotuloſſe rumoribus intellectis, abſq; moræ diſpēdio cum Galeis & alijs lignis peruenerunt ad inſulam Anteradenſem, & ibi fuerunt dominus Tyrenen. frater regis Cypri, qui erat militiæ dux & rector, & magiſtri domorum hoſpitalis & templi, cum conuentibus fratrum ſuorum: & dum parati eſſent uoluntaria Chriſti ſeruitia adimplere, ecce rumor uenit de quadā infirmitate Caſani, à qua taliter uexabatur, quod de conualeſcentia medici deſperabant, unde Cotuloſſa cum ſuis Tartaris redijt ad Caſanum: rex etiam reuerſus fuit Armeniam & alij Chriſtiani, qui uenerant ad inſulam Anteradenſem, redierunt in Cyprum. Et ob hanc cauſam incœptum terre ſanctæ negotium fuit totaliter derelictum: hoc accidit anno domini M.CCCL.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damaſci propter aquarum abundantiam, Cap. XLIII.

ANno domini M.CCCII. Caſanus congregato iterum exercitu copioſo cum magno apparatu, peruenit uſque ad flumen Eufraten, intendens regnum Syriæ introire, & ſectam Mahumeti totaliter deſtruendo, terram ſanctam libere reſtituere Chriſtianis.. Saraceni uero Caſſani timentes aduentum, & quū in bello nō confiderent ſe eſſe pares, totam terrā eorū combuſſerunt ante faciē Tararorū, ita quod collectis frugibus, & alijs in terra creſcentibus, ac animalibus in caſtris & in munitionibus congregatis, reſiduū totū ignibus deuaſtarūt, ut quū tartari uenirēt, nō inuenirēt uictualia, neq; pabula pro iumentis. Quando Caſanus intellexit ea quæ fecerāt Agareni, & qualiter diſſipauerāt totā terram, cogitans quod equi illis in terris taliter deuaſtatis non poſſent ſuſtentari, accepit cōſiliū remanendi ſuper litora fluminis Eufratis illa hyeme, & ueris tempore ueniēte, dum herbæ inciperent pullulare, perficere iter ſuum. Maiorem enim curam habebāt Tartari de equis ſuis quàm de ſeipſis, quia dum modico & uili cibo ſciant eſſe contenti, de ſeipſis quodammodo non curabāt. Tunc Caſanus miſit pro rege Armeniæ, qui ſine tarditate ueniens, ſuper flumine ſe locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Caſani per tres dietas extendebatur in longum, à quodam uidelicet caſtro quod uocatur Caccabe, uſq; ad aliud caſtrum nominatum Labire: quæ quidem caſtra erāt Saracenorum, ſed abſq; inſultu aliquo reddiderunt ſe Caſano. Quumq; Caſanus taliter moraretur tempus congruum expectando, ut poſſet de ſaracenis perficere uota ſua, &

terram

terram ſanctam de ipſorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obſtaculum
interiecit. Nam Baydo ſuperius nominatus, terras Caſſani iterum introiuit,
& intulit damna multa, ſicut Caſano extitit enarratum. Vnde conſultum
fuit Caſano, quod ad propria remearet. Caſanus quidem plurimum pertur
batus, pro eo quod tamdiu differebatur negotium terræ ſanctæ, iuſſit Co/
tuloſſæ duci ſuo, quod cum xl. millibus Tartaris regnum Syriæ introiret, &
ciuitatem Damaſci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Ar/
meniæ cum gente ſua præfato duci Cotuloſſæ eſt aſſociatus. Caſano itaque
ad propria redeunte, Cotuloſſa cum xl. militibus Tartaris, & rex Armeniæ
cum ſuo poſſe regnũ Syriæ introiuerũt, & omnia deuaſtãtes, quouſq; per/
uenerũt ad ciuitatẽ Hames, ibiq; crediderunt, ſicut aliàs fecerant Aegyptij,
exercitum inuenire, ſed certos intelligentes rumores de Soldano, quod eſſet
in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egreſſurus. Obſederunt ergo uiriliter ci/
uitatem Hames, quam poſt paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter
omnes Saracenos gladio peremerunt, ibiq; inuenerunt diuitiarũ copiam,
& magnam multitudinem armatorum. Deinde uero ſe tranſtulerunt ad ci/
uiuatẽ Damaſci, ut eandem quoq; obſiderent, & ecce ciues ſuos miſerũt nun
tios, ſuplicãdo quod eis concederentur induciæ triduanæ, quas inducias ha/
buerunt. Pręcurſores uero Tartarorum, qui ferè per unam dietam tranſiue/
rant iam Damaſcum, ceperunt quoſdam Saracenos, quos tranſmiſerũt ad
Cotuloſſam, ut per eos inquireret certa noua. Cotuloſſa ergo per illos Sa/
racenos rumoribus intellectis, quod ibi prope circa duas dietas erant mille
ducenti equites Saracenorũ, qui aduentũ Soldani quotidie expectabant:
cum feſtinatione equitauit, ut ex improuiſo illos caperet & teneret. Et quãdo
Cotuloſſa & rex Armeniæ ꝑuenerunt ad locũ, ubi erãt mille ducenti equites
Saracenorum, erat quaſi hora ueſpertina, & paulo ante applicuerat is Sol/
danus. Cotuloſſa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare ſolos illos
mille ducentos Saracenos, uidentes ſe in ſua opinione deceptos, ſteterũt ut
conſilium caperẽt. Conſultum itaq; fuit Cotuloſſę, quod requieſceret nocte
illa, & inimicos in craſtinum impugnaret, quum dies iam ad ueſperam decli
naſſet. Cotuloſſa uero qui uilipendebat Soldanum, & etiã gentem ſuã, no
luit in hoc caſu quieſcere conſilio alicuius, imò præcepit feſtinanter acies or
dinari. Saraceni uero hoc uidẽtes, ſteterunt, quia à quodam lacu & quodam
monte erant à duabus partibus præmuniti. Et ſcientes quòd Tartari abſque
eorum diſcrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnã,
ſed ibi firmiter expectauerunt. Quumq; Tartari crederent abſq; obſtaculo
inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante ſe riuulum inuenerũt, qui in
certis locis tranſitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, an
tequam poſſent trãſire riuulum ſupradictũ. Sed poſtquã Cotuloſſa & rex
Armeniæ cũ maiori parte ſuorũ riuulũ tranſiuerũt, in inimicos uiriliter inſul

tarunt. Soldanus ſtetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, uoluit ſe mouere. Noctis uero caligine appropinquante, dum uideret Cotuloſſa Soldanum ſtantem, & nolentē ad pugnam egredi, ut ſperabat, congregatis ſuis iuxta montē, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorū, qui non potuerunt eo die riuulum pertranſire, non fuerūt cū alijs nocte illa. Veniēte uero die, ad pugnādum ſe Tartari parauerūt, & in Soldanum uiriliter inſultarūt: ſed Soldanus noluit in campū uenire more bellorum, ſed ſtetit in illo tutiori loco, cum gente ſe quātū poterat defendēdo. Tartari uero conabātur extrahere Saracenos, ſed nullo modo potuerūt. Durāte uero inſultu à mane uſq; ad nonā, propter defectū aquæ, quā nō inuenerāt nocte illa nec die, tędio & ſiti nimiū fatigati retro ceſſerūt, & dimiſſo Soldano receſſerūt unus poſt aliū paulatim per turmas & acies ordinati, quouſq; peruenerunt ad planiciē Damaſci, ibiq; inuenerūt abundantiā magnam aquæ, & paſcua ualde bona, & ordinatū fuit ibi ſtare, quouſq; hominibus & equis daretur requies opportuna, ut poſtmodum melius poſſent redire ad præliū cū Soldano. Habitatores uero Damaſci ſcientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quoſdam meatus & riuulos diſcurrere permiſerūt, & antequā octo horæ noctis illius pertranſiſſent, aquæ in tantum creuerūt ubiq;, quod Tartari coacti ſunt ſurgere & recedere feſtināter. Quūq; nox illa eſſet multum tenebroſa, & foſſata forent omnia plena aquis, & nulli tramites apparerēt, omnes fuerūt quaſi confuſi, & multa animalia, arma, & arneſia amiſſa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines ſuffocati, & inter cæteros rex Armeniæ plura dicitur amiſiſſe. Veniēte uero die, per gratiā dei aquarū pericula euaſerunt. Sed quū arcus & pharetræ Tartarorum: cum quibus præcipue præliantur, ac alia arma ipſorū eſſent totaliter madefacta, quod illa non poterāt exercere, unde fuerunt totaliter ſtupefacti: quod ſi inimici eos perſequuti fuiſſent, nullus penitus euaſiſſet, imò illos uelut aues capere potuiſſent. Poſt hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos ſuos amiſerant, incedētes ad litora fluminis Eufratis ſunt reuerſi, nec aliquis inimicorū auſus fuit illos ſequi, ſiue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerūt ad flumen, quod tranſire oportuit natando, & ſicut melius fieri poterat ſuper equis, dū flumē illud eſſet turbidum & inflatū propter abundantiam pluuiarū, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerūt in flumine ſuffocati: & ſic accidit, quod nō per potētiam inimicorū, ſed caſu & malo conſilio tanquam confuſi ad propria redierunt. Hoc quidē dicitur eueniſſe, eo quod Cotuloſſa nolebat acquieſcere conſilio alicuius. Nā ſi ſapientibus credidiſſet, illa potuiſſet pericula faciliter euitaſſe. Ego enim Fr. Haythonus huius hiſtoriæ cōpilator, præmiſſis omnibus præſens fui, & ſi forte ſuper hac materia loquor prolixius quam decet, mihi quæſo uenia tribuat.

Nam hoc

Nam hoc facio, ut in caſu ſimili ſimilia diſcrimina ualeam reminiſci. Rebus enim conſulte actis, conſueuerunt fines laudabiles obtineri, & econtra, quæ improuide fiũt, optatis ſucceſſibus ſæpius carent. Poſtquam itaq; rex Armeniæ flumen Eufraten pertranſiuit non ſine damno ſuorũ, decreuit ire ad Caſanum antequã ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad ciuitatẽ Niniue, in qua Caſanus tunc reſidebat, & Caſanus regem ſuſcepit honorifice & benigne, & ſuper amiſſionibus atq; damnis regi plurimum eſt compaſſus, unde eidem fecit gratiam ſpecialẽ. Nam ſibi conceſſit mille Tartaros, qui ſuis expenſis ſemper eſſent ſtantes in cuſtodia regni ſui. Et de regno Turquiæ præcepit Caſanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua poſſet alios mille equites ſtipendiarios ad ſuum placitum retinere. Rex igitur accepta licẽtia, ad regnũ Armenię eſt reuerſus, & Caſanus ei iniunxit, quod prudenter uigilaret circa cuſtodiam regni ſui, quouſque ad ſubſidium terrę ſanctæ perſonaliter, dante domino, poſſet ire.

Qualiter Caſanus ante mortem ſuam Carbagandan ſuum fratrẽ ſucceſſorem in regno conſtituerit, Cap. XLV.

Rex itaq; Armeniæ ad terram ſuam rediit, ſed poſtquã ibi applicuit, parũ habuit de quiete. Poſt hæc uero, ſicut deo placuit, Caſanus fuit quadã graui infirmitate detentus. Et quia ſapienter in uita ſua egerat, uoluit etiam ultimo commendari, unde ſuum ſapienter condidit teſtamentum, & ſibi inſtituit hæredem & ſucceſſorem Carbagandan fratrem ſuũ. Poſtquam ordinauit prudenter ea quæ erant ordinanda circa negotium regni ſui & domus ſuæ, fecit pulchras conſtitutiones & leges, quas ſuis dimiſit in memoriã, quæ quidem à Tartaris firmiter obſeruantur. Poſt hæc Caſanus diem clauſit extremum, & ſucceſſit ſibi in regno Carbaganda frater ſuus. Iſte Carbaganda, fuit filius cuiuſdã bonæ memoriæ dominæ, quæ fuit uocata Erockcaton, quæ fuit in fide Chriſti deuotiſſima & fidelis, & quamdiu uixit, faciebat ſibi diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Chriſtianum presbyterum, & ſacellum, unde iſte Carbaganda fuit baptiſatus, & nominatus in ſuo baptiſmate Nicolaus, & quamdiu mater eius uixit, in fide Chriſtianorum permãſit. Sed poſt obitum dominæ matris ſuæ, dilexit ſocietatem Saracenorum, unde fide Chriſtianorũ relicta, adhæſit ſectæ perfidi Mahumeti. Rex uero Armeniæ de obitu Caſani fuit plurimũ perturbatus. Nam per hoc inimici fuerunt in magna ſuperbia eleuati. Vnde accidit, quod Soldanus regem habebat ualde exoſum, & etiam gentem ſuam. Nam per totum illum annum ferè menſe quolibet, Soldanus Babyloniæ miſit magnã copiam armatorũ, qui totum regnum Armeniæ deprædabantur, & præcipue planiciem circundabant, damna multa ſæpius inferendo, & ſic nunquam ſcitur regnum Armeniæ tantam habuiſſe moleſtiam temporibus retroactis: ſed deus omnipotens & miſericors, qui ſperãtes in ſe nullatenus derelinquit, compaſſus eſt

miſerabilibus Chriſtianis. Vnde accidit menſe Iulij, ut ſeptem millia Saracenorum de melioribus domibus Soldani, regnum Armeniæ fuerint ingreſſi & iuerint omnia deuaſtando uſq; ad ciuitatem Tarſenſem, in qua B. Paulus apoſtolus natus fuit. Et quum multa damna intuliſſent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ ſuis undiq; congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatem Ayatij bellum inijt cum eiſdē: ſed nutu dei potius quàm bonitate noſtra, prædicti Saraceni fuerūt totaliter debellati, quod de illis ſeptem millibus Saracenorum non euaſerunt trecenti qui non eſſent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate ſua crederent inuadere totū regnū, & Chriſtianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis abſorbere poſſe: & hoc actum fuit quadam die dominica xviij. menſis Iulij. Poſt illum conflictū Saraceni non fuerunt auſi regnum Armeniæ introire, & miſit Soldanus Aegypti, & treugas cum rege Armeniæ inijt & firmauit.

De diſtinctionibus huius operis, et qualiter habuit originē, Cap. XLVI.

EGo uero Fr. Haythonus interfui omnibus prælibatis, qui dudū propoſueram habitū ſumere regularē, ſed propter incōuenientia diſcrimina & ardua negotia regni Armeniæ, cum honore meo non poterā in tantis neceſſitatibus derelinquere conſanguineos & amicos. Vnde poſtquā deus ſua pietate mihi cōceſſit gratiam dimittendi regnū Armeniæ, & populum Chriſtianum, poſt multos labores meos in ſtatu pacifico & quieto, cōfeſtim uotū quod diu uouerā, uolui adimplere. Accepta itaq; licentia à domino meo rege, & ab alijs cōſanguineis & amicis in campo illo, ubi deus de inimicis triumphum conceſſerat Chriſtianis, arripui iter meum, & perueniens in Cyprū, in monaſterio epiſcopæ Præmonſtratenſis ordinis ſuſcepi habitū regularē, ut qui in iuuentute mea militauerā mundo, in ſeruitijs dei reſiduū uitæ meę pompis huius ſeculi relictis, conſumerem. Anno domini M. CCCV. Gratias igitur ago deo, quoniā regnū Armeniæ hodie eſt in ſtatu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernum regem dominū Liuonū, filium quondā domini Theodori, qui tanquā indolis glorioſæ uirtutibus illuſtratus, omnibus regētibus eſt ſpeculū gratioſū. Et firmiter creditr & ſperatr, qđ in diebus iſtius regis iuuenis, qui bonitate ſuos anteceſſores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad ſtatū priſtinum reducetur. Præterea huius operis compilator, ea quæ narrat & ſcribit in iſto libro, tribus modis aſſerit ſe ſciuiſſe. Nam ab initio Changij Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, uſque ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorum hiſtorijs cōtinentur. A Mango Can uero uſq; ad mortem Haoloni, ea quæ narrat & ſcribit, ſciuit & audiuit per dominū auunculū ſuū, quod dominū Haythonū regē Armeniæ reſcribere fecit, qui præſens fuit illis tēporibus, omnibus prænotatis, & cū magna diligentia narrabat hæc filijs & nepotibus, & faciebat redigi in ſcriptis, ut melius memoriter tenerēt.

Haythonus monachus fit

Ab initio

Ab initio quidem Abaga Can uſque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt hiſtoriæ Tartarorum, ſciuit ipſe tãquam ille qui præſens fuit, unde de his quæ ſuo tempore euenerunt, perhibet teſtimonium ueritati. Et & licet hucuſque narrauerimus de hiſtorijs et geſtis Tartarorum, adhuc reſtat de ipſorum dominio et potentia, præcipue qui nunc uiuunt aliquid referandum, ut melius cognoſcantur.

De Tamor Can ſexto Imperatore Tartarorum, et de potentia ſua, et ſubiectorum ſuorum, Cap. XLVII.

MAgnus itaq; Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperiũ, uocatur Tamor Can, et eſt ſextus Tartarorum imperator: ſedem imperij ſui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quam ædificari fecit pater ſuus, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Potentia quidem eius eſt ualde magna, plus enim poſſet Imperator ſolus ille, quàm omnes ſimul alij principes Tartarorum. Gentes iſtius Imperatoris reputantur nobiliores et ditiores, et ſunt melius munitæ neceſſarijs: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarũ multarũ abundantia maxima inuenitur. Prȩter magnũ Imperatorem, ſunt alij tres magni reges et principes Tartarorum, quorum unuſquiſq; dominium magnũ tenet, obediunt tamen Imperatori tanq; eorũ domino naturali. Et quæſtiones quas inter ſe habent, ad Imperatoris curiã deferũtur, et per eius iudicium deciduntur. Primus quidem iſtorũ regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, et alius Carbanda appellatur. Iſte Chapar dominium ſuum tenet in regno Turqueſtan, et magis appropinquat genti Imperatoris quàm alij. Poteſt etiam, ut dicitur, ad pugnã congregare quatuor cẽtum millia equitum armatorũ. Homines illi ſunt audaces & ſtrenui bellatores, non tamen habent equorũ ſiue armorum abundantiam, ſicut neceſſarium eſſet eis. Multoties gens Imperatoris mouet iſtis guerram, & iſti quandoq; mouent guerram cõtra Carbanda & gentẽ ſuam. Dominium iſtius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominium ſuum tenet in regno Cumaniæ in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Poteſt etiam, ſicut dicitur, congregare ad pugnam ſexcentum millia equitũ bellatorum: iſti non tantum cõmendantur in facto armorum, ſicut gẽtes Chapar, licet equos habeant meliores, Quandoq; mouẽt guerram contra gentẽ Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoq; inter ſe rixantur. Præſens uero Hochtay dominiũ ſuum tenet pacifice & quiete. Carbãda ſuum habet dominium in regno Aſiæ maioris, & moratur in ciuitate Taurijſij: ducere poteſt ad pugnam tercentũ millia equitum bellatorum. Iſti ſunt à diuerſis partibus cõgregati, diuites ſunt, & omnibus neceſſarijs bene muniti. Chapar & Hochtay quãdoq; mouent guerrã contra prædictũ Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, niſi Soldano Aegypti cõtra quẽ ſui anteceſſores

ſæpius pugnauerunt. Chapar & Hochtay libēter auferrent terram & domi nium Carbandæ, ſi ualerent, ſed nō poſſunt, licet potētiores ſint eo terris & gentibus, ut dictum eſt. Et hæc eſt ratio, qualiter Carbanda poteſt reſiſtere tantæ potentiæ inimicorū, & defendere terram ſuā. Aſia enim tota in duas partes eſt diuiſa, una enim pars dicitur Aſia profunda, & in illa parte habi tat Imperator & duo reges ſuperius nominati, Chapar uidelicet & Hoch tay. Alia uero pars uocatur Aſia maior, et in illa moratur Carbanda ſæpe di ctus. Tres uiæ ſunt ſolummodo, per quas itur de profunda Aſia ad Aſiam maiorē: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turqueſtan ad regnū Per ſarū. Alia uia eſt quæ dicitur Ledorbent, quæ uia eſt prope mare, ubi Alex ander conſtruxit ciuitatē uocatā Portam ferri, ſicut in hiſtorijs regni Cuma niæ plenius cōtinetur. Alia uia eſt per mare maius, quæ tranſit per regnum Abcas: per primā uiam non poſſunt habere ingreſſum gentes Chapar ad terram Carbanda abſq; magno diſcrimine & labore, quia nulla pabula in uenirentur pro equis uſq; ad plures dietas, quia terra illa eſt arida & deſerta, & anteq̃ poſſent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter defice rent propter famē: aut ita feſſi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum poſſent faciliter debellari, & ſic nolūt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent poſſent gētes Hochtay habere ingreſſum ad terras Car bandæ ſex menſibus anni ſolūmodo: uidelicet tempore hyemali. Sed Aba ga fecit fieri magna foſſata, & alia munimenta in quodā loco uocato Ciba, & ibi ſtat ſemper, præcipue tempore hyemali, cuſtodia armatorū, qui defen dunt tranſitū ab inimicis. Gētes uero Hochtay toties tentauerūt occulte tran ſire per uiam, ſed non potuerunt, uel poſſent aliqua ratione. Nam in quadā planicie, quæ uocatur Monga, ſtant in hyeme quædam aues magnitudinis faſianorum, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyſerach, un de quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, ſtatim fugiunt illæ aues, & tranſeunt per illas cuſtodias & foſſata, & illi qui ſunt deputati ad cu ſtodiam illius loci, per illas aues manifeſte cognoſcunt inimicorum aduentū & ad defenſionē continuo ſunt parati. Per uiam uero maioris maris nunq̃ attentauerunt ire. quia ibi eſt regnum Abcas, quod eſt gentibus & terris be ne munitum, & nullam poſſunt habere fiduciā in eiſdem, & hoc modo Car banda & ſui anteceſſores uſq; modo defenderunt ſe à tanta potentia uicino rum. Inſuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

Aſia profunda et maior.

Seyſerach aues.

De fide, uita, moribus, conditionibus Tartarorum, Cap. XLVIII.

TArtari ſunt ab alijs nationibus gentium modis & moribus ſic diuerſi, quod uix poſſet abſq; tædio ipſorum diuerſitas explicari. Confitentur enim unum deum eſſe immortalem, & inuocant nomē dei, aliter uero parū faciunt, quia nō ieiunant, uel orationes ſiue afflictiones faciunt ob dei reue rentiā, ſiue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittūt Tar tari.

tari. Homines interficere non reputant eſſe peccatum: & ſi dimitterent frenũ in equorum ſuorum ore, quando paſcere ſe deberent, deum crederent mortaliter offendiſſe. Fornicationẽ & luxuriam non reputant eſſe peccatum. Plures uxores ducunt: & oportet ſecundum conſuetudinẽ, quod filius nouercã ſuam ducat poſt obitum patris ſui, & frater relictam fratris, et thorum faciũt cum eiſdem. Tartari in facto armorum ſunt ſtrenui bellatores, & ſunt obedientes eorum ſuperiori plus quàm aliæ nationes: et in pugna omnes cito cognoſcunt per ſigna et documenta uoluntatem ducis eorum, unde abſq; magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præſident gubernãtur. Dominus Tartarorum nulla ſtipendia dat eis, imò oportet quod uiuãt de prædis et uenationibus quas acquirunt: et ſi uellet dominus, poſſet ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant, ſecũ ducunt magnã copiam armatorum, & de lacte equorum pocula ſumunt, & carnibus ueſcuntur, & illas reputãt ualde bonas. Tartari in equis ſunt agiles, & ſagittarij ualde boni: pedites neſciunt incedere niſi pigre. Tartari ſunt ſagaces & ingenioſi ad expugnandas ciuitates & caſtra, & ſemper uolunt habere prærogatiuam contra ſuos inimicos, In pugna nec uerentur fugere, ſi fuga profit. Hanc habent Tartari prærogatiuam in campo belli exiſtentes, quia ſi eis placuerit, præliabuntur: & ſi uoluerint prælium euitare, aduerſarij cum eis nõ poterũt dimicare. Pugna Tartarorum eſt ualde periculoſa, quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur, quàm in uno magno prælio alterius nationis, & hoc accidit propter ſagittas, quas iactant cum arcubus fortiter & directe: & ſunt in arte ſagittandi ita periti, quod ſagittæ eorum ferè armorum penetrant omne genus. Quando debellantur, fugiũt omnes ſimul turmas & acies ordinati, & ualde periculoſum eſt illos ſequi, quoniam retrograde ſagittas iaciunt fugiendo, & homines & equos uulnerant & occidunt. Exercitus Tartarorum non eſt magnæ apparentiæ, quia omnes ſimul congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hoſpites ſuſcipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eiſdem, & uolunt ſibi per uiam ſimilem reſponderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari ſciunt occupare alienas terras, ſed ipſas neſciunt cuſtodire. Tartari quãdo ſunt debiliores, efficiuntur humiles & benigni: & quãdo ſunt fortiores, ſunt peſſimi & ſuperbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur, & ipſi libentiſſime mentiuntur: in duobus tamen mentiri neſciunt, in facto armorum uidelicet, quia nullus erit auſus de probitate quam non fecerit, ſe iactare, aut negare ſi fecerit utilitatem. Aliud eſt, quod qui ſcelus aliquod fecerit, de quo etiam debeat condemnari ad mortem, interrogatus à domino, ueritatem continuo confitetur. Et hæc de Tartaris dicta ſufficiant, quia longum eſſet mores ipſorum per omnia enarrare.

De condi

De conditione quam habere debet bellum incœpturus, Cap. XLIX.

RAtio poſtulat & requirit, quod quicunq; contra ſuos inimicos guerram mouere intendit, debeat quatuor præuidere. Primo: quod iuſtã cauſam habeat guerram cum ſuis aduerſarijs inchoandi. Secundo, conſiderare debet poſſe ſuum, utrum ſufficiat in expenſis & alijs neceſſarijs ad guerram manu tenendam, & ipſam ſine debito terminandam. Tertio inueſtigare debet ſapienter, inimicos, intentionem & ſtatum, Quarto guerram debet inchoare tempore competenti. Ego uero Fr. Haythonus, qui ex mandato ſummi põtificis ſum de hac materia loquuturus, dicere poſſum, quod Chriſtiani iuſtam habẽt cauſam guerram mouendi cum filijs Iſmaẽlis, quoniam hæreditatẽ eorũ obtinent occupatam, uidelicet terram ſanctam, & ſanctum ſepulchrum domini noſtri Ieſu Chriſti, in quo fuit origo fidei Chriſtianæ, & alia ſancta loca Chriſtianis plurimum reuerẽda. Inſuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa noſtri ſanguinis effuſione Agareni intulerunt Chriſtianis, temporibus retroactis, & etiã propter alias rationes & cauſas uarias & diuerſas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quin ſacroſancta Romana eccleſia, quæ totius orbis eſt domina & magiſtra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Chriſtianorum, & fidelium crucifignatorũ, terram ſanctam eruendi de ſeruitute inimicorum fidei Chriſtianæ, qui peccatis noſtris exigentibus illam detinent occupatam. De cognoſcendo uero ſtatu inimicorum, hocq; de tempore competenti, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam ſicut bonus medicus, ut ad conualeſcẽtiam ægrum perducat, cauſam debet ægritudinis perſcrutari: Ita decet prouidum bellatorem, inimicorum inueſtigare conditionem & ſtatum, ut guerrã poſſit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilem imponere. Sapienti enim & ſtrenuo duci, nihil debet eſſe occultatum de potentia inimici, quoniam præuiſa non lædũt, & improuiſa cõſueuerũt ſæpius animos perturbare, præcipue in diſcrimine, ubi loci uel temporis ſpatium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere poteſt correctionis medela facilius adhiberi, quàm in pugna, in qua pœna errorẽ continuo ſequitur. Vt igitur de his quæ dicturi ſumus, ſuper paſſagio terræ ſanctæ clarior intelligẽtia adhibeatur, aliqua narrabimus de ſtatu & conditione terræ Aegypti, de exercitu Babyloniæ, & potentia inimici.

De conditione regni Aegypti, & Soldani potentia, Cap. L.

SOldanus ille, qui regnorum Aegypti & Syriæ hodie, obtinet principatũ, uocatur Melomaſer, & de natione Cumanorũ extitit oriundus. Milites ſui exercitus ſunt de diuerſis partibus & nationibus congregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus ſunt ualẽtes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem

Soldani

Soldani peditum armatorum eſt modica: equitũ uero eſt plurimũ copioſa. Maior pars exercitus Aegypti, ſunt ſerui empti pretio, quos mali Chriſtiani ſæpe portãt cupiditate lucrãdi, aut in prælijs acquiſiti, quos compellũt eorum ſectæ & fidei adhærere. Et illi qui empti precio pecuniæ extiterunt, chariores ſunt & habentur, & plus alijs honorantur. Soldanus Aegypti ſemper eſt timidus & ſuſpectus, ne gens ſua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi ſerui talis naturæ, quod ſemper aſpirant ad dominium occupandum, & ob hanc cauſam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniæ circa uiginti millia poteſt eſſe equitum, ex quibus ſunt aliqui in arte armorum periti & ſtrenui bellatores, maior tamen pars illorũ magni pretij non habetur. Quando Soldanus equitat, & gens ſua magna & multa arneſia ſecũ trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habẽt ſatis bonos, & equas ſatis agiles ad currendũ: non tamẽ poſſent ad magnos ſufficere labores, & mularum & ronimorum copiam non habent Exercitus Soldani eſt promptus ad ſeruitia & paratus, quia milites habitant omnes ſimul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipſorum eſt talis, quia unuſquiſq; habet ſtipẽdia ſua de quibus uiuit, quæ ſumma centum & uiginti florenos annuatim uix excedũt, & oportet tenere tres equos, & unũ camelum. Et ſi forte Soldanus Aegypti extra regnum duceret gentem ſuam, aliquid daret ſibi ſi uellet de gratia ſpeciali, Milites uero iſtos dat Soldanus regendos proceribus ſuis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum, alio ducentos, plus uel minus, ſicut ei placebit, & quantum aſcendunt in ſumma ſtipendia militum, quos conceſſerit Amurato, tantũdem dabit Soldanus Amurato pro ſua perſona, & ſoluit ſibi etiam ſtipendia militum quos tenebit: unde illi, quẽ Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatũ, magna fit Soldano derogatio ſeruitiorum & defectus, quia Amurates emunt ſeruos pretio pecuniæ, & ponunt illos ad ſtipendia, & in numero militum armatorũ, aut ponunt ad ſeruitia gẽtẽ parui pretij quibus concedũt equos & arma & pro ſuis ſtipendijs dant eis aliquid & reſiduum totum conſeruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur qui ſint ad arma ualentes

De potentia Soldani in regno Syriæ, Caput LI

POtentia uero Soldani in regno Syrie circa quinq; millia militum poteſt eſſe qui de terris & reditibus uiuũt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui ſunt aduenæ & forenſes, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obſidendum ciuitates & caſtra, quia ſecum uadunt ſola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero ſeruitia non poſſet ſoldanus illos trahere abſq; ſtipendijs, et ſi forte uellet illis uiolentiam inferre, ipſi recederent ſine mora, Turquiniani uidelicet aſcenderent magnos montes, et deſertum Arabiæ peterent Beduini, Aliquos etiã habet

Soldanus

Soldanus pedites ſagittarios in terra de Malbeck & circa montē Libani, & in terra Aſſaſſinorum, qui etiam ad caſtra & ciuitates obſidendas, ſeruitia magna præſtant, ſunt enim Chriſtianæ fidei inimici, ualde ingenioſi ad ciuitates capiēdas & caſtra, quas capere ſciūt per machinas, arcus, baliſtas, ignes inextinguibiles, meatus ſubterraneos, & alia diuerſa genera inſultandi.

De regno Aegyptiorum, qualiter de gente in gentem tranſlatum eſt, Caput LII.

IMperator Græcorum cōſueuit terræ Aegypti dominium obtinere, & per duces & rectores terram illam gerebat, qui redditus colligebant, & Imperatori Conſtantinopolim tranſmittebant, & durauit dominium Græcorū uſq; ad annos domini D. C C III. Aegyptij uero nequeuntes pati dominiū Græcorum, à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderunt ſe Saracenis, & elegerunt dominum ſuper eos, quendam de progenie Mahumeti, quem uocauerunt Caliph, & tenuerūt iſti dominium Aegypti, annis cccxlvij. Poſtea uero amiſerunt dominiū, & Medi, qui Cordins uulgariter appellantur, dominium occupauerūt, ſicut clarius inferius exprimetur. Anno dñi M. L III. bonæ memoriæ Amanricus rex Hieroſolymitanus cum omnibus Chriſtianis quos potuit congregare, ingreſſus fuit terram Aegypti, & plures acquiſiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens, quod nō poterat reſiſtere Chriſtianis, miſit nuntios ad ſoldanum Halappi, implorans ſubſidiū ab eodē. unde Soldanus Halappi, qui ſectam ſequebatur Caliphi, miſit ad ſubſidiū Caliphi quendam ſuum ducem, qui uocabatur Xaracon cū magna copia armatorum, qui tantum fecerunt, quod de regno Aegypti fugauerūt Chriſtianos, & recuperauerūt terras quas occupauerant Chriſtiani. Poſt hæc quidem accidit, ut uideret terram Aegypti diuitijs opulentam, & Caliphi potētiam quaſi nullam, ad illius terræ dominium aſpirauit: unde cepit Caliphū perſonaliter, & illum carceri mācipauit, & regnum Aegypti inuaſit uiriliter, & ipſum dominio ſuo ſubdidit, & conſtituit ſe dominū & Soldanū. Iſte Xaracon fuit de regno Medorum, de natione Coraſminorū, & fuit de natione ſua primus dominus in Aegypto. Poſt obitum uero Xaracon, ſucceſſit ſibi in dominio quidam filius ſuus nomine Soladinus, & tantum creuit potentia iſtius Soladini, ut ipſe regem Hieroſolymitarum & Chriſtianorum potētiam debellarit, & ceperit uiolenter ſanctā ciuitatem Hieroſolymitanam, & & alias plures terras. Et poſt obitum iſtius Soladini fratres ſui & nepotes ſucceſſiue Aegypti dominiū tenuerūt uſq; ad tempus cuiuſdā Soldani, qui uocatus fuit Melecſala. Iſte Melecſala dominabatur in Aegypto tempore illo, quo Tartari ſubiugauerunt regnum Cumanorum. Et audiens qualiter Tartari pro modico pretio uendebant Cumanos quos ceperant, miſit cum magna ſumma pecuniæ per mare mercatores, et fecit emi de iunioribus Cumanis in maxima quātitate, qui fuerunt deportati in Aegyptum. Melecſala multum

multum dilexit Cumanos quos emerat,& ipſos fecit cum magna dilgentia enutriri, & in arte equitandi, ſagittandi,& arma tractandi illos inſtruxit, & magnam gerens fiduciam penes ſeipſos detinuit,quodammodo omnes alios elongando.Et eo tempore quo B. Ludouicus Rex Francorum bonæ memoriæ transfretauit,& Chriſtiani nominis amore fuit carceribus mãcipatus,prænominati ſerui empticij Cumani intefecerunt Melecſala eorum dominum & Soldanum,& conſtituerunt eorum dominum quẽdam ex ipſis nomine Turquinianum. Et ob hanc cauſam rex Franciæ & frater ſuus qui Saracenorum carceribus trudebantur,fuerunt redempti & facilius liberari, & hoc modo cœperunt prædicti Cumani in Ægypto primitus dominari,& uocatur iſta progenies Cumanorum in partibus orientis Caphac. Poſt paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianũ gladio iugulauit, & fecit ſe dominum & Soldanum,& uocatus fuit Melecmees, & iſte Melecmees debellauit Guiboga capitaneum Tartarorum, quos in cuſtodia regni Syriæ dimiſerat Haolonus. Quumq; Melecmees ad Ægyptũ rediret quidam alius Cumanus nomine Bendecar,& ipſum interfecit in uia, & ſe conſtituit dominum & Soldanum, & fecit ſe uocare Melecdaer. Iſte fuit ſagaciſſimus, & in facto armorum ſtrenuus atq; audax, ſuo tempore multum creuit Saracenorum potentia in Ægypto, & in regno Syriæ,& multas occupauit ciuitates & caſtra quas Chriſtiani tenebant,& iſte cepit nobiliſſimam ciuitatem Antiochię anno domini M.CCLXVIII. Et poſtmodum regno Armeniæ intulit multa damna.Tempore uero iſtius Soldani Melecdaer, tranſtulit ſe ad partes Siriæ rex angliæ bonæ memoriæ,dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Aſſaſſinum, qui ipſum regem uulnerauit gladio uenerato, ſed per dei miſericordiam & per multos labores ad conualeſcentiam eſt deductus. Poſt hæc fuit idem Soldanus Melekdaer ueneno potatus, obijtq; in Damaſco. Poſt obitum uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius ſuus Melecſayt, ſed confeſtim quidam alius Cumanus nomine Elſi, deiecit ipſum de ſede, & conſtituens ſeipſum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnum Ægypti. Prædictus Soldanus Elſi ciuitatem Tripolitanam obſedit anno domini M. CCLXXXIX. & uiolenter occupauit eandem.

Rex Francorum in carcerem coniectus

De ciuitate Acon, qualiter à Chriſtianis ſit amiſſa, Cap. LIII.

ANno uero ſequenti prædictus Soldanus Elſi congregauit undiq; poſſe ſuum,& egreſſus fuit de Aegypto,intendens obſidere ciuitatem Acon, & dum in quodam amœno loco requieſceret quadam die, per quendã ſeruũ ſuum,quem totius exercitus ſui conſtituerat ducem et rectorem,fuit ueneno potatus: qui dum crederet dominium uſurpare, fuit continuo per alios fruſtatim cæſus,et factus fuit Soldanus filius Elſi,qui uocatus fuit Melataſſeraff, et ille fuit qui cepit nobilẽ ciuitatẽ Acon,Anno domini M.CCXCI. Poſtquam

R uero

uero prædictus Soldanus Melataſſeraff rediјt in Ægyptum, & quadam die iuiſſet uenatum, per quendã ſeruum ſuũ fuit in nemore interfectus, qui dum crederet ſe futurum Soldanũ, fuit ſtatim ab aliјs detruncatus. Poſtea uero fecerunt dominum ac Soldanum illum, qui hodie eſt Soldanus, qui uocatur Melecnaſer, qui fuit frater Melataſſeraff ſuperius nominati. Et quia iſte Melecnaſer erat ualde iuuenis, datus fuit ſibi baiulus & tutor quidẽ nomine Guiboga, q̃ fuit Tartarus natiõe, et fuerat ſeruus emptitius patris ſui. Iſte Guiboga uſurpauit dominium, & Soldanum iuuenem poſuit in quodã caſtro Crac de Mõreal, eidem faciens neceſſaria miniſtrari. Iſte Guiboga fecit ſe appellari Melecchadel. Tẽpore uero iſtius Guiboga, fuit in regno Aegypti tãta rerũ uictualiũ caritudo, quod omnes Saraceni fame defeciſſent & penuria, ſicut canes, niſi forte aliqui fuiſſent Chriſtiani, qui eiſdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Poſt hæc autem Guiboga prædictus, qui fecerat ſe Soldanum, intellectis rumoribus de aduentu Tartarorum, congregauit exercitum ſuum, & uenit ad regnum Syriæ, ut terras à Tartaris tueretur. Iſte Guiboga honorabat & diligebat multum homines ſuæ nationis, unde Cumani per inuidiam ſibi dominium abſtulerunt, & fecerunt Soldanum quendam ex ipſis nomine Lachim, & iſte fecit ſe nominare Melecnaſer. Iſte Lachim noluit deſtruere Guiboga, qui eius extiterat ſocius & amicus, imò dedit ſibi dominium cuiuſdam terræ, quæ uocatur Sarſac, & ciuitatem Hamac: inhibuit tamen ſibi, ne ſtaret in regno Aegypti. Præfatus uero Soldanus Lachim ſtetit in caſtro Cayri per triennium, nec fuit auſus inde exire præ timore ſuorum, niſi forte quadam die quo deſcendit ad planiciem cauſa ludendi, & tunc equus cecidit ſub eo, & fractũ fuit crus eius. Finaliter cum luderet ad ludum Scachorũ, quidam ex ſeruis illius arripuit enſem Soldani, & percuſſit eum in capite & occidit, ſed interfector fuit ab aliјs continuo detruncatus. Poſt hæc fuerũt in magna diſcordia Saraceni de Soldano & domino eligendo. Demum uero poſuerunt in ſede dominiј Melecnaſer iuuenem ſuperius nominatum, quem Guiboga poſuerat in caſtro montis regalis, ut ſuperius eſt expreſſum. Et iſte Melecnaſer eſt ille Soldanus, quem Caſanus debellauit in campo, & qui regnat hodie in Aegypto. Parcatur mihi, ſi prolixius quàm deceret, uerbum tenui de Cumanis, qui ſunt ſerui empti & uenditi, & de Soldanotum eorum natione, qui ſæpius inter ſe occiduntur. Nam hoc feci, ut clarius demonſtrarem, qualiter non poſſunt ſtare longo tempore, qui talem aduerſitatem incurrãt, quod non poſſent egredi de Aegypto, nec ad partes alias cum exercitu ſe transferre.

Mons regalis uulgo Crac

De ſitu & conditione regni Aegypti, Caput, LIIII.

Regnum Aegypti eſt ualde locuples & amœnũ, lõgitudo eius per quindecim dietas extenditur, & per tres ſolummodo latitudo. Iſtud regnum eſt quaſi inſula à tribus partibus deſerto & ſabulũ circũdatum, & ex alia parte habet mare Græciæ. Ex parte orientis uicinum eſt regno Syriæ magis quàm alteri

alteri terræ:ueruntamẽ inter unum regnum & aliud eſt iter octo dierum, ſem-per per ſabulum incedendo, Ex parte occidentis habet quandam prouinciã Barbariæ, quæ uocatur Bartat, ſed inter unam terram & aliam, eſt deſertum quindecim dietarum. Ex parte uero meridiei eſt regnum Nubianorum, qui ſunt Chriſtiani, & ſunt nigri ſicut pix propter ſolis æſtum, & inter unam terram & aliam eſt deſertum Aranæ duodecim dietarum. In regno Aegypti ſunt quinq; prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt, alia Demeſor, tertia Alexandria, quarta Reſint, & iſta quidem eſt inſula, & fluminibus circundata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni Aegypti uocatur Chayre, & eſt ualde magna ciuitas & diuitijs repleta, & ibi prope eſt quædam alia antiqua ciuitas, quæ uocatur Meſer, & illæ duæ ciuitates ſitum habent ſupra litora fluminis, quod labitur per medium Aegypti, quod uocatur Nilus, & in Biblia Geon nominatur. Iſtud flumen eſt utilius flumen quod ualeat reperiri: irrigat enim omnes terras per quas labitur, & illas facit fertiles & amœnas: per iſtud flumen poteſt uenire nauigium, quod ualde eſt profundum, abundantiam habet bonorum piſcium, & poſſet per omnia commendari, niſi eſſet quod quædam animalia reſident in eodem, quæ ad ſimilitudinem ſunt draconis, & deuorant equos & homines, & alia quæcunque animalia in flumine ſi illa inueniant, & etiam ſuper ripam, & iſta animalia Cocatrix uulgariter appellantur. Iſtud flumen ſemel creſcit in anno, & incipit creſcere à medietate menſis Auguſti, uſque ad feſtum B. Michaelis, quotidie augmentando: & quando eſt in perfecto augmento, tunc homines primo dimittunt aquas diſcurrere per meatus & riuulos ordinatos, & omnes terræ fructiferæ irrigantur, & xl. diebus ſtat aqua ſupra faciem terræ: deinde incipit decreſcere & ſiccari, poſtea ſemina ſeminantur, & creſcunt ſolummodo per irrigationem fluminis, quia in partibus illis non pluit, ita quod uix hyems cognoſcitur ab æſtate. Inſuper habitatores terræ Aegypti poſuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meſer, et in illa columna fecerunt ſigna, et quando flumen creſcit uſque ad perfectum augmentum, reſpiciunt illa ſigna columnæ, et ſi aqua creuerit uſq; ad ſummum ſignũ, tunc ſciũt ſe habere fructuum ubertatẽ, ſi uero minus creuerit, ſciunt per illa ſigna, quod contrarium debeat euenire, et ſecundum hoc pretia rerum imponunt. Aqua ipſius fluminis eſt ſaniſſima ad bibendum. In regno Aegypti ſunt duo portus maris, uidelicet Alexandria et Damiata: ciuitas Alexandriæ eſt bene munita, et circundata muris fortiſſimis. Aquam uero quam bibunt ciues Alexandriæ, uenire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum ſubterraneum et occultum, et implent multas ciſternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habent, de qua poſſent bibere præter illam, unde ſi auferretur ciuibus illa aqua fluminis, non poſſent diutius permanere. Altera uero ciuitas Alexandriæ eſſet difficilis ad expugnandum uiolenter: ciuitas

Nubiani

איחורן *Nili deſcriptio Hebraice.*

Crocodili

Damiatæ ſita eſt ſuper flumine Nili, & antiquitus fuit circunuallata ambitu murorum, ſed capta fuit bis per Chriſtianos, ſemel uidelicet per regem Hieroſolymitanum, & alios Chriſtianos partium orientis, & alia uice per B. Ludouicum regem Franciæ, pro cuius redemptione Saracenis fuit poſtmodum reſtituta, unde diruerunt illam Saraceni, & tranſpoſuerunt illam longe à flumine & à mari, nec ibi fecerunt muros, ſiue alia munimenta, & uocant terram illam nouam Damiatam: uetus uero Damiata eſt ſine habitatione totaliter derelicta. De portubus uero Alexādriæ & Damiatæ, Soldanus recipit magnos redditus à mercatoribus, & alijs multis modis. Terra Ægypti dat omnium frugū & fructuum ubertatem, & optimam chacharam in maxima quantitate: uinū modicum, tamen bonum, & odoriferum ualde. Saraceni non audent uinum bibere, quia eis inhibitum eſt lege. Carnes craſtinas, hœdinas, gallinaceas, & uolatilia ſatis habent, modicum de bouinis, tamen camelos comedunt loco boum. In regno Aegypti degunt ſimul cum Saracenis quidam Chriſtiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habent in illis partibus Abbatias, quas libere tenent, & ſine cenſu, & illi ſunt antiquiores habitatores terræ Aegypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt poſtquam illius terræ dominium occupauerunt. Res uero quæ deficiunt in Aegypto, quibus maxime indigent Saraceni, nec alias habere poſſunt, niſi ab extraneis partibus deferantur, ſunt ligna, pix ferrum, ſclaui, & ſerui empti, de quibus eorum exercitus roboratur, & oportet quod prædictæ res deportentur per mare, & ſine ipſis ſtare non poſſunt. In toto regno Aegypti non eſt ciuitas ſiue caſtrum, ſeu alia terra munita murorum ambitu, præter ciuitatem Alexādriæ, quæ fortis eſt, & præter caſtrum Chayre, quod poſſet abſque difficultate maxima expugnari, & in illo caſtro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra Aegypti per exercitum militum defenditur & tuetur. Prima igitur die qua exercitus Aegypti debellatus, & equitum potentia conquaſſata, tota illa terra ſubiugaretur abſq; reſiſtentia alicuius.

De tempore competenti, mouendi bellum contra filios Iſmaël, Caput LV.

POſtquam rationabiliter oſtendimus iuſtā cauſam quam Chriſtiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & ſufficiēter diximus de potentia ſacræ Romanæ eccleſiæ, tractauimus etiam de conditione & ſtatu regnorum Aegypti & Syriæ, ac de poſſe Soldani & gentis ſuæ: ultimo reſtat aliquid dicere de tempore competenti: breuiter dico ergo, quoniam merito poſſumus dicere uerbum iſtud, Ecce nunc tempus acceptabile, nunc tempus ſalutis: nam nunc eſt uere acceptabile tempus impertiendi ſubſidium terræ ſanctæ, quæ diutius iacuit à perfidis canibus lacerata. Nunc eſt acceptabile tempus, quo corda fidelium debent ſuccendi ad paſſagium terræ ſanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur ſanctum ſepulchrum domini, origo &

funda

fundamenta ſpei noſtræ: nec recolimus habuiſſe tempus tam acceptabile tã/ ꝗ̃ ſalubre, temporibus retroactis, ſicut deus omnipotens nunc per ſuam mi/ ſericordiam multis indicijs demonſtrauit. Primo enim conceſſit nobis omni/ potens & miſericors deus paſtores, & patrem ſanctiſſimum, qui poſtquam ſe dit in ſede pontificatus, prouiſione diuina, toto mentis affectu, diu noctuꝗ́ anxie cogitauit, qualiter terræ ſanctæ ſubſidium ualeat impertiri, qualiter ſe/ pulchrum domini debeat liberari à ſeruitute inimicorum blaſphemantium nomen Chriſti: unde firmiter eſt credendum. quod deus ſuos miſericordes oculos conuertendo, ſibi in terris conſtituit ſummum uidelicet pontificem ſanctiſſimum patrem noſtrum, cuius tempore acceptabili, diuina fauente clementia, ſancta ciuitas Hieruſalem ſub iugo ſeruitutis Mahumeti diutius iam detenta, proculdubio erepta, reducetur ad priſtinam libertatem. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, quo adeo firmiter demon/ ſtratur, quod terra ſancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per gratiam Ieſu Chriſti omnes reges & principes Chriſtiani, & Reſpublicæ in/ ter ſe ſunt in ſtatu pacifico & quieto, nec aliqua procella odij uel ſcandali per/ turbantur, ſicut olim fieri conſueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis de/ monſtrat, uolens terræ ſanctæ miſericorditer opitulari. Præterea omnes Chri/ ſtiani diuerſarum partium & regnorum, fide ac deuotione accenſi parati ſunt, tam humeris quàm cordibus figere ſignum crucis, & ad terræ ſanctæ ſubſidi/ um transfretare, non parcendo laboribus, nec expenſis, & pro nomine Ieſu Chriſti exponere ſe & ſua uiriliter & feruenter. Ecce nunc tempus acceptabi/ le, quod Chriſtianis à domino demonſtratur. Nam potentia inimicorum fi/ dei Chriſtianæ, eſt ad præſens mirabiliter diminuta: tum propter guerras Tar tarorum, cum quibus nuper bellando paſſi fuerunt conflictum, in quo Sara cenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit reſtaurari. Tum propterea, quod ille Soldanus, qui regnat hodie in Aegypto, eſt ho/ mo nullius ualoris, & nullius penitus bonitatis. Eſt etiam alius, quia omnes principes & Soldani Saracenorum. qui conſueuerunt impertiri ſubſidium & iuuamen Soldano Aegypti tempore opportuno, totaliter defecerunt per po/ tentiam Tartarorum, quod non remanſit niſi unus, qui dicebatur Soldanus Meredini, cuius etiam poſſe & dominia redacta ſunt ſub ſeruitute & potentia Tartarorum, & ipſe perſonaliter eſt detentus: unde his temporibus abſque magno diſcrimine & labore poterit recuperari terra ſancta, & acquiri regnum Syriæ & Aegypti, ac totaliter deſtrui ac confundi potentia inimicorum impi/ orum, facilius per gratiam Ieſu Chriſti, quàm fieri potuiſſet multis tempo/ ribus iam elapſis. Ecce nunc tempus acceptabile Chriſticolis à domino de/ monſtratum. Nam Tartari offerent ſe paratos, Chriſtianis dare ſubſidium & iuuamen toto poſſe contra perfidos Saracenos: & ob hanc cauſam rex Tartarorum Carbanda ſpeciales nuntios deſtinauit, qui fratris ſui Caſani

ueſtigijs inhærendo,offert ſe exponere libentiſſime poſſe ſuum ad ſubuerſionem,& totalem deſtructionem inimicorum nominis Ieſu Chriſti.Et tempore quidem iſto,præcipue cum auxilio Tartarorum terra ſancta recuperari poſſet,& regnum Aegypti abſq; magno diſcrimine faciliter ſubiugari.Deceret igitur Chriſtianos dare ſubſidium terræ ſanctæ,& abſque tarditate.Nam mora ad ſe trahit nagnum periculum & diſcrimē,uidelicet,ne forte,quod abſit,Carbanda Chriſtianorum amicus deficiat, & loco eius reſurgat peſſimus inimicus, & qui forte adhæreret ſectæ & fidei Mahumeti,& per conſequens cum Saracenis unanimis deueniret,& hoc poſſet Chriſtianis ad maximum grauamen & periculum redundare.

De proſperitatibus,& aduerſitatibus inimicorum fidei Chriſtianæ, Caput LVI.

AD honorem igitur dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, de cuius miſericordia meum ſpero ſupplere defectum: Dico quod ad acquirendam terram ſanctam cum minore periculo & labore,oportet quod Chriſtiani terram ſanctā ingrediantur, & poſſe inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduerſitate aliqua dignoſcantur . Nam ſi proſperitatis inimicorum tempore Chriſtiani hoc facere attentarent,non ſine labore maximo & periculis poſſent perficere uota ſua . Quæ uero ſit inimicorum fidei Chriſtiane aduerſitas,quæ uero ſit proſperitas, breuiter enarrabo. In his quidem conſiſtit proſperitas eorundem,quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum ſtrenuum & ſagacem, talem qui cauere ſciat & poſſit à fraudibus ſuæ gentis,& abſque pauore rebellionis & perditionis ſuum poſſit dominium regere & tenere.Item,quando inimici in requie,abſq; guerrarum uexatione Tartarorum,uel aliorum longo tempore perſtiterunt.Item,quando in regnis Syriæ & Aegypti frugum fertilitas eſt abundans. Item,quando per mare,& per terram uiæ ſecure patent, & in eis abſque contradictione cuiuſquam res neceſſariæ abundanter ab extraneis partibus deferuntur.Item,quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deſerti Aegypti, nec ab eis modo aliquo infeſtantur. Inſuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriæ & Aegypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim proſperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non poſſent de facili ſubiugari. Sed econuerſo, aduerſitates poſſent inimicis accidere multis modis, quando uidelicet infideles ſuum perimunt dominum & Soldanum, & hoc ſæpe & ſæpius faciunt & fecerunt. Nam poſtquam illa Cumanorum progenies cœpit dominari in Aegypto,ſicut ſuperius enarratur,nouem fuerūt Soldani,& domini ordinati: & de nouem eorum dominis & Soldanis,qui fuerunt in Aegypto,uſq; ad præſens tempus,quatuor fuerunt diro gladio interempti Turquiniani,Cothos,Melec,Afferat et Lachinus,et duo potati ueneno mortifero Benedeclar uidelicet, et Elſinus. Alij, Meleckſayt et Guiboga,

uiriliter exultauerunt: & iſte Soldanus Melecnaſer, qui regnat hodie in Ægy-
pto, extitit ſemel pulſus, & adhuc ſtat in ſuſpendio uita ſua, finem ſui peſſimū
expectando. Item, alia inimicis poteſt aduerſitas euenire, uidelicet, quando flu
men Nili non creſcit, ita quod terras Ægypti poſſet, ut conuenit, irrigare, quo
niam tunc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non eſt diu:
fame enim & inopia tunc perijſſent Chriſtianæ fidei inimici, & regnum Ægy
pti totaliter dereliquiſſent, niſi forent cupidi Chriſtiani, qui eis portauerunt
uictualia abundanter, Tunc etiam propter defectum uictualium milites Æ-
gypti efficiuntur pauperes & mendici, & ipſos oporteret equos & arma uen-
dere, & famlias minuere propter famem, & ſic non poſſent per conſequens re
cedere de Aegypto. Milites enim Aegypti talis conditionis exiſtunt, quod
quando uolunt egredi de regno Aegypti, & ad partes alias ſe transferre, opor
tet quod pro octo dietis omnia neceſſaria ſecum ferant, quia in itinere octo di
erum nihil penitus inuenirent, quum ſit totum ſabulum, quod incedunt: un
de ſi militi deficiat unus equus uel camelus, non poſſet ſe à prouincia elonga-
re, & ob hanc cauſam Soldanus Aegypti taliter impeditur, quod non poſſet
ad regnum Syriæ ſe transferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua ue
xarentur. Item, magna aduerſitas eſſet inimicis, & multipliciter tædioſa, ſi per
mare eis uiæ taliter artarentur, quod res quibus carent, & quibus magis indi-
gent ad ſuſtentationem, eorum exercitus non haberent, ſicut ligna, pix, fer-
rum, ſeruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, &
alias res quamplures, quas habere non poſſent, niſi ab extraneis partibus
portarentur, & ſine illis ſtare diutius non ualerent. Item, quando Nubiani
mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini: per hanc enim guerram po-
tentia inimicorum poſſet taliter impediri, quod ad defendendum regnum Sy
riæ de Aegypto egredi non ualerent. Item, quando terra Syriæ deficeret in red
ditibus per temperiem temporis, uel propter guerras Tartarorum, uel alio
quoquo modo. Nam ſi in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exerci-
tus Soldani copiam non haberet, non poſſet in regno Syriæ commorari.
Nam ab Aegypto ſiue alia regione nullum poteſt ad regnum Syriæ deporta
ri, unde inimici non poſſent recedere de Aegypto. Quandocunque ergo ini
mici ab una quauis aduerſitatum prædictarum uexantur, ſine dubio eſſent ta
liter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de Aegypto recedere
non ualerent: unde Chriſtiani regnum Hieroſolymitanum faciliter occupa-
rent, & poſſent ciuitates & caſtra diruta reædificare abſque contradictione cu-
iuſpiam, & interea ſe taliter præmunirent, quod potentiam inimicorum poſt-
modum non timerent.

De primo paſſagio terræ ſanctæ Caput LVII.

PRoſperitatibus & aduerſitatibus inimicorū nō ſine cauſa rationali ſuperi
us enarratis, de initio paſſagij effudi, iuxta meæ paruitatis notitiā deuote

& fideliter aliqua explicabo, ad correctionem tamen ueſtræ ſanctiſs. ſanctitatis. Mihi ergo uideretur pro maiori ſecuritate & commodo paſſagij generalis, quod prius præmitterentur aliquæ copiæ militum & peditum armatorum, ad prætendendam & cognoſcendam potentiam inimici, cuius copiæ quantitatẽ ſufficientem eſſe iudico in præſenti mille equitum, decem galearum, & trium millium militum peditum armatorum: ſuper his etiam legatus à ſe de paſſagio miteretur, & capitaneus ſtrenuus & fidelis, qui ipſos omnes regerent & ſouerent, & feliciter cum eis, dante domino, tranfretarent iuxta eorum diſcretionem & prouidentiam, in inſulam Cypri, aut ad regnnm Armeniæ applicarẽt, deinde abſque moræ diſpendio ex parte legati, & capitanei ipſius armamenti, per conſilium & iuuamen regis Armeniæ, nuntij mitterentur ad Carbanda dominum Tartarorum: duo inter cætera requirendo, unum uidelicet, quod per totam terram ſui dominij faceret inhiberi, ne mercationes ſeu uictualia ſiue animalia ad inimicos portarentur. Aliud, quod mittere uellet ſuorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimicorum figerent caſtra ſua, & terras Halappi ſæpius prædarentur, circumcirca quotidie deuaſtando. Noſtri quoq; peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atque Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tã per terram quàm per mare, impugnarent uiriliter inimicos, & præcipue conarentur taliter maritima cuſtodire, quod inimicis nihil penitus portaretur. Poſſent inſuper noſtri Chriſtiani à noſtra inſula præmuniri, quæ quidem inſula in loco competenti & utili noſcitur eſſe ſita, pro commodo galearum. Exinde poſſent Chriſtiani inimicis inferre non modica detrimenta. Veruntamen modum incipiendi guerram, & terras inimicorum inuadendi, ad præſens dicere prætermitto, quoniam iuxta inmicorum conditionem & ſtatum oportet conſilium mutari, & operari conſilio ſapientum, qui præſentes his negotijs intererunt. Commoda uero, quæ de iſto primo ſcilicet paruo paſſagio conſequi poterunt, dante domino, Chriſtiani, inferius breuiter deſcribentur.

De commodis primi paſſagij. Caput LVIII.

PRimum igitur cõmodum eſſet iſtud, primũ paſſagium poterit taliter ordinari, cum auxilio aliorum fideliũ partiũ orientis, uel etiam Tartarorũ, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plurima, & etiam detrimenta. Nam ſi per Chriſtianos & Tartaros guerra moueatur Soldano Aegypti, per terram & per mare, ut ſuperius eſt expreſſum, ad defenſionem terrarum ſuarum, Soldanus compelleretur tranſmittere gentem ſuã, ut tã terras illas quæ mari ſunt propinquæ, quàm alias quæ poſſent inuadi, faciat cuſtodiri. Si ergo moueatur guerra per Tartaros & Chriſtianos in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniæ uſque ad ciuitatem Halappi, quæ diſtat per XXV. dietas, oportebit inimicos uenire ut terras tueantur, & Chriſtianis & Tartaris ſe opponant. Et illi qui pro iſto ſeruitio tranſmittentur poſt modicũ

temporis

temporis ſpatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expenſis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterũt diutius commorari, multis rationibus atq; cauſis, quas exprimere ſeriatim eſſet forſitan tædioſum: unde redeuntibus primis ad propria, alíj ad terræ cuſtodiam mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus ſic peractis, inimici prædarentur, uacuarentur expẽſis, & damna incurrerent infinita. Per primum paſſagium inimici poſſunt plurimum infeſtari, uidelicet quod ſi cum armamento decem galearum paſſagíj, & alias quæ armari poterunt in regnis Armeniæ atq; Cypri, terræ Saracenorum poſitæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterunt deuaſtari, & bonis omnibus ſpoliari, & Chriſtiani cum galeis ad inſulam Anteradenſem poſſent ſoſpites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum toto ſuo poſſe ad regnum Syriæ ſe transferre, ut ſufficientem habere poſſet copiam armatorum, per quos daret ſubſidium omnibus terris, quæ prope maris litora ſitum habent. Egreſſio quidem Soldani de Aegypto, cauſa ueniendi ad regnum Syriæ, eidem eſſet periculoſa, & plurimum damnoſa. Periculoſa, propter dolum & proditionem ſuæ gentis. Tædioſa, quia ſæpius poſſet à fidelibus Chriſticolis infeſtari. Damnoſa, quia ſuum ærarium conſumeret & uaſtaret. Vix enim crederetur, ſi dicerem ſummam theſauri quam Soldanũ & gentem ſuam oportet expendere, quotieſcunq; egreditur de Aegypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uiæ maris poterunt taliter coartari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis præcipue quibus magis indigent, & ſine quibus diutius ſtare non poſſent, ſicut ferrũ, ligna, pix, & ſerui empti & alia, ſine quibus non poſſent eorum exercitum ſuſtentare, nec iſta habere poſſunt, niſi per mare ab extraneis partibus deferantur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedunt pecuniæ magnam ſummam. Item, ſi inimici aduerſitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno Ægypti egredi non ualerent, nec terris Syriæ præſtare iuuamen, tunc enim Chriſtianis primi paſſagíj cum auxilio aliarum partium orientis ſufficientes eſſent ad reædificandam ciuitatem Tripolis. Sunt enim in monte Libani Chriſtiani degentes ſagittaríj, pedites ualde boni circa xl. millia uirorum, qui libenter ſubſidium & iuuamen impẽderent peregrinis, qui multoties fuerunt Soldano rebelles, & Saracenis damna plurima intulerunt. Et poſtq̃ ciuitas Tripolis eſſet reædificata, Chriſtiani poſſent illam defendere & tenere uſq; ad aduentum paſſagíj generalis, & per conſequens poſſent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc cederet ad magnum commodum Chriſtianorum generalis paſſagíj, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi poſſent commode applicare. Item, ſi Tartari acquirerent regnum Syriæ, & per conſequens terram ſanctam, Chriſtiani primi paſſagíj inuenirentur parati recipere ciuitates & caſtra, ut Tartaris eas munirent & tenerent. Nam ego qui ſatis bene noui Tartarorum modum, credo

firmiter

firmiter quod Tartari libenter terras quas acquirerent, cuſtodiēdas & tenendas traderent Chriſtianis libere & quiete, & abſque cenſu, ſeu aliqua ſeruitute. Nam propter æſtum in illis regionibus Tartari nullatenus habitarent, unde gratum eſſet eis plurimum & acceptū, quod Chriſtiani illas terras caperēt & tenerent: non enim præliantur Tartari cum Soldano Aegypti, ut terras occupent & acquirant, quum tota Aſia eorum dominio ſit ſubiecta: ſed ideo quod Soldanus ſemper eorum extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negotia inchoanda ſatis credo ſufficere quantitatem ſuperius nominatam, uidelicet millia militum, decem galearum, & trium millium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principijs plura non operarentur plures, etiamſi totidem adderentur, & expenſas plurimum augmētarent. Præterea de iſto primo paſſagio, alia duo commoda ſequi poſſūt. Nam poſtquam peregrini primi paſſagij per ſpatium temporis ſtetiſſent in partibus Syrianis, & uidiſſent conditionē prouinciæ, & nouiſſent potentiam inimici, & modum etiam præliandi, inſtruere poſſent cōſocios, uenientes paſſagio generali. Item, poſito quod Tartari propter guerras, quas forſitan haberent cum Tartaris conuicinis, non poſſent aut uellent Chriſtianis ſubſidium impertiri, & quod Soldanus in ſua proſperitate perſiſteret, & ita quod laborioſum eſſet nimium eruere terram ſanctam de manibus paganorū. Reuerenda S. V. conditione terræ ſanctæ plenius intellecta, uiſa etiam & cognita potentia paſſagij generalis, poſſet melius diſcernere quid ſuper his fieri expediret, utrū uidelicet transfretare deberet paſſagium generale, an deceret tempus magis congruum expectare, & ſic poſſent multa incumbentia diſcrimina euitari. Inſuper ſi mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S. P. V. ſcribere dignaretur regi Georgianorum qui ſunt Chriſtiani, & terræ ſanctæ peregrinationibus deuotiores quàm aliæ nationes, mādantes quod peregrinis darent ſubſidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerentiam domini noſtri Ieſu Chriſti, & ueſtræ etiam ſanctitatis, libēter & deuote ueſtrū ſtuderent adimplere mandatum, ſunt enim, ut diximus, deuotiſſimi Chriſtiani, & ſunt potentes, & multi atque ſtrenui bellatores, & regno Armeniæ quodammodo ſunt uicini. Aliud, quod S. P. V. dignaretur etiam ſcribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apoſtolum ad fidem Chriſti in Aethiopia ſunt conuerſi, mandantes quod Soldano Aegyptij guerram mouere debeāt, & poſſe ſuum impediant & infeſtent. Credo etiam firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini noſtri Ieſu Chriſti, & ob reuerentiam V. S. terram Aegypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti ſuæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et iſtæ literæ de mandato V. S. procedentes, mandari poterunt regi Armeniæ, qui ipſas faceret transferri eorū idiomate, & per bonos nūtios deſtinabit. Hucuſq; deuotiſſime & fideliter reſeraui ea, quæ

parua

parua mea notitia ſentiebat, ſuper initio paſſagij & ſubſidij terræ ſanctæ. Nũc uero S. V. obediendo mandatis, ad generale paſſagium me conuerto, de his quæ expediunt aliqua loquuturus ad correctionem ſemper S.P.V.

De paſſagio generali, Caput LIX.

GEnerale paſſagium per tres uias poteſt arripere iter ſuum, per uiam uidelicet Barbariæ. Sed de iſta uia conſulendum relinquo illis, qui ſtatum & conditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Conſtantinopolitanam, per illam uidelicet, quam tenuit dux Godefredus de Bolicino, & alij illius terræ peregrini. Et per hanc uiam paſſagium generale uſque ad ciuitatem Conſtantinopolitanã ſecure, ut credimus, poſſet ire. Vlterius nominatur per Turquiam uſq; ad regnum Armeniæ procedendo: uia illa non eſt libera, nec abſque diſcrimine peregrinis, propter Turquos qui in partibus illis degunt: poſſet tamen per Tartaros uia illa ſecurari, & totaliter expediri. Poſſent inſuper Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquiæ haberent uictualium copiam & equorum, etiam pretij competentis. Alia uero uia eſt per mare, quæ eſt omnibus manifeſta: unde ſi per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portubus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna ſufficientia ad paſſagium tranſportandum: & oportet quod in termino prætaxato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad litora maris, parati naues incendere, & cum dei adiutorio faciliter transfretare: in Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipſis quàm eorum equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Poſtquam uero in Cyprum paſſagium incolume applicaſſet per dei gratiam, & per dies aliquos quieuiſſet, ſi primi paſſagij peregrini ciuitatem aliquam firmauiſſent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam poſſet paſſagium ſe transferre. Et ſi forte primi paſſagij peregrini non firmaſſent ibi aliquod munimentum, oportebit paſſagium per regnum Armeniæ arripere iter ſuum, hoc modo uidelicet, quod peregrini in regno Cypri cum equis ſuis pacifice requiem ſibi darent uſque ad feſtum B. Michaëlis, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æſtiuo tempore euitetur. Poſt uero feſtum prædictum ad regnum Armeniæ ſecure poterunt ſe transferre, & ibi inuenirent omnia neceſſaria affluenter. Verun tamen in ciuitate Tarſenſi poterunt commodius permanere, quia ibi eſt abundantia aquarum & pabulorum, & tamen de regno Turquiæ, cui uicina eſt, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia neceſſaria habere poterunt abundanter. Poſt hæc autem ueris tempore ueniente, paſſagium poterit per terram dirigere greſſus ſuos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ, quæ diſtat à regno Armeniæ ſolummodo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terreſtris maris nauigio appropinquabit. Obſeſſa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requieſcere in

eadem,

eadem,et inimicorum terras undiq; deprædari,ac interea ſcire et cognoſcere in eadē.Sunt præterea in illa regione Chriſtiani ſagittarij ualde boni, qui ſine dubio ad exercitum Chriſtianorum uenirent, et multa poſſent paſſagio impertiri. Poſt hæc uero de Antiochia recedentes,peregrini poterunt incedere per litora maris uerſus ciuitatē Lyciæ,et illa uia eſſet breuior et melior,et ſemper nauigium exercitui appropinquaret. Veruntamen prope caſtrum Margati in maris litore,eſt quidam tranſitus magnæ genti, plurimum tædioſus, quem quidē tranſitū ſi non haberent,poſſent abſq; diſcrimine Antiochiā remeare,& incedere per uiam Fenich uerſus Cæſaream,per litora cuiuſdam fluminis aſcendendo,quod flumen Kenel uulgariter appellatur,& per illam uiā inuenirent aquas & paſcua,& terras iuimicorum abūdantes frugibus,uictualibus,& alijs bonis,ex quibus Chriſtiani prædas caperent,& exercitui neceſſaria miniſtrarent,& ſic poſſent per uiam illam ire de Antiochia uſq; ad ciuitatē Hamam,quæ eſt ciuitas opulenta, & per potentiam paſſagij cum auxilio dei faciliter caperetur.Et ſi forte Soldanus ſe opponeret Chriſtianis reſiſtēdo ne caperent ciuitatem,tunc Chriſtiani in illo loco magnam haberent prærogatiuam ſi prælium iniretur.Et ſi per dei gratiam peregrini poſſent debellare Soldanum,nullam poſtmodum reſiſtentiam inuenirent,unde recto tramite poſſent ire ad ciuitatem Damaſci,quæ cum cæteris conditionibus libenter ſe rederet Chriſtianis.Nam poſtq; ciues Damaſci ſcirēt debellationem Soldani, reſiſtendi audaciam non haberent, imò fauerent in omnibus Chriſtianis,ſicut fecerunt Haolono & Caſano, qui Damaſci dominium habuerunt abſq; labore aliquo poſt debellationem Soldani.Et poſtquam Chriſtiani occupaſſent Damaſcum,reſiduum regni faciliter obtinerent.Et ſi forte Soldanus prælium euitando nō auſus contra Chriſtianorum potentiam belliger apparere, Chriſtiani recedentes inde ad Tripolim poſſint ire,& ibidem in quatuor dierum ſpatio peruenirent,ibiq; etiam poſſet nauigiū applicare, unde poſſet Tripolitana ciuitas reparari,& magnum poſſent peregrini habere ſubſidiū & iuuamen,per Chriſtianos qui in monte libano ſunt degētes,& per hunc modū ciuitatem Tripolitanam acquirerent & tenerēt,deinde poſſent regnum Hieroſolymitanum occupare,cum auxilio domini noſtri Ieſu Chriſti.

De ſocietate Chriſtianorum & Tartarorum, Cap. LX.

DE ſocietate uero Chriſtianorum & tartarorum, uidetur mihi,quod aliqua quantitas Tartarorum,uidelicet circa decem millia,poſſent multa cōferre cōmoda Chriſtianis per uias & itinera incedendo. Nā propter timorē Tartarorū Beduini,neq; Turquiniani eſſent auſi Chriſtianorū exercitui appropinquare. Præterea uictualia & alia neceſſaria exercitui procurarent, & uendenda de longinquis partibus deferrent,& inde aliquid lucrarentur. Item per Tartaros poſſet inueſtigari intentio & cōditio inimicorum, quia Tartari ſunt agiles ad currendum itinera,bene ſciunt unde poſſunt ingredi & egredi ad eorum

ad eorum liberam uoluntatē: inſuper ad inuadendum inimicos in campo, et ad inſultandum ciuitates, caſtra, ſeu alia munimēta Tartari neceſſarij & utiles eſſe poſſent, quia ad talia ſunt ualde ingenioſi. Si uero Carbāda uel alius loco ſui, ingrederetur Aegyptum cum magna multitudine Tartarorum, tūc eorum eſſet ſocietas euitanda. Nam dominus Tartarorum non dignaretur ſequi uoluntatem Chriſtianorum, imò uellet quod Chriſtiani ſuis parerent mandatis. Præterea Tartari ſunt omnes equites, & ualde feſtināter incedūt, unde Chriſtianus exercitus eos ſequi nō poſſet propter peditum comitiua. Inſuper Tartari habent talem modum, quia quando ſunt debiliores, mirabiliter ſe reddunt obſequioſos, humiles, & deuotos. Quando uero ſunt fortiores, ualde ſunt auſteri, tumidi & ſuperbi, & non poſſent ſtare, quoniam debilioribus iniurias irrogarēt, quod quidem Chriſtiani nullatenus paterentur, unde poſſet per hoc materia ſcandali pullulare. Sed ſuper his poſſet tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damaſci, ſicut conſueuerunt, incederent, & per partes illas occuparent, & Chriſtiani ad regnum Hieroſolymitanum dirigerent greſſus ſuos. Et hoc modo inter Chriſtianos & Tartaros concors amicitia per utrorumq; diſtantiam ſeruaretur, & facilius per duos quàm per unum totaliter deſtrueretur potentia inimicorum fidei Chriſtianæ. Vnum inſuper reducere audeo ad memoriam P. V. reuerendiſſimæ, uidelicet quod omnibus modis ſagaciter occultetur intentio & conſiliū Chriſtianorum, ita quod inimici ignorent Chriſtianorum propoſitum atq; uelle. Nam quod Chriſtiani noluerūt ſua conſilia præteritis temporibus occultare, multa dignoſcunt incōmoda incurriſſe: & econtra inimici propterea multa ſibi incumbentia pericula euitarent, auferēdo Chriſtianis materiam adimplendi eorum uota diutius affectata. Et licet non ualeat occultari fama paſſagij generalis, quæ longe lateq; diffundetur per orbem, ad nullū tamen poteſt cedere commodum inimicis, quia eis ab aliquo domino Saracenorū non poteſt præſtari ſubſidium quoquo modo. Et multis modis poterit euitari, ne Chriſtianorum uoluntas uel propoſitum ad inimicorum notitiā deferatur, aliqua uidelicet uelle facere ſimulando. Illud uero quod Tartari nequeunt ſua conſilia occultare, ad magnum incommodum eis ceſſit. Nā Tartari talem modum obſeruant, prima quidem luna Ianuarij conſiliū capiunt ſuper his quæ intendunt facere anno futuro: unde ſi intendant mouere guerras Soldano Ægypti, ſcitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano ſignificant ea quę Tartari ordinant, & ipſe circa hoc conatur apponere remedia opoortuna. Saraceni uero ualde bene faciūt, ſuum propoſitum occultando & hoc ſæpius confert eis. Et hæc dicta ſufficiant de paſſagio terræ ſanctæ.

FINIS.

MATHIAE A MICHOV MEDICINAE DOCTORIS, ET CANONICI Cracouienſis Præfatio.

LICET multi fuerint qui orbem & partes eius deſcripſerint, tamen utramꝗ Sarmatiã tranſſiliẽtes, nihil fere de ea ſcripſerũt, niſi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerũt, ſed adeo obſcure, ut nihil certi hinc colligere poſſis, quibus figmenta multa & meras nugas immiſcuerunt, dum ultra Sarmatiam ad oceanum Septentrionalẽ campos ponunt Elyſios, ubi, ſcilicet, aura ſit temperatiſſima, uita placidiſſima & perpetua, omni referta iucunditate: homines uero multorum ſeculorum confecti ætate & tædioſo grauati ſenio, ſponte ſeſe in oceanum præcipitent, quo miſeræ ſenectutis euadãt moleſtias. Scripſerũt quoꝗ illic reperiri terrænaſcentia ambroſia, ſucco prædulci & odore ſuaui, quibus homines quaſi paradiſi fructibus diu in uita conſeruẽtur: itemꝗ terrã producere aurũ in magna copia, & nutrire griphones, aues horribiles raptu uiuentes, quæ equũ cum ſeſſore in altum leuare queãt, atꝗ aurũ effodi & exportari prohibeant. Aiunt præterea illic ſolem & lunam, ceterasꝗ ſtellas perpetuo gyrantes & lucentes, dies temperatiſſimas & iucundiſſimas conſtituere. Verum hæc omnia conficta ſunt, carentꝗ ueritate. Ponunt etiam moderni ſcriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam eſſe Aſianæ Sarmatiæ, & à ſeculo Scythiam, inhabitantem, quum tamen cõſtet eam eſſe gentem nouã & aduenticiam, à partibus orientis mutatis ſedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Aſiæ Sarmatiam ingreſſam, antehac uero incognitam, quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes, Alanos, Hyperboreos & Ripheos in orbe terrarum uulgatiſſimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex quibus nominatiſſima flumina originem trahere dixerũt, nempe Tanaim, Boriſthenem maiorem & minorem, atꝗ Volham ingentem fluuium: ſed quum id à uero alienum ſit, hodierna docente experientia, nõ ſine cauſa reijcimus quidquid ueteres ſomniarunt de his montibus & fluminum originibus. Nam ſcimus & experientia didicimus prædicta tria flumina Volham, Tanaim & Boriſthenem maiorẽ ex Moſchouia originem ducere: minorẽ uero Boriſthenem, quẽ Ariſtoteles Diaboriſthenidem uocat, ex Ruſſia ſuperiori erumpere, & in maiorem Boriſthenem tranſire. Montes autem Hiperboreos, Ripheos & Alanos ſcimus & uidimus illic non eſſe, nec dicta flumina ex eis, ſed ex planicie terre ſcaturire, id quod ſequenti libro clariſſime indicabimus, nihil niſi quod uerum ſcimus & experti ſumus ſcripturi. Immutata quidem ſunt priſca regionũ illarũ uocabula, id quod alijs quoꝗ accidit terris & habitationibus: ſed nos ea intacta non præteribimus, indicaturi quid ueteres ſenſerint, quibusꝗ uſi ſint uocabulis, et in que hodie migrarint. Aperuit nobis rex Portugalliæ nauigationibus ſuis regiones Indicas & Aphricanas ad meridiem expoſitas, & rex Poloniæ, qui Tartaris & Moſcouitis confinis eſt, indies patefacit nobis per militiam ſuam plagã Septentrionalem cũm gentibus quæ ad oceanum Aquilonis ſunt expoſitæ, & extenduntur in orientem.

MATHIAE A MICHOV

DE SARMATIA ASIANA ATQVE EVROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatijs in genere, Caput I.

ANTIQVIORES duas Sarmatias poſuerũt, unam in Europa, alteram in Aſia, ſibijnuicem cohærentes & contiguas. In Europiana ſunt regiones Ruſſorũ ſeu Rutenorum, Lithuanorum, Moſkorum & eis adiacentes, ab occidente flumine Viſſæ, & ab oriente Tanai incluſæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Aſiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, à flumine Don ſeu Tanai ab occidente uſq; ad mare Caſpiũ ab oriente cõtenta. Horum imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudoq; terrarũ, flumina & circumcirca adiacentia in ſubſcribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum, Caput II.

ANno domini M. CCXI. apparuit grandis cometes in diebus menſis Maij, octodecim diebus durans, & ſupra Poloucos, Taniam ac Ruſſiam gyrans, caudamq; in occaſum porrigens, & aduentum Tartarorũ ſignificans: unde ſequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiſo ut fertur proprio rege Dauid, de ſubmontibus Indiæ, confluxiſq; pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci ſiquidem fuerunt gentes ſecundũ latus Septentrionale Euxini maris cõmanentes, ultra paludes Mæotidis, quos alij Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorũ ſonant & interpretant̃ uenatici ſeu rapaces, quia ſæpenumero inuadentes eos ſpoliabant, & bona ipſorũ rapiebant atq; abducebãt, quemadmodum & Tartari hiſce temporibus faciunt. Itaq; Tartaris ingredientibus, terras Poloucorum, poſtularũt per ambaſiatam, ipſos principes Rutenorũ, ut uniuerſis copijs & potentijs ſe adiuuarent, quoniã par exitiũ & diſcrimen eos ſicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autẽ & Tartarorũ nuntij denuntiantes ducibus Ruſſiæ, ne immiſcerent ſeſe bello & adiutorio Poloucorum, ſed potius exterminium eorũ tanq; aduerſariorum procurarẽt. Ruſſitæ uero immaturo uſi conſilio, nuntijs Tartarorũ comprehenſis & occiſis, perrexerũt exercitualiter Poloucis in adiutorium, terra mariq; uidelicet Mſciſlaus Romanouic cum militia Kiouieñ. Mſciſlaus Mſciſlauic cum militia Halicieñ. Item cæteri duces Ruſſiæ Vlodimir, Rurikouicz: duces Cirneouieñ. & duces Smolnenſes. Iunctiq; exercitui omniũ Poloucorum peruenerũt in Protolce, & abinde ſinguli aſcenſis equis, uenerunt duodecim ſtatiuis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari caſtra metati fuerunt, & illico reſpirandi ſpatio non dato, Tartari in

eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum diſſiciuntur, plurimaq́ꝫ cæde peracta bini duces Mſciſlaus Kiouień. & Cirneouień. captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile dictu) à Poloucis ſocijs, per quorum terrā fugam maturabant trucidabantur. Equites quoq́ꝫ propter equos, pedites propter ueſtes occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo die Ruteni in peſſimum horrendumq́ꝫ inciderunt periculum, quale in terris Ruſſiæ nunquam auditum eſt. Eaq́ꝫ prima clades extitit quam Ruteni à Tartaris pertulerunt. Mſciſlaus autem Mſciſlauic Halicień. dux dum ad naues fugiendo perueniſſet, ſuperatis fluuijs perſequutionem Tartarorum ueritus naues abrumpi præcepit, abindeq́ꝫ fugax in Halic pauore & trepidatione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurikouic fuga & ipſe ſaluatus in Kiou perueniens, ſedem accepit Kiouień. Alia uero omnis multitudo Rutenorū dum ad naues fugiendo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in mœrorem uerſa, dum undas tranare non poſſet, fame contabeſcens illic conſumpta eſt præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerūt. Præterea anno domini milleſimo ducentiſimo uigeſimo octauo, in maxima multitudine Tartari Ruſſiam ingredientes, uniuerſam terrā Reneſanſca uaſtauerunt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, reliquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterū hyeme eiuſdem anni uenerūt Tartari in terram Suſdalorum, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgium & filios eius, pluresq́ꝫ alios Suſdalorum principes interfecerunt, caſtrum Roſtou incenderunt, captiuos & prædā pro libito abduxerunt. Sequenti quoq́ꝫ anno in Smolnenſem & Cirnyeouień. regiones uenientes, eas crudeliſſima cæde nulli ætati parcentes peruaſtauerūt, caſtra & fortalitia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorum multitudine in terras ſuas redierunt.

De crudeli uaſtatione Poloniæ & Hungariæ per Tartaros, Caput III.

POſt prædicta, Tartarorum horrēda uaſtatio ex ordine narrationis ſubnectenda eſt. Anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo. Tartari in Ruſſiam uenerunt, & Kiou ampliſſimam urbem & metropolim Rutenorum magnifice conſtructam funditus deleuerunt. Habuit ſiquidem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarū portarum tecta deaurata & ſplendentia, habuit & uſq́ꝫ nunc habet Metropolitanum de ritu Rutenorum ſeu Græcorum, plurimis Vladicis & epiſcopis à Danubio per Moldauiam, Valachiam, Ruſſiam, & Moſkouiam præſidentem, in Kiouia iam poſt deſtructionem non reſidentem. Habuit inſuper eccleſias ſupra trecentas ornatiſſimas, quarum aliquæ in campis inter uepres & arbuſta in hanc diē permanent, & ſtant deſolatæ pro latibulis ferarum: ex quibus binæ

Kiou metropolis Ruſſiæ

bus binæ ecdeſiæ, uidelicet ſanctę Mariæ & ſancti Michaelis aliquas laminas tecti adhuc tenet deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, & inſpicientes altim baſſina uocant: altim baſſina, id eſt, aureum caput habentes, quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempeſtate in monte ubi olim caſtrum Kiouień. ſtabat, Lithuani domini illius loci, fortaliciū amplum de roboribus & lignis extruxerunt & tenēt. Itaque tota Ruſſia cum ſua metropoli & Podolia omniquaque peſſundata, Bathus Tartarorum Imperator uolens Hungariam ingredi, miſit ducem Petam nomine cum magno exercitu uaſtatum Poloniam. Aiunt Poloni Bathum regem Tartarorum Poloniam, Sleſiam, Morauiam uaſtaſſe: uerior tamen hiſtoria eorum, ſicut & chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuiſſe in Polonia, ſed duces ipſius, qui trucidatis tyrannis & principibus Rutenorum, receptaq́ʒ præda, in oppidum Lublin & Zauichoſt, uicinijsq́ʒ eorum, reduxerunt eam in Ruſſiā, feſtinanterq́ʒ redeuntes, expugnauerunt Sandomiriam cum caſtro. Illicq́ʒ occiderunt abbatem Pokrziunicen cum fratribus eius, & magnum numerum utriuſq́ʒ ſexus nobilium & ignobilium uirorum ac matronarum ad conſeruandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Viſſicam, in Skarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Ruſſiam. Dumq́ʒ ſtatiua tenerent ad fluuium Zarna, apud uillam quæ maior Thurſko uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouień. palatinus cum militibus Cracouienſibus. Vbi inter pugnādum omnis captiuorum multitudo diffugiens, in propinquas ſyluas ſe recepit: ſuperati tamen ſunt pauci à multis, Vlodimirus palatinus Cracouień, cum ſuis à Tartaris. Verum ſtrage ſuorū perculſi Tartari, per ſyluam Stremech in Ruſſiam receſſerunt, & in ſupplementum accerſitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redierunt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenientes, bifariam diuiſerunt eum, minoremq́ʒ exercitum in Lancitiam, Siradiam & Kuiauiam deſtinarunt cum principe Cadano, quem Poloni Caydanum nuncupant, qui nullo obice apparente uaſtauerunt crudeliſſime illos tractus cædibus atque igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor fuit Peta Tartarorum princeps uerſus Cracouiam iuit, omnem oram tranſitui propinquā cęde & incendio peruaſtans. Occurrunt ergo ei in uilla Chmelik prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemens Caſtellanus Cracouień. Pacoſlaus palatinus, Iacobus Raciborouic Caſtellanus, Sandomirień. cum nobilibus & militibus Cracouień. & Sandomirień. Et facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipſaq́ʒ attrita pedem referente, & ad alteram præſtantiorem turmam ſeſe diuertente, Poloni certamine priori feſſi, pauci à plurimis aduerſo pectore confoſſi ceciderunt: reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderunt in eo conflictu deſide- *Polonorum clades*

derati Chriſtinus Sulkouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stā potic, Zementa, Grampina, Suliſlaus, milites ſtrenui, & alĳ plures ualidi. Ex quorum ſtrage tantus pauor irrepſit, ut alĳ in alias regiones fugerent: agreſtes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & ſyluas, & in inuia ſe conderent. Sed & Boleſlaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzimiſlaua matre, & Kinga cōiuge ſua primum uerſus Hungariam in caſtrum Pieninide prope oppidum Sandecz, poſtea uero in Morauiam ad monaſterium Ciſtercieñ. effugit. Tartari aūt poſt cladem apud Chmelik peractam, Cracouiam in die cinerū peruenerunt, & eam uacuam hominibus inuenientes (omnes ſiquidem in abdita diffugerant) in eccleſias & domus incēdio ſæuierunt. Eccleſiā uero ſancti Andreæ tunc extra muros Cracouieñ. extantē, uallantes oppugnabant, expugnare tamē nō ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine ſe & ſua illic defendentibus, irrito cœpto receſſerunt, & in Vratiſlauiam perrexerunt, eam ſimiliter ut Cracouiam deſertam habitatoribus, ſed & conflagratā habitationibus reperientes. Ciues enim Vratiſlauieñ. pauore conſternati, ferè omnibus relictis, pretioſioribus duntaxat feſtine raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes deſcenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducentes, urbem cum tectis eius flammis exuſſerunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, caſtrū uallarunt, & poſt aliquot dies obſidionē ſoluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Ceſlai prioris ordinis prædicatorum & fratrum eius in caſtrum admiſſorum depulſi, receſſerunt. Interimq́ feria ſecunda paſcæ Tartaris qui Kuiauiā uaſtauerunt, ſuperuenientibus ſimul iuncti in Leguiczam profecti ſunt. Dux etenim Henricus ſecundus ſanctæ Heduuĳs filius per illud tempus ibi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quàm agreſtes maioris Poloniæ & Sleſiæ. Aduenerant & principes cum ſuis militibus Myeczlaus Kazimirides dux Opolienſis, Boleſlaus filius Depoldi marchionis Morauiæ expulſi, qui Syepiloka cognominatus eſt, & Pompo de Hoſterno magiſter cruciferorum de Pruſſia cum fratribus ſui ordinis, inſuper & cruci ſignati plures. Quūq́ ex oppido Legniceñ. duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de ſummitate eccleſiæ beatę Mariæ decidit, parumq́ abfuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infauſtum omē fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicenſis prætergreſſus, quatuor acies inſtruxit & ordinauit. Primam de cruce ſignatis uoluntarĳs, & de auri foſſoribus oppidi Goltberck, alĳsq́ peregrinis militibus: hanc Boleſlaus Syepiolka filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies fuit militum Cracouienſium & maioris Poloniæ, hanc Suliſlaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouienſis circa Chmyelik occiſi ductitauit. Tertiā aciem gubernauit Myeczlaus dux Opolienſis, in qua erant milites Opolienſes, & Pompo magiſter Pruſſiæ cum fra-

tribus

tribus & militia ſua. Quartam aciem ipſemet dux Henricus ex præſtantioribus militibus Sleſiæ, & maioris Poloniæ, ac pretio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, ſed robore & frequentia pugnatorum præſtantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterque exercitus quinto idus Aprilis, alias feria ſecunda poſt octauas paſcæ conuenit. Primumq́ crucesignatorum & aurifoſſorum exercitus cum Tartaris magno impetu cõgreſſus, uelut teneræ ariſtæ à grandine percuſſæ, à ſagittis Tartaricis obtritus eſt. Deinde duo agmina ſub gubernatione Suliſlai militis, & Myeczlai ducis Opolienſis conſiſtentia, pugnare cum tribus Tartarorum agminibus ingreſſi, ualidam in Tartaris ſtragem ediderunt, ita ut pedem referrent, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo curſu circa utrunque exercitum diſcurrens, terribili uoce clamauit. Byegayce byegayce, quod ſonat, fugite fugite, Polonis terrorem incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opolienſis audiens, deſerto prælio fugit, & ſecum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiſcens dixit, Gorze ſe nam ſtalo, id eſt, peius & moleſte nobis accidit: inducensq́ ſuam quartam aciem fortiſſimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum diſiectas proſtrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum ſuo duce Peta ſuperueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utroſq́ durauit, magnaq́ ex parte Tartaris cęſis, & in fugam ſpectantibus, quidam Tartarorum uexillifer ualde magnum ferens uexillum, in quo chi litera Græca depicta erat, talis X, & in ſummitate haſtilis imago tererimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut pene exanimati, & inualidi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuerſus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius marchionis Morauiæ dictus Syepiolka, & Pompo magiſter crucíſignatorum de Pruſſia cum multis inſignibus militibus necati ſunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circumfuſus eſt, ut à tergo & fronte cæderetur, iam que ſuis omnibus unà pugnantibus proſtratis, ad extremum circa eum non niſi quatuor milites uerſabantur. Suliſlaus frater olim Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis. Conradus konrathouicz, & Ioannes Iuanouicz, qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum diſponebant: ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Tartari igitur ne Henricus euaderet, ueloci curſu conſequutũ cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne

S 4 Iuanouicz

Iuanouicz ab eis ſegregato uallauerunt,cum quibus aliquanto tempore de certabat.Ioannes uero Iuanouic equum recentem à Roſciſ'ao aulico ducali receptum, penetratis hoſtium cuneis duci adminiſtrauit.Quo aſcenſo dux ſequebatur Ioannem Iuanouic, uiam per medios hoſtes ei paratē. Ipſoq; in curſu uulnerato,& euadente,dux Henricus intercipit,& tertio circumuallatur: dumq; audaciſſime contra Tartaros dimicaret,& manu ſiniſtra eleuata,Tartarum ſibi obuium feriret,ab altero Tartaro lancea ſub aſcella tranſfixus,ex equo demiſſo brachio moribundus defluxit: quem Tartari ingenti ſtrepitu inconditarum uocum facto capiunt,& extra locum certaminis quantum eſſet geminus baliſtæ iactus pertractum,framea caput abſciderunt,corpusq; inſignibus omnibus deſpoliatum nudum reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, inter quos clari & inſignes fuerunt Suliſlaus frater Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis, Cōradus Konrathouic,Stephanus de Virbna,& Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Peltznica, Thomas Pyotrkouic, Petrus Kuſſa & cæteri.Corpus ducis Henrici poſt cladem in ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum,& repertum per Annam coniugem eius in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores Vratiſlauiæ ſepultum eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorum ſupra expreſſorum,in eodem monaſterio ſancti Iacobi Vratiſlauiæ corpora tumulata ſunt. Boleſlai autem filij Marchionis Morauiæ funus in Lubens in choro conuerſorum humatum eſt,ſuper cætera corpora fidelium in loco prælij ſepulta. Eccleſia in hanc diem durans conſtructa eſt.Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis Tartari potiti,lectis ſpolijs unicuique interemptorum unam auriculam abſciderunt,& nouem ſaccos grandes ad ſciendum numerum occiſorum repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnica(oppidum enim metu Tartarorum exuſtum fuerat)applicuerunt,mandantes ut duce eorum occiſo,caſtrum eis aperirent. Caſtrenſibus conuenienter reſpondentibus,quod pro uno duce occiſo plures duces filios occiſi haberent. Illi uero circa Legnicz uaſtatis & incenſis uillis, in Othmuchou ſe receperunt,ubi quindecim diebus ſtatiua continuando, omnē regionem per circuitum uallauerunt.Exinde Ratiborieñ.oram adeuntes, in Boleſiſko octo diebus commorati,in Morauiam ſeceſſerunt,& Vuenceſlao rege Bohemię in caſtris ſe continente,eam plus quàm uno menſe incendijs & cædibus uaſtauerunt:ab Olomunc ſeptimis caſtris in Hungariam peruenerunt, & maiori hordæ ipſius Bathi quæ Hungariam intrauerat ſeſe conſociauerunt.

Nobilium Polonorum ſtrages

De cruenta

De cruenta uaſtatione Hungariæ per Bathi Imperatorem Tartarorum, Caput IIII.

BAthi uaſtata & ad nihilū redacta Ruſſia, Hungariam cum quinquies centum millibus ingredi cotēdebat. Reſiſtentē ergo inter montes Sarmaticos, & in clauſa dicta Ruſſiæ introitum prohibentem, comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gentibus miſſum præfatus Bathi obruit & expugnauit, feſtinanterq; exurendo oppida & uillas ad Titiam fluuium qui uulgarirer Ciſa appellatur, ex montibus Sarmaticis uerſus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorum excurrentes, Vatiam cum ſua cathedrali eccleſia uaſtauerunt & incenderunt. Ad Peſt quoq; ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout eſt mos pugnandi Tartaris. Quumq; copioſum exercitum, tam ex nobilibus quàm ſpiritualibus rex Bela coadunauerat, aduerſus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & caſtra metatus eſt, adhibitaq; cuſtodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non tranſire fluuium, quoniam altus eſt, limoſus multum, & impermeabilis. Tartari aūt qui multo maiores fluuios tranſierant, inuento uado Titiam noctu tranſnatarūt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undiq; circundederunt, miſſiſq; denſis, & quaſi infinitis ſagittis, uelut quum grando nebuloſus ac denſus cum fragore deſcendit, Hungaros perturbarūt, multos occidendo, plurimos uero uulnerādo. Hungari ergo ueluti impræparati, & abſque ordine contrauenientes cadebant. Quod alij uidentes, meticuloſi clàm diſcedebant & fugiebant. Tartari uero tanquā aſtuti, ſinebant eos per medium ſui tranſire. Vnde Colomannus frater regis ſic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaſerunt. Reliquos uero cōcluſos Tartari crudeliſſime ad unum necauerunt. Inter quos ſpirituales maiores ceciderunt, Mathias Strigonienſis archiepiſcopus, Vgolinus Colocē. archiepiſcopus, Georgius epiſcopus Iauriē. Reynaldus epiſcopus Tranſſyluaniē. & eccleſiæ Nitrienſis epiſcopus, Nicolaus Scibiniē. præpoſitus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachienſis, magiſter Albertus Strigoniē. archidiaconus. De alijs autem ſecularibus nobilibus & ignobilibus ferè infiniti occiſi ſunt: & qui fugerāt conſequuti in uijs necati iacuerunt. In Peſt etiam multi plebani collecti in ore gladij ſuperuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properè fugit ad metas Auſtriæ, ubi captus & detentus fuit per ducem Auſtriæ: tandem dimiſſus ad reginā coniugē ſuam perueniens, receſſit in Slauoniam, illic uſq; ad perſequutionē Cadan cōmoratus. Vaſtata itaq; Hungaria ex una parte Danubij, in hyeme ꝓxima gelato Danubio in partem alterā penetrauerunt, & ſedes inter Iaurinū & Strigoniū fixerunt, ubi in hāc diē foſſæ & tumuli habitationis eorū cernunt̃. Ex quo loco prȩfatā trans

Danubium

Danubium regionem ſpolijs,incendijs & occiſionibus crudeliſſime afflixerunt. Quumq; in Tartariam ſecedere proponerent,diuiſo exercitu,princeps Cadan aduerſus regē Belā in Sclauoniā diuertit. A cuius facie territus rex, ad mare,tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi conſtituerat, pertranſitis & uaſtatis Boſna, Seruia & Bulgaria, ſubſtitit circa Danubium,donec horda Imperatoris Bathi ſuperueniret. At Bathi poſt diſceſſum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempeſtate nobilem, cuius incolæ erant uarij mercatores, Almani, Gallici & Italici:& quia theſauros quos Tartari expetebant iu terra ſuffoderant & occuluerant,idcirco omnes necauerunt,nulli ſexui nulliq; ætati parcētes: deſtructaq; Strigonio,ſecus Danubium tranſeuntes ad exercitū principis Cadan opperientem & expectantē peruenerunt. Tandem iuxta paludes Mæotidis uia priori in Tartariam abierunt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt,& multimode uaſtauerunt,erat ferè biennium.

Quomodo Innocētius papa quartus miſit ad Cham Tartarorū. ne Chriſtianos perſequeretur:& quomodo fidem Mahumeti ſuſceperit, Caput v.

DIſcedentibus Tartaris tota Europa contremuit, & principes Chriſtianorum timore perculſi,ne redirent conſulebant inuicem. Innocentius quoq; papa quartus ex conſilio Lugdunē,fratrem Aſcelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiuſdem & aliorū ordinum ad eos miſit, anno domini M. CCXLVI. qui per Almaniam & Bohemiam in Vratiſlauiam uenit, exceptusq; & ueneratus eſt à Boleſlao Sleſiæ & Vratiſlauiæ duce, Exinde tranſiens ad Lancitiā peruenit,à Conrado duce Mazouiæ cum ſuis recollectus & hoſpitatus. Dehinc ad Crocauiam deductus, à Boleſlao pudico,genitriceq; eius Grimiſlaua,& à Prandotha ordinario loci benigne ſuſcepti et habiti ſunt, pluribus pellibus ſubtilibus ꝓuiſi,ſupra id quod proprio ære potuerunt emere,quoniā principes Tartarorū ſine munere adire nephas eſt. Tulit autem fortuna,ut eſſet apud Boleſlaum pudicum principem Crocauiæ atque Sandomiriæ, Vaſilko princeps Ruſſiæ, nepos matris ſuæ: huic itaq; commendati,in Ruſſiam per ipſum deducti ſunt: ad Kiouiā uero uenientes,equos acquiſiuerunt pro conditione terrarum Tartarorum ualentes,qui pedibus aquam & pabulum ſub niuibus ſibi quærerent. Tandem ex Kiou procedentes, plures duces Tartarorum pertranſierūt donec ad Cham ſeu Imperatorem Tartarorum applicuerunt. Cui legatione domini Papæ Innocentij quarti expoſita,poſtulauerunt ut deum uniuerſorum agnoſceret atq; coleret,& eum quem miſit Ieſum Chriſtum:ut'que gentem Chriſtianam crudeli nece quemamodum fecit in Polonia, Hungaria & Morauia non perderet. Et accepto reſponſo,quod Cham per quinquennium gentem Chriſtianam non inuaderet,per eandem uiam ad dominum apoſtolicum

cum

cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt. Habes in ſpeculo hiſtoriali Vincentij libro xxxij. hanc hiſtoriam, quam caute legas neceſſe eſt, quoniã in aliquibus ſuperſtitioſa eſt. Poſt diſceſſum legatorum Chriſtianorum ſuperuenerunt legati Saracenorum, perſuadẽtes Tartaris, ut ſectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquã faciliorẽ & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uiriſq; belligeris competentiorem, Chriſtianorum autem religionem confutando dicebant eſſe otioſorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentiũ. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atq; uoluptatibus refertam, & cæterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut ſuperbos debellaret, humiliatis uero tributũ conſtitueret. Placuit barbaris & ipſi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & ſenſualibus perſuaſio Saracenorum, ideo illam & non alteram ſuſceperunt. Et quum dicant Eiſſa Rocholla, id eſt, Ieſus eſt ſpiritus domini: Mahumet uero Roſſolai, id eſt, Mahumet eſt iuſtitia dei, noluerunt ſpiritum dei Ieſum benedictum ſpiritualiter uiuere docentem acceptare: ſed iuſtitiam dei, hoc eſt Mahumet carnaliter & tanquam beſtiam ſenſualem in ſpurcitijs uolutantẽ, ab omnipotenti deo iuſte in lacu pœnarum die ac nocte cruciandam amplexati ſunt. Itaq; extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes ſequuntur. Pentateucho Moyſi obediunt, circunciduntur, & legalia obſeruant, campanis carent: ſed quotidie Iahi illo illoloh, quod in latino ſonat, Non eſt deus niſi unus deus, clamant: ingenue ſe profitentur Iſmaëlitas, quia de Iſmaël ortos: Chriſtianos uero dzintis, id eſt paganos, & gaur, id eſt infideles, & ſine religione appellãt. Celebrãt uelut alij Saraceni, tria in anno feſta, primum kuiram, id eſt oblationis paſca in memoriam oblationis Iſaac, quando Abraam multarũ gentiũ pater præcepto dei ipſum necare & offerre propoſuerat. In iſto feſto offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud feſtũ colunt pro animabus, tunc uiſitant ſepulchra ſuorum maiorũ, operibus miſericordiæ inſiſtunt, & alunt pauperes. Tertium feſtum agunt pro ſe ſuaq; ſalute. Pro primo feſto rite paragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno menſe, pro tertio duodecim diebus.

Vincentij hiſtoria fabuloſa

Religio Tartarorum

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum Caput VI.

TArtari ſunt homines ut frequenter ſtaturæ mediæ, pectore, & ſcapulis ampli, facie lati, naſo ſimi, colore tetri & deformes, robuſti uiribus & fortes, famem, frigus & æſtum facile patientes. equitatu ab ineunte ætate & arte ſagittandi gaudentes. Omnia ſua ſecum ducunt, uagi & inſtabiles loco cum uxoribus, pueris atq; pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caſpiũ diuertũt, quoniã illic ratione maris temperiẽ aëris inueniunt. Ad æſtatem in ſuam regionẽ redeunt. Aliqui eorũ unam porcam, duas, tres'ue in longũ per iugera

tria,

tria,quatuor & ultra ſulcāt,arant,& millio ſeminant,inde cibos & bairam, id eſt,paſtas faciunt. Non habent frumentum,nec aliquod aliud legumen,pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremq́ & per ſe & cum millio uorant:carnes pecudum,pecorum & equorum comedunt etiam ſemi crudas. Caballos pridie tum ſponte tum morbo mortuos exciſo loco apoſtemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam,lac,& ceruiſiam ex millio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant,Su: interdum Tartari dicunt Suha, & eſt aqua. Ceruiſiam aūt milliarem ſeu ex millio factam,buzam nomināt, eandem Ruteni Braha uocant. Laudant lac, præſertim komiz,id eſt acetoſum,eo quod ſtomachum eorum confortet,& medicinam purgatiuā faciat. In conuiuijs & cum hoſpitibus aduenisq́ bibunt Araka, quod eſt lac ſublimatum,quod mirabiliter & cito inebriat. Nō furantur,neq́ fures inter ſe patiuntur,rapto tamen uiuere uicinos ſpoliando periucundum & deificum eſt apud eos. Nō ſunt artificia inter eos,nec pecuniæ,ſed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhenſi,inceperunt aſpros,id eſt,argenteos obolos Turcorū accipere & tenere. In borda uero Prekopeñ. ducatos acceptant. In horda Nohaiſka res pro rebus dant, uafri & perfidi ſunt exteris,ſibijnuicem uero & ſuis omnibus fideliſſimi. Indumenta ſæpenumero ex filtro & lana alba groſſe & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt,in expreſſione huius nominis præponunt literam i,ioponce,& nō oponce nuncupantes, & eſt pallium album ſpiſſum inconſutile pro imbribus & fluuijs bene utile. Terra eorum terra plana & abſq́ montibus, abſq́ lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias nō habēt, neq́ nauigia,ſed per dies iter ſuum computāt, ut terra Zauolhenſium Tartarorū citiſſimæ equitationis à flumine Volha ad mare Caſpium eſt quaſi triginta dierū: equitāt una die uiginti milliaria magna Germanica,pedibus nō gradiuntur nec itinerāt. Feræ apud eos reperiūtur,cerui,damæ,dorcæ,& ſnak, quod eſt animal quātitatis ouis,in terris alijs non uiſum,lana griſeum,duo parua cornua habens, curſu uelociſſimum,& eſu carnium eius ſuauiſſimum. Et dum grex ſnak in aliquo campo inter gramina cōſpicitur, Cham ſeu Imperator Tartarorum cum ſuorum multitudine equeſtres uadunt,& omniquaq́ circundāt in altiſſimis graminibus delititeſcētes. Dumq́ tympanis incipiunt ſonare, tūc ſnak tanq́ metu perculſæ,rapidiſſime hinc atq́ illinc ab una parte circumſtantiū ad alterā procurrunt,& iterum atq́ iterum decurſando uadunt,uſquequo fatigati deficiant,tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

Oponce

Snak animal

De finibus & metis Tartarorum Zauolhenſium, Cap. VII.

CLauditur terra Cham & Tartarorū Zauolhenſium ab ortu ſolis mari Caſpio ſeu Hircano. A' Septentrione cāpis longiſſime latiſſimeq́ protenſis. Ab occaſu fluminibus Tanai & Tolha. A' meridie partim mari Euxino ſeu

no ſeu ponto, partim altiſſimis montibus Iberiæ & Albaniæ. Mare Caſpium uocant Ruteni Chualens ke more: & eſt mare non ab oceano, ſed à fluminibus illic defluentibus congeſtum. Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuoſe & quaſi per ſaltum ex alto in medium decidentibus, & iuxta ripas ſub ipſas tranſeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi in æſtate à Perſis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & poſt ad orientem, ut Ruteni proferunt, ſunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nũcupant, quoniam ritum Mahumeticum non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adoleſcentes, qui raſa coma binos radios crinium ab aure dextra, & alium à ſiniſtra uſq; in brachia prominentes, in ſignum innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occaſu ſunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellant, qui ſecundũ fontes ſuos ex ducatu Reſenſco à duce Moſcouiæ occupato, uerſus ſeptentrionem fluit. Poſt flectitur in meridiem, & tribus oſtĳs paludes Mæotidas ingreditur: imò ipſe paludes Meotidas cauſat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomaq; & alĳ fructus: ſunt & mellificia quercina nonnulla, & pauciora de pino. Inde eſt quod Tartari ſanctum Don dicunt: quia iuxta illum, uictum ex fructibus, melle & piſcibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus, ex Moſcouia profluit, ex fontibus ſeptentrionalioribus & occidentalioribus quàm Tanais: qui quum ad ſeptentrionem flueret, longo Tanaim circuiens interuallo, deflectitur in orientem & meridiem, & uiginti quinq; oſtĳs ſeu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Diſtat Tanais à Volha quinque hebdomadarum itinere, ad minus ueloci curſu trium hebdomadarum equitatione, uel plus. Et eſt Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinq; autem partitiones. ſeu particularia flumina ipſius Volhæ ſunt magna: minora autẽ ex eis ſunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Viſſa poſt Cracouiam. Sunt multum piſcoſi præfati fluuĳ, ita quod framea Tartari cæteriq; tranſeuntes in ripa ſtando piſces cum aqua decurrentes ſecent & tollant. Eſt iuxta hos fluuios Tanaim & uolha air, id eſt, calamus aromaticus, q & broſtuorce dicitur, in maxima copia. Ibidem reuponticum, quod Tartari nominant cinireuent, creſcit: & cinireuent nomen eſt Perſicum. Item cucilabuca, uel ut alĳ exprimunt kilcabucha: & in Latino ſonat oculus cornicis: & eſt multæ calefactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel, quum de Moſcouia tractauero clarius dicam. Quoties autem Tartari Zauolhenſes in terras noſtras ſpoliatũ ire uadunt, & per hæc & alia flumina abſq; nauigio, alligatis ſarcinis deſuper, coniugibusq; & pueris in dorſis equorum ſedentibus, ipſimet caudas caballorum tenentes tranſnatant, & rapinas crudelitatesq; plurimas inferunt. Ad meridiem uerſus mare Caſpium ſunt mõtes Iberiæ & Albaniæ, quos Rutenia gente Piacihorſci Circaci, quaſi quinquemontani Circaci uocant. In-

Tartari criniti

Don flu.

Edel flu.

T ter illos

ter illos ſiquidem montes ſunt Gazarorum gentes, quas ut Morauica legenda depromit, ſanctus Cirullus & Metudius fratres, per Michaëlem imperatorem Conſtantinopolitanum miſſi, ad fidem Chriſti conuerterunt, & uſque nunc fidem & ritum Græcorum profitentur: ſunt homines bellicoſi, in tota Aſia & Aegypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenſes tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominant, & uicinæ iuxta illos ſunt gentes Circaſſi & Mengrelli, omnes de ritu Græco per beatum Cirullum in fidem Chriſti reductæ. Inde ſanctus Cirullus rediens ex mari Euxino ſeu pontico (in quo omnipotens deus mirabilis & glorioſus in ſanctis ſuis, dederat habitaculum & eccleſiam marmoream per manus angelorum ſancto Clementi ſtructam, quam ſingulis annis in feſto ſancti Clemẽtis & ſeptem diebus, mari recedente & ſiccato, ſecure circumſiti incolæ aggrediebantur, ſanctum dei uenerando, collendo & extollendo) ſuſtulit corpus ſancti Clementis, & in Morauiam prædicatutus Chriſtum dominum ſecum tulit & aſportauit. Deinde Romam euocatus, & per papam Nicolaum citatus, prædictum corpus ſancti Clementis Romam detulit, & in eccleſia ſancti Clemẽtis honorifice depoſuit. Ipſe Cirullus cum Metudio fratre in eadem baſilica beati Clementis Romæ ſepulti: ſed non reperta oſſa illorum, quantumlibet ſumme deſiderata in eadem baſilica quæſita. Ex montibus Circaſſorum piacihorski, ſeu quinque montium fluit magnus fluuius Tirck in Tartarico nuncupatus, rapidiſſimo curſu lapides ſecum uoluens, & multos piſces, in mare Caſpium defluit. Poſt hunc ex eiſdem montibus fluuius Cohan, minor quàm Tirck, in prænominatum mare Caſpium deſcendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentium, Caput VIII.

QVatuor ſunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem, ſcilicet horda Zauolhenſium, horda Precopenſium, horda Coſanenſiũ, & quarta horda Nohacẽſium, quintamq́ addunt quæ imperatorem non tenet, & nuncupant eam Cazacca: de his inferius dicetur. Horda in Tartarico multitudinem ſignificat. Principalis ergo horda eſt Czahadaiorum ſiue Zauolhenſium, quæ Tak Xi, id eſt, capitalem hordam, uel homines principales & liberos ſeſe nominat, tum quia nulli ſubijcitur, tum quia ab ipſa cæteræ hordæ propagatæ ſunt. Ob hoc & Moſcouitæ magnam hordam Zauolhenſium hordam appellant. Inde etiam imperator eorum Ir Tli Xi lingua ipſorum, hoc eſt, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod ſonat magnus dominus, ſiue magnus imperator: ulu enim magnus, cham uero dominus & imperator eſt. Eundem aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati ſunt: quia Vlu cham non ſignificat magnum canem: cham etenim cum aſpiratione dominum & imperatorem: & cam ſine aſpiratione cruorem & nunquam canem ſermone Tartarorum deſignat. Produnt itaq́ & referũt

Horda

Vlu cham

Tartari, quod quædam uidua concepit & peperit filium nomine Cinkis, & quum filij ipſius tanquam adulteram necare uoluerunt, finxit & excuſauit ſe non ab homine, ſed à radijs ſolis concepiſſe. Cui figmento filij credentes matrem liberam dimiſerunt. Natus ergo eius Cingos uel Cinkis, homo fortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem: & is fuit primus propagator & ſator imperatorum Czahadaiorum ſeu Zauolhenſium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zaincham tertium imperatorem, qui in orbe terrarum, & maxime in Polonia, Hungaria & Ruſſia dicitur Bathi. Iſte deſtruxit Gothiam & Ruſſiam, & uaſtauit Poloniam, Sleſiam, Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum eſt. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem ſectam Mahumeti perſuaſus cum Tartaris ſuſcepit, quam in hanc diem tenent & ſequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: temir felix, & cutlu ferrum: erat ſiquidem felix & bellicoſus. Iſte eſt ille Temerlanes in hiſtorijs celebratus, qui totam Aſiam uaſtauit, & uſque ad Aegytum pertranſijt. Iſte imperatorem Turcorum Peſaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & poſt in breui dimiſit. Iſte habuit exercitum duodecies centena millia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acſac Cutlu, quod in Latino ſonat claudus, uel claudum ferrum: quoniam claudus erat, ſed ferox. Is multa bella feliciter geſſit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai, id eſt, Tartarorum Zauolhenſium, nomine Cumumedczar, expugnando deſertauit, & in ſolitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuæ, & eccleſiæ olim Gothorum trecentæ in ritum Mahumeticum & Meſquitas abſque habitatoribus redactæ. In caſtro illius ciuitatis fit ſepultura imperatorum Zauolhenſium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temir Gzar. Iſte, dicitur, per Vitoldum ducem Lithuaniæ & Vladikaum regem Poloniæ in auxilium contra cruciferos Pruſſiæ euocatus fortiter pugnãs ferro occubuiſſe. Sextus imperator ex Temirczar genitus fuit Macmetczar. Ex iſto genitus eſt Achmetczar ſeptimus imperator: & achmet ſermone Tartarorum exponitur cõponibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorem. Sziachmet ſonat quaſi religioſus achmet: & Tartari cognominant ipſum Siachmet, quod eſt martyrizatus achmet: quia per Lithuanos captus detinetur, in Couno incarceratus. Iſte euocatus per Albertum regem Poloniæ, & per Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ in ſolatium contra Mendligeri imperatorem Procopenſium Tartarorum anno domini milleſimo quingẽteſimo uenit ſub hyemem cum ſexaginta millibus pugnatorum: mulieres uero & pueri fueruut ſupra cẽtum millia: & quia hyems fuit horrida intenſicꝗ; frigoris, coniunx eius per imperatorem Precopenſem clàm uocata, frigus & inediam non ferens, in Precopa Siachmet marito ſuo cum magna parte exercitus fugit. Itaqꝫ Siachmet militibus diminu- Catalogus imperatorum Tartarorum

tus,& intenſiſſimo frigore preſſus, per Mendligeri Precopenſem oppugnatus, diſiecto eius exercitu conflictus eſt, & cum trecentis equis uerſus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Quumq; in Bialigrod, quod ſonat albū caſtrum iuxta mare ponticum perueniſſet, intellexit ſe captiuandum mandato imperatoris Baizet: idcirco præpeti curſu retro cum quinquaginta equis fugit, & in campos prope Kiou euaſit. Capitaneus uero Kiouienſis per exploratores de ipſo certior redditus, circundedit eum cum ſuis & captiuauit, in Vilnamq; Lithuanis miſit, unde aliquoties fugerat, & conſequutus, comprehenſus & reductus eſt. Alexandro autem rege Poloniæ & magno duce Lithuaniæ conuentionem generalem in Breſce Rutenorum agente, aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna, & magnifice per regem Alexandrum ad unum milliare obuiam ſibi eunti ſuſceptus eſt: deinceps in Radom per Polonos, ut reduceretur in Tartariam trans Volham, conductis aliquot millibus armatorū leuis armaturæ, decretum eſt: & ut competentior reductio, & à ſuis laudabilior ſuſceptio fieret, præmiſerūt Cazac Soltan fratrem germanum Szachmet: qui trans Volham peruenit, & cum albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Sachmet uero pro expeditione armatorū in Lithuaniam tranſiens, ad ſuggeſtionem Mendligeri Precopenſis imperatoris captiuatus eſt denuo per Lithuanos, & in Couno, quod eſt caſtrum iuxta mare Balteū, detruſus ac incarceratus eſt, uere Sachmet, id eſt martyrizatus, à ſuis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ ſunt & ſemper rapaces, Cap. IX.

NOn poſſunt Tartari in quiete uiuere, quin ſemper uicinos impetant ac inuadant, prædamq; ex ſpolijs hominum ac pecorum abigant & reportent, & hoc commune eſt omnibus hordis Tartarorum, ab exordio & ingreſſu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quarto ingens Tartarorum exercitus ex multis legionibus cōflatus, & per gētes Rutenorum atque Lithuanorum adauctus, cum ducibus Tartarorum Nogay & Thelebuga poſt feſtum ſancti Andreæ in terram Sandomirienſem aduenit, tranſiensq; per glacies induratas fluuij Viſlæ, tam ciuitatem quàm eccleſias eius incendit, caſtrumq; in quod uniuerſa Sandomirienſium regio cū uxoribus, pignoribus, ac fortunis cōfugerat cinxit, & illud nocte ac interdiu expugnauit: ſed quum non præualuiſſet, duces Ruſſiæ Vaſilco & Leo filij Danielis regis Ruſſiæ doloſe ſuaſerunt omagium & ſubiectionem præſtituros propter ſecuritatem, quod Sandomirienſi fecerunt. Tartari autem fide uiolata clamore ualido & concurſu inuecti in caſtrum, omnes crudelibus ſupplicijs truculentiſſime enecauerunt, fluxitq; ſanguis occiſorum de colle arcis tanquam quidam riuus in Viſlam. Alios uero homines occidere faſtidientes, tanquam gregem cumulatos in Viſlam impulerunt & ſubmerſerunt, effuſiq; è Sandomiria Tartari

Tartarorum perfida ſæuitia

ducatum

ducatum præbentibus Rutenis, in Cracouiam uenientes, & eam uacuam habitatoribus reperientes, in tecta & ualetudinarios ſæuierunt, tribusq; menſibus graſſati, nullam reſiſtẽtiam paſſi, onuſti præda in Tartariam reuerſi ſunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix ſemeſtris (mirabile dictu) articulata uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præciſuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipſe etiam Tartarorum aduentum timeret, reſpondit plurimum ſeſe timere, quum inter alios ſuum caput eſſent præciſuri. Et ecce ſub intenſiſſimis frigoribus & denſiſſimis niuibus ferociſſima gens Tartarorum famem ſedatura, ducibus Nogay & Thelebuga primum in Lublienſes & Mazouiæ, ex poſt in Sandomirienſium, Siradienſium & Cracouienſium oras in numero locuſtarum uenit. A caſtro & ciuitate Sandomirienſium, cum ignominia & ſtrage, militibus qui in præſidio erant, ſtrenue tutantibus repulſi, plures eccleſias, monaſteria & munitiones obtinuerunt & incẽderunt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Chriſti applicantes, & eam expugnare adorſi, aliquot inſignes eorum amiſerunt, ululatuq; edito ab ea diſceſſerunt, & depopulationem cum ſpolijs longius extenderunt. Dux Leſco niger de uiribus ſuorum militum diffidens, in Hungariam cum Griffina ſua cõiuge ſeceſſit. Et Tartari graſſantes ad alpes Pannonias & ad Sleſiam peruenerunt. Terris itaq; prædictis ſpoliatis, ſacerdotibus, lactantibus, & ſenibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abſceſſerunt, quam apud Vladimiriam Ruſſiæ parentes uiginti unum millia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt: ex quo multitudo cæterorum uirorum & fœminarum poterit æſtimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti, Hungariam cædibus & ſpolijs uſq; ad Peſt uaſtauerunt, & in ea ab octaua epiphaniarum uſque ad feſtum paſchæ commorati ſunt. Item eodem anno Tartari imperium Conſtanſtinopolitanum inuaſerunt, & pluribus hominibus trucidatis, multa loca deſertauerunt. Vnde ex his liquet, quod Tartari nunquam ſine ſpolijs uiuunt, & quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti iſtis annis Tartari Precopenſes ſæpenumero Valachiam, Ruſſiam, Lithuaniam & Moſcouiam affligunt. Tartari uero Nohaienſes & Coſanenſes Moſcouiam inuadunt, & ſpolijs atq; cædibus implent. *Prodigium*

Quæ gens, quæ ue natio habitet in Scythia, Cap. x.

QVuum ſint trecenti & ſex anni, quod Tartari ingreſſi occupauerunt Sarmatiam Aſiaticam ſeu Scythiam, pulſaret forſan quempiam dubitatio, quænam gentes inhabitarint præfatam Sarmatiam Aſiaticam, & nunc & priſcis temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile eſt ſecundum hiſtorias reſpondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingreſſionis Tartarorum incoluerunt, à uicinis Polouci nũcupati, quod ſermone Sclauorum, Rutenorum & Moſconitarum rapaces & ſpoliatores ſonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uena

tici uicinas inuadentes nationes moleſtabant ac ſpoliabant. Sed altius exordiendo dicamus quod ſecundum Ptolomæum Pheludianum in ſecūdo quadripartiti, angulus Aquilonis ſeptentrionalis, ubi nunc reſident Tartari, eſt de partitione trianguli ſignorum ſeptentrionalium aureorum: dominaturq́ in eo Saturnus cum ſigno aquarij, qui reddit præfatum angulum ferocem & horrendum ſecundum incolas eius: ſic enim inquit idem Ptolomæus: Qui in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Aſcardæ conuerſantur, Aquario & Saturno aſſimilantur: unde maioris ſunt crudelitatis, qualitatesq́ animarum ſuarum ferociſſimæ. Hæc ille. Malignæ ſiquidem eſt influentiæ ille falcifer Saturnus, & humano generi infeſtiſſimus, ſuis contrarijs qualitatibus frigiditatis & ſiccitatis ſemper contrarius. Ex illo ergo angulo conſurrexerunt, & uſque in hanc diem inſurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum genus perturbantes, ſecundum quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ. Quod cui placeret examinare, manifeſtiſſimum & uerum, quia diuinum oraculum, apparebit. Ibi enim hiſtoriæ, & Ptolomæus in loco præallegato tradunt mulieres

Amazones quæ Amazones dicuntur, habitaſſe, illis temporibus terror mundi: nam fragilitate ſexus abiecta, plures terras uexauerunt, Aſiamq́ minorem occupauerunt, & Epheſum famoſam urbem conſtruxerunt. His deletis & exterminatis ſucceſſerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terrarum utplurimum moleſti. Tandem ſuperuenerunt Gothi, qui & Gethæ uo-

Getæ cantur, quorum captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus & Dacus, tanquam Sclaui & ſerui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempore poſſederunt illas terras, ciuitatesq́ & caſtra mutauerunt: præda ut ſemper uixerunt, donec ex Iuhra à finibus ſeptentrionalis Scythiæ ſuperuenerunt

Hungari Iuhri, qui poſtea Hugui, deinde Hungari ſunt dicti. Hi Gothos ſui multitudine preſſerunt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam caſtra non obtinuerunt. Gothi pulſi alienas ſedes intrauerunt: primumq́ Alanos, Roxolanos, Rutenos & Vandalos eiecerunt: tandem iuxta mare ponti commorati, Bulgariam, Thraciam, & imperium Conſtantinopolitanum inuaſerunt, quos Zeno imperator perhorreſcens & ſuſpectos habens, ad Italiam liberandam de manibus Odoacri Eruli miſit, prout infra dicetur. Vandali uero & Alani uagi, à Conſtantino magno ſedem petierunt, & pro manſione Pannonias acceperunt. De his ſpecialiter inferius tangetur. Iuhri autem multiplicati

Iuhri per flumina magna trāſeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam ſequentes ducti & animati, terras Ruſſorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggreſſi ſunt: præficientesq́ eis Attilam in ducem, ferè toti Europæ moleſti fuerunt. Deinceps Gothi qui ſuper remanſerant, pace oblata multiplicati ſunt, & Tartaros inuaſores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis diximus, acceperunt. Hæc ſummarie de habitatoribus Sarmatiæ Aſiaticæ dicta

dicti ſunt. In ſequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis, Cap. XI.

GOthi de Scythia pulſi partim in Taurica inſula, & iuxta eam, iuxtáque mare ponti commorati ſunt: partim uero cum Ragaſo rege eorum plus quàm ducenta millia Italiam inuaſerunt: & quum Roma tremeret, & tantam potentiam expaueſceret, multitudo eorum in aſpero montis Feſulani iugo inedia conſumpta eſt: captúsque & in uincula coniectus eſt Ragaſus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes diſiectus, trucidatus, & uenundatus eſt. Hi autem qui circa Tauricam & pontum ſederunt, bifariam diuiſi ſunt, & qui cum duce Alarico ad occaſum in Italiam & Galliam profecti ſunt, Viſigothi, id eſt occidentales Gothi uocati ſunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis ſuis ad mare ponti permanſerunt, Oſtrogothi, hoc eſt orientales Gothi ſunt appellati. Exinde apertum & manifeſtum eſt, unde oſtrogothi & Viſigothi dicti ſunt. Patet etiam, quod Gothi ſub rege Daciæ in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Oſtrogotorum & Viſigothorum appropriant, quum non de ipſis, ſed de his quos diximus circa pontum & Myſiam commorantibus, & illis ad Gallias tranſeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum ſit. Illi autem in Gothia, in ſeptentrione ad oceanum in terra algidiſſima, haud in oriente degunt: maléque & abſurde aliena nomina eis uſurpant. De hoc uide Paulum Diaconum libro decimo ſexto, capite ſecundo. Orientales quoque Gothi Myſiam & Thraciam, cæteraſq; Conſtantinopolitani imperij prouincias ingreſſi ſunt quos imperator expaueſcens, & ab imperio Conſtantinopolitano ſemouere cupiens, cum Theoderico rege eorum ad liberandam Italiam contra Odoacrum miſit. Hi per Seremium & Pannoniam gradientes, quum prope Aquileiam circa fluuium Sontium ſe ſuáque iumenta reficerent & pabularēt, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clauſas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit: quem Theodericus obſidione cinxit, & poſt triennium cum eo compoſitione facta, dolo occidit, totiq; Italiæ dominatus eſt. Qui autem reges Gothorum in Italia, Gallia, & Hiſpania fuerunt, de facili ex hiſtoricis colliges: quoniam de his non eſt mihi intentio principalis ſcribendi. Iuhris autem, ſiue Hungaris, de Sarmatia Aſiana in Pannoniam abeūtibus, reliquiæ Gothorum auctæ & multiplicatæ ſunt, quas Tartari ab oriente ſuperuenientes in toto deleuerunt: ſed & ciuitates caſtraq; demoliti ſunt, ut ſolum in Taurica inſula reſidui reperirentur. Verum Ianuenſes ex Italia Theodoſiam ſeu Caffam urbem famoſam in Taurica inſula ſub ipſis obtinuerunt, & coloniam fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanorum, de quibus infra dicetur, per portam ſeptētrionalem inſulam ingreſſi,

totam cum oppidis,pagis & campis occupauerunt,ducibus de Moncup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat caſtrum Mancup retinentibus. Poſtremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam inſulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Precopenſes ſeu Vlanos cum toto Cheroneſo omagiales ſibi fecit,& ultra inſulam ad ſeptentrionem,caſtrum Azau in ripa Tanais incaſtellauit,& in hunc diem Turci tenent. Binos quoq; duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagij ſuperſtites,ad ſpē gregis Gothorum prolificandorum,gladio percuſſit & caſtrum Mancup poſſedit.Sicq; Gothi penitus tam circa Sarmatias,quàm in Italia, Hiſpania,& Gallia extincti ſunt, nec eorum genelaogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis, Cap. XII.

ALani fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ,flumini Tanai contiguæ & conterminæ: & eſt regio plana,ſine montibus,paucas ſi moſitates & colles habens:caret colonis & habitatoribus,quoniam ab inuaſoribus eiecti & diſperſi, in alienis prouincijs conſumpti & extincti ſunt. Stant campi Alaniæ late profuſi, tam Alanis quàm aduenis poſſeſſoribus orbati ac deſerti: duntaxat interdum Cazaci eam pertranſeunt,quærentes, ut moris eorum eſt, quem deuorent. Cazac Tartaricum nomen eſt, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina ſeruilem ſtipendiarium,graſſatorem ſeu reytteronem: ſpolijs enim uiuunt, nulli ſubiecti,gregatim latiſſimos & uacuos campos tres, ſex decem, uiginti,ſexaginta & c. numero percurrentes. Creſcit in illa terra calamus aromaticus uberrime, tartarskiezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam non longe à Tartarorum regione creſcit & multiplicatur. Aſt uandali ſunt & fuerunt populi Germaniæ, ut ſuis traditionibus celebrant Plinius,Suetonius Tranquillus,& Cornelius Tacitus, ſecus flumen Vandalum à regina eorum in libamen & ſacrificium dijs ſuis pro uictoria ex inimicis adepta,ſponte in ipſo ſubmerſa appellatum. Hoc flumen Iſtula & Viſla uocatur. Vt autem de Vandalis completior hiſtoria referatur, accipiendum eſt quod Sclaui ex Iauan filio Iaphet per Heliſam procreati ſunt. Noë ſiquidem genuit Sem, Cham,& Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & Ægæum Græcos edidit & multiplicauit, ſimul & Helladicos & Æolios Sclauosque per filium ſuum Heliſam propagauit: à Iauan enim Ionium mare dictum eſt. Hebræi quoque Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc eſt ſententia Ioſephi de filijs Noë. Sclaui itaque mox poſt Græcos ad occidentem tetras poſſederunt, Seruiam, Raſciam, Dalmatiam, Myſiam, Bulgariam, Boſnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini frates, Iauan nepotes, de femore Heliſæ deſcendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & ue-

locem

locem diſterminatas, forte cum cognatione & familijs eorum inhabitantes, regiam locumq́ principalem ſuæ reſidentiæ in Pſari caſtro ac uillagio eius nominis tenentes: uilla uſq́ in hodiernum diem cum ſuo nomine Pſari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, noſtro æuo etiam linguagij Sclauonici habens. Caſtrum uero demolitum ſolas ruinas & fundamenta arcis demonſtrat. Quum autem ex multiplicatione hominum & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas non comprehenderet, ſæpenumero iurgia & cædes inter frattes, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando peſſima facinora, parricidia & mortes hominum animo concordi & conſilio ſalubri, collectis rebus & gentibus eorum, per familias & colonias cum tota ſupellectile, quantulacunque tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidentales diuerterunt regiones exploratum ire & percontari nouas ſedes. Sciebant nanque orientales meridionalesq́ regiones colonis & habitatoribus occupatas atque refertas: & idcirco fruſtra eas aggrediendas & quærẽdas. Profecti itaq́ peruenere in Morauiam & Bohemiam, & luſtrata uniuerſa illa regione, uaſta quidem & nondũ culta, perſpecta & aura eius ſalubri, & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui Rzip dicitur: cœpitq́ Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano ſuo Lech plurimis inſtantijs petere terras Morauiæ et Bohæmiæ in hæreditatem ſuam poſterorumq́ ſuorum perpetuandas et populandas. Lech autem ad obeundam et nutriendam beneuolentiam fraternam, conſenſit uotis petitionibusq́ Cech, et ualedicẽs proceſſit cum ſuis uerſus orientem et ſeptentrionem, deueniensq́ in terras incultas, à nemine uuquam habitatas, Sleſiæ et maioris Poloniæ, ſuos ſuaq́ omnia expoſuit et firmauit: multiplicatiq́ Lechitæ, qui et Poloni, in his locis maioris Poloniæ et Sleſiæ, creuerunt deo uolente in maximo numero, et impleuerunt Vandaliam, id eſt Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Viſla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Caſſubiam, et totam regionem ſecus mare Germanicum, ubi nunc eſt Marchia, Lubec et Roſtoc uſque ad Veſtualiam, ſortitiq́ ſunt uarias nominationes ſecundum uarietatem locorum quæ inhabitarunt: et hi qui penes fluuium Sueuum, nunc in Teutonico Spre ſeu Spreua dictum commorati ſunt, Sueui nuncupati: et alij iuxta eos Burgundi, à caſis et aceruis, quos lingua ſua Polonica brogi uocant, appellati ſunt: ſicq́ de reliquis, Dreuianiæ et Trauianæ à copia lignorum et graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Auguſti, ut refert Bergomenſis in ſupplemento Burgundorum, octuaginta millia ex ſeptentrione uenientes, ripas Rheni inſederunt, quos Druſus et Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Oroſius, expulerunt, et repedare in cognatas ſedes compulerunt. Tandem Druſus Rhenum et Albim fluuios tranſeundo pugnauit. Albis fluuius eſt per Bohemiam et Miſnam uſque in mare Germanicum decurrens

Bohemi & Poloni ex Sclauis

Sueuus flu.

Albis flu.

decurrens, Labya in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos in/cidit, quibus cum cruentiſſimam pugnam egit cum uictoria. Sed uictor Dru/ſus in eodem prælio per ferociſſimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus ſepultus quieuit. Exinde Cæſar Octauianus, ut mite-ſcerent ſub mitiori cœlo, Sueuos, ut inquit Suetonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit: ubi urbs Augſta in honorem imperatoris Auguſti ſtructa eſt: qui tranſlati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atque Sclauorum, no minantur, ipſáque urbs Auguſta, Vindelicorum Auguſta dicitur. Hæc re/ferunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in ſua Martiniana par te ſecunda, ſub deſcriptione Cæſaris Auguſti: tametſi Sueui de prouincia e/orum cis mare Germanicum ſita, educti fuerunt: alij tamen Poloni. Vinde lici & Sclaui ſubintrauerunt, & illam regionem repleuerunt. Vnde tempo/re Valentiniani imperatoris, ut dicit Oroſius & Bergomenſis in ſupplemen to, Burgundi iterum ex ſeptentrione de terra Vindelicorum ſurgentes, ad Rhodanum fluuium pertranſierunt. & quia pacifice illas terras coluerunt, à uicinis eorum intacti Burgundiam ex ſuo nomine uocatam conſtituerunt, Sed Vindelicos circa Lubec, Roſtoc, Mekelsburg, & fluuium Sueuum impe/rotores Henrici, tanquam gentiles Chriſtum colere nolentes expugnauerũt, ſicq́ ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque hiſtoria Henrici tertij, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus feſtis & diebus coronationis ſuæ, lebetes & caldaria in ignominiam eorum ad coquinam eius ferebant. Et ue/rum quidem eſt, quod uſque in hodiernam diem perdurant Vindelici ſeu Sclaui in illis locis circa Lubec, Roſtoc, Miſnam & Marchiam, non in urbi/bus, ſed in pagis & uillagijs, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur. per/manent & nomina Polonorum atque Vindelicorum priſca in nominatione locorum, caſtrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Roſtoc, Mekelsburg &c. nomina ſunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis, Cap. XIII.

EXpulſi Alani è ſuis ſedibus ad Vandalos declinauerunt, & ſimul Pan noniam intrauerunt, ipſamq́ quaſi ſexaginta annis inhabitarunt: poſt ea rempublicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt hiſtorici, ad Vandaliam ſeu Poloniam redierunt, & uſque ad tem/pora Stiliconis commorati ſunt: intuleruntq́, ut ex quibuſdam ſignis conij cio, immenſam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & ſuperſcriptio oſtendit. Quam monetam in hanc diem eſt reperire apud Polonos ſecus decurſus aquarum, & illuuia pluuia/rum, & in campis in cultura agrorum, uocantq́ eam ruricolæ denarios ſan/cti Ioannis Baptiſtæ, propter expreſſam imaginem capitis & colli ad ſimi/litudinem

litudinem capitis ſancti Ioannis in diſco. Tempore autem Honorij imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio ſuo Eucherio apicem & culmen imperij conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominium Romanorum. Qui in Gallijs debacchantes, diuina & humana peſſundarunt atq; deſtruxerunt. Deinde Gothis cedentes Hiſpanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente afflixerunt. Deinceps ad Aphricam occupandam per Bonifacium principem Rom. euocati tranſierunt, & illam ferro & igni uaſtantes conquiſiuerunt. Primo itaque anno Gratiani, puta anno domini tricenreſimo octuageſimo primo, & deinceps ſuper Vandalos de regno Poloniæ exeuntes regnauit Modigiſilus annis triginta. Poſt hunc filius eius Gundericus in Hiſpanijs annis ſedecim: hic capta Hiſpali quum manus in eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, à dæmone correptus interijt: cui Genſericus frater ſucceſſit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hiſpanijs ad Aphricam tranſiens, cunctam penè Aphricam ferro, flamma, rapinis crudeliſſime deuaſtauit, fidem catholicam impietate Ariana infectus ſubuertit, epiſcopos profligauit. Sub hoc turbine, teſte eodem Paulo Diacono & Poſſidonio beatus Auguſtinus epiſcopus Hipponenſis, ne ſuæ ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitæ ſuæ ſeptuaginta ſex migrauit ad Chriſtum. Deinde Genſericus Carthaginem inuadit: atque capit cum ualidiſſimo exercitu: ex Aphrica aduectus Romam ſpoliat, multa millia captiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quam Traſamundo filio ſuo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis conſumpſit, Capuam & nolam pari ruina ſtrauit. Inter has procellas uir pijſſimus Paulinus Nolanæ urbis Epiſcopus, pro cuiuſdam uiduæ filio ſeſe in ſeruitutem tradidit. Regnauit Genſericus annis quadraginta octo. Eo mortuo ſucceſſit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quàm CCCXXXIIII catholicis epiſcopis, & eccleſijs eorum clauſis, plebem uarijs ſupplicijs affecit, & quidem innumeris manus & linguas abſcidit: illis tamen expeditiſſime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in geſtis Romanorum. Tandem iudicio dei percuſſus, ſcatens uermibus miſerabiliter expirauit. Poſt hunc Guntamūdus nouem annis regnauit. Poſt quem Traſamundus, qui ducentos & uiginti epiſcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingenteſimo uigeſimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris à Genſerico captiuata genitus. Hūc pater Traſamundus ad mortem ueniens, ſacramenti nodis aſtrinxit, ne unquam in regno ſuo catholicis conſuleret. Qui mox patre mortuo antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exilijs iuſſit reuocare, & epiſcopis eccleſias reformare. Regnauit annis octo: Hunc Gilimer perimens, annis quinque poſt eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parētibus parceret. Tandem Beliſarius patritius à Iuſtinia-

Genſerici crudelitas

à Iuſtiniano imperatore miſſus eſt ad Aphricam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regemq́; eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iuſtiniano Conſtantinopolim miſit. Sic uandalorum regnum in Aphrica deſtructum eſt. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sueui & Burgundi fuerunt de regno Poloniæ, à locis Poloniæ, quæ inhabitarunt, appellationem & nomina ſortiti, linguam & ſermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes ſecundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neq; Schythæ fuerunt. Ideo Sigiſbertus Vincentius in ſpeculo hiſtoriali, & cæteri antiquiores, incocinnne & iniuſte Scythas fuiſſe ſcripſerunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia inſula, ſed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Aphricam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandinauia inſula, quum Scythia proprie ſit poſt Tanaim in Aſia ad orientem: Scandia uero, ſiue Scandinauia fuit & eſt ad occaſum ſolis poſt mare Germanicũ in ſeptentrione, Daciæ cohærens, quam rex Daciæ poſſidet, multis millibus paſſuum à Scythia diſtans. Valde ergo indiſtincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaniq́;, Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exiiſſe, quum in ea nunquam fueirnt, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorum poſt diluuium in hanc ætatem in ſuis ſedibus & cognatis regnis permanet. & non aliunde ſuperuenerunt. Nec eſt uerum quod faſſus eſt Blondus (ſalua uenia tanti hiſtorici, in aliis doctiſſime ſcribentis, & modernorum ſequaciumque eorum) quod Sclaui à Tanai & Boſphoro aſcenderunt in Illyricum, Dalmatiam & Croaciam. Lech quoque & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum poſt egreſſum ipſorum in Gallias intrauerunt, quum Sclaui in ipſorum prouinciis, & in principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuio in noſtram ætatem permanſerunt, permanent, & deo fauente permanebunt. Veruntamen Ruteni cum ſuis principibus aſcenderunt eo tempore & aliis de ruſſia & Boſphoro in Illyricum & Croaciam, & ſpolia referebant pinguia, nec illic permanſerunt. Etiam exeunt de Vandalia ſeu Polonia armigeri ſexaginta millia, nonnunq́; centum millia ad oppugnãdum hoſtes: nec per hoc deſertatur regnum Polonorum, quum ciues, mercatores & coloni agrorum in oppidis & uillagiis intacti permanent abſq; deſolatione, & ſic quod non ſint loca ingrediendi & occupandi exteris: ſicut fuit & tempore Honorii Cæſaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt hiſtorici, quod regreſſi Vandali, qui primum Gallias affligebant, ſedes eorum in Vandalia inhabitauerunt: ergo alii ipſas non occupauerunt. Collige quinto, quod linguagium Sclauorum ampliſſimum eſt & diffuſum, plurimas terras & prouincias poſſidens, ueluti ſunt Seruii, Myſii, Raſci ſeu Bulguri, Boſnenſes, Turco hac tempeſtate

Scandiæ ſitus (margin, beside "inſula, quum Scythia")

Lingua Sclauorũ latiſſ. (margin, beside "Sclauorum ampliſſimum")

pestate

peſtate ſubiugati,uelut ſunt Dalmatæ,Croatæ,Pannonij,Slaui,Carni,Bohemi,Moraui,Sleſitæ, Poloni maiores & minores, Mazouitæ,Pomerani, Caſſubitæ,Sarbi ,Ruteni, Moſcouitæ: hi omnes Sclaui & Vindelici ſunt, per ampla regna inhabitātes.Sed & Lituani iam ſclauonizāt:Nugardi quoque Pleſcouienſes,Smolnenſes & Ohulici. Vide chronicas eorum & coſmographias.Collige ſexto,quod cis mare Germanicum Poloni, Sueui & Burgundi,conſumpti & exterminati ſunt per Henricos imperatores, duntaxat Sarbis,& Vindis ſeu Vindelicis adhuc manētibus,ut expreſſum eſt ſupra.

De Iuhris, Caput XIIII.

IVhri de Iuhra terra Scythiæ ſeptētrionaliſſima & frigidiſſima,iuxta oceanum ſeptentrionis,à Moſcouia ciuitate Moſcorum ad orientem & ſeptentrionē quingentis milliaribus magnis germanicis diſtante,aſcenderūt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem Gothorū in Scythia, ubi nunc Tartari Zahadaienſes ſeu Zauolhenſes degunt,preſſeruntq́ ſui multitudine,& eiecerunt Gothos de Gothia in Sarmatiam .Quumq́ coaluiſſent,& penè in infinitū multiplicati fuiſſent,audiētes à uenatoribus, qui ceruam ſequētes tranſierant flumina Volhæ& Tanais,quod eſſet terra Sarmatarū Europæ fertilior & auræ mitioris,coaceruatim præfata flumina trāſnatantes,Sarmatas et Rutenos cōflixerunt,Gothosq́ inſequentes cum eis in Myſia et Thracia bellarunt, et eos ſuperarunt:intrantesq́ Pannoniā ſolo uino & regionis ubertate delectati,manſionem in ea fixerunt:Maternum & Detricum capitaneos Romanorum cum eorum gentibus aggreſſi conflixerunt,& Materno occiſo Detricum in fugam uerterunt:pręterea regem elegerunt,& ſupra ſe conſtituerunt uirum uafrum,animoſum & ſtrenuū, Attilam nuncupatum,quem Hungari ſuo idiomate Ethele uocant. Is aduocatis & recēſitis multis regibus & gētibus,Gallias ingreſſus,eas tyrāniter & crudeliter uaſtauit.Et quum ad campos Cathalaunicos longe lateq́ patentes deueniſſet,Aetius patritius cū Romanorum cohortibus,cum Theodorico rege Gothorum,multisq́ alijs gentibus aduerſus eum accelerabat. Quo cōperto Attila aruſpices de uictoria conſuluit,qui inſpectis extis ſuperatum iri inferioreq́ ipſum in illo bello fore dixerunt, adijcientes quod maior de inimicis occideretur:putabatq́ Attila quod Aetius ſupremus dux partis aduerſæ caderet,aliquo modo de morte ipſius gaudens (terribilis enim uiſa eſt ei potentia Aetij)acies ordinauit & inſtruxit,cauteq́ ad ueſperum,non in meridie tubas canere iuſſit & congredi. Vbi numeroſiſſimus populus cæſus eſt, et Theodoricus rex Gothorum,non Aetius,quod Attila optabat, cecidit et occubuit. Attila uidēs ſe uictum,ſe et ſuos inter currus in medium caſtrorū recepit:nox enim aderat:præcepitq́ è ſellis equitum in ſtruem congeſtis focum accendere,ut ſi impeteretur præcipitaret ſeſe in ignem,et arderet potius quàm in manus hoſtium deueniret. Altera autem die Thoriſmundus filius

V Theodorici

Theoderici regis Gothorum, ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies inſtruebat. Aetius uero ſuſpectam habẽs potentiam Gothorum tanquã & Hunorũ, perſuaſit Thoriſmundo, ut omiſſa pugna ad poſſidendum ſolium paternũ properaret, ne frater eius regnum præoccuparet: quo permotus diſceſſit, Aetiusq; & omnis exercitus ipſius ſolutus receſſit. Tunc Attila exhilaratus, ſpes iniquas ultionis coquebat, & è loco ſecedẽs urbẽ Remenſem obſedit & expugnauit, ſanctũq; Nicaſiũ eiuſdem urbis præſulem cum ſorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. Ad Trecas autem quũ acceſſiſſet, occurrit ei pontifex ſanctus Lupus, & percontando dixit: Tu quis es? Cui ille: Attila ſum, inquit, flagellum iræ dei. Et Lupus arrepto freno equi eius introduxit eũ cum ſuo exercitu in ciuitatẽ dicens: Bene ueneris flagellum iræ dei. Ille aũt cum ſuis cæcitate percuſſus, ut aiunt, pertranſijt urben in partẽ alterã pacificus. Mulier autẽ pauperrima habens decem filias, timore perculſa de ſuburbio fugiebat, filiam poſtremo editam, & in bimatu natam, in ſindone ad collum ligata geſtabat, duasq; minorennes puellulas in iumẽto, quod ante ſe pellebat, portabat: reliquæ filiæ circũ circa matrẽ gradiebantur, & ambulabant. Hanc quum bellatores Attilæ conſequuti ſunt, filiæ eius territæ ad matrem concurrerunt. Mater autem ſtupida & ſui incompos, uiſo fluuio properanter currebat, uolens ſe præcipitare, & in fluuio ſubmergere. Sed milites eam inſequuti in ripa fluuij rapuerunt, & cum filiabus ad Attilam perduxerunt. Quæ ſupplex ad terram procidens gratiam precabatur. Cui Attila miſertus, datis pluribus nummis & ueſtibus, liberam cum prole ſua dimiſit. Sed et alijs qui cum ea adducti fuerunt propter ipſam pepercit. Deinceps Attila in Germaniam deſcendit, caſtraq;, oppida et uillas eius uaſtabat, donec audiret quod Aetius & Gothi denuo nouum militem contra eum pararent: quo permotus ad Pannoniã abſceſſit, & renouato exercitu uir ultiuus in Italiã per Stiriam & Coritaniam properabat. Ab exploratoribus autem certior redditus, quod Aetius & innumeratæ gentes in radicibus alpiũ opperirentur eum, declinauit & diuertit ad Dalmatiã & Hiſtriã, euerſisq; notabilibus urbibus, iuxta mare Adriaticũ ad Aquileiam uenit, & eam per trienniũ obſedit. Et quum uictualia obſeſſoribus etiã in longinquo defeciſſent, militesq; præ inedia contra eum murmurarent, cœpit iterũ obequitare urbem, proſpiciens qua parte impeteret eam & dirumperet: uiditq; auem quæ ciconia uocatur, pullum ſuũ è ſummitate arcis roſtro in propinquum arundinetũ portare, ſic conſequenter & alium: & exclamans dixit, auẽ preſciam futurorũ, noſſe urbẽ perditum iri, ideo fugere: & inualeſcens contra ciuitatem cepit eã, & more tyrannico omnes quos in ea reperit, in ore gladij trucidauit. Eo tempore urbs magnifica & præpotens Venetiarũ ob metum Attilæ extructa eſt. Progrediens autẽ ad Lombardiã Attila, crudeliter afflixit & uaſtauit eam. Quumq; ad Rauennã ueniſſet, aduolauit Leo papa, ob

nixe

nixe & humiliter ſupplicans, ut à uaſtatione urbis Romæ & totius Italiæ ſuperſederet & ceſſaret, quod & fecit. Et dum pugnatores eius admirantes adinuicem replicarēt, quod Attila neminem timeret, niſi bina animalia, lupum & leonem, de pontificibus propter quos genti eorū pepercit, parabolā ſumētes. Reſpondit Attila, Maturū uirum clericali habitu indutum iuxta leonem cum gladio biſacuto ſtetiſſe, & uibrato gladio mortē ei cōminaſſe, niſi pacem redderet, petitorem exaudiendo. Abſceſſit itaq;, et in Pannoniā rediјt. Celebransq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multū uini hauſit, et in nocte inter cubandū apoplexia ſuffocatus, centū et uiginti quatuor annis ætatis expletis interiјt, et ſanguis per nares et os ipſius fluxit. Illa nocte Marcianus Imperator in Cōſtantinopoli per ſomnium uidit Attilæ arcum fractū, arcubus enim gens Iuhrorū potiſſime utebatur. Defuncto aūt Attila, inſurrexerūt inter Hungaros diſſenſiones, digladiationes et ſtrages, ita ut plures eorū occiſi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, et aliј olim Attilæ ſubiecti de Pannonia expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas tranſierūt, tria uero millia ex eis inter eundū de Pannonia ſegregauerunt ſe ab eis, & in Tranſſyluania manſerunt, & ne à uicinis impeterentur, Siculos in uulgari eorū Czakle ſe nominauerūt. Qui aūt trans Mæotidas & mare Euxinū penetrauerūt, ſæpenumero reminiſcentes fertilitatis abundantiæq; panis & uini ipſius Pannoniæ, ſuis poſteris diſſerebāt & narrabant, utq; in Pannoniā redirēt hortabantur. Factumq; eſt, ut poſt mortem Attilæ anno tricenteſimo primo, recenſitis pugnatoribus ducētis & ſedecim millibus, uiā patrum eorū ingreſſi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiā, in Pannoniā peruenerint, temporibus Conſtantini Imperatoris quinti, & Zachariæ papæ, uidelicet anno domini ſeptingēteſimo quadrageſimoquarto. Primumq; in Iazyges aſcēderunt, & illic ſeptē capitaneos elegerunt, unicuiq; eorum propter inſultū inimicorum triginta millia pugnatorū cōſignantes: & ut melius ab hoſtibus tuerentur, ſeptē caſtra, cuiq; capitaneo unum aſſignando, rude & groſſe de terra fecerūt, & erexerunt, à quibus ſeptem caſtris in hanc diē Septemcaſtrenſis dicitur. Præterea miſerūt exploratum ire Pannoniā quēdam è ſuis militibus Cuſid appellatū. Is offenſo & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nam & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præficiebant, ipſum nomine Iuhrorū aduenarum præſalutando, equum album cum ſella & freno deauratis obtulit, & parū terræ, aquæ & herbę ab eo poſtulauit: quod rex Suyatoplug cōceſſit, æſtimabat enim agricolas fore, et tanq; hoſpites aliquidpiā terræ pro cultura expoſcere: ideo ſubridēs ait, Habeant quantū uolunt. Cuſid ergo lagenam terræ, alterā aquæ Danubiј, tertiā graminis reportauit, & quæ egit ſuis expoſuit. Iuhri cognoſcentes Pannoniam terram feracem et optimam eſſe, nomine primi præfecti Arpad nuncupati,

Attilæ mors.

Suyatoplug intimauerũt,ut peramplius in terra eorũ,pro equo albo,ſella &
freno deauratis empto nõ maneret. Is ſero intelligens bellũ ei imminere,ex/
ercitũ coadunabat. Iuhri autẽ feſtine accelerãtes ad regẽ prope Danubiũ ue/
nerũt,& facta pugna Pannonios cum rege eorũ profligauerũt. Rex quoq;
Suyatoplug à facie eorũ fugiens in Danubiũ incidit, & aquis uehemẽtibus
abſorptus perijt. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt,terramq;
eorum in hanc horã poſſiderũt,Sclauis undiq; in finibus Pannoniæ rema/
nentibus & inhabitãtibus. Accipe primo,quod Iuhri à Iuhra regione Scy/
thiæ,de qua oriundi exiuerũt:uocati ſunt,& uſq; in noſtra tempora à Bohe/
mis,Polonis & Sclauis†Hugri appellantur,ab alijs autẽ Hugui,tandem &
Hungari dicti ſunt. Accipe ſecundo quòd idẽ linguagiũ & loquela pronun/
tiatioq; acuta ſunt Iuhrorum in Hungaria,& illorũ qui in Scythia in Iuhra
degunt. Verum Hungari in Pannonia Chriſticolæ ſunt & politiores abun/
dantioresq; in omnibus. Iuhri autẽ in Scythia uſq; huc idololatræ ſunt &
agreſtes. Accipe tertio,quod Iuhra Septentrionaliſſima eſt abſq; altiſſimis &
inacceſſibilibus montibus,nec tantis ut ſunt alpes iuxta Italiã,neq; ſicut mõ
tes Sarmatici. Nõ recte ergo quidã hiſtorici tradiderunt,dicẽtes Huguos ex
iſſe de prouincia eorũ de montibus maximis & inacceſſibilibus. Enimuero
ſunt montes in Iuhra cũ denſis ſyluis patentes & bene permeabiles,quanti/
tatis mediæ et altitudinis,petroſi et ſaxoſi quales ſunt per totũ Septentrionẽ
in fine terræ iuxta oceanũ ſaptentrionis. Et ſcias quod ex oceano Septentrio
nis quidã piſces idiomate Moſconitarum morſſ nuncupati,in ſummitatem
montis mari adiacentis ſcandũt,et dentẽ fricando ſe in aſcendendo appen/
dunt,de culmine montis deorſum in partem alterã prolabuntur et cadunt,
quos Iuhri & cæteri incolæ Septentrionis capiunt,dentesq; eorũ qui ponde
roſiſſimæ ſunt grauitatis,in Moſcouiam mittũt,& poſt ad Turcos & Tarta
ros. De quibus manubria & tenacula enſiũ,framearũ & cultellorũ faciunt,ut
impetuoſiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quod
montes Riphæi & Hyperborei nõ ſunt in rerũ natura, nõ in Scythia, nõ in
Moſcouia,nec uſquã locorũ:et quũ ferè omnes coſmographi aſſerant Ta/
naim,Edel ſeu Volham,Dzuina,et magnos fluuios ex prædictis montibus
effluere,cnoficta conficte,et potius fabuloſa inexperti ſcripſere. Fluit Tana/
is,Volha et maxima flumina ex Moſcouia,de terra plana,cœnoſa et nemo
roſa,nullis mõtibus obſita,prout de Moſcouia quum peruentũ fuerit dicã,
ſi deus annuerit. Bone lector hic eſt barathrũ profundiſſimũ propter clariſ/
ſimos ſcriptores mõtes Riphæos et Hyperboreos ponentes. À quorũ con
tradictione ueritas ipſa me tueatur et defendat,pro omnibus argutis ratio
nibus,experientiã rerũ opponẽdo,ut qui nõ credit,uideat et experiatꝛ quod
ita eſt quemadmodũ dixi. Accipe quinto,quod Iuhri in Iuhra Scythiæ non
colunt agros,nõ ſeminãt,non habẽt panem,uinũ aut ceruiſiam,degunt mi

ſertime

Huni aliàs

Mo r piſcis.

ſerrime in ſyluis & foueis ſubterratis, piſcibus ueſcendo & carnibus ferarum, quarum copiam habent, & aquam bibunt, pellibus induuntur ex diuerſis animalibus in unũ cõſuendo, pellem lupi, cerui, uulpis, marduris &c. Miſera ergo regio eſt ſub polo arctico, ut dixit Hippocrates in lib. de regionibus, aëre & aqua. Subiecti ſunt duci Moſcouiæ, & pendunt pro tributo pelles ſabellorum, ſchiſmorum, & ſimilium, quoniam alijs donatiuis carent. Accipe ſexto, quod aliqui famoſi coſmographi & hiſtorici in illo angulo ad mare Septentrionis tamperatiſſimas regiones confinxerũt, in quibus propter temperiem & auram placidiſſimam beate & diutiſſime uiuant, donec tædio affecti, de montibus ſeſe in oceanum præcipitent. Hoc totũ fabuloſum eſt: qualis etenim beatitudo ſit, nõ habere panem, merũ, & cætera delectabilia: qualis temperies eſt, continuũ frigus quod illic eſt pati: In ſolſtitio hyemali perpetuam & continuam noctem ſentire: In ſolſtitio uero æſtiuo permanẽtes, & parum tepetẽtes ſoles uidere: ſed hæc omitto. Accipe ſeptimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec aliæ mineræ. Nec correſpondent fabulæ, quod illic eſſent griffi & magnæ aues prohibentes fodere et efferre aurum. Vnde ſecundũ hoc dico, contrarium autoribus antiquis, quod griffi non ſunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in alijs partibus orbis. Affertur autem ad nos auis quædam rapina uiuens, quantitatis aquilæ, ſed alis et cauda prolixioribus quàm aquila, in ſimilitudinem accipitris, et uocant eã Moſcouitæ Kiczoth, noſtri uero hnmines uocãt ipſam Byalozor, quaſi albicans ſplendor, quia ſubalba eſt ſecũdum uentrẽ. Hãc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, et cæterę rapto uiuentes in tantum metuunt, quod inſpecta ea tremunt et cadunt, et extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione poſt Gothiam, Sueciam, Filandiam, Iuhrã, et poſt mare Caſpium non ſunt monſtroſi homines, ſcilicet monoculi, bicipites, canina capita habensсs etc. ſunt nobis ſimiles, rare, ſparſim, et abinuicem diſtantes, pauci numero habitantes, colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporis eorum imprimens. Hæc uera ſunt, et qui ſcripſit uerum ſcripſit, et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius.

Error coſmographorum.

De Turcis Cap. XV.

HActenus diximus de quibuſdam nationibus ante aduentum Tartarorum, Sarmatiam Aſianam ſeu Scythiam per tempora et tempora inhabitãtibus, ſi de Amazonibus, de Scythis, de Gothis et Iuhris ſeu Huguis. Conſequẽter dicemus de ualidis gentibus, ex Tartaris Czahadaieñ. originaliter diſſeminatis, quales ſũt Turci, Vlani ſeu Tartari Prezecopenſes, et Tartari Coſanenſes: item Tartari Nohaieñ. Et primo de Turcis pauca dicamus. Poſt aduentum Tartarorum ex oriente, in terram Gothorum quã ipſi Gzahadaieñ. uocãt, anno quaſi nonageſimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanna, fortis humilis et fortuna tunc obſcurus, uiribus tamẽ

Otumanus à quo Turc. imperat, Otumani.

corporis robuſtus & audax, propter certas ut ei uidebatur iniurias, è Tartaris in quadraginta equis ſecedẽs, cœpit occulte in Cappadocia mõtes, & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quẽ plurimi graſſatores, ut fit in huiuſcemodi genere hominũ, cõfluxerunt, & coaluerũt uehemẽter, ita ut quod prius occultis inſidijs egit, palam & pari marte tunc cœperit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia nõ reperit reſiſtẽtes, ipſe celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per errores, comminationes, & per aliquarũ ciuitatũ direptiones, occupauit & poſſedit Cappadociã, Põtũ, Bithyniã, Aſiã minorẽ, Pamphiliã & Ciliciã. Itaq; ex ipſa familia Otumanorũ ſiue Turcorũ originẽ duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malum ſuper uniuerſam terrã. Quod aũt Turci propago & ſoboles ſit Tartarorũ, identitas morũ, loquelæ & pugnãdi demonſtrat. Nã habitum modũq; equitandi & curte in ſedendi, ſagittis quoq; & arcubus pugnandi eundẽ habuerunt, & nunc ut plures habẽt cum Tartaris. Sermonem etiã & linguagiũ Tartarorũ connatum habent: nõ differt loquela Tartarus & Turcus, niſi modice, uelut exemplariter diceretur, ſicut Italus & Hiſpanus, uel Polonus & Bohemus. Otumano ex humanis rapto, filius eius Archanes ſecundus rex Turcorum ſucceſſit, audacia & ambitione patri haud abſimilis, ſed diſciplina rei familiaris longe peritior: quo factum eſt ut dominiũ & imperiũ à patre cœptũ, ſuapte induſtria auxerit & cõſeruauerit. Deinde tertius rex ſubſecutus eſt filius Archanis nomine Ammurates, hic Græcis diſſentiẽtibus & Imperatore Trapeſuntino & Conſtantino de imperio certãtibus, in adiutoriũ per Trapeſuntinũ Imperatorẽ pretio euocatus, & in Thraciã per Helleſpontum traiectus, uafer & aſtutus euentũ belli prorogauit atq; protraxit, donec Græcis uiribus & diuitijs fractis & eneruatis, occaſione habita, in eos arma uertit, & Thraciã occupauit. Eo defuncto Peſaites quartus rex filius ſurrexit, qui rerũ maximarum cupidus, Macedoniã, Theſſaliam, Phocidẽ, Bœotiã, Atticam ſui iuris effecit, Bulgaroſq; & Illyricos aſſiduis excurſionibus debilitauit, et ſuburbia egregiæ urbis Conſtantinopolitanę ſpoliauit. et ciuitatẽ obſidiõe atq; fame intantũ excruciauit, ut Imperator Conſtantinopolitanus ad Italiã et Galliã auxilia mẽdicaturus profectus ſit. Sed deo diſponẽte, Temir Cutlu magnus Cham Tartarorũ, quẽ hiſtorici Temerlanẽ dixerunt, affligendo et tanquã fulgur Aſiam pertranſeundo, incidit in Peſaitẽ præparatũ et occurrentẽ ei, quem profligauit, et captiuatum catenis aureis alligauit et abduxit, breuiq; dimiſit, qui paulo poſt obijt. Poſt hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduerſus iſtum Sigiſmundus Hungariæ et Bohemiæ rex ac Romanorũ Imperator copioſum duxit exercitũ. Collatiſq; ſingulis, tumultuoſe fuſus caſtra reliquit, et paruo nauigio uix per Danubiũ turpẽ ſibi inuenit salutẽ. Amplius ſextus in ordine rex Turcorũ Mahumetes tributa grauia impoſuit, excurſionibusq;

fines

fines ſui imperij dilatauit: præterea ſublato Mahumete morte, filius eius Ammurates ſecundus regnauit, hic Theſſalonicā urbem illuſtrē euertit, Cyprum & Aetholiā ſubegit, Tribulos, Illyricos & Hūgaros uaſtauit, Vladiſlaum Poloniæ & Hungariæ regē in primis feliciter pugnantē, ultimo cōgreſſu ad lacū Varnenſem, Ioanne Hunyad cū Hungaris ē prælio ſecedentibus ſuperauit, & miſere cū ſuis occidit, elatusq; uictoria, Peloponenſum ui cepit, & muros Iſthmi Corinthiaci funditus deiecit: uita deniq; functus, Mahumetem filium octauum regē reliquit, qui Conſtantinopolim anno Chriſti M.CCCCL.III. die ultimo Maij, poſt obſidionis quartū & quinquageſimū diem, ſumma ui & extrema oppugnatiōe cepit, Perā ſubinde opulentiſſimū oppidū per deditionē demolitis muris accepit, Bulgariaq; & Raſcia potitus, Smyderou magnificū caſtrū Raſciæ ſupra Danubiū ſitum adeptus eſt, et ex eo Dalmatiā et Croaciā in ſolitudinē redegit, Stiriā quoq; et Auſtriā penetrauit. Deinde Nigropontū ſub Venetis expugnauit, Theodoſiā, nūc Caffam nuncupatā in Taurica inſula, Ianuenſiū coloniā unà cū præfata inſula expugnauit & cōprehēdit, binosq; principes de caſtro, Mancup, ut fert, poſtremas Gothorū reliquias gladio percuſſit, & Mendligeri Imperatorē Tartarorū in prædicta Cherſoneſo Taurica, ui iuris fecit. Moldauiam & Valachiam uaſtauit, & cum Venetis ſedecim annis continuis pugnauit, cum Huſacaſan rege Perſarū ſimiliter continuū bellum geſſit, ſæpe uictus, nōnunq; & ipſe uictor fuit. Obijt prima die Maij, anno domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, in Cōſtantinopoli ſepultus: pro ipſo Turci †Baiſſetum filiū eius ad imperium aſſumpſerūt. Zeliabus uero minor natu filius Mahumeti indignatus ad Soldanū Aegypti recurrēs, & exercicū comparās, cum Baiſſeto infeliciter pugnauit, & ad Rhodieñ. fugit, quē magiſter ordinis Rhodienſis captiuū in Franciam miſit, & poſtea Alexandro papæ ſexto obtulit. Ludouicus autem rex Galliarū ad Appuliā cōſequendam per Romā tranſiens, Zeliabū à domino papa per contractū accepit, & inter eun dū ueneno, an fatigatione itineris, incertū eſt, extinxit. Expugnauit aūt Baiſſetus nonus rex Turcorū Ciliā & Albū caſtrū in Moldouia. Modon quoq; inſulā & urbē eiuſdē nominis, ſub Venetis ui & obſidiōe cōquiſiuit. Cū Sophi rege Perſarū ſæpe pugnauit, & quaſi ſemper ſuccubuit. Dū aūt ſenuiſſet filius ipſius Selim ſzabeg, quē noſtri homines Selēbeg uocant, imperiū ſub eo arripuit, & Baiſſetus ad inſulam in qua nutritus erat, deductus breui occubuit. Decimus rex Turcorū Zelembeg modernus ſurrepto imperio, fratres ſuos necauit & extinxit, deinde minax Chriſtianis, præcipue Pannoniæ bellum inferre propoſuit. Deus autē omnipotens excelſo ſuo iudicio aduerſus eum Sophi regē Perſarū cōcitauit, & aliquot prælijs conflictū ſuperare conceſſit. Tribus aūt Imperatoribus poſtremo dictis Cōſtantinopolis ſedes imperij, quondā ſecunda Ro ma dicta, domicilium aſſiduū factum eſt, ita ut à

† aliàs Baiazet

circumſitis incolis, præſertim à Sclauis, non Byſantium nec Conſtantinopo lis, ſed Czarou dom, id eſt, domus Cæſaris diceretur, & eſt Conſtantinopo- lis triquetræ figuræ, duobus angulis mari adiacens, tertio cāpos proſpectās, eius ambitus decem & octo milliaria Italica continet, non habet grandia pa latia, niſi thermas & ſcholas philoſophantiū magnifice nouiter ſtructas: tē- plum uero ſanctæ Sophiæ, hoc eſt, ſapientiæ dei, qui eſt Chriſtus uera ſo- phia patris, egregie olim ædificatum, per Mahumetem imperatorem ſecun dum Turcorū deiectū eſt, & ſtabulum ferarū factū. Roma uero Italiæ rotū- dæ figuræ, ambitu murorū triginta duo milliaria continet, ferè duplo am- bitu Conſtantinopolis excedens, & habet ſeptem colles & palatia pretioſa.

De familia Tartarorum Vlanorum ſiue Preco- penſium, Caput XVI.

ALtera ſoboles & genealogia ex Tartaris Zauolhenſibus deriuata eſt Tartarorum Vlanorū, ab Vlano inuaſore inſulæ Taurice cognomi- nata. Vlana puella eſt & uirgo, & quia ulanus de uirgine & puella genitus eſt ſine legitimo thoro, Vlanus nuncupatus eſt, ſuisq́ poſteris in Cherſone ſo Tauricano nomen indidit. Etiā uirgines impregnari & concipere abſque uiro apud Machometiſtas nullum miraculum eſt, quum apud ipſos hoc ſæ pius contingat & prædicetur. Eſt autem Tauricana inſula inter paludes Męotidas, longitudinis uiginti quatuor milliarium, latitudinis uero quinde cim milliariū, habet tres ciuitates, Solat, Kirkel, Caffam: & duo caſtra, Man kup & Azau. Solat Tartari appellant Chrim, & Cæſarem Precopenſem, exinde Chrimenſem Imperatorem uocant: & ciuitas illa domus exiles ha bet, & eſt deſerta pro maiori parte. Alia ciuitas minor eſt Kirkel, & ſupra eam in rupe alta eſt caſtrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe, ut fertur draco commorabatur, & trucidabat homines et iumenta, propter quem in colæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt, et quia Græ ci et Italici inſulam inhabitantes glorioſam dei genitricem Mariam pre cati ſunt, ut eos à dracone liberaret, uiderunt ſucceſſu temporis candelam ar dentem intra rupem: inciderunt ergo & ſecuerunt gradus aſcendendi in ru- pe, & peruenientes ad candelam ardentem, imaginem ſanctiſſimæ gen itri- cis Mariæ conſpexerunt, coram qua lumen arſit, draconemq́ deſubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda libera- tione, & draconem in fruſta ſectum, proiecerunt extra rupem, & quia inco- læ glorificantes beatam uirginem, ad imaginem eius aſcendebant uenera tum. Acigeri Cæſar Precopenſis contra fratres ſuos pugnans, exemplo eo rum motus, ſupplicauit beatæ nirgini Mariæ, ut eum adiuuaret, uotum uo uens quod uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahumetici ueneran tur beatam Mariam, profitentes eam uirginem abſq́ thoro uirili magnum prophetā Ieſum benedictum concepiſſe & peperiſſe. Quūq́ adiutus ſupe

raret

raret ſuos æmulos,binos equos quos habuit meliores uendidit,& exinde ce ra empta,maxima duo lumina ſiue candelas fecit,& ante imaginem coram ardere quotannis iuſſit,quod in hanc uſq; diem per ſubſequentes Imperatores continuatur. Tertia ciuitas eſt urbs Theodoſia,nunc Caffa dicta,quam expugnauit ſub Ianuenſibus Mahumetes ſecundus Imperator Turcorum caſtrum uero Mankup,quod eſt uerſus occaſum à Caffa,præfatus Turcus Mahumetes ui accipiēs,binos fratres principes & dominos caſtri Mankup, ut dicitur,reliquias ultimas Gothorum gladio occidit. Azou quoq; caſtrum circa oſtia fluuij Tanais ſitum incaſtellauit,& Turci uſq; nunc tenent. Tartari uero Vlani ab ingreſſu inſulæ in campeſtribus eius,ut eſt innata cōſuetudo Tartarorū,degunt,& extra inſulam ijdem campeſtria Sarmatiæ Europianæ iuxta paludes Mæotidas & mare Ponti uſq; ad Album caſtrū occupando poſſident. Ingreſſumq; in inſulam ſeu introitū ad occaſum ſol is fecerunt aggerem de terra longitudinis unius miliaris,in modū pontis ſternentes,rude tamen & ſemiplene,ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem pertranſeāt. Inſula ergo antiquitus Taurica dicebatur: nūc uero Prezekop, quod ſonat foſſatū,quoniā aquæ circumdederunt & eam protegunt, tanq; foſſata aquis plena ciuitates: ſed hæc hactenus. Videamus deinceps genealogiam. Poſt Vlanū in Taurica regnauit Tachtamis Czar, qui unà cū Vitoldo duce Lithuaniæ cōtra fratrem ſuū Temir Cutlu Czar ImperatorēZauolheñ. pugnauit,& ſuperatus eſt. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidachmeth Czar regnare uoluit: ſed Acikerei Czar expulit eum,& ipſemet pro eo regnauit. Szidachmet aūt pro auxilio in Lithuaniā perrexit,& captiuatus per Lithuanos cum uxore & filijs in caſtro Couno incarceratus eſt,ibi cum coniuge & filijs mortuus in diebus Cazimiri tertij regis Poloniæ & magni ducis Lithuaniæ,defuncto Adzigeri Czar: quia ſeptē filios reliquerat,ſenior filius Haider nominatus obtinuit imperiū. Mendligeri uero unus ex præfatis filijs ad Imperatorē Turcorū cōfugit,& accepto ſubſidio & uxore à Turco,diſperſit & eiecit Haider & Iamurci cū alijs fratribus. Hi ad Iuam Vaſilouicz Moſcouiæ ducē fugerūt,qui ſuſcepit eos, & ducatū Coſanēſem eis donauit. Ex Mendligeri Czar nouē filij nati ſunt,primus Mahumet Cerei,alter Achmet Cerei,tertius Machmut Cerei,quartus Bethi Cerei,& eſt ſubmerſus dū prædam ageret per fluuiū in Valachia,anno domini M.D X. Quintus Burnas Cerei,ſextus Mubarec Cerei,ſeptimus Sadech Cerei,octaui & noni nomina nō teneo. Nunc pro patre ſuo regnat Mahumet Cerei Czar. Et ſcias quod licet Tartari Prezecopenſes magis ciuiles mitioresq; ratiōe auræ ſexti climatis quod inhabitāt deberēt eſſe,tamen nō deſeruerūt priſcā ſuā lupinā rapacitatē & ferinā crudelitatē,ſicut beſtiales qui cāpos & ſyluas inhabitant, & nō ciuitates nec uillas. Inuadūt enim ſingulis annis,uaſtāt & deprædātur Ruſſiam,Lithuaniam,Valachiam,Poloniam, & quandoq; Moſcouiam.

Theodoſia urbs.

De Tar-

De Tartaris Koſanenſibus, & Tataris Nahaienſibus Caput XVII.

TErtia horda Tartarorum Koſanenſium nuncupata eſt ſic à caſtro Koſan ſupra flumen Volha circa metas Moſcouiæ ſito, penes quod commorantur. Et exiuerunt de principali horda omnium Tartarorum uidelicet de Tartaris Czahadaieñ. ſiue Zauolheñ. ſicut & cæteri Tartari omnes. Habet autem prædicta Coſanenſis horda quaſi duodecim millia pugnatorum in neceſſitate autem, quando aduocant alios Tartaros, ad triginta millia bellatorum conſtituunt. Iſtorum principes, & facta eorum, genealogiaq́ non ſcribuntur, quoniam omagiales ſunt ducis Moſcouiæ, & pendēt ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando, & duces ſibi eligendo: idcirco quod de Moſcorum principe dicetur, de ipſis poterit accipi & adaptari. Quarta horda recēs & noua, ultimo ex Tartaris Zauolhenſibus orta eſt Occaſſorum ſiue Tartarorum Nahaieñ. Nam poſtquam Occaſſ inſignis ſeruus & miles magni Cham, habens triginta filios, occiſus eſt: filij ſeceſſerunt à capitali horda Zauolheñ. & iuxta caſtrum Sarai degere cœperunt ante hunc annum Chriſti, milleſimum quingenteſimum decimum ſeptimum, circiter ſeptuaginta annos, uel paulo minus, ſubitoq́ in immenſum creuerunt, intantum, ut hac tempeſtate numeroſiſſima & maxima ſurrexerit horda ipſorum. Iſti ſunt ſeptentrionaliores & frigidiores omnium Tartarorū, Moſcouiæ à parte orientali adiacentes, & ſepenumero eā inuadentes atq́ ſpoliantes. Dominantur inter eos filij & nepotes Occaſſ. Non habent pecuniam nec monetam, ſed res pro rebus uendunt, puta pro ſeruis, pro filijs, pro pecoribus & iumentis.

MATHIAE A' MICHOV DE SARMATIA EVROPEA LIBER SECVNDVS.

De Ruſſia, de tractibus eius, & abundantia, & contentis in ea, Caput I.

POSTQVAM diximus de Sarmatia Aſiæ, quæ Scythia uocitatur, reſtat dicere de Sarmatia Europea, & in ea primum occurrit Ruſſia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, et paludibus Mæotidis, ſecernētibus Aſiam et Europam. Priſcis autem ſeculis Alani habitarunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem Roxolani. Hæ autem gentes in toto deletæ perierū t, campiq́ latiſſime patentes ſpectant deſerti, ſolis feris et Coſacis ſeu prædonibus peruij, prout ſupra dictū eſt. Poſt hos ſuperſunt reliquiæ Circaſſorum uerſus meridiem, et ſunt gentes frociſſimæ et bellicoſiſſimæ, genere et lingua Ruteni. Deinde eſt caſtrum

ſtrum Oczarcou nuncupatum,quod Imperator Tartarorum Prezecopenſium extruxit,in dominio Lithuanorum,& poſt quaſi duobus milliarijs ab Oczarcou in meridiem ſequitur Dzaſſou,& fuit caſtrum quod ante tempora noſtra demolitũ eſt:à Dzaſſou in Byaligrod quod Turci occuparũt, ſunt ſex miliaria. Sequitur Podolia ad occaſum, Moldauiæ & Valachiæ conterminа ad meridiem,ad orientem uero campis Tartarorum & Tauricæ inſulæ:hæc eſt terrarũ fertiliſſima,cererisq; & mellis feraciſſima. Nam agro rude culto & parum inuerſo atq; exarato,frumentoq; ſuperſeminato,tribus annis ſponte frumentũ germinat, ita tamen,quod colligendo tẽpore meſſis ſegetem,aliquidpiã granorũ permittatur in terrã decidere ad ſurgendũ ex eis frumentũ in anno ſequenti,ſine cultura & ſine agri aratura. Gramen quoq; & paſcua tã cito ac uberrime fundit & prodit,ut perticã in tribus diebus ſuper creſcendo cõtegat,et aratrũ in locis graminoſis derelictũ in paulo pluribus diebus,graminibus ſepiat et cooperiat. Examina uero apum nõ ſolum in mellificijs et arboribus cauatis mellificant,uerũ in ripis et terra ſpõte mella reponunt. Cõtingitq; ſæpenumero,ut examina apum ſuperuenientia, et priores apes exterminantia,ruricolæ aduolãtia agmina apum trucident aut in aquis mergant,ut quæ præfuerunt, hæreditarie mellificarent et manerẽt. Poſtea ad montes Sarmaticos habitat genus Rutenorũ, quibus præſident nobiles Polonorum. In Kolomya,in Zidazou,in Sniatin,in Aoatin, in Buſco etc. Sub eiſdem montibus ſunt tractus Halicienſes,olim Gallicia dictus, & Prezemiſſien.& inter montes Sarmaticos tractus Sanocenſis. In medium Ruſſiæ tenendo eſt Leopolienſis terra,et urbs in ea bene munita eodem nomine nuncupata,habens duo caſtra,ſuperũ et inferũ,et eſt metropolis Ruſſiæ. In Septentrionem ſunt tractus Chelmenſis et Belzenſis, terra que in medio iacens. Clauditur autem Ruſſia à meridie Sarmaticis montibus,et flumine Tyras,quem incolę Nieſtr appellant. Ab oriente finitur Tanai,et Mæotidibus Tauricaq; inſula. A' Septentrione Lithuania,ab occaſu uero Polõnia. Ex Moſcouia autem aduenit Boryſthenes,ab incolis Dienpr nuncupatus famoſus fluuius,per Lithuaniam et Ruſſiam currens,et ſub Smolenſco et ſub Kiou labens,in hunc ab occaſu circa Chmyelnik oppidũ conſurgens,Boh nõ exiguus fluuius illabitur:et quũ menſus eſſet Boryſthenes, quaſi trecenta milliaria Germanica,in mare Ponti cadit. Amplius terra Ruſſiæ quũ ſit fertilis,abundat melle et medone,potu ex melle facto, adducitur et uinum ex Pannonia,et uinum ex Moldauia atque Valachia, quibus adiacet:ſed et uinum Græcũ ex Græcia,et eſt forte: etiam ceruiſiam ad nutum habet. Abundat equis bobus,et ouium gregibus, abundat cera in maxima copia,abundat pellibus mardarum,ſciſmorum,uulpium et boũ. Abundat fluminibus quibus irrigat̃,et aquis piſculentis,ita ut ubi aqua inueniť,et piſces in ipſa reperiãtur:nõ impiſcanť ſtagna et piſcinæ Ruſſorũ,ſed ubicunq;

aquæ

aquæ reperiuntur, illic & piſces de rore cœli, ut aiunt, demittuntur, abſq; hominum cura & impiſcatione: ſunt'que in tractu Leopolienſi lucei magni & laudabiles, & in petras tãquam in laminas diuiſibiles. Abundat Ruſſia calamo aromatico in terris uerſus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eiſdem terris & in Lithuania, ſic & pluribus herbis ac radicibus alibi non uiſis. Abũdat tota terra Ruſſiæ granis tinctorum quæ copioſiſſime excreſcũt: & quum priſcis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur, nunc uix aliquid de eiſdem colligitur, fereq; in toto fruſtrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmenſi rami pini arboris deſecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in ſaxa & ſilices uertuntur: eſt'que ibi creta ſeu rerra alba in copia quæ ad nos ducitur. Eſt & ſal quod in lacu Kaczibeio temporibus ſiccis colligitur, & quia prope eſt Oczarkou caſtrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdũ per Tartaros ductores ſalis unà cum plauſtris ducentis quandoq; & trecentis. In terra quoq; Præmiſſienſi & in Drohobiz ſal coctum & in bolas ac portiones collectũ reponitur. Præterea in Ruſſia ſunt plures ſectæ, eſt enim religio Chriſtiana Romano pontifici ſubiecta, & illa regit, & præualet, quanquã ſit exigua numero. Eſt altera ſecta Rutenorum amplior, quæ ritũ Græcorum inſectatur, totã Ruſſiam adimplens. Eſt tertia ſecta Iudæorũ nõ uſurariorum uelut fit in terris Chriſtianorum, ſed laboratorũ agricolarum & mercatorũ magnorũ, præſidentq; ut ſæpe teloneis & exactionibus publicis. Eſt quarta ſecta Armenorum, præcipue in ciuitate Kamyenyecenſi & Leopolienſi. Hi ſunt mercatores peritiſſimi, ad Caffam, Conſtantinopolim, ad Alexandriam Aegypti, ad Alkairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & eccleſiaſticis officijs Græcos inſequũtur, habẽtq; proprias literas, & abecedarium inſtar & proximũ Græcis. Hebræi ſimiliter Hebræorũ literis utuntur & diſciplinis, uerumetiã artes liberales, aſtronomiam & medicinã perſcrutantur. Armeni ſuo ritu gaudẽt & literis. Inter ſanctos colunt plus Taddæũ apoſtolum, aſſerentes quod eos conuerterit, & fidem Chriſti docuerit. Deinde & Bartholomæum ſanctũ dei apoſtolum uenerãtur, per quem multos articulos, ut aſſerũt de fide acceperunt: habent magnifica & plurimum decora eccleſiaſtica apparamenta, planetas & ornatus non ſciſſos, ſed omniquaque rotundos, libros, calices, & cæterã Chriſtianorũ ueteranorũ ſplendidam ſupellectilẽ. Quo aũt ad ſpirituales præſides & paſtores, Chriſtianorũ archipræſul eſt Leopolieñ. Metropolitanus Ruſſorum & Lithuanorũ, habẽs ſub ſua ditione Kiouieñ. Kamyenyeceñ. Præmiſlieñ. Chelmeñ. Lucerieñ. & Mednieñ. epiſcopos. Rutenorũ uero metropolitanus eſt Kiouieñ. quæ olim metropolis Ruſſiæ fuit: habet ſubiectos Vladicas, & epiſcopos de ritu Græco in Moldauia & Valachia uſq; ad flumẽ Hiſtri ſeu Danubij, unũ in Ruſſia Chelmenſem, alterũ in dominio Lithuanorũ Vladimirienſem ſiue Breſteñ. tertium

Ruſſitarum religio.

ſten.tertiũ Pinſci ſeu Murouuſci, quartũ Poloceñ. quintum Luceñ.ſextum Smolenſem,& paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcorũ & in Septentrionẽ de iuriſditione Moſcorum protenſorum.Iſidorus metropolitanus olim kiouieñ.lingua & doctrina Græcus peritiſſimus,tempore Eugenij papæ quarti ad conciliũ Florentinũ in centũ equis iuerat,& unione eccleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat:hũc Moſcouitæ obedientiam Romanã eis prædicantẽ ſpoliauerunt,& in necem extremã impulerunt. Sequuntur Ruteni doctores & theologos Græcorũ, præcipue Baſiliũ magnũ, Gregorium Nazanzenũ,& Ioannẽ Chryſoſtomũ. Gregoriũ Nazanzenũ eorum ſermone Bogoſlou nuncupant,quod in latino ſonat,laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium papam Romanum, præcipue in libris moralium,quem tranſlatum legũt,& lingua eorũ Byeſſednic,quod ualet concionantẽ,perſuadentẽ uel prædicantem,uocant.In eccleſijs Rutenorum lingua Seruiorũ quę eſt Schauonica,diuina celebrant,legunt & cantãt. In eccleſijs Armenorum ſermone Armeno.In ſynagogis Iudæorum lingua Hebræa orant.Chriſtiani autẽ ritu Romano latino ſermone cantant,orant & legũt.Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuaniæ,præcepue in Boriſthene & Boh,tempore æſtatis multiplicanẽ ephimeræ,& ſunt uermes & uolatilia alata,quaternis,interdum ſenis alis oriuntur & generanẽ,mane currũt ſuper aquas,& uolant ſuper ripas circa meridiem : in occaſu autẽ ſolis extinguuntur.De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtorijs animaliũ & in Problematibus:& medici de febre ephimera.

De Lithuania & Samagithia Caput II.

MAgnus ducatus Lithuaniæ eſt regio latiſſima, in ea ſunt plures duces Lithuaniæ & Ruſſiæ:unus autem præſes & monarcha,cui cæteri omnes ſubſunt,magnus dux Lithuanię uulgo nuncupatus.Aiunt aũt uetuſtiores & antiquitatum relatores,quod quidam Italici propter Romanorum diſſenſiones deſerentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuaniæ,& nomen patrię Italia,genti uero Itali indiderunt: quæ per paſtores terra Litalia & gens Litali,litera præpoſita cœpit nuncupari.Ruteni autem & Poloni eorum uicini maiorem immutationẽ faciẽtes,uſq; in hodiernã diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant.Hi primum condiderunt oppidũ Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduũ,& ex nomine ducis Vilij,quo cum illas regiones ingreſſi ſunt,Vilno uocauerunt,fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia & Vilna ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina,Samagithiam autẽ de ſuo ſermone ſic nominarũt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat.Aliqui aũt ignari hiſtoriæ,à lituo quod eſt cornu,& tuba uenatorũ,eo quod regio illa plures uenationes exerceat,Lithuaniam appellari uoluerunt,quod ad effectũ, non ad hiſtoriæ originẽ ſpectat. Hæc gens Lithuanorũ annis ſuperioribus adeo obſcura,contempta,& uilis apud Ru- *Litalia*

tenos fuit, ut principes Ciouieñ. ab ea ſola perizomata & ſubera ob egeſtatem & ſoli natiui ſterilitatē in ſignum tantummodo ſubiectionis exigerent: donec Vithenen dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & ſeipſum ducem inter populares cōſtituens, aſtu principes Ruſſiæ aggreſſus cōflixit, ſenſimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiam in tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Rutenis ipſe penderat. Poſteriq; duci Vithenen ſuccedentes furtiuis lupinis & ſubitis incurſionibus finitimas gētes Ruſſiæ, Pruſſiæ, Mazouiæ & Poloniæ inuadebant & diripiebant: donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatæ Mariæ per Conradū ducem Mazouiæ aduocati, & in auxiliū aſſumpti, Pruſſia ui & cōtinuis armis cōquiſita, Samagitas & Lithuanos aggreſſi, debellare, captiuare, & opprimere plutibus oppugnationibus cœperūt, tam diu donec ad Olgerdū & Ceyſtutū duces Lithuaniæ ſucceſſiue peruenerūt. Fuit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniæ, cuius filius erat Iagello, poſtea baptizatus, & Vladiſlaus nominatus, in regem Poloniæ coronatus. Frater autem ipſius Olgerdi fuit Ceyſtuth, maximus expugnator & perſequutor Chriſtianorū, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Pruſſia ter captus, terq; aſtu & mira euaſione contra uoluntatem cruciferorum liberatus è uinculis fugerat. Huius Ceyſtuth filius fuerat Vitaudus ſeu Vitoldus macte uittutis princeps, Iagello autē qui poſtea et Vladiſlaus, ſub treugis pacis captiuando Ceyſtuth, et filium eius Vitaudum, Ceyuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. Tandem à cruciferis et Chriſtianorum exercitibus ſæpenumero Iagello preſſus, deo miſerante ad Polonos declinauit, fideq; Chriſtiana cū fratribus ſuis, quos octo in uumero habuit, unda baptiſmatis ablutus, et in regē Poloniæ coronatus, Heduigim filiam Ludouici Hungariæ et Poloniæ regis illuſtriſſimam ac ſpecioſiſſimā in conſortem accepit, anno Chriſti milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſexto, die Iouis, quartadecima menſis Februarij, quæ fuit ſancti Valentini. Cœpitq; præfatus rex Vladiſlaus ſecundum promiſſa uigilare et inſtare, ut gentem Lithuanicam à tenebris erroris ac idololatria expurgaret, aſſumptis quoque ſecū Bodzanta archiepiſcopo Gneznenſi, et pluribus uiris eccleſiaſticis atq; religioſis. Item regina Heduigi, Semouito et Ioanna Mazouiæ, Conrado Oleſnicēſi ducibus, et cōplurimis baronibus, anno domini milleſimo tricenteſimo octuageſimo ſeptimo, in Lithuaniam intrauit, et baptiſma ſuſcipere Lithuanos procurauit. Colebant autem ab origine Lithuani numina, ignē, ſyluas, aſpides et ſerpenres: ignem qui per ſacerdotē lingua corū zincz nuncupatum, ſubiectis lignis adolebatur: ſyluas autem et lucos ſacroſanctos et habitacula deorum putabant: aſpides uero atq; ſerpentes in ſingulis domibus uelut deos penates nutriebant et uenerabantur. Rex itaque Vladiſlaus ignem ſacrū putatū in ciuitate Vilnenſi, barbaris inſpectantibus, extingui,

templum

templũ & aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio dirumpi, ſyluas uero ſuccidi & confringi, ſerpẽtes quoq; necari præcepit, barbaris flentibus deorũ ſuorum falſorũ exterminium, contra regem autẽ nec muſſitare audentibus, mirantibus quoq; quod Poloni ſacrorum uiolatores ignis ſyluarũ & ſerpentium intacti illæſiq; à dijs eorum, ſecus quàm ipſimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei & oratione dominica per ſacerdotes Polonos, magis tamen per regẽ Vladiſlaum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, et ſacra baptiſmatis unda renaſcebatur: largiente pio rege Vladiſlao ſingulis ex popularium numero poſt ſuſceptũ baptiſma, ex panno de Polonia adducto nouas ueſtes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pannoſa, lineis in eã diẽ contenta, fama huiuſmodi liberalitatis uulgara, pro conſequendis laneis cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma ex omni regione accurreret: & quoniã labor erat immenſus unumquemq; credentium baptizare ſingillatim, mandante rege multitudo ſequeſtrabat̃ in turmas & cuneos, & uniuerſis de qualibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuilibet turmæ & uniuerſis qui in ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecundæ Paulus, tertiæ Ioannes etc, fœminis per turmas diuiſis, Catherina, Margareta &c. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen ſpiritualis impendebatur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Vladiſlaus in Vilna eccleſiam cathedralem ſub titulo ſancti Staniſlai patroni Polonorum, principalemq; aram in loco ubi ignis qui falſo perpetuus credebatur, conſtituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Conſtituit etiam in eadẽ eccleſia Vilnenſi epiſcopũ uirum ſpectatę uirtutis Andream Vazilo, natione Polonũ, genere nobilem, de domo accipitrum, profeſſione fratrem ordinis minorũ, olim Elizabet reginæ Hungariæ confeſſorem & prædicatorem inſignem epiſcopũ Cereteñ. Eodem quoq; Vladiſlao rege inſtante, Samagithia fidem Chriſti & baptiſma ſuſcepit. Ad cognoſcendam autem naturã prouinciæ & gentis illius, animaduerte quod regio Samagithia eſt Septentrionalis & gelida, Lithuaniæ, Liuoniæ & Pruſſiæ contermina, ſyluis, collibus & fluminibus circumſepta, *Sarmagithiæ ſitus* in hos tractus diſtincta, ſcilicet, Iragola, Myednici, Chroſſę, Roſena, Viduki, Vyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & incultæ, pauco & caſtigato uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolitæ, raro ceruiſia aut Medone: auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempeſtate expertes & ignaræ: apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorẽ accipere: nullus illic ſtubarum, nullus ædificiorum nobilium, ſed tantummodo tugurij unius uſus, uentrẽ diſtentum & porrectum, extrema uero habens coarta, ex ligno & culmo ſtructura largius ab imo ſenſim operis incremento ędificium in arctius cogitur, in carinæ ſeu galeæ maximæ ſimilitudinem elaborata, in cacumine feneſtra una

ſtra una ſuperne lumen reddens, ſubter quam focus & cibos parabiles co/quens,& frigus quo regio pro maiori anni parte conſtricta eſt repellens, in ea domo ſe,uxores,pignora,ſeruos,ancillas,pecus,armentum, frumentũ, & omnem ſupellectilem condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis. Præcipuum numen Samagitticum erat ignis, quem ſacoſanctum & perpe/tuum putabãt,qui in montis altiſſimi iugo ſuper fluuium Neuyaſza ſito aſ ſidua lignorum appoſitione à ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedens itaq; Vladiſlaus rex turrim in qua cõſiſtebat incendit, & ignẽ diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonicos ſyluas, quas non ſecus quàm ſan ctas & deorum habitacula Samagittæ iuxta illud poëticum, Habitarũt dĳ quoq; ſyluas, uenerabãtur,in eam caliginem mentis prolapſi,quod, & ſyluæ præfatæ & aues, feræq; in illis cõſiſtentes ſanctæ forent,& quicquid in illas in grederetur, ut ſanctum deberet cenſeri, uiolanti quoq; nemus, feras uel ali/tes,manus aut pedes dæmonum arte curuabantur, Maxima itaque barba/ros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum exci/dentes, nulla læſio qualem ipſi in ſe frequentius experti erant ſequeretur.

Mortuorũ pa rentationes

Habebãt prætera in ſyluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos, in quibus omnibus charorum & familiarium cadauera cum equis, ſellis & ueſtimentis potioribus incendebant:locabant etiam ad focos huiuſmodi ex ſubere facta ſedilia,in quibus eſcas ex paſta in caſei modum præparatas de/ponebant,medonemq; focis infundebãt,ea credulitate illuſi,quod mortuo rum ſuorum animæ,quorum illic combuſta fuerant corpora nocte uenirẽt, eſcaq; ſe exſatiarent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſyluis præfatis celebritas agebatur, & ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus comueniens illuc populus,cibos & potus quilibet iuxta ſuæ conditio/nis qualificationem deferebat, quibus aliquot diebus epulati dĳs ſuis falſis præcipue deo lingua eorum appellato Perkuno,id eſt tonitru,ad focos quiſ que ſuos offerebat libamina. Rex itaque Vladiſlaus primum eos pater no/ſter,deinde ſymbolum docuit,quoniam nullus ſacerdotum linguam Sama gitticã nouerat,et undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autem ex maioribus Samagittarum pro omnibus reſpondit. Ex quo,inquit,sereniſſime rex,dĳ noſtri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti ſunt, deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori adhæremus, ſicq; baptizati ſunt.Rex autem in Myedniki cathedralem eccleſiam ſub ho/nore & titulo ſanctorum martyrum Alexandri Theodori & Euancĳ,in alĳs autem locis eccleſias parochiales fundauit, & illis dotem ſufficientem conſi/gnauit & inſcripſit.Mednicenſis eccleſiæ primus epiſcopus Mathias origine Almanus,in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Sama/gitticam norat præfectus eſt & conſecratus. Contigit autẽ in prima planta/tione,dum Samagittæ per magiſtrum Nicolaum Vazic, fratrẽ ordinis præ/dicatorum

dicatorum regium prædicatorem per interpretem inſtruerentur de fide,crea
tione mundi, & lapſu primi hominis Adæ, unus Samagittharũ ſufferre ſer
monẽ prædicantis nõ ualens in hæc uerba prorumpit, Mentitur,inquit,illu
ſtriſſime rex iſte ſacerdos,aſſerit mundũ creatum eſſe,quũ ſit homo non lon
gæuæ ætatis,ſunt etenim inter nos plures annorum numero ſeniores eo,cen
tenarium numerum ſupergreſſi,qui creationẽ nullam recordantur: ſed ſolẽ
et lunam,cæteraq́ʒ ſydera ſemper eiſdem motibus luxiſſe referunt. Rex autẽ
Vladiſlaus iubens eũ ſilere,declarauit magiſtrũ Vazik creationẽ mũdi non
aſſeruiſſe in diebus ſuis incepiſſe,ſed lõge ante, puta ante ſex millia annorũ,
et paulo plus,ordinatione diuina proueniſſe. Cõtulit autem rex Vladiſlaus
magnum ducatũ Lithuaniæ et Samagitthiæ Alexandro Vitoldo fratri ſuo
patrueli:is quia acer & animoſus erat pugnando, adiecit Lithuaniæ ducatũ
Pſkou,quem Pleſcouiam appellant. Deinde alterũ ducatũ Nouogrodieñ.
qui Nugardia agnominatur. Tertium ducatum Smolnenſem ſuo dominio
appoſuit. Factaq́ʒ in circuitu pace,in orientem penetrauit,et incidens in hor-
dam Tartarorũ multitudinẽ eorum,in Lithuaniam appulit, ac in certo ter-
ritorio Lithuaniæ locauit, uſque in hanc diem permanentem. Congeſtoq́ʒ
fortiori exercitu,iterum in Tartariam perrexit,et ſuperatis fluminibus,in pla
niciem diffuſe porrectam circa flumen Vorzſcla,quartadecima die Auguſti
peruenit. Ibi occurrente ei Imperatore Zauolhenſi Temir kutlu, quem ſcri-
ptores Temerlanem nuncupant,cum infinita ac innumerabili Tartarorum
multitudine,de treugis & pace utrinq́ʒ tractabant, concordia tamen nequa-
quam à Tartaris acceptabatur. Vitoldus igitur à ſuis perſuaſus cum cuſtodi
bus corporis ſui retrorſum abijt, & in Lithuaniam fugitiue redijt: exercitus
uero ipſius ab infinita multitudine Tartarorum obrutus,in toto deletus eſt.
Præterea Sigiſmundus rex Romanorũ iaciendo inter Vitoldum & Vladiſ-
laum fratrem eius regem Poloniæ fomitem diſcordiarũ, coronam Vitoldo
promiſit, & in regem Lithuanorum ſublimari perſuaſit: uerũ quũ afferret
corona per loca tutiora Marchiæ & Pruſſiæ, nobiles maioris Poloniæ ſeſe
oppoſuerunt, & cum exploratoribus in cuſtodia permanendo, in loco qui
Turzagora uocat̃,legatos Imperatoris Romanorũ opperiebantur & expe-
ctarunt. Illi uero rem infectam cognoſcentes,terrore perculſi retroceſſerunt,
Vitoldus autem de hoc certior factus prę triſtitia ab anthrace inter ſcapulas
orto, uitã cum principatu finiuit,anno domini milleſimo quadringẽteſimo
trigeſimo. Poſt mortẽ Vitoldi Vladiſlaus Iagello rex Poloniæ Suitrigellum
fratrem ſuum in ducem Lithuaniæ anulo ſuo inueſtiuit & ſubſtituit:qui im
memor beneficij,cõtra Vladiſlaum Iagellonem tumultuauit & bella geſſit,
propter quod rex Vladiſlaus principi Sigiſmundo de Starodup ſuggeſſit,
cõmiſitq́ʒ,ut ducatum Lithuaniæ ſub Suitrigello ſurriperet. Apparente igit̃
comete exili ſupra illum ducatũ,dux Sigiſmundus de Starodup Suitrigellũ

 expulit

expulit.& ducatum magnum Lithuaniæ poſſedit. Hunc Sigiſmundus Iuan dux Czarthorienſis, genere & ſecta Rutenus poſt aliquot dies occidit. Ingrediebatur ſiquidem ex conſuetudine urſa ad tabernaculum ducis Sigiſmũdi. Ruteni itaq; more urſæ oſtium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigiſmundus urſam aduenisſe putando, oſtia aperuit,& à Rutenis uulneribus conciſus occubuit. Æneas de Picolominibus ſcripſit, nõ hũc Sigiſmundũ, ſed Vitoldum ſicut præmiſſum eſt, per ſuos in forma urſæ deluſum interfectum. Sed inſcijs relatoribus credidit,& erronee ſcripſit, quemadmodũ ſimili errore ductus, plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Posteriq; hiſtoriographi errantem erronee ſequentes, ipſius Æneæ abſurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquã uiſa, aliter quàm fuerunt,& quàm ſunt, tanq̃; uera literis demandare nõ erubuerunt, quum experientia præteritorum atque præſentium ipſum & ipſos inexpertos & aliter quàm res habeat ſcribentes redarguat. Succeſſit duci Sigiſmũdo de Starodup, Kazimirus Vladiſlai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniæ, quẽ ferè quinquaginta annis gubernauit, ſub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moſcorum auulſit, & ſibi appropriauit ducatum Nouogrodienſem, aliâs Nugardiam ſeu Nouogrodiam nuncupatũ. Poſt Kazimirum in Lithuania dominatus eſt Alexander filius eius quartogenitus, cuius temporibus præfatus Iuan dux Moſcorum principatũ Mozaiſenſem, longitudinis ſeptuaginta, latitudinis totidem milliarium,& caſtra quadraginta ſubripuit. Alexandro uita functo, Sigiſmundus modernus in magno ducatu Lithuaniæ ſuffectus eſt ſub cuius dominio Vaſſilo Moſcouiæ dux & principatum Pleſkon, quem Pleſkouiam appellant, & ducatũ Smolnenſem expugnauit & poſſedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniæ, Caput LII.

AMplitudo magni ducatus Lithuaniæ eſt talis. A' mari Balteo ſeu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniæ ſexaginta milliaria, à Riga uero ad Vilnam recto itinere ſeptuaginta milliaria: eundo uero ſuper Poloczko ut cõmuniter uadunt, erunt à Riga in Vilnam centum milliaria. Deinde à Vilna in Kiou ſunt centum milliaria. A' Kiou uſq; ad cõfluentiã, ubi iunguntur fluuij Dinepr & Boh, quos Græci Boryſthenem, maiorem & minorem appellant, ſunt decem dietæ, quæ faciunt ſeptuaginta milliaria, ibi ſteterat caſtrum Dzaſſou, quod deſtructum eſt, & ibi eſt finis dominij Lithuanorum, quum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album caſtrum nuncupant,& ipſum Turci expugnarunt & poſſident: circumcirca uero Tartari in campis degũt: Iſta eſt computatio uerſus meridiẽ, quinimo uerius dicam inter orientẽ & meridiem. Iterum ex tranſuerſo computando, à Patzou & metis Lithuaniæ in Vilnam ſunt octuaginta milliaria: ſed à Cra-

couia per eandem uiā uſq; in Vilnā ſunt centū & uiginti milliaria. A' Vilna in Smolenſko centū milliaria, à Smolenſko in Moſcuuā ciuitatē Moſcorū centum milliaria, & ſunt millaria Germanica magna. Prima autē & capitalis ciuitas in Lithuania eſt Vilna, eſt tanta quanta Cracouia cum Kazimiria Clepardia, & omnibus ſuburbijs: uerum domus nō ſunt cohærentes ſicut in noſtris ciuitatibus, ſed ut ſæpe mediant horti & pomaria: habet Vilna bina caſtra murata, ſuperum in mōte & inferum in baſſo. Nouigrod uero, quam Latini Nugardiā uel Nouogardiā uocant, fuit de poſſeſſione magni ducatus Lithuaniæ, per ducem Vitoldum armis conquiſita, & eſt Nouigrod in amplitudine paulo maior quàm Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo milliaria Italica, quæ faciunt ſex milliaria Germanica, & duo milliaria Italica ſuperſunt. Nouigrod autem cōtinet integra ſeptem milliaria, aliàs trigintaquinq; milliaria Italica. Item Nouigrod lignea habet ędificia, Roma uero murata. Diſtat Nouigrod à mari Balteo duobus uel quaſi tribus milliarijs. Et fuerunt, adhucq; ſunt in ea ditiſſimi mercatores: intantū quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium eſt Crancz, id eſt reſeruaculum loco teſtudinis, in quod argentum, aurum & res pretioſæ conquiſitæ projiciebantur abſq; numero, Vnde Iuan, quod ſonat Ioannes princeps Moſcorū anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimonono, ſurripiēdo Nouigrod de manibus Kazimiri magni ducis Lithuaniæ, huiuſcemodi theſauros Nouogrodieñ. exhauſit, & trecentos currus ad ſummum implendo, duntaxat de auro, argēto & unionibus pretioſis, in Moſcouiam abduxit. Et quia in eadem Nouigrod pernicioſa conſuetudo inoleuerat ſicariorum & raptorū, ſæpeq; aliquo reo inuento uel deſignato pulſabatur campana prætorij, ubi centum ſenatores tanquam iudices ſedebant, omnes more illius patriæ barbam protenſam nutrientes: uulgus autem audito ſono campanæ, concurrebat de tota ciuitate, ita quod quilibet hoſpes duos acciperet lapides in brachio, & filij hoſpitum ſimiliter. Quumq; reus per ſenatores cōdemnaretur, lapidibus adſtantes obruebant & interficiebāt eum, tumultuoſeq; ad domum condemnati currētes diripiebant omnia bona occiſi, & area domus poſtea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiſcabatur. Idcirco Iuan dux Moſcorum præfatus apprehenſa & poſſeſſa Nouigrod in quinq; famoſioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris conſtituit ad ſedandum & prohibendum ſolitos tumultus, inuaſiones & ſpolia. Eſt in Nouigrod caſtrum Deczen nuncupatum, in eo principalis eccleſia eſt ſancti Sophiæ, id eſt, ſaluatoris, & eſt tecta aureis laminis ſplendeſcentibus, ſuntq; in eadem Nouigrod ſeptem monaſteria Zirnkorū, id eſt, nigrorū monachorū de regula ſancti Baſilij, & diſtant à ſeinuicem ferè uel propè per medium milliare. In primo monaſterio B. Mariæ uirginis ſunt mille monachi, in altero ſancti Georgij ſeptingenti, in tertio ſexingenti, in quarto quadtingnti: ſic

Vilna metropolis Lithuaniæ

Nugardiæ magnitudo

conſequenter in alijs monaſterijs. Sunt & eccleſiæ ſanctorum plurimæ, & ſo
lius ſancti Nicolai, quem Ruteni inter alios ſanctos plus colunt: eccleſię ſunt
tot, quot ſunt dies in anno. Habet eleuatiouē poli Nouigrod ſexaginta ſex
graduum, & in æſtate circa ſolſtitiū æſtiuale poſt occaſum ſolis apparet lux
cœli uſq; in ortum ſolis, ut artifices, ſartores, ſutores, & cæteri mechanici ſuere
& laborare poſſint. Poſt Nugardiam ad Septentrionem eſt Suetia & Filan
dia uſque in oceanum Septentrionis. Pſkou urbs nobilis murata & magna;
minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moſcouiæ et Lithuaniæ, hanc Lati/
ni Pleſcouiam appellant, inhabitatores ipſius omnes ſunt lingua et ritu Ru/
Pleſcouia teni, barbam non radunt, et crines capitis non tondent, habitum uero in to/
to deferunt Almannicum. Habet terra Pleſcouiæ triginta caſtra murata, et
ſunt uerſus Liuoniam, et non ſunt tam bona caſtra in Moſcouia, neque in
Lithuania. Tota autem terra Pleſcouiæ ſexaginta milliaria in longitudine,
et quadraginta in latitudine cõtinet. Vaſſilo modernus princeps Moſcouiæ
per compoſitionem et tradimentum ſeniorũ adeptus eſt, et poſſidet Pſkou,
depoſuitq; campanam, ad cuius pulſum tota ciuitas confluebat, et iniurian/
tes opprimebat. Contra pactum quoque et promiſſa ſua abegit Vladicam,
id eſt, epiſcopum loci, et plures nobiles ac ciues Pleſcouiæ, et locauit in ciui/
tate Moſcua, et alijs locis Moſcouiæ. Deinceps uerſus orientē eſt Poloczko
caſtrum et ciuitas magna, et pertinet ad ducatum Smoleñ. poſſidet eam ma
gnus dux Lithuaniæ. Poſt hanc ad orientem eſt Smolenſco caſtrum et ciui/
tas ex roboribus ſtructa, et foſſis profundis munita, ipſa autem terra ſeu du
catus Smolenſco cõtinet in longum ſexaginta aut ſeptuaginta milliaria Ger
manica. Præterea linguagium Lithuanicum eſt quadripartitum, primum
Lingua Li/ thuanorum linguagium eſt Iaczuingorum, ut horum qui circa caſtrum Drohicin inha/
bitarunt, & pauci ſuperſunt. Alterum eſt Lithuanorum & Samagittharum,
Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua ſeu Lothihola, id eſt, Liuonia,
circa fluuium Dzuina, & Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem ſit
lingua, unus tamen non plene alterum intelligit, niſi curſiuus & qui uagatus
eſt per illas terras. Habuit hoc linguagiũ quadripartitũ tempore idololatriæ
pontificem maximũ unum, quē Criue appellabant, morantē in ciuitate Ro
moue à Roma dicta, quoniã hoc linguagiũ de Italia iactat ſeſe adueniſſe, &
habet nõnulla uocabula Italica iu ſuo ſermone. De iſto Criue & ciuitate Ro
moue in legenda ſancti Adelberti pontificis & martyris legiť. Et ſcias quod
in Pruſſia iam pauci proferunt Prutenicum, ſubintrauit ſiquidem lingua Po
lonorum & Almannorum: ſic & in Lothua pauci uillani profitentur hanc
linguam, quia ſubintrauit Almannicum. In Samagitthia autem, quę eſt lon
giudinis quinquaginta millariorum, & in Lithuania, quæ in longum trigin/
ta milliaria continet, in uills Lithuauicum loquuntur, & in magna parte Po/
lonicum profitentur: nam & ſermone Polonico ſacerdotes eis prædicant in
eccleſijs,

eccleſijs,inſuper ſcito quod hoc linguagiũ quadripartitum totum eſt de obedientia & fide Romanæ eccleſiæ,in alijs autem prouincijs circumiacentibus, ut in Nouigrod,in Pleſcouia,in Polocko,in Smolenſco,& in meridiẽ uſque poſt Kiou Ruteni ſunt omnes,& Rutenicum ſeu Sclauonicum loquuntur, ritumq́ Græcorum obſeruant,& obedientiã Conſtantinopolitano patriarchæ præſtant.Amplius ſunt in ducatu Lithuaniæ Tartari circum Vilnam, & habent proprias uillas:colunt agros more noſtro,laborant & uehunt merces,ad mandatumq́ magni ducis Lithuaniæ omnes ad bellũ aſſurgunt,loquuntur Tartaricũ & colunt Mahumetẽ,quia Saracenorũ ſectã profitentur. Inſuper ſunt Hebræi in Lithuania,præſertim in ciuitate Troki,hi labotãt & mercantur thelonea & officia publica tenent,de uſurisq́ nõ uiuũt, poſt hoc de fluminibus dicamus.À parte orientali dominiũ Lithuanorũ terminant fluuij,Oſcol,Iugra Donyecz,id eſt paruus Don, & eſt paruus Tanais,hi & plurimi alij in Tanaim decurrũt. Item ex dominio Lithuanorũ poſt caſtrũ Veſnya,quod dux Moſcouiæ Modernus Vaſſilo occupauit, ortus eſt Dinepr,ſeu Boriſthenes ex terra plana lutoſa, ex ſtagnis in dẽſis ſyluis, & fluit ſub Smolenſco et ſub Kiou,tandẽ emenſis quaſi tricentis milliarijs Germanicis,in mare Ponti incidit.Item Vilia alius fluuius triginta milliarijs ad orientem Vilnæ ciuitatis ortũ cepit, et ſub caſtro Vilnenſi cum alio fluuio minori Vilna dicto, et initium eius duobus milliarijs à præfata ciuitate Vilna computat̃,cõmiſcetur,unaq́ ad magnũ fluuium Niemen influunt. Niemẽ autem fluuius ualde flexuoſe decurrit,naues defert et merces:et poſt caſtrũ Couno in mare Prutenicũ cadit.Item Dzuina magnus fluuius fontes habet in Moſcouia,et in dominio Lithuanorum, fluit ſub caſtro Vitepſk,deinde ſub Poloczko:hoſtia eius circa Rigã ciuitatem Liuouiæ,ubi in mare cadit,et ſcias quod quẽadmodũ in ſuperioribus præmiſi tria magna flumina prope ſe inuicẽ oriuntur,ſcilicet,Dinepr,Dzuina,et Volha,oriuntur,inquã,in locis planis,nemoroſis,paluſtribus,non ex montibus Hyperboreis,nõ Riphæis. nec aliquibus montibus qui in natura minime ſunt,duntaxat figmẽto olim Græcorũ tanquam in rei ueritate exiſterent glorioſe et ampulloſe prædicati ſunt,& quod præfata flumina ex ipſis erumperẽt ac orirent̃ per ſequaces hiſtoricos coſmographos et poëtas inexperte deſcripti decantatiq́ ſunt,quum nuſquam compareanr:plana ſiquidẽ eſt terra per totum,unde illa ortum ducunt. Et Dinepr qui eſt Boriſthenes ad meridiẽ fluit uſq́ in mare Ponti incidens.Dzuina grande flumen ex Moſcouia erumpens, ad occaſum ſolis per dominia Lithuanorũ,et per Liuoniã labens iuxta ciuitatem Rigam,in mare Balteum deſcendit.Volha maximus fluminũ etiam ex Moſcouia oriens, in Septentrionẽ tendit,reuerſusq́ in orientẽ,longinque circuit Tanaim:tandẽ conuerſus in meridẽ per Scythiam ſeu Sarmatiã Aſianã et campos planiſſimos Tartarorum peruagatus,in uiginti quinque flumina magna partitus, mare

Tartari cohabitant Lithuanis

Ortus Boriſthenis

Nulli montes in ijs locis

mare Euxinum ingreditur. Diſtat Tanais à Volha in Tartaria itinere ſex hebdomadarum, ad minus trium aut quatuor velociſſime currentibus. Sũt & alia in Lithuania & Moſcouia multa flumina & ſtagna magna: parua uero flumina & riui ſine numero in maiora defluunt. Omnia piſcoſa abundãter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & piſces: & ſunt piſces ſapidiores & delectabilioris guſtus quàm in regionibus noſtris, piſcinæ & fodinæ pro aquis & impiſcationibus tanquam inutiles illic non fiunt. Amplius in ducatu Lithuaniæ panis ruſticorum nigerrimus eſt nõ cribratus, ex ſiligine aut ordeo unà cum furfuribus: dominorũ uero & potentum panis delectabilis de pura ſimilagine tritici albiſſimus pinſitur & habetur: uino carent, niſi quod aliunde ducitur, præcipue uinũ Rhenenſe, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteũ, adductũ alicubi reperitur, medone & ſpiſſo, & tenui & uario modo cocto abundant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruiſias coquũt diuerſimode & ex uarijs granis, puta frumẽto, ſiligine, ordeo, auena, millio &c & non ſunt ſapidæ: uulgus autem ut ſemper aquam bibit: oliuæ et fructus dulces ac delicati illic non creſcunt, algida etenim et frigida eſt prouincia. Armenta habent omnis generis et feras ſyluarũ, plus quàm in orbe Chriſtianorum reperiantur: ſaltus, deſerta, et ſyluæ ſunt magnæ, decem, aliquando quindecim milliariorum, nonnunquam et uiginti quinq; milliariorũ: ad latera deſertorum & ſyluarũ uillæ & habitatores inueniunť, & idcirco quia magna nemora ſunt, magnæ feræ & multæ abundantiſſimæ uiſuntur & capiuntur, uri & boues ſyluestres, quos lingua ipſorum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi ſyluestres, cerui, damæ, dorcæ, capreæ. apri, urſi, mardures, ſciſmi, & cætera genera ferarum. Inſuper aues abundant & ficedulæ. qamuis illic uineæ non ſunt, aduolant & impinguanť, atq; cum ſuauitate eduntur. Eſtq; in Lithuania & Moſcouia animal uoraciſſimum & inutile, quod alibi non comparet, roſſomaka nominatum. quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus ueſcitur, inuentoq; cadauere, intantum uorat, ut extendať & infletur tanquam tympanũ, repertaq; anguſtia, ſtricta inter arbores intrat & intrudit ſe cum uiolentia premendo, ut uiolenter comeſta uiolentius egerat, ſicq; extenuatũ denuo cadaueri accurrit, & ad ſummũ impleť, cũ uiciſſitudine expreſſionis, & ad morticinium reuerſionis, donec totũ abſumat & deuoret. Et forſan natura tã inſatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines ſimili uoracitate laborãtes redarguat. Quoniã potentes quũ conuiuari cœperint, ſedẽt à meridie in mediũ noctis cõtinuo cibo & potu ſeſe opplendo, & à mẽſa quoties natura propellit aſſurgẽdo & egerendo iterũ & iterũ uorant uſq; ad uomitũ & amiſſionem diſcretionis & ſenſus, tuncq; inguinis & capitis quæ ſunt diſcrimina neſciũt: eſtq; illa cõſuetudo pnicioſa in Lithuania & Moſcouia, magis uero & abſq; rubore in Tartaria. Eſt etiã in illis terris Lithuaniæ,

Panis Lithuaniæ

Crapula Lithuanorum

Moſcouiæ

Moſcouiæ & Tartariæ ab origine conſuetudo uenditionis hominum: ſerui natura uenduntur à dominis ſuis tanquam pecora, puerique eorũ & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias ſuas interdum, & ſemetipſos, ut apud parronos ſiliquis & groſſis cibis ſaturentur.

De Moſcouia Caput IIII.

MOſcouia eſt regio longiſſima latiſſimaque: nam à Smolenſko uſque ad Moſcuuam ciuitatem ſunt centum milliaria, à Moſcuua ad Volochda centum milliaria. Et Volochda eſt prouincia, & fluuius per ipſam labens eodem nomine uocatur: à Volochda ad Vſczuga centum milliaria, ab Vſczuga ad Viathka centum milliaria: & iſta quadringenta milliaria ſunt de regione Moſcouiæ, & ſermo per totum eſt Rutenicus ſeu Sclauonicus. Vltra prædicta à Viathca ad regionem Permſca centum milliaria, inde ad terram Vahulczka triginta milliaria, & hæc Scythiæ confinis eſt. Et iſtæ prouinciæ ſubiectæ ſunt duci Moſcouiæ, additisque terris ad Septentrionem & orientem ab eodem duce Moſcouiæ poſſeſſis, Iuhra & Corela quæ ſunt in Scythia erunt quingenta milliaria Germanica magna. Verum Moſcouitæ non per milliaria noſtra computant, ſed per uerſt: & uerſt eſt quinta pars milliaris Germanici. Numerant itaque à ciuitate Moſkuua ad Vlodomiriam ciuitatem decem & ſeptem milliaria Grrmanica: abinde ad Vſczueh quingenta uerſt: iterum ab Vſczuh ad Iuhram quingenta uerſt. Intra Moſcouiam aũt ſunt multi ducatus. Eſt ducatus ſeu terra Moſcouię, de qua triginta millia pugnatorum nobiliium ad bellum egrediunť, agreſtium uero ſexaginta millia. Eſt & ducatus ſeu terra Turczka, de qua quadraginta millia armatorum nobilium duntaxta ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuerd nuncupatť, & eſt ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea ſunt eccleſiæ ligneæ centum & ſexaginta: caſtrum etiam ligneum eſt, & ſunt in ipſo nouẽ oracula ſeu eccleſiæ: principalis eſt ſancti ſaluatoris, & illa duntaxat eſt murata: ſub hac ciuitate & caſtro ampliſſimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmſci, de quo ſeptem millia pugnatorũ exeunt. Ducatus Zubſczouſki, de quo quatuor millia armatorũ. Ducatus Klinſki, de quo duo millia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerdeñ. annumerantur. Item ducatus Kubenſis triginta milliaria in longum cõtinens. Ducatus Iacoſlauieñ. quadraginta milliaria de terra habens. Ducatus Szuherſieñ. uiginti milliaria terræ habẽs. Ducatus Szachouenſis triginta milliaria in longum continens: omnes ſunt in milliarijs Moſcouiæ in longum computatis. Inſuper ducatus Rzezenſis, de quo quindecim millia baronum ſeu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatiſſimus Tanais de ipſo oritur. Item ducatus Suſdalorum, & plures ei adiacentes deſolati & deſtructi ſunt per Tartaros. Eſt & terra Tartarorum Cozanſka, Horda nominata, triginta millia pugnatorum producens

Tuuerd

producens,principi Moſcorum ſubiecta, in campis iuxta caſtrum Cozan, quod dux Moſcouiæ poſſidet:& alluit magno flumini Volha,degens. Moſcuua eſt ciuitas principalis ſatis magna,bis maior quàm Florentia Thuſciæ, aut bis maior quàm Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quam tu uidiſti:non Praga,quam quidam nouus hiſtoricus ficte aſtruit longiſſimã trium dierum itinere ciuitatẽ,quod fabula eſt: uerũ Moſcuua lignea eſt non murata,plurimas habens plateas,& ubi una platea finitur,altera nõ ſtatim incipit,ſed campus mediat. Inter domos quoq; ſepes mediant,ita ut domus ſibijnuicem non cohæreant. Nobilium domus ſunt maiores,plebeiorũ uero humiles. Fluit per medium ciuitatis,& ſub caſtro ipſius fluuius eiuſdem nominis cũ ciuitate,Moſcuua appellatus,& eſt tantus,quãtus Multaua in Praga,aut Arnus in Florentia. Caſtrum autẽ quod eſt in medio ciuitatis in plano,eſt caſtrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria,habet tria propugnacula:& cum his turres magnæ ſimul cõputatæ ſunt decem & ſeptem,tegulis latericijs tectæ,ſed unus murus:in eo caſtro ecclesiæ ſunt ſedecim,tres muratæ, ſcilicet, ſanctæ Mariæ, ſancti Michaelis,& ſancti Nicolai,reliquæ ſunt de ligno. Palatium ducis in præfato caſtro eſt muratũ ad inſtar Italicum,nouum,non amplum,nec magnũ:tres curiæ nobiliũ ſunt muratæ, aliæ domus ligno conſtructæ, ſtubæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moſcorũ ſunt minores,& caſtra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moſcouiæ plena eſt boſcis ac ſyluis,aquis quoq;,fluminibus, piſcibus & feris,quemadmodum Lithuania referta, ſed frigidior & Septentrionalior,unde pecudes & pecora parua ſunt et mutila abſque cornibus, quaſi ſemper propter frigus:homines uero proceræ,altæ, et robuſtæ ſtaturæ ſunt, bibunt aquam,medonem,et quaſſecz,id eſt,fermentatos liquores. Arant et ſulcãt ligno ſine ferramẽto,et arpicant frondibus arborũ ſupra ſeminata ab equis tractis, raroq; propter intenſa et longa gelua ſegetes matureſcũt, ideo meſſes ſectis frugibus in ſtubis deſiccant, maturant & triturant. Sæpenumero autem utuntur calefacientibus aromatibus, ſæpe et ſublimatis,de aromatibus,de melle,uel alio calefactorio, ita ut et de auena aquam ardentem ſiue ſublimatum faciant et bibant ad effugandum et repellendum algorem et frigus,alioquin ex frigore congelarẽt. Carent uino et oleo,et ne inebrientur princeps terræ prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur ſub priuatione uitæ, niſi bis aut ter in anno ex admiſſione principis. Monetam habent argenteam puri argenti, dzingis nominatam, maiorem et minorem,formæ oblongæ,quadrangularem,non orbicularem,nõ politã, nec bene planatam. Eſtq; terra diues argẽto,& cuſtodia undiq; clauſa, ut ne dum ſerui & captiui,ſed & liberi,indigenæ & aduenæ exire abſq; literis ducis nequeant,& hæc hactenus. Flumina in Moſcouia ſunt plurima, aliqua autẽ maiora ſcitu digna enumerabo. Tanais nominatiſſimus fluuius à Tartaris

Moſcuua ciuitas

Tanais origo

& Moſco

& Moſcouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moſcouia prope in ducatu Rezenſi. Conſurgit de terra plana, ſterili, limoſa, paludinoſa & nemoroſa. Qnumcp ad orientem ſolis proceſſiſſet uſque ad metas Scythiæ & Tartariæ, declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic oſtia tenet & ingreditur. Eſt tantus Tanais, quantum dicerem triplatum Tyberim poſt Romam in mare Tyrrhenum decurrentem, aut quantũ Danubium in duplo circa Budam. Et doctrina aſtrologorũ tenet, quod Tanais ſit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius Aegypti, puta circa ſexaginta gradus longitudinis. Et ſicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ deſcendit, ſic Tanais à ſeptentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. Nec piget repetere quod ſupra dixi, alia magna flumine ex Moſcouia eſſe orta, uidelicet Ezuina, Volha, & Dinept ſeu Boryſthenem. Et quũ Moſcouia ſit regio plana, non montoſa, prædicta flumina in diſtantia non ualde longinqua à ſe inuicem ex terra plana, nemoroſa & palndiuoſa oriuntur, maximusq; fluminũ ille Volha in Tartarico dictus Edel, tendens in ſeptentrionem procedit ducentis milliarijs uſq; ad Niſni nouigrod, quod ſonat inferius nouum caſtrũ, & eſt in terra Moſcouiæ: & illic accurrit & ei cõiungitur magnus fluuius ex media Moſcouia procedẽs, Occa cognominatus. Deinde octuaginta milliarijs germanicis Volha ſub caſtrũ Coſan, quod dux Moſcouiæ poſſidet, tandem ſub caſtrum Sardi, quod Tartari tenẽt, fluit deinceps uerſus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut eſt Tyberis Romæ, & alijs multo maioribus influit in mare Euxinum. Accipiat itaq; lector tua humanitas, & contra omnes aduerſantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina nõ de montibus, nec de radicibus montium, quoniam ibi montes ſunt nulli, oriuntur & fluunt. Accipiat ſecundo, quod mõtes Hyperborei & Ryphæi, de quibus emanaſſe illa flumina ab aliquibus fabuloſe ſcriptum eſt, nec in Moſcouia, neq; in alijs partibus ſepteutrionis ſunt: recteq; dicetur confictos eſſe, & nuſquam exiſtere, niſi forte in libro ſcripti aut picti, & non in terra reperiri affirmarentur. Accipiat tertio, quod in dominio Moſcorum, quemadmodum et in terris Turcorum, homines de loco in locum, et de territorio in territoriũ ad incolendum transferuntur, et alij pro his commutati mittuntur et locantur. Accipiat quarto, in Moſcouia unam linguam et unum ſermonem eſſe, ſcilicet Rutenicum ſeu Sclauonicum in omnibus ſatrapijs et principatibus, ſic quod etiam Ohulici, et qui in Viathca degunt Ruteni ſunt, et Rutenicũ loquuntur, unamq; ſectam et religionem inſtar Græcorum tenẽt, omnes´q; Vladicæ, id eſt epiſcopi, qui plurimi ſunt, patriarchæ Conſtantinopolitano ſubſunt, et confirmationẽ ab ipſo poſtulantes obediẽtiam promittunt, præter Tartaros Coſanenſes, qui ducem Moſcorum recognoſcentes, Mahumetũ unà cũ Saracenis uenerãtur, et linguagium Tartarorum loquuntur, etiam præter alienigenas ad ſeptentrionem in Scythia cõmorantes, qui ſer-

mone & linguis proprijs loquuntur,& idola colunt,prout in ſequenti capitu lo dicetur. Accipiat quarto,quod poſt terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Zlotababa,quod interpretatum ſonat,aurea anus ſeu uetula,quod gentes uicinę colunt & uenerant,nec aliquis in proximo gradiens aut feras agitanqo & in uenatione ſectando uacuus & ſine oblatione pertranſit:quinimo ſi munus nobile deeſt,pellem aut ſaltem de ueſte extractum pilum in offertorium idolo proijcit, & inclinando ſe cum reuerentia pertranſit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baskird.Iuhra & Corela,per ducem Moſcouiæ ſubiugatis, Cap. v.

POſt Moſcouiam ſunt gentes & regiones inter ſeptentrionem & orientem in fine Aſiæ ſeptentrionalis,quæ proprie Scythia dicitur, principi Moſcouiæ ſubiectæ,per Iuan ducem Moſcouiæ principaliter ſubiugatæ,ſcilicet Perm,Baskird,Czriremiſſa,Iuhra,Corela.Perm monoſyllabam eſt,inde terra Permſce,biſſyllabè Permſca pronuntiado:& fuit regio idola colēs, quam Iuan dux Moſcorũ citra annos uiginti baptiſma percipere coēgit,more Rutenorum ſeu Græcorum:& poſuit eis Vladicam, id eſt epiſcopum,nomine Stephanum,quem barbari poſt diſceſſum ducis uiuum excoriauerũt & necauerunt,reuerſuſq; dux afflixit eos,& alium denuo præſulem conſtituit,ſub quo tanquam noui Chriſticolæ,Rutenorum ſchiſma & ritum profitentes permanent.Aliæ uero regiones præexpreſſæ in infidelitate & idolatria perſiſtunt.Colunt ſolem,lnnam,ſtellas,beſtias ſyluarum.& quod eis occurrit:habent propria linguagia & idiomata.In terra Permſca propriũ idioma,in terra Paskirdorum proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiã proprium.In his regionibus non arant,non ſeminant,panes nõ habēt nec pecunias:feris ſyluarum,quæ apud eos abundant,ueſcuntur,& nõ niſi aquã bibunt:morantur in denſis ſyluis,in tugurijs ex uirgultis factis. Et quia ſyluæ illas terras contexerunt, homines ſylueſtres & ferinos effecerunt. Sunt uelut beſtiæ ratione non utentes,ueſtimenta de lana non habent: pellibus teguntur rude & groſſe,conſuentes uarias pelles in ſimul,ex lupo,ceruo,urſo,ſabellis & ſciſmis & cæteris,prout ſors obtulerit.Et quia ipſorum terræ mineras non nouerunt,pro omagio duci Moſconiæ mineras non pendũt,ſed pelles animaliũ ſylueſtrium quibus abundant.Proximiores oceano ſeptentrionis,ut Iuctri & Coreli,piſcãtur & capiunt balneas ſeu uitulos & canes marinos,quos ipſi uor uol appellant:& ex cute eorum parãt redas,burſas & caletas, axungiam autem pro imaginatione ſeruant & uendunt. In Iuhra & Corela ſunt aliqui mõtes mediocris tumoris,non altiſſimæ eleuationis,prout quidam putauerunt & ſcripſerunt.Supra montes autem oceani qui mediocres ſunt,per totũ ſeptentrionē oceano adiacentes,ſcandunt ex mari piſces morſs nuncupati,dente ſe ſupra montē continendo,fricando, & aſcenſum

Homines ſine pane uiuunt.

ſum

ſum promouendo:dumq́; ad ſummitatem montis peruenerint, ad ulterio-ra greſſum promouendo, ad alteram partem montium uolitando decidũt. Hos illæ gentes colligendo dentes eorum ſatis magnos, latos & albos pon-dere grauiſſimos capiunt, & Moſcouitis pendunt atq; uendunt: Moſcouitæ uero his utuntur: ad Tartariam quoq; & Turciam mittunt, ad parandũ ma nubria gladiorum, framearum & cultrorum, quoniam grauitate ſui maio rem ac fortiorem impreſſionem impingunt, & præbent impellentibus, labo rantibus, præliantibus, & occidentibus. Et memineris quod ſupra dixi, hanc eſſe illam Iuhram regionem Scythiæ, de qua egreſſi ſunt Iuhri, à poſteriori-bus Huni & Hungari dicti, qui ad Gothiam aſcendentes uehemẽter multi plicati tranſierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas, intrauerunt q́; Pannoniam, & ſecundo regreſſu eam occupauerunt, poſſederunt, & in hãc diem tenuerunt, ſuntq́; eiuſdem ſermonis & loquelæ præciſæ, niſi quod ad-diderunt noſtri Hungari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earũ re-rum quæ in Scythia & Iuhra non reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri ſunt Chriſticolæ: in Iuhra uero patres eorum idololatræ, politioresq; & cul-tiores ſunt Hungari in Pannonia, omnibus delitijs pleni (quamuis in toto ſylueſtres ſunt, beſtiales, & in frigidiſſima regione miſerrime degentes. Inſu-per memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum ſeptentrionis nõ eſſe magna flumina, ſed eſſe quaſdam rupes & montes mediocris molis, & non excellentiſſimæ celſitudinis inacceſſibilesq́;, uelut aliqui hi-ſtorici antiquiores protulerunt & ſcripſerunt. Potius itaq; ſecundum experientiam dixiſſent, de nemoribus & denſis ſyluis eos exiuiſſe, quàm de inacceſſibilibus montibus.

FINIS.

PAVLI IOVII NOVO
COMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM libellus, ad Ioannẽ Rufum Archiepiſcopũ Conſentinũ

EFFLAGITASTI ampliſſime antiſtes Rufe, ut
ea quæ de Moſchouitarum moribus à Demetrio
eius gentis legato, qui ad Clementem VII. Ponti-
ficem nuper uenit, quotidianis propè ſermonibus
didiciſſem, Latinarum literarum memoriæ cõmen-
darem, quum pro uetere tua pietate atque uirtute
ad ampliſſimam Romani Pontificis dignitatem
pertinere arbitrareris, ſi homines intelligerent, nõ
fabuloſi, aut omnino obſcuri nominis regem, ſed qui numeroſiſſimis extre-
mi Aquilonis populis imperet, in cauſa religionis omnibus nobiſcum ſenſi
bus coniungi, fœdereq́ perpetuo colligari, opportuniſſimo tẽpore cupiuiſſe
quando nuper aliquæ germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præ-
ſtare uideri uolebant, inſana atq; ſceleſta defectione non modo à nobis, ſed
ab ipſis etiam ſuperis exitiabili errore deſciuerint. Cæterum id munus impo
ſitum quod certe grauioribus ſtudijs occupatus iure optimo poteram recuſa
re, egregia uoluntate celeritateq́ perfeci, ne nimia mora uel accuratiori caſti-
gatione gratiam nouitatis exueret: qua uel una re meæ erga te ueteris obſer
uantiæ ſtudium, præſtandiq́ officij uoluntas manifeſte declaratur, quũ ho-
noris iacturam facere, ſi quis ex hac ingenij tenuitate ſperandus eſt, quàm
deſiderium tuum longe honeſtiſſimum diutius fruſtrari maluerim. Vale.

REGIONIS primò ſitus, quem Plinio Straboniq́ & Ptolemæo parum
notum fuiſſe perſpicimus, preſſa breuitate deſcribetur, & in tabula typis ex
cuſa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiæq́ inſtituta, Ta
citum imitati, qui à perpetuis hiſtorijs libellum de Germanorum moribus
ſeiunxit, perſtrictiore ſtylo narrabimus, eadem ferè ſermonis ſimplicitate
utentes, qua nobis ab ipſo Demetrio curioſa ac leni ueſtigatione laceſſito,
Demetrij laus per otiũ expoſita fuere. Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua,
utpote qui in Liuonia à teneris annis in ludo prima literarum rudimenta di
dicerit, & inſigni uariarũ legationũ munere functus, plures prouincias Chri
ſtianorum adierit. Nam quum antea ob ſpectatam fidem ac induſtriam a-
pud Suetiæ Daciæq́ reges, & magnum Pruſſiæ magiſtrũ, oratorem egiſſet,
nouiſſime apud Maximilianum Cæſarem, dum in eius aula omnis generis
hominum refertiſſima uerſaretur, ſi quid barbarum quieto dociliq́ ingenio
inerat, elegantium morum obſeruatione deterſit. Cauſam uero huiuſce ſu-
ſcipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuenſis, qui quum acce-
ptis à Leone decimo Pontifice commendatitijs literis, mercaturæ cauſa in

Moſchouiam perueniſſet, cum Baſilij principis familiaribus ultro de conſo ciandis utriuſq; eccleſiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus inſano ua ſtoq; animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus: fama nanque cognouerat, quum in Syria Aegyptoq; & Ponto negotiaretur, aro mata ex ulteriore India aduerſo amne Indo ſubuehi poſſe, atq; inde modi co terreſtri itinere ſuperatis Paropaniſidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui iiſdem ferè montibus, quibus Indus oritur, ad uerſo fonte in Hyrcanum mare raptis ſecum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porrò ad ipſa Straua tutam facilemq; nauigationem ui deri uſque ad emporium Citracham oſtiumq; Volgæ amnis, inde uero ad uerſis ſemper amnibus, Volga ſcilicet & Occha & Moſcho, in urbem Mo ſcham: ab Moſcha autem terreſtri itinere Rigam, & in ipſum mare Sarma ticum, omnesq; occiduas regiones facile perueniri poſſe contendebat. Vehe menter enim & ſupra æquum Luſitanorum iniurijs erat accẽſus, qui India magna ex parte armis domita, occupatisq; omnibus emporijs, cuncta aro mata coëmerent, & in Hipaniam auerterent, atque ea grauiore quàm antea pretio, ac impotenti quæſtu omnibus Europæ populis uenditare conſueuiſ ſent: quin & diligenti adeo cura Indici maris litora perpetuis claſſibus cuſto dirent, ut eæ negotiationes penitus intermiſſæ atque deſertæ uideantur, qui bus per ſinum Perſicum, ac aduerſum Euphratem, & per Arabici maris an guſtias, ſecundoq; demum Nilo per mare noſtrum Aſia omnis atque Euro pa abunde & uiliore quidem pretio complebantur, deteriore etiam Luſita norum mercimonio, quum remotiſſimæ nauigationis incommodo, ſenti næq; uitijs aromata corrumpi, eorumq; uis & ſapor, odoratusq; ille ſpiritus multa demum mora in Olyſipponenſibus conditorijs promercalibus eua neſcere atque expirare uideatur, quum aſſeruatis ſemper recentioribus, uete ra tantum, & multo quidem ſitu mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de ijs rebus acerbiſſime apud omnes diſſerendo, & Lu ſitanis ingentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uectigalia regia, ſi id iter aperiretur, & aromata ab ipſis Moſchouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis abſumerent, uilius emi poſſe perdoceret, nihil tamen quod ad eam negotiationem pertineret, impetrare potuit: quoniã Baſilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caſpiũ mare & Perſarum regna aditum præberent, minime aperiendas eſſe exiſtimabat. Itaque Pau lus omnibus excluſus uotis, ex mercatore legatus factus, Baſilij literas Leo ne iam uita functo ad Hadrianum Pontificem retulit, quibus ille cum mul to uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem oſtendebat. Paucis enim ante annis Baſilius ardẽte cum Polonis bello, quũ Lateranenſis conuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Chri ſtierni qui nuper regno expulſus eſt, patrem poſtularat, ut iter tutum lega

Aromatum cã ritas unde

tis Moſchouitis ad urbem Romam præberetur. Verum quum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis exceſſiſſent, ſublato ad id ſequeſtro, conſilium mittendæ legationis omiſit. Exarſit ſubinde bellum inter ipſum & Sigiſmundum Poloniæ regem, quod quum inſigni ad Boryſthenem parta uictoria, à Polono feliciter confectum eſſet, Romæ ſupplicationes ſunt decretæ, ueluti deuictis cæſisq; Chriſtiani nominis hoſtibus: quę res & regem ipſum Baſilium, & uniuerſam gentem ab Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At quum Hadrianus ſextus fato extinctus Paulum iam ſecundo itineri accinctum deſtituiſſet, ſuffectus ei Clemens ſeptimus illum etiam tum orientis iter inſano animo uolutantem cum literis in Moſchouiam tranſmiſit, quibus Baſilium propenſiſſimis adhortationibus inuitabat ad agnoſcendam Romanæ eccleſæ maieſtatem, feriendumq; communibus in regione ſenſibus perpetuum fœdus: quod illi maxime ſalutare atque honorificum fore teſtabatur, ita ut pontifex polliceri uideretur, ſe ex ſacroſancta autoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, ſi reiectis Græcorum dogmatibus ad autoritatem Romanę eccleſiæ ſe conferret. Cupiebat enim Baſilius regıj nominis titulum conceſſione pontificia promereri, quum id dare ſacroſancti iuris eſſe, & pontificiæ maieſtatis iudicaret, quando & ipſos quoq; Cæſares à pontificibus maximis diadema aureum & ſceptrum Romani imperıj inſignia accipere inueterata conſuetudine cognouiſſet: quanquam & id pluribus à Cæſare Maximiliano legationibus poſtulaſſe ferebať. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto curſu, quàm multo cum quæſtu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat: quanquā ſenex & antiqua ſtranguria tentatus, proſpero celeri'que itinere Moſchā peruenit, ubi à Baſilio humaniter eſt ſuſceptus. Fuit interea in eius aula menſes duos, diffiſusq; uiribus, & eius immenſi itineris difficultate deterritus, quum Indicæ negotiationis ſpes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abieciſſet, cum Demetrio legato, priuſquam eum in Moſchouiam perueniſſe putaremus, Romam redıjt. At pontifex magnificentiſſima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti ſerici, aulæaq; eximıj operis uiſebantur, Demetrium ſuſcipi, & togis ſericis ueſtiri iuſſit, attribuitq; ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monſtratorem Franciſcum Cheregatum epiſcopum Aprutinum, longinquis ſæpe ac digniſſimis legationibus functum, qui ipſi Demetrio uel in Moſchouia Pauli ſermonibus erat notiſſimus. Porrò Demetrius ubi aliquot dierū quiete recreatus eſt, deterſis elotisq; ſordibus, quas longo ac laborioſo itinere cōtraxerat, aſſumptoq; inſigni patrio habitu ad pontificem deductus: eū de more ſupplex adorauit, munusq; Zebellinarū pellium ſuo regisq; nomine obtulit: tū uero Baſilıj literæ datę: quas ipſi antea, & demum Illyricus interpres Nicolaus Siccenſis in hanc ſententiam latinis uerbis tranſtulerūt.

Fr. Cheregati laus

Clementi

Clementi papæ,paſtori ac doctori Romanæ eccleſiæ,magnus dominus Ba ſilius,dei gratia imperator ac dominator totius Ruſſiæ,necnõ magnus dux Volodemariæ,Moſchouiæ,Nouogrodiæ,Pleſchouiæ,Smoleniæ,Iſſetiæ,Iugoriæ,Permniæ,Vetchæ,Bolgariæ &c.dominator & magnus princeps Nouogrodiæ inferioris terræ,Cernigouiæ, Razaniæ, Volotchiæ, Rezeuiæ,Belchiæ,Roſtouiæ,Iaroſlauiæ,Belozeriæ,Vdoriæ, Obdoriæ,Condiniæq; &c. Miſiſtis ad nos Paulum Centurionem ciuem Genuenſem cum literis,qui bus nos adhortati eſtis,ut uobiſcum cæteriſq; Chriſtianorum principibus conſilio ac uiribus cõiuncti eſſe uellemus,aduerſus Chriſtiani nominis hoſtes,ac noſtris ueſtriſq; legatis ultro citróque commeandi tutum ac expeditum iter pateret,ut mutuo amicitiæ officio de amborum ſalute & ſtatu rerũ cognoſci poſſit. Nos autem deo bene ac feliciter adiuuante, ſicut hactenus, aduerſus impios Chriſtianæ religionis hoſtes impigre conſtanter'que ſtetimus,ita & in poſterum ſtare decreuimus. Item'que cum cæteris Chriſtianis principibus conſentire,& pacata itinera præſtare parati ſumus. Quas ob res mittimus ad uos Demetriũ Eraſmium noſtrum hominẽ cũ hac noſtra epiſtola,Paulum'que Centurionẽ remittimus. Demetriũ autem celeriter remittetis,eumq; incolumem & inuiolatum uſq; ad fines noſtros eſſe iubebitis. Idem nos quoque præſtabimus,ſi cum Demetrio legatum ueſtrum mittetis,ut ſermone ac literis certiores de rebus adminiſtrandis reddamur, ſicut perſpectis Chriſtianorum omnium uoluntatibus,nos etiam optima conſilia capere ualeamus. Datum in domino noſtro in ciuitate noſtra Moſchouia,anno ab initio mundi ſeptimo milleſimo triceſimo,tertio Aprilis. Cæterum Demetrius,uti eſt humanarum rerum,& ſacrarum præſertim literarum ualde peritus,occultiora de magnis negotijs mandata habere uidetur, quæ mox eum priuatis congreſſibus expoſiturum ſperamus:nam à febre, in quam ex cœli mutatione inciderat,priſtinas uires, & natiuum uultus ruborem recuperauit,ita ut pontificijs ſacris,quæ in honorem diuorum Coſmæ & Damiani ſolenni apparatu,muſiciſq; concentibus confecta ſunt, ſexagenarius ſenex & cum uoluptate quidem aſtiterit, & in ſenatum uenerit, quũ Campegius Cardinalis à Pannonica legatione tum primum rediens, à pontifice omnibuſq; aulæ ordinibus exciperetur:quin & ſacroſancta Vrbis templa,& Romanæ magnitudinis ruinas,priſcorum'que operum deploranda cadauera mirabundus inuiſerit,ita ut credamus eum propediem explicatis mandatis,cum legato pontificio epiſcopo Scarenſe,dignis'que acceptis à pontifice muneribus in Moſchouiam eſſe rediturum.

Baſilij litera

Demetrij laus

Moſchouitarum nomen recens eſt,quanquam de Moſchis Sarmatarum affinibus Lucanus poëta in Pharſal. meminerit, & Plinius Moſchos ad Phaſidis fontes ſupra Euxinum ad orientem conſtituat. Eorum regio latiſſimos habet fines,& ab aris Alexandri magni circa Tanais fontes ad

Deſcriptio Moſchouiæ

extrema terrarũ. Borealemq́ oceanum ſub ipſis ferè ſeptrentrionibus exten ditur, campeſtris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, ſed æſtate pluri bus in locis admodum paluſtris: nã ea omnis terra magnis frequentibusq́ amnibus irrigatur, qui ubi niuibus hybernis multo ſolis uapore colliquatis, & reſoluta ubiq; glacie cõtumeſcunt, campi paſſim in paludes abeunt, cun ctaq́ itinera continentibus aquis & cœnoſa illuuie defœdantur, donec no uæ hyemis beneficio reſtagnantia flumina, ipſæq; paludes iterum cogan tur, & uias ſolidiſſimo conſtratas gelu, uel tranſituris curribus præbeãt. Her cynia ſylua quotam Moſchouiæ partẽ occupat, ipſaq; paſſim poſitis ubiq; ædificijs incolitur, iamq; longo labore hominum rarior facta, non eam ſicu ti pleriq; exiſtimant, horridam denſiſſimorum nemorũ impenetrabiliumq́ ſaltuum faciem oſtendit. Cæterum ea immanibus feris pleniſſima per Mo ſchouiam perpetuo tractu inter ortum ſolis & Boream ad Scythicum ocea num excurrere traditur ita ut ſpes hominum eius finem curioſe ſcrutantiũ, infinita magnitudine ſua ſemper eluſerit. Ea in parte quæ uergit ad Pruſſiã uri ingentes & ferociſſimi taurorum ſpecie reperiũtur, quos biſontes uocãt. itemq; alces ceruina effigie, & cum carnea proboſcide altisq; cruribus, & nul lo ſuffraginum flexu, lozzi à Moſchouitis, à Germanis uero helenes appel lati, quæ animalia C. Cæſari nota fuiſſe uidemus. Præterea urſi inuſitatæ magnitudinis, & prægrandes lupi atro colore formidabiles. Ab ortu Mo ſchouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus ſeculis, illuſtrem. Tartaris pro domibus ſunt carri centonibus corijsq; contecti: ab quo uiæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac oppidis immenſa caſtra, non foſſis aut materiæ clauſtris, ſed infinita ſagittariorum equitum multitudine uallata. Diuiduntur Tartari per hordas: ea eſt eorum lingua conſentiẽtis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. Hordis ſinguli præſunt imperato res, quos genus aut bellica uirtus dedit: ſæpe enim cum finitimis bella gerũt, ac ambitioſe admodũ & atrociter de imperio decertant. Hordarum infinitũ prope numerum eſſe conſtat: quippe Tartari ad Cathaium uſque celeberri mam in extremo ad orientem oceano ciuitatẽ: latiſſimas ſolitudines tenent. Porrò qui proximi ſunt Moſchouitis, mercaturæ commercio, & frequenti bus eorũ irruptionibus ſunt noti. In Europa ad Dromon Achillis Taurica in Cherſoneſo ſunt Præcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarũ imperator uxorem duxit. Ii Polonis maxime ſunt infeſti, lateq́ inter Bory ſthenem & Tanaim cuncta populantur, & cum Turcis ſicuti religione, ita & cæteris in rebus mirifice conſentiunt, qui in eadem Taurica Caffam Ligurũ coloniam obtinẽt, Theodoſiam antiquitus appellatam. Ii uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Aſia latos campos inhabitant, Baſilio Moſchouitarũ regi parent, & imperatorẽ aliquãdo eius iudicio deligũt. Inter

Hercynia ſylua · *Feræ Hercyniæ* · *Scythæ nunc Tartari* · *Horda quid* · *Præcopitæ* · *Caffa*

eos

eos Cremij inteſtinis ſeditionibus laborantes, quũ antea opibus & belli glo ria maxime ualuiſſent, paucis ante annis uires ſimul ac omnem dignitatem amiſerunt. Trans Volgam Caſanij Moſchouitarũ amicitiã religioſe colũt, ac eorum ſe clientes eſſe profitentur. Vltra Caſanios ad Boream ſunt Scia/ ban multitudine armentorum ac hominum potẽtes. Poſt eos ſunt Nogai qui ſummam hodie opum & bellicæ laudis obtinent autoritatẽ. Eorũ hor/ da quam ampliſſima nullum habet imperatorẽ, ſed reipublicæ Venetæ mo re multa ſeniorum prudentia, ſtrenuorumqꝫ uirtute gubernatur. Vltra No gaios haud magno ad meridiem deflexu uerſus Hyrcanũ mare, Zagathai Tartarorum nobiliſſimi oppida lapide conſtructa incolunt, regiãqꝫ habent Samarcandã urbem eximiæ magnitudinis & charitatis, quam Iaxartes ma/ ximus Sogdianæ amnis interfluit, atqꝫ inde ad cẽtum milliaria in mare Ca ſpium effunditur. Cum ijs populis ætate noſtra Hyſmaël Sophus rex Per ſarum dubio ſæpe euentu bella geſſit, timoreqꝫ eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponũtur, Selymo una acie uictori Armeniã Tau/ riſiumqꝫ regni caput prædæ reliquit. Sarmacanda urbe ortus eſt Tamburla nes, ſiue ut Demetrius dicendum monet, Themircuthlu, qui Baiazetem Ot tomanum, huius Solymani tritauũ, apud Ancyram Galatiæ urbem ingen ti prælio ſuperatum cepit, & per omnem Aſiam ab ſe terribili maximi exerci tus impetu deuictam, ferrea incluſum cauea in triumphi pompa circumdu/ xit. Ab hac regione ad Moſchouitas plurima ueſtis ſerica adducitur. Cæterũ mediterranei Tartari nihil præter equorum pernicium greges, & nobiles nulla filorum textura, ſed coactis ex lanis candidos centones præbent, è qui/ bus Feltriæ ueſtes penulæ ad præferendam omnem imbrium iniuriam ido neæ atqꝫ pulcherrimæ conficiuntur. A` moſchouitis autem laneas tunicas & argenteam monetã petunt, quum ab ijs omnis corporis cultus ſuperfluæqꝫ ſuppellictilis apparatus contemnatur: ſolo etenim centone ad irati cœli con tumeliam fortiter ſuſtinendam contenti ſunt, & ſolis confiſi ſagittis hoſtem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum eſſe decreuiſſent, princi/ pes eorum ferreas galeas & loricas gladioſqꝫ falcatos à Perſis noſtra tempe/ ſtate coëmerint. A` meridie Moſchouitarum fines ijſdẽ ab Tartaris claudun tur, qui ſupra Mæotim paludem in Aſia, & circa fluuios Boryſthenẽ & Ta/ naim in parte Europæ planiciem ad Hercyniam uergentem tenent. Roxo/ lani Getæ & Baſtarnæ, antiquitus eam plagam incoluere, unde Ruſſiæ no/ men effluxiſſe crediderim: nam Lithuaniẹ partem Ruſſiam appellant infe/ riorem, quũ ipſa Moſch ouia Ruſſia alba nuncupetur. Lithuania itaque ab Cori uenti flatibus Moſchouiam ſpectat: ab occaſu uero mediterranea Pruſ ſiẹ atque Liuoniæ ipſis Moſchouiæ finibus inſeruntur, ubi mare Sarmaticũ ab Cimbricæ Cherſoneſi anguſtijs irrumpens, lunato ſitu ad Aquilonem inflectit. In extremo uero eius oceani litore, ubi Norbegia atqꝫ Suetia am/ pliſſima

Nogai

Zagathai

Sarmacanda

Hyſmaël So phus

Tamburlanes

Roxolani

Ruſſia

pliſſima regna, Ihſtmo ueluti quodam continenti abhærent, Lapones exi-
Lapones populi. ſtunt, gens ſupra quàm credibile ſit agreſtis, ſuſpicioſa, & ad omne externi hominis ueſtigium nauigijq; conſpectũ maxime fugax. Ea neq; fruges, neque poma, neq; ullam omnino uel terræ uel cœli benignitatem nouit: ſola ſagittandi peritia cibum parat, uarijsq; ferarũ tergoribus ueſtitur: gentis cubilia, cauernulæ ſiccatis repletæ folijs, cauiq; arborũ ſtipites, quos uel intromiſſa flamma, uel ipſa uetuſtas inducta carie fabricarit. Acqui ad mare, ubi ingens eſt captura piſcium, ineptis ſed felicibus artificijs piſcantur, duratosq; fumo piſces tanquã ſuas fruges recondunt. Laponibus exigua corporũ ſtatura, luridi contuſiq; uultus, pedes uero uelociſſimi. Ingenia eorum ne ipſi quidem proximi Moſchouitæ nouerũt, quum eos parua manu aggredi, exitialis inſaniæ eſſe dicant: magis uero copijs inopem rerum omnium uitam ducẽtes laceſſiſſe, neq; utile, neq; omnino glorioſum unquam exiſtimarint. Ii cãdiſſimas pelles, quas Armelianas uocamus, cum uarij generis mercimonijs permutant, ſic tamen ut omne mercatorum colloquium conſpectumq; defugiant, adeo ut mutua rerum uenalium collatione facta, & reliquis medio in loco pellibus cum abſentibus & ignotis ſynceriſſima fide permutationes tranſigantur. Vltra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem per-
Pygmæorum ſtatura. petua oppreſſa caligine, Pygmæos repetiri, aliqui eximiæ fidei teſtes retulerunt, qui poſtquam ad ſummũ adoleuerint, noſtratis pueri denûm annorũ menſuram uix excedant: meticuloſum genus hominum, & garritu ſermonem exprimens, adeo ut tam ſimiæ propinqui, quàm ſtatura ac ſenſibus ab iuſtæ proceritatis homine remoti uideantur. Ab Aquilone uero innumerabiles populi Moſcouitatũ imperio parent, qui ad oceanũ Scythicum itinere triũ ferè menſium extenduntur. Proxima Moſcouiæ regio eſt Colmogora,
Diuidna fluuius ingens. frugibus abundans, quam interluit Diuidna, fluuiorũ totius ſeptentrionis longe ampliſſimus, qui alteri fluuio minori in mare Baltheum erumpenti, nomen dedit. Is ſtatis & Niloticis ſimilibus incrementis, nec incertis anni tẽporibus circũiectos inundat campos, pinguiq; alluuie algentis cœli iniurijs, ſæuisq; Aquilonis flatibus mirifice reſiſtit, quũ niuibus imbribusq; auctus inflatur, adeo lato alueo in oceanũ per incognitas gentes in ſpeciem ingentis pelagi defertur, ut expedito nauigio unius diei remigatiõe tranſire nequeat: ubi uero aquæ mox reſederũt, uaſtæ paſſim inſulæ fertilitate nobiles relinquuntur. Frumentũ nanq; terræ traditũ nullo aratri beneficio prouenit, admirabiliq; celeritate naturæ feſtinantis, ac nouam ſuperbi amnis iniuriam timentis, oritur ſimul & adoleſcit, atque in ariſtas deducitur. In Diuidnam influit Iuga amnis, in ipſo'que confluẽtium angulo celebre eſt emporium, nomine Vſtiuga, à Moſcha regia urbe ſexcentis milliaribus diſtans. In Vſtiugam à Permijs, Pecerris, Inugris, Vgulicis, Pinuagis'que ulterioribus populis pretioſæ pelles Martarũ Zebellinorumq;, Luporum, Ceruariorum,

& nigra

& nigrarum albarũq; uulpium comportantur, & ab ĳs uario mercimonĳ
genere permutantur. Zebellinos uero lenium pilorum tenui canicie proba/
tiſſimos, quibus nunc principum ueſtis fulcitur, & delicata matronarum col
la, expreſſa uiuæ animantis effigie conteguntur, Permĳ & Pecerri præbent,
ſed quos ipſi ab remotioribus etiam gentibus, quæ ad oceanũ pertinent, per
manus traditos accipiant. Permĳ & Pecerri paulo ante ætatem noſtram mo
re gentilium idolis ſacrificabant, nunc uero Chriſtum colunt. Ad Inugros,
Vgolicosq; per aſperos mõtes peruenitur, qui fortaſſe Hyperborei antiqui
tus fuerunt. In eorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur: ex ĳs genus unũ
eſt candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ar
dearum hoſtes & ſacri & peregrini, quos antiquorũ principum luxus in au/
cupĳs non agnouit. Vltra eos quos modo nominaui populus, Moſcouitis
regibus tributa pendentes, aliæ ſunt nationes extremæ heminum, nulla cer/
ta Moſcouitarum peregrinatione cognitæ, quando nemo ad oceanum per/
uenerit, ſed fama tantum, ac ipſis plerunq; fabuloſis mercatorum narratio
nibus auditæ, ſatis tamen conſtat, Diuidnã innumerabiles trahentẽ amnes
ingenti curſu ad Aquilonem deferri, mareq; ibi eſſe longe uaſtiſſimũ, ita ut
illinc ad Catayum legendo orã dextri litoris, niſi terra interſit, nauibus per/
ueniri poſſe certiſſima coniectura credendum ſit. Pertinent enim Cathayni
ad extremam orientis plagam ad Thraciæ fermè parallelum, Luſitanis in
India cogniti, quum proxime ad coëmenda aromata per regionẽ Sinarum
Melacham uſq; ad auream Cherſonenſum nauigarint, ueſtesq; ex Zebelli
nis pellibus attulerint: quo uel uno argumento non longe ab Scythicis lito/
ribus Cathaium urbem abeſſe putamus. Cæterum quum à Demetrio quæ
reremus, an apud ipſos ulla de Gothis populis uel fama per manus à maio
ribus tradita, uel ex ipſis literarum monumentis memoria ſupereſſet, qui an
te mille annos & Cæſarum imperium & urbem Romam omnibus iniurĳs
deformatum euertiſſent, reſpondebat, & Gothicæ gentis, & Totilæ regis no/
men clarum eſſe atq; illuſtre, in eamq; expectationem coiuiſſe plures popu
los, & ante alios Moſcouitas, creuiſſeq; eum exercitum ex colluuie Liuonio/
rum & circumuolganorum Tartatorum, ſed propterea omnes Gothos fuiſ
ſe appellatos, quoniam Gothi qui inſulam Iſlandiam ſiue Scandauiã inco/
lerent, autores eius expeditionis extitiſſent. Iis maxime finibus Moſcouitæ
ex omni parte clauduntur, quos Modocas Ptolemæo fuiſſe credimus, ho
die aũt à Moſcho amne haud dubie ſic dicti, qui & regiæ urbi, quam inter
fluit, ſuũ quoq; nomen indiderit. Ea eſt omnium Moſcouiæ urbium longe
clariſſima, tum ſitu ſuo, qui regionis medius eſſe exiſtimatur, tum inſigni
fluminũ opportunitate, domorumq; frequẽtia, & munitiſſimæ arcis celebri
tate. Oblõgo etenim ædificiorũ tractu, ſecundũ Moſchi fluminis ripã ad ſpa
tiũ quinq; milliariũ extendit, domus in uniuerſũ ſunt ligneæ, diſtinctæ in tri
clinia,

Zebellinæ pelles præſtantiores.

Cathaium Gothi.

Moſchus amnis Moſchã

clinia,coquinas & cubilia,capacitate amplæ,nec ſtructuris enormes, aut nimium depreſſæ:trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia ſylua ſupportantur,quibus ad rubricæ lineam delibratis,& contrario ordine inter ſe ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum ſepta ſingulari firmitate,nec multa impenſa,& ſumma celeritate conſtituuntur. Domus fermè omnes & ad uſum olerum,& ad uoluptatē priuatos habent hortos,unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet.Singulæ regiones ſingula habent ſacella,ſed conſpicuo in loco templum eſt deiparæ uirgini dicatum celebri ſtructura atq; amplitudine,quod Ariſtoteles Bononienſis mirabilium rerum artifex & machinator inſignis,ante ſexaginta annos extruxit.

Ariſtoteles architectus.

Ad ipſum urbis caput Neglina fluuiolus,qui frumentarias agit molas, Moſchum amnē ingreditur,peninſulamq; efficit,in cuius extremitate arx ipſa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum architectorum ingenio conſtructa eſt.In ſubiectis urbi campis capreolorum & leporū incredibilis multitudo reperitur,quos nemini plagis & canibus ſectari licet,niſi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulſerit.Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus,reliqua uero latiſſima foſſa,atq; ea multa aqua ex ipſis amnibus corriuata,præcingitur.Vrbs etiā ab aduerſo latere alio flumine,quod Lauſa dicitur,munita eſt, id pariter in Moſchum paulo infra urbē euoluitur.Porrò Moſchus ad meridiem excurrens in Ocham amnem multo maiorem apud oppidum Columnam ſeſe effundit,nec magno inde itineris ſpatio Ocha ipſe & ſuis & alienis undis magnus et tumens exoneratur in Volgam, ubi ad cōfluentes ſitū eſt oppidū Nouogradia minor,de nomine maioris urbis,ex qua deducta eſt ea colonia,nuncupatū.Oritur Volga,qui antiquitus Rha fuit,è magnis uaſtisq; paludibus,qui candidi lacus appellantur.Sunt eæ ſupra Moſcham inter Aquilonem et Corum,emittuntq; cunctos fermè amnes,qui diuerſas in regiones diffunduntur,uti de alpibus uidemus,è quorū iugis ac fontibus Rhenum:Padum ac Rhodanum,innumerabileſq; minores fluuios manare compertum eſt.Siquidem eæ paludes pro montibus perenni ſcaturigine humorē affatim præbent,quū nulli omnino montes ea in regiōe multa etiā hominum peregrinatione reperiantur,ita ut Ryphæos mōtes et Hyperboreos.toties ab antiquis celebratos,pleriq; coſmagraphiæ ueteris ſtudioſi penitus fabuloſos eſſe arbitrentur.Ex ijs itaq; paludibus Diuidna,Ocha,Moſchus,Volga,Tanais atq; Boryſthenes oriuntur.Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant,ipſe Boryſthenes Neper hodie nuncupatur. Hic paulo infra Tauricam in pōtum Euxinū decurrit. Tanais autē à Mæoti palude,ubi Azoum eſt nobile emporium,excipitur. Volga uero ad meridiem Moſcam urbē relinquens, uaſto circuitu ingentibusq; mæandris primo ad orientem,mox in occaſum,ac demum ac Auſtrum magna aquarum mole

Ocha flu.

Rha qui & Volga flu.

mole præcipitatus in Hyrcanũ mare deuoluitur. Supra eius oſtium urbs eſt Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armeniſq; & Perſis merca toribus nundinæ celebrantur. In ulteriore Volgæ ripa Tartarorũ oppidum eſt Caſanum, à quo Caſaniorum horda nomen ducit, diſtat à Volgæ oſtio Caſpioq; mari quingentis millibus paſſuum. Supra Caſanũ autem cente ſimo & quinquageſimo milliari ad ingreſſum amnis Suræ, Baſilius qui nũc regnat, Surcicum oppidum condidit, ut in ea ſolitudine mercatoribus ac uia toribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis moribus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta manſio cum tabernis hoſpi talibus ſtatueret. Moſchouitarũ Imperatores uariis temporibus, uti ex uſu præſentiũ rerũ fuit uel libido, noua ac obſcura loca nobilitandi longius per/ traxit, apud diuerſas urbes imperii atque aulæ ſedem habuere: ſiquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentem ſpectat uerſus Li/ uonium mare nõ multis ante annis totius Moſchouiæ caput fuit, ſummãq; ſemper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum, latiſſimiq; & piſcoſi lacus opportunitatẽ & uetuſtiſſimi ac uenerabilis tem/ pli famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæſarum æmu latione, ſanctæ Sophiæ dei filio Chriſto dicatum fuit. Nouogrodia perpe/ tua quaſi hyeme & tenebris longiſſimarum noctium premitur: nam polum arcticũ ab horizonte ſexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, ſex ferè gra dibus ipſa Moſcha ab æquatore remotior, qua cœli ratione ſolſtitii tempore propter exiguas noctes, continuatis ferè ſolis ardoribus æſtuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomen adepta eſt, quæ ad ortum ſolis ducentis amplius milliaribus à Moſcha diſtat, eoq; ſedem imperii ab ſtre/ nuis Imperatoribus neceſſaria ratione tranſlatum ferunt, ut ex propinquo, quum tum bella cõtinenter cum finitimis gererentur, paratiora præſidia ad/ uerſus Scytharum irruptiones opponerent: eſt enim citra Volgam in ripis Cleſmę amnis ſita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moſcha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine digniſſima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequentioris regionis ac imperii loco ſapientiſſime conſtitu ta, munitaq; arce & fluminibus, conſenſu omnium, præcellentiæ meritã lau/ dem honoremq; nulla ætate defuturam ſibi uendicaſſe cæterarum urbium collatione uideat. Diſtat Moſcha ab urbe Nouogrodia quingẽtis millibus paſſuum, medioq; fermè itinere Ottoferia Volgæ amni impoſita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus leniſq; permeat. Inde per nemora & campeſtres ſolitudines Nouogrodiam perue/ nitur. Porrò à Nouogrodia ad Rigam proximũ Sarmatici litoris portum paulo minus quingentorum milliarium iter eſt, iſq; tractus ſuperiore com/ modior putatur, quum frequentes habeat uicos, urbemq; Pleſchouiam uię impoſitam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni

Cytracham emporium

Surcicum oppidum

Nouogardiæ laus

Altitudo polaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moſchæ urbis

Riga Liuoniæ

magiſtri militiæ Liuoniorum ditionis eſt, ad Lubeccam Germaniæ portum in ſinu Cimbricæ Cherſoneſi milliaria paulo plus mille periculoſæ nauigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moſcham duobus millibus & ſexcentis miliiaribus diſtare compertum eſt, breuiſſimo, ſcilicet, itinere euntibus per Rauennã, Taruiſium, Carnicas alpes, Villacumq; Noricum, & Viennã Pannonicam: atq; inde ſuperato Danubio, per Olmuttum Morauorum uſque ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum milliaria exiſtunt. Ab ipſa uero Cracouia ad Vilnam Lithuaniæ caput quingenta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Boryſthenẽ ſitum: & à Smolencho ad Moſcham ſexcenta computantur. Verum id iter quod eſt à Vilna per Smolenchum ad Moſcham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricamq;, ſed multo attritu ſolidatã glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate cõficitur. Æſtate uero niſi difficili laborioſoq; itinere campeſtria ſuperari nequeunt: nam ubi niues perpetuis ſolibus diſſolui eleuariq; cœperint, in paludes cœnoſasq; uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, niſi ligneis pontibus infinito propè labore conſternantur. Terra Moſchouia in uniuerſum neque uitẽ, neque oleam, neque paulo ſuauioris pomi frugiferã arborem præter melopepones & cerasa producit, quum teneriora quæque gelidiſſimis Boreæ flatibus exurantur: campi tamen tritici, ſiliginis, milij, paniciq;, & omnis generis leguminum ſegetes ferunt, ſed certiſſima meſſis in cera & melle conſiſtit. Regio enim tota fœcundiſſmis apibus plena eſt: quæ non in manufactis agreſtium aluearibus, ſed in ipſis arborũ cauis probatiſſima mella conficiunt. Hinc per ſyluas & opaciſſimos ſaltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere eſt, quæ nullo æris crepitu colligere ſit neceſſe. Reperiuntur ſæpe fauorum ingentes maſſæ arboribus cõditæ, ueteraq; mella deſerta ab apibus, quum ſingulas arbores in uaſtis nemoribus rari agreſtes minimeperſcrutent͞, ita ut in admirandæ craſſitudinis arborum ſtipitibus, permagnos mellis lacus aliquando reperiant. Retulit & cum multo omnium riſu Demetrius legatus, ut eſt ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniæ ſuæ agricolam, quærendi mellis cauſa in prægrandem cauam arborem supernè deſilijſſe, eumq; profundo mellis gurgite pectore tenus fuiſſe hauſtum, ac biduo uitam ſolo melle ſuſtinuiſſe: quũ uox opem implorantis in ea ſyluarũ ſolitudine, ad uiatorũ aures penetrare nequiuiſſet, ad extremum uero deſperata ſalute mirabili caſu, ingentis urſæ beneficio inde extractum euaſiſſe, quũ forte eius beluæ ad edenda mella more humano, ſe demittentis auerſos renes manibus comprehendiſſet, & eam ſubito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipſo, tum multo clamore concitaſſet. Nobile quoque linum, & canabum in reſtes, multaq; item boum tergora & maſſas ceræ ingentes, Moſchouitæ in omnem Europę partem mittunt. Nulla auri argentiue uel ignobilioris mitalli, ferro excep to

Vilna Lithuaniæ caput

Itinera difficilia

Mella nobilia

Caſus facetè relatus

Vrſæ miraculum

Metallo caret Moſchouia

cepto, apud eos uena, ſecturáue reperitur, nullumq́ eſt tota regione, uel gẽmarum, uel pretioſi lapilli ueſtigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorſus inuiderit, uno pellium nobiliſſimarum mercimonio reſarcitur, quarum pretium incredibili hominum cupiditate & luxu adeo creuit, ut in ſingulas ueſtes ſuffulturæ millenis aureis nũmis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, quum remotiſſimę Septentrionis nationes politioris cultus, noſtræq́ adeo anhelãtis luxuriæ penitus ignaræ, ſumma ſimplicitate, eas uilibus ac ridiculis ſæpe rebus permutarent, ita ut uulgo Permij atq́ Pecerri, tantum pellium zebellinarũ pro ferrea ſecuri rependerent, quantum earum ſimul connexarum ipſo ſecuris foramine, quo mauubriũ inducitur, Moſchouię mercatores extrahere poterant. Ante quingentos annos Moſchouitæ gentilium deos coluêre, Iouem ſcilicet, Martem & Saturnum, & pleroſq́ alios quos ſibi inſano errore hominibus ex induſtrijs, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Chriſtianis ſacris initiati, quum Græci antiſtites haud ſatis conſtãtibus ingenijs, à Latinorum eccleſia diſſentire cœperunt, factumq́ eſt, ut Moſchouitæ eos religionis ritus quos à Græcis doctoribus accepiſſent, ijſdem ſenſibus, & ſynceriſſima quidem fide ſequerentur. Spiritum enim ſanctũ tertiam in diuina trinitate perſonam, à patre deo ſolum produci perſuaſum habent, quum rectiſſima ueritate à patre ſimul Chriſtoq́ filio proficiſci credendũ ſit. Verum ea controuerſia apud conuentum Florentinum, præſidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitata, eum exitum habuit, ut pertinacia Græcorum in ſermone potius quàm in ſenſu caſtigãda uideret̃, quum Græci antiſtites euidentiſſimis conuicti rationibus, ſpiritum ſanctum à patre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, ſed ex fermentato pane conficiũt, idq́ ſub utraq́ ſpecie, ſicuti ſoli apud nos ſacerdotes, panis, ſcilicet, diuiniq́ ſanguinis, ab eorum presbyteris uniuerſo populo communicatur: quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum noſtrorum memoriam à Latinorum eccleſia deſciuerũt. Cæterum quod ualde alienũ à Chriſtiana religione eſſe uidemus, nullis ſacerdotum ſuffragijs, nullaq́ propinquorũ aut amicorũ pietate iuuari mortuorum manes arbitrantur, fabuloſumq́ eſſe purgatorij locum putãt, è quo tandem piorum animæ, quum diuturna ignis pœna, tum multis parentationibus, indulgentiaq́ ſummorum pontificum expiatæ, immortalium felicitatem beata in cœli ſede conſequantur. Cæteris in rebus eaſdem ferè cærimonias tenent, quę à Græcis uſurpatæ ſunt, Romanamq́ eccleſiam cæterarum omnium principatũ obtinere, ſuperbè & pertinaciter negant, ſed ante alia, Iudæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti peſſimos atque maleficos homines, qui etiam nouiſſime Turcas ęnea tormenta conflare docuerint. Chriſti uitæ miraculorumq́ omnium hiſtoria

Simplicitas mercatorum

Moſchouitæ olim gentiles

Dogmata Moſchouitarũ in religione

Purgatorium nõ admittunt

Euangelia. ab euangeliſtis quatuor conſcripta, itemq; Pauli epiſtolæ, dum ſacra fiunt, è *Pauli epiſtolæ* ſuggeſtu clariore uoce recitant, probatæq; uitæ ſacerdotes homilias eccleſiæ *Homeliæ doctorum* doctorum publicè legunt, etiam ĳs horis quibus ſacra minime conficiuntur, non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitioſe *Cōcionatores nō admittunt* nimis atq; ſubtiliter de diuinis diſſerere ſoliti ſunt, admittere fas putant, quoniam rudes imperitorum animos ſimplici potius doctrina, quàm altiſſimis arcanorum interpretationibus ad ſanctiorem morum frugem euadere, uiri ſolidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, ſacros libros, itemq; noui ac ueteris luſtumenti enarratores, præterea Ambroſium, Auguſtinū, *Libri ſacri translati* Hieronymum atq; Gregorium in linguam Illyricam traductos habent, religioſeq; cuſtodiunt, Antiſtites, principesq; minorum ſacerdotum ſingulis urbibus, pagisq; præfecti ſacra curant, controuerſias dirimunt, & moribus deprauatos ſumma quadam uindicandi poteſtate perſequuntur. Regem ſa- *Metropolita* crorum quem ipſi metropolitam uocant, à Conſtantinopolitano patriar- *Archimandritæ* cha petunt. Archimandritæ autem & epiſcopi, coniectis in urnã meliorum *Epiſcopi* nominibus, ſorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupiditatibus ultro renuntiarunt, diuinarum'que rerum contemplationi & ſacrorũ *Sanctioris uitæ profeſſores* miniſterio ſeſe dedicarunt, duplex eſt genus, utrunq; cœnobia incolit: ſed alterum eſt uagum & paulo ſolutioris uitæ, ſicuti apud nos diuorum Franciſci atq; Dominici ſectam profitẽtes: alterum cõſtat ex ſanctioribus monachis, quorum ordinem diuus Baſilius inſtituit, ĳs ne limine quidẽ uel in ſuprema uitæ neceſſitate, pedem efferre fas eſt. Procul enim ab oculis prophanorum ſingulari duritie uitam in occultioribus adytis degunt, ſummamq; ſubactæ carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuerſus po- *Ieiunia gentis quatuor* pulus quater in anno & pluribus ſemp diebus ieiunare cõſueuit, abſtinetq; ab eſu carnium, ouorum, & lactis. In uere primum, more Latino poſt diẽ cinerum: mox adulta æſtate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio autumni demum, quum aſſumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriam celebramus: poſtremo ſub ipſam hyemem, quum aduentus domini pronuntiatur. Per hebdomadam uero, diem Mercurĳ ſine carnibus, diem autem Ve- *Mercurĳ dies ſine carnibus.* neris ſine ouis lacteq; traducunt, ſed Saturni dies menſa omnibus obſonĳs *Veneris ſine ouis & lacte* opipare referta hilariter excolitur. Cæterum ſecus ac nos ſolemus, nullas feſtorum dierum uigilias obſeruant. Religioſiſſimè templa uenerantur, adeo *Saturni dies genialis* ut ea neq; uiros neq; fœminas uenereis pollutos complexibus intrare fas ſit, niſi prius priuatis balneis abluantur. Sæpeq; accidit, ut complures utriuſque ſexus ſacra audiẽtes extra limen conſiſtãt, & propterea à petulcis iuuenibus recentis incontinẽtiæ notati, facetis aliquando nutibus ſalutentur. In ipſo natali die Ioannis baptiſtæ, & in paſchate, trium magorum, presbyteri ſacratos *Sacra apud flumina* panes paruos toti populo largiuntur, quorum eſu febribus conflictatos alleuari exiſtimant. Alia quoq; ſacra, certo anni tempore apud flumina gelu cõ-

creta

creta celebrantur. In ripa tabernaculum conſtituunt, & aduocata nobilitate, hymnos numeroſo concentu pronuntiãt, ſacræq; lymphæ multa aſpergine profluentem purificant, & ſolenni cærimonia ſtratum & conſecratum circun ciſa & reuulſa glacie protinus aperiunt. His rebus rite confectis, ſi qui adſunt languentes uel morboſi, in flumen deſiliunt, & ſacris aquis abluuntur, quũ ob id elui morborum ſordes perſuaſum habeãt. Defuncti uti apud nos, me diocri funeris pompa comitantibus presbyteris efferuntur, capite mappa ue lato. Cæterum non in templis, uti apud nos impia propè, uel abominabili certe corruptela uſurpatum eſt, ſed in ſeptis ac exterioribus templorum ue ſtibulis ſepulturæ traduntur: ijs quoq; more noſtro quadragenis diebus pa rentãt: quod certe mirum uidetur, quum in purgatorio loco expiari animas & criminum pœnam ullis amicorum ſupplicijs, ulloq; pietatis officio miti gari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione ſentiuntur, conſtantiſſime credunt. Moſchouitæ Illyrica lingua, Illyricisq; literis utũtur, ſicuti & Sclaui, Dalmatæ, Bohemi, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omniũ lon gè latiſſima eſſe perhibetur, nam Conſtantinopoli Ottomanorum in aula familiaris eſt, & nuper in Ægypto apud Memphiticum Sultanum & equi tes Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguam ingẽs multitudo ſacrorum librorum, induſtria maximè diui Hieronymi & Cyrilli tranſlata eſt. Præter quoq; patrios annales, Alexandri etiam Magni, Roma norumq; Cæſarum, itemq; M. Antonij & Cleopatræ memoriam ijſdem li teris commendatam tenent. Philoſophiam uero & ſyderalem ſcientiam, cæ teraſq; diſciplinas, & rationalem medicinam nunquã attigêre, ijq; pro me dicis ſe gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbę uires, ſe pluries obſeruaſſe profitentur. Anni apud eos non à natali Chriſti, ſed ab ipſo mũdi initio nu merantur, qui non à menſe Ianuario, ſed à Septembri incipiunt. Leges toto regno habent ſimplices, ſumma principum & iuſtiſſimorum hominũ æqui tate conditas, & propterea populis ualde ſalutares, quoniam eas ullis cauſi dicorum cauillationibus interpretari atq; peruertere non licet De furibus, ſi carijs & latronibus ſupplicium ſumunt: quum de maleficijs quæſtionem ha bent, reos multa gelida aqua ſuperne demiſſa profundunt, quod intoleran dum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnuuquam obduratis & contuma cibus, ut confeſſio criminis exprimatur, ligneis cuneolis digitoruum ungues conuelluntur. Iuuentus omnis uarijs ludis, ſed militię proximis ſeſe exercet: in ſtadio curſu contẽdit, in palæſtra colluctatur, pernicitati equorum ſtudet, omnibusq; præmia, & præſertim ſagittariorum peritiſſimis præponuntur. In uniuerſum Moſchouitæ ſtatura ſunt mediocri, ſed quadrata & ualde to roſa, cæſij omnibus oculi, prolixæ barbæ, crura breuia, & uentres extenti: equi tant contractis admodum cauribus, & peritiſſime uel auerſi & fugientes ſa gittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuunt, nãq; omniũ fermè

Funera

Sepultura

Illyrica lingua omnium latiſſima

Hiſtorias callent

Leges ſimplices

Supplicia

Exercitatio gentis

Victus qualis

cibariorum quæ uel à luxurioſiſſimis deſiderari poſſunt, menſæ eorũ & paruo quidem pretio paſſim inſtruuntur. Gallinæ ſiquidem, & anates ſingulis ſæpe argenteolis tenuibus nummis ueneũt: maioris minoriſq́ pecoris incredibilis eſt copia, & occiſæ media hyeme iuuencæ, cõcretis gelu carnibus duorum ferè menſiũ ſpatio non putreſcunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obſonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & aſturibus atq; falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phaſianos, & anates, ſed cygnos & grues conſectantur. Aſtures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus. Capitur quoq;, auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine anſeris, quæ pulparum ſapore phaſianorũ ſuperat dignitatem, Moſchouitica lingua Tetrao nuncupata, quę Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiã ſapidiſſimoſq́ piſces, & ante alios ſturiones, quos Siluros antiquitus fuiſſe putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa incluſi glacie, recentes pluribus diebus aſſeruantur. Aliorum uero piſcium multitudinem fermè incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiſcantur. Vino natiuo quũ penitus careant, aduectitio uti ſolent, ſed in feſtis conuiuijs tantum, & ſacrificijs. Ante alia Creticũ ſubdulce, maximo in honore habetur, ſed in uſum medicinæ tantũ, uel principalis luxuriæ oſtentationẽ: quum miraculi loco ſit, eductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis concluſi maris oceaniq́ fluctibus agitatum incorrupta ſuauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibiſſe. Populus uero medonem bibit ex melle lupuliſq́ decoctum, quod picatis in cadis ueteraſcit, & ex antiquitate nobilitatem adſequitur. In uſu quoque ſunt birra atque ceruiſia, ſicuti apud Germanos Polonoſq́ uidemus, quæ ex tritico zeaq́, uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino poteſtate, largius compotantibus ebrietatem inducere adfirmant. Medonem ac birram per æſtatem infrigidare infuſa poculis glacie, uoluptatis gratia ſolẽt: nam ingentia glaciei fruſta nobilium in cellis ſubterraneis ſingulari ſtudio recondũtur. Sunt & qui in delicijs habeant ſuccum ex ſubauſteris ceraſis expreſſum, qui perſpicui & purpuriſſantis uini colorem, & ſaporem iucundiſſimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore ſunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propẽ ancillarum loco habentur. Viri inſignes earum ueſtigia mirum in modum obſeruant, & pudicitiæ diligentiſſime cauẽt: nõ enim adhibentur conuiuijs, neque ſacrorum cauſa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem pretio ad Venerem omne uulgus fœminarũ facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus ſtudere uiri nobiles exiſtimentur. Baſilius ante uiginti annos Ioannem patrem amiſit. Is Sophiam Thomæ

Mira de carnibus aſſerautis

Tetrao auis lingua Moſchouitica, Plinio Erythratao

Vino carent

Medonẽ, birram & ceruiſiam bibunt

Succus ex ceraſis

Pudicitiã fœminarum obſeruant

Sophia uxor Ioannis

Thomæ Palæologi, qui late in Peloponeſo imperabat, Conſtantinopoli/tanicꝫ Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma patre Turcarum armis Græcia pulſo. Ex hac quinque liberi felici fœcundi/ditate ſuſcepti, ipſe Baſilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. Demetrio & Simone iampridem morbo abſumptis, Baſilius Salomoniam Georgij Soborouij, eximiæ fidei atque prudentiæ conſiliarij filiam, in matrimoniũ ſibi collocauit, cuius fœminæ ſingulares uirtutes una ſterilitas obſcurat. *Salomonia, Vxor Baſilij*

Solent autem Moſchouitæ quum de uxore ducenda deliberãt, omnium toto regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtute'que animi præſtantiores ad ſe perduci iubere, quas demum per idoneos homines, fideleſcꝫ matronas inſpiciunt ita diligenter, ut ſecretiora quoque ab ijs contrectari explorariꝗꝫ fas ſit. Ex ijs uero magna atque ſolicita parentum expectatione, quæ ad principis animum reſponderit, regijs nuptijs digna pronuntiatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitiæcꝫ, & morum dignitate contenderant, ſæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atꝗ militibus nubunt: ſic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regiæ ſtirpis clara ſtemmata contemnunt, ad ſummum regalis thori faſtigium, uti & Turcas Ottomanos ſolitos eſſe uidemus, pulchritudinis auſpicijs euehantur. Baſilius quadrageſimum ſeptimum ætatis annum non attingit, ſpecie corporis eximia, animi uirtute ſingulari, ſuorumcꝫ ſtudio ac beneuolẽtia, & rebus geſtis, progenitoribus ſuis anteferendus. Nam quum per ſex annos cum Liuonijs, qui ſeptuaginta duas urbes fœderatas in eius belli cauſam trahebant, armis contendiſſet, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor diſceſſit. Polonos quoque initio ſtatim ipſius imperij, acie profligauit, Conſtantinumcꝫ Ruthenum copiarum ducem captum & catenis uinctum Moſcham perduxit. Sed ipſe aliquando poſt ad Boryſthenem ſupra Orſam urbem, ab eodem Conſtantino quem dimiſerat, magno prælio eſt ſuperatus: ita tamen ut Smolenchum oppidum, quod antea Moſchouitę occuparant, poſt tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Baſilij relinqueretur. Sed aduerſus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, ſæpius ſecundo prælio à Moſchouitis eſt dimicatum, ulciſcendis fortiter iniurijs, quas illi repentinis incurſionibus intuliſſent. Supra enim centum & quinquaginta millia equitum Baſilius ad bellum ducere conſueuit, diſtinctis per uexilla turmis, quæ ſuos duces ſequuntur. Regiæ alæ uexillo inſcripta eſt Ioſue Hebræi imago illius, qui, ut ſacræ referunt hiſtoriæ, à deo maximo longiſſimum diem, retardato ſolis curſu pijs precibus imperauit. Pedeſtres copiæ nullo propè uſui ſunt in illis uaſtis ſolitudinibus, tum ex ipſa ueſte quæ fluxa talariſcꝫ eſt, tum ex hoſtium cõſuetudine, qui curſu potius & equitandi celeritate, quàm ui ſtatariæ pugnæ, uel ipſo congreſſu militiam exercent. Equi eorum ſtatura infra mediam exiſtunt, ſed robuſti & uelociſſimi habentur

Delectus uirginum

Baſilij ætas

Incredibilis equitatus

Inſigne regij uexilli

Arma gentis

habentur. Equites præpilatis haſtis, clauiſq; fetreis & ſagittis rem gerũt. Paucis falcati ſunt gladij: corpora uero clypeis rotundis, ut Aſiatici Turcæ, uel inflexis & angularibus parmis, more Græcorũ, itemq; lorica & galea pyramidali proteguntur. Baſilius etiam Sclopettariorum equitum manũ inſtituit, multaq; ænea tormenta Italorum fabrorum artificio conflata, ſuiſq; impoſita curribus in arce Moſchæ uiſuntur. Ipſe inſigni apparatu & ſingulari comitate, qua tamen regia maieſtas nulla ex parte corrumpitur, publice cũ proceribus atq; legatis epulari ſolet, magnumq; inaurati argẽti pondus duobus abacis expoſitum eodem triclinio conſpicitur. Nullam prætoriani militis cohortem, præter ipſam familiam, corporis cuſtodię cauſa circum ſe habere uel alibi alere conſueuit: ab urbana enim fideli multitudine ſtationes habentur, nam unaquæq; urbis regio foribus, cancelliſq; ſepitur, nec temere per noctẽ, aut ſine lumine in urbe uagari licet. Aula omnis conſtat ex regulis & ex ipſo militum delectu, qui per ſtatos menſium circuitus, frequentandæ nobilitandæq; regiæ cauſa per uices ad implenda comitatus officia è ſingulis regionibus accerſuntur. Porro exercitus omnis quum bellũ ingruit, uel hoſtibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouiſque prouinciarum delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutẽ inſpiciunt, idoneoſq; in ordines militum tranſcribunt, quibus ex ærario prouinciarũ, certa pacis tempore, ſed ea quidem exigua ſtipendia perſoluuntur. Verum qui militant, immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præſtant, regiaq; gratia omnibus in rebus potentes exiſtũt: pateſcit nanq; ueræ uirtuti nobilis locus, quum bellum geritur, ſiquidem egregio & in omni rerũ adminiſtratione ſalutari inſtituto, ad ſuum quiſque ſpectatum facinus, uel perpetui præmij uel ignominiæ ſempiternæ fortunam adſequitur.

Apparatus regiæ menſæ

Exercitus regius

Immunitas militaris

Optimum inſtitutum

FINIS.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Ruſe labores
  Anfractus longos, & ſpatia ampla maris.
Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
  Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
Magna quidem Iouius donat tibi Ruſe, ſed ipſe
  Longe maiori munere dignus eras.

PETRVS MARTYR DE
INSVLIS NVPER REPERTIS, ET DE
moribus incolarum earundem.

EX mearum decadum libellis in uulgus emiſſis colligere licet, fugitiuos quoſdam ad uicina Darienis *Darienes flu.* appulſos noſtrorum libellos admirantes dixiſſe, terras ſe aliquando incoluiſſe, quarum habitatores inſtrumentis uterent̃ eiuſcemodi, ac politice legibus parentes uiuerent, atriaq́ ac templa lapidibus conſtructa magnifice, plateas etiam, ſtratasq́ uias ordine compoſito, ubi negotientur, haberẽt. Eas nũc terras noſtri reperere: qui autores fuerint, quomodo res proceſſerit, attẽte audiat quiſquis peregrinarum regionum conditiones & populi mores ſcire deſiderat. De inſula Cuba, quam Fetnandinam placuit appellari, Hiſpaniolæ occidentali proxima. Septentrionalis tamen adeo, ut Cancri tropicus mediã ſecet Cubam, Hiſpaniola uero à tropico diſtet ad ęquatorẽ gradus aliquot, pauca tetigimus hactenus. In hac inſula ſex iam ſunt oppida erecta, prima *In Cuba oppida excitata* rium à diuo Iacobo Hiſpaniarum patrono nomen ſumit. Natiuũ eſt ibi aurum, & montanũ, & fluuiale: auro ſuffodiendo inuigilatur Quo anno libelli mei portas clauſerunt, tres Hiſpani ex antiquioribus Cubæ ciuibus, Franciſcus Fernandes Cordubẽſis: Lupus Ocho. Caicedus & Chriſtophorus Morantes, nouas quærere terras inſtituunt. Eſt inquietus & ſemper magna moliens Hiſpanorum animus: tria inſtruunt eius generis nauigia, quæ appellat Hiſpanus Carauellas, proprijs impẽſis, habita à gubernatore Dieco Velaſquem nauigandi poteſtate ex angulo Cubæ occidentali, qui ſancti Antonij nomen adeptus eſt, altum capiunt cum centum & decem uiris. Eſt hic angulus ad reficiendas naues, ac aquationi, ac ſignationi aptiſſimus: cœlo tantum & aqua contenti ſex adnauigant inter Zephyrum & Auſtrum dies ac dimidium, quo tempore ſex tantũ & ſexaginta ſe milliaria percurriſſe arbitrant̃. Stabant autem in ancoris ubicunque ſol cadens illos deprehendebat, ne per ignotum pelagus errantes, ſcopulis illiderentur, aut arenoſis uadis impliciti mergerentur. In inſulam incidũt ingentem, nomine Iucatanam, cuius initiũ *Iucatana inſ.* incolæ Eccampi uocant. Oppidum in litore ſitum adeunt, magnum adeo, ut Cayrũ illud noſtri dixerint, hoſpitaliter ab incolis noſtri ſuſcipiũtur: ingreſſi ſumma ſunt repleti admiratione, turritas domos, templa magnifica, uias ordine ſtratas ac plateas, ac nundinaria ibi agi commercia reperiunt: lapideæ ſunt domus, aut ex lateribus & calce, arte & induſtria confectæ: ad prima domorum impluuia, & primas habitationes per duodecim aut decem gradus aſcenditur, nõ tegulis tantum, ſed culmis aut herbarum fruticibus coopertæ

ſunt

ſunt. Mutuis ſe muneribus afficiunt, bullas aureas & ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata barbari noſtris, noſtri aũt illis ſericeas ac laneas ueſtes, uitreos etiam calculos, & aurichalcea tintinnabula, munera illis grata, quia peregrina, ſunt impartiti. Specula floccifaciebant noſtra, quia illi lucidiora ex quibuſdam lapillis aſſequuntur. Veſtita eſt hæc gens non lana, quia pecudes nõ habent, ſed gonſapio mille modis & uarijs fucato coloribus. Fœminæ à cingulo ad talum induuntur, uelaminibusq́ diuerſis caput & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes aut crus illis uiſatur. Templa frequentant, ad quæ primarij uias ex proprijs domibus ſternunt: idolorum culturæ indulgent, ſunt recutiti: ſumma fide negotiantur, permutãdo tamen ſine pecunijs: crines ornant. Vnde id habuerint interrogati per interpretes, dicunt aliqui, tranſijſſe aliquãdo uirum quendam formoſiſſimũ per eos tractus, qui eis id inſigne in ſui memoriam reliquerit. Alij, obijſſe lucidiorem ſole hominẽ in eo opificio, certi nil habetur. Aliquot ibi dies cõmorati, iam uidebantur incolis eſſe moleſti: nullius enim hoſpitis eſt grata mora longa: commeatum capiunt, rectà tendunt ad occidentem per prouinciam Comi & Maiam dictas ab accolis: præterlapſi ſunt, aquam tantum & ſigna ex itinere capientes: barbari litorales noſtras admirabant͂ naues mari innatantes, ad quas uiſendas & fœminæ permixtæ uiris cum infantibus paſſim prodibant. Nam ex mari non ſine ſtupore illorum ædificia, ſed præcipue templa litoribus proxima, in modum arcium erecta proſpectabant. Iacere tandẽ ancoras placuit ad milliaria centum, decem in prouincia, cui nomen Campechium, cuius oppidũ eſt domorum trium millium, atnice ſeinuicẽ complectũtur, nauticã noſtrorũ artem, nauigiorũ magnitudinẽ, uela, ampluſtra, resq́ cæteras barbari attoniti admirabãtur. Vbi excuſſorum tormentorum tonitrua, fumoſum ac ſulphureum odoremq́ ignitum ſenſerunt, à deo mitti fulmina arbitrabant͂. In atrio regulus noſtros benigne magnificéque hoſpitatus eſt. Poſt ſumptas more illorum epulas in quibus pauones habent & altilia, uolucres etiã montanas & nemorales, ac aquatiles, perdices, coturnices, turtures, anates, & anſeres, cuniculos: ultra hæc lupos, leones, tigres uulpes, & quadrupedes agreſtes, ut apros, ceruos & lepores. Ducti ſunt noſtri cum regio comitatu ad latum compitũ in oppidi latere ſitũ, oſtendũt noſtris quadratũ quatuor graduum erectũ marmoreũ, partim ex tenaci bitumine, partim ex lapillis pulpium, cui hominis inhærebat ſimulacrũ ſuperſculptũ, adhærentibus illi duobus quadrupedibus ignotis qui marmorei hominis uterũ, uti canes rabidi uidebãtur uelle dilacerare. Serpẽs bitumine ac lapillis cõpacta, pedũ longa ſeptẽ & xl. uti bos magnus marmoreũ leonẽ uorans, recenti cruore irrorata ſimulacro aſtabat: proximi ſolo affixi erant tres tigni, quos tres alij lapidibus ſuffulti tranſuerſabant. In eo loco reos puniunt, in cuius rei argumentũ, ſtratas uiderũt innumeras cruore illitas & cõfractas ſagittas, & mortuorũ oſſa in uicinũ

Campechium

cortem

cortem proiecta. Domus & hic ſunt ex calce & lapidibus ædificatæ. Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die terram ceperunt, Abeũt ad millia inde, ad occidentem ſemper, quindecim. Prouinciã captant nomine Aquanil, cuius oppidum Moſco dicitur, regulus Capoton, ultima acuta. Hoſtiliter inſpectat noſtros hic regulus, inſidias noſtris ſtruit, petentibus aquam, trans collem proximum fontes eſſe innuunt, quà iter erat per anguſtas ſemitas. Ex mutatis in fronte coloribus, & arcuum & telorum geſtamine, fraudẽ ſenſere, tendere ulterius noſtri recuſant. Palantes & imparatos adoriuntur noſtros barbari, mille amplius ſternunt fugientes noſtros, cœnoſo in litore (erat enim ibi mare cœnoſum) implicantur, duos & uiginti ſagittis tranſuerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte uulnerant. Tribus & triginta, inquiunt, claſſis ipſum prætorem Franciſcũ Fernanden uulneribns percuſſum. Ferè nullus euaſit incolumis. Si ad monſtratos colles proceſſiſſent, perempti fuiſſent ad unum. Mœſti ergo redeunt, qui ſuperfuere ad Fernandinam inſulam unde uenerant, ac cum fletu & gemitibus ob relictos & præſentes uulneratos à ſocijs recipiuntur. His intellectis Cubæ Fernandinæ gubernator Diecus, Velaſquem quatuor Catauellarũ claſſem inſtruit cum hominibus circitet trecentis. Huic claſſiculæ præfecit nepotem ſuum Ioannem Griſaluã, additis ſubprætoribus Alfonſo Auila, Franciſco Montegio, & cõmẽdatario Petro Aluarado, nauclero autem eodem Antonio Alamino prioris claſſiculæ rectore. Idem iter capiunt, ſed auſtralius aliquanto ad millia forte ſeptuaginta, turrim ex alto uident, terram minime. Ea turri duce, inſulam apprehendunt nomine Cozumellam, qua ſuaues ſe olfeciſſe odores ſpatio trium milliarirum uento inde perflante, inquiunt. Ambitu reperiunt eſſe milliariorum quinq; ac quadraginta: plana eſt, gleba fortunatiſſima: aurũ habet, ſed peregrinum aliunde allatum: melle abundat & fruticibus ac hortenſibus, uolucribus etiam & quadrupedibus. Eſt horum incolarum, ut breuibus abſoluam, ea œconomia & politia, quæ de Iucatana: domus, templa, uię, commercia, uirorum ac fœminarum geſtamina ex goſipino, non laneo uel ſerico: domus lapideæ, culmo contectæ, ubi ſit lapidum penuria: ſed ubi ſit lapicidinarum copia, laminis lapideis conteguntur, marmoreos poſtes in pleriſq;, ueluti apud nos pleræq; domus habent, Turres ibi uetuſtas dirutarum ueſtigia redolentes repererunt, unã præ cæteris graduũ octodecim, ut ad illuſtria templa cõſcẽdit. Noſtras ſunt admirati naues, & nauticã artẽ, noluerunt hoſpites primo, impetu, benigne eos tendẽ admiſerũt: turrim conſcendũt duce primario, quẽ ſacerdotẽ credunt: uexillũ in cacumine ſiſtũt, regi Caſtellæ imperiũ adiudicant, Sanctæ crucis nomen inſulæ aſſignãt, quia ad nonas Maij Sanctæ crucis feſto ſunt inſulã ingreſſi. Cozumellã uero, inquiunt, appellari à regulo Cozumellao, cuius maiores ipſe iactat fuiſſe huius inſulæ habitatores. Cameras in turri repere, ſtatuis tũ marmoreis, tum fictilibus urſorum

Aquanil

Cozumella inſula

ſimlacris

ſimulacris inſtructas,quos uniſono cantu elato inuocant,ſuauibus adolent
odoribus,uti penates eos colunt:res ibi diuina celebrata eſt,ſunt recutiti.Re-
gulus hic eleganter ex goſipino uelamine indutus, pedis unius digitos ab-
ſciſſos habebat:natanti piſcis uorax,qui Tuberon dicitur, uno morſu digi-
tos raptauerat,laute copioſeq́ꝫ noſtros alluit. Poſt triduum abeunt ad occi-
dentem ſemper ,uident procul montes,Iucatana erat inſula quæ à Cozumel
la quinque tantum millibus paſſuum diſtat. Iucatanæ latus meridionale ca-
piunt,putato continenti proximum circumeunt,illam nequeũt uniuerſam,
ob frequentes ſcopulos, & ob arenoſa uada. Ad iam notum latus boreale
Alaminus nauclerus naues reducit. Ad idem oppidum Campechiũ & La-
zarum regulum,ad quem priores ſuperiori anno proficiſcuntur, placide ſu-
ſcepti ad oppidum inuitantur:inuitaſſe pœnituit:ad lapidis iactum ab oppi
do noſtros ſiſtere iubent:accolæ abire imperant,aquandi petunt copiam pri
uſquam diſcedant noſtri, puteum à tergo relictum monſtrant,licere inde a-
quam haurire,aliunde minime inquiũt:pernoctatũ eſt in uicino putei cam-
po:diffidunt barbari,armatorum tria circiter millia caſtra loant nõ longe à
noſtris:pars utraqꝫ noctem duxit inſomnem:illi noſtrorum eruptionem in
pagum,noſtri barbrorum impetum repentinum ueriti , tubarũ clangoria-
bus,& tympanorum boatu ſomnolentos excitabant:ubi illuxit,accedũt bar
bari,appellant interpretes Cubenſes noſtros,quorum idioma , ſi non idem,
conſanguineum tamen:face thurea inter utrunqꝫ agmen accenſa,minantur
internecionem ,ni prius abire properauerint quàm fax extinguatur:nolle ſe
hoſpites proteſtantur,fax conſumitur,deuenitur ad manus,perimunt è no-
ſtris unum,quem ſagitta male ſcutatũ reperit,multi feriuntur: ad tormenta
quę apud puteum erant locata,ſe reducunt noſtri,ut inde globos iaculentur
in barbaros:retrocedunt ad oppidum barbari,milites feruenti animo cupie
bant illos perſequi,uetuit Griſalua prætor.Inde procedunt ad Iucatanæ cal-
cem ultimum,ducentorum reperiunt eſſe milliarium ,amplius productã ab
oriente in occidentem:portum petunt egregium,cui nomen dedere Portus
deſideratus. Ad terras deinde transfretant alias , & terram prehendunt Iuca
tanæ uicinam ab occidente:dubitant ſit inſula néc ne,continenti eſſe annexã
arbitrantur.Eſt ibi ſinus quem ſuſpicantur ambitum utraque terra,nil certi,
Caluacã,aliâs Oloan ab accolis hæc tellus appellatur.Flumen ingens ibi re-
pertum,dat ſuo furore in pelagus potabiles aquas , duorum milliũ ſpatio à
prætore Griſalua appellarunt flumen.Admirati noſtras moles mari natan-
tes barbari accolæ utranqꝫ fluminis ripam ad ſex millia armatorũ, ſcutis au-
reis,arcubus & ſagittis,enſibus etiam latis,& haſtis aduſtis armati obſident,
prohibituri deſcenſum & litus tutaturi.Stat ea nocte pars utraqꝫ in alis, pri-
ma luce ecce Canoas circiter centum armatis plenas: diximus aliâs, Canoas
eſſe lembos unilígneos:& hic ſe Cubenſes interpretes,& hi ſat cõmode con-

ueniebant

ueniebāt in lingua: pax oblata per interpretes admittitur, accedit una Canoa, reliquæ ſiſtunt. Canoæ rector quid noſtri quæritent per alienas terras percontatur: aurum cupere reſpondetur, permutatione tamen, non gratuito aut uiolenter. Redit Canoa, quid actum ſit regulo referunt nautæ: accerſitus regulus uenit libens: narratu dignum: cubicularium ad ſe uocat regulus, cubicularia iubet afferre ornamenta, ut prætorem noſtrum Griſaluam ornet imperat, à calceo incipit aureo illum induere, ocreas, thoracem, & quicquid armorum ex ferro aut calybe ſolet cataphractus noſter aliquis proditurus ad pugnā ſibi ſumere, uniuerſum id eſt auro miris modis formato regulus Griſaluæ impartitur. Compenſat Griſalua ſericeis, laneis ac lineis ueſtibus, rebusq; alijs noſtratibus. In huius Iucatanæ initio, quando in Cozumellam traiecerūt, in Canoam piſcatoriam inciderunt: nouē inerant hamis aureis piſcantes incolæ inermes, capiunt omnes nil timētes. Ex illis unum agnouit hic regulus, ſe tantūdem auri miſſurum in craſtinum pollicetur ad Griſaluā, quanti ponderis uir ille reperiretur: negauit redemptionē ſocijs inuitis prætor, illū retinuit ac diſceſſit, quid ultra faciat recogniturus, ad millia centū circiter, ad zephyrū ſemper, ſinum ingentem reperiunt, in quo tres paruæ inſulæ ſitæ erant, adeunt grandiorem: proh crudele facinus, proh truculentas hominū mentes, ſtomacho claudat portas quiſq; pius ne perturbetur, pueros puellasq; ſuis dijs immolāt paſſim, ſunt recutiti, ſimulacra quæ colunt, partim ſunt marmorea quædam, alia fictilia: marmoreas inter imagines extat leo pertuſa ceruice, in quam miſerorum ſanguinē proijciūt, ut inde fluat in lacunam marmoream. Quibus cærimonijs miſerorum ſanguinē litent referamus, non iugulis, ſed pectoribus apertis ex infauſta uictima cor eruunt, ex cuius calido cruore idolorum labia illiniunt, reliquum fluere patiuntur in lacunam: inde in apertum, cor & exta cōburunt, gratum fumum dijs fore arbitrantur. Ex idolis unum eſt uirile quod inflexo capite lacunam ſanguinariam ſuperinſpectat, tanquam acceptans ſacrificium hoſtiarum. Torulos brachiorum & fœmorum, ac ſurarum pulpas edunt, præcipuæ ſi hoſtem bello uictum ſacrificauerint. Riuum concreti ſanguinis, ueluti ex carnificina exeuntem repererunt. Ex inſulis uicinis ad id facinoris miſeros tranſportant, capita cadaueraq; ibi truncata uiderunt innumera, integra etiam pleraque uelaminibus contecta. Vniuerſi tractus illi auro gemmisq; abundant. Peretrans inſulam unus è noſtris in duos ſemiſuffuſos urceos alabaſtrinos perpulchre laboratos lapillis incidit, diuerſorum colorum plenos. Aiunt lapillum ſe reperiſſe, qui miſſus eſt ad gubernatorem, ualoris duorum millium Caſtellanorum auri. Sacrificij hanc inſulam appellarūt. *Sacrificii inſula*
Extant & in huius Colluacanæ lateribus aliæ ſitæ inſulæ, in quibus ſolæ mulieres habitant ſine uirorum cōmercio. Putant aliqui Amazonico uiuere more, qui prudentius rem ponderāt, cœnobitas eſſe uirgines, ſeceſſu gaudentes, uti apud nos, & multis in locis apud ueteres Veſtales, aut Bonæ deæ ſacræ. Cer-

tis anni temporibus traijciunt ad eas uiri, non coitus cauſa, ſed moti pietate, campos & hortos illis compoſituri, quo cultu queant uiam ducere. Fama tamen uiget, eſſe alias inſulas fœminarum ſedes, ſed corruptarum, quæ mammillam à teneris ſcindunt, quo facilius queant ſagittariam artem exercere: ad eaſq; traijcere coitus cauſa uiros, nec retinere mares: Fabulam puto. Ad litus ergo Colluacanæ terræ ſe applicant noſtri, placide negotiantur, aureum regulus cacabum, armillas, torques, bullas, multaq; præterea diuerſorum generum monilia noſtris impartitus eſt: noſtri contra noſtratibus illum alacrem reddunt. Figere hic pedem, & coloniam deducere cupiebant: prohibuit Griſalua prætor, deſperatis animis uixerunt eo tempore commilitones in prætorē. Turritis conſtat ædificijs hæc prouincia, oppidis ampliſſimis quindecim, & alicubi uiginti millium domorū ſe aliqui uidiſſe atteſtantur. Sunt non ubiq; connexæ domus, hortis & cortibus interſecantibus, multæ diſtant à ſeipſis, plateas habent mœnibus circumſeptas, in quibus fora nundinaſq; exercent, uias ordine ſtratas, furnos, fornaceſq;, calcem ac lateres coctos habent, figulos, lignarioſq; fabros, & artifices, mechanicarumq; artiū omnium opifices aſſequuntur egregios. Potanchanus hic regulus dicitur, regio Palmaria, eius oppidum regium aiunt eſſe domorum quindecim millium. Quando nouos hoſpites ſuſcipiunt, qui pacem in illis terris admittunt, in amicitiæ fœdus ſibiipſis cum nouacula uel gladio lapideo ſanguinis parumper ex lingua uel manu, aut lacerto, uel alia quauis corporis parte, hoſpite inſpectante eruunt. Sacerdotes uiuūt cœlibes & incorrupti. Quid ſit coire nemo intelligit, donec nubat. Nephas & morte piandum eſt aliter accidere. In fœminis mira caſtitas, Licet unicuiq; potenti, poſtquam unam duxerit uxorem, habere pellices quotquot uoluerit: ſed nupta adulterio comprehenſa uenditur à marito, primario tamen principi, à quo licet mulieris propinquis illam redimere. Nemini non coniugato phas eſt iungi in menſa, uel eadem lance ueſci, aut poculo bibere, paremq; coniugato ſe prebere. Auguſto Septembriq; menſe quinq; ac triginta dies abſtinent, non à carnibus modo, quas aſſequuntur optimas, ſed neq; piſcibus ueſcuntur, aut re aliqua, quæ ſanguinem nutriat: hortenſibus ac leguminibus illos dies peragunt. Menſes uiginti dierum numero claudunt: annum uero menſibus uiginti: aliquot ibi dies lautos egere. Abeunt, litus idem ſequuti, regulum conueniunt alium, cui nomen dedere Ouandus: regulus ubi noſtros aurum cupere intellexit, laminas conflatas attulit aureas, ſe copiam eius metalli deſiderare prætor ſignificauit per interpretes. Poſtero die aureum hominis ſimulacrum, pigmeum, flabellumq; aureum, & artificio uario laruā iubet afferri, calculorumq; ſerta, pectoralium, & bullarum copiam, & diuerſorum generum ornamenta & uariorum colorum lapillos noſtris eſt impertitus, dapibus quoq; lautiſſimis perſapide conditis ſaturauit. In litore inuitatos properanti curſu, frondētibus ramis ex reguli mandato erectis, ilico

Amicitiæ fœdus

ſcenis contegebant, inertes in ramis ferendis: familiares regulus percutiebat ſceptro, quod manu geſtabat: ſerui demiſſo uultu quæcunque uerbera patienter ſuſtinebant. Interrogatus, ubinam auri tanta colligeretur copia, proximos digito monſtrauit montes, & flumina ab illis decurrētia. Sunt hi fluminibus ac lacubus adeo aſſueti, ut idem illis ſit natare, quod terra incedere. Mergūtur flumine quando aurum placet colligere, manusq́ꝫ arenis efferunt plenas, demum de manu in manum cribrantes arenam, aurum deligunt. Spatio duarū horarum dicunt auro implere cannulam digitalem. De ſuffumigijs & harum terrarum odoribus dulcia molliaq́ꝫ dici queūt, quæ prætermittimus, quia magis ad effœminandos animos faciunt, quàm ad bonos mores. Puerū annorū duodecim oblatum à regulo recuſauit prætor, puellam admiſit pulchre ornatam, ſocijs inuitis puerum abiecit. Ex lapillis ab hoc regulo habitis, unum ſcribunt eſſe ualoris duorum millium caſtellanorum auri. Diſcedunt tandem ab hoc regulo auro & gemmis onuſti. Griſalua prætor unam è Carauellis ad patruum gubernatorē deſtinat ad Fernandinam cum nuntijs & habitibus, auro & gemmis. Litus interea ſecant reliqui occidētem uerſus, una uero propius ferè litus abradebat, qua Franciſcus Montegius ſubprætor uehebatur: duæ per altum tendebant in proſpectu: admirati accolæ, rem nouam miraculo aſcribunt. Duodecim ad Montegium ueniunt Canoæ, per interpretes colloquuntur, benigne ſe inuicem ſalutant, ſupplices orant incolæ ut deſcendāt, magna pollicentur ſi regulum patriæ adierint: precibus eorum negat Montegius ſe poſſe annuere, quia ſocij nimis à ſe diſtarent, contentos tamen dimiſit, datis quibuſdam noſtratibus muneribus illis gratis, quia ignota ſunt. Celebre oppidum aliud adeunt, ad litus ſeſe applicant unà tres Camarellæ, prohibentur ab accolis deſcendere, ſcutis, arcubus plenis pharetris, & ligneis latis enſibus atque haſtis aduſtis armati, ad noſtros prodeūt, ſagittas iaculātur eminus illi, tormētorum globulos in barbaros noſtri. Machinarū ſtrepitum admirati, ac furore perterriti aufugiunt, pacem optant. Iam commeatus noſtris deficiebant, iam quaſſatæ longis itineribus naues erant. Ad inſulam igitur Fernandinam factis & repertis antedictis, contentus Griſalua, ſocij haudquaquam reuertuntur. Nunc diuertendum eſt parumper, & alia nauigatio pertractanda. Hinc ad has regrediemur terras, quas noſtri repererunt. Diecus idem Velaſquen gubernator eodem ferè tempore, quo claſſem eam quatuor Carauellarum parauerat, aliam deſtinauit unius Carauellæ tantum, & uno Bergentino comite, cum uiris quinq́ꝫ ac quadraginta. Violentas hi manus in accolas exercuerunt. Idolorum ſectatores ſunt & recutiti, propterea licere illos trahere ad aurum ſuffodiendum putauerūt. Sunt litori continentis in modum proximæ paruæ inſulæ multæ, ubertate ſoli, & fortunatiſſima gleba beatæ, Guanapan, Guanguan, Quitilla: ex una iſtarum tercentum rapiunt utriuſq́ꝫ ſexus accolas (huic inſulæ poſuere nomen Sanctæ Marinæ) in Carauellam hos in

culcant, & ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum ſocijs quinq; ac uiginti relinquunt, qui dent operam uenationi hominum ulteriori. Portus quē prehendit Carauella, Carenas dicitur: diſtat is ab angulo Cubæ primario diui Iacobi millia ducenta quinquaginta. Hæc inſula eſt longiſſima, porrecta ab oriente in occidentem, quam cancri tropicus interſecat. Miſerorum uindictam quærente fortuna, è cuſtodibus in terram deſcendunt quidam, pauci remanent. Nacti occaſionem recuperandæ libertatis inſulares, raptis noſtrorū telis ruunt in cuſtodes: perimunt ſex, deſiliunt in mare reliqui: Carauella potiuntur inſulares, regere illam didicerant, redeunt in patriam: ſed primo in eandem inſulam uicinam deſcendunt, Carauellam exurunt, tela ſecum aſportāt, lembis traijciunt ad ſuos, relictos noſtros cum Bergantino adoriuntur, proſternūt, perimunt: qui euaſere, infelices ad Bergantinū profugiūt. Arbor eſt litori proxima, crucem in eius arboris cacumine locant, & ſuperiorem arboris corticem his uerbis inſcribunt, Vannuis Aldarieci. Eſt Dacien fluuius, in cuius ripa ſitum eſt oppidum putati continētis primarium. Re intellecta gubernator, in relictorū auxilium propere mittit naues duas bellatoribus onuſtas, ſero ſapiunt: res iam acta erat, crucem ſequuti litus adeunt: literas legunt arbori inſculptas, non auſi ſunt fortunam tentare, cum deſperatis egregie armatis præcipue recedunt: ex inſula proxima iſti tanquam lepores abducunt utriuſq; ſexus quingētos, eadem cauſa arbitrati iure merito poſſe id efficere, quia recutiti. Idem his euenit ad Fernandinam applicatis, unum è nauibus ferociter aggrediuntur, acriter dimicando, cuſtodes Hiſpanos perimunt quoſdā, cæteri ſeſe in mare proijciunt, & ad ſociam, quæ proxima erat, Carauellam adnatant, unà omnes cum ſuperſtite Carauella raptatam adoriuntur. Dubia fuit quatuor horarum ſpatio uictoria, pro libertate recuperanda tam uiri quàm fœminæ rabide pugnabant, ne adeptam amitterent prædam, Hiſpani acrius dimicabant: uicerunt Hiſpani tandem, quia pertractandis eſſent agiliores: in mare ſeſe proijciunt uicti barbari, cum lintribus recolliguntur, tum ferro perempti in certamine, tum aquis ſuffocati circiter centum: defuere ex Hiſpanis pauci, ad Diui Iacobi oppidum & aurifodinas trahuntur. Ad aliam dehinc tēdunt è uicinis inſulis, quæ ſunt ibi frequentiores, quàm in noſtro Ionio ſymplegades, quarum congeriem Archipelagus uulgus appellat: hoſtiliter ſuſcipiuntur, quotquot è nauibus deſcenderunt, perempti aut percuſſi ſunt. Putāt hanc eſſe inſulam, Ioannes quidā Pontius, unius claſſiculæ præfectus adiuit, & perturbatos reliquit: fugatur ab accolis, floridamq; appellauerunt, quia reſurrectionis die eam inſulam repererint, uocat Hiſpanus paſcha floridum reſurrectionis diē. Sex & uiginti, inquiunt, ſe uidiſſe inſulas, ſed à colono prius præterlapſas, tanq; Hiſpaniæ Cubæq; cuſtodes, in quibus uenientes oceani procellæ illiduntur. Natiuum in pleriſque Granatum aurum reperiunt, monilia & iſti uaria geſtant: & laruis utuntur, tum ligneis deauratis, tum aureis

perpulchre

perpulchre ornatis. Opifices ſunt ubiq; argutiſſimi. Ex laruis unam ſecum attulit Franciſcus Chieregattus, ex ea colligere licebit, quali polleant ingenio. Nouacularum ſtructuram mirum eſt uidere, ex lapidibus flauis quibuſdam diaphonis uti cryſtallinis eas formant, & cum eis radunt haud ſecus ac ſi ex egregio chalybe factæ eſſent: ſed quod ſpectatu dignum eſt, quando obtuſam iam habent ex exercitatione aciem, non cote, nō lapide, neq; puluere illas acuunt, ſed tantum aqua impoſita temperantur. Sunt & apud hos inſtrumentorum & elegantium rerum mille genera, quæ longum eſſet narrare. Redeamus ergo unde ſumus digreſſi, ad Cozumellam, Iucatanam, ac Colluacanam ſiue Olloam, terras dites ac elyſias recenter repertas, à quibus diuerteram reuertor: ubi quanti ſint momenti tractus illi, cognitum eſt, Cubæ inſulæ habitatores Hiſpani, gubernatore Annuncte, nouam claſſem inſtruunt Carauellarum decem, cum uiris quingentis, additis, uti leuis armaturæ, equis duobus bergantinis, quorum opera utuntur ad uadoſa litora, frequentium ſcopulorum diſcrimina tentanda. Equos nauibus imponunt, quinque mares, fœmellas uero ſedecim bello aptas. Fernandum Corthesium, qui tunc erat prætor urbanus, generalem eligunt claſſem gubernatorem & prætorem, ſubprætores uero Alfonſum Fernandem Portucarerium, Franciſcum Montegium, Alfonſum Auilam, Alueradum commendatarium Spatenſem, Ioannem Velaſquem, Diecum Ordaſſum: uentum ſequuntur eundem, ab angulo Cubæ ultimo ad occidentem. Quamprimum Frācíſcus Fernandes Cordubenſis, mox Ioannes Griſalua, ad proſpectum inſulæ ſacrificiorum, de qua mentionem fecimus, deueniunt, inſperatus acer turbo captare terram uetuit, uerſis illos ueſtigijs ad Cozumellam Iucatanæ orientalem fera tempeſtas tranſportauit. Portum habet unicum hæc inſula, cui nomen Sancti Ioannis porta, latine indiderunt, ſex oppidis tantum contenta eſt, & aqua puteali, aut ciſternali, fluminibus caret & fontibus, quia plana, quinque tantum ac quadraginta mille paſſuum ſpatio ambitur. Aufugiunt incolæ ad ſyluas nemoroſas, oppida deſerunt præ timore: uacuas domos ingrediuntur noſti, patrijs fruuntur cibis, domorum ornatus uariorum colorum, aulæa, ueſtesq;, ac lodices, amacas appellant, ex gonſapio natiuo reperiunt. Habēt etiam innumeros libros. De his cum cæteris ad nouum Cæſarem noſtrum aduectis late dicemus. Perluſtrant uniuerſam noſtri milites, compoſitis tamen agminibus, ne qua uis ingrueret: paucos repererunt accolas, una fœminæ comite, per interpretem Cubenſem, Iucatanos tres alios abductos à primis Hiſpanis, fœminam hortantur, ut abſentes accerſat regulos. Fœminæ familiares erant accolæ cum ea ducti, à fœmina uocati per nuntios ueniunt reguli, fidem amicitiæ præſtant, domos patrias alacres repetunt, multa ex raptis ſupellectilibus reſtituuntur, idololatras & recutitos eſſe reperiunt: pueros puellasq; Cemibus immolant. Sunt Cemes nocturnorum lemurum ſimulacra quæ colunt. Interrogatus à

Nouaculæ ex lapidibus

Cemes

me Alaminus Nauclerus, Franciſcus Montegius, & Portucacerius nuntij, qui regi munera attulerunt unde immolandos habeant, pueros puellasq́. Ab inſulis collateralibus, inquiunt uenum ducuntur permutatione auri aut aliarum mercium. Nuſquam enim feralis monetæ dira ſolicitudo in tam uaſto terrarum ſpatio habitatores premit. Idem aiunt de reliquis nuper inuentis inſulis, è quibus duas nominant, Deſtam & Seſtam, ubi nudi degunt, puerorum puellarumq́ inopia canibus litant. Canes alunt comedendos, uti cuniculos alit gens noſtra, non ſunt latrabiles, roſtro uulpino, quos ad eſum deſtinant, pullos caſtrant, ad ſobolem procreandam fœminarum copiam, marium numerum exiguum ſeruant, ut de ouibus paſtores noſtri: pingueſunt caſtrati uſque ad quadrimeſtre mirum in modum. Ab his ſacris noſtri illos deterrent, nephas eſſe oſtendunt, legem petunt quam ſequantur, eſſe deum unicum qui cœlum creauit ac terras, bonorum omnium datorem, ſub triplici perſona unitum in ſubſtantia, facile perſuadent: Cemes perfringi patiuntur: Beatæ uirginis imaginem depictam à noſtris præbitam in ſacro ſui templi loco ſiſtunt, templum ac eius pauimenta uerrunt & abradunt, crucem ob ipſius dei atq; hominis laudem, ob ſalutem humani generis ſuperimpoſitam recordatione adorandam receperunt, in templi cacumine unam ingentem ligneam locant. Conueniunt omnes deiparæ uirginis cum tremore reuerenti figuram ſuppliciter ueneraturi. Per interpretes ſignificarunt hi accolæ eſſe in Iucatana uicina inſula Chriſtianos captiuos ſeptem, qui ad eam, tempeſtatibus raptati, appulerant: quinque tantū milliorum ſpatio dirimitur à Iucatana hæc inſula. Quinquaginta uiros cum duabus carauellis prætor Corteſius ad id negotij deſtinat perquiſitores, Cozumellanos tres ſecum aduehunt cum literis ad Chriſtianos, ſi qui reperiantur: quàm egregium facinus ſint acturi, ſi aliquem adduxerint, oſtendit, rem ardenter commendat, ab illis nanque ſperat lucidiorem ſole ſe tractuum illorum omnium notitiam habiturum. Abeunt bonis auibus, ſex dies eis aſſignantur ad reditum, octo expectarunt: demiſſos in terram Cozumellanos nuntios trucidatos aut detentos ſuſpicati ſunt: illis relictis, redeunt ad Cozumellam noſtri. De diſceſſu ex Cozumella cogitabat iam uniuerſa claſſis, oppoſita illam uis maris detinuit. Ecce ab occidente Canoam inſpectant uenientem ab Iucatana, Chriſtianum unum è captiuis aduehit, ſeptennio is uitam degerat apud Iucatanos, Hieronymum Aquillarem nomine, uirum Aſtigetanum Vandalum: quo gaudio ſe in uicem fuerint complexi, caſus loquatur: infelicem ſortem ſuā, & ſociorum unà amiſſorum enarrat, auditur attentis mentibus: nec diſſonum fore arbitror, nec tuæ beatitudini moleſtum, ſi rem, ut accidit, recenſuero. In meis decadibus mentio facta eſt de nobili quodam Aldiuia ab Darianenſibus miſſo. Sinus Vrabæ in putato continenti habitatoribus, ad Hiſpaniolā; Admiranti Colono, proregi & ſenatui regis (ad quos pertinet putati conti-

nentis

mentis remedium) ſignatum qua rerum omnium penuria urgerentur: ſiniſtris auibus miſer Aldiuia prouinciam ſuſcepit: in Iamaicæ inſulæ Hiſpaniolæ Cubæq; laterali à meridie proſpectu repentinus uortex in arenoſas detulit ſyrtes. Ea uoracia cæcaq; uada Hiſpani uocant uiperas & quadranter uiperas, quia ibi multæ naues implicantur, uti uiperina cauda lacerti: diſcinditur Carauella, uix Aldiuiæ & è ſocijs triginta licuit in Carauellæ ſcapham deſcendere: ſine remis, ſiue uelis miſere raptantur à pelago defluenti: diximus nanque in Decadibus, eſſe ibi maria perpetuo fluxu labentia in occidentem: tredecim errarunt dies inſcij quò tenderent, nil eſui aptum repererunt unquam. ſeptem ex eis conſumpſit fames, fuerunt ipſi marinis piſcibus eſca, in Iucatanam transportantur. Superſtites iam incedia deficientes in crudelis reguli poteſtatem inciderunt. Valdiuam prætorem unà & ſocios quoſdam trucidauit, mox immolauit Cemibus, demum cum unitatis amicis comedit. Hoſtes autem, aut appulſos hoſpites hi depaſcunt, de reliquo, à carne humana abſtinent. Hic Hieronymus Aquillaris, & ſocij ſex in tertium diem immolandi ſeruabantur, nocte ruptis uinculis truculenti manus tyranni euaſere: ad regulum huic infenſum, ſupplices confugiunt: admittuntur, ſed in ſeruitutem. Admirandum auditu eſt de huius Aquillaris genitrice: ubi rem intellexit, illico inſaniuit præ dolore, licet in nube tantum filium audiuerit, in poteſtatem carnes humanas edentium incidiſſe. Hæc ſi quando carnes aſſatis inſpectat, aut uerubus affixas, clamoribus domum replet, inquiens, En matrem omnium miſerrimam, en filij mei fruſta. Habita igitur epiſtola prætoris Aquillaris per Cozumellanos nuntios, coram regulo Hero, qui Taxmarus dicitur, quid Cozumellani afferant enarrat, de potentia regis eorum, qui ad eas partes appulerunt, déque uirorum fortitudine, de illorum beneficentia in amicos, de ſæuitia in detrectantes, uel eorum poſtulata reſpuentes, multa ediſſerit: trementem reddidit Taxmarum. Det operam, ne hoſtes ſuam ditionem ingrediantur, ſeruum rogat, ſed pacato ueniant animo. Pollicetur Aquillaris pacem, &, ſi opus fuerit, contra hoſtes auxilium & fauorem. Aquillarem dimittit, tres'que illi dat familiares comites: ita iunctim traijciunt ex Cozumella in Iucatanam, ad flumen, Alamino nauclero regente, alias repertum tendunt: fauces eius arenis erant concluſæ, uti de Nilo Ægyptio legitur, flantibus Eteſijs, propterea maioribus non licuit nauibus aduerſo flumine procedere, quamuis ſit aliàs huiuſmodi nauibus aptum ſuſcipiendis. In Bergantinos & nauium lintres ducentos uiros in litus exponit prætor. Per Aquillarem pax offertur. Quid ſibi uelint percontantur accolæ: Dapes inquit Hieronymus Aquillaris. Spatium erat ingens arenoſum ad latus oppidi, illuc tendant, inſinuant accolæ. Eunt, Poſtero die afferunt gallinas octo earum more, quæ ſunt pauonibus neq; minores, neque inſipidiores, ſuffuſci coloris, & tantum

Maiʒcium Maiicij,quantum uix ſufficeret decem famelicis.Eſt autē Maiicium frumenti granum quo ipſi panem conficiunt,noſtro panico nō multum diſſimile Proteſtantur unà ut inde diſcedant,propere ingens armatorum ad noſtros diſcedere renuentes multitudo concurrit iterum,quid ſibi uelint per alienas terras uagantes interrogant:pacem ſe cupere,per Aquillarem reſpondent noſtri, & rerum permutatione dapes,aurumq́;,ſi aurum poſſident: nolle ſe pacem aut bellum cum eis, reſpondent:abeant iterum,ni malint uſq; ad unum trucidari: nolle abire, noſtri inquiunt, non habita ciborum copia,quæ alendis militibus præſentibus ſufficiat:craſtinum adferenda cibaria ſignant.mentiti ſunt: mane ſequenti noſtris,qui caſtra locarant in arena,& fuerant pernoctati, tantundem afferunt epularum, & ſui reguli nomine iubent abire. Cupere ſe oppidum uidere, & potiores dapes, noſtri dicunt. Recuſant illi,& terga uertunt ſubmurmurantes: inedia noſtri urgebantur,uictum quærere coguntur. In terram mittit ſubprætores prætor cum uiris centum quinquaginta. Per diuerſa tendunt ad oppidana rura:è turmis unam, obuij barbari male tractabant:non longe aberrant ſocij,audito ſtrepitu,laborātibus ſocijs opem ferūt. Alia ex parte prætor tormenta in Bergantinos & ſchaphas locat, ad litus ſe applicat cum reliquis militibus, litus tutaturi,& prohibituri deſcenſum: properanti curſu ad pugnam parati,occurrunt Barbari,ſagittis & iaculis eminus noſtros impetunt,feriunt imparatos:uiginti circiter tormenta in hoſtes prætor exonerat: ſtrage globorum & ſtridore,ac flammarum eruptione perculſi, perturbantur palantes crurum tenus, in aquas ſe proijciunt: & noſtri hoſtes inſequuntur fugientes,unà cum perterritis oppidum ingrediuntur:continuo curſu barbari traijciunt oppidum,& domos deſerunt.Ad fluminis ripam protentum dicunt eſſe oppidum,quantum non auſim dicere, mille quingentorū paſſuum,ait Alaminus naucleus, & domorum quinque ac uiginti millium: ſtringunt alij,ingens tamen fatentur & celebre: hortis interſecantur domus. quæ ſunt egregie lapidibus & calce fabrefactæ,maxima induſtria & architectorum arte. Ad quarum ſedes habitabiles per decem & duodecim alicubi gradus aſcenditur, & ſpatijs interiectis ſecantur. Nemini quidem licet uicini murum trabibus onerare, ſunt domus omnes trium domorum intercapedidine ſeparatæ, culmis tamen & paleis coopertæ maiori ex parte, lapideis laminis pleræq;.Quadraginta hominum millia barbari profeſſi ſunt eo die pugnæ interfuiſſe,uictos tamen à paucis ob nouum pugnādi genus cum tormētis:& quia prætor in terram equites ſexdecim expoſuerat, qui pugnæ interfuerunt,à tergo barbaros adorti,turmas findebant celeri curſu, non aliter quàm ſi greges ouium interficerent, perimendo,feriendo à dextris & à ſiniſtris: miraculo perculſi miſeri hæſitabāt, neq; exercēdi tela locus dabatur,idē animal arbitrabantur hominē equo annexū,uti de centauris nata eſt fabula.Duos & xx.dies ſunt potiti oppido, laute ſub tecto noſtri, ſub dio barbari eſurientes degunt:

degũt,neq; ſunt auſi noſtros adoriri:munitiorẽ oppidi partẽ,ueluti arce tuti elegerunt,nocturniſq; freti cuſtodijs, ſuſpecti ſemper emptionem timentes, ſomno uacabant.Potanchanum dicitur ab accolis oppidum,& à uictoria ibi adepta, Victoriam noſtri appellarunt. Mira etiam de atriorum ruralium ad delicias in prædijs ædificiorum magnificentia, magnitudine atq; elegantia, cum ſolarijs,impluuijs, & tabulatis egregijs more noſtro: ut quatuor Hiſpani rurale quoddam ingreſſi, per horas quatuor in eo uagati fuerint,antequã ipſius exitum ob magnitudinem comperire potuerint. Per interpretes tandem & captos in prælio,regulum & eius primarios accerſunt, ut inermes & ſupplices ueniant:datur opera, parent dicto, domus quiſque ſuas repetit,pacem illis præſtant lege propoſita,ut ab horrentibus humanorum corporum cærimonijs erga manes & pernicioſos dæmones,quorum ſimulacra uenerantur,abſtinererent,noſtroq; deo Chriſto cœli terrarumq; ſatori,ex uirgine mũda præſtito, & ad humani generis leuamen crucifixo, dirigant mentis oculos,ut que regi Hiſpaniæ ſe ſubditos fore profiteantur.Pollicentur utrunque. quantum breuitas temporis paſſa eſt inſtruuntur,reſtitutos noſtratibus muneribus contentos reddunt. E cœlo miſſos arbitrantur uiros, qui adeo pauci numero auſi ſint contra ingentem multitudinem manum conſerere:noſtros & illi quibuſdam aureis donis affecerunt, ſeruas etiam uiginti donarunt. His ita relictis, alias eorundem litorum terras quæſituri abeunt, ſiuum repetunt ſub Griſalua repertum ab alamino, cui nomen dedere Bian ſancti Ioannis: Bian uocat Hiſpanus ſinum,pacatis animis ueniunt accolæ. Ab litore oppidum erat diſtans milliare, domorum aiũt mille quingentarum, ſuper tumulo erectum: ad oppidi hoſpitia inuitant noſtros, dimidiam oppidi partem offerunt,ſi perpetui uelint eſſe habitatores ſecum: putant,uel Potanchamenſium exemplo perterritos,ad quos iam forte fama peruenerat,uel ſub talium uirorum umbra ſperaſſe in uicinos hoſtes fauorem & auxilium habituros. Perpetuis nanq; mutuis ſe bellis conficiunt imperij cupiditate. Recuſant æternam ſedem,annuunt temporaneæ. Redeuntes ad litus,noſtros ſequitur populus, ſcenas illis & ramata mapalia ſumma cum diligentia erigunt, & tutiſſimis tegminibus à pluuia cooperiunt:caſtra ibi locant,ne marceſcant ſocij. Prætor Alamino nauclero & Franciſco Montegio dat negotium, ut illius terræ occidentem ueſtigare intendant, feſſos interim ipſe recreaturus,& curaturus ſaucios. In Potanchano manet ergo prætor cum reliquis,Bergantinos præbet ituris duos,homines quinquaginta. Ad hunc uſque ſinum lenis erat decurſus aquarum: ubi paulo inferius ad occidentem adnauigarunt,ac ſi ex montibus altis à torrente raperentur, ita impetus illos æquoris breui ſpatio ad quinquaginta à ſocijs tranſportauit milliaria:in aquarum concurſum incidunt. A læua uaſta maris planicies ſeſe oſtendit, quæ deſcendentibus ad occidentem undis obuiabat, uti duo ingentia flumina, quando conueniunt

ex aduerſo

ex aduerſo, ita uidebantur à meridie uenientes aquæ, tanquam hoſtibus in ius alienum pedem inferentibus, primis poſſeſſoribus uelle obſiſtere. Ex oppoſito terram uiderunt longe à læua & a dextra, minime fluctuabant, inter eos conflictus uorticibus agitabantur in diuerſa, qui ferè illos deglutierant, ſine ſpe uitæ diu hæſitarunt, flectunt proras, aduerſo torrente unde uenerant, luctantur remis uelisq́ innixi, ſuperare uix poterant impetum, quando ſeceſſiſſe putarūt ad minus paſſuum duo millia, una nocte quatuor ſe fuiſſe retractos inuenerunt. Vicerunt tandē illud graue certamen deo fauente. Duos & uiginti dies in eo paruo maris ſpatio conſumpſerunt, ad ſocios tandem redeunt, rem aperiunt, finem eum eſſe terram Colluacanæ, putatiq́ continētis adiudicarunt. Terram uero procul uiſam à fronte, uel continenti noſtro annexam, uel Septentrionalibus coniungi plagis ad Bachalaos, de quibus late in decadibus. Reſtat adhuc res hæc in dubio, detegetur aliquando. Dum Alaminus & Franciſcus Montegius hæc ſecreta inueſtigarent à rege prouinciæ. qui Multoxumam dicitur, per unum ex eius proceribus prædicto imperantem oppido, nomine Quintalbitor, multis pretioſis miriſq́ modis laboratis muneribus aureis argēteisq́, & lapillis ornatis noſtri donantur: ſtatuunt ad nouum Cæſarem noſtrum mittere de colonia deducēda, gubernatore Dieco Velaſquen inconſulto, qui eos cum mandatis miſerat, ut prouincijs peragratis, & redempto auro, regrederentur. Conſilium ineunt, in diuerſa tendunt, errorem fore proponunt aliqui: pars maior ſuffragatur, non eſſe de gubernatore curandum, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regem ſcilicet deduceretur: uicit populus. A' Benigno rege commeatum capiūt. Ad millia inde duodecim in gleba fortunatiſſima condendæ coloniæ locum aſſignant, generalem eligunt gubernatorem, prætorem ipſum Corthcſium: non deſunt qui putent eo inuito. Is magiſtratus alios creat, ad condendæ urbis regimen, Portucarerium & Montegium, de quibus ſatis: nuntios ad regem mittendos eligunt eodem Alamino nauclero duce, quatuor ſponte ſua primarij noſtras uiſum terras ueniunt, regemq́ adeo potentem, ut eius autoritas iam in infinitum protendatur: ducuntur & fœminæ duæ, quæ noſtris more patrio pareant & obſequantur. Suffuſca gens eſt, auricularum torulos uterq́ ſexus perforat, gemmatoſq́ aureos perpendiculos circūferunt. Sed uiri quicquid eſt inter inferioris labij marginem extremum, & dentium inferiorum radices perturant (uti nos auro digitos geſtando circumligamus) in eo labiorum foramine ampliori, lamina ſubtili retinente interius prodeuntem, argēteum Carolenum æquat eius morulis rodunditas, craſſitudo digitum. Fœdius me uidiſſe nunquam recordor. Putant tamen illi elegantius nihil eſſe ſub orbe lunæ. Quo exemplo quàm uane ruat gens humana in ſui cæcitatem, quámque fallamur omnes edocemur. Exiſtimat Aethiops nigrum colorem candido pulchriorem, putat & candidus aliter: detonſus capillato, barbatus

inberbi

imberbi ſe credit eſſe ſpectabiliorem. Appetitu ergo urgente, non ratione ſuadente tendit gens humana ad ineptias huiuſmodi, regiturq́ʒ ſuo ſenſu quæq́ʒ prouincia, ut inquit diuus Hieronymus, uana eligimus, à certis & commodis abhorremus. Vnde habeant aurum ſatis dictum eſt, ſed unde argentum noſtri ſunt admirati. Montes altos oſtendunt, horum cacumina perpetuis caneſcunt niuibus, & paucis anni temporibus uerticem oſtendunt, ob nubiũ aut nebularum denſitatem. Plana ergo uel mitia montana, aurum procreare uidentur, aſperi uero montes & gelidæ eorum ualles argentum: aurichalcũ etiam aſſequuntur. Secures bellicas nanq́ʒ ac ligones foſſorios apud hos inueniunt, ferrum aut chalybem minime. Ad munera ergo regi allata deueniamus, & à libris ordiamur. Diximus libros habere gentes has: libros attulerunt unà cum cæteris muneribus, hi Colluacanæ noui coloni, procuratores, nuntij multos. Scriptibilia ſunt eorum folia ex interiore arborum tenui cortice, ſub libro ſuperiore creato. Rarum aiunt eſſe, uti uidemus, non in ſaliceo aut ulmeo, ſed uti cernere fas eſt in palmularum eſui aptarum tela dura folia exteriora interſecante, ueluti retia foraminibus & maculis auguſtis contexta, bitumine tenaci retiacula compingunt. Ad optatam hinc formam mollefacta conuertunt, & extendunt ad libitum, dureq́ʒ facta liniunt gipſo. Putandum eſt autem eos aliqua gipſo conſanguinea materia tabellas uidiſſe. Credendum eſt gipſo in farinam cribrato ſuperfultas, in quibus quicquid uenit in mentem, ſcribi poteſt, deinde ſpongia uel pannulo deleri, ut denuo reiteretur. Ex ficuum tabellis fiunt libelli, quos magnarum domorum diſpenſatores per fora ſecum ferunt, ſtiloq́ʒ metallico merces emptas coaptant, delendas quando iam in computatorios codices teaduxerint. Non foliatim libros concinnant, ſed in longum diſtent, ad plures cubitos: materias in quadratas reducunt partes, non ſolutas, ſed tenaci bitumine flexibili adeo coniunctas, ut ligneis compactæ tabellis, arguti librarij uideãtur manus ſubijſſe. Quacunque pateat liber apertus, duæ ſeſe facies inſcriptæ offerunt, duæ paginæ apparent, totidem ſub illis latent, niſi protendatur in longum. Sub uno nanque folio multa coniuncta folia conſiſtunt. Sunt characteres à noſtris ualde diſſimiles, taxillis, hamis, laqueis, limis, ſtelliſq́ʒ ac formis eiuſmodi, lineatim exarati noſtro more, Ægyptias fere formas æmulantur: interlineatim hominum, animaliumq́ʒ ſpecies, regum præcipue ac procerum depingunt, quare credendum eſt geſta eſſe ibi maiorum cuiuſque regis conſcripta, quemadmodum noſtra fit tempeſtate. Videmus ſæpenumero eos generalibus hiſtorijs, fabuloſis etiam codicibus, ipſius rei, quæ narratur, ad alliciendos emere cupientium animos autorum, figuras interſerere, arte quoque grata ſuperiores tabulas compingunt, nil differre à noſtris clauſi uidentur: legum quoq́ʒ & ſacrificiorum, cærimoniarumq́ʒ ritus, aſtronomicasq́ʒ annotationes, & computationes quaſdã, ſeminandiq́ʒ rationes & tempora,

libris

libris commendant. Annum ab occaſu heliaco Vergiliarum incipiunt,& mẽ-
Tona ſibus claudunt lunaribus. Menſem autem à luna nominant tona: quum mẽ
ſes ſignare intendunt, tonas inquiunt: lunam eorum lingua tona dicũt. Dies
autem à ſole, unde tot ſoles quot dies: eorum idiomate ſol tonaticus dicitur, ali
cubi tamen aliter: ſed nulla ratione moti, annũ diſtribuunt in menſes uiginti,
menſes autem etiam diebus uiginti concludunt. Templa quæ frequentant,
aureis ornant auleis, & ſupellectilibus gemmeis admixtis, die illuceſcente thu
rificant templa, piasq; ſpargunt preces ante rerum initia. Horrendum facinus
in ſacrificijs, & iſtorum tractuum habitatores omnes pro uictimis pueros pu-
ellasq; ſacrificant, eo modo quo ſupra dictum eſt. Quo tempore ſemina iacit
in terram, & quando iam ſpicat ſegetes, populus ſeruos pretio emptos, laute
depaſtos, & pretioſis ueſtibus ornatos ſuis Cemibus deſtinat ſacrificandos:
per dies uiginti immolandos circumducunt, tranſeuntes per uicos oppidani
ſuppliciter ſalutant, ueluti inter cœlites propediem annumerandos. Acri a-
lia pietate Cemes uenerantur, ſuum proprium ſanguinem offerunt, è lin-
gua, hic è labijs, ille ex auribus, aliqui à pectore uel femore, aut cruribus,
multi acutis nouaculis uulneratim emungunt ſanguinem, quem manu rece-
ptum roratim proiectum cœlum uerſus, per templi pauimenta conſpergunt,
ita placatos reddi deos arbitrantur. A` uilla Ricca, id eſt, noua colonia, diſtat
milliaria nouem oppidum domorum quindecim millium, ueteri incolatũ no
mine Cemobal, nouo Sibylla: regulum reperiunt clauſos habentem immo-
landos ſeruos quinque: abductos regulus ſupplex repetit, inquiens, perniciẽ
mihi regnoq; huic meo uniuerſo aſtruitis, ſi ſeruos immolandos mihi aufere
tis. Irati noſtri Cemes ſata omnia à gurgulionibus corrodi, uel grandinibus
deturbari, aut ſiccitate conſumi, uel torrentibus imbribus uaſtari permittent
ceſſantibus ſacrificijs. Ne deſperati deſciſcerent Cempoalani, minus malum
elegerũt, in præſentia rati non eſſe tempus eis inuitis prohibere, quin ueteres
ritus exerceant, ſeruos reſtituerunt. Licet illis ſacerdotes gloriam æternam, &
perpetuas delitias polliceãtur, deorumq; familiaritatem poſt huius ſeculi pro
celloſos dies: mœſti tamen hæc promiſſa auſcultabant, maluiſſentq; liberari.
Quines Sacerdotes Quines appellant, ſingulari numero Quin, cœlibes uiuunt & in-
corrupti. Cum timore reuerenti ſacerdotes uenerantur: hoſtium & in bello ca
ptorum oſſa carnibus exeſis in faſciculos ligata, ad Cemium pedes ſuſpen-
dunt, ueluti uictoriæ trophæa, luctorum titulis ſuperpoſitis. Notandũ aliud,
Referunt, anniculos iam pueros puellasq; cum pijs cærimonijs, ſacerdotes in
templis aqua in crucem cum urceolo capiti ſuperiniecta baptizare uidentur,
uerba non recipiunt, actus & murmura licet animaduertere. Neque illi, uti
Mahumetici aut Iudæi, putant eorũ templa uiolari, ſi alienigenæ legis quiſq;
eorum ſacris interſit. De libris, templis, ac ſacrorum ritibus ſatis dictum puta-
mus, ad alia regi allata munera deueniamus. Duas attulerunt molas, uti tru-
ſatiles,

ſatiles, unam auream, argenteam alteram, ſolidas, tenues tamen: circumfe rentia ferè pari ſpitanarum octo & uiginti ponderis Caſtellanorum, eſt au rea trium millium octingentorum. Diximus caſtellanum eſſe monetam au ream, quæ ducatũ triente ſuperat. Eius centrum occupat ueluti regis in thro no ſedentis cubitalis imago dimidia, ad genu uſque ueſtita, Genij ſimilis, eo uultu quo nocturnos lemures pictores noſtri pingere ſunt ſoliti, campus ramis, floribus effigiatus: eadem eſt argenteæ facies. Ferè idem pondus u-trunque, metallum purum. Aurea etiam grana rudia, non conflata, in argu mentum auri natiui, uti ciceres aut lentes attulerunt. Torques quoque au-reos duos, quorum alter conſtat catenulis octo, quibus inſerti ſunt rubri la-pilli, non pyropi tamen, duo & triginta ſupra ducentum: uirides autem tres & octaginta ſupra centum, non ſmaragdi tamen. Eiuſdem ſunt exiſtima-tionis illi, qua hi apud noſtros nobiles. Ab eius torquis fimbria tintinnabu la pendent aures ſeptem & uiginti, figuris quatuor gemmeis auro ligatis in-terſecta. Dependent à ſingulis aurei perpendiculi. Torquis alter eſt qua-tuor catenularum aurearum, per gyros rubris ornatarum lapillis cẽtum du-obus, uiridibus autem centum ſeptuaginta duobus, ſex & uiginti aureorum tintinnabulorum eleganter comptorũ. In ipſius torquis medio decem ſunt inſertæ magnæ gemmæ auro circumligatæ, à quibus centum perpendiculi ſuſpenſi egregie laborati. Coriaceos cothurnos diuerſorum colorũ afferũt, forte duodecim, hos auro, argento illos, gemmis alios fultos, coloribus tum glaucis, tum uiridibus, à ſingulis tintinnabula pendent aurea. Tiaras mi-tras, uarijs gemmis inſutas, glaucis ſapphyros æmulantibus refertas por-tant. De criſtis, zonis, & flabellis plumeis quid referre queam non ſentio. Si quid unquam honoris humana ingenia in huiuſmodi artibus ſunt ade-pta, principatum iure meritò iſta conſequentur. Aurum gemmasq́ non ad miror quidem: qua induſtria, quò ue ſtudio ſuperet opus, materiam ſtupeo: mille figuras, & facies mille perſpexi, quas ſcribere nequeo. Quid oculos ho-minum ſua pulchritudine æque poſſit allicere, meo iudicio uidi nunquam. Notarum nobis uolucrum ſunt pennæ lucidiſſimæ, uti pauonum aut pha ſianorum caudas uiſas admirarentur: ita & nos illorum pennas, quibus & flabella & criſtas conficiunt, & elegantia ornant cuncta. Glaucos, uirides, flauosq́ ac rubros, ac candidos, ſuffuſcos etiam colores pennis ineſſe nati-uos inſpeximus: auro cuncta illa inſtrumenta confingunt. Galeas attulere duas gemmis glaucis coopertas: unam tintinnabulis aureis fimbriatam, & aureis pluribus laminis, duobus aureis calculis tintinnabula ſuſtinentibus: altera gemmis eiſdem, ſed quinque ac uiginti fimbriata eſt tintinnabulis au reis, criſtata uiridi uolucre conum occupante, cuius pedes, roſtrum, & ocu-li, aurea. Singula uero tintinnabula ſinguli ſuſtinent aurei calculi, fuſcinas

quatuor tridentes pennatas uarijs coloribus intextas, quarum dentes ſunt gemmei, filis aureis colligati. Eodem ordine ſceptrum ingens gemmatum cum duobus aureis tintinnabulis. Aureum etiam brachiale, calceos ex corio ceruino, aureo filo conſutos, ſolea candida ſubiecta: ex lucido lapillo ſemiglauco, unà & candido circumſeptum auro ſpeculum, ſphingem, forte lapidem diaphonium auro circumligatum: magni lacerti caput, & cochleas ingentes duas, anates aureas duas, & uariarum uolucrum ſpecies aureas. Quatuor & piſces cephalos aureos & ex aurichalco uirgam: pennis miris modis inſuta omnia. Portarunt bellicas peltas, & ancylia. Scuta quatuor & uiginti aurea, & argentea quinque. Mitram plumis uarijs contextam, in cuius fronte media lamina inſculpta eſt aurea, effigiata Cemi idolo. Figuram quatuor aliæ ſepiunt in modum crucis aureæ laminæ, uariorum animalium, leonum puta, tigrium, & luporum capita, uirgis & tabellis formata animalia, ipſorum corijs ſuperinſutis, aurichalceis tintinnabulis ornata, & diuerſorum animalium corijs integra, & egregie confecta. Lodices uarias goſſapinas, candido, nigro & flauo coloribus intextas, duas auro & gemmis dites, tréſque alias pennis & goſſapino intextas ſcacorum ludo, quod argumentum eſt & ſcacorum fritillos habere eos in uſu. Aliam à fronte nigro, candido, rubróque coloribus intrinſecus raſam ſine uarietate. Aliã eodem modo intextam, aliorum colorum, rota nigra medium tenẽte, radiata pennis lucentibus intermixtis: candidas & alias lodices duas periſtromata, aulæa, & ſagulum patrio more uiri geſtamen, & textas interiores, & capitis uelamina uaria tenuiſſima, & pleraque alia pulchra uiſu magis quàm pretioſa, quæ arbitror iam plurimorum lectorum ingenijs, quod harum rerum cognitio parũ ſit fructifera, tædioſa potius fore, quàm delectabilia narratu. Prętermitto & innumeras nauigantium particulas, de laboribus, egeſtate, & periculis, & de monſtris, & aduerſis multis, quibus interdum non abſq; uitæ diſcrimine exerciti fuerunt, quæ in ſuis annotationibus quiſque ediſſerit, in noſtroq; regio rerum Indicarum ſenatu legũtur, ex uarijs & multis eorum indicibus & priuatis literis hæc pauca collegi. Munerum tamen latores & Ferdinandus Corteſius, claſſis ipſius præfectus, & condendæ Coloniæ nouæ in extremis terris autor, à regio Indico ſenatu contra rectum iuſtumq; feciſſe iudicantur, qui inconſulto Cubæ gubernatore, qui eos autoritate regia miſerat, prouinciam ſuſceperint ab eius mãdato alienam, quiq; uenerint, licet ad regem, ſe inſalutato. Per procuratorem fugitiuos latrones, & læſæ maieſtatis reos Cubæ gubernator appellat, ac in ius uocat. Illi autem ſe maius multo præſtitiſſe regi obſequium, ueniſſéque ad maius tribunal arguunt. Petit capite puniantur gubernator. Petunt magiſtratus iſti, & ſumptorũ tot laborum & periculorum præmium. Præmiũ & mulcta differtur:

ut pars

ut pars utraque audiatur, ſtatutum & ſancitum eſt. Iam ad Darienſes Vrabæ ſinus in putato continenti habitatores ueniamus. Darientem diximus eſſe fluuiū in occidentale Vrabæ ſinus cadentem latus. In huius ripa Hiſpani coloniam, regulo Cemato ui armorum pulſo, poſuerunt. Coloniæ nomē ex uoto pugnæ tempore promiſſo dixere, Sancta Maria antiqua. Ad hos diximus in calce decadum fuiſſe miſſos eo anno quo ſcribere deſijmus, duce Petro Aria Abulenſi, uiros mille ducentos, id petente Vaſco Mugnoe Balboa, qui primus auſtrale pelagus latens adhuc detexerat, & Darienenſibus præerat. Appulſo ad Darienem Petro Aria gubernatore cum ampla regia poteſtate, diximus fuiſſe deſtinatos per diuerſa cum uarijs peditum turmis diuerſos centuriones. Breuibus abſoluā, quia horrida omnia, ſuauia nulla: ex quo noſtræ decades deſierunt, nil aliud actum eſt, niſi perimere ac perimi, trucidare ac trucidari. Ad uoluntatem creauerat rex Vaſcum: nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperium: diſſiderunt animis: confuderunt omnia: interceſſit tempus, Ioannes Caicedus Franciſcanæ religionis pulpitarius Vaſco promiſit filiam in uxorem Petri Ariæ. Ars inter rerum duces, qua conueniāt, nulla reperitur. Diſſident multo acrius, & res ad talem caſum deducta eſt, ut occaſionem nactus in Vaſcum Petrus Aries, proceſſu per prætores urbanos formato, iugulari Vaſcum mandauerit, & una primarios quinque alios: inquiens Vaſcum ſociosq; defectioni ſtuduiſſe in mari auſtrali, ubi claſſiculam nauigiorum quatuor Vaſcus ipſe conſtruxerat, ad auſtralia putati continentis littora inueſtiganda, dixiſſe Vaſcum commilitonibus trecentis, quos ſecum habet: En quid uiri tot laborum & periculorum mecum participes alieno ſemper ſubiecti imperio erimus? Quis ferre poſſit iam huius gubernatoris inſolentiam? litora hæc ſequamur quò ſors dederit, & inter tot Elyſias prouincias tam uaſtæ telluris unam eligamus, in qua nobis ipſis quod uitæ ſupereſt, liberi iam tandem uiuere poſſimus. Quis hominū nos reperire poterit, aut repertis uim inferre? Res ad gubernatorem delata eſt: Vaſcum ab Auſtro accerſit Petrus Aries: paret dicto Vaſcus: in catenas conijcitur, negat Vaſcus tale conſilium cogitaſſe: teſtes quæruntur male factorum quæ patrauerat: ab initio dicta colliguntur: morte dignus cenſetur: perimitur. Ita laboribus & periculis, quæ ſubiuit innumera miſer Vaſcus, quando maiores ſe titulos adepturum ſperabat, finem impoſuit. Claſſiculam Petrus Aries ipſe, uxore in Dariene relicta, conſcendit, ſcrutaturus litora: nondum an redierit intelligimus: neque ipſi deeſt fortuna. Iam alius eſt deſignatus gubernator, dictus Lupus Soſa, ex fortunatis inſulis, ubi extitit prorex, reuocatus ab Dariene, quid ſtomachi ſit habiturus ſi redierit Petrus Aries, boni iudicent: nil unquam gloria dignum ſub eo actum eſt: nimium remiſſum ab initio fuiſſe hinc arguitur: illinc autem nimis indulgentem, & parum ſeuerum in corrigendis erroribus. De hoc ſatis. Omiſſa quæ-

dam repetamus de flumine ingenti Dabaida profundiſſimo, quem noſtri ob latitudinem ac magnitudinem eius immenſam Grandem uocitarũt: qui labitur in ultimum Vrabæ ſinus angulum, per portas (uti Nilus in Aegyptium mare) ſeptem. Cuius copioſam deſcriptionem reperies in decadibus noſtris. Quod eius montana ſint auro ditiſſima, ex accolarũ quos ſuper ijs rebus accurate interrogauimus relatu, dixi. Dabaidæ arcana ſcrutaturi Vaſcus & prætores alij compoſitis agminibus aduerſo flumine cũ nauibus diuerſarum ſpecierum, quater conſcenderunt, quadraginta millia paſſuũ primo, mox quinquaginta, demum octuaginta, ex tranſuerſo aliàs. O ingens facinus, ô noſtram deteſtandam ignauiam, gens nuda ueſtitam, inermis armatam in omni ferè conflictu profligauit ſemper, trucidauit ad unum, aliquando uulneribus confecit omnes. Sagittis bella gerentes uenenatis hoſtẽ laceſſentẽ impetũt: & quà uiſu hoſtium carnes aſſequuntur detectas, ictum figunt certiſſimum. Habent & iacula, quæ pugnæ tempore tam crebra iaculantur eminus, ut more nubis ſolem hoſtibus eripiant. Habent & ligneos durefactos enſes latos, quibus cominus certant ferociter, ſi ad manus deueniatur, & Vaſcum ipſum multis uulneribus confecerunt aliquando. Ita flumen Debaida propulſantium accolarum rabie exploratum relinquitur. Reſtat ut de Hiſpaniola reliquarum inſularum genitrice ac ceu primaria earum, de quibus narrare inſtituimus, pauca dicamus. Reſarcitus eſt in ea ſenatus, quinq; ſunt additi iudices, qui uniuerſis illis tractibus leges præbeant. Sed propediem in ea colligere aurum, licet ſit auro prægnans, deſinent, quia foſſores deerunt: ad exiguum miſeri accolæ redacti ſunt numerum, quorum opera auro legendo uſi ſunt. Abſumpti ſunt ab initio bellis acribus, fame multo plures: quo anno radicem, qua panem nobilium conficiebant, eruerunt, & à maijcio grano ſeminando pane populari abſtinuerunt: reliquos uarij morbi, ignoti hactenus, anno milleſimo quingenteſimo decimo octauo, qui tanquam morboſas pecudes cõtagioſo halitu eos inuaſerant, & unà, ne mentiamur, auri cupiditas: in quo effodiendo, cribrando ac legendo miſeros poſt, iacta ſemina, otioſis ludis ac tripudijs, & piſcationi, aut parui cuniculi uenationi aſſuetos inhumane nimis exagitarunt. Iam per regium uniuerſum ſenatum ſancitum eſt, ut liberi reducantur in populos & agriculturæ generationiq; indulgeant. Serui autem & aliunde empti, ad id aurifodinarum opificium trahantur. De auri mortifera fame ſatis dictum. Auditu eſt mirandum, quantũ in hac inſula coaleſcant omnia. Octo & uiginti in ea ſunt torcularia erecta, quibus magna ſaccari copia extorquetur. Saccareas aiunt cannas altiores craſſiores'que in hac inſula creari quàm alibi uſquam reperiantur, ad craſſitudinem lacertalem aiunt & uirilis ſtaturæ, ac ſemis altitudinem nutriri, & quod maius, Valentiæ Hiſpanæ, ubi ingens ſaccari copia quotannis elicitur, ubicunque ſaccareis cannis inuigilatur,

Hiſpaniola

Saccari copia

latur,quinque uel ſex,aut quando copioſius, ſeptem phialas cannas quæ‐que radix parturit:in Hiſpaniola uiginti aut triginta interdum. Quadrupe‐dum eſt in ea copia immenſa. Auri rabida ſitis à cultura Hiſpanos hacte‐nus diuertit. Triticum augetur in immenſum, ut centeſimum aliquãdo red‐didiſſe dicatur:ubi cura ſit,in collibus aut montanis iugis, ad Boream præ‐cipue uerſis, tritico ſerendo intendere. Coaleſcunt & uites in eiſdem parti‐bus. De arboribus uero caſſiam fiſtulam gignentibus, ex inſulis putato con‐tinenti uicinis aſportatis(de quibus mentioné fecimus in decadum libellis) quid dicemus? Tanta eſt iam copia,ut poſt paucos annos libram ſimus un‐ciæ loco à pharmacopolis habituri. De ſyluis coccineis, deq; reliquis huius beatæ inſulæ prærogatiuis, & naturæ in illam porrecta beneficentia, ſatis multa in decadibus. Placuit tamen pleraque repetere, quia à grandiũ negotiorum mole arbitror ad huiuſcemodi rerum recordatio‐nem multorum lectorum ingenia diuertiſſe:nec la‐bia detorquent,quæ ſunt ſapida,mo‐do materia pretioſa pretioſis ueſtibus induatur.

R. PETRI MARTYRIS DE INSVLIS NVPER INVENTIS FINIS.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCI PEM FEDERICVM SACROSANCTAE MILITIAE OR dinis diuæ uirginis Teutonicorũ protomagiſtrum, Saxoniæ du- cem, Thuringiæ Lantgrauium, ac Marchionem Miſniæ, Eraſmi Stellæ Libonothani in antiquitates Boruſſiæ præfatio.

ET ſi uereor Federice princeps, res Boruſſicas altius & à pri-
ma origine repetiturus, antiquitatem in his quæ uſque eò
latuit, uelut ex cauea in ſcenã theatrũq; producturus, mul
torum riſus, ronchos & cachinnos, demumq; exploſionẽ
magis quàm applauſum legentis turbæ me incurſurum,
tum quod id ſecum ferat antiquitas, ceu Ariſtoteles in pro
blematatis perhibet, ut res anilibus fabulis ſimillimas narrare uideatur, tum
quod res Boruſſiæ diuturna barbarie, ſine ullis literarum monumẽtis quaſi
perpetuis tenebris mancipatæ, & in ipſo lethæo demerſæ penè obriguiſſe ex
timantur, adeoq; cõcretæ, ut etiã phœbeo calore agitatæ uix incaleſcere poſ-
ſint, quo iterum lucem ſolemq; admittant. Verum dum hi blaterones tuã
celſitudinem iſtius ludi agonothetam in orcheſtra conſpexerint, ſub cuius
umbraculis me in hanc ſcenam prodijſſe pernoſcant, forte ne lingulaces in-
freniq; ore à te ſapientiſſimo principe iudicentur, maledictis temperabũt, ſi
mul & naſum cõtinebunt. Quod ſi nec reueriti tuã maieſtatem, effrenataq;
lingua uerbis non æquis defluant, malignitatis quoq; aculeos haud reconde
re uelint, imò blaterare malint, nihil eſt quo perhorreſcere oppidò poſſim,
ut cœptã ſcenam interturbem. Ronchiſent hi naſutuli obſtrepant, clament,
arguant, criminentur, exibilent deniq;, dummodo tibi plauſibilis, lepida ac
iucunda noſtra actitatio uiſa fuerit. Antigonidas olim muſicæ artis peritiſſi
mus, cũ diſcipulo in arte probe inſtituto, populo tamen non admodum gra
to, in ſcenã progreſſus cunctis audientibus dixiſſe fertur, Mihi cane & Mu-
ſis, quia uidelicet ars bene cœpta, quanq; populi lenocinio deſtituatur, iuſta
tamen cõprobatione non exuitur. Sed ut tandem his reſpondeam, qui lon-
ge petitas hiſtorias calumniãtur, ceu minus fidei illis inſit, cæcutientibus id
forſan euenit & noctuinis oculis, ſed penes clare cernentes plus dignitatis an
tiquitati ineſſe, nemo ſanæ mẽtis ambigit. Ne quoq; res Boruſſicas ceu ſem-
piternis tenebris obnoxias, & minime ad ſolem lucemq; ex caliginoſo uetu
ſtatis receſſu redituras, poſſint argumentari, meminerint ſaltem quæ de Her
cule ferũtur, qui cerberum tricipitẽ ab inferis, ſolemq; hunc noſtrum ac calo
rem ferre coëgiſſe dicitur, Threicium & uatem raptam ſibi Eurydicen ex tar
tareis ſedibus diuina ſua ſuauiloquẽtia eduxiſſe. Ob id nec inficias eant locu
tulei, res Boruſſicas quantumcunque umbra uetuſtatis cõtectas ac rubigine
obductas, imò in abditiſſimos receſſus actas, curioſa indagatione nõ poſſe
nõ reſtitui, ex noctisq; caliganti nebula eximi, ac claritate diei illuſtrari orna

riq;:

riq̧:quum hæc ipſa indagatio,puta induſtria,unica ab omnibus eſſe aſſeri *Induſtria uis*
tur,cui nihil inacceſſum,nihil occluſum relictũ ſit. Hæc res quomodolibet
obſtruſas,& in penetrabilibus reconditas elicit,exprimit & promit. Hæc cœ-
lum petit,& ſubterranea regna ſubintrat,maria ſcrutať, oculis ſubijcit qui-
quid uſquam latet ſepultumq̧ eſt. Illa ipſa Homerũ cæcum plus Argo mil-
le oculos habente uidere dedit. Hæc Zeuſim Helenam nunquã à ſe uiſam
tanta uetuſtate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter
quam tantum laboris ſubijſſet Græcia,& alta Pergama ruerent. Hæc Phi-
diam ſtatuarium digniſſimum,ſimulachrum Iouis exprimentẽ eò uſq̧ eue
xit,ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores anti-
quitatum Boruſſiæ uectibus è cardine ſemotis,ut paterent effecit,extraq̧ la
tebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hac adminiculatrice ex
imo lethæi fluminis cœno hæ ipſæ conquiſitæ erutæq̧ ſunt,& utcunq̧ à ſor-
dibus deterſæ,ſeſe ceu poſtliminio reuerſæ,tuis luminibus cõſpectuiq̧ illu-
ſtriſſime princeps,primum oſtentantes,te ut felicem moderatorem ſuum ſa
lutant,ut patrem patriæ uenerantur:& quicquid uſquam in ſecundiorẽ ſor-
tem,faciemq̧ ſplendidiorem commutatum, ceu fermè ſingula aſpexerint,
id totũ tibi ſacræq̧ ſanctæ militiæ,cuius tu magiſter,imò dictator perpetuus
extas,tribuũt. Quod ſi ſunt qui te circũſtant,& has ineffigiatas rudesq̧ Bo-
ruſſiæ imagines toruis luminibus reſpexerint, abigendasq̧ duxerint,quod
ſine cultu ornatiori,& penè inueſtes in hunc auguſtiſſimum cõſeſſum pro-
ductæ ſunt,his reſponſum ſit: Fœminam probam pigmenta fucumq̧ non
decere,nec orationẽ fidem habiturã unguẽta uſqueadeo redolere. Logogra
phis id tribuimus,ut quodcunq̧ ſuauius quàm uerius narrẽt. Nos in his cõ
mentariolis ſine fraude,omni apparatu orationis ſepoſito,Boruſſiæ antiqui
tates expoſuimus:ut ſi qui futuri ſint,cultiori ſermõe res Boruſſicas deſcribe
re uolentes,hinc ſumere poſſint,quod ornatum iri tantopere uelint. Nuda
nanq̧ hæc oratio facile quem quis imponet cultũ perferet. Vt autẽt fidem ſi
ne ſcoria habituri ſint hi noſtri commentarioli uetuſtate & carie oppleti,ip-
ſos ex præclariſſimis rerum ſcriptoribus elucubratos eſſe fidem facio, Plinio
ſcilicet,Solino,Pomponio Mela,Cornelio Tacito,Strabone,Ptolemæo: ex
neotericis Gordano,qui primus res Gothorũ literis mãdauit, noſtro Alber
to Magno,qui has inuiſit & peragrauit,Othone Freiſingenſi epiſcopo,qui
quinq̧ imperatorũ Ro. res geſtas luculenter ſcripſit, Helmodo Lubecenſi
presbytero,qui res Sclauorum haud ineleganter proſequutus eſt, Boruſſi-
casq̧ ſimul attigit,Blõdo Foroliuiẽſi,Aenea Syluio,& præter hos quicquid
annales Boruſſiæ uſq̧ uetuſtatis habuere,pleraque etiam per acceptionem.
Nam apud Val. Maximum locus eſt,quo res ſuo ſeculo cognitas,& abſq̧ li
terarũ monumentis cõſeruatas manare ad poſteros indicanť,ſola ſcilicet tra
ditiõe patrũ. Id genus diſciplinæ Hebræis etiã uſitatiſſimũ eſt. Huiuſcemodi

 innixus

innixis fulcimentis, commentariolos noſtros non temere edi poſſe arbitra/tus. Ne autem manus noſtras excedentes abſque patrocinio uagabundi er/rent, ipſos nomini tuo illuſtriſſimo dedicandos duxi, tum quod neminē ma gis rerum Boruſſiæ cognitio deceat, quàm Boruſſiæ principem, tum quod pari tutela hac noſtra ætate ac priſca Boruſſia fruatur. Quū igitur princeps illuſtriſſime ſimul & inuictiſſime à curis publicis feriatus fueris, frequēti quo que ueterum, quibus inhias, lectitatione ſatiatus magis quàm laſſatus, etiā domeſtica peculiariaq; inuiſas legas'que: ſubinde agnoſces in his Boruſſiæ præter ueteres eius limites, uarios ipſius cultores: crebro enim illinc migratū eſt, aliquorum maiore numero cogente, moresq; uetuſtiores: quos ſi ad præ ſentes accommodabis, non obſcure lucebit quanta ſunt quæ ſacroſancta mi litia Teutonicorū in Boruſſia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, aſperam, idololatrā, fœdam, ac rerum omnium inopem acceperāt, illam ipſam ſplendidam, cultam, ciuilem, opulentam, humanam, & quod maximum eſt, Chriſtianam reddiderunt et reliquerunt. O felix nimium Boruſſia, ſi ſua norit bona illo principatu. Faci/le demum illuſtriſſime princeps deprehendes, quàm iuſto dei iudicio Boruſ ſia ad Germanorum redierit incolatum: quum Germaniæ & pars ſit, & Ger/manis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentiſſimorum ſcriptorum te ſtimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuſcunque alijs gentibus in/habitatur adminiſtratur'ue? Ego autem hanc ſcribendi prouinciam non tam mea ſponte quàm iuſſu uenerandi antiſtitis Iobi Pomeſamienſis, à nul lo antea tentatam accepi, ut meo Marte aduerſus quoſcunque aliter de Bo/ruſſiæ finibus & populo ſentiētibus, ceu pro aris & focis dimicaturus ſim, ul/tima potius perpeti certus, quàm ignauiter ceſſurus. Te igitur principem in/uictiſſimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne deſiſtas auxi/lia ferre tam pio ac iuſto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiem barba/rorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubium uer/titur, ſi tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuſte occu pantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata ſinant, tuæ auitæq; uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora ad monent. Nunc ad inſtitutum pergamus.

ERASMI

ERASMI STELLAE
LIBONOTHANI DE BORVSIAE ANTIQVI TATIBVS LIBER PRIMVS.

BORVSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Viſtula a- *Boruſſiæ ſitus*
mne, quem ad occidentem terminum habet, incipi
ens, ſinuſq; Baltici maris, qui ſeptentrionale latus
eius ambiunt, percurrẽs, orientalem ſolem ab Ala
nis excipiens, mõtibus Hamaxubijs auſtrale latus
eius obtegentibus, à quibus continuis ſyluarũ iu-
gis diſterminatur. Fuit hæc terra diuerſis habitata
cultoribus. Nam ut Gordianus Gothus ſcribit, nu
per Hulmigerij Germani eam tenuere, à quibus aliquãdiu Hulmigeria di- *Hulmigeri*
cta, hodieq; ea pars quæ Viſtulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uoci
taẽ. Sed hi per Gothos quamprimũ ex Scandania in continentẽ deſcendiſ-
ſent, inde pulſi eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus aũt uetuſtiores incolas
recenſens, Gothones, Venedos. Stagnanos, & Sargatios Sudinoſq; his lo
cis inſediſſe ſcribit, quibus Gelidanos ſimulq; Gillones. Vacinos & Chari
nos, quos ipſe Charionas nominat, addit, fineſq; ad Hamaxobios uſq; pro
tendiſſe indicat. Ad Viſtulam uero pauciores ſediſſe cõmonſtrat: nam Fin
nos cũ Venedis & Sulones duntaxat hanc orã habitaſſe ait. Hos aũt popu-
los nullo alio quodam cõmuni nomine dignatur: forte quia nõ unus popu-
lus, nec in unum cõceſſit nomen, Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc
loca cõquirens ipſa Germaniæ prorſus adſcribit: quanq; promiſcue Sarma-
tis Germaniſq; populis habitata aſſeueret, Venedos enim Germanis con
numerandos cenſet, quod & domos fingunt & ſcuta geſtãt, peditum uſu ac
pernicitate gaudent. Quæ omnia diuerſa Sarmatis extitere, in plauſtris ſolũ
modo ac equis uiuentibus: quanq; & ipſi ex Sarmatarũ moribus traxerãt. *Peucini*
quod uicinos latrocinio infeſtarẽt. Quicquid enim inter Peucinos, quos qui- *Baſternæ*
dam Baſternas dixere, ſyluarũ ac montiũ erigiẽ, latrocinio pererrauere. Erãt
aũt Peucini & Baſternæ, ut Plinius teſtaẽ, cõtermini Dacis, ſermone, cultu, ſe
de ac domicilio Germanos referẽtes, multa tamẽ fœditate Sarmatarũ conta
cti: nã & cõnubijs ꝓmiſcuis utebãtur, & proceres eorum pari ſorde ac plebs
torpebat. In dubiũ Tacitus uertit, Sarmatis ne an Germanis aſcribanẽ: uerũ
hæc loca hodie Poloniæ aſcribũtur. Plinius tamẽ ipſos Germanis cõnume-
rat: cui & Varini & Gothões Germani ſunt, ex Vindelicorũ genere. Vltimo
aũt regionẽ Boruſſij intrauerũt, populi qui Ptolemæo teſte ad Riphæos mõ
tes, ubi in ſeptẽtrionẽ fuſius excurrũt, nec lõge quà Tanais ex eis erũpit, ſedes
habuere, q infelicitate ſua cõciti (ꝑpetuis nãq; niuibus algoribuſq; illic terra
riget, ad omneq; naturę miniſteriũ dãnata eſt) ad nouas ſedes capeſſẽdas pa
triã egreſſi in hæc loca delapſi ſunt: quę tũ ſoli fertilitate, tũ paſcuorũ lacuũq;

amœnitate

amœnitate ipſis quum primũ placuere, nec non ultra progreſſi ſunt, hic ſe-
des unanimi conſenſu ſibi deſumentes, utq; ſibi ac poſteris perpetuo eſſent
Boruſſia duraturæ, terrã uocabulo gentilitio Boruſſiam appellauere, quæ uſque ho-
die unius literæ ſuppreſſione Bruſſia uulgo dicitur. Hæc eſt uera huius gen-
tis origo. Et cæterum quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam haben
dum eſſe cenſeo. Facit iſtius rei fidem permaximam, quod uſque hodie po
puli ad Riphæos habitantes, eodem pariq; ſermone quo hi utuntur. Boruſ
ſij uero ſedibus formatis, terram cultoribus uacuam (Gothi enim populari
ter eam exceſſere) nullo repugnante facile occupauerunt, circa eam portionẽ
quæ ad Viſtulam eſt. Hæc adhuc à pauciſſimis Germanis tenebatur. Pro
pagantes igitur ſeſe à Chrono flumine uſque in contingentiam Hulmigero
rum: quæ nuncupatio poſt pulſos per Gothos ueteres colonos è medio oræ
huic regioni accommodari cœperat, nomine ſuo breui cæterorum hic habi-
tantiũ nomina obfuſcauere: quod forte euenit, quia Boruſſij conterminis
gentibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine ſuorum,
amplaq; ac ſpatioſa oræ occupatione, ipſos etiam indigenas ſuperarũt. Ter-
rarum nanq; limites pro nutu potentiorum ſæpenumero nomina ſortiun-
tur durátq; hodie ea nuncupatio, quod qui ex Germanis uel Viſtulam, uel
illic maris tractum accolunt, Boruſſij uocẽtur, qui tamẽ cum illis ipſis præter
cœlum commune habeant nihil, iuſtiusq; Boruſſienſes nuncupandi forẽt.
Terram hanc Boruſſij undiquaq; fœcundam longe lateq; incolẽtes, ipſam
tamen minime excoluere, uel ob ignorationem rei ruſticæ, uel ne bonitate
ſoli deprehenſa, & ipſi finitimorũ metui obnoxij fierẽt, indeq; eliminarẽtur,
uel quod uictum è terræ naſcentibus nondum nouere: carnibus nanque feri
nis, & quidem crudis pro cibo, lacteq; pro potu ueſcebantur: quandoq; etiã
ſanguine equino mixto, & eo uſque ad ebrietatem. Domos non fingebant,
ſed ſpecubus & arborum ſubere (unde etiam Subaria dicta comperitur) ab
imbribus & algoribus ſeſe ac infantes protexere. Nulla eis ſacra aliquandiu
fuere: tandem in eam deducti inſaniam, ut ſerpentes feraſq; & arbores reli-
gioſe colerent, ceu de his in ſubſequentibus dicemus. Nõ leges, nõ magiſtra
Anarchia tus nouere: tantum cuiq; licuit, quantum audebat: nihil à feris uita illorum
diſtabat. Erga tamen naufragos, & maris tempeſtate iactatos, humaniores
& illis ipſis undiquaq; auxilio fuere: in reliquis mira fœditas ac fœda pauper-
tas: nam eis nec arma, nec ferrũ fuerant. Si quando ad prælia inter ſe concur
rerent, ſudibus præuſtis & perticis utebantur. Non autẽ multi effluxere an-
ni, quum Germani Hulmigeriam incolentes reſumptis uiribus (nã per Go
thos multum attriti fuerant) accitisq; trans Viſtulam ſocijs, qui amne lintri
bus tranſmiſſo eis conſedentes, & iunctis uiribus contra Boruſſios bella pa-
rant: penitiora quoque regionis ingreſſi, quotquot Boruſſiorum offenderãt
aut in ſeruitutem acceperant, aut retrocedere coëgerant, breuiq; ſeſe ſuoſq;
à metu

à metu barbarorum aſſeruere, Boruſſij uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, ſe cum Sudinis, qui ultra Chroni fluenta ſedes habent, eiusꝗ regionis aborigines credũtur, ſocietatem iniere, qui tũ uirtute & potentia plurimum pollebant. Eſt aũt Chronus fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quẽ in finibus Boruſſiæ ortũ brumalem uerſus, multi lacus eodem fermè loco ſe mutuo influẽtes efficiũt: qui Boruſſios à Samijs primũ, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis diſterminat, populis etiã Ro. armis tentatis magis quàm uictis. A' Druſo enim Germanico, teſtante Plinio, claſſibus oppugnati ſunt: qui primus Ro. ducum ſeptentrionalem oceanũ ingreſſus eſt, & poſt eũ, Domitianũ Cæſarem in expeditione quã contra Sarmatas, quod legionem cũ legato necarent, inſtituit, ob ſuccinũ quod abundantius barbari illic inter maris eiectitia, ſoli omnium gentium excepere, bello petiti ſunt, ſed ſe magna eius rei propter quã peti ſe ſenſerant copia, ſuccini ſcilicet, redimentes, illaceſſiti remanſere. Sed hic de ſuccino obiter dicamus: abũdat enim eo hæc ora, quæ quaſi peninſula eſt ob ſinuoſos flexus maris, terramꝗ ſpatioſe in freta excurrentẽ, in quã ui tempeſtatũ idipſum aduehitur: id olim à Germanis gleſſum dictũ eſt, ut eruditi ſcriptũ reliquere. Inde gleſſaria regio ipſa à Ro. militia nũcupata, & ab alijs Subaria à ſubere, quũ patrio nomine Sudinia uocetur: ab eruditis uero Auſtraſia. Succinũ etiam ſualternicũ Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiuis aũt loci ſuccinũ gignatur, ſcriptores non cõueniunt. Præter enim ea quæ fabuloſe de ipſo in Phaëthõtis fabula prodita ſunt, Pitheas Gothonibus Germaniæ gentis accolis æſtuariũ Mentonomon nomine eſſe ait, ab oceano ſtadiorũ ſex milliũ ab hoc diei nauigatione inſulã abeſſe Abalũ, ex illa uernis fluctibus ſuccinũ aduehi, & eſſe cõcreti maris purgamentũ: incolasꝗ pro lignis eo uti dicit, proximiſꝗ; Teuthonis uẽdere: huic & Timæus aſſentit: ſed inſulam Baſiliam uocauit. Nitias autem ſolis radiorũ ſuccum eſſe uoluit, hosꝗ; circa occaſum, ut ipſe credit, uehementiores in terram actos, ſudorem pinguẽ in eam partẽ oceani relinquere: deinde æſtuante mari in Germaniæ litora eijci. Mithridates in Germaniæ litoribus inſulã eſſe aſſerit, uocariꝗ; eã Cedron, cedri genere ſyluoſam, inde & in petras defluere, Cornelius Tacitus Effluorum gẽtem, qui dextro Suionici maris allũutur, nuncꝗ; Liſſom uulgo nominantur, ipſum legere inter uada, ac cætera maris eiectitia ipſo litore aſſerit: quod & hodie fieri cernimus. Quidam noſtri temporis experti, ipſum è limo quorundam montium ſole excaleſcente fluitare exiſtimant, in herbidóque ſolo atque algido, quod his montibus ſubeſt, indurari: oceano illic efferueſcente inde rapi, in proximaꝗ; litora expelli. Indicium iſtius eſſe, quod ipſum aliquando ex ſolido eruitur, quod & ipſi uidimus: quanꝗ cerea mollitie, & pendentum ſit, ob id ipſum mari denuo immergunt, cuius rigore lapideſcit. Hanc uero opinionẽ neꝗ omnino adſtruere, neꝗ refellere in animo eſt. Quod autem hos montes nomi-

Sudini

Chronus flu.

Succini deſcriptio

tes nominatim non ædunt, mihi ..ſpitionem incertitudinis facit. Plinius uero naturæ fidiſſimus interpres, Germanici Cæſaris claſſibus bellum, ut dictum eſt, in ſeptentrionali oceano, gerentis experientia innixus, tradit ſuccinum gigni in inſulis ſeptentrionalis oceani, ipſumq; naſci defluēte medulla ex pinei generis arboribus (ceu enim reſina in ceraſis, ita & in pinis humoris abundantia erūpit) denſariq; rigore maris, eo intumeſcēte ex inſulis rapi, certoq; littore expelli: ita inuolutū herbis, ut ex his pendere uideatur, ſalo expui: ſuccum uero arboris eſſe, ipſumq; primū liquidū diſtillare, argumento ſunt quædā intus lucentia, ut formicæ, aut apes, etiam lacertæ, cæteraq; id genus, quæ adhæſiſſe muſteo non eſt dubium, indureſcēte uero humore incluſas remanere. Pineæ autem arboris indiciū eſt pineus in attritu odor, & quod accenſum tædæ modo fragrat. Rude eſt informeq; ac glebæ ſimillimum, dum ex aquis excipitur, corticibus ac alijs rebus ſibi inhærentibus: ob id diu incognitum barbaris, inter maris quiſquilias iacebat. Germani idipſum primū nouiſſe traduntur, in Pannoniamq; ad Carnuntum oppidum aduexiſſe, inde Veneti ipſum accipientes, primum rei fem am facere, mox proximi Pannoniæ circa Adriaticum mare Tranſpadaniq;, quorū agreſtes fœminæ monilium uice, & decoris gratia ſuccinum geſtauere. Hinc natam fabulā de Pado omnibus notā credimus. Eius eſſe genera quāplurima conſtat: candida, ſed odoris præſtantiſſimi ſunt, quibus diu minus pretium erat: hac uero tempeſtate & fulua & cerea mercede præſtant: ex fuluis etiā tranſlucentibus amplior erat autoritas, præterquam ſi nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam, non ignem ineſſe placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis, molli fulgore conſpicuis: id ab aliquibus Chryſolectrum dici cōperimus, quaſi coloris aurei: rapaciſſimum id eſt igneum, & ſi iuxta fuerit celerrimè ardeſcēs. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. Domitius Nero Romanus imperator, capillos coniugis ſuæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, ipſos quodam carmine ſuccinos appellando. Ex eo tertius hic colos à matronis expeti cœpit in capillis. Dum quoq; is gladiatorum munus Po. Ro. exhibiturus eſſet, Iuliano quodam equite Ro. id curante, ad ipſum comparandum miſſo, qui hæc littora peragrauit, uidit, ac cōmercia tentauit, tantamq; copiam Romam inuexit, ut retia in uenatiōe publice ædita eo nodarentur, armaq; & librilla, totusq; ſimul diei unius apparatus è ſuccino eſſet: uiſa tunc fuit gleba tredecim librarum. Solinus tamen refert id ſuccinū à rege Germaniæ Neroni dono datū: cui ſententiæ magis accedo. Tāta fuit eius, ut eruditi ſcriptum reliquere, in delitijs taxatio, ut hominis quāuis parua effigies uiuorū hominum uigentiumq; pretia ſuperaret. Quūq; in alijs ad luxuriam quæſitis oſtētatio & uſus placeret, ceu in Corinthijs æs auro argentoq; mixtū, in cælatis ars & ingeniū: uniones quod capite, gemmæ quod digitis circumferuntur. In ſuccino, ut Plinius inquit, tantum delitiarum con

Succini prouentus

Fuluum ſuccinum

Succini pretium

ſcienta luxuriaq́ꝫ expetita eſt. Eſt uſus eius multiplex in medicina: nam ab infantibus pro amuleto geſtatur: contra lymphationes & noctis metus cui cunqꝫ ætati prodeſt: urinæ difficultatibus potum alligatumq́ꝫ, quod Chryſolectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Calliſtratus prodidit. Tritum cum melle ac roſaceo aurium uitijs, & ſi cum Attico teratur, oculorũ caliginem remouet. Stomachi etiam uitijs uel per ſe farina eius ſumpta, uel cũ maſtice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonſillis quoque reſiſtere creditur, & fauciũ uitijs: ob id mulieres Padanæ ipſum circa colla longo ſeculo geſtauere, uario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equeſtres copiæ in equis ſuis obſeruant. Neotericorum pariter experientia ad citandos partus candida operari depromit: notiſſimum id Germaniæ mulieribus. Calculos quoqꝫ ueſicæ & renum eo poto elidi euocariq́ꝫ quamplurimi teſtantur. Venena peſtilentemq́ꝫ aërem eius nidore fugari compertũ eſt. Diſtillationes quoqꝫ ſiſti, uulneratis, ſi in potu ſumpſerint, prodeſt: malagmatis ob id etiam aſſumuntur. Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunqꝫ libeat colore tingi hœdorum ſeuo & anchuſæ radice: quippe etiam ipſum conchylio infici tradunt. Quæ uero tranſlucida ſunt, ad gemmas adulterandas magnã habent uicinitatem, & maxime ad amethyſtos. Politur ſuccinũ adipe ſuis lactantis incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quàm lini medulla. Notiſſimum cuiqꝫ eſt quod attritu digitorum caloris ui accepta, attrahunt ad ſe paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Viſum eſſe quidam retulere, quod æris etiam ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrũ quaſi adnatum inhæſerat, quod ui ſua forte attraxerat. Multi tentauerũt ſuccinum flexile ac ductile reddere, ſed nequicquam ceſſit, mirum, quum nimia humida & ſucculenta prodeãt, uti indicauimus. Hęc tumultuarie de ſuccino. Sudinorũ opibus dicta ſint, propter quas ſæpenumero ab exteris gentibus bello petiti. Senſere nanqꝫ præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupantium oppugnationem, à quibus ſe terra & mari impigre defenſarũt. Habuere enimuero hi populi, ut de moribus eorum aliquid tranſeũter dicam, regulos ſuos, quorum legibus obtemperabant: agroſq́ꝫ coluere & commercia nouere. Veſtium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, fœminæ linea tunica uterentur, circuloſq́ꝫ ex ære uel orichalco colla circundabant. Auribus etiam crotalia ſuſpenderunt, rem friuolam, quod tamen neqꝫ hodie deſitum. Domos in uillarum modum extructas inhabitauere uicoſq́ꝫ, ac ſine muro & uallo omnia, quod forte ab externis, ipſos cõmercij gratia adeuntibus didicere: alioquin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Boruſſios repedemus, ſocietatem cum Sudinis eos inijſſe diximus ob Germanorum finitimorũ metum. Nec à Sudinis aſpernati ſunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quoſuis conterminos populos tutiores facti, aliquandiu in ſua fœditate degerunt: de qua

Succini pharmaca

Sudinorum mores

Beſtiæ Boruſſiorum poſthac. Nunc de cæteris Boruſſiæ rebus editis proſequamur. Generat & terra hæc feras multijugas, eas etiam nec alibi cognitas. Præter enim urſos, apros, ceruos, quibus abundat, *Vri* Vros excellenti ui & uelocitate profert, qui uaſtitate corporis parum infra elephantū ſunt, eaq́ȝ ferocitate, ut neqȝ homini neqȝ feræ ſi quam cōſpicati fuerint, parcant. Cornutumq́ȝ id animal eſt: eius cornuum magnitudo tanta uiſa eſt, ut urnas binas unius capitis cornua, ut Plinius teſtatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte qua labris admouetur circumducto. Sunt enim caua & in mucronem demū concreta. Alij pila his præfixa cuſpidant. Romani in laminas ea ſecabant, ut lumen quod his includebant latius funderent, ipſisq́ȝ pro lichnuchis ac laternis uſi ſunt. Qui ſeſe uenatione eorum exercent, ſi plurimos interfecere, relatis in publicum cornibus, quæ teſtimonio ſunt, magnā laudem adipiſcunt. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captosq́ȝ iugulare, forte quod ea tempeſtate ferro caruere: ſed eo mortis genere, feram tam inſignem poſteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignū cenſentes, ob id canibus ipſos inſequi placuit, uenabulisq́ȝ cominus ac eminus petere, arboribus ſeſe robuſtioribus ſemper condentes, ne & ipſi à fera rurſus impeterentur, quæ cornibus arbori inſertis, uindictæ auida, inhæret, donec inſequentium telis ſaucia concidat: tali morte feram dignantur atrociſſimam. Fera hæc ſub mento uillos lōgiuſculos habet in arunci ſpeciem, cæteris tauro perſimilis exiſtit. C. Caligula Romanus Imperator primus Romæ Vros in arena oſtendit, quos tum imperitum uulgus bubalos *Bizontes* falſo credidit. Gignit hæc terra & bizontes iubatos, qui è boum ſylueſtrium genere ſunt, ſed noſtra ætate admodum infrequentes. Aiunt hos ſolipedes, maribusq́ȝ ac fœminis iuxta iubas cornua, eadē utriqȝ forma & magnitudo, colore quoque & ſpecie haud diſſimiles tauro ſunt. Aliqui ex horum genere unicornes perhibentur: quod uerum ſit, nec ne, incompertū habeo. Plinius tamē Indicos boues ſylueſtres unicornes, tricornesq́ȝ eſſe ſcripſit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco naſci, uerum eſſe alterius generis à bizonte ſuſpicandum eſt. Tale forte eſt cornu quod hodie in Archiuo protomagiſtri integrum cuſtoditur, ac Monocerotis aſſeritur, quum nigrum illud *Equi feri* ſit, hoc uero luteum conſpicitur. Sunt & in ea regione greges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio uocabulo nominari non poſſunt. Hi cicuribus equis omnino ſimiles extant, præterquam quod dorſo molliori ſunt, ob id nec uſui apti. Dicuntq́ȝ ipſos nequaquā māſueſcere poſſe. Carnibus eius incolæ etiam hodie ueſcuntur, quas non inſuaues aſſeruut. Gignit & alces (quos falſo ſylueſtres aſinos quidam autumant, *Alces* quum hos Aſia tantum ac Africa procreet) ſpecie media inter ceruinam & iumenti, niſi quantum aurium proceritas, ipſáque ceruix diſtinguit, magnitudine inter camelum & ceruum: maribus in ſupercilijs cornua naſcuntur, quę

quotannis

quotannis amittunt,latiora quàm ceruis,ramoſa tamen & per totũ concreta ac ſolida: ungulæ bifidæ,colorecꝫ ceruum imitatur:uenatorem è longinquo ſentit:animal certe ſimplex, & quod plus latebris quàm fugæ fidat.Si ui canum urgetur,magis in canes ſe calce quàm cornibus tueatur:in locis paluſtribus ſeſe plurimum condit,illic & partus ædit ſuos:formidinis eius argumentum eſſe aiunt,quod rarenter ſolitarius,in armento multũ appareat. Vngulis eius comitialem morbum,& iam ſpumantem abigi creditum eſt, ſi cute attingitur. Hallucinati ſunt qui alcem nullo ſuffraginum flexu dixerunt, necꝫ quietis cauſa procumbentẽ,uerum accliuem arbori ſomnum capere,quæ ad inſidias à uenatore inciſa feram unà affligit ac cõcidit. Quod & paſcendo retrograditur ob ſuperius labrũ prægrande,quaſi progrediẽdo paſci nequeat: quæ ſingula non de alce,ſed de machlin fera, illi haud diſſimili, quam Scandaniam mittere aliqui prodidere,dicta ſunt.Habet & ſyluas incæduas.unde uis ingens lignorum & ad naualem uſum & domeſticum conuehitur: teretumcꝫ arborum ad malos nauium accõmodam, quæ inde in remotiſſimas oras deferuntur:habent & ſyluæ præter id ſuas diuitias, unde quaſi ſponte compendium nõ modicum incolis prouenit,apum ,ſcilicet, ingentem multitudinem,quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere eſt: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit,ut Germaniæ Britanniæcꝫ, ac cæteris adiacentibus inſulis,commode harum rerum uſum ſuppeditet. Nec apiarij arte uel induſtria examina illic curant:nullis enim ſatorum floribus, aut herbis ipſa inuitant,nec ſi longius euolent reuocant:è frondibus & ſyluestribus floribus ſuccum contrahunt,quo opera conficiunt ſua,quæ compendij ingentis argumẽto ſunt.Præter illa & pelles quaſdam non ignobiles mittunt hę ſyluæ,quę ueſtium ambitis principum hominum ſubduntur.Lectorum etiam ſtragula ex his conſuunt,pretiocꝫ ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperunt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes,è muſtelarum ſylueſtrium genere,ab aliquibus hiſtoriam naturalem commentantibus,eſſe ſcribuntur.Piſcationes quoque diuerſis in locis non incommodas exhibet:nam piſces omnis generis tum ex lacubus,tum ex æſtuante mari illic prendunt, ceu pſittas, ſoleas,lingulas,rumbos,troſſullas,mullos,aſellos,ſalmones,marinos canes, & id genus alios,anguillas præter cæteros numeroſiores:nec de his incolæ ueſcuntur,niſi quod ſole aërecꝫ ſiccatum toſtumcꝫ ſit. Sed ad alia pergamus.Hæc ad loci ſitum, ac terrarum prouentum,uti antiquitas poſſedit,tradita ſint.

LIBRI PRIMI FINIS.

ERASMI STELLAE LIBANOTHANI DE VETVSTATIB. BORVSSIAE LIB. II.

TEmpore quo Valentinianus Romanis imperauit, Alani populi ſeptentrionales Boruſſijs contermini, contra Rom. imperium arma ſumentes, poſt diutinas in imperij fines excurſiones à Sicambris compreſſi ſunt, quo bello Sicambri ſibi & poſteris libertatem pepererunt. Alani qui cędi ſupererāt, pars per imperij terminos delapſa Hiſpanias uſq; peruenit, ubi ſe Gothis illic belligerantibus iunxreāt, qui tandē ſedibus ibidē ſumptis, ſe confuſaneo duarū gentiū uocabulo Gothialanias appellauere, quaſi Gothorū & Alanorum ſedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanſerat, ac cæde patrata patriam repedauerat, exuta pręcipue iuuentutis manu, ſibi non ſatis in ſedibus proprijs fidens, cum uxoribus & filijs, omniq́; ſeruitiorum multitudine, ad Boruſſios conterminos receſſit: ſupellectilem tum omnem ſecum in carris ac plauſtris trahens, tum etiam pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat, uniuerſa ac ſeſe Boruſſiorum fidei & tutelæ commiſerant. Nec ipſi à Boruſſijs repulſi, quod eorū multitudine adaucti, facilius quibuſuis populis reſiſtere poſſe crederent, etiam tum magis Germanos formidabant, qui penitiorem Viſtulæ ripam accolebant, ipſosq́; ſæpiuſcule à ſuis quæ poſſederant locis, diſturbarunt. Conceſſerunt itaq; Alanis cohabitandi ius, qui rurſus Boruſſijs mulierum ſuarum coitus permiſcuere: connubia enim nulla habuere, ſed ut quiſq; in mulierem incidit, ea ad Venerem uti licebat: qua re breui in eam multitudinē coaluere, ut quoſcunq; cōtingentes populos ſuperarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter ſe ſe anguſtia finiū premi: utcunq; enim placuerat, ac cōmodum quiſq; ratus, tantū terræ ſibi equisq́; deſumpſerat: unde rixis uarijs inter ſe diſſidere cœperant, quæ plerunq; cædibus tranſigebant: id populum hunc agreſtē intra ſe diſcordē, in eo concordē fecit, ut de rege ſibi conſtituendo cōuentus agere cœperint: ubi pro ruditate populi uaria undiquaq; ea de re dicta agitatáque ſunt. Viduutus Alanus, qui cæteris & dignitate & uigore animi præſtabat (magna enim ſeruitiorum claſſe abundabat, unde etiam ſibi in alienis terris autoritatem nō modicam acquiſiuit) inquit, Ni ô Boruſſij apibus ueſtris hebetiores eſſetis, de hoc quod inter uos agitatis, diſſidium nullum eſſet: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperāt, qui opera eorum dirigit, ſingulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes caſtigat, inertesq́; foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operaq́; ſua perficiūt: uos qui hæc indies uidetis, illas ſequamini duces, & regem uobis conſtituite, eiusq́; uoluntati obſequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cędes ulciſcatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is ſolus in omnes ſine ulla exceptione ius dicendi poteſtatemq́; habeat. Eius dictis cuncti in-

genti

genti ſublato clamore aſſenſere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipſorũ lingua apum regem ſignificat. Is nec uocem aſpernatus, omnium ore rex ſalutatus eſt. Miranda mortalibus gloriæ cupiditas, qua humilis quiſque ſe dignum faſtigio regio exiſtimat. Is uſque in eum diem pari fœditate qua cæteri humi uitam trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regẽ agere cœpit. Nec ei regius animus defuit. Nam quamprimum à plebe maieſtate regia ſecretus fuerat, non alio animum applicuit, quàm ut apum ducẽ imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus inſtar examinum incluſit, quæ peculiaribus aluearijs labores ſuos perficiunt. Operáque agreſtia exercẽda monuit, & prout loci ſitus admittebat peragenda, puta ut hi terram colerent, ſementacꝫ ſpargerent, ac arbores conſererent, illi uero apum compendio inſiſterent: alios pecori, alios piſcationi deputans: legesqꝫ condidit, quibus futuris finium anguſtijs prouidere ſe credidit. In primis, ne quiſpiam paterfamiliâs plures partus aleret, nec etiam ſeruitia quàm pro laboribus ſuis explendis ſibi ſufficerent, cæteros aut uenundaret, aut necaret: ne quis paterfamiliâs partus inutiles mancosqꝫ, ceu ad labores inefficaces educaret, utqꝫ filio parentem ſenecta oppreſſum, uel imbecillitate uirium labores non ferentem, impune ſtrangulare fas eſſet: utqꝫ pueri non adeo incerto patre naſcerentur, coitum promiſcuum prohibuit, & ſub connubij ſpecie inſtituit, ut quotquot & quãcunqꝫ paterfamiliâs puellam ſuſcipiendam prolis gratia iniret, ſiue ex ſeruitijs peculiaribus uel alienis foret, ſiue ex liberis, eã ſecum ſuo detineret tugurio, aleretqꝫ. Alieni tamen iuris puellam nõ niſi pretio, quaſi ære emptam, à quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit. Adulteria tamen non uſqueadeo prohibuit, ſed abigendos mœchos poteſtate caſtigauit. Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret mãſuetiorem, comeſationes frequentes & publicas inſtituit, quibus feros hominũ animos demulctos iri credidit: nec in eo hallucinatus eſt. Nam breui ad eam deuenere mollitiem, ut eos quocunqꝫ uellet perduceret: hinc hoſpitalitatem maxime colendam eſſe ſtatuit, quia ipſa amicitiæ firmiſſime glutinarentur. Potum ex aqua & melle cõcinnare docuit, qui latine mulſum dici poteſt, quo in comeſationibus & publicis & priuatis uti conceſſit: cuius dulcore mirum in modum barbari delectati facile ad eneruationem peruenere. Ad religionem autem ſe uertens, ſacedotes à Sudinis ſocijs populis accerſiuit, qui inſana ſuperſtitione contaminati, eos immunda quæqꝫ animalia, ut ſerpẽtes colubros perinde ac deorum famulos nuntiosqꝫ religioſe colere docuerunt, quos intra domos nutriebant, eisqꝫ ut dijs penatibus litabãt. Deos in ſyluis ac lucis habitare dixerunt, illis uictimis ibidem ut placarẽtur, immolandum eſſe: ab his ſolem pluuiasqꝫ expetendas fore. Sacra eorum aditu aduenarũ pollui, nec aliter quàm humana uictima expiari conſtanter crediderunt. Feras omnes, alcem præcipue, has ſyluas incolentes, ut deorum ſeruos ueneran

Primus Boruſſiorum rex

Leges

Idololatria

das eſſe monuerunt, ideoq; ab eis abſtinendum . Solem & Lunam deos o-
mnium primos crediderunt, Tonitrua fulgetrasq; ex conſenſu gentium ado
rabant tempeſtates aduertendas citandasq; precationibus dixerunt . Hirco
in ſacrificijs uſi ſunt, ob fœcundam animalis iſtius naturam: nam ad coniun
ctionem ſexuum maxime defertur, ſine qua generatio eſt nulla in animanti-
bus. Præcellentes arbores, ut robora, quercus, deos. inhabitare dixerūt, ex qui
bus ſciſcitantibus reſponſa reddi audiebantur: ob id nec huiuſcemodi arbo-
res cædebant. ſed religioſe ut numinū domos colebant. In eo numero & ſam
bucum, & pleraſq; alias habuere. Statuit & dies natalitios & funera pari mo
do celebrāda, mutuis, ſcilicet, comeſationibus & compotationibus, tum luſu
& cātu , abſq; mœrore cū ſumma, hilaritate & gaudio, utq; alterius, uitæ ſpē
præ ſe ferrent, illo ſaltem oſtenderūt. quod exutos ſpiritu, armatos ueſtitosq;
ac magna ſupellectilis parte circumpoſita humarunt . Quo more uſq; nunc
ſepeliuntur, addito etiam potu melleo, aut ex frumentis facto in teſtaceis ua-
ſis, In funiebri epulo partē obſonij potusq; uita defuncti manibus libarūt,
hodieq; libant, pudendo illic Chriſtianorum præſulum dedecore. His & cæ
teris populo illo inſtituto, religioneq; firmata, Viduutus hāc oram pruden
ter & quietiſſime rexit, nullis excurſionibus in uicinos populos permiſſis, nec
aliqua rurſus ab eis perpeſſus incommoda. Eo uita defuncto filios quatuor
ſibi ſuperſtites reliquis, qui inter ſe de imperio diſſidentes , gentem iam paci
diuitinæ aſſuetam, ad prælia mutua ſuſcitabant. Concurrebant ergo inter ſe
multis prælijs: ſed ſenior natu quia ex matre Alana progenitus, ſolus Alano
rum ſuffultus auxilijs, Boruſſijsq; exoſus, fratribus qui multitudine abūda-
bant, cedere cogitur . Poſt multas igitur cædes ex utraq; parte cōmiſſas, eum
ſtatuēre diſſenſionis finē , ut ſenior natu Viduuti filius, ex matre Alana pro
gnatus, cum ſuis Alanis retrogrederetur, auitaq; loca repeteret, his ut poſſet
dominaretur. Serram uero Boruſſiæ fratribus tribus ex matre Boruſſica, ac
in ſolo Boruſſico natis relinqueret. Accepit conditionem hanc Litalalanus,
ita enim ſenior natu iuuenis nuncupabatur, Boruſſiam egreſſus magno ſuo
rum numero. Et quū ſupra modum aucti eſſent, priſtinas ſedes quas uacuas
inuenerunt, facile implerūt. Ab hoc quoq; eorum duce in poſterū, qui prius
Alani dicebantur, Litalalani dicti ſunt, nunc hodie uulgo Litfani nuncupan
tur. Qui in Boruſſia remanſere, terram ſecundum capita diuiſerunt, Pomeſa
mus, qui ex his ætate præcellebat, ſorte eam occupauit oræ portionem , quæ
Hulmigeriæ propinquior eſt, tum à Germanis habitata , à quibus Boruſſij
magis formidabant. Sed quoniam Pomeſamus ſtrenuus manu uideret ac
animo feroci, multitudinisq; admodum ſtudioſus, hanc magis tutari eū poſ
ſe confidebāt, & ex ipſo hæc portio poſthac Pomeſamia dicta. Alter Viduu-
ti filius Galingus nominatus: huic rerra quæ nūc Galingilia nuncupatur ob
uenit, à quo & terra nomen ſortita eſt . Tertius uero Natangius , Natangiā
terram à ſe nominauit & obtinuit. Hæ ſunt tres primæuæ terræ Boruſſiæ por

tiones

tiones. Nati uero eorum & nati natorũ, iterũ paternas diuidentes poſſeſſiones aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi Barti, alij Naoderitæ dicerentur: & qui hodie uetuſtatis ueſtigiũ retinentes Varnienſes à Varintis dicuntur. Eo pacto Viduuti filij inter ſe imperio diuiſo, pro ſua quiſq; libidine depoſito regio nomine, quam tenuit portionem adminiſtrauit, ſubinde inter ſe diſſidentes: in hoc tamen concordes fuere, ut aduerſus quoſque ſuos uicinos, præcipue Polonos & Germanos excurſiones facerent, ac eos latrocinijs infeſtarent. Sæpe prædam ingentem hominũ pecudumq; ab eis agentes: & dum ipſi rurſus inſequerentur, ſeſe & prædam in intimus ſyluarũ latibulis occuluerunt, quod inſequentes, ne inſidijs circumuenirent̃ retinuit. Ex huiuſcemodi deprædatione, quia ducibus non tenuis quæſtus, plebi etiã uictus obtigit, agriculturã & alia agreſtia opera, quæ ſub Viduuto exercẽda ſumpſerant, breui intermiſere, aut eatenus exercebãt, quatenus neceſſum uiſum eſt. Ducti lucri cupiditate ad priſtinos mores latrociniaq; quã breui reuertentes, Germani tandem conſuleutes in medium, uocatis in auxiliũ Suetiæ regulis: ij in oceano Germanico ſiti ſunt, à Latinis Sitiones dicti, qui Ganipoti cognominabantur, quod & ipſi Germani eſſent, & re bellica tum terra tum mari plurimum pollerent: qui eis auxiliares copias claſſibus traduxere, pluribus annis cũ Boruſſijs belligerãtes: quo multis trucidatis atq; cæſis, eos ad deditionẽ cõpulere. Eſt uſq; hodie oppidulũ ad Viſtulã cum arce ſitũ, qđ Suetza uocat̃, ubi hi qui ex Suetza uenerãt, caſtra ſua poſuerũt, quod poſtea in eã munitionẽ quã uidemus, ꝑ Teutonicos fratres extructũ eſt, ex quo Boruſſios rebellantes identidẽ impugnarũt. Nouem regulos id confeciſſe bellũ annales habẽt: ſed qua tẽpeſtate, aut quãdiu durauerit, nec an ſimul, an ſibi inuicẽ ſuccedẽtes id bellũ geſſere, an etiã Boruſſios ad tributũ pendendũ coẽgere, nihil reliq eſt, donec ad tpa Henrici primi patris magni Othonis uentũ eſt. Ea tẽpeſtate barbara gens iterũ latrocinio finitimos impetẽs, ꝑ Hugonẽ cognomine Botyrũ, aliâs Bructerũ, ex Saxonia natum: tum principẽ Germanorũ, Viſtulã ex utraq; ripa accolentiũ, quos aliq Bructeros fuiſſe autumãt, ſeditionibus ex natali ſolo pulſos, in hæc loca deueniſſe: ab eius gentis principe, qui illic, ut dictũ eſt, imperitabat, Boruſſij cõpreſſi ſunt, adeoq; uiribus exuti, ut pacẽ lõgiſſimã ſeruarit: ꝑmanſere nãq; quieti ad tps Otthonis tertij impatoris Ro. Sub id tẽpus Boruſſiorũ ferocia recuſa eſt, uiribusq; adeo cõtrita, ut omnino ab incurſionibus ceſſarẽt. S. Adelbertus natione Bohemus, ſed in Saxonia enutritus, ac epiſcopus Pragenſis, in Boruſſiã cõmigrauit, ac gentẽ hanc à ſuis erroribus reuocare conatus eſt: ſed à Sudinis dũ ſacra peraget interficitur, corpusq; diſſectum ante uolatilia proijcitur: quod eius hoſpes colligens, mox redintegrauit, & ipſum cophino trans amnẽ ad Polonos detulit, ac pro auro tanti ponderis (ſed quoniã exiguum diuina ordinatione pendebat) uendidit. Boleſſaus Poloniæ princeps ipſum in inſigni loco ac tumulo conſeruauit, Qui multis clarens miraculis, à Datho pontifice maximo

conſecratur. Dies eius martyrij octauo Calendas Maias ab eccleſia celebra-tur. Tempore quo Conradus ſecundus Romano præfuit imperio, Boruſſij cum Polonis conſpirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu ſubiecti erant, deſciuerant, ducemq́ eorum Biliſlaum cum coniuge ſua Gertrude Leopoldi Auſtriæ Marchionis filia pepulere. Tributum quoque quingentarum librarum argenti ærario publico quotannis debito inferre recuſantes, rati Boruſſij Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionē cæſuros. Durante autem hac Polonorū rebellione, uſque ad Federici, cognomento Barbaroſſi tempora, qui copijs per Oderum fluuium traiectis, Poloniā ingreſſus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcē Glogam eum ſubuertiſſe annales habent: ſingula igne ferroq́ deuaſtans: copias quas obuiam habuit ex Boruſſijs, Boſſallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negotio fudit, Poloni in ſola deditione pręſidium eſſe arbitrati, Boruſſij in fuga ſalutē quæſierūt, quos imperator inſequutus, multis cæſis, multis captis, ultra Viſtulam compulit. Coacti tum fuiſſent Cæſaris ferre iugum, ni aliò tenus imperij negotijs auocatus fuiſſet. Huic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum ſortitus nō ſolum interfuit, ſed & præfuit: quippe qui duobus millibus equitū, & magno peditum numero ſeſe Cæſari iunxerat. Polonis ſiquidem ad deditionē coactis, Biliſlaoq́ reſtituto, ac tributo duorū millium librarum argenti fiſco imperiali, & quatuor ab ærario publice pendendum impoſito, Germanos qui ultra citraq́ Viſtulam habitabant, ut tuti ab incurſionibus barbarorum permanerent, Maſſobiorum ducem, qui Cæſari cōſanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio ſemper fuiſſet, & ex antiquiſſima Germanorum Saxonum domo duceret originem. Non multum temporis effluxit, ubi Boruſſij infeſto agmine finitimos petiere. Primum Maſſobios, ſic quoq́ hac ętate uocitantur, qui ſeſe pecunia ueſtibusq́ multoties redemerant, ſubinde Germanos uicinos, qui ſe diu armis, quamuis ægre defenderant. Tandem inuocantes fidem Conradi ducis, cui à Cæſare commiſſi erāt, Conradus quoties Boruſſijs acie occurrit, fugatur, cæditˀ, ac caſtris exuitˀ. Ob id de domeſtica potētia deſperās, auxiliū Celeſtini Pont. Ro. (q̄ imperator Henricus, qui Federico ſucceſſerat, cum magnis copijs in Aſiā profectus fuerat) implorat. Celeſtinus ergo Pont. ut rebus afflictis ſuccurreret, Chriſtianum ordinis Ciſtercienſis monachum in epiſcopum Boruſſiæ deſignat. Qui ad Conradum primum ueniens, cōmunicato cum eo conſilio, quo gentem tam ferocē ab incurſionibus in Chriſtianos prohibere, ſimulq́ ad fidei ueritatem inducere poſſet. Acciti tum fuere ex Litfonia fratres, milites Chriſti cognominati, qui unà cum Chriſtiano præſule Boruſſios aggreſſi ſunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, ſed omnia nequicquā: nam ſemen ſacratiſſimū, quod præſul ſpargeret, cecidit in terram ſterilem, & abſq́

fructu

fructu exaruit. Fratres, ſi quos ad deditionem receperant, cum primum opportunitate habita rebellarunt, quos in præſidijs collocarant obtruncantes, & quàm breui ſpatio ſeſe à ſeruitute quam impoſuerant, & præſul & fratres uindicarunt. Tandem Chriſtiano præſule nihil proficiente, fratribus partim occiſis, partim fugatis, quũ & barbari longo tempore inquietiſſimi fuiſſent, è re fore arbitrati ſunt, pacem quàm perpetuũ bellum amplecti. Fit itaq; pax ex utraq; parte, neceſſaria magis quàm honeſta. Interea catholici ſuaſu præſulis, per Poloniam ac Hulmigeriam ædes ſacras uicatim reſtituũt, cœnobia utriuſq; ſexus extruunt, quæ pro ſua pietate calicibus, libris, & alijs apparatibus eccleſiaſticis ornant atq; ditant: antiſtites undequaq;, ut poſſunt, eccleſijs præficiũt. Fuit ſummum Chriſtianis à barbarorũ populationibus otiũ. Id populum fidelem in meliorẽ ſpem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cuncta barbari rupto fœdere turbarunt: fœda enim populatione in fines Chriſtianorũ effunduntur, lõge lateq; per Poloniam & Maſſobiam graſſantes, omnia prædari cœperant. Deinde incenſis uillis, agriſq; uaſtatis, ſacrarijs omnibus ſpoliatis atq; dirutis: amplius enim ducentis ædibus ſacris perijſſe igne legimus: oppida inſuper & cœnobia: quibus ſingulis euerſis & direptis, ingentem uim prædæ tum hominum tum pecudum, ac tantã omnis generis ſupellectilem, quantã nunq; ante abegerunt. Conradus quũ ſe imparem contra hoſtem tam ferocẽ, ac multitudine ſuperiorẽ uidiſſet, ſe ultra amnem in terram Coianorũ, qui olim Onomani, hodie Cumani dicti, recepit: dum interim in Aſiana expeditione Ptolemaida, uel ut alij dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hoſpitalis, beatæ Mariæ in Hieruſalem humilibus initijs ortum ſumpſit. Per cuius fortiſſima pectora demum omnis hæc peſtis ex Chriſtianorum finibus exploſa eſt, Boruſſiaq; ad fidei præcepta colla rigida ſubmittere Chriſtiano iugo coacta eſt.

ESASNI STELLAE DE ANTIQVITATIB. BORVSSIAE LIBRI SECVNDI FINIS.

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM
Eraſmi Stellæ Libanothani diſtichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
Hic liber,& rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM
inuictiſſimum Eraſmi Stellæ elegiacum:

Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
Quas habet arctoi Bruſſica terra poli.
Scilicet Heliadum lachrymas Phaëthonta querentũ,
Audax quod patrios flectere tentat equos,
Par nec erat loris,placuit tamen ire ſub axe
Ætherea,atq; genus teſtificare deûm,
Neſcius ipſe uiæ perdit conamine uires,
Mox ruit è curru lapſus in alta freti.
Hunc iuuat æternis lachrymis fleuiſſe ſorores,
Sed pius in lenta ſuccina fletus abit.
Has fert undiſonis Tethys tibi fluctibus,illum
Teſtantes caſum,ruptaq; lora ducis.
Munera clara deûm uarijs quæ uultibus ornat
Mille gerens formas Proteus ille ſenex.
Hinc quædam radiant auroq; ſimillima fuluo,
Et lunæ niueam ſunt imitata bigam.
Lacteus eſt alijs candor,croceo igne coruſcus,
Hyblæi retinent mellis & illa decus.
Indiæ opes ſuperant hæc.& Gangetica dona,
Et quod mollis Arabs,Scythis habét ue rapax.
Terra nutrit ſyluas, ſunt hæc ſtabula alta ferarum,
Siue uelis uros,ſiue biſonta magis.
Hic nuſquam notus,bene tornus naſcitur alces,
Atq; feri armenta conſpiciuntur,equi.
Quiq; ſua pelle eſt gratus ueſtire gainus
Membra uirûm,rigidum pellit & inde gelu
Hæc ubi legiſti,Stellæ Federice memento,
Bruſſica qui cunctis geſta legenda dedit.

DE MOLVCCIS INSVLIS ATQVE ALIIS PLVRIBVS MIRANDIS, QVAE NOVISSIMA Caſtellanorum nauigatio Sereniſs. Imperatoris Caroli. v. auſpicio ſuſcepta, nuper inuenit: Maximiliani Tranſſyluani ad Reuerendiſs. Cardinalem Saltzburgenſem epiſtola lectu perquam iucunda.

REVERENDISSIME ac Illuſtriſs. Domine, domine mi unice humilli. commē. Rediȷt his diebus una ex quinq; illis nauibus, quas Cæſar ſuperioribus annis dū Cæſareę Auguſtæ eſſet, in alienum & tot iam ſeculis incognitum orbem miſerat, ad inquirendum inſulas, in quibus aromata, perueniūt. Nam licet Luſitani Portugallenſes ex aurea Cherſoneſo, quam nunc Malacchen putamus, magnam uim eorum ad nos deferant, nihil tamen Indiæ illæ ſuæ præter piper gignunt. Reliqua enim ut cynamomum, gariophilum & myriſticam nucem quam muſcatam, & operimentum eius, quē florem muſcatæ uocamus, ad ſuos Indos ex lōginquis atq; adeo nomine tantum cognitis inſulis aduchi certum eſt, nauibus nullo ferramento, ſed palmarum folijs duntaxat compactis, quarum uela rotunda ſunt, & hæc quoq; ex uimine palmarum contexta. Hoc genus nauium iuncas appellant, unico tantum uento ſecundo aut aduerſo agi ſolitas. Nec mirum, quum hæc omnibus ferè ſeculis noſtris mortalibus incognitæ fuerint. Nam quæcunq; hactenus de aromatū huiuſmodi natiuo ſolo à priſcis autoribus prodita legimus, partim prorſus fabuloſa ſunt, partim à ueritate tā aliena, ut etiā regiones illæ ubi ipſi aromata gigni prodidere, ab ȷ́ȷs oris ubi nunc ea naſci compertum eſt, paulo minus diſtent quàm nos ab eis ſeiungimur. Nam ut reliqua omittam, tradidit Herodotus alioqui clariſſimus autor, cynamomum in auium nidis reperiri, in quos uolucres illud ex longiſſimis regionibus, & præſertim Phœnix (cuius nidum neſcio quis unquam uiderit) detuliſſent. Plynius uero qui certius aliquid afferre poſſe ſibi uidebatur, quod iam ante ætatem ſuam, tum Alexandri Magni tum aliorū claſſibus multa illuſtrata fuiſſent, tradit cynamomū gigni in Aethiopia Troglodytis connubio commixta. Quum nunc compertum ſit cynamomum longiſſime ab omni Aethiopia gigni, & maxime Troglodytarum, hoc eſt, in ſpeluncis ſubterraneis habitantium. Noſtris autem qui nunc rediere, quibus nihil tam cognitum erat quàm Aethiopia, neceſſarium fuerat, prius quā has inſulas repererint & huc redierint, uniuerſum orbem idq; ſub ampliſſimo pierunq; parallelo circuire: quæ nauigatio cum & admirabilis habeatur, & noſtra ſuperiorumue ætate ulla, non modo non inuenta, ſed nec unquam tentata fuerit: ſtatui & curſum eius et totius rei ſeriē

R.D.T.

R.D.T.quam ueriſſime ſcribere. Curaui enim mihi & à duce claſſis & à ſingulis nautis qui cum eo rediere, referri omnia diligentiſſime. Retulerũt autẽ & Cęſari, & alijs multis ſingula quidẽ ea fide & ſynceritate, ut nõ modo nihil fabuloſi afferre, ſed fabuloſa omnia alia, ueteribus autoribus prodita refellere & reprobare narratione ſua uiderentur. Nam quis Monoſcelos ſeu Scyopodas, Scyritas, Spitameos, Pigmæos & multa huiuſmodi monſtra potius quàm homines eſſe crediderit. Cũ & à Caſtellanis in occidente per meridiẽ & à portugallenſibus in orientẽ uelificantibus tot loca ultra tropicum Capricornum quæſita, inuenta, luſtrataq́ fuerint: ab his autem noſtris, reliquus uniuerſus orbis nauigatione nunc peragratus ſit, neque tamen unquam de huiuſmodi monſtruoſis hominibus certi quicquã audiri potuerit, credi debet ea omnia fabuloſa et mendacia eſſe anilia, nullo certo autore per manus quodammodo tradita. Sed ne ego cui totus nunc orbis peragrandus eſt, in orationis meę exordio nimiũ digrediar, ad rẽ uenio. Cum hinc ante annos ferè triginta Caſtellani in occidente, protugallenſes autẽ in oriente nouas atq́ incognitas terras perquirere cœpiſſent, ne alter alteri impedimento eſſent, partiti ſunt duo hi reges inter ſe terrarũ orbem ſummi pontificis, puta Alexandri ſexti auctoritate, hac ratione, ut ab Inſulis Heſperidum, quas nunc promontorij ſeu capitis uiridis appellant, recta in occidentem tercentũ ſexaginta milliaria. quas leucas uocant, linea uerſus Arcticum, & altera uerſus auſtralem polum protenderetur, quoad rurſus coirent, orbemq́ in duas partes æquales diuiderent. Et quicquid incognitæ terræ in parte orientali detegeretur, hoc Portugallenſibus cederet: quicquid in occidentali, Caſtellanis. Hinc factum eſt, ut Caſtellani per meridiem in occidentem ſemper nauigauerint, & ibi continentem terram ampliſſimam, inſulas uero maximas & innumeras auri & margaritarum aliarumq́ opum diuitias, & nunc poſtremo ingentem urbem mediterraneam Tenoſticam in lacu quodam Venetiarum more ſitam inuenerint. De qua multa & magna, uera tamẽ, Petrus martyr memoriæ prodidit, auctor circa rerum fidem quàm elegantiam ſermonis accuratior. Portugallenſes uero, per merdiem & litora Heſperidum Icthyophagorum æthiopum æquinoctialem & Tropicum Capricorni prætereuntes, in orientem nauigauerunt: & multas maximasq́ prius, incognitas inſulas, atq́ adeo Nili fontes & Troglodytas inuenerunt. Illinc per Arabicum & Perſicum ſinus in Indiæ litora intra Gangem, ubi nunc maximum emporium idem & regnum eſt Calicuticũ, delati ſunt. Hinc ad Taprobanen quã nunc Zamaram uocant nauigarunt. Nam ubi Ptolemæus, Plynius, & reliqui Coſmographi, Taprobanem poſuere, nulla nunc eſt inſula, quæ ulla ratione ea eſſe aut credi poſſit. Inde ad auream Cherſonneſſum ubi nunc Malaccha celeberrima urbs & maximum orientis emporium ſitum eſt peruenerunt. Ex hac ſinum magnum ingreſſi ſunt, ad Sinarum uſq́ populus, quos nunc

nunc Schinas uocant, ubi cãdidam gentem & ciuilem ſatis repererunt, Germanis noſtris ſimilem, Credunt Seres & Scythas Aſiaticos eouſque protendi. Et licet incertus quidam rumor peruagaretur Portugallenſes in Orientem eouſque progreſſos, ut limitibus ſuis tranſcenſis in Caſtellanorum terminos uenerint, Malaccham & ſinum magnum intra noſtros fines contineri, omnia tamen dicta potius quàm credita fuere, donec ante quadriennium Ferdinandus Magellanus Portugallen. uir clarus, & qui multis annis Portugallen. nauium præfectus, oras totius orientis peragrarat. in odium regis ſui, quem in ſe ingratiſſimum querebatur, & Chriſtophorus Haro frater ſoceri mei, qui ex Vlyſſipone, quam uulgo Liſbonam uocant, per ſuos multos annos in oriente illo & tandem cum Sinarum populis mercaturam fecerat, ita ut earum rerum magnum uſum haberet. Is quoque iniuria à Portugallen. rege accepta, ſe in Caſtellam patriam recepit: Cæſari oſtenderent, nondum quidem ſatis compertum utrum Malaccha Caſtellanorum finibus aut Portugallen. cõtineretur. Propterea quod hactenus nulla certa longitudinum ratio inueniri potuiſſet, ſatis tamen conſtare, ſi magnũ & Sinarũ populos ad Caſtellanorum nauigationẽ pertinere. Hoc itẽ haberi longe certiſſimum, inſulas quas Moluccas uocant, in quibus aromata omnia gignerent, & unde in Malaccham ueherentur, in occidentem Caſtellanorum contineri, poſſeq́ ad illas nauigari, & inde aromata facilius minoreq́ impenſa & pretio tanquam ex natiuo ſolo in Caſtellam deportari. Ratio nauigationis erat, ut ex occidente ſubter inferius hemiſphæriũ in orientem uſq; nauigarent. Res penè ardua & uana uiſa eſt. Non quod graue exiſtimabatur, recta ex occidente in orientem ſubter hemiſphærium uehi, ſed quod incertum eſſet, utrum ingenioſa natura, quæ nihil nõ ſumma prouidentia conſtituit, ita orientem ab occidente partim mari, partim terra diſtinxiſſet, ut hoc itinere & nauigationis curſu ad orientem perueniri poſſet. Non enim compertum erat, utrum illa ingens regio, quam terram firmam uocant, occidentale mare ab orientali diſterminaret, liquebat continentem illam ab auſtro in meridiem & inde in occidentem uergere. Repertas etiam ad ſeptentrionem regiones duas, quarum alteram Baccalearum à nouo genere piſcium, alteram terram floridam uocant. Quæ ſi terræ huic firmæ coniungerentur, nequaquam ex occidente in orientem poſſe deferri: cum nihil de freto aliquo huius terræ quod trãſiri poſſet, licet diligentiſſime magniſq́ laboribus perquiſitum, nunquam tamen inuentum eſſet. Per Portugallenſium aũt limites & orientem, rem incertam & longe periculoſiſſimã iudicabant. Qua de re Cæſari & ſuis uiſum eſt, eos quidem rem ut magnæ ſpei, ſic maioris difficultatis polliceri. Cumq; uterque in diem duceretur, obtulit Magellanus ſeſe iturum, Chriſtophorus autem impenſis ſuis & ſuorũ claſſem inſtructurum dummodo autoritate & auſpicijs Cæſaris nauigare liceret. In

 quo

quo dum obſtinatius perſiſterent, parauit Cęſar ipſe claſſem quinq; nauiũ, & huic Magellanus dux præficitur. Mandata erant ut ad littora terræ firmæ uerſus auſtrum nauigarent, donec illius regionis aut finem, aut fretum aliquod inuenirent, per quod ad odoriferas illas Moluccas perueniri poſſet. Soluit itaq; Magellanus die decimo Auguſti, Anno M.D.XIX quinq; nauibus ex Hiſpali. Vnde paucis diebus ad inſulas Fortunatas, quæ nũc Canariæ paſſim appellantur uentum eſt. Ad Heſperidum inde inſulas peruenere à quibus curſum ſuũ inter occidentẽ & meridiẽ uerſus continentẽ illam quã ſupra memorauimus cepere, ac intra certos dies felici nauigatione promontoriũ detexere, cui ſanctæ Mariæ nomen inditũ eſt. Vbi Ioannes Ruydias Solius nauiũ præfectus, dũ iuſſu regis Ferdinandi catholici litora huius cõtinẽtis claſſe peruagaretur, ab Antrophagis quos Indi Canibales uocãt, cũ aliquot socijs ſuis comeſtus fuerat. Hinc noſtri perpetuo curſu huius continentis littora legere, quæ longiſſimo tractu in auſtrum, quam nunc plagam ſub auſtrali polo appellandam duco, & paululum ad occidentem uergentia protenduntur, ita ut Tropicum capricorni ad multos gradus trãſcenderint. Sed non tam facile quàm dixi. Sunt enim ultimo Martij ſequentis anni delati ad ſinum cui ſancto Iuliano nomen impoſuere. Hic polũ antarticũ 49. gradus, & $\frac{1}{3}$ ſuper horizontẽ ſuum illis eleuatũ, tam ex altitudine & declinatione ſolis ab æquinoctiali, qua iã plurimũ & plus quàm altero quouis ſydere nautę noſtri utuntur, quàm ex ipſius Antarctici altitudine depẽderint. Longitudinem uero à Fortunatis inſulis in occidentem 56 gradus tradidere. Nam cum priſci Coſmographi, & præſertim Ptolemæus, longitudines locorum à Fortunatis inſulis in orientem uſq; ad Cattigaram centum & octoginta gradibus metiretur, & noſtri quàm longiſſime in occidente nauigauerint, cœpere à Fortunatis inſulis per occidentẽ ut debuere, uſq; ad Cattigarã alios 180. gradus deſignare. Tamẽ noſtri nautæ propter ea quod in tã longinqua adeoq; à terra diſtante nauigatiõe, longitudini certa ſigna terminoſq; ſibi præfigere deſignareq; poſſunt: potius mihi in longitudinũ ratione hallucinari, quàm quicq; certi attuliſſe uidentur. Attamẽ ea interim qualiacunque fuerint, donec certiora reperiantur, non prorſus reijcienda ſed admittenda exiſtimo. Sinus hic uaſtus uidebatur, & ſpeciem freti referre. Quamobrẽ Magellanus præfectus duabus manibus ſinus ſitum explorare iubet. Ipſe reliquas in alto anchoris firmat. Poſt biduum relatum eſt ſinum uadoſum nec longius in terram prætendi. Noſtri in reditu aliquot Indos, ad litora conchylia legentes conſpexere. Indos uocãt omnium incognitarum terrarũ indigenas. Erant proceræ longitudinis, palmorum ſcilicet decẽ, ferinis pellibus tecti, fuſciores quàm regionis ſitus poſtularet, ad quos dũ aliquot ex noſtris in terram egrederent, atq; illis tintinnabula & chartas papyraceas depictas oſtenderent, cœpere noſtros ad rude murmur & inconditum carmẽ circum-

ſaltantes,

ſaltantes,utq́ʒ noſtris ſui admirationem facerent,demiſere abſqʒ nauſea ſeſquicubitales ſagittas per guttur ad ſtomachi uſqʒ fundũ. Quas protinus rurſus extrahentes quaſi ea re fortitudinem ſuã oſtentaſſent,gaudere uiſi ſunt. Venere tandem tres tanq̃ legati,& noſtros ſignis quibuſdam orarũt,ut ſecum longius in terram progrederentur,quaſi eſſent eos omni hoſpitalitate excepturi: Mittit magellanus cum his uiros ſeptẽ bene inſtructos, ut regionem & gentem diligenter quoad poſſent indagarent. Hi cũ eis ad mediterranea regionis 7 milliaria profecti ſunt, uentum eſt in deſertum & inuium nemus. Hic erat tugurium humile admodum & ferarũ pellibus coopertum Duæ erant in eo manſiones,in altera mulieres cum prole ſua, in altera uiri uerſabantur. Mulieres & infantuli tredecim & uiri quinqʒ erant. Hi hoſpites ſuos ferali apparatu,qui tamen illis regius uidebatur excepere. Occiſum eſt animal quod haud multũ ab onagris differre uidebatur,huius carnes ſemitoſtas noſtris appoſuere nullo alio cibo neqʒ potu appoſito. Noſtris noctu præter morẽ ſub pellibus cubare neceſſarium erat, ob ingentẽ uim niuium & uentorum. Quare priuſquã dormirent excubias diſponunt. Idẽ & Indi faciunt,qui ad focum horribile quid ſtertentes,prope noſtros ſtrati erãt. Quũ illuxiſſet,noſtri poſtulant, ut cũ familia unà ſecum ad naues reuerterentur Quod cũ Indi illi diu negaſſent,& noſtri hoc imperioſius exigere cœpiſſent, ingrediuntur uiri ferale illud gynecium. Hiſpani arbitrati ſunt eos cum uxoribus hanc tranſmigrationem conſultare. Cum interim alĳs quibuſdã horribilibus pellibus,à planta pedis ad ſummũ uerticem tecti,facie uarĳs coloribus infecta, arcubus & ſagittis ad prælium terribili & ſtupendo hoc accinctu ornati & longe maioris quàm antea ſtaturæ in aciem prodeũt. Hiſpani qui ad manus deueniendũ putabant,pixidem emitti iubent. Qui ictus etſi irritus fuiſſet,egregĳ tamẽ gigantes,qui paulo ante Iouem debellaturi uidebantur,hoc ſonitu adeo ſunt deterriti ut protinus de pace loqui cœptũ ſit. Summa erat ut tres uiri reliqua familia dimiſſa,cũ noſtris ad naues redirent Itur itaqʒ ad naues. Sed quũ noſtri non modo gigantulorũ curſum, ſed nec paſſus curſu æquare poſſent,duo ex ĳs ex itinere ad conſpectũ onagri procul in monte paſcentis quaſi hunc inſecuturi eſſent,fuga euaſere. Tertius ad naues perductus,ſed inedia,quã ſibi Indorũ more ex tædio indixerat, intra paucos dies extinctus eſt. Et licet præfectus nauium ad tugurium illud reuiſiſſet,ut denuo unum aliquẽ gigantum eorum caperet,quem pro rei nouitate Cæſari afferret,nemo tamen inuentus eſt,ſed omnes unà cũ tugurio alio ſeſe tranſtulerunt. Vnde liquet gentem illam quoqʒ uagã eſſe,nec poſtea noſtri,licet ad ſinum illum per multos dies ut infra memorabimus permanſiſſent,Indũ amplius in litore illo cõſpexere: ſed nec tanti etiam quicq̃ in ea regione eſſe arbitrati,quo & mediterranea illius longius ſcrutari deberent. Et quanquã Magellanus animaduerteret longiorem manſionem illic inutilẽ

eſſe, tamen quia mare aliquot dies fluctuoſum, cœlũq; turbidũ eſſent, & terra illa continue ad auſtrum uergeret, ut quo magis progrederentur, eo regionem frigidiorẽ inuenturi eſſent, diſceſſus neceſſario de die in diem dilatus eſt, donec iam menſis Maius aderat, à quo illic aſperrima hyems ſæuire incipit, atq; adeo, ut iam in noſtra æſtate ibidem hyemandũ eſſet. Proſpiciens autem Magellanus nauigationẽ diuturnam fore, commeatũ inter ſuos, quo longius copia eius ſuppeteret, parcius iubet diſtribui. Hiſpani ubi per aliquot dies rem æquanimiter tuliſſent, hyemis quoq; magnitudinẽ ac terræ rigorem ueriti, orarunt tandẽ præfectum ſuum Magellanum, ut quoniã animaduerteret regionem illam perpetuo tractu in auſtrum protẽdi, nec ſpem finis illius aut freti Superеſſe, hyemen quoq; ſæuam imminentem, & multos inedia rerumq; incõmoditate extinctos, ſeſe quoq; legem illam ſumptuariã quam tuliſſet, diutius nõ poſſe ſuſtinere: Cæſarem aũt nunquã eius animi fuiſſe, ut quicquã obſtinatius tentari deberet, cui natura cæteræq; difficultates obſtarent, labores ſuos iam ſatis perſpectos probatosq; fore. Quũ eouſque prouecti iam eſſent, quo nulla unquã mortalium uel audacia uel temeritas progredi auſa fuiſſet. Poſſe aũt facile, flante ab auſtro uento intra aliquot dies, ſi meridiem uerſus uelificarent, in mitiorem aliquã plagam deferri. At contra Magellanus, cui iam decretũ erat aut mori aut cœpta perficere, reſpondet ſibi à Cæſare curſum nauigationis præſcriptũ, à quo neq; poſſet neq; uellet ulla ratione diſcedere, & propterea eouſq; nauigaturũ, quoad terræ huius aut finem aut fretũ inueniret. Quod etſi hyeme obſtante in præſentia præſtare non poſſet, in æſtate tamẽ regionis illius rem facilem fore. Siquidem ipſos tunc uerſus Antarcticũ terræ huius tractũ ſecu turos, quoad illius tota ea æſtas unicus & perpetuus foret dies. Eſſe quoquo modo uellent, unde inediam & hyemis incõmoditatem leuare poſſent. Siquidem lignorũ magnam eſſe copiam, mare, conchylia & pleraq; genera piſciũ optimorum præbere: Fontes ibi ſalubres, aucupium quoq; & uenationem ſubuenire multis. Panem uero & uinũ neq; hactenus defuiſſe neq; deinceps defutura, dũmodo ea ad neceſſitatem, & tuendam ſalutem, non ad uoluptatẽ & luxũ diſpenſari patiãtur. Nihil aũt hactenus actũ, quod aut admiratione dignũ, aut quo reditui neceſſitatẽ prætexerent. Siquidem Portugallenſes nõ modo quotannis, ſed quotidie ferè tropicum capricorni, cũ in orientem penetrarent, nullo negotio ad duodecim uſq; gradus tranſcendere. Se aũt quantula laude dignos exiſtimandos, qui quatuor nõ amplius gradibus longius in auſtrum proceſſiſſent. Sibi certe hoc ſtatutum, antea ſe extrema paſſurum quàm Hiſpaniam cum ignominia repetiturũ: crederecq; ſocios omnes, aut ſaltem eos in quibus generoſus ille Hiſpanorũ ſpiritus nõdum prorſus eſſet extinctus, eiuſdẽ quoq; animi eſſe. Illud itaq; dũtaxat hortari, ut reliquũ hyemis æquo animo ſuſtinerent: tanto fore uberiora præmia, quãto maioribus laboribus

& pericu-

& periculis Cæſari nouũ & incognitum aromatum atq; auri diuitem orbẽ aperuiſſent. Hac cõcione Magellanus ſuorum animos mitigatos erectosq; eſſe exiſtimans, intra paucos dies nefaria fœdaq; ſeditione afflictus eſt. Nã uulgo inter nauales ſocios cœpere ſermones de uetere atq; æterno Portugallenſium Caſtellanorũq; odio, Magellanum Portugallenſem eſſe. Nihil ab eo glorioſius patriæ ſuæ geri poſſe, quàm hanc claſſem cũ tot uiris perdere. Neq; credendum, etiam ſi poſſet, Moluccas inſulas reperire cupere, ſed ſatis habiturũ ſi Cæſarem aliquot annos uana ſpe poſſit circumducere, interim noui aliquid euenturũ, unde Caſtellani ab aromatum inquiſitione prorſus auertantur. Neq; item cœptum iter ad Moluccas illas beatas pertendere, ſed ad externas aliquas niues ac glaciẽ & cœli perpetuam intemperiem. Magellanus his dictis mirifice iritatus corrigit ſocios, ſed aſperius aliquãdo, quàm homini peregrino, idq; in regione longinqua præfecturã gerenti cõueniret. Itaq; facta conſpiratione nauem occupant, regreſſum in Hiſpaniam apparantes, ille cũ reliquis quos adhuc dicto audientes habebat nauigium illud inuadit, ducemq; eius ac alios præcipuos ſupremo ſupplicio afficit, ĳs etiã in quos iure id fieri non poterat eam ſortẽ ſubeuntibus. Erant enim regĳ quidam miniſtri, in quos nemo præter Cæſarẽ ipſum eiuſue ſenatum, capitali pœna animaduertere iure poteſt. Nemo tamen pro tẽpore regni imperium detrectare auſus fuit. Licet nõ defuere qui adinuicem ſuſurrarent, Magellanum eo modo in reliquos ad unum omnes Caſtellanos ſæuitia graſſaturũ, donec ſublatis uniuerſis è medio ipſe cum paucis Portugallenſibus ſuis eadem claſſe in patriã reuerti poſſet. Altius itaq; hoc odiũ pectori Caſtellanorum inſedit. Magellanus tamen cũ primum maris procellas & hyemis aſperitatem miteſcere animaduertit, ſoluit ex ſinu diui Iuliani 24 Auguſti. Vtq; antea multos dies terræ tractum in auſtrum uergentẽ fuerat ſecutus, conſpectum eſt tandem promontoriũ, quod ſanctæ crucis appellauere. Vbi dũ eos ſæuior tempeſtas ab oriente exorta deprenderet, una ex quinque nauibus ad litora eliſa eſt, hominibus cum mercibus & armamentis ſaluis, præter ſeruum unum Aethiopem, qui fluctibus obrutus & demerſus fuit. Hinc tellus paulo inter orientem & auſtrum protendi uiſa eſt, quam dum more ſuo luſtrare incipiunt, 26 Nouẽbris, fauces quædam quæ ſpeciem freti præ ſe ferrent detectæ ſunt, ingreditur eas Magellanus, protinus cum uniuerſa claſſe, dum alios atq; iterum alios ſinus cõſpicit, iubet eos omnes diligenter nauibus colluſtrare, ſi uſpiã tranſitus pateret, quas ſe ad quintũ diẽ quæcunque acciderent, in freti faucibus expectaturum recepit: una ex his cui ipſius Magellani ex fratre nepos Aluarus Meſchita præfuit, per ſinus ipſius reflexus iterũ in mare unde ſinũ ingreſſa fuerat defertur. Hiſpani aũt cum ſe lon à reliquis nauibus diſtare cõſiderarent, facta cõſpiraitone de reditu, Aluarũ præfectũ nauis ſuæ in uincula cõĳciunt, ac iter ſuum ſeptentrionem uerſus

capiũt ſuntq́ꝫ tandem ad litora Aethiopiæ delati, inde parato cõmeatu, octauo mẽſe poſtq́ꝫ à reliquis diſceſſerãt, in Hiſpaniã uenere. ubi Aluarũ cauſam ex uinculis dicere faciũt, quaſi ipſius maximo cõſilio atq́ꝫ ſuaſu patruus Magellanus tãta ſæuitia in Caſtellanos uſus fuiſſet: At Magellanus ubi aliquot dies ultra ſtatutũ tempus, nauim hanc expectaſſet, & altera rediſſet, quæ nihil præter ſinum uadoſum, ſcrupuloſq́ꝫ & rupes altiſſimas in litore cõperiſſet: tertia uero nauis nuntiaret ſinũ hunc maximum freti ſimilitudinẽ habere, quũ triduo nauigantes exitum quidẽ nullum, ſed quo latius progreſſi fuiſſent, anguſtius maris ſpatiũ inueniſſent, & eam altitudinẽ cuius multis in locis nulla longitudine fundum attingere potuere: animaduertiſſe etiam ex æſtu maris, fluxũ aliquando quàm refluxũ uehementiorem, inde illis quoq́ꝫ perſuaſum eſſet illac tranſitũ in aliud aliquod pelagus patere: ſtatuit per hũc uela uentis dare. Erat fretũ hoc, quod quidem tũc fretum eſſe ignorabatur, latitudinis aliquando trium, aliquando duorũ, nonnunq́ꝫ decẽ, aut quinq́ꝫ milliariorum Italicorũ, uergebatq́ꝫ paululum in occidentẽ. Altitudo aũt poli auſtralis duos ſupra quinquaginta gradus inuenta eſt: longitudo uero eadem quã ad ſinum ſancti Iuliani cõperiſſent. Aderat iã menſis Nouembris, noctẽ habebant paulo amplius horarũ quinq́ꝫ, & nullos unq́ꝫ mortales in litore conſpexere. Viſa fuit tamẽ nocte quadã ignium maxime à ſiniſtro latere multitudo, ex quo coniecturã faciunt ſe ab incolis regionis illius fuiſſe conſpectos. Magellanus aũt qđ terram illam fragoſam atq́ꝫ inſuper æternis frigoribus rigentẽ uideret, indignũ iudicabat in ea indaganda plures dies perdere, quamobrẽ tribus tantummodo nauibus cõtinuo curſu in interiora freti uectus eſt, donec uiceſimo ſecundo die poſtquã in eo nauigare cœperat, in aliud mare amplum atq́ꝫ uaſtũ deferť: longitudinem freti milliarium Hiſpanorum ferè centũ eſſe atteſtantur: Terrã quam ad dextram habuiſſent: continentem eſſe quã diximus haud dubiũ eſt. Ad ſiniſtram aũt non emporiũ, ſed inſulas eſſe exiſtimant, quod aliquãdo ex latere illo, in ulteriori litore maris repercuſſum & fremitum audiuiſſent. Videt Magellanus, continentẽ rurſus rectà ad ſeptentrionẽ dirigi, quamobrem iubet dimiſſa terra illa ingenti ad dextram nauigationis curſum per uaſtũ & ingens hoc pelagus, quod neſcio an unquã noſtras aut alienas naues conſpexerit, rectã eam oram dirigere, ex qua Corus flare conſueuit, hoc eſt inter occidentem & ſeptentrionẽ, ea quidẽ ratione, ut tandẽ per occidentẽ in orientem ac rurſus ſub zonam torridam perueniret, ſatis enim exploratũ habuit Moluccas in remotiſſimo eſſe oriẽte & haud multum à linea æquinoctiali poſſe diſtare. Hic perpetuus curſus fuit: neq́ꝫ ab eo unquã diſceſſere, niſi quantũ tempeſtatum & uentorum uis eos aliquando aliorſum declinare coẽgit, ubi quadraginta dies hoc modo uehementi & ut plerunq́ꝫ ſecundo uento per altũ delati fuiſſent, ac nihil unquã niſi pontum & undiq́ꝫ pontũ conſpexiſſent, iamq́ꝫ rurſus ferè ſub tropico

pico

pico capricorni nauigarent,uenere in conſpectũ inſulæ duę,exiguæ tamen & ſteriles,ad quas dũ naues appellere conarentur,eas inhabitatas inuenerũt ad eas tamen curationi corporũ(Nam piſcatio habebatur ſatis cõmoda) biduum conſumptũ eſt.Inſulas tamen has infortunatas cõmuni decreto appellant.Tum rurſus inde ſoluerunt,priſtino illo curſu & nauigationis inſtituto.Dumq; iã trimeſtre ſupra dies uiginti feliciter per altũ hoc ueherentur, ac ingens maris ſpatiũ menſi eſſent,uaſtiusq; quàm ullũ humanum iingeni um caperet,quod aſſidue ferre magna ui uentorũ acti eſſent, conſiſterẽtq; iam denuo citra æquinoctialem lin eã,cõſpecta eſt eis tandem inſula quædã ab indigenis,ut poſtea cognouerũt,Inuagana nominata.Qui dũ propius accederent,cõpererunt altitudinem poli Arctici undecim graduum.Lõgitudinem uero à Gadibus per occidentẽ 158 arbitrabantur. Protinus alias atque iterũ alias inſulas proſpexere,ita ut ſe in archipelagũ quendã ingentẽ delatos uiderent,ad Inuaganã uentum eſt,attamen inſula inhabitata inuenta eſt.Accedũt aliam exilem licet,ubi duas Canoas Indorũ cõſpiciunt, ſic enim hoc genus nauigij quod peregrinum eſt ab Indis nuncupari ſolet,eſt enim exciſſum cauatũq; ex unico arboris trunco,capitq; unum uel ad ſummum alterum hominem,indicijs ac ſignis ſicut muti cũ mutis loqui ſolent.Ab Indis ſcrutantur nomina inſularũ,& unde nam eis cõmeatus copia ſubminiſtrari poſſet,cuius magna penuria premebantur,intelligunt illã in qua fuerant Inuaganã:ubi tunc eſſent.Acacan nuncupari,ſed utranq; inhoſpitam. Cæterũ haud longe diſtare inſulam,cui Selani nomẽ eſſet,quã & ferè digito oſtendebant.Eam habitatam,& copiã omnium rerũ quæ ad uitæ neceſſitatem ſpectarent in ea reperiri.Noſtri aquatiõe in Acacan facta,ad Selani tendunt,deprehendit hic eos aduerſa tempeſtas ut ad inſulam illam naues appellere nequiuerint,quin ad Maſſanam aliam inſulam deiecti ſunt,ubi triũ inſularũ agit rex,inde ad Subuth peruenere,ampla hæc eſt & ingens inſula, ubi inito cũ regulo fœdere,protinus in terram deſcendunt,ut ſacra de more Chriſtianorũ facerẽt.Aderat enim feſtũ reſurrectionis illius qui nos ſaluos fecit.Quare in litore ex nauiũ uelis & ramis ſacellum atq; in eo altare Chriſtianorũ ritu conſtruũt,patrioq; more ſacra faciunt.Accurrit regulus cũ magna Indorum multitudine,qui omnibus peractis uiſi ſunt hoc deorũ cultu delectari,Præfectumq; atq; aliquot ex præcipuis in tuguriũ reguli deducunt & ea quæ habebãt cibaria apponunt.Panis quẽ ſagum uocãt,erat ex trunco ſeu ligno arboris haud multũ à palmis diſſimilis.Hæc fruſtratim diſſecta,ac in ſartagine oleo frixa panẽ hunc præbet,cuius particulam Reuerendiſs.D. T.mitto:potus erat humor qui ex cõſciſſis palmarũ ramis defluere & manare ſolet.Aucupia quoq; conuiuiũ ornabant.Reliqui fructus illius erãt regionis.Conſpicit Magellanus in domo reguli quendã ægrũ & iam prorſum extenuatum,ſcrutatur quiſnã hic eſſet,et quo morbi genere torqueatur.Intelligit nepotẽ illius reguli,& iam biennio uehementi febri laboraſſe: iubet

eum bono animo eſſe: ſi modo Chriſto ſe deuoueret, protinus ſalutē & priſtinam ualetudinem recuperaturum. Indus conditionē accipit, Cruceq; adorata baptiſmum capit, poſtridie ſe incolumē affirmat, ſurgit ex lectulo, ambulat, cibum ſumit ut reliqui. Neſcio quæ inſomnia Indis ſuis narrat. Quid multa? Regulus ipſe cum Indorum duobus millibus ſupta ducentos baptizatur, Chriſtiq; nomen & religionem profitentur. Magellanus autem hāc inſulam diuitem auri & gingiberis eſſe conſiderans, præterea omnibus circumuicinis inſulis ſitu ſuo adeo opportunam, ut inde facile earum opes & terræ munera poſſet explorare. Quapropter regulū Subuth adit, illiq; perſuadet, cum ipſe dimiſſo uano atq; impio deorum cultu, ſe ad Chriſti religionem conuertiſſet, æquum eſſe ut reguli proximarum inſularum eius iuſſui imperioq; parerēt, ſtatuiſſe ſe itaque hac de re legatos mittere, & eos qui minus dicto audientes forent, ad hoc armis cogere. Placet barbaro conditio, legati mittuntur. Venit idem atq; alter regulus, & Subuthicum patrio more adorāt. Erat proxima inſula Mauthan, cuius rex cæteris milite & armis præſtabat, ille recuſat ſe eum adoraturum cui imperare iamdiu ſolitus fuiſſet. Magellanus, qui quod cœpiſſet conficere cuperet, armari iubet quadraginta ex ſuis, quorū uirtutē & in bello robur perſpectū habuit, in'que Mauthan cymbis tranſuehitur, quæ proxima inſula erat. Subuthicus regulus aliquot ex ſuis ei adiunxit, qui inſulæ ſitum & naturam locorum doceant, et ſi in rem eſſet acie etiam decertent. Rex Mauthan noſtros aduentare proſpiciens, ad tria milliaria ſuos in campum educit, Magellanus ſuos cum tormentis machinis'que bellicis, licet paucis, in litore exponit, quanquam ſe longe hoſtibus inferiorem numero animaduerteret, gentem præterea bellicoſam, quæ lanceis & aliis longioribus armis uteretur, ſatius tamen duxit cum eis acie decernere, quàm aut regredi aut Subuthico milite uti. Iubet itaq; ſuos bono ac conſtanti eſſe animo, neque terreri hoſtium multitudine: cū ſæpe uiſum, eſſet, cum aliàs tum proximis diebus, in inſula Iuacatan Hiſpanos ducētos, aliquando ducentena & nonnunquam trecentena hominum millia acie fudiſſe. Subuthicis uero oſtendit, ſe non eos ad pugnandum, ſed ad ſuorū fortitudinem & in bello robur ſpectandum adduxiſſe. Itaq; impetu in hoſtes facto pugnatur acriter utrinq;, ſed cum hoſtes numero noſtros ſuperarent & longioribus armis uterētur, quibus noſtris multa incōmoda inferrēt, cōfoſſus eſt tandē ipſe Magellanus. Reliqui aūt & ſi nondū planè uicti uiderētur, amiſſo tamē duce pedē referūt. Quos hoſtes, quod in ordine retrocederēt, inſequi nō audēt. Reuertunt' itaq; Hiſpani amiſſis claſſis præfecto Magellano & aliis ſociis ſeptē in Subuth, ubi nouū claſſis præfectū eligūt Ioannē Serranū, uirū haud ſpernendū, is protinus inita fœdera cū Subuthico rege, nouis muneribus renouat, ac Mauthā regē ſe deuictuꝝ ſpondet. Habuerat ſeruū Magellanus ex inſulis Moluccarū ortū, quē aliàs in Malaccha emerat, Hic Hiſpanā linguā abſolute callebat, & eo alio adhibito interprete Subuthico,

qui

qui Moluccẽ. ſermõis gnarus erat, noſtri negotiabãtur: hic prælio Mauthẽſi
terfuerat, & exilia quædam uuluera in eo acceperat. Qua de re cubabat toto
die intẽtus ualetudini. Serranus qui nihil ſine eo pertractare potuit, corripit
hominem durioribus uerbis, eum ſcilicet nõ deſijſſe ſeruũ atq; mancipium
eſſe occiſo Magellano, ſed grauius ſeruitutis iugũ ſubiturũ & aſperrimis lo/
ris cæſum iri, niſi officioſius demandata miniſteria exequeretur. Seruus hic
ex his uerbis ingens odiũ in noſtros concipit. Diſſimulata tamen ira poſt ali
quot dies regulum Subuthicũ adit, docet inſatiabilem eſſe Hiſpanorũ aua/
ritiam. Illisq; hoc ſtatutũ & decretum, ut deuicto Mauthano rege, in ipſum
poſtca ſæuiant & captiuum abducant, neq; aliud rebus ſuis remedium ad/
hiberi poſſe, quàm fraudẽ fraude præuenire. Barbarus omnia credit. Clàm
pacem cum rege Mauthan & reliquis facit, & in noſtrorũ exitium cõſpirant.
Vocatur ad ſolenne conuiuium præfectus Serranus cum reliquis omnibus
præcipuis, qui numero 27 fuere. Hi nihil mali ſuſpicati quod Barbari omnia
aſtute diſſimulauerant, ſecure & incaute in terrã tanq; ij qui cum regulo ci/
bum ſumpturi eſſent, deſcendunt. Inter epulandum ab ijs qui in inſidijs col
locati fuerant opprimuntur. Fit clamor, undiq; nuntiatur protinus in naui/
bus noſtros occiſos, & in tota inſula hoſtilia eſſe omnia: proſpiciunt ex naui
bus noſtris, pulchram crucem quam in arbore poſuerãt: à barbaris magno
furore in terram præcipitari & in fruſta ſecari. At Hiſpani reliqui qui in na/
uibus manſerant, de ſociorum clade edocti, maiores inſidias uerentur. Qua
propter anchoris ſublatis uela uentis ocyus cõmittunt. Adducit̃ paulo poſt
ad litora uinctus miſere Serranus, obſecrat, ut à tam dira captiu. tate redima
tur, ſe impetraſſe ut redimi liceret, modo de ſuis hoc fieri concedatur. Noſtri
& ſi ducem turpe hoc modo relinquere exiſtimabant, tamen fraudem & in/
ſidias uerti, in altum tendunt, relicto Sarrano miſere ad litora lachryman/
te, opemq; atq; auxilio ſuorum planctu ingenti lugubriq; implorante. Hi/
ſpani duce ſocijsq; amiſſis triſtes anxijq; nauigabant, non modo calamita/
te & ſociorum clade perturbati, ſed quod iam ad eam paucitatem & numerũ
eſſent redacti, qui ad tres naues gubernandas impar haberetur. Qua de re
conſilium ineunt, & continuo communibus ſuffragijs nihil magis in rẽ eſſe
decernunt, quàm una aliqua trium nauium igni abſumpta, duas duntaxat
aſſeruare. Accedunt itaq; proximam inſulam cui Cobol nomen erat, & ar/
mamentis in alias duas naues tranſlatis, tertiam hanc concremant. Inde ad
inſulam Gibeth deferuntur. Quam & ſi auro ac Gingibere multiſque alijs
rebus felicem cognoſcerent, diutius tamen ad eam non morandum cenſent
quod Indos illos nulla beneuolentia ad ſe allicere potuerint. Armis autem
decernere paucitas prohibebat. Illinc ad Porne inſulam tendunt. Duæ in
hoc archipelago inſulæ erant ingentes ampláque, quarum altera Siloli di/
cta eſt, cuius rex ſexcentos liberos habebat. Altera quam diximus Porne
Siloli maior eſt. Quippe quæ nauigatione ſex menſium ambiri uix poſſit.

Porne aũt triũ. Sed quemadmodũ illa uaſtior, ita hæc & terræ felicitate beatior, & urbis eiuſdem nominis magnitudine clarior eſt. Sed cũ Porne inſulis cæteris quas hactenus colluſtraſſent nobilior habererur, unde & cæteros bonos mores uitæq; cultũ accipere uidebant, ſtatui horũ populorum mores et inſtituta paucis attingere. Sunt omnes hi inſulani Caphræ, hoc eſt gẽtiles, ſolem et lunam deos colunt: ſoli diei, lunæ uero noctis imperiũ aſcribũt, illũ marem, hanc fœminam dicunt, atq; hos cæterarũ ſtellarum parentes uocãt, quas omnes deos eſſe, minutos tamen, arbitrantur. Solem orientẽ certis carminibus ſalutant potius q̃ adorant. Itẽ lunam noctu fulgentẽ, à quibus liberos, fœcundam pecoris fœturã, terre huberes frutices, aliaq; id genus depoſcunt. Cæterum pietatẽ ac iuſtitiã colunt, & præcipue pacẽ atq; otium amãt, bellum uero maxime deteſtantur, regem ſuum dũ paci ſtudet, ut deũ colũt. Cum belli cupidior ſit, nõ quieſcunt donec hoſtium manu in acie ceciderit. Qui ubi bellum gerere ſtatuit, quod raro fit, primus à ſuis in acie collocatur, ubi omnem hoſtium impetũ ſuſtinere cogitur. Neq; ſtrenue in hoſtem inferunt ſeſe, niſi donec regẽ ſuũ occiſum intelligunt, tunc enim primum pro libertate & futuro rege pugnare incipiũt. neq; unquam apud eos uiſus eſt rex belli autor quin in acie ceciderit. Qua de re raro bella gerunt, fines protendere iniquũ putant. Omnibus aũt præcipuũ eſt ſtudiũ ne finitimos populos aut peregrinos iniuria laceſſant. Verũ ſi quando ipſi laceſſiti fuerint, par pari referũt. Et ne latius ſerpat, protinus ad concordiã ſpectant. Neq; quicquã apud eos glorioſius eſſe poterit, quàm ſi quis prior pacẽ petierit: neq; itẽ magis indecorum quàm in pace petenda præuentum eſſe, fœdum aũt atq; deteſtabile cenſent pacẽ petenti negare, etiam ſi quis iniuria laceſſitus fuerit. Nanque in huius exitiũ finitimi omnes tanquã dirũ atq; impiũ protinus conſpirant. Quo fit, ut omni ferè tẽpore tranquillitate & otio fruanť. Nulla apud apud eos latrocinia, cædes etiam nulla. Nemini regem præterquã uxoribus eius & liberis alloqui fas eſt, nõ niſi eminus per cannas quas auri illius apponunt, & quicquid uolunt per eas inſuſurrant. Poſt mortem homini nullum eſſe ſenſum dicũt, quod nec ullus ante natalẽ fuiſſet. Aedes habent exiles ex lignis & terra cõſtructas, partim rudere, partim palmatis frõdibus coopertas In urbe Porne uiginti millia domorũ eſſe certũ habetur. Vxores ducũt quot alere poſſunt, cibo utuntur, quem aut aucupiũ aut piſcatio præbet. Panem ex oryza conficiunt. Potũ ex liquore qui de conſciſſis palmarum, ut diximus ramis ſtillat. Aliȷ mercaturam in propinquis inſulis faciunt, ad quas iuncis deferuntur aliȷ uenationi, aliȷ piſcationi, aliȷ agriculturæ ſtudent. Veſtes habẽt ex goſſãpino, animalia etiã ferè omnia quæ apud nos ſunt præter oues, bouẽ, & aſinũ. Equi tamẽ perexigui et exiles ſunt. Cãphoræ, gingiberis & cynamomi magnus apud eos prouẽtus. Inde noſtri rege illo ſalutato & muneribus cõdonato ad Moluccas tendũt: quæ illis ab eodẽ rege cõmõſtrate fuere Veniunt ad litora inſulæ Solo, ubi margaritas magnitudine ouorũ turturũ

aut aliquando gallinarũ intelligũt,quæ tamen non niſi in altiſſimo æquore expiſcari poſſunt. Noſtri huiuſmodi unionẽ non attulere,quod anni tẽpus illorum piſcationem nõ præbebat. Cepiſſe tamen ea in regione oſtreũ atte/ ſtantur,cuius caro ſeptẽ ſupra quadraginta librarũ eſſet. Hinc facile credide rim tantæ magnitudinis margaritas illic reperiri. Cũ ſatis conſtet uniones cõ charum partũ eſſe. Et ne quicquã prætermittam, cõſtanter noſtri aſſerunt narrauiſſe inſulanos Porne, regẽ geſtare in diademate uniones duos oui an ſerini magnitudine. Hinc ad inſulã Gilonam uentũ eſt ubi homines conſpe xere auriculis longis atq; adeo pendulis ut humeros attingerent, quæ cũ ad/ modum admirarentur noſtri, intelligunt ab indigenis, haud longe diſtare aliam inſulam, ubi homines eſſent non ſolum pendulis, ſed adeo latis am/ pliſq; auriculis, ut cũ ex uſu eſſet, altera earũ uniuerſum caput cõtegeret. No ſtri aũt qui non monſtra, ſed aromata quærerẽt omiſſis nugis recta ad mol/ luccas tendũt, octauo menſe poſtquã præfectus eorũ Magellanus iu Mau/ than occubuerat, ab eis repertæ ſunt. Inſulæ ſunt numero quinq;, Tarante, Muthil: Thedori, Mare, & Matthien nuncupatæ: tũ citra, tũ ultra, tũ etiam ſub ipſo æquinoctiali ſitæ. Alia Gariophilũ, alia Myriſticã nucem, alia cyna/ momũ gignit. Vicinæ ſunt omnes, ſed paruæ atq; anguſtæ admodũ. Reges Marmin paucis ante annis immortales animas eſſe credere cœpere. Haud alio argumento ducti, quàm quod auiculã quandam pulcherrimã nunquã terræ aut cuiquã alij rei quæ in terra eſſet, inſidere animaduerterent. Sed ali/ quando ex ſummo æthere exanimẽ in humũ decidere. Et cũ Mahumetani qui ad eos cõmercij cauſa cõmearẽt, hanc auiculam in paradiſo ortã, paradi/ ſum uero locum animarũ, quæ uita functæ eſſent, atteſtarentur, induerunt hi reguli Mahumeti ſectam, quod hæc de hoc animarum loco mira pollice/ retur. Auiculam uero Mamuco Diata appellarunt. Quam adeo ſancte reli/ gioſeq; habent, ut ſe ea reges tutos in bello exiſtiment, etiamſi ſuo more in prima acie collocati fuerint, Plebẽi aũt Caphræ ſunt, & eiſdẽ fere moribus & inſtitutis, quibus inſulanos Porne oſtendimus. ſunt egentes admodũ ut/ pote apud quos nihil præterquã aromata proueniãt, quæ cũ uenenis arſeni co & Mercurio ſublimato uulgo appellato, ac linteis quibus ut plurimum ueſtiuntur, libenter cõmutant: in quẽ uero uſum his uenenis utantur non/ dum ſatis cõpertum eſt. Viuunt pane ſagu & piſcibus, nõnunquã pſittacis. Latent tuguriolis demiſſis admodũ. Quid multa? Omnia apud hos humi/ lia & ſordida præter pacẽ, otium & aromata. Quorũ alterum & quidem pul cherrimum ſummũq; bonum ingens mortaliũ iniquitas ex hoc noſtro or be ad eos relegaſſe uidetur. Aromata uero tũ auaritia tum inſatiabilis gulæ auiditas, nos in ignoto etiam orbe illorum quærere cogit. Adeo hominum proteruia ſalubria quæque haud longius ſatis nequit protrudere, neque quæ luxus & libidinis appetere. Noſtri uero Moluccarum ſitu diligenter

inſpecto, &

inſpecto,& cuiuſq; inſulæ,præterea regulorũ moribus exploratis, ad Thedori acceduut,& quod hanc copia Gariophili cæteris antecellere,regẽ uero prudentia & humanitate reliquis regibus præſtare intelligebãt. Paratis itaq; muneribus in terrã deſcendunt ac regem ſalutant, præbentq; munera tanquã à Cæſare miſſa. Ille muneribus benigne acceptis,in cœlum ſuſpiciens, iã inquit bienniũ agitur,cum uos à maximo rege regũ ad inquirendas has terras demiſſos è ſiderũ ratione cognoui. Quare aduentus ueſter tãto mihi gratior iucundiorq; eſt,quanto aſtrorũ ſignificatione diutius mihi præſcitus fuit. Et cũ nihil huiuſmodi euenire ſcio quod non tamdiu fatorũ & ſiderum decreto ſtatutũ ſit,non is ero qui aut facile aut ſiderum ſignificationi aduerſari moliar,ſed uolens libensq; poſt hac depoſito regio faſtigio me tantũmodo regis ueſtri nomine huius inſulæ procurationẽ gerere exiſtimabo. Quare naues in portũ ſubducite,& reliquos ſocios in terrã tuto deſcendere iubetote, ut nunc tandẽ poſt tã lõgam maris iactationẽ totq; rerũ pericula ſecure terræ benignitate frui & corpora curare poſſitis. Neq; aliud exiſtimate quàm uos in regis ueſtri regnũ uenire. His dictis rex depoſito diademate ſingulos amplectitur,& quæ terra illa alimẽta habebat afferri iubet. Noſtri hac re lætali,ad ſocios redeũt,ac quæ acta ſunt renũtiant. Hi hac regis comitate & beneuolentia lætati inſula potiuntur. Vbi cũ aliquot diebus regia munificẽtia fuiſſent recreati,inde ad reliquos regis legatos mittunt ad inſularũ copias explorandas,& regulorum animos cõciliandos. Tarante proxima erat, & hæc quoq; minima eſt inſula. Quippe quæ paulo ultra ſex milliariũ Italicorũ ambitũ habet. Eſt huic proxima Matthien & ea exilis. Hæ tres Gariophili magnam copiã gignunt,ſed longe uberiorem in quartum annum. Arbores hæ non niſi in abruptis rupibus prouenire ſolẽt,& ita denſant̃,ut plerunq; lucũ faciant. Arbor hæc tum folijs,tũ craſſitudine tum ipſa etiã altitudine lauro ſimillima eſt. Gariophilum quẽ uulgo à ſimilitudine clauũ nominant naſcit̃ ex ſummis ſingulis ramuſculis. Corolla primum,tum in ea flos haud alius quàm mali aurei prodit. Aciesq; ſeu cuſpis ipſa Gariophili ſummo ſtipiti inſidet,donec paulatim in longum exurgens mucronẽ efficit. Rubeſcit primũ mox ſole toſtum nigreſcit. Huius arboris ſyluas inter ſe,quemadmodũ nos uineas,indigenæ partitas habent. Gariophilõ ſiris cõdunt,donec alio à mercatoribus transferatur. Quarta inſula Muthil haud cæteris maior. Hæc cynamomum gignit. Arbor hæc ſurculoſa & alioqui ſterilis ſiccitate gaudens, ſimillima eſt arbori quæ malũ fert punicũ. Huius cortex ad ſolis calorẽ dehiſcens à ligno auellitur,& paululum ad ſolem detoſtus fit cynamomum. Huic propinqua eſt alia inſula,quæ Badam appellatur, Moluccenſibus inſulis maior amplior'que. In ea Myriſtica nux naſcitur. Cuius arbor procera ampla'que eſt. Arbori quæ nucem iuglandem fert admodum ſimilis. Neq; hæc nux aliter quàm iuglans producitur,gemino protecta operimento,puluinati

to,puluinati primum calycis,ſub hoc tenuis membrana,quæ reticulatim nu cem amplectit. Hec apud nos Muſcatæ flos,ab Hiſpanis macis uocatur,no bile atq; ſalubre aroma. Alterum opperimentū ligneum eſt putamē,ut aueł lanæ cui quā diximus ipſa nux ineſt muſcata. Gingiber uero paſſim in ſingu lis inſulis huius archipelagi naſcitur. Aliud ſeminatim,aliud ſpōte prouenit. Sed quod ſeminatur nobilius eſt. Herba ſimilis illi quæ crocū fert, & eo mo/ do eius radix fere naſcitur,quæ Gingiber eſt. Noſtri ab regulis ſingulis beni gne ſuſcepti fuere,& exēplo regis Thedori ſeſe Cęſaris imperio ultro ſubmi ſere. At Hiſpani qui non niſi unā atque alteram haberent nauim ; ſtatuere de ſingulis quidē aliquid afferre,ſed naues Gariophilo onerare,quod huius & anno illo uberior prouentus fuiſſet,& huius generis aromatis maiorē co/ piam naues capere poſſent. Impletis itaq; Gariophilo nauibus,& literis mu/ neribusq; à regibus ad Cæſarem acceptis,diſceſſum parāt,literæ plenæ erant fidei atq; obſeruantiæ. Munera erant enſes Indici,aliaq; id genus. Sed præci puum Mamuco Diata hoc eſt auicula dei,qua ſe in prælio tutos inuictosq; putant. Harū quinq; miſſæ fuere,unam impetraui à præfecto nauis,quā re/ uerendiſs. D. T. mitto. Non quod ſe ea ab inſidijs & ferro tutam putet,ut iſti perhibent,ſed quod eius raritate & pulchritudine delectetur. Mitto quoq; & cynamomi & muſcatæ & Gariophili aliquid,ut cognoſcat noſtra aromata ijs quæ Veneti & Portugallen. afferūt,non modo nō deteriora ſed nobiliora quod recentiora ſunt, Noſtri dum ex Thedori ſoluiſſent,ecce altera nauis & maior quidem,uitio facto aquā hauſit,ita ut ad Thedori regredi neceſſum fuerit. Hiſpani dū hoc incōmodum non niſi magno negotio & in multorū dierum ſpatio poſſe tollere animaduerterent, conuenere ut altera nauis ad promontorium Cattigara, inde per altū quam longe poſſet à litoribus In/ diæ ueheretur,ne à Portugallenſibus conſpici poſſet,donec promontorium Africæ,quod ultra capricorni tropicum protenditur,& cui bonæ ſpei Portu/ gallen. nomen indidere,in conſpectum ueniret,quod inde haud difficilis in Hiſpaniam eſſet nauigatio. Altera uero nauis cum primū refecta eſſet, rur/ ſus per archipelagū uaſtumq; illum oceanū ad litora illius cōtinentis quam ſupra memorauimus curſum caperet,donec eam orā reperiret,quæ è regio/ ne Darienis eſſet,ubi anguſto admodū terræ ſpatio auſtrale illud mare ab occidentali,in quo Caſtellanorum ſunt inſulæ, diſiungitur. Soluit itaque denuo ex Thedori nauis altera,& citra ęquinoctialem ad duodecim gra/ dus uecta; promontoriumCattigaræ, quod Ptolemæus longe etiam ultra æquinoctialem protenſum arbitratus eſt, non inuenere. Sed poſtquam ingens maris ſpatium demenſi eſſent,ad promontoriū bonæ ſpei, inde ad inſulas Heſperidum delati ſunt. Et cum hæc nauis longa hac nauigatiōe cō/ cuſſa aquā admitteret, non potuere nautæ, quorum iam multi etiam rerū & nauigationis incommoditate perierant, exhauriendæ ſentinæ ſatagere.

Quapro/

Quapropter in unam inſularum quæ ſancti Iacobi nuncupatur, deſcende-
runt,ut ſeruos emerent. Noſtri autem dum pecuniam nautarum more nō
haberent, Gariophilum pro ſeruis offerunt. Qua re per Portugallenſes qui
in illa inſula magiſtratum gerunt intellecta, tredecim ex noſtris in uincula
coniecti ſunt. Reliqui in numero decem & octo etant. Hac rei nouitate terri-
ti, dimiſſis socijs continuo in Hiſpaniam tendunt. Quo decimoſexto menſe
poſtquam ex Thedori diſceſſere, ſalui atq; incolumes ſexto Septembris ad
portum Hiſpali propinquum peruenere. Digniores profecto nautæ, qui
æterna memoria celebrentur, quàm qui cum Iaſone ad Colchidem nauiga-
runt Argonautæ. Nauis autem ipſa multo dignior, ut inter ſydera colloce-
tur, quàm uetus illa Argo. Hæc nanque ex Græcia duntaxat per pontum
uecta eſt, noſtra uero ex Hiſpali auſtrum uerſus. Indeq; per uniuer-
ſum occidentem perq; inferius hemiſphærium, in orientē pene-
trans, rurſum in occidentem remeauit. Reuerendiſſimæ
D. T. me humillime commendo. Datum Valliſole-
ti die XXIIII. Octobris M.D.XXII.

E. Reuerendiſſ. ac Illuſtriſſ. D. T.

Humillimus & per
petuus ſeruitor.

Maximilianus
Tranſſyluanus.

INDEX TERNIONVM.

α β γ δ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F
G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd
Omnes ſunt terniones præter Dd quaternionem.

BASILEAE PER IO. HERVAGIVM MENSE NOVEMBRI.
ANNO M. D. XXXVI.

0336

Collated with G. E. Church copy, June 28, 1912
Church copy lacks map. p. 220 O.K. p. 495 = "465". 596 = "499". Has no por.

o
J537
- N945o